PEDAGÓGIAI PROGRAM

SZENTLŐRINCI EGYSÉGES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY, ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS KOLLÉGIUM

Szentlőrinc
2025.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalom

1 BEVEZETÉS 6
1.1 AZ INTÉZMÉNY ADATAI 6
1.2 AZ INTÉZMÉNY SZAKMAI ALAPDOKUMENTUMÁBAN 6
1.3 AZ INTÉZMÉNY FELADATELLÁTÁSI TERÜLETEI 7
ÖNMEGHATÁROZÁS 9
Felsőoktatási gyakorlóhelyként, módszertani központként segítjük kollégáink szakmai munkáját. 9
Örökös Ökoiskolaként és Regisztrált Tehetségpontként is tevékenykedünk, nagy hangsúlyt fektetve a környezeti nevelésre és a kettős különlegességű tanulók tehetségazonosítására és tehetségfejlesztésére egyaránt. 9
Örökös Boldog Iskolaként küldetésünknek tekintjük a tanulók önismeretének fejlesztését, az erőszakmentes kommunikációra való nevelést. 9
Óvodai fejlesztő program és Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszert működtetünk a hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók esélyteremtése érdekében. 9
Küldetésnyilatkozat 11
2. Gyógypedagógiai óvoda - Nevelési program *12*
2.1 A gyógypedagógiai óvoda nevelési alapelvei és célkitűzései 12
A fejlesztés legfontosabb területei *13*
Foglalkozási formák *14*
Kiegészítő terápiák *15*
Szokások kialakítása *15*
A szokások kialakításának területei 16
Az egészséges életmódra nevelés, önkiszolgálásra nevelés *16*
Ezek megvalósulási területei: 16
A közösségi élet szokásainak megalapozása 18
Munka jellegű tevékenységek 19
Hagyományok kialakítása 19
Szervezeti és időkeretek 20
Az óvoda napirendje 21
Ellenőrzés, értékelés 22
A gyermek fejlődési ütemének ellenőrzése 22
A programellenőrzés és értékelés rendszere *22*
A gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok, szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek 23
A gyermekvédelmi feladatok elsődleges céljai *23*
A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős feladatai együttműködve az óvodában dolgozó gyógypedagógusokkal *23*
A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős általános intézkedési terve *24*
A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködése 24
Kapcsolattartási formák *24*
A szülők által ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások *25*
Az óvodai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések 25
Az egészségnevelés és környezeti nevelés elvei 25
Egészségfejlesztő tevékenységek *25*

A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések Az esélyegyenlőség biztosításának célja ... 26
Az esélyegyenlőség biztosításának kiemelt feladatai ... 26
3 NEVELÉSI PROGRAM ... 28
3.1 AZ INTÉZMÉNYBEN FOLYÓ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI, CÉLJAI, FELADATAI ... 28
3.1.1 Alapelvek ... 28
3.1.2 Célok ... 29
3.1.3 Az intézmény feladatai ... 30
3.1.4 Eszközök, eljárások ... 30
3.1.4.1 A nevelő-oktató munka eljárásai ... 31
3.1.4.2 Az alkalmazott módszer kiválasztásának alapelvei ... 31
3.2 SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS ... 32
3.3. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ... 33
3.3.1 Az egészségfejlesztés fő feladatai ... 33
3.3.2 Egészségnevelés feladatai ... 34
3.3.3 Az Iskolai egészségfejlesztési-drogmegelőzési program formái ... 34
3.3.4 Célok, feladatok ... 34
3.3.4.1 Hosszú távú célok ... 34
3.3.4.2 Feladatok ... 34
3.3.4.3 Középtávú célok ... 34
3.3.4.4 Feladatok ... 35
3.3.4.5 Rövidtávú célok ... 35
3.3.4.6 Feladatok ... 36
3.3.5 Tevékenységformák, melyek a célok, feladatok megvalósítását szolgálják ... 36
3.3.5.1. Tanórai ... 36
3.3.5.2 Tanórán kívüli tevékenységek ... 37
3.4 AZ ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSA ... 37
3.4.1 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának színtere, tartalma és formái ... 38
3.4.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának munkaformái ... 38
3.4.3 Bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése ... 38
3.4.3.1 A társadalmi bűnmegelőzés és áldozattá válás megelőzési program ... 38
3.4.3.2 Az erőszakmentes konfliktuskezelés programja ... 39
3.4.3.3 A mindennapos testedzés feladatainak végrehajtását szolgáló program ... 40
3.4.3.3.1 A mindennapos testedzés oktatás-szervezési formái ... 40
3.5 KÖZÖSSÉGI NEVELÉS, KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS ... 41
3.5.1 Az iskola hagyományai ... 42
3.5.1.1 Iskolai ünnepségek, megemlékezések ... 42
3.5.1.2 Iskolai és kollégiumi rendezvények ... 42
3.5.1.3 Versenyek ... 42
3.5.2 A diákönkormányzat működése és hagyományai, a diákok képviseleti jogának érvényesítése ... 42
3.6 A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS ÉS KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS FELADATAINAK MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ TEVÉKENYSÉGI RENDSZER ÉS SZERVEZETI FORMÁI ... 44
3.6.1 Tanítási órák ... 44

3.6.1.1 Tanítási órákon tartandó megemlékezések 44
3.6.1.2 Osztályfőnöki órák 45
3.6.2 Tanítási órán kívüli tevékenységek és szervezeti keretek 45
3.6.3 Diákétkeztetés 46
3.6.4 Pedagógusok helyi intézményi feladatai 46
3.6.4.1 Osztályfőnökök feladatai, hatásköre helyi tartalma 48
3.6.5 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenységünk 50
3.6.5.1 A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program 50
3.6.5.1.1 A tanulási kudarcnak kitett tanulók képességeinek fejlesztési célja, feladata, megvalósítási formái, habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon 50
3.6.5.2 Felzárkóztatás 52
3.6.5.3 Óvodai fejlesztő program és Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer 54
3.6.5.4 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek 55
3.6.5.5 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység 56
3.6.5.5.1 A gyermek- és ifjúságvédelem megvalósulása az intézményünkben 58
3.7 EGYÜTTMŰKÖDÉS A DIÁKOKKAL – A TANULÓK AZ INTÉZMÉNY DÖNTÉSI FOLYAMATBAN VALÓ RÉSZVÉTELI JOGAINAK GYAKORLÁSI RENDJE 59
3.8 A SZÜLŐ, A PEDAGÓGUS ÉS AZ INTÉZMÉNY PARTNEREI KAPCSOLATTARTÁSÁNAK FORMÁI 60
3.8.1 Együttműködés a szülőkkel 60
3.8.1.2 Pedagógusok közötti együttműködés formái 62
3.8.1.3 Az intézmény külső kapcsolatrendszere 62
3.10 A TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGÁK SZABÁLYAI 64
3.10.1 A tanulmányok alatti vizsgák célja 64
3.10.2 Általános szabályok 64
3.10.3 Osztályozó vizsga 64
3.10.4 Javító vizsga 65
3.10.5 Pótló vizsga 65
3.10.6 Független vizsgabizottság előtti vizsga 65
3.10.7 Tanulmányok alatti vizsgák szervezésének legfontosabb alapelvei 65
3.10.8 Írásbeli vizsgák általános szabályai 66
3.10.9 A szóbeli vizsga általános szabályai 67
3.10.10 Szabálytalanságok kezelése 67
3.10.11 Vizsgatárgyak részei, követelményei és értékelési rendje 67
3.11 A FELVÉTEL ÉS AZ ÁTVÉTEL HELYI SZABÁLYAI 67
Helyi tanterv 69
4. HELYI TANTERV 70
4.1.A VÁLASZTOTT KERETTANTERVEK 70
Értelmileg akadályozottak tanterve 71
Bevezetés 71
Kommunikáció 76
OLVASÁS – ÍRÁS 135
Számolás-mérés 161
Állampolgári ismeretek 183
Hon- és népismeret 191
Etika 193
Környezetismeret 195
Ének-zene 205
ÁBRÁZOLÁS – ALAKÍTÁS 220

DIGITÁLIS KULTÚRA ... 233
MOZGÁSNEVELÉS ... 236
TESTNEVELÉS ... 248
Osztályfőnöki óra ... 253
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT ... 258
JÁTÉKRA NEVELÉS ... 278
Tanulásban akadályozottak tanterve ... 293
Helyi tanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára alapfokú nevelés-oktatás szakasza, alsó tagozat, 1–4. évfolyam ... 293
Kötelező tantárgyak és óraszámok az 1–4. évfolyamon ... 303
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM ... 304
MATEMATIKA ... 325
ETIKA ... 340
KÖRNYEZETISMERET ... 351
ÉNEK-ZENE ... 359
VIZUÁLIS KULTÚRA ... 369
DIGITÁLIS KULTÚRA ... 382
TECHNIKA ÉS TERVEZÉS ... 387
TESTNEVELÉS ... 391
Helyi tanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára Alapfokú nevelés-oktatás ... 407
Kötelező tantárgyak és óraszámok ... 417
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM ... 418
MATEMATIKA ... 431
IDEGEN NYELV ... 451
ETIKA ... 456
TÖRTÉNELEM ... 467
HON- ÉS NÉPISMERET ... 480
TERMÉSZETTUDOMÁNY ... 484
ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK ... 529
ÉNEK-ZENE ... 534
VIZUÁLIS KULTÚRA ... 544
DIGITÁLIS KULTÚRA ... 556
TECHNIKA ÉS TERVEZÉS ... 565
TESTNEVELÉS ... 571
Osztályfőnöki ... 584
4.3. AZ OKTATÁSBAN ALKALMAZHATÓ TANKÖNYVEK, TANESZKÖZÖK KIVÁLASZTÁSÁNAK ELVEI . 594
4.3.1 Tankönyvek kiválasztási elvei ... 594
4.3.2 A taneszközök kiválasztásának elvei ... 594
4.4. A NEMZETI ALAPTANTERVBEN MEGHATÁROZOTT PEDAGÓGIAI FELADATOK HELYI MEGVALÓSÍTÁSA ... 594
4.4.1 Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ... 594
4.4.2 A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ... 595
4.4.3 Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ... 595
4.4.4 A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ... 595
4.5 A LEMORZSOLÓDÁSSAL VESZÉLYEZTETETT TANULÓKKAL KAPCSOLATOS ... 596
4.6. MINDENNAPOS TESTNEVELÉS ... 596
*4.7 A TANULÓK ESÉLYEGYENL**Ő**SÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK ... 596*
4.8 AZ ISKOLAI BESZÁMOLTATÁS, AZ ISMERETEK SZÁMONKÉRÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI ÉS FORMÁI 597

4.8.1 Írásbeli és szóbeli értékelés ... 597
4.8.2 Írásbeli feladatok értékelésének korlátai ... 598
4.9 A CSOPORTBONTÁSOK ÉS AZ EGYÉB FOGLALKOZÁSOK SZERVEZÉSÉNEK ELVEI ... 598
4.9.1. Az osztály és csoportbontás szervezésének alapja ... 598
4.9.2 Egyéb foglalkozások: egyéni foglalkozás, felzárkóztatás, tehetséggondozás ... 599
4.9.3 Tehetséggondozás ... 599
4.9.2 Napközi és kollégiumi tanulószoba ... 600
4.9.3 Hagyományos eseményeink, tevékenységeink ... 600
4.10 . A TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK ÉS EDZETTSÉGÉNEK MÉRÉSE ... 601
4.11 AZ ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉS ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS CÉLJAI FELADATAI ... 603
Ökoiskolai és Boldog iskolai programunk ... 603
4.11.1 Az iskola egészségnevelési céljai, fő feladatai ... 603
4.11.3 Boldog iskola ... 606
4.11.4.Lázár Ervin Program (LEP) ... 606
4.12 A TANULÓK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI ... 607
4.12.1 Az értékelési rendszerünk ... 608
4.12. 2 Értékelési módjaink ... 609
4.12.3 Az értelmileg akadályozott tanulók értékelése ... 609
4.13 A MAGASABB ÉVFOLYAMRA LÉPÉS FELTÉTELEI ... 610
4.13.1 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében ... 610
4.13.2 Az értelmileg akadályozott tanuló továbblépésének feltételei ... 611
4.13.5 A szorgalomjegyek megállapításának elvei ... 613
4.14 A JUTALMAZÁS, FEGYELMEZÉS ELVEI ... 614
4.14.1 A tanulók jutalmazása ... 614
4.14.1.1 Tanév közbeni dicséretek ... 614
4.14.1.2 Tanév végi dicséretek, elismerések ... 615
4.14.2 A tanulók elmarasztalása ... 615
FEJLESZTŐ NEVELÉS -OKTATÁS ... 617
Súlyos, halmozottan fogyatékos tanulók habilitációs pedagógiai programja ... 617
4.1 Törvényi háttér ... 617
4.2 Fejlesztő nevelés-oktatásban részt vevő tanulók ... 621
4.3 A fejlesztő nevelés-oktatás tárgyi feltételei ... 622
4.4 A tanítás és tanulás szervezeti keretei, formái ... 622
4.5 A fejlesztő nevelés-oktatás célja ... 622
4.6 A fejlesztő nevelés-oktatás feladata ... 623
4.7 Nevelési-oktatási alapelvek ... 624
4.8 Módszertani és szakmai alapelvek ... 625
4.9 Fejlesztési területek ... 626
4.10 A gyermekek, tanulók továbbhaladása, fejlődésük nyomon követése ... 634
4.11 Kapcsolattartás a szülőkkel ... 635
5. A PEDAGÓGIAI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA, ÉRVÉNYESSÉGE ... 636
6. Mellékletek ... 637
6.1 A Kollégium Nevelési Programja ... 638
A kollégiumi nevelés célja, feladatai, alapelvei, értékei ... 639

A kollégiumunk nevelési célja ... 639
A kollégiumi nevelés feladatai ... 640
Az Alapprogram szerint ... 640
A célok elérését szolgáló helyi feladataink ... 643
Eszközök, eljárások, módszerek ... 644
Alkalmazott eszközök, eljárások, módszerek ... 644
A kollégiumi munkánk eredményessége ... 644
A tanulók életrendje, tanulása, szabadideje szervezésének pedagógiai elvei A pedagógiai tevékenységünk szerkezete, a foglalkozások rendszere ... 645
A kollégisták életrendje, a tanulás, a szabadidő szervezés elvei ... 647
A kollégiumi közösségi élet és hagyományrendszer ... 647
A kollégium egészét átfogó hagyományok rendszere ... 648
A tanulók előrehaladását segítő kollégiumi tevékenységek. A hátrányos helyzetű tanulóknak szervezett felzárkóztató, tehetséggondozó, társadalmi beilleszkedést segítő foglalkozások ... 649
A fejlődés elősegítése ... 649
Tehetséggondozó tevékenységünk ... 650
Hátránykompenzáció, felzárkóztatás ... 650
A gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő tevékenység ... 651
Pályaorientációs tevékenységünk ... 651
Nemzetiségi, etnikai kisebbségi feladataink ... 651
Kapcsolattartás az iskolával szülőkkel ... 651
Egészségnevelési és környezetnevelési elvek ... 652
6.2 UTAZÓ GYÓGYPEDAGÓGIAI HÁLÓZAT ... 653
Ellátási feladatok ... 653
Az ellátási körzet ... 653
Az ellátás célcsoportja ... 653
Az ellátottak köre ... 653
Az utazó gyógypedagógusi szolgálat feltételrendszere ... 654
Személyi feltételek ... 654
Tárgyi feltételek ... 654
Az ellátás formája ... 654
Az ellátás időkerete ... 654
Az ellátás tervezése ... 654
Az utazó gyógypedagógus feladata ... 654
Az intézményközi szakmai munkaközösség működtetése ... 655
Eszközkölcsönző ... 655
GYAKORNOKI SZABÁLYZAT ... 657
6.3 GYAKORNOKI SZABÁLYZAT ... 658
1. Fogalmak meghatározása ... 658
2. A szabályzat területi, személyi hatálya ... 658
3. A szabályzat időbeli hatálya ... 659
4. A szabályzat módosítása ... 659

5. A szabályzat célja 659
6. A gyakornok felkészítésének szakaszai 659
6.1 Általános követelmények 660
6.2 . A szakmai munkakörhöz kapcsolódó speciális követelmények:..... 660
7. A gyakornoki munkavégzés szabályai..... 660
8. A gyakornok számonkérésének módszerei..... 661
9. A szakmai segítő kijelölése, feladata 661
10. A gyakornok értékelése 662
11. Záró rendelkezések..... 662
Értékelő lap 664
Óralátogatási napló 667
Hospitálást igazoló napló 668

1.

1 BEVEZETÉS

1.1 AZ INTÉZMÉNY ADATAI

Az intézmény hivatalos neve: Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium
Rövid neve: Szentlőrinci EGYMI
Az intézmény székhelye: 7940 Szentlőrinc Kodolányi u. 13.
Az intézmény fenntartója: Szigetvári Tankerületi Központ
Típusa: egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény

többcélú intézmény

OM azonosító : 203282

1.2 AZ INTÉZMÉNY SZAKMAI ALAPDOKUMENTUMÁBAN MEGHATÁROZOTT KÖZNEVELÉSI ÉS EGYÉB ALAPFELADATAI

- Nappali rendszerű óvodai nevelés: azoknak a sajátos nevelési igényű gyermekeknek az óvodai ellátása, akik a többi gyermekkel nem foglalkoztathatók együtt (mozgásszervi fogyatékos, halmozottan fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - látási fogyatékos, autizmus spektrumzavarral küzdő).
  felvehető létszám: 26 fő.
- Sajátos nevelési igényű tanuló gyógypedagógiai, nappali rendszerű általános iskolai nevelése, oktatása (1– 8. évfolyam) (mozgásszervi fogyatékos, halmozottan fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - látási fogyatékos).
  felvehető létszám: 104 fő
- Kollégiumi ellátás, nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő sajátos nevelési igényű tanulók kollégiumi nevelése (mozgásszervi fogyatékos, halmozottan fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - látási fogyatékos.
  Felvehető létszám: 25 fő
- Egységes gyógypedagógiai módszertani feladat: utazó-gyógypedagógusi hálózat.
- Fejlesztő nevelés-oktatás
  Felvehető létszám: 24 fő

1.3 AZ INTÉZMÉNY FELADATELLÁTÁSI TERÜLETEI

- Gyógypedagógiai óvoda Baranya vármegye területéről, elsősorban a Szigetvári Tankerületi Központ területéről érkező szegregáltan nevelhető a többi gyermekkel együtt nem foglalkoztathatók (mozgásszervi fogyatékos, halmozottan fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, értelmi fogyatékos - középsúlyos értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - látási fogyatékos, autizmus spektrumzavarral küzdő) gyermekek óvodai nevelése zajlik. A gyermekek felvétele intézményünket kijelölő szakértői javaslatok alapján történik.
- és általános iskola: Baranya vármegye területéről, elsősorban a Szigetvári Tankerületi Központ területéről érkező szegregáltan nevelhető és oktatható tanulásban vagy értelmileg akadályozott, halmozottan fogyatékos, mozgás és érzékszervi fogyatékos gyermekek gyógypedagógiai nevelése-oktatása zajlik 1-8 évfolyamon. Tanulóink felvétele iskolánkat kijelölő szakértői javaslatok alapján történik. Felvehető létszám: 104 fő
- fejlesztő nevelés-oktatás: felvehető létszám 24 fő súlyosan, halmozottan sérült gyermek elsősorban a Szigetvári Tankerületi Központ területéről (Hegyháti, Szigetvári, Szentlőrinc, Sellyei Járásokból). A gyermekek intézmény kijelölése a BMPSZ Szakértői Bizottsága által történik. Az ellátás formája egyéni intézményi, vagy csoportos intézményi formában történik.
- A kollégiumban: 25 gyermek elhelyezésére van lehetőségünk. Az intézményünk általános iskolájában tanuló gyermekek elhelyezése történik.
- Az utazó gyógypedagógusi hálózat: A Szigetvári Tankerületi Központ fenntartásában működő intézményekben integráltan tanuló sajátos nevelési igényű tanulók gyógypedagógiai habilitációs-rehabilitációs ellátása utazó gyógypedagógiai hálózat működtetése révén.

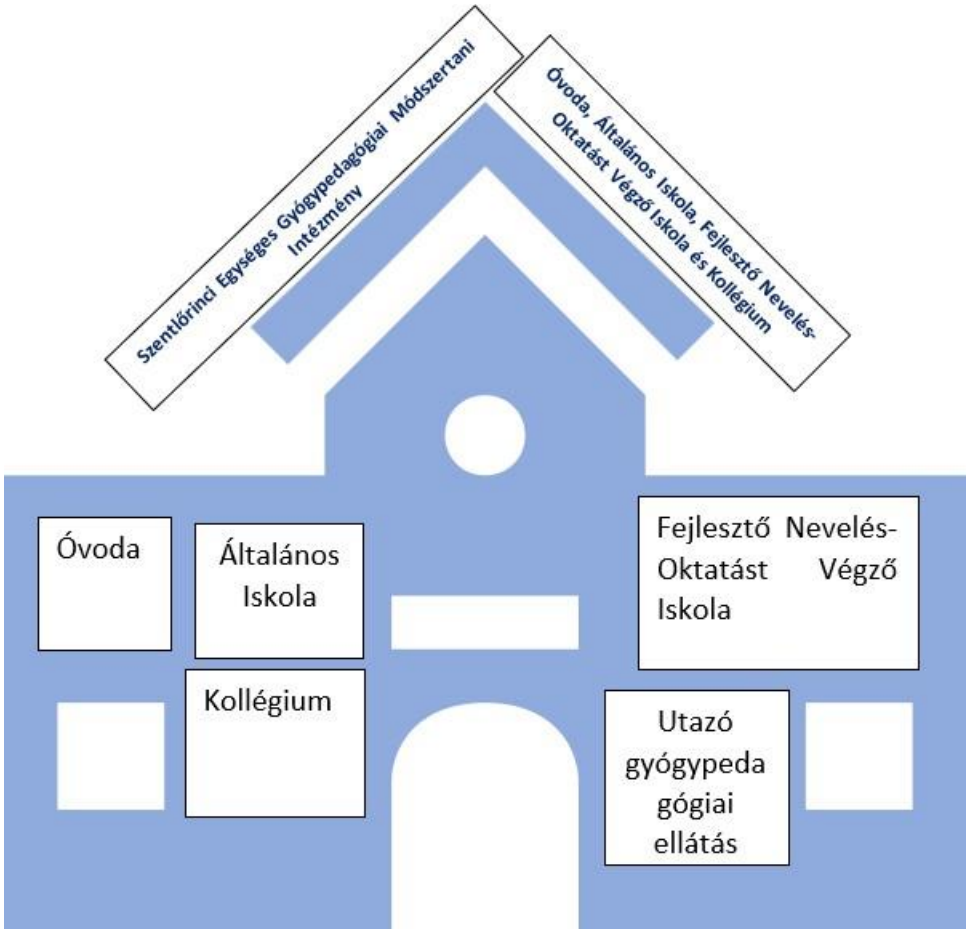
Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
Óvoda, Általános Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola és Kollégium
Óvoda
Általános Iskola
Kollégium
Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola
Utazó gyógypedagógiai ellátás

ÖNMEGHATÁROZÁS

Mottó: „Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni, hogy mindennek javára legyél.
Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra" Weöres Sándor

Szentlőrincen az 1986-87-es tanévben indult az értelmi fogyatékos tanulók oktatása, nevelése. Tizenegy éven keresztül a Templom tér 1.-3. szám alatt a II. számú Általános Iskolában, majd 1997-tol a Kodolányi Utcai Általános Iskola és Diákotthon Speciális Tagozataként folytattuk munkánkat. 1999-ben költöztünk jelenlegi helyünkre. 2008. július 1-jétől – Hetvehely kivételével – a Szentlőrinci Kistérség egész területét érintő integrált oktatási központ jött létre, amelynek neve: Szentlőrinci Kistérségi Oktatási Nevelési Központ (SZONEK) lett. A SZONEK-et Szentlőrinc város iskolái és óvodái mellett tagintézményként Bicsérd, Bükkösd, Királyegyháza és Szabadszentkirály kisiskolái és óvodái alkották. A SZONEK iskoláit és a Hetvehelyi Általános Iskolát 2013.január 1-jétől a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ vette át. A Szentlőrinci Tankerülethez tartozó iskolák közül a szentlőrinci intézmények működtetését felvállalta Szentlőrinc Város Önkormányzata. A székhely és a tagintézmények azonos pedagógiai elvek alapján összeállított egységes Nevelési Program és az egyedi specialitásokat tükröző Helyi Tantervek szerint végezték nevelő-oktató tevékenységüket.
Ennek - az egész járás nevelési-oktatási intézményeit egyesítő intézménynek tagiskolája volt a Szentlőrinci Általános Iskola Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, mint tagintézmény. Feladataink között szerepelt a járás és a járáson kívüli térség tanulásban akadályozott kizárólag szegregáltan oktatható tanulóinak oktatása, nevelése, kollégiumi ellátása, valamint a járás óvodáiba és iskoláiba járó integráltan oktatható és nevelhető tanulásban akadályozott gyerekek gyógypedagógiai ellátása.
2016-ban ünnepeltük fennállásunk 30. évfordulóját.
A 2017-2018-es tanévben iskolánk önálló intézménnyé szerveződött, a Szigetvári Tankerületi Központ fenntartása és működtetése alatt.
2023 februárjától kezdve működik óvodánk és 2024. szeptember 1-től a fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolánk.

Sokat tettünk és teszünk azért, hogy intézményünk a településen, a járásban és a tankerületi központ területén elfogadottabbá váljon. Nyitottságunkkal kívánjuk biztosítani, hogy az intézményünkben tanuló gyerekek társadalmi elfogadottsága kiszélesedhessen, ezzel is elősegítve társadalmi integrációjukat.

Felsőoktatási gyakorlóhelyként, módszertani központként segítjük kollégáink szakmai munkáját.

Örökös Ökoiskolaként és Regisztrált Tehetségpontként is tevékenykedünk, nagy hangsúlyt fektetve a környezeti nevelésre és a kettős különlegességű tanulók tehetségazonosítására és tehetségfejlesztésére egyaránt.

Örökös Boldog Iskolaként küldetésünknek tekintjük a tanulók önismeretének fejlesztését, az erőszakmentes kommunikációra való nevelést.

Óvodai fejlesztő program és Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszert működtetünk a hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók esélyteremtése érdekében.

Küldetésnyilatkozat

Gyógypedagógiai hitvallásunk az empátia, elfogadás, a fejleszthetőségbe vetett hit és pedagógiai optimizmus. Célunk, hogy oktató-nevelő munkánk során minden tanulót önmagához mérten, képességeinek megfelelő képzéssel a maximális teljesítmény elérésére ösztönözzük. Módszertani intézményi célunk: a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók társadalmi integrálódását, esélyegyenlőségük megvalósítását, egyéni boldogulását biztosítani. A sajátos nevelési igényű gyermekek és fiatalok integrált oktatását felvállaló iskolák és pedagógusok segítése.

2. Gyógypedagógiai óvoda - Nevelési program

2023. február 01-jén jött létre gyógypedagógiai óvodai csoportunk.
A gyermek a Baranya Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága vagy valamely országos szakértői bizottság javaslata alapján nyernek felvételt.
Óvodánkban két csoport működik, az óvodai szárnyban. A csoport munkáját gyógypedagógusok és óvodapedagógusok vezetik, és gyógypedagógiai asszisztens és dajka segíti.

2.1 A gyógypedagógiai óvoda nevelési alapelvei és célkitűzései

- A köznevelési törvény értelmében igyekszünk, hogy az intézmény ellátási területén élő sérült, akadályozott fejlődésű gyermek a szülők igényeihez alkalmazkodva, támogató, számára legoptimálisabb segítséget kapjon nálunk.
- Olyan segítséget, amely hatékonyan mozdítja elő az érési folyamatokat, a kisgyermek érzékelési, észlelési, integratív funkcióinak kibontakoztatását, az iskolai életre való előkészületét/felkészítését.

A családdal való együttműködés elvei

- Szakmai tudás megosztása, segítségnyújtás, javaslatok a család érzékenységének figyelembevételével, kellő tapintattal.
- Az óvodában dolgozó szakemberek igyekeznek megismerni a szülők igényét, a család életkörülményeit, lehetőségeit.
- A szülőkkel partneri viszonyt alakítunk ki és tartunk fenn.
- Segítséget nyújtunk abban, hogy a szülők helyesen és hatékonyan értelmezzék gyermekük viselkedését, reálisan ismerjék gyermekük állapotát, fejlesztésének lehetőségeit, korlátait.
- Figyelembe vesszük, hogy a gyermek spontán tanulása is sérült, ezért tudatosan törekszünk a tanulási helyzetek kiépítésére.
- Olyan fejlesztő programot állítunk össze, amely szociális tanulás, készség- , képességfejlesztés központú és teljes egészében egyénre szabott és folyamatos.

Az óvoda célja: egy olyan ellátás biztosítása, amely figyelembe veszi a tünetek változatosságát, az egyéni teherbíró képességet, a speciális nevelési szükségleteket, a harmonikus személyiségfejlesztést, a testi, szociális, értelmi érettség kialakítását.

További cél az iskolai potenciális tanulási zavarok feltérképezése, megelőzése az iskolában történő sikeres haladás érdekében.

A speciális nevelési szükségletekhez, életkori, érési sajátosságokhoz igazodó támasznyújtás, az érzelmi biztonság nyújtásán túl törekszik:

- az énkép kialakítására, az önismeret fejlesztésére, attitűdök, normák kialakítására
- speciális módszerek, terápiák alkalmazásával segíti az egyre pontosabb észlelést, fejleszti a figyelem összpontosítását, a gondolkodást, az emlékezetet, elősegíti a verbális és nonverbális kommunikáció kialakulását
- a tanulási képességeket meghatározó struktúrák fejlesztésénél a mozgásra alapoz
- a program a gyógypedagógiai hagyományokra, a legújabb szakirodalomból a gazdag tapasztalatokra támaszkodik, a sérült gyermek egyéni szükségleteihez, eltérő fejlődési üteméhez igazodik
- differenciált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtással szolgálja a képességfejlesztést, törekszik a hiányosan működő képességek korrekciójára, javítására valamennyi területen
- a hátrányos helyzetű tanulók ellátásban alkalmazzuk az Óvodai Fejlesztőprogramot.

A fejlesztés legfontosabb területei

- egyensúlyérzék fejlesztése
- a nagymozgások kialakítása, korrigálása,
- kézügyesség fejlesztése, motorikumok kialakítása
- a beszédmozgás fejlesztése, a beszéd indítása
- a játéktevékenység kialakítása, fejlesztése
- a zenei nevelés alapjainak lerakása
- önkifejezőkészség fejlesztése művészetek segítségével
- észlelés, érzékelés, kognitív funkciók kialakítása, fejlesztése
- önkiszolgáló tevékenységek fejlesztése
- szociális képességek, közösségépítés
- iskolába lépéshez szükséges készségek kialakítása

Foglalkozási formák

A tanulás/nevelés folyamatában elméleti, gyakorlati ismeretek, jártasságok, készségek elsajátítását, képességek kialakulását, viszonyulások, érzelmi, akarati tulajdonságok fejlődését, magatartás- tanulást segíti a gyógypedagógus és az óvodapedagógus. A verbális, mozgásos és szociális tanulás eredményeként alakulnak ki a gyermek érzelmei, a cselekvés módja, a szociális magatartás és viselkedés, különböző tulajdonságok és képességek.

- mozgásfejlesztés: az alapmozgások kialakítása, korrigálása, finomítása, a koordinációs zavarok, a mozgásos ügyetlenség csökkentése, a testi-lelki harmónia, a jó pszichomotoros állapot elősegítése
- anyanyelvi nevelés: kettős feladata: a beszéd megértés fejlesztése, az aktív beszéd indítása, fejlesztése, illetve speciális megközelítési móddal, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával a szűkebb környezet megismertetése. Egyszerű mesék, versek, mondókák megtanítása
- a vizuomotoros készség fejlesztése: a vizuális és taktilis észlelés, a testséma fejlesztése, a szem-kéz koordináció, alakállandóság, alak-háttér felismerő képesség fejlesztése, a téri tájékozódás fejlesztése, a helyes ceruzafogás megtanítása, az ábrázoló kedv felkeltése, technikák, eszközök megismertetése, használata
- játékra nevelés: az adekvát játékhasználat elsajátíttatása, a gyakorló, konstruáló és elemi szerepjátékok megismertetése. Az egymás melletti és együttes játék megvalósítása énekes-verses népi játékok játszása
- zenei nevelés alapjai: egyszerű ritmusú versek, mondókák, dalok segítségével a ritmus, a zenei hallás fejlesztése, alapjainak megtanítása
- egyéni fejlesztés: az adott gyermek fejlettségi szintjének megfelelő képességfejlesztés. A lassabban haladó és a csoport átlagánál jobb képességű gyermek egyénre szabott terápiáját is jelenti

Kiegészítő terápiák

- logopédiai és komplex kommunikációs fejlesztés
- mozgásfejlesztés
- habilitációs kutyaterápia
- autizmus specifikus fejlesztés szükség esetén

A foglalkozások heti rendszeressége

a foglalkozás neve	heti előfordulás	a foglalkozás formája
anyanyelv	5	csoportos, egyéni
mozgásfejlesztés	5	csoportos
vizuomotoros fejlesztés	3	mikro csoportos vagy egyéni
játékra nevelés	5	csoportos, mikro csoportos vagy egyéni
zenei nevelés alapjai	2	csoportos

Szokások kialakítása

Cselekvésen, tevékenykedtetésen, napi rutinon és ismétléseken alapuló szokásrend kialakítására törekszünk. Elsődleges feladat, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakemberek viselkedése mintául szolgáljon, így utánzáson alapulva, példamutatással, mintaadással segíthető a szokások kialakítása és belsővé válása. A helyes viselkedést erősítjük. Az elvárásokat következetesen betartatjuk a gyermekekkel. Figyelni kell a fokozatosságra, egymásutániságra/egymásra épülésre, fontossági sorrendre.

Rossz szokások kialakítását/kialakulását előidéző helyzetek megelőzésére törekszünk.

A szokások kialakításának alapvető feltétele tehát a pozitív példa és a megerősítés.

A preferált személy viselkedése utánzásra készteti a gyermeket. Olyan szabályokat állít a pedagógus - a gyermekek számára érthetően, - amelyek betartása nem jelent túl nagy feladatot számukra.

A meggyőzés a gyermek szenzoros problémái, értelmi állapota miatt csak óvatosan, fokozatosan alkalmazható.

A jól megválasztott és következetesen betartott napirend, a határozott, de szeretetteljes követelés, az értelmes rend segíti a szokások kialakítását.

A nevelés során egyre nagyobb szerepet kap az önállóságra nevelés, amely nem nélkülözi az ellenőrzést, a pozitív megerősítést, az ehhez kapcsolódó jutalmazást, és a problémás viselkedés oldását, javítását, a helyes alternatíva bemutatását, gyakoroltatását, betartatását.

A szokások kialakításában nagy /fontos szerepet játszanak az érzelmek, ezért a gyermekekkel foglalkozó felnőttek biztonságos, szeretetteljes környezetet hoznak létre és tartanak fenn az óvodába járó gyermekek számára.

A családi nevelést megismerve, annak jellemzőit figyelembe véve alakítjuk ki a helyes szokásrendszert.

A szoktatási idő (*2-3* hét) arra szolgál, hogy fokozatos legyen az átmenet, de feltétlenül örömszerző és pozitív élményű a gyermek számára.

Fontos, hogy ne változtassanak meg radikálisan mindent a gyermek életében. Türelmes, de határozott követeléssel, speciális tréningekkel (pl. játék elrakás, csap kinyitása stb.) érjük el, hogy szívesen alkalmazkodjon az elvárásokhoz minden gyermek.

A szokások kialakításának területei

Az egészséges életmódra nevelés, önkiszolgálásra nevelés

Az óvodai élet során törekedni kell arra, hogy a gyermekek egészsége, későbbi igényei megalapozása érdekében kapják meg a szükségleteiknek megfelelő gondozást, s egyre inkább legyen számukra természetes igény az egészséges életmód.

Önkiszolgálásra nevelés feladatai: a tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés, egyszerű munkavégzés, szobatisztaságra nevelés terén minél nagyobb önállóságra nevelni az óvodás gyermeket.

Ezek megvalósulási területei:

Testápolás: a tisztaság igényének felkeltése, a fokozatos önállóság: tudják a csapot kinyitni, elzárni, saját törölközőt felismerni, kis segítséggel kezet törölni.

WC-használat után, étkezés előtt kezet mosni, segítséggel fogat mosni, tűrni a fésülést, kérjenek zsebkendőt, tudjanak orrot fújni, üljenek helyes testtartással.

Étkezés: esztétikus környezetben fokozatosan alakulnak az étkezési szokások. Az etetéstől, az önálló kanalazáson át megtanulják a villa használatát, a szalvéta

használatát, a pohárból ivást, a rágást.

Ügyesebb gyermekek segítenek teríteni, az asztalt leszedni, letörölni, szemetet kivinni, kancsóból tölteni stb.

Fontos az étkezésnél a helyes mérték, a tempó és a türelem megtanulása is.

Öltözés-vetkőzés: a célszerű, könnyen le-és felvehető kényelmes ruhadarabok segítik az önállóságra nevelést.

Fontos, hogy igényelje a gyermek a tiszta, ápolt külsőt, a rendet.

A fokozatosság elvét betartva tanulja meg az egyes ruhadarabok levételét, majd kis segítséggel az öltözködés fázisait, a saját ruhadarabok felismerését.

WC használat, szobatisztaságra nevelés: a pelenka nélkül rendszeres ültetés mellett nappal "száraz maradjon" állapottól el kell jutni az után jelzés, majd szükséglet jelzéséig. A bilitől a WC használatig hosszú az út. A WC- papír használatban segítséget igényelnek többnyire az óvodások.

Testedzés: a teremben vagy szabad levegőn való tornázás, kirándulás, sok-sok mozgás legyen igénye minden gyermeknek.

A közösségi élet szokásainak megalapozása

A bölcsődéből érkező gyermek óvodai beilleszkedése viszonylag könnyebb, mint a családból érkező gyermekeké. Ők először kerülnek olyan helyzetbe, amikor a vágy, a cselekvés, a szándék/akarat és végrehajtás közé akadályok ékelődnek. Nehezíti a helyzetet, hogy a kommunikáció hiányában nem tudják kívánságaikat, szükségleteiket jelezni, kódjaik nem egyértelműek az új környezet számára. A szülő és pedagógus türelmes kivárása, egyszerű gesztussal megerősített beszéde segíthet az kezdeti időben. Ha a gyermek tapasztalja, hogy nem örökre szakították ki a megszokott környezetből, és számára élményhordozó az első óvodai nap, könnyebben beilleszkedik. Megtanul alkalmazkodni, vágyait késleltetni, a szituáció ismétlődésével lassan tájékozódni az új helyzetben, megtanulja "elviselni" társait, majd fokozatosan közelít a számára szimpatikusabbak/tetszőbbek felé, mindig érezve, hogy a szeretett, biztonságot adó felnőtt közelében van.

A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad az egymásra figyelésre, az együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére.

Megtanulják az elemi illemszabályokat, pl. köszönés, lábtörlés, kopogás, a csendes- és hangos helyzetek váltakozását.

Az óvodai élet alkalmat nyújt a közlekedési eszközökön való utazásra, az egyre nagyobb séták megtevésére, közös vásárlásra, lépcsőzésre stb. Mindezek számtalan lehetőséget nyújtanak a szociális tanulásra, a derűs légkör, a jó munkaszervezés, sok-sok együttes élmény alapján.

Munka jellegű tevékenységek

Az értelmileg akadályozott óvodások szívesen tevékenykednek, "segítenek".

Ha a gyermek érzi munkája fontosságát - bármilyen kicsi is az - szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására és örömére, társai javára.

Az egyszerű "add ide!", "hozd ide!", "rakjuk el!" jellegű feladatoktól fokozatosan jutnak el a gyermekek az elemi "naposi" feladatokig.

A felnőttet figyelve és utánozva egymásnak is szívesen segítenek, - gyakran elvégezve egymás helyett a feladatot, - segítenek az eszközök kikészítésében, használatában, elrakásában, terem átrendezésben stb.

Fontos, hogy a szülők is igényeljék az otthoni feladatvégzést, vonják be a gyermekeket az ház körüli tevékenységekbe, s a későbbi önálló életvezetés érdekében bízzák meg őket egyszerű feladatokkal.

Hagyományok kialakítása

A hagyományok minden közösség életében meghatározó jelentőségűek lehetnek. A készülődés, az ünnepi hangulat, majd a rá való emlékezés, fényképek, filmek nézése sok közös élmény forrása lehet. Erősíti az összetartozást, segíti az egymás és egymásra figyelését, az egymásnak segítést. Fokozza/elősegíti önmaguk megismerését, önbizalmukat.

A hagyományok egy-egy közösség sajátjai, csak rájuk jellemző apró mozzanatokkal, intimitásokkal bírnak. Hagyomány lehet pl. az alvás előtti rövid mese, a reggeli közös éneklés vagy mesekör, névsorolvasás, a közösen megünnepelt születésnapok, névnapok, a játékház, táncház, akadályverseny egy-egy ünnephez kapcsoltan.

Az ünnepek is a hagyományépítést szolgálják. A legjelentősebbek: Mikulás, Karácsony, Farsang, Anyák Napja, Gyermeknap.

Ezek egy része csoportban zajlik, más része a szülők számára is nyilvános. Alkalmat nyújtanak arra, hogy számot adjanak arról, hogy mit tanultak a gyermekek: mennyit változott figyelmük, emlékezetük, beszédállapotuk, mennyire váltak magabiztossá, mennyit ügyesedtek, bátorodtak önmagukhoz képest. Értik-e, hogy a szülő most néző, s nekik a "színpadon" van a helyük.

Fontos, hogy az ünnepekre való készülődéskor a külsőségek és a tartalom arányban legyen.

Szervezeti és időkeretek

A pedagógiai program legfőbb jellemzője a rugalmasság. Ez jelenti az év folyamán az egyes tevékenységek aránybeli eltolódását éppúgy, mint a napirenden belüli rugalmas kereteket.

Mivel az értelmi fogyatékos óvodások spontán tanulása is sérült, indokolt, hogy a többségi óvodáktól eltérően kötött, tehát az egész csoport számára kötelező foglalkozások, illetve mikro csoportos, egyéni fejlesztő foglalkozások váltsák egymást.

Mindezek mellett a játék, az elmélyült játéktevékenység lehetőségeit is biztosítani kell.

Az egész napos tevékenység során megteremtik a megfelelő kereteket a mozgásigény kielégítésére a csoportos foglalkozások, szabadban végzett játék, tornázás, kirándulás segítségével, azzal a céllal, hogy a gyermek természetes igényévé váljon, ezáltal beépüljön szokásrendszerébe, mert a "gyökerek" kiépítése a munka alapja.

A mozgásos tanulás a tanulás többi területével is szoros kölcsönhatásban van.

A fejlesztőmunkánkban kiemelt szerepe van az önállóságra nevelésnek.

Az óvodába kerüléskor e terület fejlesztése nagyobb időkeretet kap, mint az értelmi nevelés, a későbbiekben az arány megfordul. Megfelelő időt, teret, sok-sok próbálkozást kell biztosítani a fokozatosság elvét szem előtt tartva a gyermekeknél.

A higiénés szokások kialakítása, a helyes táplálkozás, a szabadlevegőn való tartózkodás, a helyes öltözködés szolgálja az egészséges életmódra nevelést, azt, hogy az óvodások teherbíró képessége, edzettsége, a betegségekkel szembeni ellenállása, fizikai erőnléte fokozódjon/erősödjön.

A szülőket is próbálják befolyásolni a közös programok, kirándulások alkalmával.

A mozgás, a célzott foglalkozások, a környezet kínálta spontán tanulási helyzetek hozzájárulnak az érzelmi neveléshez.

A szokásrend, a mindennapok ritmikus ismétlődései teszik megszokottá az óvoda életét. Az óvodáskorú gyermek igényli az ismert és áttekinthető, ismétlésekkel tagolt napirendet, a biztos és berögződött támpontokat. Ezekben természetesen lehetnek kivételes alkalmak, mint az ünnepi készülődés ideje, vagy az ünnepek.

Az értelmi fogyatékos kisgyermek életében a napi ritmuson túl a megszokott kereteknek is nagy jelentősége van.

Az óvoda napirendje

Időpont	Tevékenység
07.00-08.00	Gyülekező, szabad játék
08.00-08.30	Mindennapos testnevelés
08.30. - 08.40	Tisztálkodás
08.40. - 09.00.	Tízórai
09.00-11.30	Fejlesztő foglalkozások (egyéni, mikro csoportos vagy csoportos formában), szabad játék
11.00-11.20	Tisztálkodás
11.30-12.00	Ebéd
12.15-12.45	Tisztálkodás, fogmosás, ágyazás
12.45-13.00	Mese
13.00-14.30	Alvás, pihenés, egyéni fejlesztés
14.30-15.00	Öltözés, tisztálkodás, teremrendezés, fejlesztő foglalkozás
15.00-15.30	Uzsonna
15.30-17.00	Szabad játék

Rugalmasan változik az adott igényeknek megfelelően.

A gyógypedagógus fejlesztő munkáját segíti a gyógypedagógiai asszisztens.

A kötött foglalkozások, az önkiszolgálásra nevelés célzott foglalkozásai, a levegőztetés délelőtt zajlanak. A délutáni alvás után a gyakorlásra, szabad játékra van lehetőség.

Az egyes foglalkozások időtartama függ az adott gyermekcsoport fejlettségétől, a témától, illetve az egyes gyermekek aznapi állapotától. S így 5 - 15 - 20 perces foglalkozások lehetnek.

A foglalkozások azonos rítusok/szokások szerint indulnak (teremrendezés, énekes névsorolvasás, hiányzók felismerése, időjárás megfigyelése).

A gyógypedagógus törekszik a játékosságra, a gyermek életkori, fejlődésbeli különbségeinek figyelembevételére már a tervezés idején is.

A fejlesztés során folyamatos ellenőrzéssel győződik meg az eredményességről.

Lehetőséget biztosít az elmélyült tevékenységre, biztosítja az értő figyelmet, differenciált feladat adással, sokoldalú megközelítéssel, sok gyakorlással segíti az ismeret elsajátítást. Ez cselekedtető tanulásirányítás.

Ellenőrzés, értékelés

A gyermek fejlődési ütemének ellenőrzése

A gyógypedagógus és az óvodapedagógus a tanév elején pedagógiai megfigyeléseket végez, amelyet összevet a gyermek gyógypedagógiai - pszichológiai - orvosi vizsgálati eredményeivel, amelyek alapján készíti el a gyermek egyéni terápiás tervét, s tervezi a csoport munkáját.

A nevelőtestület rendszeres esetmegbeszélésein team munkában keresik a lehető legjobb és leghatékonyabb megoldásokat egy-egy gyermek esetében. Ez a team gyakran kiegészül a gyermeket kezelő szakorvossal, védőnővel, pszichológussal.

A tanköteles gyermekek az illetékes szakértői bizottság által szervezett iskolaérettségi vizsgálaton vesznek részt. A szakértői bizottság véleménye, a gyermekkel foglalkozó pedagógus és a szülő véleménye és javaslata alapján kezdi meg a gyermek a tanulmányait, az értelmileg akadályozottakat nevelő általános iskolában, és/vagy a speciális autista csoportunkban, vagy pedig a tanulásban akadályozottakat nevelő általános iskolába kerül, illetve van, aki felmentettként további gyógypedagógiai óvodai ellátást kap.

A szülők a napi beszélgetések, a szülői értekezletek és fogadóórák alkalmával, illetve a gyermek kiállított munkái során, továbbá a negyed évenkénti szöveges értékelésekből, majd az azt követő konzultáción győződhetnek meg gyermekük fejlődéséről, eredményeiről.

A programellenőrzés és értékelés rendszere

Az ellen**ő**rzési formák: folyamatos megfigyelés, feljegyzések készítése, munkaközösségi megbeszélések, a gyermekek cselekedeteinek, viselkedésének elemzése, felmérések, nyomon követések. Az iskolai beválás vizsgálata.

Az ellenőrzést végzi: a főigazgató.

Az ellenőrzés részben folyamatos, részben ciklusonkénti, pl. bizonyos célzott ellenőrzés: szokások elsajátítása, erőfeszítés, munkában való részvétel; vagy egyes fejlesztési terület eredményei.

A gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok, szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

A gyermekvédelmi feladatok elsődleges céljai

A gyermekek szociális és egészségügyi szükségleteinek adekvát kielégítése, a probléma megszűntetése céljából vagy azok súlyosbodását, halmozódását megelőző tevékenység.

A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős feladatai együttműködve az óvodában dolgozó gyógypedagógusokkal

- Segítségnyújtás / a veszélyeztetettség megszüntetésében részvétel
- Együttműködési kötelezettség (gyermekjóléti, gyermekvédelmi rendszerrel)
- Jelzési kötelezettség
- A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése
- A gyermek veszélyeztetettségének felismerése
- Dokumentációs feladatok az esetek, intézkedések nyomon követés, visszacsatolása céljából

A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős segíti az óvoda pedagógusainak gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját, azzal, hogy:

- A csoportot felkeresve tájékoztatja a gyógypedagógusokat és a szülőket lehetőségeikről a pedagógusok, szülők, gyermekek jelzése, illetve a velük folytatott beszélgetések alapján a veszélyeztető okok feltárásában együttműködik
- Anyagi veszélyeztetettség esetén rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítását kezdeményezi, lehetőségeket kutat fel
- Gyermekbántalmazás vélelme vagy más veszélyeztető tényező megléte esetén a gyermekjóléti szolgálatot értesíti

A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős általános intézkedési terve

- A pedagógus, a gyermek, a szülő jelzi a problémát a gyermekvédelmi felelősnek
- A gyermekvédelmi felelős pedagógiai véleményt kér az adott gyermekről
- A gyermekvédelmi felelős dokumentálja a történteket, feljegyzést készít
- Amennyiben a probléma nem oldható meg az intézmény keretein belül, a gyermekvédelmi felelős felveszi a kapcsolatot a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálattal
- A gyermekvédelmi felelős továbbra is nyomon követi az eseményeket, tartja a kapcsolatot a gyermekjóléti szolgálat munkatársaival, folyamatosan tájékoztatja az ügyben érintetteket

A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködése

Kapcsolattartási formák

Intézményünkben az alábbi formákban kívánunk segítséget nyújtani a kapcsolattartáshoz:

- A Szakértői Bizottság által intézményünkbe irányított gyermekek és szüleik ellátogathatnak óvodánkba, ismerkedhetnek az óvodai élettel - a beiratkozás előtt is
- Tanévkezdéskor /megláthatják, honnan indul gyermekük/
- Félévkor /betekintést kaphatnak. az eddig végzett munkáról, haladásról/ Év vége előtt /felmérhetik, meddig jutottak gyermekeik/

Szülői értekezletek

- Az éves munkaterv által meghatározott időpontokban

Fogadóórák

- Beszoktatási időszakban (folyamatosan, új gyermek érkezésekor)

- Ezt követően a szülői igényeknek megfelelően és halasztást nem tűrő probléma esetén azonnal

A szülők által ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások

- eseti és igény szerinti egészségügyi ellátás házon belül
- szakrendelés igénybevételéhez nyújtott segítség
- segélyezési lehetőségek biztosítása
- óvodai rendezvények

Az óvodai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések

Intézményünk eszközei és felszereltsége megfelelnek a 20/2012 (VIII.31) EMMI rendelet, 2. mellékletében leírtaknak, vagy azok beszerzése megkezdődött, folyamatban van. A nevelő, oktató munkát segítő eszközök és a fogyatékos gyermekek nevelésének, oktatásának további eszközei a „Funkcionális taneszköz-jegyzék" alapján kerültek meghatározásra figyelembe véve az SNI Irányelvekben leírtakat.

Az országos és vármegyei szintű pályázatok figyelemmel kísérésével a beszerzéseket folyamatosan elősegítjük.

Az egészségnevelés és környezeti nevelés elvei

Az egészségnevelés az óvoda minden nevelési folyamatban benne levő mozzanata.

A sajátos nevelési igényű gyermekek a környezetükről szűk körű ismeretekkel rendelkeznek. Mozgásterük beszűkült, az egészség, az életmód, a szokások sajátosak számukra, ezért fontos az óvodai élet egészségneveléssel, környezeti neveléssel kapcsolatos tevékenysége. A gyermek állapotának megfelelő elvek alkalmazását az óvodai élet napi rendjébe építjük.

Egészségfejlesztő tevékenységek

- testi egészség
- egészségvédő képesség fejlesztése

- lelki egészség (érzelmi biztonság nyújtása)
- a hagyományok és a kultúra megismertetése, tisztelete

A környezeti és egészségnevelési feladatok az óvodában az egész nap folyamán jelen vannak. Az óvodai élet megszervezésénél alapvető szempont, hogy a környezeti és egészségügyi szokások kialakítását az alapoktól kell kezdeni (higiéniás szokások kialakítása, igény a mindennapos testmozgásra, a gyermek érdeklődésének felkeltése a szűkebb környezet élő és élettelen tárgyai iránt, helyes viselkedési szokások kialakítása a környezet megvédése érdekében).

A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések
Az esélyegyenlőség biztosításának célja

Esélyegyenlőséget biztosítunk az óvodai nevelés céljai között főként a kognitív hátrányok csökkentése érdekében. Ez a tevékenység főleg nevelési, pedagógiai és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek többletfejlesztését szolgálja az Óvodai Fejlesztő program alkalmazásával Legfontosabb pedagógiai eszköz a differenciált bánásmód, melynek során minden gyermek azt a segítséget kapja, melyet diagnózisa, szociális helyzete és rászorultsága szükségessé tesz.

Az óvoda a nevelési szocializációs folyamatot közvetlenül akadályozó tényezők felszámolása terén bír hatékony eszközökkel.

Az esélyegyenlőség biztosításának kiemelt feladatai

- valamennyi hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermeknek az óvodai ellátását a harmadik életévtől, részvételük az Óvodai Fejlesztő programban.
- a hátrányos helyzetű gyermekek családjával való szorosabb együttműködést, kommunikáció; Cél a hátrányos helyzetből adódó lemaradások ellensúlyozása (családsegítés, gyermek és ifjúságvédelem, személyes kapcsolat kialakítása szülővel, rendszeres tájékoztatás a gyermek fejlődéséről)
- a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását, megsegítését, fejlesztését
- a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek óvodai szocializációját; Cél ezen gyermekek óvodai

szocializációjának, családi életének, helyzetének/körülményeinek figyelemmel kísérése

- a sajátos nevelési igényű gyermek családjával való szorosabb együttműködést, kommunikációt; Cél a sajátos nevelési igényből adódó lemaradások ellensúlyozása, a gyermekek optimális fejlődésének biztosítása
- megfelelő szakellátást; Cél, hogy minden rászoruló gyermek kapja meg az állapotának megfelelő fejlesztést
- együttműködés a szociális ellátórendszerrel (gyermekorvos, védőnő, gyermekjóléti szolgáltatások, családsegítő szolgálat)
- tehetséggondozás

3 NEVELÉSI PROGRAM

3.1 AZ INTÉZMÉNYBEN FOLYÓ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI, CÉLJAI, FELADATAI

Az intézmény valamennyi területére érvényes nevelési program az elmúlt évtizedek pedagógiai tapasztalatára épül, különös tekintettel az új szabályozó dokumentumokra, a tanulásban akadályozott és az értelmileg akadályozott sajátos nevelési igényű tanulók kerettantervének cél- és feladatrendszerében megjelenő követelményekre.

3.1.1 Alapelvek

A nevelési-oktatási alapelvek olyan általános, lényeges, normatív jellegű irányelvek, amelyek a nevelés-oktatás minden területére és formájára kötelező érvénnyel kiterjednek.

Intézményünk óvodájában és általános iskolájában az alábbi alapelveket tartjuk fontosnak

A gyermekek és tanulók készség és képességstruktúráját feltérképezve, egyéni fejlődésüket lehetővé téve juttatjuk a gyermekeket és diákokat arra a fejlettségi szintre, amelyet sérülésükből kifolyólag, képességstruktúrájuknak meghatározottságában képesek elérni. Tesszük ezt olyan ütemezésben, amely figyelemmel van az egyéni eltérésekre.

- A nevelés, a nevelhetőség és a komplex személyiségfejlesztés fontosságának elve;
- Esélyegyenlőség elve (tehetséggondozás-hátránykompenzálás párhuzama);
- A tudás, a munka, az értékteremtés megbecsülését közvetítjük tanulóink számára,
- Közösségfejlesztés elve;
- Az életkori sajátosságok, az egyéni haladás figyelembevételének, egyéni bánásmód alkalmazásának elve;
- Pozitív megerősítés elve;
- Példamutatás elve. Magatartásunkkal, tetteinkkel és szavainkkal egyaránt példát mutatunk a gyermekeknek és diákjainknak.

További alapelveink, céljaink

- Az óvodai környezetből az iskola világába kerülő sajátos nevelési igényű kisiskolásokat az előkészítő jellegű első osztály várja, amennyiben szükséges az egyéni felzárkózáshoz.
- Az intézményünkben folyó gyógypedagógiai nevelő-oktató munka folyamán a kompetencia alapú oktatás alapelveit szem előtt tartjuk, módszertani eszköztárunk részeként alkalmazzuk.
- A helyi tantervünkben megjelenítjük az egyes tantárgyakban a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete útmutatása alapján az enyhe és a középsúlyos értelmi fogyatékosok számára előírt kerettantervek vonatkozó útmutatásait, ügyelve a tudás és képesség-fejlesztés helyes arányára.

- A tanítás – tanulás folyamatában elsődlegesnek tartjuk az egyes tanulók sajátos nevelési igényét, sérülés specifikus szükségletét és az egyedi sajátosságokhoz igazított differenciált tartalmak, módszerek, eszközök alkalmazásával fejlesztjük.
- Korszerű és gyakorlatias ismereteket nyújtunk.
- Célkitűzésünk, hogy a diákok a közös célok érdekében képesek legyenek együttműködni és egymással együtt élni, amely feltétele az egyén kibontakozási lehetőségeinek is.
- Biztosítjuk az esélyegyenlőséget minden tanuló számára.
- Gyermekközpontú oktatás-nevelés, az egyénre szabott képesség- és személyiségfejlesztés, mely minden intézményi tevékenységben megjelenik.
- Olyan légkör megteremtésére törekszünk, amelyben felnőtt, gyermek egyaránt jól érzi magát.
- Olyan intézmény megteremtését célozzuk meg, ahol a gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt, felnőtt-felnőtt kapcsolatok tiszteleten alapulnak és ahol minden tanuló és felnőtt teljes értékű emberként éli meg önmagát.
- A tanulók felkészítése a továbbtanulásra, a továbbképzésre – nagy hangsúlyt fektetve az önálló tanulás képességének fejlesztésére, az eredményes társadalmi beilleszkedés feltételeinek megteremtésére.
- A személyiség gazdagítása az önelfogadással, a mások elfogadásával, a toleráns magatartással.
- Az általános emberi értékek, társadalmi normák elsajátítása, azonosulás ezekkel az értékekkel.
- Az egyetemes magyar nemzeti hagyománynak, a nemzeti öntudat fejlesztésének, beleértve a magyarországi nemzetiségekhez tartozók öntudatának ápolását is.
- A célok, követelmények meghatározásakor nagy hangsúlyt kap az a több évtizedre visszanyúló tapasztalat, amelyet a tantestület tagjai szereztek.

3.1.2 Célok

Az intézményünkben végzett gyógypedagógiai tevékenység általános célja

- A gyógypedagógiai ellátás keretében biztosítsa a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók szükségleteiből adódó iskolai nevelést, oktatást, fejlesztést, terápiák alkalmazását.
- Célja továbbá, hogy mindenkor a gyermek, tanuló életkora, sérülése figyelembe vételével nyújtsa a gyógypedagógiai nevelést – oktatást és eljuttassa a tanulót a képességeinek megfelelő maximális teljesítmény megvalósítására, a sikeres társadalmi integrációhoz.
- Az oktató-nevelő munkánk célja továbbá, hogy az intézményből kikerülő tanulóink önálló életvezetésre képesek legyenek, a társadalom hasznos tagjává váljanak, személyiségük sérülésük ellenére is egészségesen fejlődjön.
- Célunk továbbá, a gyermekek, tanulók az életkoruknak, fejlettségi állapotuknak, szükségleteiknek megfelelő teljes körű gyógypedagógiai ellátást kapjanak a tanórán, a tanórán kívül, az egészségügyi és pedagógiai habilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon valamint a gyermekvédelem, a kulturális, a szociális hátrányok enyhítése területén – az iskolára vonatkozó törvényi keretek között.
- Tehetséggondozó tevékenység fenntartása
- A halmozottan hátrányos helyzetű és hátrányos helyzetű tanulók személyiségfejlesztése, egyéni törődés.
- Hasonló működésű profilú intézményekkel való kapcsolattartás

3.1.3 Az intézmény feladatai

- Biztosítjuk azokat a személyi és tárgyi feltételeket, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai és iskolai neveléséhez, oktatásához szükségesek.
- Az óvodába járó gyermekek és általános iskolai tanulóink számára szükségleteiknek megfelelően egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátás biztosítása.
- Kulcskompetenciák fejlesztése
- A tanítás-tanulás folyamatába beépítjük a környezeti és egészségnevelési ismereteket.
- Azon tanulók számára, akik az évfolyamra meghatározott követelményeket hosszabb intervallum alatt teljesítik, a fejlődési ütemüknek megfelelően képzési időt biztosítunk, törvényi keretek között.
- Bevonjuk tanulóinkat az iskolai élet szervezésébe, szervezeteik működtetésébe, jogaik gyakorlásába.
- Kialakítjuk a tanulók kötelességtudatát.
- Folyamatosan tájékoztatjuk a tanulókat, a szülőket a tanulmányi munka és fejlődésük eredményeiről.
- Intézményünkben működő gyermekvédelmi tevékenység feladata a szociális hátrányok csökkentése, e környezetből érkező gyermekek, tanulók felkarolása. Ennek érdekében együttműködünk más intézményekkel, szervezetekkel.
- Az informatikai eszközök használatának megismertetése.
- Egyéni törődéssel, megsegítéssel tegyük lehetővé tanulóink társadalmi integrációját.
- Kooperatív tanulásszervezési formákkal és korszerű módszerekkel biztosítjuk, hogy a tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységekben érvényesüljön a differenciált, egyéni fejlesztés.
- Tapasztalati úton szerzett ismeretelsajátítás, sokoldalú szemléltetéssel, cselekvéssel végzett tevékenységek alkalmazása.
  Az óvodában és az alsóbb évfolyamokon elsődleges feladatunk az alapkészségek kialakítása, és a kisdiákok beillesztése az iskolai közösségbe. Fontos feladatunknak tartjuk a gyerekek, tanulók lelki egyensúlyának fenntartását.
- Olyan lehetőségeket teremtünk, amellyel tanulóink az önálló életvezetéshez szükséges ismereteket szerzik meg.
- A tanuló szükségletének teljes ellátását biztosítjuk – ügyelet, oktatás, étkeztetés, fejlesztő terápiák, napközi, tehetséggondozás.
- Olyan módszerek és eszközök alkalmazása, melyek a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók fejlődését elősegítik.
- Jó gyakorlataink fenntartása:
  - Tehetséggondozó és szabadidős programok a sikeresebb integrációért
  - Tanulásban akadályozott tanulók differenciált, egyéni fejlesztése

3.1.4 Eszközök, eljárások

A gyógypedagógia eszközeit használjuk életkori sajátosságok és egyéni képességek szerint.

Személyi feltételeink: megfelelően képzett szakemberek: gyógypedagógiai tanárok, terápiás szakemberek, gyógypedagógiai asszisztensek.

Tárgyi feltételeink:
Osztálytermek, csoportszobák, tornaterem, öltözőkkel, fejlesztőszobák, művészetterem, tankonyha, sport- és játszóudvar.
Osztálytermeink közül 5 rendelkezik interaktív táblával és digitális eszközökkel. Egy további interaktív tábla mozgatható, ennek révén több helyszínen is segíti az oktató munkánkat. Tanítási óráinkon a tanulásban akadályozott és értelmileg akadályozott tanulók számára kidolgozott tankönyvekkel, munkafüzetekkel és más segédeszközökkel, sok szemléltető eszközzel, fejlesztőeszközzel dolgozunk.

3.1.4.1 A nevelő-oktató munka eljárásai

Tevékenységünkben elsődleges a kompetenciák fejlesztése, egyéni és közös munkát feltételező formákat használunk, alkalmazzuk a kooperatív technikákat is.
Habilitációs foglalkozásainkon figyelembe vesszük a szakértői véleményekben megjelölt fejlesztési irányokat, saját és egyéb mérések alapján végezzük a készség- és képességfejlesztést. Tanórai és tanórán kívüli keretben lehetőséget biztosítunk felzárkóztatásra és tehetséggondozásra. A tanulásszervezés differenciált formáit alkalmazzuk.
A felső tagozaton a továbbtanulást pályaorientációs programunk segíti a hetedik és nyolcadik évfolyamon. Pályaorientációs tevékenységünk és bűnmegelőzési programunk az osztályfőnöki órák tanmeneteibe is beépülnek.
Boldog iskolai foglalkozások színterei a boldogságórák, melyek osztályfőnöki és rajzórákba építve jelennek meg.
A városi könyvtárban könyvtári órák zajlanak, a létesítmény tanórán kívüli programokhoz is rendelkezésre áll.

3.1.4.2 Az alkalmazott módszer kiválasztásának alapelvei

- A módszerválasztáskor figyelembe vesszük a pedagógiai célt, a tartalmat, elsődleges szempont, hogy a módszer megválasztása igazodjon a tanuló fejlettségéhez, állapotához, szükségletéhez. A tanulók egyediségéhez, sérüléséhez leginkább illő módszerkombinációkat alkalmazunk.
  Figyelembe vesszük a tanuló életkori sajátosságait, előzetes tudását, norma és szokásrendjét, kultúráját.
- A választott módszerek (kooperatív technikák, drámajáték, állatterápia, művészetterápia, egyéni fejlesztések) a sérült gyerekek személyiségéhez igazodva ösztönzik, a pozitív megerősítést szolgálják.
- Módszereinket az adott helyzethez, szituációhoz igazítjuk.
- Személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra épülő, cselekvésbe ágyazott tanulásszervezési eljárásokat, módszereket helyezünk előtérbe.

Az intézmény vizsgáló eljárásával, diagnosztizáló felméréssel feltérképezzük tanulóink képességprofilját, figyelembe vesszük a szakértői bizottság szakértői véleményében megfogalmazott javaslatokat, amelyek alapján az egyéni fejlesztést végző gyógypedagógus

félévente egyéni fejlesztési tervet készít és egyéni, kiscsoportos fejlesztésben részesíti a tanulókat egyénre jellemző ütemezéssel.

3.2 SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

Az életkori sajátosságok, a fogyatékosság által megváltozott képességprofilból adódó hátrányok szükségessé teszik a tanulók kiemelt személyiségfejlesztését. A meglévő pozitív személyiségjegyek kidomborításával, a sérült funkciók és funkcionális rendszerek korrigálásával, átszervezésével, az elvesztettek pótlásával, újra kialakításával törekszünk harmonikus személyiséggé formálni tanulóinkat.
A gyermekek személyiségfejlesztésében a család az iskola meghatározó szerepű. az iskolánkba érkező tanulók nagy része olyan környezetből érkezik, amelyben nem, vagy kevésbé tudja kibontakoztatni személyiségét, ezért nekünk ebben nagy szerepünk van.

Célunk: Olyan harmonikus, egészséges személyiség kialakítása, amely alkalmassá teszi a felnövekvő tanulóinkat az épek társadalmába való beilleszkedésre, és a felnőtt életben való nyugodt, kiegyensúlyozott mindennapi élet kialakítására.

Feladataink az iskolai személyiségfejlesztés terén:

- Személyes kompetencia fejlesztése: (önkiszolgálási képességek, önellátási képességek, befogadóképességek, önkifejezési képességek, önvédelmi képességek, önszabályozás és önfejlesztés képességei, énkép, önismeret) Az önismeret kialakításával a kitartás, a szorgalom, a céltudatosság, az elkötelezettség formálása.
- Szociális kompetenciák fejlesztése: szociális minták és szokások, szociális készségek, szociális ismeretek, szociális kommunikáció, szociális érdekérvényesítés
- Kognitív kompetencia fejlesztése: gondolkodási képesség, tudásszerző képesség, ismeretszerzés, alkotóképesség, problémamegoldó képesség, kognitív kommunikációs képesség, vizuális kommunikáció, nyelvi kommunikáció, tanulási képesség
- Az egészségmegőrzése, egészséges életmódra nevelés
- A természet- és környezettudatos magatartásformákat
- A tanulók érzelmi nevelése
- A tanulók esztétikai nevelése: szűkebb és tágabb környezetünk esztétikájának tudatosítása, értékmegőrző magatartás kialakítása. Igényesség önmagunkkal és környezetünkkel szemben. (esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség)
- A tanulók akarati nevelése
- A tanulók erkölcsi nevelése: Az alapvető erkölcsi értékek megismertetése, belsővé válása.
  A tanulók nemzeti nevelése: A haza, a szülőhely múltjának és jelenének megismerése. A nemzeti hagyományok ápolása, megbecsülése; a hazaszeretet érzésének felébresztése.
  A tanulók állampolgári nevelése: Az alapvető emberi, állampolgári és Európai Uniós jogok és kötelességek megismertetése.
- A tanulók munkára nevelése: A munka fontosságának tudatosítása.
- A tanulók egészséges életmódra nevelése: A testmozgás szeretetének kialakítása, a testmozgás iránti vágy felkeltése. Egészséges, edzett személyiség kialakítása. Az egészséges életmód és az egészségvédelem tudatosítása.
- A tanulók környezeti nevelése: A természetes és mesterséges emberi környezet értékeinek tisztelete. Értékmegőrző és fejlesztő, környezettudatos magatartás kialakítása

A feladatok megvalósulásának színterei:

- Tanítás-tanulás folyamatában tanórán, habilitációs-rehabilitációs foglalkozásokon, állatasszisztált és művészetterápiás foglalkozásokon
- Szabadidős tevékenységek alkalmával, versenyek, rendezvények alkalmával
- A napközis tanórákon
- A kollégiumi életben

A személyiségfejlesztést elősegítő iskolai környezet:

- Körültekintő alapos gyermekismeret, a személyiségzavarok feltárása. Családi háttér és anamnézis ismerete.
- Környezetünk gyermekközpontúvá, barátságossá tétele, ahol a fogyatékosságból fakadó sajátosságok figyelembe vétele, az ismereteket bővítő eszközök, egységes, egyértelmű nevelési elvárások jelennek meg, ezek teremtik meg a jó munkavégzés alapfeltételeit.
- Annak elérése, hogy a gyermek jól érezze magát az iskolában. Szorongás nélkül, felszabadultan vegyen részt az ismeretszerzési folyamatban, és ezt megfelelő eszközökkel, saját egészséges személyiségével is segítse a pedagógus.
- Családias osztályok, csoportok, közösségi terek kialakítása. Fontos az önmagához viszonyított, megfelelő fejlesztés, értékelés.
- Egyénhez igazított differenciált követelmény - és tevékenységrendszer, a gyengébb képességű tanulók egyéni törődéssel való megsegítése.
- Az egyénhez, sérüléshez, a speciális szükséglethez, a fejlettségi szinthez igazítottan, több gyakorlási lehetőség, hosszabb időintervallum.
- Tehetséggondozás.

3.3. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS

Az egészségfejlesztés magába foglalja a korszerű egészségnevelés, az elsődleges prevenció, a mentálhigiéné, az egészségfejlesztő szervezetfejlesztés, az önsegítés feladatait, módszereit Az a folyamat, amely képessé teszi az embereket, az egészségüket meghatározó tényezők felügyeletére, ezáltal egészségük javítására.

3.3.1 Az egészségfejlesztés fő feladatai

- egészségfejlesztő környezet megteremtése
- egészségfejlesztő közösségi tevékenység
- egyéni képességek fejlesztése
- szemléletváltoztatás
- testi, lelki egészség megóvása, kialakítására való törekvés

3.3.2 Egészségnevelés feladatai

A korszerű egészségnevelés az egészségi állapot erősítésére és fejlesztésére irányul. Ide tartozik:

- egészséges táplálkozás
- aktív szabadidő eltöltés
- mindennapos testmozgás
- személyi higiéné
- lelki egyensúly megteremtése
- harmonikus párkapcsolat és családi élet kialakítása, fenntartása
- családtervezési módszerek
- egészséges és biztonságos környezet kialakítása
- egészségkárosító magatartásformák elkerülése
- járványügyi és élelmiszer biztonság megvalósulása

3.3.3 Az Iskolai egészségfejlesztési-drogmegelőzési program formái

- Filmvetítés: A szerfogyasztással kapcsolatos oktató ill. élettörténeti filmek valamint a sikeres kezelésekhez kapcsolódó tájékoztató filmek vetítése. Kiválasztásnál fejlődés lélektani szempontokat is érvényesítünk.
- Vetélkedők,
- Kiscsoportos beszélgetések osztálynak vagy kisebb csoportoknak melyek megelőző jellegűek, esetleg konkrét problémát feldolgozóak.
- Dramatikus játékok osztályfőnöki órán esetleg magyar irodalom órán alapvetően a nemet mondás algoritmusát, valamint a segítségnyújtással kapcsolatos esetek dramatikus jellegű feldolgozását jelenti.
- A rendőrség drogmegelőző előadásainak , foglalkozásainak igénybe vételével.
- Iskolapszichológus, óvodai, iskolai szociális segítő igénybe vételével.

3.3.4 Célok, feladatok

3.3.4.1 Hosszú távú célok

Diákjaink rendelkezzenek az egészséges életmód kialakításához szükséges, életkoruknak megfelelő reális ismeretekkel, attitűdökkel. Ismerjék önmagukat, értékeiket. Tudjanak helyes döntéseket hozni, feszültségoldó, konfliktuskezelő módszereket alkalmazni. Megszerzett ismeretek, tapasztalatok birtokában tekintsék az egészséget értéknek, amit vigyázni, óvni kell. Váljanak boldog, boldogságra képes felnőttekké.

3.3.4.2 Feladatok

A tanórákon és a tanórán kívüli foglalkozásokon a tanulók reális önismeretének, pozitív énképének erősítése.

A tanulók érdeklődéséhez, igényeihez igazodva változatos programok összeállítása.

3.3.4.3 Középtávú célok

- A tanulók folyamatosan és fokozatosan ismerjék az egészséges ételeket, élelmiszereket. Ismerjék és alkalmazzák a kulturált étkezés szabályait (terítés, evőeszközök megfelelő használata, étkezés illemtana).
- Legyen megvalósítható napirendjük, heti rendjük.
- A higiénés ismereteket tudják alkalmazni a mindennapokban (öltözködés, testi higiénia, kézmosás, fogmosás, hajmosás, zuhanyozás, alsónemű váltása stb., zsebkendő-, szalvéta használat).
- Váljanak a közösség aktív tagjává. Törekedjenek a pozitív gondolkodásra. Ismerjék képességeket, lehetőségeiket.
- Rendelkezzenek életkoruknak megfelelő elsősegély-nyújtási ismeretekkel, ezeket tudják szükség esetén alkalmazni. A gyógyszerhasználat szabályait ismerjék, tartsák be.
- Törekedjenek a környezeti ártalmak egészségkárosító hatásának csökkentésére (pl. zenehallgatás megfelelő hangerővel, társas viselkedés szabályainak betartása stb.).
- Ismerjék a gyalogos közlekedés szabályait, s tartsák is be azokat.
- Rendszeresen sportoljanak, vegyenek részt iskolai gyalogtúrán, négy év alatt legalább egy alkalommal úszásoktatáson.
- Éljenek a mindennapos testedzés lehetőségével.

3.3.4.4 Feladatok

- Az egyes tantárgyak (elsősorban környezetismeret, természetismeret, technika életvitel és gyakorlati ismeretek, magyar nyelv és irodalom, testnevelés) tananyagában szereplő ismeretek elsajátíttatása.
- Attitűdök megfigyelése szituációs és szerepjátékok során.
- Kirándulások, gyalogtúrák, sport és szabadidős versenyek szervezése, melyek révén a testi és fizikai állapot erősítésére, közösségformálásra és személyiségfejlesztésre is lehetőség nyílik.
- Tudják a tanult ismereteket a gyakorlatban alkalmazni.

3.3.4.5 Rövidtávú célok

- Váljék belső igénnyé a rendszeres testmozgás, a friss levegőn való tartózkodás.
- Tudatosuljon a tanulókban, hogy a külső megjelenésnek, a higiénének egészségügyi vonatkozásai vannak.
- Tudják alkalmazni a tanult ismereteket, váljon szükségletté a rendszeres testápolás, fogápolás.
- Törekedjenek tanulóink az egészséges táplálkozási szokások megismerésére, kialakítására.
- Lássák be, hogy a káros szenvedélyek tudatos távolságtartással megelőzendők és megelőzhetők.
- Igyekezzenek kiküszöbölni a balesetveszélyes helyzeteket.
- Ismerjék, értsék saját fejlődésüket, testi-lelki változásaikat, érzelmeiket és társkapcsolataikat (párkapcsolat).
- Nyerjen különös hangsúlyt a család jelentősége.
- Felelősséggel viszonyuljanak a nemi élethez, ismerjék meg a korai szex veszélyeit.
- Fogadják el és tolerálják a másságot.

- Törekedjenek a mozgásszervi-gerincproblémák javítására és a túlsúlyosság csökkentésére.

3.3.4.6 Feladatok

Lehetőség szerint a tanulók minél több időt töltsenek a szabadban (pl.: kerékpározás, úszás, labdajátékok, téli sportok…).
Fordítsanak figyelmet a személyes higiéniára (pl.: kézmosás, tisztálkodás, wc. használat…).
Nyugodt körülmények között, rendszeresen étkezzenek, egészséges ételeket és italokat fogyasszanak (pl.: gabonapelyhek, gyümölcsök, zöldségek, gyümölcslevek-és teák…).
Tudatosítsuk tanulóinkban, hogy a drog- és alkoholfogyasztás, valamint a dohányzás olyan káros szenvedéllyé válhat, amelytől csak rendkívül nehezen vagy egyáltalán nem lehet megszabadulni.
Ismerjék meg a kamaszkor testi- lelki változásait, valamint a különböző nemzedékek körében jellemző nemi szerep sztereotípiákat; a felelőtlen nemi élet hátrányait és veszélyeit.
Lehetőség szerint vegyenek részt a mindennapos testnevelési programban, szükség esetén járjanak gyógytestnevelési foglalkozásokra.

3.3.5 Tevékenységformák, melyek a célok, feladatok megvalósítását szolgálják

3.3.5.1. Tanórai

Alsó tagozat: több tantárgy (Magyar nyelv és irodalom, Matematika, Etika, Környezetismeret, Ének-zene, Vizuális kultúra, Digitális kultúra, Technika és tervezés, Testneveléskapcsolódó témái között jelenik meg, illetve az ezeknek megfelelő értelmileg akadályozottak tantárgyaiban:

Környezetismeret óra

- napirend, helyes időbeosztás
- évszaknak megfelelő öltözködés
- tisztálkodás
- érzékszervek
- óvjuk egészségünket
- helyes táplálkozás
- fontosabb élelmiszerek
- testünk felépítése,
- társas kapcsolatok

Felső tagozat: Magyar nyelv és irodalom, Idegen nyelv, Matematika, Etika, Történelem, Hon- és népismeret, Természettudomány, Állampolgári ismeretek, Ének-zene, Vizuális kultúra, Digitális kultúra, Technika és tervezés, Testnevelés, Osztályfőnökiórák kapcsolódó témái között jelenik meg, illetve az ezeknek megfelelő értelmileg akadályozottak tantárgyaiban.

Osztályfőnöki óra

- az emberi test
- a bőr, bőrápolás
- mozgás és egészség
- egészséges táplálkozás

- fiúk és lányok
- káros szenvedélyek
- serdülőkori változások
- betegségek
- betegápolás, elsősegélynyújtás

Természettudomány óra

- testünk felépítése, elsősegélynyújtás
- szervezetünk működése kamaszkorban
- testünk építőkövei
- testünk külső és belső felszíne
- a szervezet és a környezet hatása
- szépségápolás
- mozgásrendszer: az élő váz
- a férfi és a nő
- megtermékenyítéstől a fogamzásig
- születéstől a halálig
- nemi úton terjedő betegségek

3.3.5.2 Tanórán kívüli tevékenységek

- napközis foglalkozás
- kollégiumi foglalkozás
- tömegsport órák
- kirándulás, túra
- vetélkedők, versenyek
- jeles napok, világnapok
- szűrővizsgálatok
- helyi, területi és országos programok
- sportrendezvények

Módszerek

Használhatunk hagyományos módszereket, de sokkal hatékonyabbak az élményalapú, tevékenység-központú interaktív módszerek.

3.4 AZ ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSA

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanítási órákon (osztályfőnöki, természettudomány, technika, és tervezés, és testnevelés) és délutáni csoportfoglalkozásokon valósul meg.

3.4.1 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának színtere, tartalma és formái

Osztályfőnöki órák:

- Életveszélyes sérülések felismerése, ellátása.
- Eszméletlen beteg ellátása – stabil oldalfekvés bemutatása - Újraélesztési gyakorlatok.
- Sebellátás: szúrt-, harapott-, vágott-, mart-, égett sebek ellátása.
- Kötözések (ellátása) gyakorlása.
- Vérzéscsillapítás (verőeres, vénás, hajszáleres vérzés) - Orrvérzés ellátása.
- Idegen testek szemben, légutakban. Ellátása.
- Teendők asztmás roham, epilepszia, lázgörcs, cukorbetegség esetén.

Természetismeret óra:

- Balesetvédelmi oktatás.
- Savak, lúgok, tisztítószer marás okozta sérülések.
- Légúti mérgezések: CO mérgezés.
- Ételmérgezés.
- Égési sérülések.

Technika és tervezés óra:

- Baleset megelőzés.
- Áramütés okozta sérülések.

Testnevelés órák:

- Balesetvédelmi oktatás.
- Mozgásszervi sérülések megelőzése.

3.4.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának munkaformái

- Megbeszélés (pedagógus, iskolai védőnő, egészségügyi szakember).
- Bemutatás (internet, DVD, szakirodalom).
- Gyakorlás (egészségügyi szakember irányításával).

3.4.3 Bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése

3.4.3.1 A társadalmi bűnmegelőzés és áldozattá válás megelőzési program

A program célja:

Megelőzze a gyermek- és fiatalkorúak bűnelkövetővé- és bűncselekmény áldozatává válását.

A cél elérése érdekében:

- mérsékelni kell a bűncselekményeket előidéző okok hatását,
- csökkenteni kell a sértetté válás veszélyét,
- a tanulók biztonságra nevelésével növelni kell az egész közösség biztonságát,
- erősíteni kell az emberi jogok érvényesülését,
- nagy súlyt kell fektetni a kompromisszumkészség kialakítására, a társadalmi

partnerviszonyra nevelésre,

- biztonságos társadalmi és fizikai környezetet kell kialakítani,
- ki kell alakítani a tanulókban azt a szemléletet, hogy a biztonság – érték.

A bűnmegelőzéssel kapcsolatos iskolai feladatok:

- tehetséggondozó programok működtetése,
- szabadidős sporttevékenységek biztosítása,
- felzárkóztató programok működtetése és rendszeres értékelése,
- az iskolai gyermek és ifjúságvédelmi felelős együttműködése a bűnmegelőzésben érintett szakemberekkel,
- az erőszakmentes konfliktuskezelő technikák megismerése, alkalmazása,
- a döntéshozatal, a problémamegoldás, az önértékelés, a stressz-kezelés, az érdekérvényesítés és a kommunikációs készség fejlesztése tanulóinkban,
- a szabadidő eltöltését, közösségteremtést szolgáló iskolai programok működtetése,
- a környezeti és természeti értékek megbecsülésének fokozása.

Az áldozattá válás megelőzésével kapcsolatos iskolai feladatok:

- kiemelt figyelmet kell fordítani a veszélyeztetett tanulók rendszeres sportolásba történő bevonására,
- a sportszerű viselkedés kultúrájának erősítése a fizikailag gyengébbek védelme érdekében,
- önvédelmi sportok népszerűsítése,
- az önvédelmi készségek fejlesztése, a reális kockázatok tudatosítása,
- erőszakmentes problémamegoldó technikák tanítása, a „többet ésszel, mint erővel” felfogás erősítése,
- az iskolán belüli erőszak, kirekesztés elleni hatékony fellépés,

Az oktatás színterei:

- Osztályfőnöki órán: szakemberek (gyermekvédelmi és rendvédelmi szakértők) előadásainak meghallgatása, beszélgetések, viták, helyzetgyakorlatok, társadalmi bűnmegelőzéssel, áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezeléssel kapcsolatosan.
- Minden tanítási órán napközis és kollégiumi foglalkozásokon - ha szükséges - az erőszakmentes konfliktuskezelő technikák alkalmazása.
- Boldogságórákon (vizuális kultúra és osztályfőnöki órákba építve): Önismereti nevelés, empátia, erőszakmentes kommunikáció előtérbe helyezésével.

3.4.3.2 Az erőszakmentes konfliktuskezelés programja

A program célja:

Az iskolai erőszak okainak meghatározása, kezelése, megoldási alternatívák biztosítása.

A cél elérése érdekében fontos, hogy a pedagógusok és általuk a diákok elsajátítsák az erőszakmentes konfliktuskezelés technikáit, s elfogadják, hogy az erőszak alkalmazását minden formájában el kell utasítani.

Iskolai feladatok:

- a pozitív énkép kialakítása és megerősítése,
- az emberek közötti különbségek tudatosítása, a másság elfogadása,
- az eredményes kommunikáció kialakítása,

- együttműködés képességének fejlesztése,
- problémamegoldás, problémakezelés technikáinak gyakorlása,
- megbeszélés, tárgyalás módszereinek elsajátítása, és minél szélesebb körű alkalmazása,
- fejlesztő értékelés alkalmazása, kiterjesztése,
- feszültség- és stresszoldó pedagógiai eszközök megismerése,
- eljárások megismerése, melyek segítik az erőszakos cselekmények feldolgozását, a lehetséges megoldások megtalálását.

Az oktatás színterei:

- Osztályfőnöki órán, kollégiumi és napközis foglalkozásokon, egyéb tanórákon a konfliktuskezelés problémájának feldolgozása, a gyerekek által hozott problémák, élethelyzetek megbeszélése, megoldása.
- Boldogságórákon
- Iskolapszichológus, óvodai, iskolai szociális segítő munkatárs bevonásával tartott foglalkozásokon.

3.4.3.3 A mindennapos testedzés feladatainak végrehajtását szolgáló program

A program célja a tanulók egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel. Tapasztalat, hogy a mozgásszegény életmód a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását. Ennek megakadályozására iskolánk a köznevelési törvénynek megfelelően biztosítja a mindennapos testmozgás és sportolás lehetőségét. Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő és gyógypedagógiai tekintetben is fejlesztő hatású testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi egészségügyi és pedagógiai szempontok figyelembevétele szükséges:

- Motoros képességfejlesztés edzettség, fittség fejlesztése
- Motoros készségfejlesztés
- Mozgástanulás
- Játék
- Versenyzés
- Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés
- Minden testnevelés órán és egyéb testmozgási alkalmon történjék meg a keringési- és légzőrendszer megfelelő terhelése
- Minden testnevelési órán legyen gimnasztika, benne a helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag, valamint légzőtorna
- Az eltérő adottságú tanulók számára is jelentsen sikerélményt a testmozgás, a testnevelés óra
- Érvényesüljön a sport személyiség és közösségfejlesztő hatása

3.4.3.3.1 A mindennapos testedzés oktatás-szervezési formái

Órarendi keretek között szervezett foglalkozások

Az iskola megszervezi a mindennapos testnevelést heti öt testnevelés óra keretében, amelyből legfeljebb heti két óra:

a) a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,
b) iskolai sportkörben való sportolással,
c) illetve igazolt egyesületi sporttevékenységgel váltható ki.

Tanórán kívüli sportfoglalkozások

• napközis és kollégiumi foglalkozások keretében szervezett játékok, versenyek • sport foglalkozások 1-8 évfolyamon, versenyre való felkészülések

A tanórán kívüli sportfoglalkozások rendjét az iskola éves munkaterve tartalmazza.

Iskolán kívüli sportolási lehetőségek

- kapcsolódás más szervezetek, intézmények programjaihoz
- járási, vármegyei versenyek, rendezvények
- diákolimpiai versenyeken, rendezvényeken való részvétel

3.5 KÖZÖSSÉGI NEVELÉS, KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS

A nevelés keretében a legfőbb cél, a közösségbe tartozás igényének kialakítása és megerősítése, s ennek eléréséhez szükséges tevékenység és igény kialakítása a személyiségben.

Céljaink:

- A magatartásnormák, szabályok megismertetése, gyakoroltatása
- Szabálytudat kialakítása, elfogadása, azonosulás a pozitív magatartásformákkal
- A megismert magatartási minták, normák belsővé válásának elősegítése Feladataink:
- Az életkorhoz igazított tevékenységek szervezése
- Az erkölcsi szabályok megismertetése a gyakorlatban, a mindennapi életben
- Színes, tartalmas közösségi élet szervezése. A programok kialakításában a közösség tagjainak bevonása. Közös élmények átélése.
- Életkornak megfelelő felelősi rendszer, diákönkormányzat kialakítása, pedagógussegítséggel való működtetése.
- A kommunikációs kultúra fejlesztése, melynek eredményeként tanítványaink képesek lesznek véleményük megfogalmazására, kifejtésére, az asszertív kommunikáció megismerésére.
- A másság elfogadása
- Az empátiás képesség fejlesztése. Segítőkész magatartás kialakítása az elesett, segítségre szoruló emberek iránt.
- Megismertetni különböző népek kultúráját, és iránt uk elfogadónak lenni
- Mozgósítani a közvetlen és tágabb környezetben lévő természeti és társadalmi értékek megismerésére, megóvására, gyarapítására.

A feladatok megvalósulásának színterei:

- iskolai diákönkormányzat
- osztályközösség
- boldogságórák
- délutáni csoport
- kollégiumi élet
- sporttevékenységek
- tehetségpont

3.5.1 Az iskola hagyományai

A hagyományok ápolása fontos meghatározója a tanulók személyiségének, képességeinek kibontakoztatásához és fejlesztéséhez, ezért nagy hangsúlyt fektetünk iskolai, intézményi rendezvényeink megszervezésére, lebonyolítására.

3.5.1.1 Iskolai ünnepségek, megemlékezések

- Megemlékezés az aradi vértanúkról
- Megemlékezés október 23-án
- Megemlékezés március 15-én
- Nemzeti összetartozás napja
- A Holokauszt áldozatiról

3.5.1.2 Iskolai és kollégiumi rendezvények

- Tanévnyitó ünnepély az első osztályosok és az új tanulók köszöntésével
- Iskolai, kollégiumi karácsony
- Szakmai nyílt nap (Módszertani intézményi feladat: a négy járásban integráltan tanuló sni diákokat nevelő pedagógusok és a szülők számára)
- Mutasd meg a képességeidet játékos vetélkedő (Módszertani intézményi feladat: tankerületi vetélkedő a négy járásban integráltan tanuló sni diákok számára)
- Tehetségkutató vetélkedő (Módszertani intézményi feladat: tankerületi vetélkedő a négy járásban integráltan tanuló sni diákok számára)
- Ballagás, tanévzáró ünnepély, kollégiumi búcsúvacsora.

3.5.1.3 Versenyek

Sportversenyek: járási, vármegyei, országos - elsősorban a FODISZ/ FOBMSZ szervezésében zajló SNI Diákolimpiai versenyeken való részvétel. Esetenként a FODISZ felkérése alapján szervezőként is részt vállalunk sportversenyek lebonyolításában.

- Atlétika
- Zsinórlabda
- Kosárlabda
- Asztali tenisz
- Labdarúgás
- és egyéb sportágakban tanulóink tehetségazonosításának figyelembevételével.

Saját szervezésben Tankerületi Atlétikai Versenyt rendezünk sni tanulók számára.

Kulturális rendezvények, versenyek:

- Tankerületi Tehetségkutató Verseny
- Részvétel más intézmények hasonló jellegű rendezvényein, járási, vármegyei, regionális, országos megmérettetésen.

3.5.2 A diákönkormányzat működése és hagyományai, a diákok képviseleti jogának érvényesítése

Tevékenysége a tanulókat érintő kérdésekre terjed ki. Szervezeti és Működési Szabályzat alapján működik. Munkáját a munkaközösségek, és egy pedagógus vezető segíti, akit a Diákönkormányzat javaslatára az intézmény vezetője nevez ki 5 évre.

Tagjai: Az iskolával tanulói jogviszonyban álló tanulók

Az iskolai diákönkormányzat jogai:

Képviseleti jog: Az iskola valamennyi tanulójának képviseletében azok az osztályképviselők járnak el, akik a DÖK megbeszéléseken, a diáktanács ülésein részt vesznek. A DÖK megválasztott elnöke részt vehet az Országos Diákparlamenten.
Használati jog: Feladatainak ellátásához térítésmentesen használhatja az iskola helységeit, berendezéseit, amennyiben ezzel nem korlátozza az iskolai működését
Javaslattételi, véleményezési jog: Véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben
Véleményezési jog: A tanulókat érintő főbb kérdésekben, az intézményi dokumentumok (SzMSz jogszabályban meghatározott részei, Házirend elfogadása előtt)
Döntési jog: Egy tanítás nélküli munkanap programjáról dönthet

A diákönkormányzat szervezeti felépítése:

- Az iskolagyűlésen a diákönkormányzat minden tagja részt vesz, melyen a tanulók tájékoztatása zajlik az intézményi diákélet egészéről, a munkaterv megvalósulásáról.
  Az iskolagyűlést diáktanács előzi meg, amelyen az osztályok képviselői vesznek részt. A diáktanács évente legalább három alkalommal ülésezik, amelynek összehívását a diákönkormányzat pedagógus vezetője kezdeményezi, a tanév helyi rendjében meghatározottak szerint.
- A diáktanácsba minden osztály legalább két főt delegál (osztályképviselők), akiknek kötelességük megjelenni
- A diáktanács, és az iskolagyűlés összehívásáért a főigazgató felelős, azt a DÖK pedagógus vezetője teszi meg.
- A diáktanács 1 tanév időtartamra a tanulók javaslatai alapján 1 fő diákönkormányzati elnököt választhat.

(A választás eljárásrendje a DÖK SZMSZ-ben meghatározottak alapján történik.)
Osztályképviselőnek az osztály bármely diákja választható.
A diáktanács ülését legalább egy héttel ki kell hirdetni az információs csatornákon keresztül.
A diáktanács levezetője a Diákönkormányzat elnöke.
A diáktanács határozatképes, ha a küldöttek 5O% +1 fő jelen van
Bármely ügy akkor kerül napirendre, ha ahhoz a vezetőség vagy a jelenlévők több mint fele hozzájárul.

Hagyományai:

- Megemlékezés a különböző világnapokról
- Gyermekek Világnapja
- iskolagyűlés
- Farsang
- DÖK faliújság
- Tisztasági verseny
- Hónap diákja

A Diákönkormányzat a 20/2012 (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési – oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló rendelet, a 2011 CXC törvény

a Nemzeti Köznevelésről és az intézmény SZMSZ –e és az iskolai diákönkormányzat SZMSZ-e alapján vesz részt az intézményi döntési folyamataiban

3.6 A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS ÉS KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS FELADATAINAK MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ TEVÉKENYSÉGI RENDSZER ÉS SZERVEZETI FORMÁI

3.6.1 Tanítási órák

A tanulói személyiség fejlesztésének legfontosabb színtere a tanítási óra. A tanítási órák megszervezése során kiemelten fontosnak tartjuk a sérült funkciók kompenzálásának, fejlesztésének minden tanóra színtere. A habilitációs-rehabilitációs foglalkozások kiemelkednek a tanórák sorából, hisz itt érvényesíthető leghatékonyabban a személyre szabott személyiségfejlesztést. Minden tanórán előtérbe helyezzük az aktuálisan felmerülő problémák kezelésére irányuló tevékenységet,

- az új oktatásszervezési eljárások alkalmazásával a személyiség komplex fejlesztését;
- a tanulók motiválását;
- a tanulói aktivitás biztosítását;
- a tanulók ön- és társértékelési kompetenciájának kialakítását, fejlesztését;
- a differenciált foglalkoztatást, a képességekhez igazodó, egyénre szabott oktatást és értékelést;
- a szociális készségek fejlesztését, a tanulói együttműködés különböző formáinak alkalmazását.

3.6.1.1 Tanítási órákon tartandó megemlékezések

október 1.Zenei Világnap: ének-zene

október 6. Aradi Vértanúk Napja: történelem vagy osztályfőnöki

január 22. A Magyar Kultúra Napja: irodalom

március 22. A Víz Világnapja: környezetismeret, természetismeret, rajz

április 11. A Költészet Napja: irodalom

április 22. A Föld Napja: környezetismeret, természetismeret, földrajz, rajz

május 10. Madarak és Fák Napja: környezetismeret, természetismeret, rajz

június 4. Nemzeti Összetartozás Emléknapja: történelem, vagy osztályfőnöki órán

3.6.1.2 Osztályfőnöki órák

Az osztályok értékrendje eltérő lehet, de valamennyi értéknek kettős funkciója van: egyrészt közösségfejlesztő, amely hozzájárul a szűkebb és a tágabb emberi közösség fejlődéséhez, másrészt individuálisan fejlesztő, amely az egyén fejlődését segíti elő.

Az osztályfőnöki órák alapvető szerepe a személyiségfejlesztésben:

- segíti a tanulók saját értékrendjének kialakítását, a társadalomba való beilleszkedését,
- hozzájárul a gyermek önismeretének és képességeinek fejlődéséhez
- hozzájárul a pályaorientációhoz, az életpálya-építéshez,
- megismerteti a tanulókat a társadalmi igényekkel és lehetőségekkel,
- szolgálja a tanulók szociális képességeinek fejlesztését,
- segíti az iskolában és iskolán kívül szerzett tapasztalataik feldolgozását.
- intézményünkben működő bűnmegelőzési program színtere.

Az osztályfőnöki órák további feladatai:

Magatartás, szorgalom és közösségi munka értékelése havonta a helyi tantervekben rögzített normák alapján.

- kirándulások előkészítése,
- ünnepélyekre való felkészülés,
- értékelő esetmegbeszélések,
- osztályrendezvények
- osztálykarácsony
- húsvétvárás
- anyák napja
- tanulmányi kirándulások
- színházlátogatások
- születés, névnapok megünneplése.

3.6.2 Tanítási órán kívüli tevékenységek és szervezeti keretek

Tehetséggondozó foglalkozások: művészetek, sport területein zajlanak.

Napközis ellátás A napközi az iskola szerves része, ennek megfelelően céljai egybeesnek az iskolai célrendszerrel, s inkább feladatrendszerében jelennek meg sajátosságai. Az iskolai célok közül főként azok a meghatározóak a napközi területén, amelyek az esélyegyenlőség biztosításával, a hátrányos helyzet csökkentésével kapcsolatosak.

Feladatai sokrétűek:

- a tanulmányi munka segítése: egyéni képességek minél jobb kibontakoztatása, felzárkóztatás, tehetséggondozás, az ismeretszerzés igényének és képességeinek megalapozása;

- a munka világának megismertetése: közösségi és önkiszolgáló munkatevékenységek, önismereten és pályaismereten alapuló pályaválasztás elősegítése;

- a közösség ügyeinek intézésébe való bevezetés: döntés-előkészítés, tervezés, szervezés és értékelés a mindennapos tennivalók folyamatában; felelősi rendszer működtetése, érdekegyeztetések;

- a tartalmas szabadidő-eltöltés szokásainak kialakítása: önfejlesztés igénye, nyitottság, a kínálatban való igényes válogatás képessége, öntevékeny szabadidő-szervezés képessége;

- a tanulók testi és lelki egészségének megalapozásával, megőrzésével, fejlesztésével kapcsolatos feladatok: mozgásos játékok a szabadban, rendszeres testedzés; a másokkal való együttműködés, a másság elfogadása, konfliktuskezelés, segítőkészség, felelősségérzet fejlesztése a napi gyakorlati élethelyzetekben;

- a diákétkeztetés biztosítása: napi háromszori étkezés: tízórai, meleg ebéd, uzsonna.

- A tanítási szünetekben, illetve tanítás nélküli munkanapokon ügyeletet biztosít az intézményében.

3.6.3 Diákétkeztetés

A tanulók napi háromszori étkezésben, a kollégisták napi ötszöri étkezésben részesülnek.

A konyha működtetője által megállapított étkezési térítési díjakat az éves munkatervben meghatározott időpontban kell befizetni.

3.6.4 Pedagógusok helyi intézményi feladatai

Az intézményünkben dolgozó pedagógusok számára, feladataikról széleskörű tájékoztatás nyújt személyre szabott munkaköri leírásuk. Ehhez kapcsolódik az a szemlélet, melyet áthatnak a elfogadó, szerető attitűd, szakmai tudás, a gyermekek fejlődésének előtérbe helyezése és a törvényi ismeretek mind az általános iskolában, mind a kollégiumban, mind pedig az utazó gyógypedagógia területén.

Ez alapján a gyógypedagógusaink, pedagógusaink legfontosabb feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- tanításra való felkészülése, tervezése során vegye figyelembe a NAT fő fejlesztési feladatait, a vonatkozó Kerettantervi tartalmakat és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvét, ismerje és alkalmazza az iskola dokumentumait: Helyi Tanterv, Pedagógiai Program, Házirend.
- A mindennapi tevékenységekben bépítetten jelenjen meg
- a tanórákon és azokon kívül is, igazodjon a sajátos nevelési igényű gyermekek sajátos nevelési igényeihez, ehhez mérten differenciáljon, végezzen egyéni/csoportos fejlesztő célú foglalkozásokat.
- tanóráin, foglalkozásain alkalmazza a fokozatosság elvét, legyen gyakorlatias, válasszon korszerű tanítási, tanulásszervezési módszereket, taneszközöket, segédanyagokat, multimédiás és interaktív anyagokat a tanulók képességeihez igazodva.
- motiváljon, melynek során tegye alkalmassá a tanulókat arra, hogy saját fejlődésüket lássák, értékelni tudják; teremtsen barátságos légkört a tanulás folyamatában.

- tartson fegyelmet tanóráin, dolgozza ki (saját) módszerét a konfliktushelyzetek kezelésére, kommunikációjában legyen egyértelmű, világos, szeretettel forduljon a tanulók felé.
- segítse a tanulókat egyéni problémáik kezelésében, szükség esetén irányítsa őket a megfelelő szakemberhez.
- ösztönözze a tanulókat az önálló ismeretszerzésre sérülésük figyelembe vételével, segítse személyiségfejlődésüket, képességprofiljuk bővülését, fejlődését a majdani felnőtt életre felkészítve őket.
- biztosítsa a tanulók erkölcsi, etikai és állampolgári nevelését.
- rendszeres visszacsatolással, értékeléssel kísérje a tanulók munkáit; állítson össze felméréseket a differenciálás jegyében, és javítsa, értékelje is azokat.
- a megtartott tanítási órákat, foglalkozásokat pontosan dokumentálja, az elmaradó és a helyettesített órákat, foglalkozásokat vezesse.
- vegyen részt a nevelőtestületi, munkaközösségi értekezleteken, megbeszéléseken, szakmai munkaközössége munkájában.
- jelenjen meg a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken.
- kísérje figyelemmel a tanügyi dokumentumok változásait, valamint legyen képes saját munkájának reális értékelésére, önreflexiójára.
- működjön közre az iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában.
- vegyen részt a Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer megvalósításában.
- vegyen részt a szülői értekezleteken, fogadóórákon, és megfelelően tájékoztassa a szülőket az iskolai életről, gyermeke tanulmányi előmeneteléről, a fontos és aktuális hírekről, feladatokról.
- vegyen részt az osztályfőnöki, csoportvezetői, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátásában.
- dolgozzon teamben, tartson kapcsolatot érintett pedagógustársaival, asszisztensekkel, az osztályfőnökökkel, gyermekvédelmi felelőssel, szükség esetén más szakemberekkel.
- vegye ki részét pályaorientációs programok megvalósításából.
- lássa el az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat.
- szervezze meg, illetve segédkezzen a szükséges különbözeti, és osztályozó vizsgák lebonyolításában.
- szervezzen meg tanulmányi kirándulásokat, valamint bonyolítson le és, vegyen részt iskolai ünnepségeken, megemlékezéseken.
- vegyen részt tanulmányi, és „tehetségkutató” versenyeken, mellyel tanulóink előmenetelét, képességeinek gyarapodását segíti, és új élményekhez, sikerélményhez juttatja.
- tervezzen, szervezzen meg tanulmányi, kulturális, sport és „tehetségkutató/gondozó” versenyeket intézményünkben.
- szakmai hozzáértésével, tapasztalatainak megosztásával vegyen részt tanulóink tehetséggondozásában, járuljon hozzá képességprofiljuk színesítéséhez, növekedéséhez.
- biztosítson felügyeletet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken, versenyeken, rendezvényeken, óraközi/foglalkozásközi szünetekben.
- rendeltetésszerűen, odafigyelve használja az iskola tantermeit, eszközeit, berendezéseit, felszerelését; az osztálytermekben tartson rendet, és a barátságos légkör jegyében

dekorálja is azokat.

- végezze el tanítás nélküli munkanapon a főigazgató által elrendelt szakmai jellegű feladatokat.

3.6.4.1 Osztályfőnökök feladatai, hatásköre helyi tartalma

Az osztályfőnököt a főigazgató jelöli ki - figyelembe véve a felmenő rendszer elvét, az aktuális osztályok alakulását - minden tanév júniusában/augusztusában.

Az osztályfőnöki munka komplex tevékenység, mely többek között magában foglalja az osztály tanulóinak differenciált személyiségfejlesztését, az osztályközösség formálását, alakítását, értékrendek és kultúra közvetítését, konfliktuskezelést, gyermekvédelmi tevékenységet is. Az osztályfőnöki munkához rugalmasságra, kreativitásra, határozott fellépésre van szükség.

Ennek jegyében, az osztályfőnök feladatai a következők:

- Az osztályba kerülő tanulók dokumentumainak megismerése, főként a Szakértői Bizottság határozatának áttanulmányozása.
- Egyéni fejlesztési tervek készítése.
- Dokumentumok naprakész vezetése: tanulók adatainak, osztályzatainak, hiányzásának pontos regisztrálása a naplóban; félévi és év végi statisztikai adatok szolgáltatása.
- Félévi-évvégi értesítő, anyakönyv és bizonyítvány megírása.
- Az osztályközösség megismerése több, egymást kiegészítő módszer alkalmazásával (szociometria, megfigyelés, interjú).
- Az osztályközösség alakítása, közös szabályrendszer, értékelőrendszer kidolgozása, kialakítása, melyben a tanulók élhessék meg az egyéni és csoportos koherencia élményét, és legyen lehetőségük a demokratikus jogok gyakorlására is. - Osztályhagyományok teremtése, ápolása.
- Az osztályfőnök tartson kapcsolatot a betanító kollégákkal, kollégiumi dolgozókkal, szakemberekkel (pl.: pszichológus, védőnő gyermekvédelem stb.), szülőkkel, más intézményekkel, szülői, gyermekvédelmi és egyéb más, a gyermekek érdekeit szolgáló szervezetekkel (alapítványok, sportkörök, kulturális létesítmények).
- Segíti az osztályba betanító kollégák munkáját.
- Koordinálja az osztályban betanító kollégák Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer programjában való tevékenységét.
- Szülői értekezletet tart.
- Segítse és kövesse nyomon osztálya kötelező orvosi vizsgálatait.
- Az osztályban folyó ifjúságvédelmi feladatokra fordítson kiemelt figyelmet, és tartson kapcsolatot az intézmény ifjúságvédelmi felelősével.
- Vegyen részt a közösség munkájában, segítse a közös feladatok megoldását.
- Hatékonyan vegyen részt a tanulók pályaorientációjában, pontosan végezze, vezesse a továbbtanulással kapcsolatos adminisztrációt.
- Az anyagi lehetőségekhez mérten szervezzen tanulmányi- és osztálykirándulásokat.
- Értékelje rendszeresen a tanulók szorgalmát, magatartását, teremtsen lehetőséget az önreflexióra; ezzel kapcsolatos javaslatait terjessze a nevelőtestület/munkaközösség elé.
- Tegyen javaslatot a tanulók segélyezésére, jutalmazására, büntetésére.
- Rendszeresen tájékoztassa tanulóit az iskola előtt álló feladatokról, azok megvalósításáról.
- Közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében.

- Esetenként látogasson órát az osztályban.

3.6.5 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenységünk

Az EGYMI valamennyi tanulója kiemelt figyelmet igénylő, hisz sajátos nevelési igényű, és sok esetben kettős különlegességű, hisz tehetséges tanuló is egyben. Ezért a velük összefüggő tevékenységünk az általános iskolai részen, a kollégiumban, az utazó gyógypedagógiai hálózatban egyaránt kiemelt prioritású.

3.6.5.1 A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program

Célja a fogyatékosságból származó hátrányok csökkenése, mely lehet pedagógiai, egészségügyi, illetve szociális irányú. Elsődleges feladat a tanulási kudarcok felismerése egyéni szűréssel.

3.6.5.1.1 A tanulási kudarcnak kitett tanulók képességeinek fejlesztési célja, feladata, megvalósítási formái, habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon

A NKT 27§ (8) alapján az intézményben a sajátos nevelési igényű tanulók részére habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni.

A habilitációs, rehabilitációs foglalkozások célja a személyiség biztonságérzetének megteremtésével, az egyéni diagnosztikára épülő funkcionális képességfejlesztéssel elérni az egyénhez viszonyítva azt a legoptimálisabb állapotot, amely elégséges előfeltétele a tantárgyi rendszerű fejlesztésnek.

A gyógypedagógiai munkánk egészét áthatja habilitációs-rehabilitációs orientáltság, s a sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatásának alapelveinek figyelembe vétele:

- hosszabb idősávok, keretek
- fogyatékosságnak megfelelő tartalmak, követelmények
- differenciált, egyéni megsegítés

A fejlesztés, csoport ill. osztálykeretben történik, egyéni fejlesztési tervek alapján. Az egyéni fejlesztési terv tervezése, elkészítése a Szakértői Bizottság szakvéleménye illetve fejlesztési javaslata alapján és minden más, a gyermek megelőző életszakaszából származó diagnózis, vélemény, valamint a gyógypedagógus megfigyeléseiből és kiegészítő gyógypedagógiai vizsgálatainak összegzése alapján történik. Az egyes tanulókra kidolgozott egyéni fejlesztési terveknek tartalmazniuk kell:

- A tanuló neve, születési ideje, tünetei, diagnózisa
- A szakértői vélemény kelte, a következő kontroll vizsgálat ideje
- A szakértői véleményben és a saját vizsgálatok alapján megfogalmazott fejlesztési javaslatok.
- Általános jellemzők
- A tantárgyi felmérések eredményei
- A fejlesztés területeit (fejlesztésre szoruló funkciókat, képességeket)
- A fejlesztés szervezési módját, színtereit
- A fejlesztésben felelős személyeket
- fejlesztési terv féléves ütemezését

<u>A fejlesztő, habilitációs-rehabilitációs foglalkozások szervezeti formái:</u>

- Tanórai keretek között
- Fejlesztő foglalkozásokon
- Szabadidős és tehetséggondozó tevékenység során

A fejlesztő, habilitációs-rehabilitációs foglalkozások szervezeti keretei:

- Osztály keret, csoportkeret
- Kiscsoportos
- Egyéni formában

A habilitációs foglalkozások tartalma: sérülésspecifikus terápiák, általános, kognitív terápia, logopédia, állatasszisztált terápia, művészetterápia az általános iskolában, és az utazó gyógypedagógiai szolgáltatásban.

- Hiányzó funkció korrekcióját célzó programok sérülés függvényében.
- Sérült funkció korrigálása, illetve kompenzálása.
- A jól működő funkciók szinten tartását elősegítő programok, kompenzencióba vonásuk.
- A társuló fogyatékosságokhoz kapcsolódó kompenzáló programok.
- Tanulási képességeket fejlesztő eljárások.
- Egy-egy tantárgyhoz vagy témakörhöz kapcsolódó fejlesztő programok.
- Kritikus tanulási pontok, tematikus részprogramok.
- Tanulási technikák elsajátítására irányuló fejlesztés.
- A sérüléshez kapcsolódó segédeszközök használatának elsajátítása.
- szocializációs célú, beilleszkedést segítő program.
- Magatartáskorrekció, személyiségfejlesztés.
- A kognitív képességek, a figyelem, az észlelés és az emlékezet fejlesztése.
- Dyslexia prevenció.
- A grafomotoros készség és a mozgás fejlesztése.
- A kommunikációs és a szociális képességek fejlesztése.
- A számolási készség fejlesztése.
- A beszéd és beszédészlelés fejlesztése
- Hidroterápia
- Pszichoterápia
- Állatasszisztált terápia

A foglalkozások megtervezése, és a megvalósítás lépései

A habilitációs foglalkozások megtervezését az osztálycsoportba és az integráló iskolába érkező gyermekek diagnosztizálásának pontosításával kezdjük. Ennek során megismerkedünk a gyermek személyi anyagával, a szakértői bizottságtól érkező vizsgálati eredményekkel és a fejlesztési javaslatokkal és elkészítjük saját felmérésünket.

A felmérés és az arra épülő fejlesztési folyamat szempontjai:

- orientációs képességek
- mozgáskoordináció fejlettsége
- általános tájékozottság
- figyelem
- észlelés
- emlékezet

- Kognitív képességek: problémamegoldó gondolkodás, lényegkiemelés, összefüggések, következtetések, analóg gondolkodás, kauzális gondolkodás, analízis-szintézis.
- Anyanyelvi fejlettség: Beszédészlelés, megértés, szókincs, verbális kifejezőkészség, betűdifferenciálás, betűfelismerés, összeolvasás, helyesírás, nyelvi fejlesztés, szövegértés Írásbeli szövegalkotás
- Mennyiségfogalom
- Magatartásbeli jellemzők
- Szociális érettség, szociális képességek
- Tantárgyi felmérések
- Speciális jellemzők (érzékszervi állapotra, mozgásállapotra, autizmusra való tekintettel)

A felmérés és a fejlesztési folyamat az egész személyiségre irányul.

Egyéni fejlesztési terv:

A felmérés eredményeinek összegzése a fejlesztési terv kiindulópontja. A mindenkori jelen állapot rögzítése után tervezzük meg az adott fejlesztési időszak feladatait. A szakszolgálatok által kiadott szakértői vélemények képezik a kiindulópont alapját. Ez a terv határozza meg a habilitációs foglalkozások tartalmát.

A fejlesztési feladatokat negyedévre tervezzük, de a tanuló egyéni sajátosságaitól függően – rövidebb, illetve hosszabb időtartamra is tervezhetők, módosíthatók.

A felmérés összegzését félévkor és év végén értékeljük. A tanév végi értékelést a tanuló személyi anyagához és az év végi bizonyítványához csatoljuk.

A habilitációs-rehabilitációs munkát végző gyógypedagógus feladatai a fejlesztő munka során:

- Felelős az osztályba, csoportba tartozó tanulók fejlesztésének koordinálásáért,
- A gyermeket érő pedagógiai hatások egységességének megteremtésével (szaktanárok, napközis nevelők, asszisztensek, helyettesítő kollégák tájékoztatása a speciális szükségletekről).
- A fejlesztési terv lehető legeredményesebb megvalósításával (tanítási órák, habilitációs foglalkozások, tanórán kívüli tevékenységek tartalmának célirányos tervezése a kiemelt fejlesztési területek szem előtt tartásával).
- A fejlesztéshez nélkülözhetetlen szakemberek felkérésével (gyermekpszichiáter, gyermekneurológus, szakorvosok, pszichológus, fejlesztő pedagógusok, gyermek- és ifjúságvédelmi felelős)

A céltudatosan kiválasztott tevékenységi formák, módszerek és a szükséges eszközök kijelölése, a szakemberek megnevezése után veheti kezdetét a fejlesztő munka, melynek során a folyamatos értékelés, szintfelmérés visszacsatolás zajlik. Ennek eredményeként valósulhat meg a fejlesztési terv módosítása, amelyet mindig a gyermek aktuális állapota, fejlődési üteme és várható megvalósulása határoz meg.

3.6.5.2 Felzárkóztatás

A tanulásban és értelmileg akadályozott tanulók között is egyéni képességprofillal rendelkező gyermekeket találunk, mert minden gyermek egyedi, és egyéni, melyhez hozzákapcsolódnak

állapotukat különböző módon befolyásoló másodlagos organikus, funkcionális, és szociális okok. Mindez azt jelenti, hogy fokozottan ki vannak téve a tanulás sikertelenségének, lemaradásnak. Iskolánkban ezért törekszünk alkalmazkodni a tanulók egyéni szükségeltéihez, valamint próbáljuk csökkenteni számukra az esetleges kudarcélményeket, illetve biztosítani számukra a pozitív megerősítést jelentő feladatokat, tevékenységeket, megmérettetéseket.

A felzárkóztatás célja:

- a tanuló osztály-, illetve iskolaközösségben való jelenlétének, aktív részvételének biztosítsa, segítse
- a tanuló továbbhaladásának, fejlődésének biztosítása, készségeinek és képességeinek fejlesztése
- az esélyegyenlőség megteremtése
- környezeti hátrányok kompenzálása
- eredményes tanulási folyamat megszervezése a tanulási feltételek napi biztosításával
- adekvát viselkedési szokások kialakítása, a rossz szokások megváltoztatása az általános emberi normák, valamint az iskolai házirend jegyében
- pályaorientáció és beiskolázás segítése, reális pályaválasztás támogatása

Felzárkóztatásra szorul intézményünkben az a gyermek, aki:

- sokat hiányzott az iskolából
- tartósan beteg volt, illetve gyógykezelés alatt állt
- gyakran váltott iskolát, ezért elmaradásai vannak a tananyagban
- otthoni környezete miatt zaklatott
- évfolyamot ismételt
- osztálytársaihoz, életkorához mérten gyengébb képességprofilt mutat
- időszakosan egyenletlenül fejlődik

A felzárkóztatás színterei

- tanórai differenciálás
- habilitációs-rehabilitációs fejlesztőórák és logopédiai foglalkozás tartalmának aktualizálása
- szülőkkel való együttműködés, érthető, világos kommunikáció, tájékoztatás
- kollégák összehangolt, egymást kiegészítő munkája, mely lehetővé teszi azt, hogy a kollégiumban, vagy a napköziben is folytatódhasson a felzárkóztatás.

Az utazó gyógypedagógiai szolgáltatásban a felzárkóztatásba való bekapcsolódás az integráló intézmény kifejezett és konkrét kérésére, az integráló iskola team-jébe kapcsolódva valósul meg. Időszakos, konkrét, limitált. A habilitációs-rehabilitációs munka mindig prioritást élvez, adott esetben, adott foglalkozásokon limitált időkeretben történhet meg a felzárkóztatásba való bekapcsolódás, soha nem mehet a habilitációs-rehabilitációs tevékenység rovására. Ennek mérlegelése az utazó gyógypedagógus kompetenciája.

3.6.5.3 Óvodai fejlesztő program és Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer

A 2025/26-os tanévtől kiemelt célunk fokozottan elősegíteni a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esélyteremtését, a hátrányok ellensúlyozását. Ehhez az óvodában az Óvodai Fejlesztőprogramot, az általános iskolában, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolában, az utazó gyógypedagógusi hálózatban és a kollégiumban a Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés –Integrációs Pedagógiai Rendszert alkalmazzuk

Mindkét program alkalmazásakor a 20/2012-es EMMI Rendelet vonatkozó előírásai szerint szervezzük munkánkat:

„Az iskolás korosztály számára a tanuló szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányának ellensúlyozása céljából képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítést szervezünk, amelynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, fejlődésének elősegítése, a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik. Mindkét felkészítés alapelve az oktatás méltányosságának erősítése és a tanulók iskolai sikerességének elősegítése, a tanulói előrehaladást támogató korszerű módszerek, a társadalmi-gazdasági helyzetből eredő hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység, a tanulói közösségfejlesztés, a család bevonása és támogatása, valamint az esélyteremtést hatékonyan támogató intézményfejlesztés és módszertani megújulás révén. Az alapelveknek megfelelő pedagógiai rendszer magában foglalja az elvárt eredmények intézményi szintű meghatározását, célrendszerét és a szükséges beavatkozások tervezését, a tanulási és tanítási folyamatot segítő eszközrendszer keretében egyéni haladási ütemet segítő differenciált és kooperatív tanulásszervezést, az önálló tanulási képesség kialakítását, a tanulók kreatív tevékenységére épülő foglalkozásait, a tanulási motivációt erősítő és fenntartó tevékenységeket, a tanulmányi előrehaladást segítő képességfejlesztő programokat, az átmenetek segítését a tanulói előrehaladás, valamint az intézményi, szintű teljesítmény rendszeres negyedévenkénti árnyalt értékelését.

Integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képesség-kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztálybontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt a képességkibontakoztató felkészítésben.

A képességkibontakoztató felkészítés keretében – a tanuló egyedi helyzetéhez igazodva – biztosítjuk az általános iskolában, a fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolában, az utazó gyógypedagógusi hálózat csoportjaiban és a kollégiumban is:

a) a személyiségfejlesztéssel, közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
b) a tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztését segítő programot,
c) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet.

A képesség-kibontakoztató felkészítés keretében egyéni fejlesztési tervet készítünk és ennek alapján

- kompetenciafejlesztés,
- az önálló tanulást segítő tanulói fejlesztés,
- az együttműködésen alapuló módszertani elemek alkalmazása tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokon,
- a tanulói teljesítmény értékelése,
- értékelő esetmegbeszéléseken történő részvétel,

- mentori, tutori tevékenységek ellátása,
- a tanuló családjával történő rendszeres kapcsolattartás valósul meg.

A képességkibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése-oktatása a többi tanulóval együtt, azonos osztályban, csoportban folyik.

A képességkibontakoztató felkészítésben az a tanuló vesz részt, aki a Gyvt. 67/A. §-a alapján, figyelemmel a Gyvt. 161/Q. §-ában foglaltakra, hátrányos helyzetűnek minősül.

A képességkibontakoztató felkészítésben részt vevő tanuló – a miniszter által kiadott program szerinti egyéni fejlesztési terv alapján történő – haladását, fejlődését, továbbá az ezeket hátráltató okokat az osztályfőnök és az egyéni fejlesztésben részt vevő pedagógusok legalább háromhavonta értékelik. Az értékelésre meg kell hívni a tanulót, kiskorú tanuló esetén a tanuló szülőjét, indokolt esetben a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság és a nevelési tanácsadó képviselőjét.

A képességkibontakoztató felkészítést valamennyi évfolyamon, osztályban megszervezzük, abban az esetben, ha az adott osztályban van hátrányos helyzetű tanuló. Ha valamelyik osztályban nincs hátrányos helyzetű tanuló, az osztályban a képesség-kibontakoztató felkészítést nem lehet megszervezni.

Az intézmény óvodájában Óvodai fejlesztő program megszervezése zajlik

Az óvodai fejlesztő programban az a gyermek vehet részt, aki a Gyvt. 67/A. § alapján, figyelemmel a Gyvt. 161/Q. §-ában foglaltakra hátrányos helyzetűnek minősül.

Az óvodai fejlesztő program keretében – a gyermek igényéhez igazodva – ellátjuk

a) a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatokat,

b) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet szervezünk,

c) együttműködünk azokkal a szolgálatokkal, amelyek a gyermekek óvodai nevelése során a szülőket támogatják, és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak.

Az Óvodai Fejlesztő program keretében a pedagógus feladata az egyéni fejlesztési terv elkészítése és ennek alapján történő képességfejlesztés, együttműködést támogató, szociális képességeket fejlesztő módszerek alkalmazása a gyermekek nevelésében, a gyermek fejlődését segítő más szakemberekkel történő együttműködés, a gyermekek differenciált, fejlesztő értékelése, a családjaikkal történő rendszeres kapcsolattartás.

Az óvodai fejlesztő programban részt vevő gyermek – a miniszter által kiadott program szerinti egyéni fejlesztési terv alapján történő – haladását, fejlődését, továbbá az ezeket hátráltató okokat az egyéni fejlesztésben részt vevő pedagógusok legalább háromhavonta értékelik. Az értékelésre meg kell hívni a gyermek szülőjét és indokolt esetben a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság, valamint a nevelési tanácsadást végző pedagógiai szakszolgálat képviselőjét.

3.6.5.4 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

Intézményünkben hisszük, hogy tanulóink egyedi képességprofilja tartalmaz olyan kiemelkedően jó komponenseket, melyeket fel kell fedeznünk, szükséges fejlesztenünk, és fontos megmutatnunk környezetünknek is. Tehetségpontként is nagy hangsúlyt fektetünk munkák során a tanulóink személyiségfejlődésének, önmegismerő folyamatainak elősegítésére, tehetségeinek kibontakozására. Tehetséggondozó munkánk jelen van mind a tanórai és tanórán kívüli tevékenységekben. A tehetségek azonosításában kollégáink szakmai kommunikációval segítik egymást, valamint kiegészítik egymás tehetséggondozó munkáját. A tehetségfejlesztés lehetőségei iskolánkban, kollégiumunkban:

- differenciált tanórai munka, illetve fejlesztő foglalkozások
- művészetterápia
- versenyekre való felkészülés, pályázatokon való részvétel
- szakiskolai tanulmányokra való felkészülés
- személyes beszélgetések a tanulókkal
- A kiugró tehetségek szakemberhez való irányítása (művészeti iskola, egyesület), aki szakma-specifikus ismereteikkel járul hozzá a tehetséggondozó munkához.
- a tehetséges tanulók számára tanórán kívüli tevékenységek, fejlesztés biztosítása a tehetség típusához
- iskolai, kollégiumi ünnepségek, szereplések, hagyományos rendezvények
- napközis foglalkozások

Feladataink a tehetséggondozásban:

- tehetség azonosítása
- tanulók egyéni fejlődésének, felfedezett adottságaiknak, tehetségeiknek folyamatos figyelemmel kísérése, gondozása
- tanulók érdeklődési körének megismerése
- a tanulók adottságainak megfelelő színterek keresése, biztosítása
- szakszerű diagnózisra épülő egyéni terápiák, fejlesztő foglalkozások szervezése
- egymásra épülő, folyamatos fejlesztőmunka végzése
- az egyéni fejlesztések koordinálása időben, tartalomban az osztályban tanítók és a fejlesztő pedagógusok együttműködésének segítségével
- differenciált osztálymunka alkalmazása, fejlesztő technikák tudatos beépítése a tanórai tevékenységekbe
- szabadidős tevékenységek alakítása a tehetségeknek megfelelően
- a tehetségekhez igazodó terápiák keresése, alkalmazása a lehetőségekhez mérten (pl.: művészetterápia, állatasszisztált terápia)
- biztosítani a tanulók számára képességeik megmérettetését versenyeken, rendezvényeken, valamint pályázatok segítségével
- házi versenyek, pályázatok megszervezése

3.6.5.5 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Gyermekeink nagy százalékban hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetűek. Intézményünk ezért kiemelten figyelmet szentel a tanulók szociális hátterének kompenzálására.

A szociális hátrányok enyhítésének rendszere iskolánkban, kollégiumunkban

- A szociális hátrányok megismerése, családlátogatás, a személyiségi jogokat nem sértő adatok bekérésével.
- Az egyéni problémák feltárása és a stratégiák kidolgozása egyéni megsegítésre.
- A tanítási napokon a tanítás kezdete előtt és befejezését követően a kollégiumban, valamint az őszi, téli és a tavaszi szünetben ügyelet szervezése, programok biztosítása a dolgozó szülők, valamint a szociálisan hátrányos családi környezetben élő tanulók számára.
- Napközis foglalkozások és kollégiumi ellátás biztosítása az 1-8. évfolyamon valamennyi tanuló részére.
- Képességfejlesztés, a kulturális hátrányok enyhítésére, a tehetségesebb tanulók differenciált megsegítésére.
- Segítségnyújtás a különféle (szociális alapú) támogatás megszerzéséhez (étkezés, tankönyv, tábor, kirándulás).
- Sportkör működtetése, a kiemelkedő képességekkel rendelkező tanulók felkutatása, felkészítése a versenyekre, versenyeztetés
- Tájékoztató, felvilágosító programok megszervezése: drogprevenció, egészséges táplálkozás, szexuális felvilágosítás, bűnmegelőzés. Ezek a tartalmak beépítése az osztályfőnöki órába és az egészségnevelésbe.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység:

Tanulóink szociális összetétele indokolttá teszi a sokoldalú, hatékony gyermek- és ifjúságvédelmi munkát. Gyermekeink közül különös figyelemmel vagyunk a deprivált családokból, csonka családból jövő tanulókra, az ő személyiségfejlődésüket negatívan befolyásoló életkörülményeiket igyekszünk megismerni.

A fentiekből következik, hogy több diákunk elemi szükségleteinek kielégítése (élelem, ruházat, taneszköz) igen nagy nehézségekbe ütközik. Ahhoz, hogy oktató-nevelő munkánk hatékony lehessen, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős az intézmény gyógypedagógusaival együttesen védő-óvó intézkedést tesznek a rászoruló hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanulók érdekében.

A szociális hátrányt kompenzáló tevékenységeink:

Természetben nyújtott ellátások:

- Az oktatásban való részvétel, kollégiumi ellátás ingyenes;
- Tankönyv a sajátos nevelési igényű tanulók számára ingyenes;
- Étkezési, kollégiumi ellátás ingyenes biztosítása;
- Ingyenes tanulóbiztosítás;
- Speciális étrend biztosítása beteg gyerekek számára (pl. lisztérzékenység, fehérjeallergia, tejérzékenység);
- Versenyek, vetélkedők alkalmával tárgyi jutalom biztosítása (az intézmény szabadidős programjaiból diák anyagi okok miatt egyetlen esetben sem marad ki);
- Tanulmányi kirándulás, sportnap alkalmából megfelelő étkeztetés biztosítása minden tanuló számára;

3.6.5.5.1 A gyermek- és ifjúságvédelem megvalósulása az intézményünkben

Célja:

A tanulók szociális és egészségügyi szükségleteinek adekvát kielégítése, a probléma megszűntetése céljából vagy azok súlyosbodását, halmozódását megelőző tevékenység.

A gyermekvédelmi tevékenység fontosabb feladatai:

- A tanuló egészséges fejlődéséhez szükséges nevelési légkör biztosítása testi épségének megóvása a családon belül és a családon kívül.
- A tanuló egészségi állapotának figyelemmel kísérése, rendszeres ellátás biztosítása az iskolaorvosi szolgálaton keresztül, az iskolafogászati rendelésekkel
- A tanuló intézményes ellátása, az iskola valamennyi szolgáltatásának biztosítása (ügyelet, étkezés, fejlesztő foglalkozás, felzárkóztatás, gondozás, szabadidő) tanuló szükséglete szerint.
- A család szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különféle támogatások –pénzbeli és természetbeli – felkutatása, a hozzájutás segítése, támogatása, valamint tanácsadás a családellátó tevékenységhez.
- Biztosítani a tankerület nyári napközis táborában való elhelyezést,
- Gyorsan és hatékonyan intézkedni a gyermeket veszélyeztető helyzetben.
- Folyamatosan ellenőrizni a tanuló eredményeit, a rendszeres iskolába járását– szükség esetén eljárást kezdeményezni.
- Segítséget nyújtani a rászoruló gyermekeknek a kulturális, szociális hátrányaik csökkentése érdekében.
- Milyen kortárscsoportban vesz részt, mennyire ellenőrzött a tevékenységük
- Használ-e a tanuló egészségére káros anyagokat, szereket, folytat-e korára, fejlődésére káros életmódot.
- Bekapcsolni az iskolai tevékenységekbe, intenzív fejlesztésbe, tehetséggondozásba, a sportköri munkába, az iskolán kívüli kortárscsoportok tevékenységébe.

A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős feladatai:

- Segítségnyújtás a veszélyeztetettség megszüntetésében részvétel.
- Együttműködési kötelezettség (gyermekjóléti, gyermekvédelmi rendszerrel).
- Jelzési kötelezettség.
- A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése.
- A gyermek veszélyeztetettségének felismerése.
- Dokumentációs feladatok az esetek, intézkedések nyomon követése, visszacsatolása céljából.

Az iskola gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységei:

- Az gyermek –és ifjúságvédelmi felelős az osztályfőnökkel karöltve kezeli az egyes tanulók megsegítését.
- Családlátogatások során a családok helyzetének, problémáinak megismerése, a probléma megoldására stratégiák kidolgozása, pedagógiai eszközökkel történő segítségnyújtás; kapcsolatfelvétel a családsegítő szervekkel.
- A pedagógusok, szülők, gyermekek jelzése, illetve a velük folytatott beszélgetések alapján megismeri a veszélyeztetett tanulókat, a veszélyeztető okok feltárásában együttműködik.

- A tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítását kezdeményezi, lehetőségeket kutat fel.
- Gyermekbántalmazás vélelme esetén, vagy más veszélyeztető tényező megléte esetén a gyermekjóléti szolgálatot értesíti.

A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős általános intézkedési terve:

- A pedagógus, a gyermek, a szülő jelzi a problémát a gyermekvédelmi felelősnek
- A gyermekvédelmi felelős pedagógiai véleményt kér az osztályfőnöktől, napközis nevelőtől, kollégiumi nevelőtől a problémás gyermekről.
- A gyermekvédelmi felelős dokumentálja a történteket, feljegyzést készít.
- Amennyiben a probléma nem oldható meg az iskola keretein belül, a gyermekvédelmi felelős felveszi a kapcsolatot a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálattal.
- A gyermekvédelmi felelős továbbra is nyomon követi az eseményeket, tartja a kapcsolatot a gyermekjóléti szolgálat munkatársaival, folyamatosan tájékoztatja az ügyben érintetteket.
- Súlyos probléma jelzésekor azonnali személyes tájékozódás a családoknál, a tapasztalatok átadása az ig. helyettesnek, osztályfőnöknek.
- Veszélyeztetettség esetén jelzés a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat felé.
- A rendszeresen mulasztó, igazolatlanul távollévő tanulók ügyében a polgármesteri hivatalok gyámügyeseivel naprakész információcsere.
- A tanulók anyagi veszélyeztetettsége esetén, rendszeres gyermekvédelmi támogatás megállapításának kezdeményezése az illetékes önkormányzati hivatalnál.
- A főigazgatót folyamatosan tájékoztatja tevékenységéről, konzultációt kezdeményez az érintettekkel.

A segítségnyújtásban résztvevők

- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Polgármesteri Hivatal Gyámügyi Osztálya
- Helyi önkormányzatok gyámügyi előadója
- Családgondozói hálózat
- Gyermek-ideggondozó pszichológusa, pszichiátere
- Drogambulancia
- Háziorvos, iskolaorvos, védőnő • Rendőrség, ügyészség, bíróság.

3.7 EGYÜTTMŰKÖDÉS A DIÁKOKKAL – A TANULÓK AZ INTÉZMÉNY DÖNTÉSI FOLYAMATBAN VALÓ RÉSZVÉTELI JOGAINAK GYAKORLÁSI RENDJE

A tanulókat az intézmény életéről, az iskolai munkatervekről, illetve az aktuális feladatokról az intézmény vezetője, a diákönkormányzatok pedagógus vezetője és az osztályfőnökök, csoportvezetők tájékoztatják:

- az iskolagyűlésen, kollégiumgyűléseken,

- a diákönkormányzati képviselők ülésén,
- diákönkormányzat faliújságján keresztül,
- az osztályfőnökök folyamatosan az osztályfőnöki órákon, hétfői beszélgetőkörökön, illetve aktualitások kapcsán bármikor,
- az eseménynaptár által folyamatosan a faliújságokon,
- a kollégiumban a heti csoportfoglalkozásokon.

A tanulót (és a tanuló szüleit) a tanuló fejlődéséről, egyéni haladásáról a pedagógusok folyamatosan (szóban, illetve a tájékoztató, ellenőrző füzeten keresztül írásban) tájékoztatják.

A tanulók kérdéseiket, véleményüket, javaslataikat szóban vagy írásban egyénileg, illetve választott képviselőik, tisztségviselőik útján közölhetik a főigazgatóval, főigazgatóhelyettessel, a nevelőkkel, a nevelőtestülettel. Az együttműködés további formája a tanulók bevonása a különböző iskolai programok szervezésébe, az iskolai élet koordinálásába.

Az együttműködés további színterei

Az intézményi, városi ünnepségek és rendezvények, osztályprogramok, kollégiumi események mind-mind színterei az együttműködésnek. További fejleszthetőségük aktualitások által determinált. Néhány példa a lehetséges formákból, melyeket a fenntartóval való egyeztetés után az aktuális éves munkatervekben határozunk meg:

- kirándulás,
- sportnap
- farsang,
- iskolai ünnepségek,
- vetélkedők,
- versenyek, stb...

3.8 A SZÜLŐ, A PEDAGÓGUS ÉS AZ INTÉZMÉNY PARTNEREI KAPCSOLATTARTÁSÁNAK FORMÁI

3.8.1 Együttműködés a szülőkkel

Tanulóink szüleivel kapcsolatos együttműködéskor arra törekszünk, hogy minél több alkalommal kínáljunk találkozási lehetőséget, és minél kevésbé szorítsuk gátak közé a találkozást. Ennek megfelelően létrejöhet a kapcsolat:

- Tanévnyitó, tanévzáró ünnepély előtt és után
- Szülői értekezleteken
- Hazautazások, visszaérkezések kapcsán
- Rendezvényekhez kötődően
- Családlátogatások alkalmával
- Spontán alkalmakkor

A szülőket az intézmény egészének életéről, az intézményi munkatervekről, az aktuális feladatokról az intézmény vezetője, és az osztályfőnökök tájékoztatják:

- a vezetői legalább félévente egyszer a szülői közösség választmányi ülésén, vagy ha szükséges, az iskolai szintű szülői értekezleten,
- az osztályfőnökök folyamatosan az osztályok szülői értekezletein,
- az eseménynaptár által folyamatosan a faliújságokon és az iskola honlapján,
- aktuális kérdésekben, egyedi esetekben telefonos vagy személyes megkeresések alkalmával, beszélgetések kezdeményezésével és lefolytatásával.

3.8.1.1 A szülők és a pedagógusok együttműködésére az alábbi fórumok szolgálnak

Családlátogatás: Feladata a gyermek családi hátterének, körülményeinek megismerése, illetve tanácsadás a gyermek optimális fejlesztésének érdekében. A gyermek hiányzása és elégtelen ellátása esetén az ok mielőbbi feltárása és a további lépések megtétele a Gyermekjóléti Szolgálat felé.

Fogadóóra: Feladata a szülők és a pedagógusok személyes találkozása, illetve ezen keresztül egy-egy tanuló egyéni fejlesztésének segítése konkrét tanácsokkal (otthoni tanulás, szabadidő helyes eltöltése, egészséges életmódra nevelés, tehetséggondozás, továbbtanulás stb.) A heti fogadóórák helye és ideje szerepel a tanuló ellenőrző könyvében és intézmény faliújságjain.

Nyílt tanítási nap: A szülők betekintést nyerhetnek az iskolai nevelő és oktató munka mindennapjaiba. Az intézmény előzetes egyeztetést követően biztosít lehetőséget minden érdeklődő számára a tanítási órákon való részvételre.

Írásbeli tájékoztató: Feladata a szülők tájékoztatása a tanulók tanulmányaival vagy magatartásával összefüggő eseményekről, illetve a különféle intézményi vagy osztály szintű programokról (tájékoztató- és ellenőrző füzet, háromhavonta kötelező értékelés, levél, faliújság). Az intézmény szülői tájékoztató formájában ad hírt a tanulók egyéni képességeinek fejlesztéséről is.

Szülői értekezlet: Az SzMSz alapján a Munkatervben évente meghatározottak szerint (legalább évente két alkalommal). Szükség esetén rendkívüli esetben is tartható szülői értekezlet.

A szülők felmerülő kérdéseiket, véleményüket, javaslataikat szóban vagy írásban egyénileg, illetve választott képviselőik, tisztségviselőik útján közölhetik az intézmény vezetőjével és nevelőtestületével.

A kollégium nevelési feladatainak eredményes megoldása érdekében rendszeres kapcsolatot tart a szülőkkel.

A kollégiumba való felvételt nyert tanulóknak és szüleiknek év elején, tájékoztatást tartanak az ott dolgozó nevelők, amelyen ismertetik

- a Szervezeti és Működési Szabályzat szülőket érintő részét,
- a Házirendet,
- a napirendet,
- a pedagógiai célkitűzéseket.

A kollégium nyitvatartási napjain a kollégiumi nevelő, valamint a főigazgató előzetes időpont egyeztetés után személyesen is felkereshető az intézményben.
Év közben a csoportvezető tanár az iskolai szülői értekezletek napján fogadja a kollégiumban is a szülőket és megbeszélik az esetleges problémákat.

Levélben, telefonon értesítheti a kollégiumi nevelő a szülőt komolyabb fegyelemsértés, illetve egyéb probléma esetén és behívhatja személyes beszélgetésre.
Telefonos kapcsolat révén is tájékozódhatnak a szülők az iskolai tanulmányi eredményekről és magatartási problémákról, valamint a kollégiummal kapcsolatos kérdéseikre így is választ kaphatnak.

3.8.1.2 Pedagógusok közötti együttműködés formái

A kapcsolattartás hivatalos színterei, az SzMSz-ben is szabályozott módon.

Kapcsolattartás formája	Időpontja	Résztvevők
Munkaközösségi foglalkozások	munkaterv szerint	munkaközösség tagjai
Nevelőtestületi értekezletek	munkaterv szerint	nevelőtestület tagjai
Nevelőtestület rendkívüli értekezlete	igény szerint	nevelőtestület tagjai
Munkaértekezletek	hetente	nevelőtestület tagjai

Iskola, óvodai és kollégiumi pedagógusok együttműködésének formái:

- az egyéni képességek fejlesztésének hatékonysága érdekében a tanulóval foglalkozó gyógypedagógusok, pedagógusok, asszisztensek team-ben dolgoznak. Az elért eredményekről, a felmerülő problémákról folyamatosan konzultálnak, egyéni és közös döntéseket hoznak.
- A tanítás és tanulás folyamatában közös együttműködés (tananyag, házi feladat, gyakorlás, ellenőrzés, fejlesztés, korrekció, értékelési rendszer stb.)
- Hospitálások, óramegbeszélések.

- Egymás helyettesítése.
- Napi események folyamatos megbeszélése.
- Egymás értesítése, tájékoztatása a fontosabb eseményekről, történésekről.
- Együttműködés különféle rendezvények szervezésében, lebonyolításában.
- Együttműködés a tanulói képességek megismerése érdekében (esetmegbeszélések,)
- Mentor-gyakornoki együttműködés
- az utazó gyógypedagógiai ellátásban dolgozó gyógypedagógusok folyamatos konzultatív együttműködésre törekedve végzik habilitációs-rehabilitációs tevékenységüket az integráló intézményekben

3.8.1.3 Az intézmény külső kapcsolatrendszere

Külső szakmai és munkakapcsolataink

A folyamatos szakmai továbbfejlődéshez, a mindennapi feladatok eredményes teljesítéséhez, az intézményi nyitottság biztosításához elengedhetetlen a korrekt, tartalmas külső kapcsolatok alakítása.

Ez irányú tevékenységünket különösen indokolttá teszik az oktatási rendszerben elfoglalt sajátos helyünk, szerepünk.
Kapcsolatunk folyamatos és rendszeres az alábbi intézményekkel, szervekkel, szervezetekkel:

- Baranya Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága
- FODISZ, FOBMSZ
- A Szigetvári Tankerületi Központ, mint fenntartó
- Valamennyi vármegyei társintézmény, EGYMI
- Több társintézmény az ország területén
- A térség fogyatékosokkal foglalkozó alapítványai
- a tanulóink lakóhely szerinti települési önkormányzatai, kiemelten Szentlőrinc Város Önkormányzata,
- A város oktatási és kulturális intézményei
- A Szigetvári Tankerületi Központ integráló intézményei
- Karitatív szervezetek, csoportok
- Illetékes rendőrhatóságok
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Járási Kormányhivatal

3.9 AZ OTTHONI, NAPKÖZIS, KOLLÉGIUMI TANULÓSZOBAI *FELKÉSZÜLÉSHEZ ELŐÍRT ÍRÁSBELI ÉS SZÓBELI FELADATOK MEGHATÁROZÁSÁNAK ELVEI ÉS KORLÁTAI*

A házi feladatok – mind a szóbeli, mind az írásbeli – a tanítási órán feldolgozott ismeretek gyakorlását, elmélyítését szolgálják. A házi feladatot általában érdemjeggyel nem minősítünk. De a kiemelkedő munka, pl. önálló gyűjtőmunka jelessel jutalmazható.
Fontosnak tartjuk, hogy a napközis, tanulószobai és esetleges otthoni felkészülés mellett a gyerekeknek maradjon idejük életkori sajátosságuknak, gyermeki személyiségüknek megfelelő tevékenységekre; pihenésre, regenerálódásra, mozgásra, játékra. Ennek tükrében a felkészüléshez az alábbi elveket és korlátokat alkalmazzuk.
A tanultak elmélyítése érdekében a tanulók otthoni (napközis és tanulószobai) felkészülés formájában szóbeli és írásbeli házi feladatot kapnak.
Az osztályfőnökök és betanító gyógypedagógusok a házi feladatok, feladásakor figyelembe veszik a tanulók egyéni képességeit, életkori sajátosságait, sérülését, aktuális állapotát és ezekből kiindulva differenciált formában adnak feladatokat a felkészüléshez.
Emellett folyamatos konzultációt folytatnak a napközis és kollégiumi tanulószobai nevelővel, akik visszajelzésekkel tájékoztatják a délelőttös nevelőket a házi feladatokkal kapcsolatos tapasztalataikról.
A házi feladatok mennyiségét úgy határozzuk meg, hogy a szóbeli és írásbeli felkészülést az alsó tagozaton napi 45 percnél, többet ne vegyen igénybe.
A tanítási szünetekre, hétvégére kötelező házi feladatot nem adunk, csak verstanulás, szorgalmi feladat és kötelező olvasmány elolvasása várható el a tanulótól.

3.10 A TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGÁK SZABÁLYAI

3.10.1 A tanulmányok alatti vizsgák célja

Azon tanulók osztályzatainak megállapítása, akiknek félévi vagy év végi osztályzatait évközi teljesítményük és érdemjegyeik alapján a jogszabályok és az intézmény pedagógiai programja szerint nem lehetett meghatározni, illetve a pedagógiai programban meghatározottaknál rövidebb idő alatt (tanév összevonással) szeretné a követelményeket teljesíteni.
Tanulmányok alatti vizsgát független vizsgabizottság előtt, vagy abban a nevelési-oktatási intézményben lehet tenni, amellyel a tanuló jogviszonyban áll.

A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételhető.

3.10.2 Általános szabályok

A vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett tanulmányok alatti vizsgákra, azaz

- osztályozó vizsgákra
- javító vizsgákra
- pótló vizsgákra vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozóvizsgára enged vagy utasít
- aki különbözeti vizsgára jelentkezik
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.
- Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

Minden vizsga írásbeli, szóbeli, vagy gyakorlati vizsgarészből állhat ennek eldöntése mindenkor a tanuló képességeinek és sérülésének figyelembe vételével történik.
A vizsgaidőszakot az iskola munkatervben, a tanév helyi rendjében rögzíti, és arról a szokásos módon tájékoztatja a tanulókat, illetve a szülőket.
A tanulmányok alatti vizsga során érvényesítjük a mentességeket, kedvezmények sorát, amelyet a tanuló a szakértői vélemény alapján kapott.
A tanulmányok alatti vizsgán elért eredmény csak akkor támadható meg, ha az intézmény nem a pedagógiai programban meghatározott követelményeket kéri számon, vagy a vizsgáztatás során olyan eljárási hiba történt, amely vélhetőleg a tanuló teljesítményét hátrányosan befolyásolta.

3.10.3 Osztályozó vizsga

Az intézmény az osztályozó vizsgát a félévi és év végi jegyek lezárását megelőző két hétben szervezi meg.

A félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie,

- ha felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól,
- ha egyéni munkarendben tanul,

- ha engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget,
- ha a hiányzás mértéke eléri a 250 órát, illetve egy tantárgyból a tanítási órák több mint 30 %-át és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,
- ha a tanuló a félévi, év végi osztályzatának megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

Ha egy tanuló június 15-ig nem tesz osztályozó vizsgát, nem osztályozható és augusztusban már csak javítóvizsgával szerezhet osztályzatot. Ha a javítóvizsgája ekkor elégtelen, azt már nem ismételheti meg, tanévet kell ismételnie.

3.10.4 Javító vizsga

Javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha

- tanév végén - legfeljebb három tantárgyból – elégtelen osztályzatot kapott,
- az osztályozó vizsgáról, a különbözeti vizsgáról számára felróható okból elkésik, távol marad, vagy a vizsgáról engedély nélkül eltávozik.

Javítóvizsga augusztus 15. és augusztus 31. között szervezhető.
A javítóvizsga témaköreit a vizsgázó, illetve szülője legkésőbb június 30-ig írásban megkapja.

3.10.5 Pótló vizsga

Abban az esetben, ha a tanuló önhibáján kívül nem tudja teljesíteni az osztályozó vizsga követelményeit, a teljes vizsga anyagából, vagy a nem teljesített vizsgarészből – kérelmére – pótló vizsgát tehet. Időpontját egyéni elbírálás alapján a főigazgató jelöli ki.

3.10.6 Független vizsgabizottság előtti vizsga

A független vizsgabizottság előtti letehető tanulmányok alatti vizsgát a kormányhivatal szervezi.
A tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülője – a félév vagy a tanítási év utolsó napja előtti 30. napig, amennyiben hiányzás miatt nem értékelhető és osztályozó vizsga letételére kap engedélyt, az engedély megadását követő öt napon belül jelentheti be, ha független vizsgabizottság előtt kíván vizsgát tenni.
A tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülője – a bizonyítvány átvételét követő 15 napon belül kérheti, ha bármely tantárgyból a javítóvizsgát független vizsgabizottság előtt tehesse le.
A kormányhivatal által szervezett független vizsgabizottságnak nem lehet tagja az a pedagógus, akinek a vizsgázó hozzátartozója, valamint aki abban az iskoláéban tanít, amellyel a vizsgázó tanulói jogviszonyban áll.

3.10.7 Tanulmányok alatti vizsgák szervezésének legfontosabb alapelvei

A vizsgabizottság legalább három főből áll:

- elnök

- kérdező tanár
- ellenőrző tanár.

Feladataikat a vizsgaelnök irányításával végzik. Részt vesznek a vizsga lebonyolításában, az osztályzatok kialakításában, ellátják a vizsgához kapcsolódó ügyviteli és adminisztrációs feladatokat.
Döntéseit többségi határozattal hozza meg.
Az elnök

- felel a vizsga szakszerű és jogszerű megtartásáért,
- vezeti a jegyzőkönyvet,
- ha kell szavazást rendel el,
- ismerteti a vizsga eredményét a vizsgabizottság tagjai jelenlétében.

Kérdező tanár Lehetőség szerint az kérdezze, aki a vizsgára küldte.
Ellenőrző tanár

Vizsga felügyeletével összefüggő feladatok:

- ülésrend kialakítása
- vizsgafeladatok és a rendelkezésre álló idő ismertetése,
- felhasználható segédeszközök biztosítása,
- vizsgalapon ellenőrizni kell a nevét, a vizsganap keltét és a tantárgy megjelölését,
- gondoskodás a vizsgarend megtartásáról,
- szabálytalanság esetén a vizsgaszabályzat szerinti eljárás betartása.

A főigazgató felel a vizsga jogszerű előkészítéséért és zavartalan lebonyolításáért. Ennek során

- dönt a vizsgarend kialakításáról,
- vizsgafeladatokat és javítókulcsokat elkészítteti a vizsgára küldő pedagógussal
- kijelöli a vizsga helyszínét és időpontját
- összeállítja a vizsgarendet a tanulmányok alatti vizsgákra leírt szabályok alapján.

3.10.8 Írásbeli vizsgák általános szabályai

- A vizsga reggel 8 óra előtt nem kezdhető, legfeljebb 17 óráig tarthat.
- A feladatlap megoldásának ideje 90 perc tantárgyanként.
- Egy vizsgázó egy nap legfeljebb 3 írásbeli vizsgát tehet. A vizsgák között legfeljebb 30 perc pihenőidőt kell biztosítani.
- A vizsgán használható segédeszközöket a tájékoztató alapján a tanuló hozza magával, vagy az iskola biztosítja.
- Ha a vizsgázó szabálytalanságot követ el az írásbeli vizsgán, a felügyelő tanár ezt jegyzőkönyvben rögzíti, felvezeti a feladatlapra és jelenti a főigazgatónak, aki kivizsgálja a szabálytalanságot.
- Az írásbeli dolgozatokat a vizsgáztató szaktanár piros színnel aznap kijavítja és értékeli.
- Ha a szaktanár javítás során észleli, hogy a vizsgázó meg nem engedett segédeszközt használt, vagy segítséget vett igénybe, megállapítását rávezeti a feladatlapra és értesíti az iskola főigazgatóját.

3.10.9 A szóbeli vizsga általános szabályai

- Egy napon egy vizsgázónak legfeljebb 3 szóbeli vizsga szervehető.
- A vizsgázónak a vizsga előtt legalább 10 perccel meg kell jelennie.
- A vizsgázó tantárgyanként kérdéseket kap.
- A szóbeli vizsgához szükséges segédeszközökről a vizsgáztató tanár gondoskodik.
- A felkészülési idő tantárgyanként 20 perc.
- A felelés időtartama 15 percnél több nem lehet.
- A felkészülés során készített jegyzeteket a vizsgázó használhatja.
- Két tantárgy között 15 perc pihenőidőt kell biztosítani.
- A vizsgázók a teremben egymással nem beszélhetnek, egymást nem zavarhatják.
- Szabálytalanság esetén az elnök figyelmezteti a vizsgázót, az elért eredményt megsemmisítheti, a figyelmeztetést a jegyzőkönyvben feltünteti, értesíti az főigazgatót.

3.10.10 Szabálytalanságok kezelése

Szabálytalanságnak minősül a tanulmányok alatti vizsgákra vonatkozó szabályok megszegése. Például mobiltelefon használata, fegyelmezetlenség, meg nem engedett segédeszköz használata, vizsgaterem elhagyása.
Szabálytalanság esetén az alábbi eljárást kell alkalmazni:

- Jegyzőkönyv felvétele a szabálytalanság kivizsgálásához.
- Jogszabályok szerinti eljárásrend alkalmazása.
- Írásbeli szabálytalanság esetén a főigazgatóból és a vizsgabizottság munkájában részt nem vevő tanárokból álló háromtagú bizottság jár el
- Szóbeli vizsgán a vizsgabizottság elnöke jár el.
- Szabálytalansággal összefüggésben hozott döntést és annak indokait határozatba kell foglalni.

3.10.11 Vizsgatárgyak részei, követelményei és értékelési rendje

Minden vizsgatárgy követelménye azonos az adott évfolyam adott tantárgyának az iskola helyi tantervében meghatározott követelményrendszerével. A tanulmányok alatti vizsgák értékelési rendje megegyezik a helyi tantervben rögzítettekkel.

3.11 A FELVÉTEL ÉS AZ ÁTVÉTEL HELYI SZABÁLYAI

Általános iskolánkba szakértői bizottsági intézmény kijelölő határozattal veszünk fel tanulásban, vagy értelmileg akadályozott tanulókat.

Tanuló átvehető másik iskolából, ha valamely Szakértői Bizottság intézményváltoztatásról szóló javaslatával - amely kijelöli az intézményünket, és ha az adott osztály létszáma engedi, a szülő kérésére – elsősorban a tanév befejezése után – biztosítjuk a más iskolába járó tanulók számára az iskolaváltás lehetőségét.

Az átvételről főigazgató dönt az osztálylétszámok függvényében.
Ha a főigazgató engedélyezi az átvételt, írásbeli befogadó nyilatkozatot küld a tanuló iskolájába, illetve megküldi az „Értesítés iskolaváltoztatásról” dokumentumot a tanuló előző iskolájába.

Évközi átvételnél a tanuló érdemjegyeit és mulasztásait a volt iskola által megküldött hiteles dokumentumok alapján az osztályfőnök átvezeti az osztályozási naplóba. Az átvett tanulónak az esetleges tudásbéli hiányosságait a pedagógusok segítségével pótolnia kell.

Helyi tanterv

Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Általános Iskola és Kollégium

2020

4. HELYI TANTERV

4.1.A VÁLASZTOTT KERETTANTERVEK

Készült a 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításaként kerül bevezetésre a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló az 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet, és a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozókként megjelent Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához:

- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/SNI_1_4evf
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/enyhe_sni_5_8
- Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kozepsulyos_sni_1_8

alapján, valamint „A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve figyelembe vételével.”

A választott kerettantervek által javasolt órakeretet minden évfolyamon a szabadon tervezhető órákkal megnöveltük azoknál a tantárgyaknál, ahol témakörök feldolgozása, a tananyag elsajátítása hosszabb idősávot igényel, ezt +jellel jelezzük a vonatkozó táblázatokban.
Jelen Helyi Tanterv a 2020/21-es tanévben az 1. és 5. évfolyamon, a 2021/22-es tanévben az 1.,2.,5.,6. évfolyamokon, a 2022/23-as tanévben az 1.,2.,3,5.,6.,7. évfolyamokon és a 2023/24-es tanévtől az intézmény valamennyi évfolyamán alkalmazandó. A „felmenő rendszerű bevezetés miatt a nem jelzett évfolyamokon az intézmény korábbi Helyi Tanterve alkalmazandó.

„A gyerek olyan, mint a pillangó a szélben:
egyesek magasabbra szállnak, mint mások,
de mindegyikük legjobb tudása szerint repül.
Miért hasonlítanánk hát össze őket?
Mindegyik más.
Mindegyik különleges.
Mindegyik gyönyörű!”

(ismeretlen szerző)

Értelmileg akadályozottak tanterve

Készült a „NAT 2020”, a „32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról” és a „Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam” című Kerettanterv alapján.

Bevezetés

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók igen eltérő egyéni adottságokkal bírnak, fejlesztésük során egyénenként is eltérő nevelési, oktatási igények és szükségletek jelentkeznek. A tanulási képességet a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók esetében elsősorban a kognitív képességek eltérései határozzák meg. Jellemző az idegrendszer (elsősorban a központi, de gyakran a környéki is) struktúrájának átfogó érintettsége. Az érzékelés gyakran differenciálatlanabb, így a releváns ingerek, észleletek feldolgozási folyamata – detektálása (felfedezése-tudatosítása), szelektálása (az adott helyzetben lényegesek szűrése, kiemelése) – is nehezített. Gyakran tapasztaljuk az önkéntelen figyelem ingadozását, csapongását különféle ingerforrások között, vagy merev megtapadását egy-egy dolognál. A figyelem szándékos fókuszálása, irányítása nagy erőfeszítést kíván, így hamarabb alakul ki fáradtság. Ennek megnyilvánulási formái lehetnek rendhagyók, pl. ingerlékenység, kapkodó munkavégzés, indokolatlanul gyakori mosdóba vagy egyéb helyre kéredzkedés, egyéb elkerülő magatartás (állandó orrfújás, ceruzahegyezés vagy bármi, az egyénre jellemzően). Az emlékezeti funkciókra jellemző, hogy a munkamemória egyszerre kevesebb, sok esetben csupán egy-egy új elemet tud befogadni. A hosszú távú tárba nehezebben rögzülnek új elemek. A felejtés kevéssé jellemző, de a felidézéshez gyakran szükségesek a megfelelő kulcsingerek. A felidézést jelentősen támogatja, ha az adott dologhoz, ismerethez a tanulónak pozitív érzelmi kötődése van. A gondolkodásban a megszokott sztereotípiák fontos támpontokat adnak, ugyanakkor ezek okozzák más kontextusban a rigiditást (gondolkodásbeli merevséget, rugalmatlanságot) is. Általában az egy szempont szerinti ítéletalkotás, az egyenes következményes következtetések, a ha-akkor összefüggések felismerése jól alkalmazható. Az új ismeret korábbiakhoz való kötése, változó kontextusban való értelmezése, rugalmas alkalmazása, azaz az ismeretek generalizálása nehezített.

A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (Nat) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a Nat-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- a feladatok megvalósításához hosszabb időtávokat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíttetni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

A hatályos jogszabályok alapján az iskola pedagógiai programjának részeként, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv elkészítésekor különös figyelmet kell fordítani a Nat jelzett elvei közül arra, hogy a helyi tanterv a fogyatékossággal, sajátos nevelési igénnyel összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket jelenítsen meg, ennek érdekében a kerettanterv tartalmi elemei az igényeknek megfelelően adaptálhatóak, illetve ugyanazon célokat szolgáló elemekkel behelyettesíthetőek. A Nat. szerint meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok egyes esetekben összevontan, integráltan jelennek meg. Az egyes eltérő megnevezésű tantárgyak Nat tanulási terület és tantárgy szerinti megfeleltetése az „A tantárgyak struktúrája és a hozzájuk tartozó óraszámok” cím alatt történik meg.

Témakörök

A Nat témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek a kerettantantervben. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nat-tól esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben – adaptált formában – lefedik a Nat által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

Célok, feladatok:

Az iskolai nevelés-oktatás során az egyéni bánásmód elvét alkalmazva biztosítható a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók személyiségének harmonikus fejlődése.
Az általános iskolai nevelés-oktatás célja kialakítani a helyes közösségi magatartást, az együttműködési képességet és a szocializációs készséget a hiányosan működő képességek korrekciója, a hátrányok

csökkentése érdekében, miközben folyamatos motivációval, az érdeklődés fenntartásával valósul meg a jól működő funkciók fejlesztése.
Az általános iskolai nevelés-oktatás feladata minél nagyobb mértékben előkészíteni az önálló vagy támogatott életvezetés lehetőségét, kialakítani a környezethez való kötődés igényét, a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, törekedve az önérvényesítéssel és önálló döntési képességgel rendelkezés kialakítására, a tanuló felkészítésére a lehető legeredményesebb társadalmi integrációra.
Az általános iskolai nevelés-oktatás megalapozza a tanulói képességekhez és érdeklődéshez igazodó, készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatásban történő részvétel és a gyakorlati munkavégzés feltételeit úgy, hogy fokozott figyelmet fordít azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésére, amelyre a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknak az iskolai oktatás után szükségük lehet (a készségfejlesztő iskola évfolyamain, napközi otthonokban, családban, lakóotthonokban, védő vagy integrált munkahelyeken).
A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kiemelt figyelmet kell fordítani az egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazásával a képességstruktúra hiányosságainak kompenzálására, az épen maradt funkciók feltárásával és azokra építéssel. A pedagógusoknak feladatuk a gyakorlatorientált, a mindennapi élet tevékenységeire felkészítő képzés megvalósítása, az életvezetési technikák megalapozása, elsajátíttatása, gyakoroltatása. A személyiség gazdagítása érdekében az önelfogadásra és mások elfogadására a toleráns magatartás kialakításával tehet szert a gyermek/tanuló.
Mindehhez olyan iskolai légkört teremtünk, amelyben mind a tanuló, mind a felnőtt jól érzi magát, ahol az emberi és társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, a másságot is elfogadva.

Fejlesztési területek – nevelési célok

Az erkölcsi nevelés
A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló képes szociális kapcsolatokat kialakítani és fenntartani, ismeri és elfogadja az alapvető emberi értékeket, a személyiségében rejlő pozitív tulajdonságokat meg tudja jeleníteni a környezete számára. Különböző élethelyzetekben képes az adekvát viselkedésre, elfogadja társait és környezetét, megismeri, követi és igyekszik betartani a szabályokat. Interperszonális kapcsolataiban együttműködő, megértő, türelmes.
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
A tanuló érdeklődik környezete és lakóhelye szokásai iránt, ismeri a legfontosabb nemzeti ünnepekhez köthető hagyományokat, képességeihez mérten bekapcsolódik az ünnepi megemlékezésekbe. Fokozatosan megismeri a szülőföld, a haza legfontosabb értékeit, megismeri környezetében előforduló szimbólumait.
Állampolgárságra, demokráciára nevelés
A tanuló fokozatosan képessé válik az együttműködésre környezetével, közösségében magatartása elfogadó. Megismeri, és képességeinek megfelelően alkalmazza alapvető emberi jogait és kötelezettségeit. Kialakul igénye az önállóságra, megismeri az önérvényesítés és a támogatott döntéshozatal lehetőségét. Közösségének alakításába bevonható, igényli a rendezett, célszerűen kialakított környezetet.
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A tanuló megtapasztalja saját személyét, bekapcsolódik társas foglalkozásokba.
Megtanulja a helyzeteknek megfelelő kapcsolatokat megteremteni környezetével, cselekedeteit kontrollálni, képes a kapcsolatokban a közeledés és a távolságtartás egyensúlyának és szükségességének megválasztására. Konfliktusait önállóan, vagy segítséget kérve próbálja megoldani. Megtanul választani lehetőségei közül, képessé válik korlátai felismerésére, megismeri az adekvát segítségkérés módszereit.
Megismeri a nemi szerepekkel kapcsolatos alapvető társadalmi elvárásokat és a biológiai működés elemeit.

A családi életre nevelés

A tanuló lehetőség szerint minél nagyobb önállósággal közreműködő önmaga ellátásában, ismeri a családi élet szerepeit, feladatait. Képességeihez mérten elfogadja és kéri személyi segítő tanácsát a magánéletben adódó problémahelyzetek megoldásához.

A testi és lelki egészségre nevelés

A tanuló megismeri a helyes táplálkozás és a személyes higiéné alapjait, minél önállóbban képes gondoskodni magáról, ápolni testét. Igényli a rendszeres testmozgást, figyel testi épségének és egészségének megőrzésére.
Lehetőségeihez mérten felismeri és elkerüli a káros szokásokat és veszélyes helyzeteket.
Testi és lelki érzéseit képes környezetének megfelelő jelzésekkel tudomására hozni.
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség területén a tanulóban megerősödik a másokra való odafigyelés igénye, szívesen törekszik közösségében a segítségnyújtásra. Felismeri gyakorlati tevékenységében az önmaga és mások testi és lelki épségének megóvása érdekében szükséges körültekintő magatartás fontosságát.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanuló igényli a kulturált környezetet, vigyáz lakóhelye, élettere tisztaságára, óvja épségét. Felismeri a szennyező anyagokat, kerüli a káros környezeti hatásokat. Igényévé válik a takarékosság az anyagokkal, energiával, kerüli a felesleges pazarlást. Megtanulja szükségleteihez mérten beosztani a javakat.
Megismeri és alkalmazza a szelektív hulladékgyűjtés, az újrafelhasználás és hasznosítás gyakorlati technikáit.

Pályaorientáció

A tanuló motivációja felkelthető a munkatevékenységek iránt, lehetőségeihez képest igényli a felnőtt élet alapvető tevékenységének, a munkának megismerését, elsajátítását.
Képes önmaga munkatevékenységi lehetőségeinek felismerésére, belátására, elfogadja a segítséget.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A tanuló megismeri a pénz fogalmát, adott nagyságrendben tisztában van az ár és az érték fogalmával.
Tisztában van a takarékosság, a pazarlás és a felesleges fogalmával.
Képes saját tulajdonának felismerésére és megóvására.

Médiatudatosságra nevelés

A tanulóban fokozatosan tudatosul a virtuális valóság és az élet közötti különbség. Felismeri az elektronikus eszközök helyes információszerző és szabadidő eltöltési lehetőségeit, ügyel a mértékletességre.

A tanulás tanítása

A tanuló az elsajátított kompetenciák felhasználásával igényli az ismeretszerzést, az új információk, tevékenységek elsajátítását. Felkelthető a tanuláshoz és megismeréshez motivációja, kíváncsisága.

Kulcskompetenciák

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók egyénileg nagyon eltérő képességprofilja miatt a Nat kulcskompetenciáinak fejlesztése is egyéni, individualizált módon valósulhat meg. Mindazonáltal a fejlesztésnek vannak olyan átfogó elemei, amelyeknek egységesen érvényesülniük kell. Kiindulási alap a kognitív fejlesztés, amely meghatározza a többi területen való sikerességet is. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az egyes kompetenciaterületek nem elszigetelten, hanem kölcsönhatásban jelennek meg és fejlődnek.

A tanulás kompetenciái

A Nat-ban meghatározott kapcsolódó ismeret, készség és attitűd kialakulása részlegesen várható el értelmi akadályozottság esetén. Ez távlati, ideális célkitűzésként értelmezhető, és a fejlesztést kis lépésekre, részcélokra kell bontani, az egyes tanulók képességstruktúrájához igazodva. Különös figyelmet kell fordítani a motiváció kialakítására, illetve fenntartására, az én-tudatosság, a saját értékek és lehetőségek felismerésének fejlesztésére. Elsődleges cél a szűkebb, majd tágabb környezetben való eligazodás, a közösségi részvétel különféle szerepköreire való felkészülés, a minél önállóbb életvitel kialakítása.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi)

A kommunikációs kompetenciák fejlesztése általános, tág értelmezésben megfeleltethetők a Nat vonatkozó célkitűzéseinek. Nélkülözhetetlen az információ befogadásához, az elemi gondolkodási műveletek hatékony működéséhez. Elsődleges a kommunikációs szándék felkeltése/fenntartása, a kommunikációs csatornák hatékony alkalmazása mind a megértés és információszerzés, mind az önkifejezés tekintetében. Mivel a társas helyzetek, kapcsolatok alapja, a szociális készségek fejlesztése szempontjából is kiemelten fejlesztendő terület. A más nyelvekkel való ismerkedés opcionális, sok középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló esetében nem megvalósítható. Néhányan azonban rendelkezhetnek a szükséges alapképességekkel, és általános adottságaikhoz képest jó nyelvelsajátítási képességük lehet. Ezen nevelési-oktatási formában idegen nyelv oktatása nem folyik, a hangsúly az anyanyelvi kompetenciákra helyeződik.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák alapjaiban megfeleltethetők a Nat elvárásainak. A készségszintben, illetve a támogatási szükségletben lehetnek jelentős egyéni eltérések. A hamis információk kiszűrése, valamint a lehetséges visszaélések elkerülése érdekében fokozottan figyelmet kell fordítani a „gyanús", „bizonytalan" internetes tartalmak felismerésére, a megfelelő kapcsolati személytől való segítségkérésre, a támogatott döntéshozatal gyakorlására. A verbális kommunikációra képtelen tanulók esetén helyettesítő/kiegészítő jelleggel egyaránt alkalmazunk különféle IKT-eszközöket.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A gondolkodás kompetenciái megfelelően adaptálva jól értelmezhetők a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókra is. Különös figyelmet kell fordítani a meglévő képességek fejlesztésére, a látókör szélesítésére, az elemi mérlegelő érzék, óvatosság alakítására, miközben meg kell tartani / ki kell alakítani a környezet

iránti nyitottságot, kíváncsiságot is. Alapcél az egyszerű logikai összefüggések felismerése, az ismeretek minél rugalmasabb, eltérő kontextusokban való hatékony előhívása és alkalmazása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára kiemelten fontos terület, mivel nagy valószínűséggel hosszú távon, egész életen át valamilyen közösségi ellátásban fog részesülni. Az egyéni és közösségi javakat szolgáló tevékenységek, készségek gyakorlása a személyes jóllétnek is egyik alappillére. A saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok ismerete, a viselkedésszabályozás alapjai, az együttműködési készség (ki)alakítása, a társas kapcsolatok szabályrendszerének megismerése kiemelten fejlesztendő. Cél a harmonikus, reális önértékeléssel, pozitív énképpel rendelkező személyiség kibontakoztatása. Fontos a helyes önellátási-önkiszolgálási szokások (beleértve a napirend, az egészséges életmód), a tanuló önmaga és környezete iránti igényesség kialakítása. Kiemelten fontos, hogy a tanuló érdeklődéséhez, igényeihez mérten megfelelő nemi és szexuális nevelést biztosítsunk, mint az önazonosság, én-tudatosság integráns része. Mint minden nevelésben, kisebb korban a szokások kialakítása van inkább előtérben, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknál is fontos, hogy fokozatosan megtanulják az önálló felelősségvállalást. Ennek kardinális kérdése, hogy a tanuló felismerje a lehetőségek és lehetséges következmények közötti összefüggéseket, tudja, hogy mit jelent a következmények vállalása, és felismerje, hogy mikor van szüksége segítségre a lehetséges következmények feltárásában (támogatott döntéshozatalra való felkészítés). Ez leginkább konkrét élethelyzetekhez, eseményekhez kötötten valósulhat meg.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat leírásában foglaltak megvalósulásában nagyobb szerep jut az érzelmi alapú megközelítésnek. A kreativitás, az alkotótevékenység sok középsúlyos értelmi fogyatékos ember számára az önkifejezés alapvető eszköze. Ennek elemei épülnek be a felnőttkori foglalkozásterápiás tevékenységekbe is. Sok esetben ez a szabadidő tartalmas eltöltésének egyik módja lehet. Külön figyelmet kell szentelni e téren a kiemelkedően teljesítő tanulók tehetséggondozására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A vonatkozó kompetenciák megfelelően adaptált értelmezésben megfeleltethetők a Nat leírásának. Elsődleges a pályaorientáció: adjuk meg a lehetőséget, hogy a tanuló különféle területeken próbálja ki magát. Ezáltal felszínre kerülhetnek erősségei, egyben érdeklődésének megfelelő elfoglaltságot végezhet. Fejlesztendő területek a kitartás, a munkafegyelem, az adott tevékenység jelentőségének belátása, a munkavállalói szerepkörhöz igazodó viselkedési normák gyakorlása. Ettől elválaszthatatlan, hogy a tanuló tisztában legyen az alapvető jogokkal, amelyek munkavállalóként megilletik. A különféle eszközök, nyersanyagok, munkafolyamatok célirányos megismertetése is szükséges. Tudatossá kell tenni a különbséget a precíz teljesítményelvárás és a kreativitás, az alternatív megoldások lehetőségei között.

Egységesség és differenciálás

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatásának követendő szempontja az életkori csoportokban történő fejlesztés megtartása mellett a tanulók egyéni haladási üteméhez igazodó, az önmagához mért fejlődést értékelő, sikerélményt biztosító, a reális életlehetőségeket folyamatosan szem előtt tartó oktatás, nevelés, képzés. A tananyag kiválasztásában és elrendezésében figyelembe kell venni, hogy a foglalkozások célja lépésről lépésre a károsodásokból eredő lemaradások csökkentése a meglévő

képességekre építve, tanórai keretek között, figyelembe véve a harmonikus személyiségfejlődés igényeit. Fontos a folyamatos ismétlés, gyakorlás, nagy szerepe van a tevékenységek életközegben való alkalmazásának, a cselekvésbe ágyazott ismeretszerzésnek. A tantárgyak tananyagánál a fő hangsúly nem a műveltségátadáson van, hanem azon komplex képességek, készségek, kompetenciák kialakításán, amelyek elősegítik az alapvető fejlesztési célok megvalósítását.

A pedagógiai munka során törekedni kell a gyógypedagógiai nevelésben, fejlesztésben kiemelkedő jelentőségű érzelmi motivációra, játékosságra. A nevelési és oktatási módszereket mindig a tanulók életkorának és személyiségjegyeinek megfelelően kell megválasztani.

A tanterv a kultúrtechnikai tantárgyak tanítása során, a magasabb évfolyamokon sem javasol képesség szerint differenciált csoportokat. A differenciálást az ismeretekben, módszerekben, a tanulói tevékenységekben és a segítségnyújtás mértékében a tanítási órán kell megvalósítani, mert a gyakorlati pedagógiai tapasztalat azt mutatja, hogy minden tanuló képes fiatal felnőtt koráig ezen a téren továbbfejlődésre. A kamaszkor és annak befejeződése után is motiváltak a tanulók az olvasás, írás, számolás elsajátítására.

Az egyénre szabott nevelés és oktatás mellett is mutatkoznak – az adott csoporton belül – leszakadó, lemaradó tanulók. A lemaradás oka a súlyos akadályozottságban, hosszantartó betegségben, a képesség, tudás elsajátításához rendelkezésre álló időkeret szűkösségében keresendő. A tanulási képességek terén mutatkozó nagyfokú eltérések leküzdésére fontos a differenciált foglalkoztatás, egyéni és kiscsoportos formában.

Tanórai keretben a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése differenciált formában, képesség szerinti csoportok kialakításával, esetenként egyéni bánásmóddal történik. Lehetőséget kell teremteni a feladatok elvégzésében az egyéni igényekhez igazodó segítségnyújtásra, a szemléltető eszközök és tanulói segédletek szükséglet szerinti megválasztására. Ebben a munkában a legfontosabb segítők a pedagógiai asszisztensek és a gyermekfelügyelők. A tanulás szervezésénél döntő az állandó ösztönzés megvalósítása, a cselekedtetés, a különböző tantárgyaknál megjelenő tananyagok kapcsolódási pontjainak különböző szempontú megközelítése, megerősítése. Az iskola tanulásszervezése a napközi otthoni foglalkozásokkal együtt egész napos. A tanulók házi feladatot csak saját kérésre kapnak, minden kötelező tanulási tevékenység az iskolában történik.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs tanórai foglalkozások célja a károsodásból eredő nagyfokú lemaradások csökkentése, a meglévő képességelőnyökre építve az eredményes személyiségfejlesztés megvalósítása, tanórai keretek között, egyéni és kiscsoportos formában.

A fejlesztés célja nem a tanórai tananyag átismétlése, hanem a képességek, készségek, kompetenciák terápiás fejlesztése:

- érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, koncentráció, grafomotoros koordináció, tájékozódás;
- bazális stimuláció, beszédfejlesztés, szociális és kommunikációs tevékenység segítése,
- művészeti foglalkozások, zene, rajz, tánc stb.;
- mozgásállapot javítása, sporttevékenység.

A tehetséggondozás során a fő hangsúly az épen maradt részképességek fejlesztésén van, és elsősorban érdeklődési körök alapján szerveződik. Legfontosabb feladata a szabadidő hasznos eltöltésére nevelés,

művészetekkel, az egészséges életmóddal és a környezettudatos magatartással összefüggő tevékenységek.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít.

A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának kulcsmozzanatai:

- a bemeneti jellemzők megismerése, melyek alapjaiban kijelölik az egyéni utat, illetve az annak bejárásához vezető stratégia megvalósítandó pedagógiai mozzanatait;
- a kimeneti elvárások, melyek a prognosztizálható fejlesztés/fejlődés kritériumainak, a kimeneti követelmények meghatározásához nyújtanak segítséget.

A bemenet, az iskolai, oktatási folyamat kezdetén szükséges a sajátos nevelési igény pontos, egyénre szabott feltárása, a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók területeinek feltérképezésével. A feltárás a gyógypedagógia, a pszichológia módszereivel történik. A funkcionális képességek (az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás), a tanult képességek (a kommunikációs, a kognitív, a cselekvés, a szocializációs képességek) és a család legjellemzőbb mutatói (a családi szocializáció színterei, a kommunikációs, cél-racionális, dramaturgiai tevékenységrendszer, az interakciók és struktúrák rendszere) együtt jelenthetik a gyermeki szükségletek megfogalmazásának alapjait, amelyre építeni lehet az egyéni út meghatározását, a pedagógiai diagnózist – a stratégiát és a terápiát.

A kimeneti elvárások – a pedagógiai folyamatban a tanulók egyéni jellemzőit, fejleszthetőségi sajátosságait mindvégig figyelembe véve – a társadalmi szükségletből vezethetők le. A társadalmi szükséglet meghatározásához a kiindulópontot a társadalom leírása jelenti, a jelen és a belátható jövő társadalom sajátosságainak számbavételét. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus tudásközlés mellett az információrobbanás korszakának jellemzőjeként az integratív, interpretatív szerepet is figyelembe véve lehet az iskola helyi nevelési rendszerét a társadalom szocializációs közegének modelljeként tekinteni.

Így a fejlesztési-nevelési-oktatási-képzési rendszerben érvényesíthetők a következő jellemzők:

- a munka, a tanulás, a szabadidő, a szórakozás határainak elmosódása, az élethosszig tartó tanulás szükségessége,
- a piaci elemek, mint a gazdasághoz való viszony fő jellemzői,
- nagy választási lehetőség, elágazó életutak, mint az életút jellemzői,
- a nevelés, mint kapcsolat, az értékek, a tudás, a cselekvési minták közvetlen cseréje,

- az identitás és önismeret, mint szocializációs cél,
- párbeszéd, keresés, értékelés, válogatás, kritika, közvetlen megfigyelés, mint tipikus tevékenységek,
- érték-pluralitás, egyéni boldogság, mint értékek, és a kíváncsiság, mint motiváció.

A tantárgyak struktúrája és a hozzájuk tartozó óraszámok

Műveltségi terület	Tantárgy	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)	4+1	4+1	4+1	4+1	4	4+1	5	5
	Olvasás-írás (Magyar nyelv és irodalom)	2	2	3	3+1	4+1	4	2+1	2+1
Matematika	Számolás-mérés (Matematika)	2+1	2+1	2+1	2+1	3+1	3+1	3+1	3+1
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	1	1	1	1
	Hon- és népismeret	-	-	-	-	-	-	1	-
	Etika	-	-	-	-	-	-	-	1
Természettudomány és földrajz	Környezetismeret	-	-	-	-	1+1	1+1	2	2
Művészetek	Ének-zene	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás-alakítás (Vizuális kultúra)	3	3	2	2	2	2	2	2
Technológia	Digitális kultúra	-	-	-	-	-	-	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Mozgásnevelés (Testnevelés)	5	5	5	5	5	5	-	-
	Testnevelés	-	-	-	-	-	-	5	5
	Osztályfőnöki (Közösségi nevelés)	-	-	-	-	1	1	1	1
Egyéb	Önkiszolgálás	2	2	-	-	-	-	-	-
	Életvitel és gyakorlat	-	-	2	2	2	2	3	3
	Játékra nevelés	2	2	2	2	-	-	-	-
Szabadon tervezhető órakeret (beépítve és +1 órával jelezve)		*2*	*2*	*2*	*3*	*3*	*3*	*2*	*2*
Összesen		24	24	24	25	28	28	30	30

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

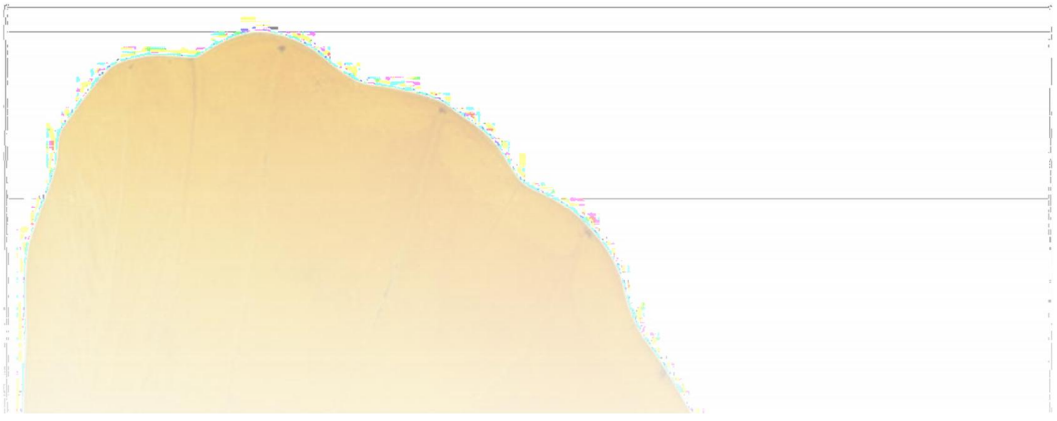

Kommunikáció

(Magyar nyelv és irodalom)

A tantárgy legfontosabb célja, hogy fejlesztő, ingergazdag környezetben váljon igénnyé és lehetőséggé a sérült gyermek számára a verbális és nem verbális kommunikáció alapelemeinek elsajátítása, a magatartás, viselkedés olyan mértékű szabályozása, amely a társas kommunikáció felismerésén és megértésén keresztül segíti az elfogadott viszonyulási formákat. A pedagógusoknak törekedniük kell a helyes, tiszta beszéd elsajátíttatására, kívánságok kifejezésének, kérdésekre adekvát válasz adásának kialakítására, fókuszálva a beszéd alaki és tartalmi része fejlesztésére, tisztább hanglejtésre, a helyes hangképzésre, a verbális kommunikáció kiépítésére, a tanult versek és mondókák képességeknek megfelelő előadására. A fejlesztés során minden alternatív kommunikációs lehetőség támogatását igénybe kell venni.

További feladatok: a beszédmegértést és a beszédet eljuttatni a készség és képesség szintjére; folyamatos motivációval, megfelelő formájú és mértékű dicsérettel és értékeléssel kialakítani és fenntartani a környezettel, közösséggel való kapcsolatteremtés és kommunikáció igényét; fejleszteni és tudatosítani elsősorban a beszéd vagy az ezt helyettesítő kommunikációs eszköz kapcsolatteremtő, közlő, informáló funkcióját; elérni, hogy a tanulók felismerjék az elemi szintű összefüggéseket, értsenek meg utasításokat, és ennek megfelelően cselekedjenek.

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára fontos, hogy a beszéd és a megismert jelek használata során megvalósítsák kommunikációjuk és metakommunikációjuk összhangját egyéni szintű kommunikációjukban, fogékonyak legyenek a közösségi élet szokásaira, a természetre és a társadalmi környezetre, a helyes érzelmi és erkölcsi viszonyra. A pedagógus feladata elérni, hogy a tanuló megértesse magát, és megértse környezetét, passzív és aktív szókincsét gazdagítsa, a kommunikációs színtereket megismerje, a környezetben előforduló helyzeteket, tárgyakat, élőlényeket, eseményeket felismerje, megmutassa, megnevezze, fogalmi készletét bővítse, ezzel együtt a beszédhez szükséges kognitív műveleti szinteket fejlessze. A tanulói képességekhez mérten kell kialakítani az önálló kapcsolatteremtés igényét és lehetőségét, képessé tenni a tanulókat a párbeszédekben és más kommunikációs helyzetekben szükséges viselkedés elsajátítására, felkészíteni őket a társadalmi együttélés normáira, kommunikációs kapcsolatokra, szociális környezetükben az aktív együttműködésre, miközben megismerik az információs eszközökkel történő kapcsolattartás formáit és lehetőségeit, egyéni igényekhez igazodó segítségnyújtással rendszerezik és értelmezik a tömegkommunikációs és informatikai eszközök által közvetített információkat. Feladat, hogy a tanulók elemi szintű önállósággal tudjanak eligazodni a közvetített ismeretek birtokában a társadalmi jelenségek között, a tömegkommunikációs és információs eszközök biztonságos és mértékletes használatának elsajátításával és segítséggel az eszközök által közvetített információk értelmezésében, feldolgozásában.

1–2. évfolyam

A tantárgy különösen fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben az egyszerű szabályok, utasítások megismerésének, megértésének, betartásának megalapozásával, a társas érintkezési, viselkedési formák alkalmazásának kialakításával, a közösségi lét elfogadásának fejlesztésével és az alkalmazkodás képességének kialakításával a csoportos tevékenységekhez, a fejlesztési helyzet elfogadásához.

A nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés területén fontos szerepet tölt be az alapvető téri relációk megismerésében, a tájékozódási képesség megalapozásában, a közvetlen környezet megfigyelésében, a szűkebb közösség szokásrendszerének, a környezetben előforduló, megtapasztalható népi hagyományoknak a megismerésében, valamint a nemzeti ünnepek jelképeinek és az ünnepeken szokásos viselkedés és külsőségek megfigyelésében.
Az önismeretet és a társas kultúra fejlesztését a tanuló saját testéről, személyiségéről, külső és belső tulajdonságairól szerzett tapasztalatokkal, a családi és iskolai szerepek megismerésével és megfigyelésével, a közösségi élethez, iskolai életformához szükséges alkalmazkodóképesség, türelem, aktivitás kialakításával segíti.
A testi és lelki egészségre nevelést az alapvető tisztálkodási szokások megismertetésével, megnevezésével, utánzásával, az egészség és testi épség megóvását az évszaknak és időjárásnak megfelelő öltözék kiválasztásának segítésével, néhány fontos közlekedési szabály megismertetésével, a közlekedésben szükséges alapvető óvatosság kialakításával, a szervezet belső érzéseinek, komfortjának megfigyeltetésével és a tanuló kommunikációjának megalapozásával segíti.
A családi életre nevelést a családtagok szerepeinek megismerése, a családi munkamegosztás megfigyelése, a családi ünnepek szokásainak, jellemzőinek megismerése, megnevezése, megkülönböztetése segíti.
A fenntarthatóság, környezettudatosság területet a különböző szempontok alapján végzett környezeti megfigyelések, a természeti környezet szépségeinek észrevétele, az érzékszervek érzékelésének megfigyelése, az időjárás, az állatok, a növények és a természeti környezet szemlélése, megfigyelése támogatja.

<table>
<tr><td rowspan="2">Témakör</td><td rowspan="2">1. Beszédfejlesztés, anyanyelv</td><td>Óraszám:
1. évf:44 óra</td></tr>
<tr><td>2. évf:44 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Artikulációs gyakorlatok végzése során a mozgások pontos követése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladat</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Szájat csücsöríteni fúvásban.
– Erős levegőfúvás rövid ideig.
– Megnevezett tárgyat megfogni, letenni.
– Figyelmét rövid ideig fenntartani.
– Megérteni a gesztusok jelentését.
– Figyelmét 5-10 percig a tanár mozgásaira összpontosítani.
– Pontosan követni a mozgásokat.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Légző-, fújó-, szívógyakorlatok.
– Ajak-, nyelv-, rágógyakorlatok.
– Hallási figyelem fejlesztése.
– Hangejtés – magánhangzók ejtése.
– Szájállások utánzása.
– Hangadásra késztető játékos utánzógyakorlatok (állathang utánzása), növekvő szótagszámmal ciklizálás.</td></tr>
</table>

– Fújni-szívni, nyelvét emelni, magánhangzókat tisztán ejteni. – Hangokat eszközökhöz rendelni.	– Tárgyak megnevezése utánmondással. – Főnevek többes száma. – Melléknevek kapcsolása tárgyakhoz. – Szókincsfejlesztés, alapszókincs növelése (aktív, passzív). – Tárgyak megnevezése, egyeztetése. – Analóg mondatalkotások (főnévhez cselekvések kapcsolása, és fordítva). – Tőmondatok, egyszerű bővített mondatok alkotása. – Legfontosabb gesztusjelek elsajátítása. – Vizuális emlékezetfejlesztő gyakorlatok képekkel, képsorokkal. – Egyszerű képolvasás. *Fejlesztési tevékenység* Gesztusok szóbeli megnevezése, együttes alkalmazása. Kooperációs képesség kialakítása: testi és szemkontaktus létesítése. Zörejek, hangszerek hangjának felismerése, hangkeltés. Előmutatás alapján artikulációs mozgások lekövetése. Orron át belégzés, levegő tudatos visszatartása, szájon át kilégzés, hasi légzés gyakorlása. Irányított fújás, hangadással kísért fújás. Rágóizmok erősítése utánzógyakorlatokkal, a helyes nyelés technikája. Zörejek, hangok felismerése. Alap zönge próbálgatása, érzékelése háton, arcon, gégén. Szájállások utánzásával a hangok felismerése, megkülönböztetése, leolvasása szájról.

	Hívóképek alapján hangutánzások. Tárgy–kép-egyeztetés rámutatás, megnevezés alapján. Válaszadás szófajokhoz tartozó kérdésekre (Ki ez? Mi ez? Mit csinál? Milyen?). Egymástól jól megkülönböztethető hangok differenciálása (p-m, v-l, f-h, c-f), hangok időtartama. Mondókák játékos utánzómozgásokkal, ritmizálás, tapsolás. Versek mondása közösen. Mi hiányzik? Mi változott? Memóriajáték. Az olvasás haladási irányának követése (megtanulása).
Fogalmak	A közvetlen környezet tárgyainak megnevezése (passzív szókincs). Gyertya, l*áng,* hangos – halk, bent, *belül, érintés, tapintás, szájtér,* fent, lent*,* kívül*, kerekítés, résesítés, zönge.*

Témakör	2. Társadalmi érintkezési formák	Óraszám: 1. évf:30 óra
		2. évf:30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szemkontaktus felvétele, egyszerű gesztusok megértése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Udvariassági szokásokat elsajátítani. – Eligazodni a verbális és nonverbális (képi és gesztus) utasítások között. – Elsajátítani és betartani a csoport közösen használt gesztusait, szokásainak rendjét. – Elsajátítani a képekkel végzendő tevékenységeket.	*Fejlesztési ismeretek* – Társadalmi érintkezés. – A környezet kommunikatív és metakommunikációs jeleinek jobb megértése. – Irányítás elfogadása, cselekvések követése szemkontaktussal. – Mozdulatok szabályozása adott jelre. – Testkontaktus a félelem oldására. – Kéz gesztusjelei. – Fej gesztusjelei. – Kép mint szimbólum.

– Néhány egyszerű szimbólumot megismerni (buszmegálló, átkelő, lift, bejárat, lépcső). – Ismerni teljes nevét, tanárát, társait nevén nevezni, velük elemi szinten kommunikálni. – Érzelmeket felismerni másokon, reakciókat, illetve érzelmi megnyilvánulásokat vállalni. – Megmutatni fényképen szüleit, testvéreit. – Szituációhoz kötni apját, anyját, testvéreit. – Kerülni az erőszakot. – Fegyelmezetten viselkedni az iskolán kívüli programokon is.	– Vizuális jelzések, utasítások, képek. – Iskolai környezet. – Saját név. Társak neve. Nevelő neve. – Saját jel. Társak jele. – Köszönési formák. – Hétköznapi teendőkkel kapcsolatos gesztusok kiépítése (étkezés, öltözés, mosakodás). – Érzelmi megnyilvánulások. – A környezet hangjainak felismerése, reakció. – Családi kapcsolatok. Anya neve. Apa neve. Testvérek. Nagyszülők. – Egymás megismerése. – A megköszönés gyakorlása. – Konfliktuskerülő viselkedés. – Étkezések alkalmával használatos szabályok gyakorlása. – Az utcai közlekedés során a közösen elfogadott szabályok betartása. – Az érzelmek hangjainak felismerése, irányítása hangmagasság, hangszín szerint. *Fejlesztési tevékenység* Üdvözlés, belépés kopogás után, lábtörlés, köszönés, bemutatkozás. Szem irányítása tárgyakra, mozgás követése szemmel. A kéz gesztusjeleinek bővítése. Gesztusok felismerése képekről. Öröm, fájdalom, sírás, ijedtség stb. Ütem, intenzitás, időtartam változtatása. Testmozgások, figyelmet felhívó mozgások: taps, simogatás, kézszorítás. Gyere ide! Nem szabad! Pszt! Nono! Nem! Tessék. Gyere az ölembe! Fejrázás, bólogatás.

	Érzelmi megnyilvánulások megismerése, felismerése és megjelenítése (érzelmek felismerése, megnevezése képekről, szerepjáték: vidám vagyok, szomorú, gyakorlás tükör előtt). A konvencionális viselkedés elemeinek gyakorlása a tanult gesztusok, mimika és kézjel alkalmazásával. Bemutatkozás gyakorlása, nevére történő reagálás. Társak és tanár néven szólítása. Köszönés különböző formáinak gyakorlása. Szituációs játékokban a tanultak alkalmazása, képek és cselekvések alapján, megnevezéssel. Ismerős emberek, állatok, eszközök hangjai, intenzitás, hangerő, ütem változásai. Fényképen megmutatja a tanuló apját, anyját, testvéreit. Analógiás gyakorlattal képekről az anya-gyerek, apa-gyerek kapcsolat megmutatása. Bizalom-játék. Hangfelvételről a környezet „kitalálása”: erdőben, sportversenyen, iskolai szünetben. Köszönés formáinak megtanulása és gyakorlása (szerepjáték). Tulajdonságok felismerése, azonosítás hang, ruha, tapintás útján (kitalálós, bekötött szemmel). Hangforrás keresése bekötött szemmel, hangforrás felismerése. Képolvasás, képkirakás balról jobbra: név, jel, nap, napos jele stb. Napirend, fontosabb állandó események jelzése. A tanulás során használatos képek alkalmazása, használatuk módja (válogatás, rendszerezés). Szimbólumok keresése és megfejtése utcán, buszon, épületeken, épületekben. Kép mint jelzés. Kép és idő. Kép mint információs eszköz.
Fogalmak	Bemutatkozás, név, osztálytárs, jel-jelzés, tanár-nevelő, *üdvözlés*, köszönés, a használt jelzések. Gesztusok és gesztusjelek, alkalmazási módjuk. A használt gesztusok megnevezése. Az érzelmek megnevezése. Magas, kisebb, alacsonyabb, felnőtt – gyerek, én, *enyém*, várj, *majd*, *nemsokára, választás, sorra kerül*, tessék, kérem, Ne tolakodj! Pakolj el magad után! Sorakozó!

Témakör	3. Testünk és személyes teendőink	Óraszám: 1. évf: 25óra
		2. évf: 25 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az enyém – nem az enyém viszonyok elkülönítése.

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Megnevezni, megmutatni testrészeit. – Megérteni a sor eleje, sor vége kifejezéseket. – Megérteni és követni a le, fel utasítást. – A megfelelő érzékszervhez kapcsolni a hall, lát, szagol, érint igéket. – A mosdói higiénét betartani. – Tisztálkodási szokásait konzekvensen végrehajtani. Kezét, fogát megmosni, haját megigazítani. – Egyre önállóbban kabátot, sapkát fel- és levenni, helyére tenni. – Egyre önállóbban cipőt húzni, kötést, kapcsolást próbálgatni, megoldani. – Saját holmiját felismerni. – Saját kabátját, sapkáját, sálját megismerni, helyére tenni. – Önállóan fel- és levenni felsőruháit. – Megnevezni (megmutatni) felszólításra 8-10 ruhadarabot. – Társai kabátját tudja személyhez rendelni. – Eligazodni a jelek és fogasok között segítséggel.	*Fejlesztési ismeretek* *Testünk* – Testrészek megmutatása együttműködéssel (fej, törzs, végtagok). – Érzékszervekkel végzett gyakorlatok. – Téri tájékozódás. – Kézmosás. Zsebkendő- és WC-használat gyakorlása. – Tisztálkodás, fésülködés segítséggel. *Öltözködés* – Ruhadarabok megismerése, felismerése, megmutatása, megnevezése együttműködéssel. – Cipő, váltócipő, tornazsák személyhez rendelése. – Saját ruhadarab felismerése segítséggel. – Társak ruháinak megkülönböztetése, személyhez rendelése. *Étkezés* – Néhány étel felismerése, megnevezése segítséggel. – Alapízek megismerése, megnevezése, édes, sós, savanyú. – Alapillatok (szagok) érzékelése, megnevezése. – Edények, evőeszközök megismerése, csoportosítása. – Szokásos ételeink. Kulturált étkezés. – Ünnepi ételeink. Alkalmi terítés. *Fejlesztési tevékenység* Mozgásos gyakorlatok keretében a test megtapasztalása. Testét tükörben szemlélve a tanuló mutasson rá fejére, törzsére, végtagjaira. Kezeit, lábait mozgásos gyakorlatok során érintse.

– Illedelmesen kérni, megköszönni, helyet foglalni, az ételeket megnevezni, megmutatni. – Étkezéshez a megfelelő evőeszközt kiválasztani (terítési kellékek). – Ismerni az alapvető higiénés étkezési szokásokat. – Főfogalom alá rendelni az ételeket, képek alapján.	Jobb-bal oldala differenciálása segítséggel. Térben történő eligazodás. A WC higiénés használata. A kézmosás pontos menete. Fésülködés (saját fésűvel). Fürdőmozgások játékos utánzása. Babán a tisztálkodási mozgások bemutatása. Öltözködés, vetkőzés gyakorlása. Ruhadarabok megismerése, megmutatása képen is. Macit, babát öltöztet segítséggel. Saját fogas (jel), kabát, nadrág, tornazsák, cipő helye. Társak jelének megismerése. Nap mint nap elmondja a tanuló, mit vett fel reggel, mit vesz le, mire cseréli. Fogasát és saját ruháit rendezi, megnevezi. Mások ruháit kiválogatja. Kabát, sapka, sál önálló felvétele. Ruhadarabokon gomb, cipzár, gallér felismerése. Gombolás gyakorlása. A reggeli ételek megnevezése, azonosítása. Az ebéd fogásainak ismétlése, illetve önálló megnevezése. Szívó-rágó gyakorlatok. Terítéshez használt eszközök elhelyezése. Képekről is az ételek, italok felismerése, megmutatása. Játék közben babája etetése. Illatos, büdös (szaglási gyakorlatok) kiválasztása. Napi étkezések alkalmával a megfelelő étkezési szokások gyakorlása. Tányér, pohár, bögre, csésze megkülönböztetése. Egymás kínálása, a „kérem szépen” kérés gyakori ismétlése. Ételek csoportosítása játékos formában. Étel-evőeszköz egymáshoz rendelése. Édességek, levesek, főzelékek megnevezése, húsok válogatása.
Fogalmak	Öltözködés, ruhadarab, étkezés, evőeszköz.

Témakör	4. Tájékozódás térben	Óraszám: 1. évf:23 óra
		2. évf:23 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közel – távol fogalmának elkülönítése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Nevére reagálni. – Jelét mondani (ha képes rá). – Felismerni személyes tárgyait. – Használt jeleket a tanulótársakhoz rendelni. – Tanárát nevén szólítani. – Otthonosan mozogni a tantermi berendezések között. Megmondani (vagy mutatni), melyik helyiségben mit csinálunk? – Segítséggel tárgyakat hozni, vinni, igazítani, nyitni, csukni, megnevezni, megmutatni. – Tájékozódni az iskola helyiségei között. – Köszönni. – A megfelelő személyhez kötni az iskolában történő eseményeket, cselekvéseket. – Tájékozódni otthonában a helyiségek között, azok megnevezését következetesen használni, megnevezésekor azonosítani. – Ismerni az alapvető illemet a közlekedési eszközökön. – Megfelelően viselkedni az utcán. – Szabályokat betartani gyalogos közlekedés, illetve járművön történő utazás alkalmával. – Ismerni a lámpa jelzéseit.	*Fejlesztési ismeretek* *Iskola* – Berendezési tárgyak, játékok, eszközök felismerése, megmutatása segítséggel. – Az iskola helyiségei, az ott folyó tevékenységek megismerése. Berendezési és használati tárgyak, játékok, eszközök megnevezése, egyeztetése. – Az iskola helyiségei, az ott dolgozók és az általuk végzett tevékenységek megnevezése, megértése. *Lakás* – A konyha, szoba berendezési tárgyai. – Használati tárgyak felismerése, megnevezése. – Tárgyak helye a lakásban. – Tárgy – kép egyeztetése. – A lakás egyéb helyiségei és tartozékai. – Ház – lakás. *Utca, közlekedés* – Közlekedési eszközök felismerése együttműködéssel. – Az utca részei: járda, úttest. – A helyes, balesetmentes közlekedés legfontosabb szabályai. – Megfigyelések az utcán. – Közlekedési eszközök felismerése együttműködéssel. – Gyalogátkelő, jelzőlámpák felismerése, alapvető gyalogos közlekedési szabályok. – Utazás járművel. *Vásárlás* – Kirakatok nézegetése. Piac. Közös vásárlás. *Tájékozódás saját test körül (két oldalon).*

– Az utazás közbeni alapvető viselkedési szabályokat megismerni, kialakítani.	*Fejlesztési tevékenység* Az osztály berendezési tárgyainak rámutató megnevezése. Az iskola helyiségeinek többszöri bejárása, funkcióinak megnevezése, az ott folyó cselekvések lejátszása. Környezetének bejárása, a tárgyak nevének használata, illetve a megnevezés alapján azok megmutatása. A konyhai dolgozók nevét és munkáját ismerje, a karbantartót, az adminisztrátorokat köszöntse a tanuló. Maketten egy ház, illetve lakás helyiségeinek tárgyainak megmutatása, megnevezése, megfigyelése. A helyiségek berendezési tárgyainak főfogalom alá rendezése. Cselekvések helyiségekhez rendelése. Cselekvések személyekhez történő rendelése eseményképek alapján. Saját, vagy tanulótárs, tanár lakásának megtekintése kis vendéglátással. Tankonyhában, illetve szobában ismerkedés a bútorokkal, rámutatás, megtapintás. A tanuló terítőt terít az asztalra. Az ajtókat nyitja, csukja. Edények rendezése, helyük a lakásban. Képeken megmutatja (megnevezi) az említett bútorokat, eszközöket. Szoba, konyha, fürdőszoba, berendezési tárgyai, hozzájuk kapcsolódó cselekvések megnevezése, vagy gesztusokkal történő megmutatása. Séta alkalmával a tanuló megnevezi, megmutatja a villamost, autóbuszt, autót, kerékpárt. Hangutánzás. Képen felismeri, játéktárgyon megmutatja (megnevezi) a tanuló a közlekedési eszközöket: repülő, vonat, hajó stb. A járdán közlekedik, úttestre figyelemmel lép le. Zebrán történő áthaladás gyakorlása, lámpánál a jelzésnek megfelelő viselkedés. Utazáskor játékos formában a járművek nevének tanulása, hangutánzó gyakorlatokkal és hallás utáni azonosításuk. Udvaron játékos formában a közlekedési szabályok betartásának gyakorlása (indulás, megállás, várakozás). Szerepjáték: utazás – utas, ellenőr, járművezető. Csoportban történő utcai séta: kirakatok előtti beszélgetés, az árak megnevezése. Piacon: nézelődés, áruk megnevezése, megmutatása.

	Köszönés, kérés, megköszönés gyakorlása. A konvencionális beszédformák alkalmazásának kialakítása. Tárgyak téri helyzeteinek egymáshoz viszonyítása.
Fogalmak	*Előttem – mögöttem,* „bele” és „rá”, jobb – bal, *járművek,* úttest, járda, hangos, gyors, *játék járművek, igazi járművek,* séta, utazás, *közlekedés,* zebra, jelzőlámpa, lassú, csendes, *udvariasság,* nagy-kicsi, *tömeg*, *zsúfoltság*, *várakozás,* indulás, megállás.

Témakör	5. Tájékozódás időben	Óraszám: 1. évf:16 óra
		2. évf:16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A várakozás fogalmának és kifejezéseinek felismerése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A nap ritmusát jelző kép- és hangjelzéseket figyelembe venni. – A téli-nyári időjárási elemeket megkülönböztetni. – Képről felismerni két ellentétes évszakot. – Ruhái közül kiválasztani a télit és a nyárit. – Összefüggést találni az évszakok és jellemző jegyeik között. – Tájékozódni a napszakokról. – Nagyobb különbségeket észrevenni. – A tanult fogalmakat megérteni, azoknak megfelelő képet felmutatni.	*Fejlesztési ismeretek* – Tanítási nap – munkanap – pihenőnap. – Tanóra – óraközi szünet – csendes pihenő. – Évszakok. Időjárással kapcsolatos megfigyelések aktív együttműködéssel. – Napszakok: reggel, dél, este jellegzetességei és a hozzájuk kapcsolódó cselekvések megfigyeltetése. – Időjárási jelenségek felismerése segítséggel. – Időtartam megismerése (sokáig tart, rövidebb), differenciálása. – Végzett cselekvések időtartama. *Fejlesztési tevékenység* A nevezett időszakok terjedelmének összehasonlítása, a kapcsolódó jelzések megismerése, figyelembevétele (tanítás kezdetét jelző hangjelzés stb.). Séták alkalmával az évszak tudatosítása, összehasonlítása egyéb évszakokkal. Hideg-meleg idő közötti különbség kiemelése, érzékeltetése az öltözködés segítségével.

	Játékokban a jellemző tulajdonságok kiemelése. A napszakokhoz köthető cselekvések eljátszása. Ki van jelen a tanítási órákon? Ki hiányzik? Milyen az időjárás? Baba öltöztetése (lefekvéshez, kiránduláshoz, ünnepélyre stb.) évszaknak, napszaknak, alkalomnak megfelelően. Időjárásnak, napszaknak, tevékenységnek (pl. naposnak kötény stb.) megfelelő saját ruha kiválasztása, megnevezése. Szituációs játékokban a tanultak gyakorlása. Nap mint nap az időjárási viszonyok ismétlése. A hideg, meleg, eső jelzése. Képekről az időjárási elemek felismerése. Az időjárás és az öltözködés összefüggéseinek megfogalmazása, megmutatása. Időtartam észlelése mozgással, illetve finommimikai jelekkel (hosszan fújok, röviden mondom).
Fogalmak	Tanóra, szünet, munkanap, pihenőnap, majd, hamarosan, soká, *napszak*, reggel – este, nappal – éjszaka, pontosság, késés, naptár, óra, évszak, tavasz, nyár, ősz, tél, eső, szél, havazás, hideg, meleg, világos, sötét, időjárás, napsütés, borús ég.

Témakör	6. Élőlények	Óraszám: 1. évf:23óra
		2. évf:23 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az állatokkal és növényekkel kapcsolatban megfelelő magatartás kialakítása, félelem leküzdése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Környezetében lévő élőlényeket érdeklődéssel figyelni. – Rendszeres feladatot ellátni (locsolás). – Felismerni és csoportosítani a tanult növényeket, gyümölcsöket, zöldségeket. – Utánzó mozdulatokkal játékosan kertészkedni. – Élőben és képen (báb) felismerni a háziállatokat. Aktívan részt	*Fejlesztési ismeretek* *Növények* – Környezetünkben lévő virágok, növények. – Cserepes virág, udvari dísznövények. Élő virágok. – Legjellemzőbb gyümölcsök, zöldségek, megnevezési gyakorlatok segítséggel. – Mese a növényekről. – A témával kapcsolatos énekek, versek tanulása. *Állatok*

venni a megfigyelő, válogató, keresgélő munkában. – Az állatok hangját utánozni rövid ciklizálással is. – Érdeklődést tanúsítani a megfigyelések során, felidézni a tanultakat. – A táplálékokat a megfelelő állatokhoz rendelni, hangutánzással az állathangot utánozni.	– Háziállatok jellemző jegyeinek felismerése, hangutánzási gyakorlatok. – Hangutánzó gyakorlatok. – Állatmesék. – Ló, disznó, nyúl, kacsa látható tulajdonságai. – Állatok tápláléka, „lakóhelye”. *Fejlesztési tevékenység* Gyümölcsök, zöldségek megnevezése. A virágok, növények tulajdonságait érzékelése, tapintása, szaglása, megnevezése. Képekkel, játékkal növények, gyümölcsök csoportosítása, rendezése. Virág, növény ültetése, magok elvetése, a növények fejlődésének figyelemmel kísérése, gondozásuk segítséggel. Évszaknak megfelelő gyümölcsök, zöldségek felismerése, megnevezése. Játékos kertészkedés, szituációs gyakorlatok. Mesék növényekről (Répamese). Élő állatok megfigyelése állatkertben, háziállatok falusi udvarban. Háziállatok és vadállatok felismerése képről, megnevezésük, megmutatásuk. Háziállatok tápláléka. Mesében szereplő állatok kiválogatása. Szerepjátékok hangutánzással. Bábozás – állatfigurákkal. Szituációs játékok. Szerepjátékok. Képeken, mesékben állatfigurák kikeresése, sorba rendezése. Játékos helyzetben bábokkal vagy szerepjátékkal gondozás, etetés. Állatmesék (A brémai muzsikusok, Kismalac és a farkasok).
Fogalmak	Növények, virágok, illat, *érzés, élővilág,* íz, *zamat,* szín (alapszínek), *gondozás,* locsolás, *ültetés,* napfény, *növekedés,* elszárad, *elpusztul*, kibújik, édes, savanyú, finom, *ízes,* élő, háziállat, vadállat, élelem*, táplálkozás,* ól, istálló, *búvóhely, gondozó, gondozás, baromfiudvar, alom*, széna, kukorica, szőr, toll, szelíd.

Témakör	7. Előkészület a felnőtt életre	Óraszám: 1. évf:10 óra

		2. évf:10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Vásárlás, beszélgetés során a várakozás képességének kialakítása.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Illedelmesen köszönni, ha üzletbe lép. – Kívánságait elmondani, vagy gesztusaival jelezni. – Képen megmutatni az eladót, pénztárost, árut és a vásárlót. – Megmutatni a mindennapos bevásárlás kellékeit, kosarat, pénztárcát. – Kapcsolatot teremteni a környezetében dolgozó szakemberekkel, kérdezni, kérni.	*Fejlesztési ismeretek* *Üzletek – vásárlás* – Élelmiszerbolt látogatása, vásárlás együttműködéssel. – Az eladók, pénztárosok, munkájuk, megfigyelésük. *Munkahelyek – foglalkozások* – A tanuló szűkebb környezetében előforduló foglalkozások szereplői, munkájuk, eszközeik bemutatása, megfigyelése. *Fejlesztési tevékenység* Élelmiszerbolt pultjainál a különböző árucikkek megfigyelése. Szaglás, tapintás, ízlelés. Eladó köszöntése, kérdezgetés, kérés, megköszönés gyakorlása. Pultok, polcok, árak, csomagolóanyagok megfigyelése. Pénztáros, pénztárgép, pénz megfigyelése. Vásárlás (szerepjáték). Köszönés-elköszönés gyakorlása. Vásárlási szokások, vásárlási kellékek (pénz, szatyor stb.). Tanulmányi séta: ismerkedés a zöldségessel, hentessel, cukrásszal, asztalossal, gépkocsivezetővel, rendőrrel stb. Szerepjátékokkal a megismert foglalkozások megjelenítése az eszközök, tárgyak megfelelő szakmához rendelésével. Élethelyzetekben is és képekről is a mesterségek és a hozzájuk tartozó eszközök felismerése.
Fogalmak	*Élelmiszer*, édesség, *konzerváru*, húsáru, eladó, *pultos,* pénztáros, vásárló, fizetés, *kiszolgálás, udvariasság,* kérés, megköszönés, *jelzés, gyalulás*, fúrás, *ismerkedés*, köszöntés, *búcsúzás*, kérem, tessék, nem kérem, *bocsánatkérés a társaktól.*

Témakör	8. Ünnepek	Óraszám: 1. évf:9 óra
		2. évf:9 óra
Előzetes tudás	A tanuló türelmesen viselkedik az iskolai és csoport-ünnepélyeken.	

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködés az ünnepi készülődések során.

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Szívesen és érdeklődéssel részt venni az ünnepi készülődésben, megfelelő magatartással alkalmazkodni az eseményekhez. – Ismerni néhány mondókát, verset, amivel részt tud vállalni az ünnepek műsoraiban. – Felismerni, megnevezni és megmutatni képekről az említett ünnepeket.	*Fejlesztési ismeretek* – Hagyományos ünnepek. – Mikulás. Karácsony. Farsang. Húsvét. Anyák napja. – Az ünnepekhez kapcsolódó események életszerű és játékos tanulása, megismerése. – Családi ünnepek. – Ünnepi készülődés, zenehallgatás, versek, mondókák együttmondással. – Nemzeti ünnep: Március 15. A magyar zászló színei. – Iskolai ünnepek. *Fejlesztési tevékenység* Karácsonyi díszek készítése (segítséggel). A tárgyak megnevezése, megmutatása. Húsvéti tojás készítése segítséggel. Versek, dalok tanulása, előadása anyák napjára. Ünnepi készülődés: ajándékkészítés, színezés, ragasztás, vágás segítséggel. Társak, szülők köszöntése megfelelő gesztusokkal, szavakkal. Ünnepi díszítés gyakorlása. Ünnepi asztal terítése. Az ünnep játékos megjelenítése. Történetek, rövid mesék elmondása képek segítségével különböző ünnepekről. Részvétel az ünnepeken megfelelő viselkedéssel. Készülés (segítséggel) valamilyen jelképpel: pl. zászló, kokárda készítése.
Fogalmak	Névnap, *születésnap,* köszöntés-*gratuláció*, ajándék, kedvesség, öröm, édesség, köszönet, *várakozás, hamarosan*, *nemsokára, ünnep,* zászló, *hangulat*, *felvonulás,* ünnepi öltözet, ajándékozás, gyertya, díszek, locsolás, szép, *kellemes, díszes, ritmus.*

Összegzett tanulási eredmények a két	A tanuló képes – az artikulációs mozgások akaratlagos utánzására;

évfolyamos ciklus 1. évének végén (1. évfolyam)	– Aktív szókincse legalább 20 szó (ha nem képes beszélni, beszédmegértése érje el a kívánt szintet). A tanuló képes – a felszólításokat, utasításokat megérteni és teljesíteni; – rövid ideig egy játékkal, egy helyen játszani; – együttműködéssel manipulálni különböző tárgyakkal, tulajdonságaikat, jellegzetességeiket megfigyelni; – felismerni és megnevezni a mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat, – érzékelni és megfigyelni a közvetlen környezetéből érkező ingereket, figyelemmel kísérni 10-15 perces foglalkozást,

Összegzett tanulási eredmények a kétévfolyamos ciklus 2. évének végén (2. évfolyam)	A tanuló képes – köszönni szóval vagy gesztusokkal tanárainak, társainak. Aktív szókincse legalább 30 szó (ha nem képes beszélni, beszédmegértése érje el a kívánt szintet). A tanuló képes – együttműködéssel csoportosítani; – érzékelni a változásokat, amelyek térben és időben személyéhez kapcsolódnak; – rövid ideig egy tárggyal, egy helyen foglalkozni; – érzékelni és megfigyelni a közvetlen környezetéből érkező ingereket, és beszédállapotának megfelelően reagálni azokra; – bekapcsolódni néhány mondóka, ének előadásába.

3–4. évfolyam

A tantárgy segíti az erkölcsi nevelést az egyszerű szabályok, utasítások megismerésének, megértésének, betartásának fejlesztésével, a társas érintkezési, kommunikációs formák, helyzetek megfelelő alkalmazásának gyakorlásával. Az utasítások és elvárások megértésében, betartásában, végrehajtásban erősíti a kitartást.

A nemzeti öntudat és hazafias nevelés a tágabb környezet személyi viszonyainak, kapcsolatainak megismerésében, a tájékozódás kialakításával a téri és időbeli relációkban, a hagyományok és a népszokások megismerésében valósul meg. A környezet szokásainak követése, a nemzeti ünnepek alkalmával az aktív, alkalomhoz illő megjelenés és részvétel segíti a megvalósítást.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése megvalósul a lényeges külső és belső tulajdonságok megismerésében, a társakkal és a környezettel való kulturált kapcsolatfelvételben, a kapcsolattartás formáinak fejlesztésében, az együttműködési készség megalapozásában, az alkalmazkodóképesség kialakításában. A tantárgy a motivált, aktív részvételre és a jellegzetes, alapvető emberi külső és belső jegyek megismerésére is kihat a terület fejlesztésében.
A testi és lelki egészségre nevelés az alapvető tisztálkodási szokások megismerésével, megnevezésével, utánzásával, az egészség megóvásával, az évszaknak és időjárásnak megfelelő öltözék kiválasztásának segítésével, néhány fontos közlekedési szabály megismerésével, a közlekedésben szükséges alapvető óvatosság kialakításával, a szervezet belső érzéseinek, komfortjának megfigyelésével és kommunikációjának megalapozásával valósul meg.
A családi életre nevelést segíti a mindennapokról és ünnepnapokról, a családtagok tevékenységéről, a munkamegosztásról, és a foglalkozásokról meglévő fogalmi ismeretek bővítése.
A tantárgy a fenntarthatóság, környezettudatosság fejlesztési területen különösen fontos szerepet játszik a környezet különböző szempontok alapján történő megfigyelésével, a természet jelenségeinek megnevezésével. Az állatok és növények megfigyelése, a tulajdonságok megnevezése mellett hangsúlyosak a szűkebb környezet ápolásának, védelmének alapjai és a környezeti tárgyak épségének megóvására törekvés igényének kialakítása is.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Beszédfejlesztés, anyanyelv</td><td>Óraszám
3. évf:12 óra</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td>4. évf.:12 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Analóg mondatok utánmondása, alkotása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladat</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Feladatokat egyre rutinosabban végezni.
– Követni az artikulációs mozgásokat.
– Sort alkotni képekről (balról jobbra kirakással).
– Megmutatni a megnevezett képet, illetve önállóan megnevezni.
– Tárgyat kiválasztani, tárgyak képét azonosítani.
– Analóg mondatokat képezni.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Légző-, szívó-, fújó-, rágógyakorlatok, ajakizom-gyakorlatok, nyelvgyakorlatok.
– Hallásfejlesztés, hangleválasztó, hangfejlesztő gyakorlatok.
– Tárgyak megnevezése segítséggel.
– Fogalmak és cselekvések összekapcsolása.
– Személyes névmás használata.
– Igeragozás (jelen idő, múlt idő).
– Kérdések alkotása (ki, mi, kik, mik, mit csinál, mit csinálnak?).
– Gyűjtőfogalmak körének bővítése.
– Főnevek toldalékai: helyhatározó és részeshatározó.</td></tr>
</table>

– Mimikát, gesztusokat jól utánozni. – Jól használni a metakommunikációs jeleket. – Érzékelni a jól és hibásan ejtett hangok közötti eltérést. – Ismerni a gyűjtőfogalmakat. – Mondataiban bővítményt használni. – Képről néhány mondatot mondani.	– Mondatbővítés kérdőszó segítségével, tárgy, melléknév, helyhatározó alkalmazásával. – Tárgyak, személyek tulajdonságai. – Egyes és többes szám differenciálása, megfogalmazása. – Ok-okozati összefüggések. *Fejlesztési tevékenység* Bemutatás nyomán utánzógyakorlatok, tükör előtt önellenőrzéssel. A tanult gyakorlatok önálló végzése, és újabb, nehezebb feladatok elsajátítása. Egyre kisebb eltérésű hangpárok megkülönböztetése. Artikulációs mozgások utánzása, zönge hangoztatása, zenei hangokkal játék. Az izoláltan ejtett hangok tökéletesítése, ciklizálása, beépítése szótagba, rövid szavakba. Szó eleji hang leválasztása, a leválasztott hang fejlesztése. Képsorok olvasása balról jobbra haladással. A megnevezett kép kiválasztása. Tárgyak, képek sokaságával soralkotás. Eseményképről rövid mondat alkotása: alany, állítmány. A mondat helyességének vagy hibás megfogalmazásának jelzése. Mondatalkotás képről kérdőszó segítségével. A „-ban, -ben” ragok előfordulása cselekvő helyzetben. Analóg mondatok alkotása segítséggel. Mondatok bővítése hol? kinek, minek? kérdőszavak alapján. Melléknévvel a tárgy vagy kép milyenségének megfigyelése, megnevezése. Jellemző tulajdonságok gyűjtése tárgyról, személyről. Gyakorlás szituatív helyzetben. Cselekvéssorról történet kitalálása helyes nyelvtani megfogalmazással. Egyszerűbb időrendi sorrendek felállítása. Témakörökhöz kapcsolódó szövegek, mondókák, versek tanulása.
Fogalmak	Sor, *soralkotás, képsor, azonos (olyan), különböző (más),* eleje (szó), vége (sor), alá, fölé, mellé, ügyes, hibás. Beszédszervek és a kapcsolódó fogalmak ismerete. Tárgy, kép, sor, sok-kevés, *figyelem,* jó-rossz, kérdés, ruha, étel, gyümölcs, bútor.

Témakör	2. Társadalmi érintkezési formák	Óraszám 3. évf: 19óra
		4. évf: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismert, alapvető viselkedési szokások alkalmazása iskolai és otthoni környezetben.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Megnevezni családtagjait. – Gesztusokkal vagy képről megmutatni szülei foglalkozását, tevékenységét. – A „hol?” „mit csinál?” kérdéseket érteni, a maga módján válaszolni azokra. – Feladatot megérteni és aktívan közreműködni a végrehajtásban. – Kapcsolatokat reálisan megítélni. – Megfelelő módon köszönni, felszólítás nélkül. – Saját öltözékére vigyázni, ha hiányosságot tapasztal, jelezni. – Iskolán kívüli alkalmakon az elvárt módon viselkedni. – Fegyelmezni magát, sorba állni ruhatárnál, pénztárnál.	*Fejlesztési ismeretek* – Közlések gyakorlása tekintettel, gesztikulációval. – Gesztusjelek bővítése az egész test (fej, arc, kéz) területeire, foglalkozások köréből. – Mozdulatok értelmezése, utánzása. – Érzelmek kifejezésének gyakorlása arcjátékkal. – Otthoni és iskolai helyes viselkedési szokások számbavétele szükség szerint. – Szülők neve, testvérek neve, száma (segítséggel), családtagok tevékenysége (munkája). – Nagyszülő megmutatása fényképről. Képek, diafilmek jelenetei alapján a látható események megfogalmazása. – Cselekvések megnevezése segítséggel. – A válaszok és a valódi események összehasonlítása. – Kívánságok kifejezése, helyes megfogalmazása. Mások kívánságainak meghallgatása, teljesítése. – A segítség kérésének módjai. – Téri tájékozódás, saját élettér helyes ismerete, biztonságos közlekedés benne. – Távolságtartás játék és baráti kapcsolat esetén üzletben, utcán, nyilvános helyen. – Kapcsolat első lépése:– ismerős gyermekkel, felnőttel, – ismeretlen gyermekkel, felnőttel, – újonnan megismert emberekkel. *Fejlesztési tevékenység*

	Cselekvéssorok végrehajtása utasítás, rajz, kép alapján. Adott érzelem megjelenítése (pl. hívás, büszkeség, győzelem stb.). Illő és illetlen viselkedések megkülönböztetése a helyzetnek megfelelően. A segítség kérésének gyakorlása szituációs játékok segítségével. Élő szituációban apa, anya szólítása, névvel azonosítása. Fényképen anya, apa, testvérek, nagyszülők megmutatása. Mit csinál? Hol van? kérdésre szóval, egyszerű mondattal, gesztusokkal válaszol a tanuló. Bábokkal lejátssza az egyszerűbb helyzeteket. Keresztnevet hallás alapján az illető személyhez köti. A képhez tartozó saját érzések megfogalmazása. A képen felismert érzelmek megnevezése. Szituációs helyzetekben a kívánságok realitásának megítélése. Helyes, helytelen kívánságok, visszautasítás megfogalmazása. A távolságtartás fokozatai barát, családtag, vendég és ismeretlen esetében. Az elkövetett hibák felismerése, javítása legyen természetes. Közös játék során szabályok betartása, a vereség elviselése, öröm társai sikere fölött. Mozi-, cirkusz- és színházlátogatások alkalmával érdeklődés, társak és a többi néző zavarása nélkül. A köszönés formáinak (megtanulása és) gyakorlása. Beszélgetés közben egymás türelmes meghallgatása természetes módon a mindennapi kommunikációban. Kis csoportban részvétel kulturális és sporteseményeken, viselkedés megfelelő módon.
Fogalmak	*Jó gyerek, boldog, vidám, félős, ijedt, mérges, tanácstalan, szégyenlős, kérem, nem tudom megtenni,* elromlott, *hibás,* j*avítható, segítség, gondoz, szabadidő, szabály, csalás*, győzelem, *vereség,* itt-ott, *messze-közel,* szeret-nem szeret, barát, vendég, ismerős-ismeretlen, csend, *figyelem, előadás*, szünet, taps, tetszett, *érdekes, unalmas,* szeretnék kimenni.

Témakör	3. Testünk és személyes teendők	Óraszám 3. évf:25óra
		4. évf.:25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A személyes teendők egyre biztosabb ellátása.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Időhatározókat és mellékneveket használni. – Megmutatni önállóan a megnevezett testrészt, érzékszervet babán és saját magán. – Elvégezni rutinszerűen az iskolában szokássá vált kéz- és fogmosást. – A WC-t, mosdót kevés segítséggel megfelelően használni. – Az ápolt és ápolatlan (haj), tiszta és piszkos (köröm) megkülönböztetése. – Ismerni saját holmiját. – Gondosan, rendesen öltözni, vetkőzni. – Megállapítani, és jelezni szüleinek, tanárainak, ha ruhája gombhiányos. – Megfelelő viselkedést tanúsítani a közös étkezések alkalmával. – Főétkezéseket megnevezni, megmutatni. – Néhány jellemző ételt felsorolni napszakhoz rendelve. – Ismerni az étkezéseket megelőző előkészületek sorrendiségét, kellékeit és azok megfelelő használatát.	*Fejlesztési ismeretek* – Testünk. Testrészek megnevezése, megmutatása. – Kézmosás, fogmosás, WC-használat. – Betegség, egészség. A tisztaság és egészség kapcsolata. – Köröm, haj, szempilla megnevezése, ápolása, az ápoláshoz használt eszközök megnevezése. – Fodrász, kozmetikus, manikűrös műhelyének látogatása, munkájának és eszközeinek megfigyeltetése. – Öltözködés. Az öltözködés sorrendje. – Irányítás mellett a ruhadarabok, ruházat részeinek megnevezése. – Évszakoknak megfelelő öltözködés. – Kopott és új ruhák különbségei és hasonlóságai. – Étkezés. Főétkezések. Terítés. Néhány étel megnevezése. – Az étkezésnél használt eszközök megnevezése segítséggel. – Tízórai, uzsonna napszakhoz rendelése. – Reggel – reggeli, dél – ebéd, este – vacsora. – Ételféleségek, eszközök csoportosítása. – Ünnepi étkezés, ünnepi ételek és meleg ételek. – Nyers és főtt ételek. – A hetes, napos munkája. *Fejlesztési tevékenység* Tanórán, szemléltető eszközökön, saját magán, társán a testrészek megmutatása és megnevezése. A testrészeket és azok funkciói egymáshoz rendelése. Érzékszervei megnevezése. A test tisztításának megnevezése, folyamatának bemutatása. Fésülködés, helyes fogmosás, körömápolás gyakorlása. Higiénés szokások gyakorlása. WC-használat helyes sorrendjének megnevezése képek segítségével.

	Betegség, egészség jellemzőinek megfigyeltetése. Játékos helyzetekben gyakorlás. Tisztasági felelős a tisztség vállalásával tanulótársai haját, körmét naponta megnézi, jelzi, mit tapasztal. Képről a pozitív és negatív tulajdonságok megállapítása. Az öltözködés menetének elmondása, illetve a ruhadarabok megmutatása. Az alsó ruhák, majd a felsők önálló kiválasztásával öltözködés. Cipzárt felhúzása, gombolás. Gallér, zsebek igazítása. Próbálkozás a ruhát összehajtására, helyre rakására. Baba öltöztetése. Öltözés-vetkőzés gyakorlása játékhelyzetekben (verseny). Nap mint nap felsőruházata nevének ismétlése. Annak elmesélése, milyen sorrendben öltözött reggel, az alsó-felső fogalmának tudatos differenciálásával. Babák öltöztetése. Papírbabák ruháinak összeválogatása. Nevezze meg önállóan a ruhák színeinek, egyéb jellemzőinek önálló megfogalmazása. Divatos és régimódi, fiú- és lányruhák válogatása. Nap mint nap közösen és egyenként is, és mint napos, a az étkezéssel kapcsolatos teendők és a kulturált étkezés gyakorlása. Higiénés szokások, a tisztaság, az asztalrend megteremtése, megtartása. Szokásos ételek megnevezése. Étkezési előkészületek gyakorlása, kézmosás. Reggeli, ebéd, uzsonna – szituációs játékok. Segítséggel az étkezéshez szükséges kellékek összegyűjtése és előkészítése, terítés, elpakolás. Az ételeket megnevezése. A hetes, illetve napos teendőinek megnevezése, feladatai bemutatása. Az ünnepi étkezés jellemző kellékeinek kiválogatása képek alapján. A konvencionális beszédformák gyakorlása és tudatos használata: „Jó étvágyat!” Kérem szépen!” „Köszönöm szépen!”. Ünnepi szokások kialakítása.
Fogalmak	Jó étvágyat! Köszönöm! Tízórai, uzsonna, ételek, *evőeszközök,* hetes, napos, *feladat*, terítés, *leszedés*, finom, *folyékony*, *illatos,* kemény, puha, éhség, szomjúság, alsóruházat, felsőruházat, méret,

	kopott, új, *divatos, elavult*, *régimódi*, felsőtest, alsótest, felső végtag, alsó végtag, sovány, kövér, szűk, bő, nagy méret, kis méret, *körömápolás, arcápolás, hajápolás,* tiszta, piszkos, ápolt-*ápolatlan*, *egészséges*–beteg, *kezelés.*

Témakör	4. Tájékozódás térben	Óraszám 3. évf: 25óra
		4. évf: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Téri tájékozódás függőleges és vízszintes, előre és hátra irányban.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Analóg mondatokat alkotni. Hol? Hova? kérdéseket megérteni. – Mondataiban használni a bővítményeket. – Ismerni a gyűjtőfogalmakat. Beszédkészségének megfelelően egy-két összefüggő mondatot mondani. – Mellékneveket, határozószókat használni, kérdezni, hangsúlyozni. – Rendet tenni maga körül munkája befejezése után. – Biztonsággal és bátran lépni az iskola különböző helyiségeibe. – Ismerni a villanykapcsolók helyes működését. – Ismerni a játékok, sporteszközök helyét és felhasználási módját. – Az otthon, az iskola és a tanterem rendjét, tisztaságát természetesnek és fontosnak tartani.	*Fejlesztési ismeretek* – Tárgy megnevezése téri helyzetben. Tárgykeresés. – Helyhatározószók gyakorlása folyamatosan. – Iskola – otthon, udvar, játszótér, sportpálya. – A játék- és sporteszközök megnevezése segítséggel. – Alaposabb tájékozódás a terem tárgyai, tartozékai között. – A „hol van?” és a „hova való?” megértése. – A padlás, pince megismerése, funkciójának megnevezése irányítással. – Falusi padlások, pincék megismerése a valóságban és olvasmányokból. – Képek alapján az ismeretek elmélyítése. – Az iskola környéke. – A lakás további helyiségei, illetve a fő helyiségek alaposabb megfigyelése. – Eszközök és azok funkciói. – Háló, nappali, konyha, gyerekszobák, fürdő, kamra jellemzői. – Mit hol találunk, mit csinálunk vele, milyen tulajdonságai vannak? – Utca – közlekedés. Az utcák jellemzői. – Gyalogos- és járműforgalom.

– Felszólítás nélkül, rutinszerűen betartani a közlekedési szabályokat (lámpa, zebra, körülnézés). – Felismerni könyvből, képről is a valóságban tapasztaltakat. – Megnevezni a közlekedési eszközöket, a villamos, troli, metró, busz utasterét, vezetőfülkéjét. – Ismerni az iskola utcájának nevét.	– Jelzőlámpák, jelzőtáblák. Sorompó, fénysorompó. – Közlekedési eszközök ismeretének bővítése. – Közlekedési szabályok, viselkedési normák. – Közlekedési és utazási szabályok betartása. – Balesetek megelőzésének feltételei. – Mentő, tűzoltó, rendőrségi autók jellemzői. *Fejlesztési tevékenységek* Képen látható tárgy téri helyzetének megkeresése. Mondatalkotás helyhatározóval és cselekvéssel. Helyviszonyok gyakorlása. Helyhatározó szót tartalmazó utasítások végrehajtása. Mozgás megadott irányba. Tanórákon és tanórán kívül is a tanulónak kedves helyiségekben figyelmes tájékozódás az eszközök, tárgyak között. Kapcsolat keresése más helyiségek különbözőségét, azonosságait illetően. Sporteszközök, játszótéri elemek alaposabb megfigyelése, a tapasztaltak megfogalmazása, helyes, balesetmentes használatuk. Kérésre a kívánt eszközök kiválasztása. Tanári irányítással padlás megtekintése, régi dolgok megfigyelése. Falusi padlás régiségeinek tisztogatása, pince eszközeinek megfigyelése, megnevezése. Képek alapján az emlékek felidézése, megnevezéssel, főfogalom alá rendeléssel. Maketten vagy képeken lakás berendezése, emlékezve, illetve felhasználva saját lakóhelye példáját. A helyiségek berendezési tárgyainak összeválogatása és megfelelő elhelyezése. A konyhai eszközök szétválogatása és megfelelő helyre történő elpakolása. Szituációs játékokban főzés, takarítás megjelenítése, imitálása. Utcai séta alkalmával spontán megfigyelés. Szervezett látogatás formájában mentőállomás, tűzoltóság, rendőrség jellemzőinek megfigyelése.

	Képek alapján emlékezetből a látottak azonosítása, megnevezése. A tanult eszközök főfogalmak alá rendezése, megnevezése. A tanuló játékos formában alkalmazza, megjeleníti a látottakat. Az utca megfigyeltetése, hangok, zajok megnevezése. Jelzőlámpák utasításának betartása. Zebra használata. Közlekedési eszközök színeinek, méreteinek megfigyelése – összehasonlítása. Rendőrös-közlekedéses játékban maketten vagy tanpályán a tanultak gyakorlása, az iskolába vezető út eljátszása. Az iskolába jutás során igénybe vett járművek megnevezése, utcanevek megemlítésével, segítséggel. Gyalogosan az útvonal utcáit megnevezni. Megkülönböztető jelzések megismerése, felismerése.
Fogalmak	Világos, sötét, kapcsoló, *egészséges*, *egészségtelen*, *veszélyes*, *biztonságos*, erős, gyenge; padlás, pince, *raktár,* fönt, lent, piszkos, régi, új, magas, hideg/*hűvös*, *nedves, hordó*, kosár, *prés.* Helyiségek, *eszközök, főzőeszközök, evőeszközök,* sötétítés, világítás, takarítás, *felújítás,* pihenés, éjszaka, ágyazás, érkezés, indulás, bejárat, kijárat, helyre tesz, rend, rendetlenség.

Témakör	5. Tájékozódás időben	Óraszám 3. évf:25óra
		4. évf.:25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az idő fogalma és a kapcsolódó cselekvések összekötése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Ismerni a munkanap, pihenőnap fogalmát, a napszakok és étkezések megnevezését. – Ismerni az évszakok jellemző jegyeit, felsorolni, megnevezni. Összehasonlításokat végezni. – Társára figyelni, vele beszélgetni, segíteni munkáját.	*Fejlesztési ismeretek* – Időfogalmak bővítése. – Napok, napszakok. A hét napjai. Hétvégi napok. – A hét napjainak jelölése, az aktuális nap megjelölése, megnevezése. – Napszakok összekapcsolása cselekvésekkel. Napszakok sorrendje, napszakok és tartózkodási hely megjelölése (állandó szimbólumok, megjelölés használata).

– Követni és teljesíteni a pedagógus kéréseit. – Felismerni képekről, biztonsággal az évszakokat, a jellemző képeket kiválasztani, összerendezni. – Automatikusan sorolni a hét napjait, a hétvégi napokat kérdésre kiválasztani. – Érdeklődni, tájékozódni, segítséggel naptárban is. – Használni a ma, tegnap, holnap fogalmát. Mesélni napi élményeiről. – Elhelyezni a napszakokat illetően a különböző cselekvéseket, történéseket. – Beszédében ragokat, határozószavakat, igekötőket használni.	– Tegnap, ma, holnap fogalmának kialakítása. – Reggel– dél – délután – este, a kapcsolódó rutinszerű tevékenységekkel. – Évszakok, időjárási jelenségek megnevezése segítséggel. – A négy évszak jellemzése. – Nevük megtanítása, képről történő azonosítás. Évszakok változásainak megfigyelése. *Fejlesztési tevékenységek* Napi rendszerességgel az aktuális nap bejelölése naptárba, vagy egyéb helyre, a „tegnap ... volt", „holnap ... lesz" kifejezések használata segítséggel. Napszakok jelölése, megnevezése, képválogatás, cselekvések napszakhoz rendelése (éjjel, nappal, reggel, délelőtt, délben, délután, este), napszakokhoz kapcsolódó étkezések. A napszakoknak megfelelő tevékenységek ismerete. Kérdésre válaszolva a napszakok és a napszakokhoz kapcsolódó események felsorolása. Képes napirend készítése. Képes órarend készítése. Napirend összeállítása. Séták és udvari játék alkalmával az időjárással kapcsolatos ismeretek, megfigyelések gyűjtése. Télen a téli sportok, nyáron a fürdőzés emlékeit őrizve az iskolában képekről felidézés, kiegészítve egyéb történésekkel. Képek gyűjtése, szortírozása. Téli-nyári ruhák válogatása, közös halmazba helyezve a köztes (is-is) ruhadarabokat vagy képeket. A hét napjainak felsorolása jó sorrendiséggel, saját életének eseményei hozzárendelése. A hétvégi napok kiemelése, jelölése jellemző képpel. Heti program összeállítása képes formában, egyszerű jelképekkel. Saját szakköri programjainak naphoz, napszakhoz rendelése. Képről a saját heti elfoglaltság mutatása, elmondása. Évszakok jellemzőinek megfigyelése (a tanév során folyamatosan megfigyelések végzése), képekről az évszakok felismerése, megnevezése. Téli-nyári sportok megnevezése. Beszédében melléknevek, határozószók, igék használata. Mesék (versek, dalok) az évszakokról, napokról, napszakokról.

Fogalmak	Napok neve, napszakok neve, napszakokhoz kötött étkezések neve. Évszakok, *időjárás,* tél, tavasz, nyár, ősz, hideg, meleg*,* sportok, napsütés, szél, szeles, *viharos,* hófehér, jég*,* fürdőzés, napozás*,* síelés, szánkózás*,* havazás*,* dér, jég, *tegnap*, ma, holnap, elmúlt, lesz, *munkanap, hétvége*, *pihenőnap, program,* nap, *felkelő nap*, *lenyugvó nap.*

Témakör	6. Élőlények	Óraszám 3.évf: 19 óra
		4.évf.: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A növények és állatok közötti azonosságok, különbözőségek megmutatása, megnevezése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Szeretni a természetet. Megnevezni néhány növényt, virágot, zöldséget kép alapján. – Növényeket gondozni. – A tanultak alapján összehasonlítani, megkülönböztetni, főfogalom alá rendezni, emlékezetből felsorolni a látottakat. – Érdeklődéssel szemlélni a körülötte lévő élővilág létezését. – Egyre hosszabban megfigyelni, összpontosítani. – Érteni a rész-egész viszonyát. – Megfogalmazni kérdéseket, kérdésre válaszolni. – Gondolatokat, élményeket mondatokban megfogalmazni. – Szeretni az állatokat, felismerni, megnevezni őket. – Lehetőség szerint háziállatokat otthon, segítséggel gondozni.	*Fejlesztési ismeretek* *Növények*: – Virágok felismerése, egyeztetési gyakorlatok segítségével. – Gyümölcsök, zöldségek megfigyelése, megnevezése, csoportosítása. – Pálmaház, füvészkert, házi kert, liget, erdő, parkok megtekintése. – Növény részeinek bemutatása, megnevezése. – Konyhakert fogalmának kialakítása. Konyhakert növényei, nevük, színük, ízük. – Zöldségfélék. – Kertek, virágok. Virágoskerti illatok, színek, formák. *Állatok*: – Baromfiudvar fogalma. Lakóinak felismerése, megnevezése. Jellemző külső tulajdonságaik megnevezése segítséggel, táplálékuk, lakhelyük megismerése. – Háziállatok és kicsinyeik, megnevezésük. – Gazdasági udvar fogalmának kialakítása. – Néhány erdei állat bemutatása. *Fejlesztési tevékenységek*

– Szerepjátékokban egyszerű mozgásokat és hangokat utánozni. – Bővíteni szókincsét a határozószókkal, igékkel, használni a felkiáltó mondatot.	Virágoskert virágainak felismerése, megnevezése. Élő virágok azonosítása a képen láthatókkal. Az osztályban, folyosón, udvaron található virágok, növények megfigyelése. Szín, forma egyeztetése, megnevezése. Hajtások ültetése, növény locsolása. A vázákban víz cserélése. Gyümölcsök felsorolása és képekhez rendelése. Zöldségek megnevezése, ízük, illatuk felismerése. Egy-egy növény részeire bontása, a részek megfigyelése, megnevezése. A növénycsoportok megfigyelése, tapintása, szaglása, ízlelése. Tanulmányi séta eltérő évszakokban lehetőség szerint azonos helyszínre, fotó, videofelvétel készítése a látottakról, ezek összehasonlítása, elemzése. Képeken a tanultak megkeresése, felismerése. Csoportosítás főfogalmak alá. Kertészkedés (lehetőség szerint: cserépben, virágládában, kiskertben). Oktatófilmen vagy vidéki látogatáson a baromfiudvar megtekintése. Ismerkedés a haszonállatokkal, szárnyasokkal, emlősökkel. A jellemzőik, hangjuk, mozgásuk stb. megfigyelése. Állatok etetése, táplálékuk megnevezése segítséggel. Állatkerti séta, állatsimogatás. Háziállatok. Vadállatok. Kedvenceink. Beszélgetés, csoportosítás. Élő környezetben a legismertebb állatok jellemzőinek, kicsinyeinek megfigyelése, megnevezése. Összehasonlítás, megkülönböztetés. Tanórán könyvek, képek alapján a látottak felidézése. Tulajdonságaik alapján főfogalom alá rendezés. Állatok mozgásának utánzása, tulajdonságaik megnevezése. Mesék az állatokról. Állatos versek, dalok tanulása. Mesék dramatizálása során állathangok utánzása.
Fogalmak	Élő, *műanyag,* illat, íz, *zamatos*, ízes, édes-savanyú, nagy-kicsi, gömbölyű, *hosszúkás*, *növekedés*, *hervadás*, elpusztul, *kihajt, hajtás*, ág, *rész* – egész, gyökér, szár, levél, virág, termés, konyhakert, zöldségfélék, virágok, szín, forma, íz, *illat*, ehető – nem ehető, *baromfiudvar, gazdasági udvar,* háziállatok, *hasznos,* kölyök, ellés, fialás, *vemhesség,* nagy-kicsi, szelíd, harapós, karmolás, *dorombol,* baromfi, szárnyasok, *emlősök,* lassú-gyors – *fürge, veszélyes,* vad, erős-gyenge.

Témakör	7. Előkészület a felnőtt életre	Óraszám 3. évf:30 óra 4. évf.:30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Biztonsággal eligazodás a boltban.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Beszédében mellékneveket, határozószavakat, igekötős igéket használni. – Emlékezetből néhány jellemzőt felsorolni a látott termékekből. – Termékeket megvizsgálni tulajdonságaik alapján. – Megnevezni vagy megmutatni, melyik termék hova tartozik. – Ismerni és használni a napszakok szerinti üdvözlési módokat. – Megnevezni, megmutatni a látottakat. – Felismerni a jellemző jegyeket, a megismert tárgyakkal, képekkel csoportosításokat végezni. – Környezetében élő emberek munkáját érdeklődéssel figyelni. – Köszönni, kérdezni. – Türelemmel figyelni, ha mesterember, munkát végző felnőtt megmutat, vagy magyaráz valamit. – Elemi szinten egymáshoz rendelni a munkaeszközöket és a különböző foglalkozásokat.	*Fejlesztési ismeretek* – Üzlet, vásárlás. Közös vásárlás, áruféleségek megnevezése segítséggel. – A környék különböző üzletei. – Ruházati bolt. Papírbolt. Élelmiszerbolt. Pizzériák. Cukrászdák. Virágbolt. – Vásárlás önkiszolgáló boltban, viselkedési szabályok betartása. – Az üzlet különböző pontjainak megfigyelése. – Áruféleségek vásárlása, csoportosítása. – Foglalkozások. A tanuló tágabb környezetében előforduló, különböző foglalkozású emberek munkájának megismertetése, eszközeik bemutatása, csoportosítása. – Iparosok munkájának megismerése, eszközeik csoportosítása. – Asztalos, villanyszerelő, kőműves, vízvezeték-szerelő, rádió-, tv-szerelő, pék, cukrász, fodrász, szabó, orvos, nővér, gyógyszerész. – Iparosok bemutatása élőben és képekről. *Fejlesztési tevékenységek* Séta alkalmával a különböző üzletek kirakatainak megfigyelése, az áruféleségek felsorolása. Az áruk nézegetése, megnevezése, megmutatása, csoportosítása, főfogalom alá rendezése. Szervezett közértlátogatás alkalmával önállóan összeválogatott áruk kosárba gyűjtése és a pénztárhoz vitele.

– Egyeztetni képek alapján a látott mesterségeket, tevékenységeket, szerszámokat. – A látott eszközök közül a legjellemzőbbeket megnevezni, megmutatni. – Szerepjátékban gesztusokkal kifejezni magát.	Tanár kérésére a tanuló megkeres bizonyos árucikkeket, megnevez, megmutat, tapint, tapasztal. Az emberi érintkezési formák gyakorolása: köszönés, kérés, megköszönés. Szituációs játékokban a tanultak megjelenítése. A fizetés módja (készpénz, bankkártya). Csomagolás (ha lehet, nem műanyag zacskó használatával, inkább kosár, textil). Köszönés az iskola dolgozóinak, érdeklődés munkájuk iránt. A műhelyekben (karbantartó, takarító, konyhai és irodai dolgozók) részfeladatok megtekintése, szerszámok megismerése, megnevezése. A környéken lévő asztalosműhely, cukrászda, varroda, üzletek megtekintése. Egy-egy részfeladat megfigyelése, szerepjátékokkal rögzítése, felidézése. Tanári felügyelettel, illedelmesen, az udvariassági szokásokat betartva a mesteremberek műhelyeinek, eszközeinek, munkamozdulatainak megfigyelése. Megismerkedés a tárgyak tulajdonságaival és néhány munkafolyamat kezdő és végső állapotával (kenyér készítése, hajvágás, ruha varrása).
Fogalmak	Húsféle*, vegyi áru*, pékáru, konzervek*, papíráru*, ital, édesség; *iparos*, *faanyag, kábel*, *zsinór,* áram, *veszélyes,* forró, éles, hosszú, rövid, nedves, száraz*,* nehéz, könnyű*, megrendel*, *ráfizet*, *foglalkozás, szakma*, titkárnő*, adminisztrátor,* gondnok*, karbantartó,* varrónő, műhely*,* iroda*, feladat.*

Témakör	8. Ünnepek	Óraszám 3. évf: 25 óra
		4. évf.:25 óra
Előzetes tudás	A tanuló alkalomhoz illő ruházatban jelenik meg az iskolai ünnepélyeken.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az adott év ünnepi eseményeinek felidézése emlékezetből.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Szívesen és aktívan készülni az ünneplésre.	*Fejlesztési ismeretek* – Verstanulás. Dalok tanulása.

– Rövid, egyszerű dalt, verset az ünnephez kapcsolni. – Közös feladatot pontosan, fegyelmezetten végrehajtani. – Az események szereplőit, kellékeit megfigyelni, azokat visszaidézni, elmesélni, megmutatni. – Az ünnepek hangulatát átérezni. – Egyre aktívabban bekapcsolódni egyénileg is az ünnepi készülődés folyamatába. – Rövid szereplést, feladatot vállalni a műsorból. – Ismerni verset, dalt valamennyi ünnepről. – Társait biztatni, együtt örülni örömeiknek, sikereiknek. – Képekről felismerni, megnevezni az ünnepeket, felsorolni jellemzőiket.	– Szereplés az ünnepségeken, alkalomhoz illő ruházat, viselkedés kialakítása, gyakorlása. – Társadalmi, iskolai, családi ünnepek, névnapok további megünneplése. – Közös ajándékkészítés. – Terem dekorációjához díszek készítése. *Fejlesztési tevékenységek* Készülődés az ünnepre. Verstanulás, énekek gyakorlása. Önálló feladat végrehajtása (ajándék vagy jelkép készítése, a felhasznált anyagok megnevezése, jellemzése). Tanulótárs, tanár, szülő felköszöntése. Képekről az ünnepek felismerése, azonosítása szóban. Udvariassági szokások gyakorlása. Tanulótársaival közösen és egyénileg is versek, énekek tanulása. Ünnepségen tevékeny részvétel, adekvát viselkedés. Kézimunkával hozzájárulás a kellékek elkészítéséhez. Az ünnepekkel kapcsolatos fogalmak gyakorlása, ismeretei csoportosítása. A különböző ünnepekhez tartozó eseményképek összehasonlítása, megkülönböztetése.
Fogalmak	Ünnep, zászló, *felvonulás*, köszöntés, öröm, *boldogság*, *ajándékozás*, díszítés, csomagolás; ünnep, névnap, születésnap, *fegyelmezett,* vidám szomorú, *boldog, hatalmas, díszes,* ajándék, szeretet.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (3. évfolyam)	A tanuló képes – az egyre tisztább hangképzésre, a pontosabb artikulációra; – bővíteni, és egyre pontosabban használni meglévő szókincsét a témakörök kapcsán; – örömmel és figyelemmel megmutatni képen családját, megnevezni családtagjait, – a közvetlen környezetében található tárgyakat, eszközöket rendeltetésszerűen használni;

	– tájékozódni az intézmény területén; – a közvetlen környezetében található tárgyakat, eszközöket rendeltetésszerűen használni; – összekapcsolni a napszakokat és az étkezések megnevezését, ismeri a napok sorrendjét; – megevezni, azonosítani a környezetében leggyakrabban előforduló állatokat, növényeket – együttműködni szociális kapcsolataiban, köszönni felszólítás nélkül, megfelelő módon; Ismer verseket, mondókákat, dalokat, és azokat mozgással, ritmussal tudja kísérni. Szívesen hallgat meséket,

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (4.évfolyam)	A tanuló képes – a mellékneveket, határozószókat, igéket és egyre gyakrabban a viszonyszavakat és a melléknévfokozást is használni; – együttműködéssel végrehajtani a tevékenységeket; – ismerni közvetlen családi viszonyait, gesztusokkal vagy képről meg tudja mutatni szülei munkáját; – összehasonlításokat végezni, tud főfogalmi csoportosításokat végezni tárgyi cselekvéses szinten; – felsorolni, megnevezni az évszakok jellemző jegyeit, felismerni az évszakok változásait; – összekapcsolni az idő múlását napszakok viszonylatában eseményhez kötötten érzékelni, ismeri a munkanap, pihenőnap fogalmát; – ismeri a napok sorrendjét; – megevezni, azonosítani a környezetében leggyakrabban előforduló állatokat, növényeket, legfontosabb jellemzőikkel együtt; – elvégezni alapvető csoportosításokat; – egyre biztosabban használni a beszéd közlő és kérdező funkcióját. – együttműködni szociális kapcsolataiban, köszönni felszólítás nélkül, megfelelő módon; iskolán kívüli alkalmakon az elvárt módon viselkedni: fegyelmezi magát, tud sorba állni, várni ruhatárnál, pénztárnál. – aktívan részt venni a családi és iskolai ünnepeken.

	Szívesen hallgat meséket, és részt vesz azok előadásában (szerepjáték, bábozás).

5–6. évfolyam

A tantárgy fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben, ahol a szabályok, utasítások fokozatos bővítésével, megértésük, végrehajtásuk gyakorlásával saját tevékenységekben és a másokkal való kapcsolatokban, a felelősségtudat elmélyítésével a szituációs játékokon, meséken keresztül, a jó–rossz, pozitív–negatív példák elkülönítésével, felismerésével találkozik a tanuló. A fejlesztési területet az iskolai élet szabályainak betartásával, a deviáns magatartás felismerésével, az irodalmi művek megismerésén keresztül az emberi értékek elismerésével, pozitív és negatív személyiségjegyek megkülönböztetésével, felismerésével, példaképek bemutatásával támogatja.

A nemzeti öntudat és a hazafias nevelés fejlődését a közösséghez tartozás érzésének kialakításával, a közösségért tenni akarás igényének fejlesztésével, népszokásokon keresztül a hagyományok ápolásával, és a nemzeti ünnepek legfontosabb jelképeinek, példaképeinek megismertetésével segíti. Eléri, hogy a tanuló aktívan működjön közre nemzeti ünnepek és megemlékezések alkalmával, ismerje a környezetében előforduló legfontosabb nemzeti emlékhelyeket.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése a saját érzelmek felismerésével és kifejezésével, az adekvát, kulturált közösségi viselkedés alapvető szabályainak betartásával, minél kevesebb pedagógiai segítségnyújtás mellett, és az iskolai, és más intézményi környezetben a megfelelő stílusú és hangnemű kommunikáció és viselkedés alkalmazásának fejlesztésével valósul meg.

A családi életre nevelést a családi és más közösségi kapcsolatok közötti különbség felismerése, a családi ünnepek szokásainak, kommunikációs formáinak gyakorlása, az adekvát magatartás szabályainak megnevezése és az év során aktuális családi ünnepek idejének megismerése támogatja.

A testi és lelki egészségre nevelés megvalósul a higiénés szokások, tevékenységek megnevezésével, eszközök, anyagok felismerésével, kiválasztásával, az időjárásnak, tevékenységnek megfelelő öltözék összeállításával, a kiegészítők megnevezésével és az önálló ízlés kialakításával. Mindemellett a közlekedési szabályok ismerete és betartása, a képességeknek megfelelő méretű térben az önálló közlekedés fejlesztése játszik fontos szerepet.

A fenntarthatóságot és a környezettudatosság fejlődését a környezeti jelenségek változásainak és hatásainak megismerése, a környezet élőlényeinek megfigyelése, csoportosítása, megnevezése, a környezet tárgyainak a gyakorlati életben betöltött funkciói és az egészséges és káros szokások, veszélyes anyagok megismerése, megnevezése szolgálja.

A médiatudatosságra nevelést a különböző infokommunikációs technológiai eszközök megnevezése, rendeltetésszerű használatuk megismerése, a valóság és képzelet elkülönítésének kialakítása, a mértékletességre nevelés terén segíti.

Témakör	1. Beszédfejlesztés, anyanyelv	Óraszám 5. évf: 26 óra
		6. évf: 32 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szókincsbővítés, aktivizálás.

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Használjon a tanuló kérdő és felkiáltó mondatokat. – Használjon múlt és jövő időt. – Építsen beszédébe viszonyszavakat, következtetéseket. – Beszéde hangsúlyos, jó ritmusú, megfelelő hangerejű legyen. – Egyre élénkebben vegyen részt a kommunikációban. – Kérdezni, érdeklődni a körülötte zajló eseményekről. – Érteni a határozószók jelentését utasítások végrehajtásakor. – Tárgyakat, képeket gyűjtőfogalom alá rendezni. – Segítséggel elmondani 4-5 verset, mondókát, éneket. – Szókincsét aktivizálni. – Rajzaihoz magyarázatot, mesét rendelni. – Élményeit összefüggő mondatokkal kifejezni. – Érthetően, lényegre törően telefonálni.	*Fejlesztési ismeretek* – Helyhatározók gyakorlása. – Mondatbővítés kérdőszó segítségével. – Hely-, idő-, cél- és eszközhatározó alkalmazása. – Igekötők, módosító szerepük, hatásuk. – Feltételes mód. Kívánság megfogalmazása. – Leírási, jellemzési gyakorlatok (melléknevek). – Tárgyak megnevezése, mondatalkotás, mondatbővítés. – Két állítmánnyal mondatok alkotása. – Felsorolás, összetett mondatok képzése „és” kötőszóval. – Birtokos személyrag és birtokos rag alkalmazása. – Metakommunikációs jelek felismerése, helyes bemutatása. – Beszédtechnikai és beszédmotoros gyakorlatok. *Fejlesztési tevékenység* Kívánságok megfogalmazása a „szeretnék” igével. Mi ez?, Ki ez?, Miért?, Hogyan?, Ki?, Hová? kérdőszavak használata a mondatalkotások során. A téri relációk használatának elkezdése beszédében. A viszonyszavak önálló használata játékban, foglalkozásokon. A metakommunikáció játékos gyakorlása, érzelmi, hangulati elemek utánzása, bemutatása. Zöngés – zöngétlen, tiszta – hibás ejtés differenciálása. Hallásfejlesztés, hangok kialakítása indirekt módon, utánzással. Hang ciklizálása a ritmusos beszéd érdekében. Szituatív és cselekvéses helyzetekben gyakorlás. Cselekvések megfogalmazása, szituációkban. Környezeti tárgyak megnevezése egyre bővülő körrel. Artikulációs mozgások pontos utánzása. A direkt hangfejlesztéssel kapcsolatos utasítások megértése-kivitelezése. Képekkel egyeztetés, azonosítás.

	Társak, szülők, mesei hősök stb. jellemzése szóban és képi megfogalmazásban (rajz, szobor stb.). Tárgyak, képek sorba rendezése, megnevezése. Telefonbeszélgetés barátaival, rokonaival (gyorsan, tömören). A hangsúlyos beszéd gyakorlása, a beszéd javítása ritmikus gyakorlatokkal. Beszédritmus-mozgás összekapcsolása, mondókák, dalok mozgásos megjelenítése.
Fogalmak	Hol, hová, honnan, miért, mikor, ki, mivel, kit, mit, soralkotás, rámutatás, pontos, mögé, fölé, előre – hátra, szájtér, légzés, arckifejezés, mimika, szomorú, vidám, kíváncsi, mérges.

Témakör	2. Társadalmi érintkezési formák	Óraszám 5. évf: 13 óra
		6. évf: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A verbális és nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Szerepjátékokban a foglalkozásokhoz kapcsolódó tulajdonságok megjelenítése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Megérteni, és megfelelően reagálni egyszerűbb helyzetekben. – Udvariasan viselkedni a felnőttekkel és társaival szemben. – Bemutatkozni megfelelő gesztusokkal, kéznyújtással. – Eddigi tapasztalatai alapján ismereteit rendezni. – Ruházatát rendben tartani, észrevenni, ha cserére szorul, cipőjét letörölni. – Megpróbálni a mindennapi tevékenységében az előzékeny, udvarias viselkedést.	*Fejlesztési ismeretek* – Konfliktushelyzetek felismerése, a megoldás keresése különböző példákon keresztül. – Kulturált viselkedés vendégségben és vendégek fogadásakor. – Igényesség a ruházatban. – Különböző alkalmaknak megfelelő ruházat kiválasztása és felkészülés. – Nemek közötti kapcsolat. – Előzékeny, udvarias magatartás kialakítása. – Óvja a tanuló saját és társai dolgait (ruhanemű, szemüveg stb.). – Megbízások vállalása és teljesítése. – Példaképek keresése környezetében, ismert hősök között stb. – A kulturált étkezés szabályainak elsajátítása.

– A kapott megbízásokat pontosan teljesíteni. – Kulturáltan étkezni. – Helyesen használni minden intézmény jellegzetes fogalmait. – Igényt kialakítani a szabadidő kulturált eltöltésére. – Szívesen visszatérni a már látogatott helyekre, élményekre emlékezni, újdonságokat felfedezni, ezekről beszámolni.	– Az étel kiválasztása és elfogyasztása. – Közintézmények főfogalmának kialakítása. – Mozi, színház, művelődési ház, múzeum, rendelőintézet, kórház, gyógyszertár, posta, tűzoltóság, rendőrség, mentőállomás, repülőtér. *Fejlesztési tevékenységek* Képekről nonverbális közlések leolvasása, megfogalmazása. *Helyzetgyakorlatok:* (elromlik valami az osztályban, valakinek elvész a kedvenc játéka, valakinek nem jut tízórai, mert valaki többet evett). A történetek megismerése, ismétlések után a történetek eljátszása és megoldások keresése. *Szituációs játék:* (Színházba megyünk, milyen legyen az öltözékünk? Orvosi vizsgálatra, kirándulásra hogyan készüljünk?). Helyzetgyakorlatok, képek elemzése, saját tapasztalatok megbeszélése. *Szerepjáték:* (vendégségben, vendégfogadáskor). A kialakult jó szokások további erősítése. A másik nemmel szembeni *viselkedésmódok* összegyűjtése és megbeszélése. Ajtónál a felnőttek és a lányok előre engedése. Leesett, ottfelejtett tárgyak megőrzése, elrakása. A tanuló teljesítsen kisebb-nagyobb megbízásokat. Nyilvános helyen kulturált étkezés. Viselkedés és étkezés feltűnés nélkül (cukrászdában, gyorsétteremben). Közös megbeszélés alapján feladatvállalás, a végzett munkáról beszámolás, a bírálat meghallgatása, az elemzés elfogadása. Szerepjátékokban a foglalkozáshoz kapcsolódó tulajdonságok megjelenítése. Rövid történetek meghallgatása, filmrészletek megtekintése, és a látottak alapján állásfoglalás, indokolás, vitatkozás. Az együttélés feltételeinek tudatosítása, pl. az önzés rossz tulajdonság, az alkalmazkodás fontossága stb. Szervezett kirándulás alkalmával a közintézmények meglátogatása. Az épületek jellegzetességeiről, az intézmények sajátosságairól benyomásokat szerzése.

	Az egészségüggyel, közlekedéssel, ügyintézéssel, szórakozással kapcsolatos intézményekről ismeretek összegzése, rendezése, eszközei, tárgyai megnevezése (belépőjegy, sorszám, beutaló stb.). Az adott intézményekben zajló tevékenységek megismerése; azok funkcióiról összefüggő beszámolás, élmények elmondása (utaztam repülővel, láttam tűzoltóautót, voltunk színházban, fájt a fogam).
Fogalmak	Igazságtalan, biztos – biztosan, bizonytalan – talán, vélemény, vita, türelem – türelmes, türelmetlen, udvarias, előzékeny, rendszeretet, közintézmény, előadás, nézőtér, jegy, színészek, rendezvény, műsor, ambulancia, riadó, gyorsegély, sziréna, fogászat, szemészet, laboratórium, vizsgálat.

Témakör	3. Testünk és a személyes teendők	Óraszám 5. évf: 20 óra
		6. évf: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A test és működésének, valamint az egészségmegőrzéssel kapcsolatos teendőknek a megismerése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A megismert fogalmakat főfogalom alá rendezni, és szókincsébe beépítve használni. – Kérésre megmutatni a megnevezett testrészt (ízületeket). – Nagy biztonsággal tájékozódni saját testén vagy maketten. – Érteni a testtel kapcsolatos fogalmakat. – Gyakori betegségeket megnevezni, problémáit jelezni, és segítséget kérni. – A kapott utasításokat betartani a gyógyulás érdekében.	*Fejlesztési ismeretek* *Testünk* – Ízületek megnevezése (könyök, térd, boka), helyük és funkcióik. – Egészségügyi ismeretek bővítése (fiú – lány közötti eltérés észrevétele). – Tisztálkodás. Testápolás. – A fertőzések elkerülésének, megelőzésének módjai. – Az ismertebb betegségek és jellemző tüneteik. A gyógyulás módja. – Kórházi tartózkodás fontossága. Néhány kezelési mód és kellékeik. – Testrészek, érzékszervek fogalmának kialakítása. Hasonló és eltérő testrészek. – Fiú – lány eltérő fejlődése.

– A ruházatot szezonálisan csoportosítani, és azok minőségi jellemzőit saját szavaival elmondani. – Saját ruházata színeit, egyéb jellemzőit felsorolni. – Észrevenni ruházatán a rendetlenséget. Ruháira vigyázni. – Saját ízlés kialakulása, öltözködési stílusát ennek alapján alakítani. – Jelmezbálon szerepelni, eltérő öltözeteket kipróbálni. – Megnevezni az ételeket, árufféleségeket a csomagolás alapján. – Ismerni a menük sorrendiségét. – Egyszerű terítési és főzési műveletet elvégezni, azokat szavakkal, mondatokkal magyarázni, indokolni. – Érteni, és megfogalmazni az ok-okozati összefüggéseket.	*Öltözködés* – Évszaknak és alkalomnak megfelelő ruházat kiválasztása irányítással. – Ruhadarabok kiválasztása, csoportosítása különböző szempontok szerint. – Divatlapok nézegetése, válogatás, vágás, ragasztás. Öltöztetés, vetkőztetés. – Jelmeztervezés játékosan, segítséggel. – A szekrények rendje. *Étkezés* – Konzervek, mirelitek, megismerésük, felhasználásuk. (Gyártási idő, szavatosság leolvasása, tárolásuk, felhasználásuk). – Egészséges táplálkozás. – Hagyományos és ünnepi ételek. – Főzési, sütési kellékek, alapanyagok, előkészítő műveletek. Az ételekről, étkezésekről meglévő ismeretek rendszerezése. – Az egészségmegőrzés témakörében tanultak megfogalmazása és gyakorlása. – Az egészséges táplálkozás alapelvei. – A testmozgás/sport szerepe az egészségmegőrzésben. *Fejlesztési tevékenységek* Tanári segítséggel a tanuló önmagán és társai testén megmutatja és megnevezi a váll, a könyök, a térd, a csukló és a boka testrészeket. A testen tájékozódik, téri fogalmakat gyakorolva. A jobb-bal, fent, lent és a többi viszonyszót önállóan használja. A testrészek érzékelő funkcióját megnevezi, bemutatja. Az orvosi szobában megnézi a főbb kellékeket. Fertőző betegségek megnevezése, tüneteik felsorolása. A rendszeres és alapos tisztálkodási műveleteket rutinszerűen gyakorolja. Fiú és lány testápolásának, tisztálkodásának jellegzetességei (izzadság, testszag stb.).

	Képek segítségével az évszaknak megfelelő ruházat csoportosítása. Közös halmazokba rendezi a minden évszakban viselendő ruhadarabokat. Újságokból, katalógusokból különlegességeket kivág, gyűjt, füzetbe rendez. Egyre önállóbban fogalmazza meg gondolatait melléknevek segítségével. Önálló öltözés, vetkőzés. Ruhadarabok szempontok szerinti különválasztása: divatos, régimódi; színek; anyag szerinti; fiú-, lányruhák; felsőruházat, alsóruházat. Saját ízlés szerinti válogatás újságokból, divatlapokból. Önálló „ruhagyűjtemény" készítése. Kiegészítők választása. A ruhanemű megkímélése, gondozása. Közértben a többi áruféleség megfigyelése mellett alaposabb tájékozódás a mirelitáruk és a konzervek pultjánál. Segítséggel a tanuló megnevez különböző mirelit árukat, konzerveket. Elkészítési módjukról ismertetőt hallgat és bemutatót néz meg. Beszámol ismereteiről, emlékezetből és eseményképek segítségével. Az ételféleségek körében szerzett ismeretek bővítése, salátafélék, különféle édességek. Az étkezés kulturált viselkedésformáinak gyakorlása. Egészségre káros ételek, italok számbavétele, fogyasztásuk kerülése. Képek alapján a tanuló ünnepi és hagyományos menüt állít össze. Mennyiségi és minőségi különbségeket az étkezésnél megállapít. Tankonyhán ünnepekre szendvicseket, salátákat, turmixokat készít. Megnevezi és használja a szükséges alapanyagokat, kellékeket. Megnevezi a munkaműveleteket, műveleti sorrendet. Az egészséges táplálkozásról képeket gyűjt és étrendjét tudatosan eszerint állítja össze. Figyel testsúlyára. Sporttal kapcsolatos ismereteket szerez, és kedvenc sportot választ, amit rendszeresen gyakorol.
Fogalmak	Test-*testrész, ízület, bedagadás*, fájdalom, láz, betegség, *kezelés,* orvosság, *kenőcs*, *recept,* gyógyítás, *türelem,* testhelyzet, *testtájak,* különböző nemű, *nemi*

	jellegzetességek, divatos*, ósdi*, *régimódi,* fiús-lányos, ízlés, gyűjtemény (*kollekció*), divatbemutató, jelmez, álarc, *hagyományos*, ízléses-ízléstelen.

Témakör	4. Tájékozódás térben	Óraszám 5. évf: 15 óra
		6. évf: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megbízható részvétel a közlekedésben.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Mondatait melléknevek, viszonyszók használatával bővíteni. – Illedelmesen kérdezni. Segítséget kérni, ha szükséges. – Verbális és mozgásemlékezetét egyre tartósabbá tenni. – Tevékenyen részt venni alaprajz, makett elkészítésében. – Megfelelő magatartás a séták, látogatások alkalmával. – Összehasonlításokat tenni, különbségeket észrevenni, azt közölni. – Megkezdett munkáját befejezni. – Saját élményeit mondatokban megfogalmazni. – Épületeket megfigyelni, saját véleményt megfogalmazni az épületekről. – Összefüggést találni a szituációk és a közlekedés fajtái között. – Szűkebb és tágabb környezetét igyekezzen megóvni lehetőségei szerint.	*Fejlesztési ismeretek* *Iskola* – Műhelyek, raktárak, szakköri szobák, udvar, megismerése funkciójuk megfigyelése. – A műhelyek eszközeinek megfigyelése, kipróbálása, tulajdonságaik megfogalmazása. – Az ott dolgozók nevének megtanulása és használata. Elemi szintű kommunikáció gyakorlása. – A tanterem makettjének elkészítése. – Alaprajz készítése az iskoláról, tájékozódás az alaprajzon. – Környező utcák nevezetességeinek megismerése. *Lakás* – Lakóházak típusai. – Jellemző jegyek megfigyelése. – A lakás helyiségei. – Lakás berendezéseinek megfigyelése, megismerése, megnevezése, balesetmentes használata segítséggel. – A lakás megóvása, gondozása, díszítése, lakóházak típusok szerinti csoportosítása. – Egyéb épületek a környéken. *Utca, közlekedés* – Helyi és távolsági, valamint a tömegközlekedés fogalmának kialakítása.

– Megbízhatóan részt venni a mindennapi közlekedésben. – Élményeit rajzokkal feldolgozni.	– Utak, sztrádák, sínek, alagutak, aluljárók felismerése, megnevezése, balesetmentes használata. – Balesetmentes, óvatos, figyelmes közlekedés. – Járművek, színterek csoportosítása. – A gyalogos közlekedés szabályainak betartása. – Felkészülés az önálló közlekedésre. *Fejlesztési tevékenységek* Iskola helyiségeiben, tornateremben, kézműves műhelyben, tanári szobában, irodában, raktárban, konyhában berendezés megfigyelése. Alaprajz készítése tanári segítséggel, színekkel differenciáltan az osztályok helyének megjelölése. Családi ház, társasház, lakótelepi panellakás megkülönböztetése. A lakás helyiségei, berendezései, funkciói, azok rendeltetésszerű használata. Fűtés, világítás, azok működésének megfigyelése. Közvetlen környezetében lévő elektromos háztartási gépek megfigyelése, segítséggel kipróbálása. A gépek és az ételféleségek összekapcsolása. (Mit, mivel, miért, hogyan?) Képekről, diákról szép épületek megtekintése, a különlegességek megfigyelése, megfogalmazása. Kulturált viselkedés színházban, múzeumban, az épület szépségeinek felfedezése. Szervezett látogatás során ismerkedés a hajó-, repülő-, vonat- és autóbusz-közlekedés jellemzőivel. A hangosbemondó szavainak értelmezése segítséggel. Tágabb környezetről térkép készítése, azon tájékozódás. A metróállomások, autóbusz és a vasúti közlekedés jellemzőinek összegyűjtése. Hajókirándulás alkalmával a vízi közlekedésről új ismeretek szerzése. A városi közlekedés színtereinek, járműveinek megfigyelése és megnevezése. A tanuló differenciálja és megfogalmazza az út, sín, vezeték fogalmát. Játékokban közlekedési élmények, tapasztalatok felelevenítése.

	A legfontosabb szabályok rendszeres ismétlése szóban és a gyakorlatban. A gyalogos közlekedés szabályainak betartása. A helyes közlekedés rendszeres gyakorolása párban és önállóan. Játékos módon megjeleníti, csoportosítja a gyalogos közlekedés szabályait. Járművekkel kapcsolatos mesék, versek tanulása.
Fogalmak	Hajóállomás, jegypénztár, kapitány, *tömeg*, vészfék, helyi közlekedés, jelzés, jegykezelés, állomás, pályaudvar, repülőtér, járatok, nemzetközi, helyi, *hangár, remíz*, *karbantartás*, önállóan, *körültekintően, makett, tervrajz,* alaprajz, emelt, földszint, pince, előtér, díszítés.

Témakör	5. Tájékozódás időben	Óraszám 5. évf: 20 óra
		6. évf: 25óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az idő múlásának érzékelése méréssel.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Felsorolni automatikusan, önállóan a hónapokat, évszakokat, napszakokat. – Kapcsolatot találni helyzetek, történések, és az évszakok, hónapok, napszakok között. – Kiválogatni a múltra, jelenre, jövőre jellemző tárgyakat, képeket. – Tájékozódni az ismétlődő évi események és azok dátumai között. – Az aktuális dátumot megmondani, vagy tábláról leolvasni, naptárból sorolni a napokat, kötve a dátumokhoz.	*Fejlesztési ismeretek* – Jelek információjának megértése a tájékozódáshoz, a cselekvés irányításához, az idő alakításához. – Évszakok, hónapok neveinek sorrendbe állítása, cselekvésekhez, napszakokhoz rendelése. Szerepjátékokban évszakok megjelenítése. – Múlt, jelen és jövő történéseinek megfogalmazása. – Filmeken látott események időbeli elhelyezése (díszletek, jelmezek megbeszélése: régen milyen volt a közlekedés – lassabb, mint ma stb.). – Eseményképek rendezése: események előzményei, lezárása. – Napok, hetek, hónapok, évszakok. – Keltezés, dátum (évszám, hónap, nap). – Szünet – nyaralás. – Éjszaka, nappal. – Az óra, perc fogalmának megismerése.

– Hetesi teendői között felsorolni az ismert napi adatokat. – Eligazodni az idő fogalmai között. – Elkülöníteni, megnevezni a napszakokat. – Segítséggel leolvasni az egész órát, használni a volt és lesz kifejezéseket az idő megállapításánál. – Ismerni az elmúlással kapcsolatos történéseket.	– Az idő múlása, és az elmúlás kapcsolata. – Az életút. Az élet végessége. – Fiatal, öreg. Születés, halál-fogalom említése. *Fejlesztési tevékenység* Tanári irányítással, képek segítségével az évszakok ismérveinek elmélyítése. A hónapok nevének automatizálása versek, dalok segítségével, eseményekhez rendelésük(születésnap, ünnepek). Naptár használata. A hetek napjainak számlálása, napszakok megnevezése, sorrendiségük begyakorlása. „Mikor lesz?" „Már elmúlt." – Az idő múlásának megfigyelése. Régi korok meséiből, tárgyaiból segítséggel következtetések levonása. Filmekből látott jövőmotívumok feldolgozása tanári segítséggel. A valóság és a mese elemeinek szétválasztása, a sci-fit tartalmazó képek, történetek megismerése, a félelem legyőzése. Képek időrendbe állítása. A látottak megfogalmazása viszonyszavak és időfogalmak használatával. Hagyományos és digitális órákon az idő leolvasása. Egész óra, fél óra, perc és óra viszonya. Próbálkozás az óráról az aktuális időpont leolvasására, tájékozódásra, még hány percig tart a tanóra stb. Emberi élet, növények élete, állatok élete témában adatgyűjtés. Korosztályokhoz kapcsolódó tevékenységek, jellegzetességek gyűjtése.
Fogalmak	Az idő múlásával, mérésével kapcsolatos fogalmak és szókincs. Dátum (termékeken gyártási idő és szavatosság). Az idő múlása, az elmúlással kapcsolatos fogalmak.

Témakör	6. Élőlények	Óraszám 5. évf: 15 óra
		6. évf: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tápláléklánc alapjainak megértése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	

– Egyre jobban tájékozódni az őt körülvevő természeti világban. – Analógiákat találni a régi és az új ismeretek között. – Önállóan próbálni megfogalmazni a termények évszakhoz történő rendelését és analógiákat. – Gyűjteni, rendszerezni, megfogalmazni a témakörben. Osztályozni, csoportosítani a növények fajtáit. – Ismerni és gondozni a környezetében lévő növényeket. – Ismerni és felsorolni a már tanult jellemzőket. – Igekötős igéket használni. – Kérdéseit bővített mondatokkal feltenni. – Gondolatait érthető mondatokkal kifejezni. – Hosszan figyelni egy-egy dologra. – Legyenek a tanulónak ismeretei az állatkert állatairól, ismerje fel azokat könyvekből, filmen. – Tudjon állatjelmezben tulajdonságokat megjeleníteni, hangokat utánozni. – Számoljon be a kedvenc háziállatról.	*Fejlesztési ismeretek* Az élő környezet. *Növények* – A növények hatása életünkre (jó levegő, vitamin, állatokat táplál, melyeket mi eszünk meg). – A növények fejlődése, a fejlődés feltételei. – A fa részeinek bemutatása, lombos, tűlevelű, lombhullató, örökzöld fa fogalmának kialakítása. – Gabonafélék megismertetése, felhasználása. – Gyümölcsök, zöldségek, gabonafélék felhasználása, tárolása, tartósítása. – Szobanövények ápolása. – Az eddig tanultak elmélyítése, rendszerezése. – Földünkön élő változatos növényvilág. – A növények létfontosságú tulajdonságai (oxigéntermelés). *Állatok* – Háziállatok fogalmának bővítése. – Ház körül élő állatok csoportosítása (hasznos, káros). – A felsorolt állatok tápláléka, életmódja, haszna. – Vadon élő állatok, erdei, mezei, vízi állatok, ragadozók. – Hobbiállatok. – Csoportosítás kültakaró, táplálkozás, szaporodás, élőhely szerint. – Más földrészek állatai. – Mesék, dalok, versek az állatokról. *Fejlesztési tevékenységek* Élő és élettelen megbízható differenciálása. Képválogatás, csoportosítás főfogalmak alá. Erdei sétán a tanuló megfigyeli, tapintja a fák részeit. Összehasonlítás, különbségek megállapítása. Tanórán tapasztalatai, emlékei szerint főfogalom alá rendez, csoportosít.

	Fogalomhoz megfelelő képet rendel. Filmen, vagy a természetben megfigyeli a zöldségek, gyümölcsök betakarítási módját, cselekvően részt vesz a munkálatokban. Zöldségeket, gyümölcsöket, gabonaféléket megnevez, csoportosít. A fagyasztást, hűtést és tartósítást képekről vagy üzemlátogatás során megfigyeli. Filmről, képről az élelmiszerek gyártási és felhasználási módjait is megismeri. Távoli földrészek növényvilága, képek, filmek megtekintése a témában. Környezetében lévő virágokat megnevezi, részeit felsorolja, gondozza azokat. Állatkerti séta vagy kirándulás alkalmával közelről ismerkedik az állatokkal. Megtanulja élőhelyeiket, táplálkozási szokásaikat (világatlaszban az állatok élőhelyei, életviszonyai, tápláléklánc). Ház körüli állatokról személyesen, filmből, könyvből szerez ismereteket, azonosítja az élő állattal. Párhuzamot von háziállatok és élelmiszerek között. Meséket, verseket, dalokat tanul. Állatfarsang, jelmezkészítés, szerepjátékok, mesék dramatizálása.
Fogalmak	Növény- és állatvilág témakörben felmerülő fogalmak.

Témakör	7. Előkészület a felnőtt életre	Óraszám 5. évf: 20 óra
		6. évf: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Körültekintő vásárlás, különbség felismerése a fontos és nem fontos árucikkek között.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Egyre több áruféleséget megnevezni, főfogalom alá rendezni önállóan is. – Saját véleményét kifejezni az üzletben látottakkal kapcsolatban.		*Fejlesztési ismeretek* *Üzletek, vásárlás* – Áruház látogatása, áruféleségek megnevezése, konvencionális kifejezések gyakorlása, irányítással. – Üzletekről, vásárlásról tanultak rendszerezése. – Piaclátogatás, vásári áruk, utcai árusok.

– Szerepjátékban azonosulni vevővel és eladóval. – Üzletbe lépéskor a tanult udvariassági formákat, rendszabályokat betartani. – A látottakat önállóan, emlékezete alapján rendszerezni. – Ismerni a pénz fontosságát a vásárlás során. – A tanultakat készség szintjén, a gyakorlatban alkalmazni. – Türelemmel, érdeklődéssel és megfelelő magatartással részt venni a látogatásokon. – Szókincse, mondatai tükrözzék a beépült és rögzült ismereteket. – Saját véleményt kialakítani a foglalkozásokról (jó, rossz, nehéz, könnyű). – Önállóan kérni, megköszönni, elköszönni, kifogást megfogalmazni. – Megmondani kérdésre saját nevét, születési helyét és idejét. – Ismerni édesanyja nevét (legalább keresztnevét). – Kérdésre kiválasztani édesanyja külső és belső tulajdonságait.	– Piacok, üzletközpontok, közértek, kiskereskedések hasonlósága, különbözősége. – Rendszeres vásárlás gyakorlása az apróbb megbízatások teljesítésével. – Az önállóság fokozatos növelésével: az áru kiválasztása, vásárlás, fizetés. – Megfelel-e az áru minősége? (Csere). – A pénz értéke. *Foglalkozások* – Iskola, üzletek, intézmények dolgozói. – Szolgáltatások egymáshoz rendelése, irányítással. – További iparosok munkájának megismerése, eszközeik csoportosítása. – Szülők, testvérek munkája, foglalkozása. – TV-rádió-szerelő, varrónő, ács, villanyszerelő, hangszerjavító, cipész. – Minden munkában van szépség és hasznosság. – Személyes adatok. Születési hely, idő. Az anya leánykori neve. Lakcím. – Az anya tulajdonságainak megfigyeltetése, megfogalmazása. *Fejlesztési tevékenységek* Hasonlóságok és különbözőségek sorolása a különböző helyek (áruház, piac, utcai árusok) között. Üzletek, áruféleségek rendszerezése, csoportosítása, minőségi kifogás megfogalmazása. Szervezett keretek között csoportos látogatás a különböző vásárlóhelyekre. Tanári kérés szerint vásárlás, fizetés. A tanult kommunikációs formák gyakorlása, szerepjátékokban megjelenítése. Az iskolai dolgozók foglalkozásának megnevezése, feladataik megfigyelése. Mindennapi életében jelenlévő ügyintézők munkájának, eszközeiknek megfigyelése:

	orvos, asszisztens, titkárnő, jegyeladó, buszvezető, cukrász. Eladók munkájának megfigyelése, szituációs játékokban a szerepek gyakorlása. Mesealakok foglalkozásának felismerése. Összehasonlítás jellemzők megfigyeltetése által. A költekezés megelőzése, felesleges – szükséges mérlegelése. Szervezett formában látogatja meg a különböző szakmák képviselőit, megfigyeli munkájukat és eszközeiket, kipróbálja, megtapasztalja a mozdulatokat. Kér, kérdez, megnevezi a látottakat. Képeken egyezteti, és főfogalom alá rendezi a megismert fogalmakat, tárgyakat. Név, születési hely, idő automatizált megtanulása. Édesanyja nevének megtanulása. Édesanyja külső tulajdonságait segítséggel megfigyeli, megnevezi. (Születésnap, névnap számontartása, felköszöntés). Érzelmeit kifejezi szóban és gesztusaiban, mások érzelmi megnyilvánulásait észreveszi és tiszteletben tartja.
Fogalmak	A témákkal kapcsolatban felmerülő fogalmak, szókincs köre.

Témakör	8. Ünnepek	Óraszám 5. évf: 15 óra
		6. évf: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Külsőségeiben és tartalmában is készülődés az ünnepre.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Szívesen részt venni az ünnepi készülődésben. – Önálló feladattal készülni az ünnepre. – Himnusz hallgatása alatt vigyázzban állni. – Verseket, dalokat örömmel bemutatni az iskolában és otthon. – Örülni társai sikereinek.	*Fejlesztési ismeretek* – Nemzeti, társadalmi, családi ünnepek csoportosítása. – Az ünnepek eredete, történetének ismertetése. – Nemzeti ünnep. Augusztus 20 (Szent István). Március 15. (Petőfi Sándor). – Mikulás, ajándékozási szokások. Karácsony. – Társak jeles ünnepeinek számontartása. – Az ünnepekhez tartozó történetek ismertetése.

– Helyesen értelmezni az ünnepekkel kapcsolatos fogalmakat, megfelelő eseményekhez kapcsolni azokat, játékosan utánozni néhány jellegzetes ünnepi eseményt. – Egyre biztosabban eligazodni a különböző ünnepségek időpontja, jellege, eredeztetése tekintetében. – Az ünnepekkel kapcsolatos tárgyismeretét, és a fogalmait gazdagítani. – Legyen megfelelő a tanuló magatartása, részvétele.	– Az ünnephez tartozó formai elemek betartása. *Fejlesztési tevékenységek* Az aktuális ünnepnek megfelelő kellékek, ajándékok készítése segítséggel. Figyelmesen hallgatja a történeteket. Képeket gyűjt és rendszerez az ünnepekkel kapcsolatban. Verseket, dalokat tanul és előad, csoportban, vagy önállóan. Versenyekre, vetélkedőkre készül. Nemzeti nagyjaink és az eseményekhez kapcsolódó történeteket ismer meg. Az ünnepek megnevezését és eredetét sokféle helyről, helyzetből hallgatja, nézi. Felköszöntés, gratuláció. Ajándékozás (könyvek, mesék, tárgyak, emlékek). Tevékenyen részt vesz jelképek (zászlók, díszek) készítésében. Tanári segítséggel értelmezi a helyzeteket, tárgyakat. Olvasmányok az ünnepekkel kapcsolatban. Történelmi tárgyak megtekintése, múzeumlátogatások az ünnepekhez kapcsolódóan.
Fogalmak	*Nemzet,* család*, hazaszeretet,* ünnepélyes*,* Himnusz*,* csend*,* felvonulás*,* király*, megváltó,* ünnepélyesség, *ajándék,* költő, *költemény*, előadás, emlékmű, múzeum, tűzijáték, ünnep*, egyház*, *társadalom,* nemzet, történet, király, papság, kép, *jelkép,* korona, szent, *vallások*, *templom,* szeretet, gyűlölet, hangulat.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (5.évfolyam)	A tanuló képes – kiejtését tudatosan javítani, – bővítménnyel mondatot alkotni; – kérdést megfogalmazni, kérdésre adekvát választ adni; – felismerni és megfogalmazni tulajdonságokat; – felismerni, megmutatni érzékszerveit és tudja azok funkcióit; – megbízhatóan részt venni mindennapjain a közlekedésben; Étkezésnél, kiránduláson megfelelő magatartást tanúsít. A tanuló képes – használni a volt és lesz kifejezéseket az idő megállapításánál;

	– mondanivalóját kérdések segítségével bővített mondatokkal is megfogalmazni; – főfogalom alá rendezni az állat- és növényvilág témakörökben különböző tulajdonságok alapján; – legfontosabb személyi adatait elmondani (név, cím); – a legfontosabb ünnepek jelentőségét átélni, – Himnusz hallgatása alatt vigyázban áll.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (6. évfolyam)	A tanuló képes – hangerejét, beszédritmusát tudatosan irányítani; – felhívó jellegű kommunikációs megnyilvánulásokra; – a hangulati elemeket megjeleníteni beszédében; – egyszerű terítési és főzési műveletet elvégezni, azokat szavakkal, mondatokkal magyarázni, indokolni; – észrevételeit, szükségleteit jelezni, segítséget kérni, megköszönni. Természeti kincseinket és néhány hasznát, jelentőségét ismeri. A témakör fő fogalmait beszédében megfelelően használja. A tanuló képes – segítséggel leolvasni az egész órákat elmúlással kapcsolatos történéseket megérteni; – együttműködni a helyes viselkedési és magatartási szabályok tudatos betartásában; – aktív szókincsét bővíteni a tanult témakörökben; – az ünnepekkel kapcsolatos tárgyismeretét, és a fogalmak használatával beszédét gazdagítani, közös ünnepeken alkalmanként közreműködni.

7–8. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelést a közösségi helyzetekben az alkalomhoz illő viselkedés gyakorlásával, tudatosításával, a jó–rossz, pozitív–negatív példák megnevezésével, szituációs játékokon, meséken keresztül, a viselkedés megítélésében az igazságosság és mértékletesség gyakorlásával, és az adott szituációnak megfelelő viselkedési szabályok alkalmazásával és megnevezésével segíti.

Megalapozza a nemzeti öntudat, hazafias nevelés fejlesztését a közösség hagyományainak megismertetésével, jeles képviselőinek megnevezésével és azok tiszteletére neveléssel. Elősegíti népi hagyományok, szokások, a hozzájuk kötődő tevékenységek gyakorlását, a nemzeti ünnepek, jelképek megismerését, megnevezését, jelentőségük felismerését, a magyar nemzeti kultúra megkülönböztetését más népek kultúrájától és szokásaitól.

Az állampolgárságra, demokráciára nevelést segíti az önállóság és önérvényesítés igényének kialakítása, a társas érintkezés alapvető szabályainak megismerése (szituációs játékokon keresztül), a különböző lehetőségek közül, a tanuló igényének megfelelő választás gyakorlása, a megalapozott döntésekre nevelés, a segítség megfelelő stílusú kérésének és elfogadásának megválasztása.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése megvalósul az önkifejezés erősítésével, különböző kommunikációs technikákkal az igények kifejezésében (véleményalkotás tanulása), az érzelmeken uralkodás lehetőségének és képességének megismertetésével, a szociális kapcsolatok megfelelő formáinak gyakorlásával, a közösség értékeinek megismerésével, elfogadásával.

A családi életre nevelést a társas kapcsolatok kialakítása, kezdeményezése, szituációs játékokkal a családban betöltött szerepek gyakorlása, a családi ünnepek és események, jelentős évfordulók, rokoni kapcsolatok megismerése, megnevezése, ünnepi készülődések tervezése, a meghívások, köszöntők, gratulációk gyakorlása támogatja.

A tantárgy tanítása a testi és lelki egészségre nevelésben az egészséges életmód (táplálkozás, sport, személyes higiéné) alapvető szabályainak/jellemzőinek megismertetése ismeretterjesztő médiumok (könyvek, cd-k) segítségével, az ismeretek megnevezésével a testi és lelki egészség, helyes és helytelen szokások köréből és a test és lélek érzéseinek adekvát kifejezésekkel és fogalmakkal történő megfogalmazásával vesz részt.

A felelősségvállalás másokért, önkéntesség kompetenciaterület fejlesztését szituációs játékokon keresztül a segítségnyújtás szükségességének és módjainak felismertetése és gyakoroltatása, a közösség tagjainak kommunikációs jelzéseire figyelés, megfelelő formájú kapcsolattartás és a közösségi munkában feladatok vállalása erősíti.

A fenntarthatóság és környezettudatosság céljait a környezetet megóvó magatartásra és tevékenységre neveléssel, a környezetvédő tevékenységek felismerésével, megnevezésével (pl.: szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékosság) segít elérni.

A pályaorientáció alakítása a munka világának megismerésével – saját életlehetőségek, pályaelképzelés reális felmérésével és a társadalmi munkamegosztás területeinek és fogalmainak, valamint a szakmák tevékenységeinek rendszerezésével valósul meg.

A gazdasági és pénzügyi nevelést a tantárgy a pénz – munka összefüggéseinek megismertetésével, a családi élet, munkahely, foglalkozások témaköréből vett kommunikációs témák feldolgozásával segíti.

A tantárgy segíti az infokommunikációs eszközök megismerését, rendeltetésszerű használatát, az érdekes műsorok, programok céltudatos válogatását, a nyilvános és bizalmas információk megosztása közötti különbség felismerését. Óv a túlzott információadástól, és segíti a megszerzett ismeretek hitelességével és elfogadásával kapcsolatos kétségek felismertetését a médiatudatosságra nevelés területén.

A tantárgy támogatja a tanulás tanítását az egyénre szabott értékelési és motivációs módszerek alkalmazásával történő ösztönzéssel, és az ismeretek (tananyag) iránti érdeklődés felkeltésével, elsajátításával. Fejleszti a környezettel való kommunikációs kapcsolatban a folyamatos érdeklődést, az önellenőrzés és javítás iránti igényt.

Témakör	1. Beszédfejlesztés. Anyanyelv	Óraszám 7. évf:30 óra 8. évf: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított és a begyakorolt udvariassági formulák használata.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Hangerőt szabályozni, suttogni, súgni. – Szókincs bővítése és pontosítása. – Szavakat értelmezni szövegösszefüggésben. – Nyelvtani ismeretek bővítése és rendszerezése. – Analóg mondatokat alkotni. – Önmagát és környezetét reálisan értékelni. – Törekvés érthető, összefüggő beszédre.	*Fejlesztési ismeretek* – Artikulációs ügyesítés. Kiejtés javítása. – A hang közvetítő szerepe: hanghordozás változtatása, a közlés tartalma közötti összefüggés. *Hangtan:* – Hangok – magánhangzók (rövid, hosszú párok). – Mássalhangzók: egyjegyű-kétjegyű, rövid-hosszú. *Szótan:* – Főnév (személyek és tárgyak nevei), ige (cselekvések megnevezése), melléknév (tulajdonságok). – Határozószó (viszonyszavak). – Melléknevek fokozása. Alap- és középfok. Három változó jellemzése, a felsőfok gyakorlása. *Igeragozás:* – Egyes szám, többes szám. Személyes névmások, személyragok. – Igeidők: jelen-, múlt- és jövő idő. A „fog” ige használata. *Mondattan:* – Kijelentő mondat, kérdő mondatok. – Bővített és összetett mondatok. – Állító és tagadó mondatok. – A magán és közéleti kommunikáció tipikus helyzetei, kifejezésmódjuk. *Fejlesztési tevékenységek* Artikulációs gyakorlatok.

	Különböző hangnemű beszéd azonos tartalommal (unott, érdeklődő, gúnyos, gyűlölködő stb.), hanghordozás és tartalom kapcsolata. Magánhangzók, rövid-hosszú párok megkülönböztetése. Hangok – betűk csoportosítása változatos szempontok szerint. Az ábécé ismerete, nevek névsorba rendezése. Tulajdonnevek (emberek neve, városok neve stb.) gyűjtése, helyesírása. Cselekvések megnevezése. Igeidők használata egymás után, egymáshoz kapcsolva. A múlt, jelen és jövő összefüggéseinek felismerése. Térbeli- és időbeli viszonyok meghatározása. Két tárgy, személy összehasonlítása. Három tárgy vagy személy összehasonlítása. Képekről szógyűjtés, mondatalkotás adott szóval. Szókincs- és témavariációk eltérő helyzetekben. Kijelentő mondatok átalakítása kérdővé, válasz a kérdésre. A cselekvést értékelő kérdésre állító, a valóságnak nem megfelelő kérdésekre tagadó mondatok szerkesztése. Élőben és magnetofonról hallgatott beszédmódok értékelése: motyogás, halk, hangos, érthető beszéd, hadarás.
Fogalmak	Hanghordozás, kiabálás, suttogás, súgás. Nyelvtani megnevezések. Magánélet, közélet körébe tartozó kifejezések. A gyakorolt nyelvtani formulákhoz kapcsolódó egyszerűsített kifejezések.

Témakör	2. Társadalmi érintkezési formák	Óraszám 7. évf: 40 óra
		8. évf: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés a kulturált, ápolt megjelenésre, társas helyzetekben adekvát viselkedésre és kommunikációra.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Felismerni és megváltoztatni a rossz szokásokat. – Tiszteletben tartani és érzékelni a személyes tér határait. – Megítélni a látott helyzetek motivációját.	*Fejlesztési ismeretek* Viselkedésmódok elemzése és megbeszélése. – Testtartás: (pl. Himnusz alatt), beszélgetés során (zsebre tett kéz, vállrángatás)	

– A helyes és helytelen viselkedést megnevezni, indokolni, és a helyes viselkedést a gyakorlatban alkalmazni. – Az elsajátított viselkedésmódok szerint kulturált módon kapcsolatot tartani egyszerűbb helyzetekben.	– Ülés: a leülés és felállás udvariassági rendje, az ülés módja (szétvetett lábak, zárt lábak, székről lecsúszva, asztalra felrakva stb.) – Járás: a közlekedés módja csoporttal, párban, egyedül. – Tekintet: iránya beszélgetés közben (szemkontaktus, bámulás stb.). – Mimika: grimasz mások megnyilvánulása közben. – Gesztikulálás. – Távolságtartás: a beszélgetés távolsága ismert és ismeretlen személynél, átkiabálás az utcán, valakinek a feje felett). – Érintés: az érintés árnyalatai (kéz a combra, hátba ütés, fenékre csapás, csók arcra, homlokra, szájra stb.). – Megszólítás – Köszönés – Bemutatkozás: korosztály – fiatalabb, idősebb, és nemek szerinti különbségek figyelembevétele. – Viselkedési szokások megbeszélése, elemzése. Az alkalmazkodás, beilleszkedési szokások kidolgozása, begyakorlása. – Köszönési módok megbeszélése (kinek, mikor, hogyan). Integetés, mint köszönési forma. – Kézfogás. Puszi. – Bemutatkozás – bemutatás. – Megszólítás (ismerős – idegen, fiatal – idős). – Beszélgetés társaságban, véleményalkotás, tanácskérés, kérdezés. – Vendégségben. – Vendéghívás, köszöntés, búcsúztatás, kínálás. – Ajándék átadás és átvétel. – Ajándék kiválasztásának szempontjai. – Mozi, színház, koncert, táncos rendezvény látogatása. – Felkérés táncra, elköszönés, udvarias visszautasítás.

	Fejlesztési tevékenységek Helyzetgyakorlatok, látott esetek (fotó, videó) a témákkal összefüggésben. A felsorolt helyzetekre rövid történetek eljátszása, a helyes és helytelen viselkedés elválasztása. Iskolai helyzetekben a viselkedésmódok gyakorlása. A már gyakorolt viselkedési szokások átismétlése, gyakorlása szituációkban. A helyzetek megbeszélése, a helytelen viselkedés javítása. A köszönés módja és a köszönő felek közötti viszony megbeszélése. Bemutatkozás módja – a felek közötti viszony szerinti változatok gyakorlása. Helyzetgyakorlatok. Illő öltözet, ruhatár használata, jegy bemutatása, hely megkeresése, helyes viselkedés előadás alatt (pl. nincs zörgés zacskóval; viselkedés idegen szomszéddal).
Fogalmak	Félszeg, tolakodó, bizalmaskodó, tisztelet. A témák feldolgozása során felmerülő fogalmak.

Témakör	3. Előkészület a felnőtt életre	Óraszám 7. évf: 35 óra
		8. évf: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Óvatos viselkedés kapcsolatok létesítése során.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A tárgyalt eseteket megérteni. – A tanuló erkölcsi érzéke helyesen működjön. – Észrevenni a helytelen viselkedést, indokolni a választott megoldást. – Személyes véleményt alkotni. – Őszinte kapcsolatot kialakítani az általa kiválasztott felnőttel.	*Fejlesztési ismeretek* Konfliktushelyzetek felismerése, megoldási módok kitalálása. – Boltban vásárol, de nem elég a pénze az áru megvásárlására (mit tegyen?). – Az utcán leszólítja valaki (hogyan reagáljon?). – Húsvéti locsoláskor alkohollal kínálják (mit tegyen?). – Aktuálisan előforduló konfliktushelyzetek megbeszélése.

– Gondjait megosztani. – Ismeretlen helyzetekben helyes viselkedési formát választani.	– Gyermekkönyvek, filmek, ifjúsági filmek részleteiben megjelenő konfliktusok megoldása saját vélemény alapján, és a filmen. – Magán- és hivatalos jelleg elkülönítése. – Ismerkedés: bizalom, bizalmatlanság. – Hol, kivel közölhetem személyes adataimat? (Önkormányzat, orvosi rendelő, rendőrség, iskola.) – Személyes adatok és iratok kezelésének módja. – Hol, mikor, hová, kinek a kérésére írom alá a nevemet? – Segítségkérés – személyi segítő. *Fejlesztési tevékenységek* Képek alapján adott szituációk felismerése, a probléma elemzése, megoldás keresése. A lehetséges megoldások eljátszása után a helyes megoldás kiválasztása, indoklása. (Ismert sorozatokból részletek, a Kockásfülű nyúl című rajzfilm epizódjai, Frakk-filmek, Magyar népmesék). Választás, megkülönböztetés (kinek szóló információt hallasz?). Szituációs gyakorlatok a személyes iratok használatára (személyi igazolvány, bérlet, diákigazolvány, bankkártya, lakcím, lakáskulcs). Előfordulható helyzetek a helyes és helytelen cselekvésre. Helyzetgyakorlatok. Probléma megfogalmazása.
Fogalmak	Irigység, füllentés, becsapás, lopás, konkrét helyzetekben felmerülő kifejezések és fogalmak tisztázása.

Témakör	4. Társas kapcsolatok	Óraszám 7. évf: 35 óra
		8. évf: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködés a társakkal barátságos, befogadó közegben.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

– Helyesen használni az elsajátított és begyakorolt udvariassági formulákat. – Törekedni a nyílt, őszinte kommunikációra. – Tudni, hogy mit tehet a tanuló mások előtt és mit nem (pl.: diákszerelem megnyilvánulásai).	*Fejlesztési ismeretek* Kapcsolatok az osztályközösségben: – Barát – haragos. – Felnőtt – tanuló. – Az átlagos érintkezés formái (udvariassági formulák). Kapcsolatok az intézmény helyszíneivel: – Tanárok, irodai dolgozók (ebédbefizetés, könyvtárhasználat, üzenet átadása). – Karbantartók, konyhai dolgozók, portaszolgálat (segítség kérése, üzenet átadása, együtt dolgozás). A nemek közötti kapcsolat: – A fiúkra és lányokra jellemző viselkedési módok szabadidőben és munkában. – Párkapcsolatok az iskolában. Diákszerelem. Nonverbális kommunikáció és illemszabályok: – Arcmimika differenciált észlelése. – Lelkiállapot kitalálása arckifejezésből, az esetleges okok feltárása. – Szemmel, fejmozdulattal, mimikával, kézjellel kifejezett utasítás közlésének és megértésének gyakorlása. – Külső megjelenés eltérő helyzetekben. Reakció. – Képek, ábrák, szimbólumok, szituációk információinak megértése (postán, közintézményben). – Különböző társasági körök. – Osztályközösség, iskolai barátok, az intézmény dolgozói, családtagok, gyermekek, fiatalok más intézményekből. – A telefonálás illemszabályai. – Viselkedés kötött és kötetlen élethelyzetben (szabadidőben). – Ápoltság, rendezettség, célnak megfelelő öltözék (sporthoz, ünnepre stb.). *Fejlesztési tevékenységek*

	A helyes viselkedés és kommunikációs formulák elsajátítása és gyakorlása játékos szituációkban. Társakra jellemző belső tulajdonságok összegyűjtése, csoportosítás nemek szerint. Grimaszok rögzítése, különböző arckifejezések megfigyelése tükör előtt. Egymás arckifejezésének utánzása. Arckifejezés, testtartás elemzése fotók, illetve videófelvételek alapján. Megadott lelkiállapot megjelenítése arccal, testtel. Tágabb környezetében adódó helyzetek, képek, ábrák stb. megértése (piktogramok, közlekedési táblák stb.). Személyes tapasztalatok, saját kapcsolatok feltérképezése. A másik nemmel szembeni viselkedés alapszabályainak állandó megbeszélése. Elfogadható és nem megengedhető tényezők elemzése egy kapcsolatban. Telefonálás gyakorlása mesterségesen kialakított és valós helyzetekben. Viselkedés kötetlen helyzetben: köszönés, hangoskodás, öltözködés, tisztálkodás.
Fogalmak	Barát, barátságos, ellenség, ellenfél, barátságtalan, elutasítás, elutasító, szeretet, szerelem, intimitás, szigorú, ideges, gondterhelt, vidám, alkalom, ápolt, rendezett, kezelési útmutatók ábrái, közlekedési táblák.

Témakör	5. Médiaismeret	Óraszám 7. évf: 40 óra
		8. évf: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyensúlyra törekvés a szabadidő eltöltése során.	

Fejlesztési feladatok	Ismeretek– tevékenységek
– Egyszerűbb szókincsű írott anyagból a lényeget megérteni. – Kedvenc műsorát kiválasztani és figyelemmel kísérni.	*Fejlesztési ismeretek* – Tömegkommunikációs műfajok és eszközök közötti tájékozódás. – Írott kommunikáció: (szórólapok, műsorújság, reklám, időjárás-jelentés). – Elektronikus hordozók (számítógép, tv, videó, DVD, CD, játékok) használata (lejátszás, be-, kikapcsolás, működtetés).

– Helyesen viselkedni a könyvtárban. – A papíralapú termékeket helyesen, kímélően használni. – Tudni: a könyv és folyóirat érték, kímélni kell! – Baleset- és rongálásmentesen használni az eszközöket a megszabott keretek között. – Egyensúlyra törekedni a szabadidő eltöltése során. – Törekedni az önkorlátozásra.	– Kisközösségi kommunikáció alapvető helyzetei, magatartásformái. – Könyvtárhasználat. A kívánt könyv, kiadvány megkeresése, kiválasztása. – Írott kommunikáció áttekintése: szórólapok, reklámok, terméktájékoztatók, korosztálynak megfelelő újságok, folyóiratok áttekintése. – Mindennapos, szokásos médiahasználat (rádió, TV). – A műsorok kiválasztásának szempontjai (pl.: korosztályos ajánlás, időpont, családi időbeosztás stb.). – Véleményalkotás, vitakészség alakítása. *Fejlesztési tevékenység* Műsorújság használata (időpont, műsor keresése). A kívánt eszköz kiválasztása, működtetése. Szerepjátékok: iskolai hírek, családi hírek. Hang nélkül, csak mimika és testbeszéd alapján kitalálni a hírek tartalmát (szomorú, vidám, semleges hír: baleset bejelentése, sportgyőzelem, időjárás-jelentés stb.). Cím, író szerinti keresés – az ábécérend szerinti tájékozódás. A termékek áttekintése, téma keresése, az olvasottak rövid összefoglalása (pl. hogyan ajánlanád társaidnak az adott cikket, miért érdekes az adott információ?). Hangkazetta, CD, DVD, videó, számítógép működtetése önállóan, felügyelettel. Műsorújságból a kívánt program kiválasztása, az időpont megjegyzése, a látottak megbeszélése, mérlegelés megfogalmazása (tetszett, nem, miért?).
Fogalmak	A médiában használatos szófordulatok, kifejezések. A használat során előforduló kifejezések és fogalmak. Olvasójegy, tagdíj, katalógus, kölcsönzési idő lejár, hír, tájékoztató, készlet erejéig érvényes, tartalomjegyzék, előfizetés, ingyenes lap.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1.évének végén	A tanuló képes – verbális közlésre (organikus akadályozottság esetén nonverbálisra);

(7.évfolyam)	– helyesen használni megtanult nyelvtani formákat, tiltó mondatokat fogalmazni; – megérteni a tárgyalt eseteket, észrevenni a helytelen viselkedést, indokolni a választott megoldást, helyes erkölcsi érzéke kialakult; – elsajátítani a szociális beilleszkedéshez szükséges készségeket, képességeket, tiszteletben tartani és érzékelni a személyes tér határait; – önmaga és mások viselkedését igazságosan megítélni; – hétköznapi helyzetekhez adekvát megnyilvánulással viszonyulni, ismerni és alkalmazni a társadalmi együttélés normáit; – a helyes és helytelen viselkedést megnevezni, indokolni, és a gyakorlatban alkalmazni; A tanuló képes – az elsajátított viselkedésmódok szerint kulturált módon kapcsolatot tartani egyszerűbb helyzetekben; – az önkorlátozásra a szórakoztató elektronikai eszközök használatakor, és az életkori kötöttségeket figyelembe venni műsorválasztás során; – a valóságot és a virtuális valóságot elkülöníteni;

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2.évének végén (8. évfolyam)	A tanuló képes – mondatbővítményeket és múlt időt használni, kifejezni magát bővített mondatokkal, mellékneveket, határozószókat, igeköt̋ket használni spontán beszédében; – a tájékozódáshoz, problémamegoldáshoz, feladata elvégzéséhez segítséget kérni, elfogadni és hasznosítani; – önmagát és környezetét reálisan értékelni; – önkifejezéséhez verbális és nonverbális közlési formákat használni; – személyes véleményalkotásra; – őszinte kapcsolatot kialakítani, gondjait megosztani az általa kiválasztott felnőttel; – az interakciós fél érzelmeinek, gesztusainak, igényeinek felfogására, kerülni a feltűnő, oda nem illő viselkedést. A testbeszéd információközlő értékét ismeri, képes válaszreakciókra, érzelmein uralkodik.

	A tanuló képes – megérteni az ábrák, szimbólumok, szituációk információit, egyszerűbb szókincsű írott anyagból a lényeget megérteni; – kiválasztani és figyelni kedvenc műsorát; megfelelően viselkedni a könyvtárban, a papíralapú termékeket helyesen, kímélően használni.

OLVASÁS – ÍRÁS

(Magyar nyelv és irodalom)

A tantárgy célja, hogy megalapozza és fejlessze az olvasás-írás elsajátításához és gyakorlásához szükséges alapkészségeket és a fogalmi gondolkodást, fejlessze a kommunikációs képességet, a grafomotorikát és az artikulációt.
A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló esetében a pedagógusok feladata elérni, hogy az életkornak és az egyéni képességeknek megfelelő olvasási és írási technikák folyamatos fejlesztésével és alkalmazásával a tanuló legyen képes az információkat elemi szinten megszerezni, átadni, legyen képes könnyen érthető, rövid szöveg elolvasására, értelmezésére, néhány egyszerű gondolat leírására egyre kevesebb segítséggel.
A tanulóval szemben támasztott elvárás, hogy folyamatosan legyen képes megismerni az olvasott és írott betűk, szavak, egyszerű mondatok jelentéstartalmát, váljon igénnyé az egyszerű írásos utasítások, figyelmeztetések, feliratok értelmezése, alakuljon ki a tevékenységek és információk piktogramos megjelenítésének értelmezési képessége, folyamatosan bővüljön a környezetben előforduló írásos utasítások megértése, követése.
A képességeknek megfelelő szinten váljon igényévé az olvasási és írási tevékenységekkel összefüggő szabadidőeltöltés lehetőségeinek gyakorlása, alakuljon ki a környezet iránti érdeklődés, az ismeretek megszerzésére irányuló spontán törekvés. Az elsajátított olvasási technikával alakuljanak ki olyan képességek, amelyek hozzásegítik a tanulót a kommunikációs eszközök használatához, a mindennapi életbe való beilleszkedéshez.
Hivatalos iratok, űrlapok kitöltése során ismerje fel, segítséggel vagy önállóan alkalmazza személyes adatait, és védje azokat az illetéktelen használóktól.
A tantárgy feladata valamennyi betűtípus megismertetése (kicsi-nagy, nyomtatott-írott), a feliratokon, számítógépes billentyűkön történő biztos eligazodás érdekében.

1–2. évfolyam

Az első két évfolyamon az olvasás-írás képességének előkészítése folyik. Minden tevékenység arra irányul, hogy a tanulók érdeklődését felkeltse az írásos információ megszerzésére, megalapozódjanak az olvasás és írás elsajátításához nélkülözhetetlen képességek.
Ehhez a gondolkodási, érzékelési és észlelési funkciók közül elsősorban a figyelemre, az emlékezetre, a szem-kéz koordinációra, a finommanipulációra van szükség.

Az erkölcsi nevelés területét megalapozza az egyszerű szabályok betartása, a feladatok elvégzésének és a csoportos fejlesztési helyzetnek megfelelő viselkedés, segítőkész magatartás a társakkal, egyszerű utasítások megértése és végrehajtása, a szabályok megismerése, a rendezett környezetre, a tanszerek, eszközök megóvására való igény kialakítása.
Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztésében fontos szerepet tölt be a megfelelő pozitív hozzáállás kialakításával, a türelem magalapozásával, a feladatok végrehajtásával, a társak próbálkozásainak kivárásával és az alkalmazkodóképességgel.
A tanulás tanítását segíti az írásos, képes információk megszerzése iránti igény kialakulása és a tanulás iránti érdeklődés.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td>1. Beszédfejlesztés</td><td>Óraszám
1. évf: 10 óra</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>2. évf: 10 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Hangképző szervek szabályozásának kialakítása, erősítése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Szabályos légzést kialakítani, a levegőt megfelelően beosztani.
– Utánzókészséget kialakítani.
– Környezet alapvető hangjait megkülönböztetni, a hangforrások irányát felismerni.
– Hallásdifferenciáló készséget fejleszteni.
– Megfelelő hangerőt használni spontán beszéd során.
– Beszédmotiváció egyszerű mondókákkal, versekkel, mozgásos játékkal kísérve.
– Kétütemű gyakorlat végzése utánzással.
– Ritmusérzék fejlesztése együttműködéssel.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Beszédtechnika fejlesztése.
– Hallásfigyelem-fejlesztés.
– Ritmusfejlesztés.
– Szókincsbővítés.
– Kommunikációs készségfejlesztés.

Fejlesztési tevékenységek
Légzéstechnika fejlesztése. Hangképző szervek használatának tudatosítása, gyakorlása.
Ajak- és nyelvgyakorlatok. Artikulációs gyakorlatok.
Hangok artikulálása, szájról olvasás, állathangok utánzása.
Hangforrások, ismert dallamok felismerése, differenciálása.
Környezet tárgyainak megnevezése, képolvasás, tevékenységek megnevezése, játékos utasítások végrehajtása.
Versek, dalok szövegének értelmezése.
Köszönés, megszólítás.
Irányított közös játék társakkal. Szerepjátékok.
Szavak ejtése, szótagolás.
Új szavak ismétlése, alkalmazása párbeszédben.</td></tr>
</table>

– Környezet tárgyait, azok rendeltetését megismerni. – Rákérdezésre adekvát válaszokat, jelzéseket adni. – A környezetre vonatkozó önálló megállapításokat tenni, interaktív kapcsolatot alakítani. – 3–4 hangból álló ritmus letapsolása utánzással. – Egyeztetés: szavakat tárggyal, képpel.	
Fogalmak	Fontosabb hangképző szervek, kilégzés, belégzés. Némán, halkan, hangosan. A mozgásokban részt vevő testrészek. Lassú, gyors, egyenletes. Kérdés, felelet, ki? mi? hol? (miért? mikor?) kérdések értelmezése. Alapvető érintkezési formulák. *(Rokon, barát, idegen.)* Munka, játék. *Kedélyállapot* kifejezésére szolgáló szavak. *Térirány*-meghatározások.

Témakör	2. Térorientációs gyakorlatok	Óraszám 1. évf: 10 óra
		2. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Eligazodás nagyobb, ismert térben, helymeghatározás követése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A relációs fogalmakat megérteni és helyesen alkalmazni cselekvés során. – Soralkotás, balról jobbra haladás spontán módon. – A bal-jobb oldal, irány differenciálása jelölés segítségével. – Testséma kialakítása.	*Fejlesztési ismeretek* – Téri relációk felismerése, létrehozása. – Relációs fogalmak. – Irányok. – Eligazodás nagyobb térben (tanterem). – Irányjelző nyilak ismerete és használata. – Eligazodás két dimenzióban (könyv, feladatlap).

– A könyvek, papírlapok kíméletes használata, előre, hátra lapozás egyesével.	*Fejlesztési tevékenységek* Tárgyak helyének meghatározása, egymáshoz viszonyítása. Relációs fogalmak megállapítása képen. Térirányok nagymozgásokkal. Téri relációk felismerése síkban (feladatlapon). Testtájékok megmutatása, megnevezése. Soralkotás tárgyakkal, képekkel, rajzzal. Eldugott tárgyak keresése, helymeghatározások. Nyilak elhelyezése, megfigyelése padokon, táblán, feladatlapon. Adott ábra, kép megkeresése könyvben.
Fogalmak	Elöl, hátul, *középen, oda, vissza,* alatt, fölött, mellett, alá, fölé, mellé, ki, be, fel, le. *Irányhatározók:* (bele, fölé, mögé), balra, jobbra, középen, bal, jobb, *középső*, *szemben*, *háttal.* Könnyen érzékelhető *ellentétpárok:* hideg-meleg, sötét-világos, felnőtt-gyerek, öreg-fiatal, férfi-nő. Ki? Mi? *Kérdőszó. Tárgy, személy.*

Témakör	3. Finommozgások fejlesztése	Óraszám 1. évf: 10 óra
		2. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ujjak ügyesítése. Biztos ceruzafogás.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A tanuló hüvelyk- és mutatóujjának egyenkénti, önálló mozgatása. – Tárgyak megfogása két-, illetve három ujjal. – Keményebb agyagok, vastagabb drótok alakítása, megmunkálása. – A zsírkréta, kréta, ceruza helyes fogása és tudatos irányítása. – Író- és rajzeszközök használata megfelelő nyomatékkal.	*Fejlesztési ismeretek* – Ujjak irányított mozgatása. – Tevékenység apró tárgyakkal. – Kéz izomzatának fejlesztése. – Helyes, szabályos, célszerű ceruzafogás elsajátítása, gyakorlása. – Megfelelő nyomaték gyakorlása. – Érzékelési gyakorlatok tapintással. – Ujjak mozgatásának finomítása. – Eszközök, szerszámok fogása. – Mozdulatok utánzása.

– Ismert tárgyak felismerése tapintással. – Ujjak egyenkénti, akaratlagos mozgatása. – A szerszámok rendeltetésszerű használata utánzással. – Kételemes mozdulatsor felidézése, utánzása megfigyelés után.	*Fejlesztési tevékenységek* Kézujjak (mondókák), ujjak „számlálása”, „zongorázás”. Gyöngy felszedése, Pötyi játék használata, papír tépkedése, mozaik ragasztása. Gyúrás, nyomkodás agyaggal, drót hajlítása. Vonalak húzása megfelelő nyomatékkal és ceruzafogással. Színezés, spontán rajzolgatás. Tárgyak felismerése, kiválasztása tapintással. Játékos gyakorlatok: „zongorázás”, kopogás, integetés. Kopogás alul, felül, kívül, belül, elöl, hátul. „Szerelés” fogóval, anyacsavarral stb. Mozdulatok alapján mindennapi tevékenység felismerése, utánzása.
Fogalmak	Ujjak, *egyenes, behajlított ujj*. Kicsi, nagy, egy darab, kerek, lapos, egyenes, *görbe*, erősen, gyengén, álló-, fekvő egyenes, kör-, kapu- és csészevonal, sötét, halvány, sima, *érdes*, puha, kemény, gömbölyű, lapos, hosszú, rövid, vastag, vékony, dolgozik, játszik, szerszámok, baleset, óvatosság.

Témakör	4. Szem-kéz koordinációjának fejlesztése	Óraszám 1. évf: 10 óra
		2. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Formák helyes felismerése, megnevezése, egyeztetése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Labdadobás, -gurítás célirányosan, labdát elkapni. – Stabil építményt készíteni viszonylag pontos illesztéssel. – Kitartó munkavégzés néhány percig, megfelelő mozdulatokkal. – Szabály megértése és betartása, a tanuló képességei szerint.	*Fejlesztési ismeretek* – Célzott gurítás, dobás. – Építés kockával, dominóval, fűzés. – Határok betartása. – Pontok összekötése. – Szemtorna. – Formák összehasonlítása. – Gombolás. *Fejlesztési tevékenységek* Labda dobása, autó gurítása egymásnak, „kapuba”, célba.

– Feladatmegértés és feladatvégzés kevés segítséggel. – Tekintetét tudatosan irányítani, fixálni. – Feltűnő hasonlóságot megtalálni különböző tárgyakon. – Kitartóan gyakorolni a nagyobb gombok begombolását, próbálkozások során a sikertelenséget elviselni.	Kockák egymásra rakása, építés párhuzamosan, minta szerint. Dominó élére állítása. Fűzőtábla használata, nagy gyöngyök fűzése hurkapálcára, drótra, spárgára, ritmikus sor két színnel. Mozaikkirakás, nyomdázás meghatározott helyre, rajzolás során keret tisztán hagyása, autó végigvezetése „úton". Pontok közé ceruza, pálcika beillesztése, pontok összekötése ujjal, ecsettel, ceruzával. Mozgó tárgy követése szemmel, tájékozódás egy szemmel. Logikai játék, hasonló formák keresése, egyeztetés feladatlapon. Baba- és saját ruha gombolása. Nagy gyöngy fűzése.
Fogalmak	*Gurítás-dobás, cél. A helyváltoztatás szinonimái.* Kösd össze! Illesztés, igazítás, pontosság, gyöngysor, hosszabb, rövidebb, eleje, vége, közepe, betöltés, kihagyás, bele, mellé, találat, alapszínek, sötét, világos, hosszabb rövidebb. hosszában, keresztben, fordítva, méret, szín, forma, ugyanolyan, hasonló. Ruhadarabok.

Témakör	5. Emlékezet-, gondolkodás- és figyelemfejlesztés	Óraszám 1. évf: 10 óra
		2. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű összefüggések, különbségek, hasonlóságok felismerése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Rövid szavakat utánamondani, ismételni, néhány percnyi szünet után felidézni. – Változásokat észlelni, jelezni. – Egyszerű összefüggéseket felismerni, megfogalmazni. – Halmazból egy-egy meghatározott tárgyat kiválasztani.	*Fejlesztési ismeretek* – Rövid szavak utánamondása. – Tárgyak megfigyelése, változás észlelése. – Összefüggések felismerése. – Csoportosítás. – Mondókák együttmondással. – Szavak utánamondása. – Versek, dalok, mondókák tanulása.

– Versek, mondókák értő elmondása (együttmondással). – Ismert tárgyakat ismert fogalmak alá rendelni. – Kérdések segítségével eseménykép tartalmát felidézni, elmondani.	– Figyelemfejlesztő játékok. – Képolvasás. *Fejlesztési tevékenységek* Szavak felidézése és ismételt mondása játékos formában. Tárgyak sorából „Mi tűnt el? Mi változott?" Eseményképek feldolgozása, egyszerű összefüggések felismerése. Színek szerinti válogatás. Mondókák, versek kiválasztása tartalom alapján, rákérdezéssel, tartalom elmondása. Egyes szavak, képről alkotott mondatok azonnali és késleltetett utánamondása. Lefordított képek megtalálása, képes lottó, puzzle-k. Tematikus kép szereplői, tevékenységük felidézése emlékezetből, kérdések segítségével.
Fogalmak	Ugyanaz, *még egyszer,* ugyanolyan, *hasonló (részben ugyanolyan),* Miért? kérdés, válasz. Étel, ruhanemű, jármű, játékok, bútorok, edények, járművek, funkciójuk.

Témakör	6. Íráselemek tanítása	Óraszám 1. évf: 22 óra
		2. évf: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tárgyak válogatása forma alapján.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Alapformákat egyeztetni, biztosan differenciálni, felismerni a környezet tárgyain. – Felismerhető formákat létrehozni segítséggel, különböző eszközökkel. – Tanszereket rendeltetésszerűen, kíméletesen használni, a vonalközt figyelembe venni.	*Fejlesztési ismeretek* – Formák differenciálása, egyeztetése. – Formák megfigyelése, körüljárása, átrajzolása. – Irányok követése. – Irányított vonal húzása, átírás. – Helyes testtartás, ceruzafogás. – Határok betartása. – Könyv, füzet használata.

– Az instrukciókat pontosan követni. – Tudatosan alkalmazni egyenes és görbe vonalakat. – Az íráshoz szükséges körülményeket megszokni. – A hibákat megtalálni, törekedni a hibátlan feladatvégzésre, a hibajavításra.	*Fejlesztési tevékenységek* Tárgyak megfigyelése, összehasonlítása, felismerése tapintás útján. Egyenes és görbe vonal követése. Szögletes és kerek formák kirakása, átrajzolása homokba bottal, papírra ujjal, ecsettel, ceruzával. Könyv lapozgatása, előre, hátra lapozás. Képek keresése, füzet lapozása, sorok teleírása, kihagyása, szóköz. Vonal rajzolása le, fel, jobbra, balra. Ábrák, pontok összekötése homokban, táblán, feladatlapon. Egyenes, kör, csigavonal, egyszerű szögletes formák szabályos átírása, másolása áttetsző papírra. A folyamatos munka idejének fokozatos növelése. Ábrák kiegészítése, egyszerű formák rajzolása meghatározott helyre, széles vonalközbe.
Fogalmak	Egyszerű formák: kerek, *szögletes, széles, keskeny*, rövid, hosszú, egyenes, *görbe,* kör- és *csigavonal.* Összehasonlítás: ugyanolyan, *ugyanúgy*, *ugyanarra*, *ugyanoda*. Helymeghatározások. A könyvben való tájékozódás: üres sor, tele sor, ujjnyi köz, vastag vonal,... Kösd össze! *Kerüld ki*!

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (1. évfolyam)	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Képes figyelmét néhány percig a feladatra irányítani. Felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Képes az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. Képes segítséggel alkalmazni – megnevezésre – a téri relációkat. Képes környezete iránt érdeklődni, alapvető kommunikációs készsége alakul (közeledésre adekvát reakció, részvétel közös tevékenységben /passzív is/, elemi szükségletek, igények jelzése). Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (2. évfolyam)	Képes felismerni a soralkotás (két elemből álló) ritmusát, próbálja azt (segítséggel) utánozni. Részt vesz irányított csoportos tevékenységben. Képes a feladatot elvégezni, szabályokat betartani. Képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat társaival csoportosan elmondani. Képes a különböző íróeszközöket (segítséggel) alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást, tudatosan alkalmazni az író- és rajzeszközök, ceruza megfelelő nyomatékát.

3–4. évfolyam

Az alsó tagozat végéig az írás és az olvasás elemeinek elsajátítása, a betűk megismerése történik, minden esetben a már megismert betűk folyamatos ismétlésével, gyakorlásával.
Az olvasás-írás tantárgy betűismertetése elsősorban a tő/kiinduló-írásos betűtípus megismertetését célozza meg, ezzel párhuzamosan megtörténhet a nagybetűs alak bemutatása, amelyet a tanulók gyakran hamarabb megjegyeznek általánosabb előfordulása miatt.
Az írás tantárgy a sajátos nevelési igény miatt speciális, a láthatósági szempontokat figyelembe vevő, nagyobb vonalközbe történő, fokozatosan csökkenő vonalméretű füzetet igényel, a tanulók egyéni sajátosságaihoz igazodó íróeszközzel.
Az erkölcsi nevelés területén a tantárgy fontos szerepet játszik az alapvető viselkedési szabályok betartásának megalapozásával, a türelmes feladatvégzés és a társakra való odafigyelés kialakításával, a tanszerek és eszközök rendezettségére neveléssel és az írásbeli munka minőségének fejlesztésével.
A nemzeti öntudat, hazafias nevelés fejlesztését az alapvető téri relációkban való eligazodás fejlesztése, a népi mondókák és rövid versek megismerése segíti.
Az állampolgárságra, demokráciára nevelés területén fontos az iskolai házirend szabályainak megismerése, törekvés a szabályok minél önállóbb betartására.
Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése a minél jobb teljesítmény elérésére törekvéssel, az önellenőrzés iránti igény kialakításával, feladathelyzetekben a társakkal való együttműködés fejlesztésével, egymás munkájának tiszteletben tartásával, és a türelmes várakozásra neveléssel valósul meg.
A tantárgy a tanulás tanítását a tanulás iránti érdeklődés felkeltésével, az egyénre szabott feladatok megoldására törekvéssel segíti.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td>1. Beszédfejlesztés</td><td>Óraszám:
3. évf: 5 óra

4.évf: 7 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Hangszintézis képességének kialakítása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Törekedni az érthető beszédre, figyelmeztetés után a hibák javítására.
– Szókincset bővíteni, tudatosabb, árnyaltabb beszéd, az új szavakat szókincsbe építeni.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Beszédtechnika fejlesztése.
– Hang kiemelése.
– Szókincsbővítés.
– Irodalmi élmények.
– Ritmusfejlesztés.</td></tr>
</table>

– Rövid mesét végighallgatás után rákérdezésre felidézni, visszamondani. – A kimondott és leírt szó kapcsolatát megérteni. – A csoport előtt önálló „fellépést” vállalni ismert dallal, verssel.	*Tevékenység* Hangoztatás. Személyes élmények felidézése. Versek, mondókák, dalszövegek értelmezéssel. Személyes élmények felidézése. Mesehallgatás, segítséggel visszamondás, dramatizálás. Hangok önálló ejtése hosszan, röviden. Zöngés hangok ejtésének kitapintása. Képes újság nézegetése.
Fogalmak	*Különböző kedélyállapotok. Rokon értelmű szavak.* Magánhangzó, *mássalhangzó.* Hang, szó, mondat. Megszólítások, köszönések. *Megfelelő hangerő, megfelelő hanghordozás*.

Témakör	2. Térorientációs gyakorlatok	Óraszám: 3. évf :10 óra
		4. évf: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Téri fogalmak helyes használata (elől-hátul, közel-távol).	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Emlékeztető segítségével a bal-jobb oldalt, illetve irányt differenciálni. – A balról jobbra haladást rögzíteni, és spontán módon alkalmazni soralkotás alkalmával. – A téri relációk kifejezéseit a spontán beszéd során is helyesen használni. – A hibás helymeghatározást javítani. – Eltérő nagyságú bábuval megfelelő számú és irányú lépést tenni (kis segítséggel).	*Fejlesztési ismeretek* – Lateralitás gyakorlása. – Soralkotások. – Téri relációk gyakorlása. – Helymeghatározás tanteremben, udvaron, eseményképen, rajzon. – Lépegetés társasjáték-táblán. – Játékos feladatok. – Képolvasás. – Tájékozódási gyakorlat 3x3-as négyzethálón. – Ismerkedés a tanterem alaprajzával. – Szógyűjtés „milyen a…?” kérdésre. *Fejlesztési tevékenységek*

– A megadott instrukciók követése, társak türelmes figyelemmel kísérése. – Adekvát, egyszavas válasz adása ki?, mit csinál?, milyen? kérdésekre. – Felismerni önállóan a felső, alsó, szélső és középső sorokat, oszlopokat.	Bal-jobb megállapítása, jelölése. Sorok átrendezése, új tagok beillesztése (gyerekek, játékok). Cselekvés alapján a kapott utasítás „megfejtése”. Képolvasás, kép kiegészítése meghatározott helyeken (rajz, nyomda). Közös társasjáték, lépés bábuval. Tárgyak eldugása, megkeresése. A kép szereplőinek helyzete, tulajdonságaik elmondása emlékezetből. Adott sor és oszlop („emelet, lakás”) jelölése bábuval, rajzzal. Saját és társai tárgyai és a berendezési tárgyak helyének bejelölése.
Fogalmak	Páros testrészek. Alsó, felső, *jobb és bal oldali* szomszédok. *Térkép, irányok. Pontos helymeghatározások.* Sor eleje, vége, közepe, *utolsó előtti.* Téri relációk. Külső és belső tulajdonságok.

Témakör	3. Finommozgások fejlesztése	Óraszám: 3. évf :10óra
		4. évf.:13óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelések, látási differenciálás fejlesztése. Íráskészség alapozása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Ügyesítő gyakorlatokat végezni mindkét kézzel. – Az irányokra vonatkozó utasításokat megérteni és követni. – Egyszerű ábrákat másolni a tábláról. Szabad kézzel felismerhető ábra rajzolása. – Feladatvégzés tudatos vonalvezetéssel, megfelelő ceruzafogással és nyomatékkal.	*Fejlesztési ismeretek* – Ujjgyakorlatok. – Irányok megkülönböztetése síkban. – Vonalvezetési gyakorlatok. Iránymozgás. *Fejlesztési tevékenységek* Zongorázás, kopogás, tevékenységek apró tárgyakkal, tépésmozaik készítés. Eseménykép figurái a középponthoz, illetve egymáshoz viszonyítva. Ceruzával haladás ábrák, párhuzamosok között. „Kockás” papíron kisebb-nagyobb négyzetek, lépcső rajzolása. Színezés, határok betartása. Forma betöltése, kihagyása, színezés sötétre, halványra. Nyomaték tudatos változtatása.

– Az előnyben részesített oldal tudatos használata, domináns oldal kialakulása.	
Fogalmak	Tevékenységek (csipegetés, sodrás, csavarás…). Fokozás (még feljebb, legszélén…). Íráselemek, egyszerű alakzatok. Kösd össze!, Karikázd be!, Húzd alá!, Húzd át! utasítások.

Témakör	4. Szem-kéz koordinációjának fejlesztése	Óraszám: 3. évf :10 óra
		4. évf.:13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Mozgó figura követése szemmel.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Próbálkozni megfelelő erővel a jó irányba dobni. – Szimpla csomó kötése, meghúzása. Segítséggel masnikötés próbálgatása. – Minta után stabil építményt készíteni különböző építőelemekből. – Helymeghatározás alapján a megfelelő elemet kiválasztani. – Két elemet önállóan összeilleszteni, az esetleges hibákat észlelni, javítani.	*Fejlesztési ismeretek* – Célba dobás. – Csomókötés. – Építés. – Soralkotások. – Kép összeillesztése. *Fejlesztési tevékenységek* Táblai ábrák célzása babzsákkal, papírrepülővel. Babaruhára, fűző-játékra, saját cipőre csomó kötése. Építés önállóan és minta után. Építőelemek pontos illesztése. Kártyák, dominó sorba rendezése vízszintes és függőleges irányban. Szétvágott kép, mesekocka elemeinek összeillesztése.
Fogalmak	Cél, irány, közelebb, távolabb, alsódobás, felsődobás, vastag, vékony zsinór, laza, szoros csomó; fal, kerítés, oszlop, torony, vízszintes, függőleges elhelyezés, sorok, oszlopok, szomszédok, következő; kép széle, kerete, fejjel lefelé.

Témakör	5. Íráselemek tanítása	Óraszám: 3 évf:10óra

		4 évf.:13óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Vonalrendszer megismerése, tájékozódás a vonalrendszerben.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Az álló, fekvő és ferde vonalak differenciálása és megfelelő alkalmazása. – Felismerhetően egyszerű formák rajzolása (a sikertelen próbálkozások ne szegjék kedvét). – Betűelemeket átírni, differenciálni, felismerhetően másolni. – A helyes irányt követni, írás során a szó- és sorközöket betartani. – A vonalrendszert megbízhatóan ismerni, íráselemek helyét biztosan ismerni.	*Fejlesztési ismeretek* – Álló, fekvő egyenes. – Kör-, kapu- és csészevonal. – Hurok- és horogvonalak. – Íráselemek írása vonalrendszerbe, sorközbe. *Fejlesztési tevékenységek* Ritmikus sor 3-4 elemből (I I – I I – I I). Betűelemek felismerése ábrákban. Ábrák kiegészítése, betűelemekkel. Nyitott és zárt forma differenciálása. Hurok- és horogvonal átírása, másolása. Rajz kiegészítése. Azonos írásjelek felismerése, jelölése, sor folytatása. Ismerkedés a vonalrendszerrel, vastag vonal megállapítása, megkezdett sor folytatása.

Fogalmak	Egyenesekből kirakható jelek (+, –, relációs jel). Kezdőpont, egyező irány, ellenkező irány. Vonalrendszerbe írás fogalmai. Sorköz, határvonal, kisebb, nagyobb, befér, kilóg.

Témakör	6. Betűtanítás	Óraszám: 3. évf: 23 óra
		4. évf: 30óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Rövid – hosszú biztos elkülönítése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Egy-egy hang jelenlétét, hiányát felismerni erősen	*Fejlesztési ismeretek* – Hangkihallási gyakorlatok. – Magánhangzók felismerése ajakállásról.

artikulált, ismert szavakban. – Együttműködve törekedni a minél tisztább kiejtésre. – Hangsúlyozott kezdőhangot kihallani ismert szóból. – Különböző szempontok (tartalom, kezdőhang) szerint szavakat differenciálni. – Betűhöz megfelelő hangot, hanghoz betűt társítani. – A tanult betűt felismerni és egyeztetni a megfelelő hanggal, amit hallott és látott a szóban. – Kérdésre megadott szóval mondatot alkotni. – Ismert szót képpel, képet szóval egyeztetni. – Saját nevét felismerni, ismerős hangot és betűt keresni benne.	– Kezdőhang leválasztása. – Ismerkedés az új betűkkel. – Betű felismerése szövegben. – Hang-betű egyeztetés. – Szógyűjtés. – Szó-kép egyeztetés. – A mondat (analóg mondatalkotás). *Tevékenység* Játékos hallásfigyelem-fejlesztő gyakorlatok. Hang kihallása szó elején, végén, közepén, kezdőhang kiemelése, önálló hangoztatása hosszan, röviden. Szájról olvasás (nevek, ismert szavak), ajakállások utánzása. Ismert betű kiválasztása betűsorból, felismerése, hangoztatása nevekben, ismert szavakban. Ismert betűk alapján szó felismerése, egyeztetése képpel. Aktuális betű keresése újságban, utcai feliratokon. Szavak szótagolása, tapsolása. Tematikus szógyűjtés. Szavak felismerése körülírás alapján. Képolvasás, két-három szavas mondatok alkotása.
Fogalmak	*Személyek, tárgyak meghatározása:* „Ki? Mi?” kérdések. Embert jelölő szavak (válaszok „ki?” kérdésre). A „mondat” egyszerű meghatározása. Kezdőbetű, írásjel. Újságcímek, utcai feliratok.

Témakör	7. Olvasás	Óraszám: 3. évf :20 óra
		4. évf.:27óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Rész-egész észlelése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	

– A tanult betűt felismerni hallott és látott szóban. – A betűk kirakása megfelelő sorrendben. – Aktív részvétel a közös munkában. – 3 betűs szót (minta után vagy diktálásra) kirakni önállóan. – A betűk sorrendjét betartani, a hibákat megtalálni, helyét jelezni, segítséggel javítani. – Versmondás értelmesen, hangsúlyozva.	*Fejlesztési ismeretek* – Betűfelismerés. – Két betű összeolvasása. – Szógyűjtés kezdő szótaggal. – Tárgykép-szó egyeztetés ismert betűk alapján. – Szó kirakása. – Szó analizálása. – Versek, mondókák tanulása. *Tevékenység* Ismert betűk keresése könyvben, újságban, utcai feliratokon. Azonos kezdőhangú szavak közül a két azonos betűvel kezdődőek kiválasztása, elemzése. Szavak felismerése körülírás és kezdőhang alapján. Megadott betűkből szó kirakása. Kép alapján hiányos szó megfejtése, hiányzó betű pótlása. Versek, mondókák közös elmondása, ismert hangok, betűk kiemelése.
Fogalmak	Betű, szótag, szó, mondat. Ellentétes szópárok. Szavak alakja, jelentése, írása, kiejtése. Hasonlóság, különbség konkrét példákon. Kérdőszavak, válaszok. Kösd össze!, Karikázd be!, Húzd alá! stb. utasítások.

Témakör	8. Írás	Óraszám: 3. évf: 20 óra
		4. évf: 27óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfelelő betűk és hangok biztos összekapcsolása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Az írás során a betű megfelelő méretben a megfelelő helyre kerüljön. – A sorokat, sorközöket és a haladási irányt betartani. – 2 betűs szót önállóan, annál hosszabb szót segítséggel írni, másolni.	*Fejlesztési ismeretek* – Betűforma vázolása. – Írás sorközbe távolságtartással. – Két betűs szavak átírása, másolása. – Írás diktálás után. – Betűk írása sorközbe. – Kétbetűs szavak írása. – Betűk, szótagok másolása.

– A betűket és hangokat biztosan felismerni és egyeztetni. – Pontos, figyelmes másolás, az esetleges hibákat segítséggel javítani.	*Fejlesztési tevékenységek* Betűalakítás padon, táblán, írólapon. Betű átírása és írása egyesével. Másolás előírásról, tábláról. Betűk írása egyenként, szóközzel. Szógyűjtés azonos magánhangzókkal, a magánhangzók leírása. Megadott kezdőbetűvel tematikus szógyűjtés. Kétbetűs szavak gyűjtése, írása. Kétbetűs szavak kirakása, betűk megfordítása a (le-el, be-eb, lé-él).
Fogalmak	Írólap tartása, betű helye, mérete, sor, vastag vonal, margó, kezdőhang – első betű. Hosszú, rövid hangok, jelölésük, szó, szótag, egy szótagú szavak. Hasonló, különböző, ellentétes értelmű szavak.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. év végén (3. évfolyam)	A tanuló képes soralkotás alkalmával spontán módon alkalmazni és rögzíteni a balról jobbra haladást. Kialakul az előnyben részesített oldal tudatos használata. Képes szabad kézzel felismerhető ábrát rajzolni. Feladathelyzetben együttműködő, motiválható, képes figyelmét néhány percig a feladatra irányítani. Képes az íráselemek helyének figyelembevételével önállóan sort alkotni a vonalrendszerben. Képes a feladatokat tudatos vonalvezetéssel, megfelelő ceruzafogással és nyomatékkal végezni. Képes a helyes irányt követni írás során, a szó- és sorközök betartásával.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év végén (4. évfolyam)	Képes szavakban a magánhangzót kihallani, adott magánhangzót megjelölni. Képes spontán beszédben helyesen használni a téri relációk kifejezéseit. Képes az alaprajz és a valóság közti összefüggést felismerni. Képes betűelemeket átírni, differenciálni, felismerhetően másolni. Képes egyszerű szöveget (betűket), ábrákat másolni a tábláról. Képes szóképeket differenciálni néhány tanult betű alapján. Képes szógyűjtésre tartalom, illetve alaki kritériumok alapján. Képes kétbetűs szavakat gyűjteni, értelmezni, leírni.

5–6. évfolyam

A tantárgy jelentős szerepet játszik az erkölcsi nevelés területén a feladattudat és a feladattartás fejlesztésében, a helyes viselkedési szabályok megerősítésében és megtartásában, a tanuló saját és mások munkájának megóvására vonatkozó törekvésének kialakulásában, megbecsülésére nevelésében, valamint türelemre és kitartásra ösztönzésében.
A nemzeti öntudat, hazafias nevelés fejlesztését a magyar és az idegen nyelv közötti különbség felismerése, a téri orientációs ismeretek bővítése, a magyar népi mondókák és közmondások megismerése segíti.
A családi életre nevelést segíti a saját név felismerése, a családtagok nevének ismerete, vezetéknév és utónév azonosságainak és különbségének és ezek okainak tisztázása, valamint egyszerű köszöntő szöveg írásával felkészülés az aktuális családi ünnepekre.
Az állampolgárságra, demokráciára nevelést megalapozza a tanuló hivatalos személyi adatainak és azok alkalmazásának megismerése, az aláírás jelentőségének megtanítása.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Beszédfejlesztés</td><td>Óraszám
5. évf: 10 óra
6. évf:7 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Vizuális és verbális emlékezet fejlesztése.
Gondolatok, szavak kifejezése verbális vagy nonverbális jelekkel.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Folyamatos, nyugodt, érthető beszéd, hibák spontán javítása.
– Egyénileg és csoportosan fellépni az iskolai ünnepélyeken.
– Beszámoló átélt eseményekről.
– Kezdőhang alapján szavakat differenciálni.
– Legfontosabb adatait ismerni.
– A kérdezés és felelés formai- és tartalmi követelményeit betartani.
– Mondanivalót minél pontosabban kifejteni.</td><td colspan="2">*Fejlesztési ismeretek*
– Helyes artikuláció gyakorlása, hanglejtés, hangerő, stílus.
– Hangok meghallása szó elején, közben, végén.
– Mondatalkotás megadott szóval, mondatalkotás képről.
– Szókincsbővítés.
– Személyi adatok gyakorlása.
– Mondat bővítése újabb és újabb bővítményekkel.
– Mondat befejezése, kiegészítése.

Fejlesztési tevékenységek
Logopédiai gyakorlatok.
Légzőgyakorlatok. Szappanbuborék fújása.
Tematikus szógyűjtés, mondatalkotás adott szavakból.
Eseményképhez történet kitalálása, majd elmondása közösen.
Kezdőhang és befejező hang leválasztása.
Szótagolás, rövid és hosszú szótagok, szavak ritmusos tapsolása.
Látott-hallott szavak analizálása, magánhangzók kiemelése.</td></tr>
</table>

–	Teljes nevének, lakcímének másolása. Mondat bővítése újabb és újabb bővítményekkel. Mondat többféle befejezése. Versek, mondókák hangsúlyozása.
Fogalmak	Különböző kedélyállapotok. Napló. Személyi adatok. Régen, most, majd (igeidők). Kérdő névmások. Kérdezés és felelés, társalgás.

Témakör	2. Térorientációs gyakorlatok	Óraszám 5. évf: 11 óra
		6. évf: 8 óra
Előzetes tudás	Alak – háttér elkülönítése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A tanuló ügyességének megfelelő játékokat tudatosan (nem próba-szerencse alapon) kirakni. – Az árnyaltabb helymeghatározásokat megérteni és alkalmazni. – Téri relációkat megfogalmazni többféleképpen. – Helymeghatározásokat elvégezni különböző pontokhoz viszonyítva.	*Fejlesztési ismeretek* – Téri helyzetek transzformálása síkra. – Puzzle kirakása. – Távolság becslése, ellenőrzése. – Játékos feladatok. – Helymeghatározások. – Tájékozódás 4×4-es táblázatban. *Tevékenység* Tájékozódás az iskola alaprajzán. Útvonal együttes bejárása, berajzolása. Elem helyének megkeresése, forgatás, illesztés. Tárgyak elhelyezése közelebb, távolabb. Tűz-víz játék. Tárgy elrejtése, megtalálása. Egyszerű ábrák rajzolása a megfelelő helyre. Térbeli helyzetek megfigyelése, megfogalmazása.
Fogalmak	Le-fel, jobbra-balra (közlekedés). Csere, helycsere. Közel, távolabb, innen, túl... Oszlopok, sorok számozása, sorok, széle, közepe, önálló munka, önálló ellenőrzés, türelem, kitartás, vízszintes feliratok.

Témakör	3. Betűtanítás	Óraszám 5. évf: 54 óra
		6. évf:44 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Betűismertetések, szóképzés (szűkítés, bővítés) műveleteinek végzése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Az új betűt felismerni, írni, és összeolvasni a korábban tanultakkal. – Szavakat analizálni, betűket kapcsolni, összeolvasni. – Munkákat ellenőrizni, hibákat megtalálni, és megfelelően javítani segítséggel. – Szavak jelentésmódosulásait észlelni, és a változást megfogalmazni. – Érdeklődni a környezet iránt, tájékozódni a térképen. – Fejtörőket, rejtvényeket megoldani.	*Fejlesztési ismeretek* – Új betű ismertetése. – Szótagok, szavak kirakása. – Hiányzó betűk, szótagok pótlása. – Két szótagú szavak írása. – Játék a betűkkel. *Tevékenység* Betű kiemelése, hangoztatása, írása, olvasása, kapcsolása. Azonos szótaggal kezdődő szavak gyűjtése, értelmezése. Szavak kirakása közösen, minta után, diktálásra, önállóan. Hiányzó betűk, szótagok felfedezése, pótlása. Szavak másolása, diktálás után írása, hibák észrevétele, javítása. Szavak kiegészítése raggal, jellel (szavak értelmének megváltoztatása). Kérdő mondatok alkotásaNagybetűk keresése újságban, könyvben. Városok nevének gyűjtése a térképről. Anagramma kirakása (retek, teker, keret stb.), valamennyi változat leírása emlékezetből. Keresztrejtvény, találós kérdés stb.
Fogalmak	Szavak tartalma, alakja. Azonos alakú szavak, rokon értelmű szavak. Szavak igekötővel, kezdő szótag, végződés. Szabály (mit írnánk nagybetűvel?). Tulajdonnevek írásának szabályai. Mondat meghatározása, fajtái. Különböző érzelmek. „Miért?” (Szomorú, sír, vidám, nevet stb.). Törd a fejed! Ki tud többet? –vetélkedő.

Témakör	4. Olvasás	Óraszám 5. évf: 31 óra
		6. évf:25 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az írásjelek figyelembevételével olvasás. Kijelentés, kérés, kérdés megkülönböztetése.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– 3-4 betűs szót kirakni és leírni hallás után. – Tőmondatokat (szükség esetén segítséggel) olvasni. – Mondatokat megtanulni, felmondani. – Rövid mondatot önállóan értelmezni. – Képsorról összefüggő mondatokat alkotni. Önálló munkavégzés, reális önértékelés. – Ok-okozati viszonyokat, összefüggéseket felismerni. – A betűk kirakása, másolása megfelelő sorrendben. – Egyeztetni szókártyákat tárgyakkal, tárgyképekkel.	*Fejlesztési ismeretek* – Hangok és betűk egyeztetése. – Szavak olvasása, szókép és tárgyak egyeztetése. – Versek, mondókák tanulása. – Eseményképek sorba rendezése, magyarázása. – Összetett mondatok befejezése „pedig”, „de”, „mert” kötőszavak után. *Fejlesztési tevékenységek* Hangok alapján betűk kirakása. Szavak, tárgyak és képek egyeztetése. Kérdések feltevése egymásnak az olvasmánnyal kapcsolatban. Cselekvések megnevezése, időrendjük megállapítása. Egyeztetések a tanterem tárgyaival, tárgy- és szóképekkel. Hibás állítások javítása, félmondatok értelmes összeillesztése.

Fogalmak	Kösd össze! Karikázd be! Utasítások. Hang – betű. Szó, mondat, pont, nagybetű. Múlt, jelen és jövő idejű cselekvések. Előbb, később, ok, előzmény, következmény. Hely, helyszín (Válaszok hol? kérdésre, helymeghatározások – szóvégződések (helyragok).

Témakör	5. Írás	Óraszám 5. évf: 43 óra
		6. évf:35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kis- és nagybetűk differenciálása. Különböző betűalakok azonosítása (írott, nyomtatott betű).	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A betűk írása során a tanuló figyelmét, önállóságát, feladattudatát, kitartását és	*Fejlesztési ismeretek* – Betűk írása sorközbe, vonalrendszerbe. – Szavak másolása. – Írás, diktálás után.

koncentrációkészségét fejleszteni. – Rendezett füzet, javuló betűformák önálló feladatvégzéskor. – Türelmes, kitartó feladatmegoldás.	– Puzzle kirakása. – Kezdőbetűk jelölése. *Fejlesztési tevékenységek* Betűformák gyakorlása. Meghatározott szó keresése könyvből. Másolás, ellenőrzés, javítás.
Fogalmak	Névelő. Mondat fajtái: . ? ! alkalmazásai. Mondat szabályai szóban, írásban. Mondat eleje, vége. Tartalom, szereplők. Betűk, szavak, sorok távolsága. Szabályos, szabálytalan formák. Se több, se kevesebb!

Témakör	6. Értő olvasás	Óraszám 5. évf: 31 óra
		6. évf: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szavak, szövegek képhez rendelése.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Események összefüggéseit megérteni és elmondani saját szavaival. – Feliratokat értelmezni kis segítséggel. – Az árufajták értékét összehasonlítani segítséggel. – Ételreceptből alapanyagokat, mennyiségeket kiemelni rákérdezésre.	*Fejlesztési ismeretek* – Információk, hirdetések. – Ételreceptek. *Fejlesztési tevékenységek* Árukatalógus nézegetése, olvasgatása, termékek csoportosítása. Árak összehasonlítása. Zacskós leves készítése a leírt útmutató alapján, a leírtak betartása.
Fogalmak	Termékek, események, időpontok, olcsó, drága, hozzávaló, főzési idő, forrás, keverés, lassú tűzön.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1.évének végén (5. évfolyam)	A tanuló személyi adatait biztosan ismeri. Képes saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni Képes önállóan szavakat kiolvasni. Képes automatikusan alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Képes felismerni a tanult betűket

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (6. évfolyam)	Képes a helyzetnek megfelelő bővített mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni és leírni azokat másolással. Képes szavak elemzésére, betűkártyával való kirakására, másolására, hiányzó betűk pótlására. Képes rövid szavakat önállóan leírni.

7–8. évfolyam

A tantárgy különösen fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben az ismeretelsajátításhoz és a koncentrált figyelem fenntartásához szükséges viselkedés automatizmussá válásának segítésével, a feladattudat, feladattartás és a feladatok helyes megoldása iránti igény megerősítésével, a pontos, precíz munkavégzésre, a tanszerek és taneszközök megóvására való törekvésre neveléssel.
A nemzeti öntudat, hazafias nevelés a magyar irodalmi művek és történelmi események megismerésével, a nemzeti ünnepek jelképeinek, jelszavainak, hőseinek tiszteletével valósul meg.
A tantárgynak fontos szerepe van az állampolgárságra és demokráciára nevelésben. A diákönkormányzat tevékenysége és szabályainak megismerése, a tanulói jogok és kötelességek elfogadása szorosan kapcsolódik a fejlesztési területhez.
A tantárgy a helyes önismeretet és énképet a társas kapcsolati kultúra erősítésével, önellenőrzéssel és hibajavítással fejleszti. A tevékenységek során a társakkal szembeni türelem, megértés erősödik.
A médiatudatosságra nevelésben nagy szerepe van az írásos anyagokban történő egyre biztosabb eligazodásnak, a kommunikációs technológiák és tartalmak közötti helyes választás segítésében, és a valóságos és fiktív tartalmak megkülönböztetési képességének fejlesztésében.
A tanulás tanítását támogatja az egyéni tanulási módok hatékonyságának megismerése, az olvasási technikák különböző fokú és tartalmú elsajátítása, és az értő olvasás gyakorlásának fejlesztése.

Témakör	1. Betűtanítás	Óraszám: 7. évf: 22 óra
		8. évf: 22óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kisbetűk és nagybetűk nyomtatott és írott alakjának biztos felismerése. Teljes ábécé megismerése.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Egyszerű szavak analizálása, betű hiányának érzékelése, pótlása. – Hibakeresés rosszul kirakott szóban. – Gyakrabban használt tulajdonneveket írni. – 1-2 próbajáték után részvétel szójátékos versenyben a szabályok megértésével, betartásával.	*Fejlesztési ismeretek* – Új betű ismertetése, kapcsolása. – Hiányzó betűk pótlása. – Szavak kirakása, másolása. – Nagybetűk ismertetése, egyeztetése kicsikkel. – Írás számítógépen, billentyűzet. – Tulajdonnevek írása, olvasása. – Játék a betűkkel. *Fejlesztési tevékenységek* Betű leválasztása, hangoztatása, írásának gyakorlása, összeolvasás. Hiányzó kettős betűk pótlása szó elején, közepén, végén. Tematikus szógyűjtés az új betűkkel. Nagybetűk írása vonalközbe. Másolás, szavak írása tetszés szerint. Betűk keresése, szavak írása billentyűzeten. Város-, személy-, utca- és intézménynevek másolása. Szólánc leírása közösen, „szópóker”, közös fejtörő játék. Keresztrejtvény, mit visz a kishajó?
Fogalmak	Betűk helye a teljes ábécében. Különböző betűtípusok, írásmódok. Tulajdonnevek, köznevek, földrajzi nevek. Gyűjtőfogalmak, alárendelt fogalmak. Rejtvények, találós kérdések.

Témakör	2. Olvasás	Óraszám: 7. évf:30 óra
		8. évf:30óra
Előzetes tudás	Egyszerű szöveg olvasása (feliratok, reklám, prospektus), értelmezése.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Olvasott szöveg megértése, kérdések megfogalmazása rövid szöveg alapján.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

– Verseket, dalokat pontosan, értelmesen, hangsúlyozottan előadni. – Kérdéseket önállóan megfogalmazni. – Az olvasott információt megérteni. – Aktivitás közös feladatmegoldásban.	*Fejlesztési ismeretek* – Olvasmány olvasása tankönyvből. – Nehéz szavak elolvasása. – Néma olvasás. – Versek, énekek tanulása. – Mondatok olvasása, értelmezése. – Tájékoztató szöveg olvasása. *Fejlesztési tevékenység* Válasz alapján következtetés a kérdésre. Felsorolásból meghatározott elemek hangos olvasása. Versek, énekek olvasása, megtanulása írott szövegből. Hiányos mondatok olvasása, befejezése kép alapján. Élelmiszerek csomagolásán olvasható szöveg elolvasása, értelmezése. Gyermeklexikon (Ablak-zsiráf) címszavainak olvasása, megbeszélése.
Fogalmak	Írásjelek, hangsúlyozás, kiejtés, szótagolás, elemzés, összetett szó elemei. Kérdőszavak a hiányzó mondatrészekre. Vers, *rím*, ritmus. Miből készült? Mire való? (ismert tárgy címszó-szerű leírása). Friss, romlandó, *szavatossági idő*.

Témakör	3. Írás	Óraszám: 7. évf: 22 óra
		8. évf: 22óra
Előzetes tudás	Rendezett külalakra törekvés, írásos közlés iránti igény.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyéni, olvasható, rendezett íráskép kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Ismeretek tevékenységek
– Törekedni a betűformák és a füzet külalakjának javítására. – A kihangsúlyozott hosszú mássalhangzós szavakat helyesen leírni.	*Fejlesztési ismeretek* – Betűírás füzetbe, vonalközbe. – Hosszú mássalhangzók. – Kettős betűk gyakorlása. – Üdvözlőlap írása.

– A kettős betűket biztosan alkalmazni. – Kis- és nagybetűket egyeztetni. – Eligazodni a naptárban és a megfelelő neveket helyesen leírni. – Plakát tervezése, a fontos információk felismerése és kiemelése (nagybetűkkel). – Az olvasott információkat önállóan értelmezni, alkalmazni.	– Zs és sz differenciálása. – Nagybetűk írása sorközbe. – Nevek másolása naptárból. – Szó kiemelése nagybetűvel. – Nagybetűs feliratok megfigyelése utcán. – Tulajdonnevek felismerése, nagybetűs írás. *Fejlesztési tevékenységek* Új betűk írása szóköz betartásával. Elhelyezésük segédvonal nélküli vonalközbe. Kettőzött mássalhangzós szavak gyűjtése, írása. Meghatározott kettős betűt tartalmazó szavak keresése, másolása hosszabb szövegből. Üdvözlőlapok nézegetése, saját üdvözlőlap tervezése. Diktált szavak írása „zs” és „sz” oszlopba. Kicsihez megfelelő nagybetű párosítása. Kinek van névnapja... ? (dátumok alapján név keresése, másolása). Plakát készítése, egyes szavak csupa nagybetűs írása. Nagybetűs információs táblák készítése (KIJÁRAT, ZÁRVA, 8. CSOPORT, stb.). Diktált szavak között, illetve szövegben tulajdonnév önálló felismerése, írása.
Fogalmak	Betűméret-, típus. Kettőzött mássalhangzó, helyesírás, elválasztás. Üdvözlőlap különböző alkalmakra. Mondat, cím, kezdőbetű. Lényeges-lényegtelen esemény, időpont, színhely. Utcai feliratok, információk. Idegen eredetű szavak.

Témakör	4. Értő olvasás	Óraszám: 7. évf: 34 óra
		8. évf: 34óra
Előzetes tudás	Szöveghű olvasás hangos és néma olvasással.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasottak globális felfogása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Képaláírások önálló olvasása, értelmezése.	*Fejlesztési ismeretek* – Rövid hírek, események olvasása újságból.	

– A pontosság jelentőségét megérteni az olvasás és írás során. – Részt venni dramatizált mese egybefüggő eljátszásában. – Rövid híreket elmondani néhány szóban. – Híreket és személyes élményeket összekapcsolni hasonló helyszínnel, eseményekkel, illetve körülmények felidézésével. – Közkeletű idegen szavakat felismerni és helyesen kiejteni. – Igéket (cselekvést jelentő szavakat) kiválasztani szövegből.	– Hiányzó betűk pótlása szavakban. – Feladatok írásban. – Meseolvasás. – Újságolvasás. – Tv-híradó megnézése, a látottakról beszámoló. – Közkeletű idegen szavak elolvasása, értelmezése. – Igék keresése szövegben, igeidők értelmezése. *Fejlesztési tevékenységek* Olvasottak megbeszélése. Hiányos szavakba különböző betűk beillesztése. Szavak értelmének megváltoztatása egy-egy betű cseréjével. A hírek végighallgatása csendben. Felidézésük ellenőrzése, videóval. Idegen szavak keresése, magyarázata (Pepsi Cola, HBO, Corvin stb.). Igék átírása, átfogalmazása múlt, jelen és jövő időbe.
Fogalmak	Ok, okozat, előzmény, következmény, eredmény. Az ország tájai. Magyar, külföldi, anyanyelv, idegen nyelv. Külföldi, belföldi hírek, közlemények.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (7. évfolyam)	A tanuló képes felismerni és megfelelően használni a különböző betűalakokat, írásmódokat. Képes a betűk megismerésével összeolvasni, illetve szóképfelismerés segítségével rövid szöveget önállóan elolvasni. Képes a mindennapi életben adódó nagyon egyszerű olvasási feladatok megoldására

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (8. évfolyam)	Képes a rendezett külalakra törekedni. Képes segítséggel a mindennapi életben adódó nagyon egyszerű olvasási feladatok megoldására, segítséggel megírni – értékelhető tartalommal – néhány mondatos levelet. Képes segítséggel, adekvát választ adni írásban, az írásban feltett kérdésekre. Képes a környezeti elvárásoknak megfelelő alapvető írásos kommunikációs készséggel feladatot megoldani segítséggel. Képes közkeletű rövidítéseket, közismert idegen helyesírású szavakat olvasni, írni.

Számolás-mérés

(Matematika)

A tantárgy célja kialakítani a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknál olyan elemi ismereteket, amelyek eljuttatják őket az érzékeléstől, észleléstől a tárgyfogalmak kialakulásához; megalapozni és kialakítani a tárgyakkal végzett cselekvésekkel a tanulók gondolkodási funkcióit, elemi számfogalmát.

A pedagógusnak fejlesztenie kell a számolás és mérés elsajátításához szükséges alapkészségeket, az érzékelést, észlelést, figyelmet, emlékezetet, gondolkodási készséget és a problémamegoldó képességet, hogy a tanulók alapvető logikai összefüggések felismerése révén az ismereteket gyakorlatban tudják alkalmazni. Feladata felkelteni, fenntartani a környezet iránti érdeklődést, a környezet megismerése során tudatos tevékenységeket végeztetni, az ismeretek megszerzésére irányuló spontán törekvéseket kialakítani, az alapvető térbeni és időbeni tájékozódást fejleszteni, elérni egyszerű utasítások megértését, követését.

Fontos feladat a mennyiség- és számfogalmat kialakítani, hogy a tanuló képes legyen mennyiségeket, számjegyeket felismerni, összehasonlítani, megváltoztatni, alapműveleteket végezni fejben és írásban; szöveges feladatokat értelmezni, a logikai összefüggéseket felismerni, a megoldáshoz szükséges lépéseket felállítani; méréseket végezni, különböző mértékegységek fajtáit, léptéküket, gyakorlati alkalmazásukat megismerni; a pénzzel kapcsolatos elemi ismereteket megszerezni, pénzérméket, bankjegyeket felismerni, értéküket, nagyságrendbeli különbségieket felismerni, a mindennapi életben történő alkalmazásokat segítséggel gyakorolni; továbbá a banki pénzügyi műveletek alapjait megismerni (bankkártya, folyószámla, hitelszámla).

1–2. évfolyam

A tantárgy különösen fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben, az egyszerű szabályok megértésére és betartására, és a csoportosan végzett tevékenység szabályainak, feltételeinek betartására neveléssel, a képességekhez igazodó feladatok végzésében és befejezésében a minél nagyobb kitartás kialakításával, valamint az alkalmazkodóképesség és feladattudat kialakításával, a türelem és pontosság megalapozásával.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztésében az együttműködéssel történő feladatvégzés megalapozása zajlik, a csoportba való beilleszkedés és az iskolai viszonyrendszerben való eligazodás segítésével.

A tanulás tanítását a tantárgy az által nyújtott információk megismerése iránti igény és az ismeretek befogadása iránti érdeklődés felkeltése támogatja.

Témakör	1. Elemi tapasztalatok a tárgyak tulajdonságairól	Óraszám 1. évf: 30 óra
		2. évf: 30 óra
A témakör nevelési-	Azonosságok (egyezőségek), különbségek érzékelése, differenciálás.	

fejlesztési céljai	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Differenciálás 3 méret között segítséggel. Kerek és szögletes tárgyak szétválogatása irányítással. Három szín megkülönböztetése.	*Fejlesztési ismeretek* Tárgyak kiterjedése. Kicsi, kisebb, nagy, nagyobb, ugyanakkora. Formai tulajdonságok. Kerek, szögletes. Érzékelési gyakorlatok. Piros-kék-sárga-zöld-fehér-fekete, puha-kemény, meleg-hideg. *Fejlesztési tevékenységek* Tárgyak méretének megtapasztalása. Azonos jellegű tárgyakból sor kirakása: kicsi-nagyobb-legnagyobb; nagy-kisebb-legkisebb; sor kirakása önállóan, kifejezések hangoztatása. Ugyanakkora keresése, összehasonlítása. Jellegzetes tárgyak kitapogatása zsákban. Vegyes halmazból minta alapján egy-egy tárgy kiválasztása. Színek megnevezése egyenként, hasonló színű tárgyak keresése. Gyors és lassú járás, mozdulatok utánzása. Kemény-puha, meleg-hideg tárgyak kitapintása, azonosítása.
Fogalmak	Tárgyak tulajdonságait jelölő fogalmak. Felszólítás cselekvésekre: gurítsd! Dobd! Kérem! Tessék!

Témakör	2. Tájékozódás	Óraszám 1.évf: 32 óra

		2.évf: 32 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Időbeli és térbeli változások érzékelése cselekvésekkel.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Megfelelő irányítással, segítségnyújtással a feladatokat végrehajtani a társakra is figyelve. A sorbaállási, helycserés és helyváltoztatásos feladatokat megérteni és elvégezni. Felhívásra folyamatokat észrevenni. Türelmesen várakozni majdani eseményekre, várt eredményekre. A „várj! majd!, most!” vezényszavak megértése és alkalmazkodás azokhoz. Egyszerű, konkrét kérdésekre válaszolni az igeidők helyes használatával.		*Fejlesztési ismeretek* – Térorientációs gyakorlatok: ide, oda, elé, mellett, előtt, mögött, rá, alá irányok. – Időbeli tájékozódás. *Fejlesztési tevékenységek* Cselekvések végzése változatos formában az adott térirány gyakorlására. Jövő-jelen-múlt érzékeltetése cselekvésekkel. Éjszakai-nappali tevékenységek valóságban és képekkel illusztrálva. Reggeli, ebéd, vacsora (napirend). Lassan, gyorsan gyakorlása cselekvésekkel. Igeidők gyakorlása a napi feladatok elvégzésével és az iskolai napirenddel kapcsolatban.
Fogalmak	Téri és időbeli tájékozódással kapcsolatos kifejezések, határozószók, irányok (erre, arra, ide, oda, előre, hátra, oldalra, felfelé, lefelé, sorban, mellett, előtt, mögött, alatt, alá, lassan, gyorsan, egyszerre, most, majd utána, előtte). Várj! Most! Majd! Kész!	

Témakör	3. Mennyiségek – Műveletek	Óraszám 1.évf: 46 óra
		2.évf: 46 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Relációk felismerése, értelmezése, a relációs jelek jelek ismerete és alkalmazása.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Közös, egyirányú cselekvést végrehajtani tanárral, társakkal. Önálló, célirányos tevékenység egyszerű feladatvégzés során.		*Fejlesztési ismeretek* – Cselekvések mennyiségekkel. – Halmazok létrehozása, megváltoztatása. – Mennyiségek összehasonlítása.

A „többet, kevesebbet” önállóan, az „ugyanannyit” segítséggel felismerni, jelezni.	*Fejlesztési tevékenységek* Halmazok létrehozása különböző szempontok szerint (fajta, szín, méret stb.), nagyon különböző elemszámú halmazok összehasonlítása: sok-kevés. Ismerkedés a relációs jellel. Sok-kevés-semmi halmazok létrehozása segítséggel, majd önállóan. A „nagyon sok”, a „legtöbb” halmaz létrehozása. Ugyanannyi megállapítása, hangoztatása.
Fogalmak	Sok, kevés, semmi. Tegyél bele! Vegyél ki! Öntsd ki mindet! *Még*, *több. Elég*! Válaszd ki! *Üres*, *teli.* Nagyon sok. *Legtöbb,* sok, kevés, több, kevesebb, elfogyott, ugyanannyi.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (1. évfolyam)	A tanuló képes az irányított, közös megismerő tevékenység során társaival együttműködni. Képes érzékelni a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint (segítséggel) differenciál. Képes közös, egyirányú cselekvést végrehajtani tanárral, társakkal. Képes felismerni a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (2. évfolyam)	Képes felismerni az alapvető tér- és időbeli relációkat, és azokat növekvő önállósággal alkalmazza. A foglalkozás során érdeklődő, a csoportos tevékenységben aktívan részt vesz. Képes együttműködésre. Képes felismerni a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat, és azokat (segítséggel) helyesen alkalmazni. Képes (segítséggel) használni a megszerzett tapasztalatokat, ismereteket.

3–4. évfolyam

A tantárgy egyik legfontosabb szerepe és feladata az erkölcsi nevelésben a szabálykövetési képesség megerősítése, a fokozódó önfegyelemre, kitartásra nevelés.
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése a fokozódó együttműködéssel történő feladatvégzés kialakításával történik.
A tanulás tanításában a tanulás iránti érdeklődés felkeltése, a feladatok elvégzésében a kitartásra és a nehézségek leküzdésére irányuló törekvések erősödnek.

<table>
<tr><td rowspan="2">Témakör</td><td rowspan="2">1. Elemi tapasztalatok a tárgyak tulajdonságairól</td><td>Óraszám
3. évf:23 óra</td></tr>
<tr><td>4. évf: 23 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Mértani testek megismerése, megnevezése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">A méret alapján történő differenciálás eredményét önállóan megfogalmazni.
Az ellentét-párokat felismerni.
A felismerések helyes alkalmazása a beszéd során.
Hasonlóságok, azonosságok, különbözőségek felismerése.
Három megadott jellemző alapján a megfelelő elemet megkeresni.
Tárgyakat jellemezni minél több adattal.
A tanult kifejezéseket, fogalmakat a tanuló szókincsébe építeni.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Kicsi, nagy, ugyanakkora, rövid-hosszú, egyenlő hosszú.
– Vékony, vastag, egyenlő vastagságú.
– Kerek, szögletes.
– Kocka, gömb.
– Keskeny, széles, egyenlő szélességű.

Fejlesztési tevékenységek
Tárgyak, képek egyeztetése, differenciálása, egyeztetése egyre kisebb különbségekkel.
Megfigyelések, összehasonlítások, egyenlővé tétel kiegészítéssel, lerövidítéssel.
Becslés, ellenőrzés a környezet tárgyain.</td></tr>
</table>

	Válogatás tárgyak között, különböző formák összehasonlítása, tapintás, gurítás, egyeztetés tárgyképpel. Elemek válogatása különböző szempontok szerint. Formaegyeztetés, különbségek, egyezések megfogalmazása. Minta után egyszerű alakzatok kirakása, előrajzolt sablonokba a megfelelő elem illesztése. Tevékenységek logikai játékkal.
Fogalmak	Tárgyak kiterjedésére, formai tulajdonságaira utaló kifejezések. *Viszonylagosság,* ellentét, ellentétes fogalmak. Hasonló és egyforma közti különbség, *mérés, méret.*

Témakör	2. Tájékozódás	Óraszám 3.évf:15 óra
		4.évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A hónapok nevének, évszakokhoz tartozásuknak, sorrendiségüknek biztos ismerete.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Térbeli viszonyokat felismerni és megfogalmazni játékos szituációban. Helymeghatározások megértése és érthető megfogalmazása. A balról jobbra és fentről le irány automatikus alkalmazása a különböző tevékenységek során. Soralkotás és írás során a balról jobbra irány spontán alkalmazása. A négy fő irányt megérteni és megbízhatóan alkalmazni. Napszakok neveit helyesen alkalmazni a spontán beszédben. Az aktuális nap, a tegnap és holnap meghatározása kis segítséggel.		*Fejlesztési ismeretek* – Alatta, fölötte, előtte, mellette, mögötte. – Közel, távol, fokozatokkal. – Elöl, hátul, középen, eleje, közepe, vége. – Alá, fölé, mellé, elé, mögé térben és vízszintes síkban. – Fenn-lenn, fel-le. – Bal-jobb, balra-jobbra. – Helymeghatározások. – Múlt, jelen, jövő, volt, van, lesz. – Napszakok, napirend. – Hét napjai. – Évszakok, hónapok.

Az évszakok körforgását megérteni, szóbeli megfogalmazásokat és szimbólumokat sorba rendezni. Viszonyítások helyes és tudatos alkalmazása. Helyes igeidők tudatos használata spontán beszéd során. Spontán beszédben a viszonyszavak helyes alkalmazása.	– Életkor fogalma. *Fejlesztési tevékenységek* Játékos gyakorlatok, helyzetek létrehozása, megváltoztatása, egyéni feladatok a tanterem tárgyaival. Nagymozgásos feladatok a szabadban, gurítás, dobás távolságának összehasonlítása. Soralkotás tanulókkal, játékokkal, fogalmak gyakorlása tárgyakon, jelölés feladatlapon. Cselekvések helyváltoztatással, tárgyakkal, utasítások követése, megfogalmazása, egymás hibáinak észlelése, javítása. Irányok gyakorlása nagymozgásokkal, cselekvésekkel, vízszintes síkba, feladatlapon. Bal-jobb gyakorlása nagymozgásokkal, táblánál végzett feladatokkal, eligazodás feladatlapon, nyíllal jelölt irányok megértése, betartása. Eligazodás 3x3-as négyzethálóban, meghatározott (bal felső, jobb középső stb.) hely megtalálása, illetve jelölt hely megnevezése. Irányjelző nyilak megfigyelése az utcán. Napi események közös felidézése, eseményképek önálló sorba rakása. Spontán beszélgetés, élmények, tervek megfogalmazása múlt, jelen és jövő idejű igékkel. Napi tevékenységek felsorolása segítséggel, eseményképek helyes sorrendbe rakása. Tevékenységek elhelyezése időben (fogmosás, kézmosás, átöltözés stb.). Napok sorrendjének gyakorlása, munkanapok, pihenőnapok megnevezése. Ünnepek, születésnapok elhelyezése az időben. Évszakok váltakozásáról tabló készítése. Képek nézegetése (különböző életkorú szereplők), öregek, fiatalok, gyerekek a családban.
Fogalmak	Hely- és iránymeghatározások, *fokozatok* (*távol*, *távolabb*, *legtávolabb).* Időjárással kapcsolatos kifejezések (fagy, hőség, vihar, köd). Időt jelölő fogalmak (tavaly, tavalyelőtt, alatt, közben, hajnal, éjszaka, kora délután, hétköznap, munkanap, pihenőnap, ünnepnap, hétvége, vakáció). Aktuális köszönések. Időegységek nevei.

<table>
<tr><td rowspan="2">Témakör</td><td rowspan="2">3. Mennyiségek – Műveletek</td><td>Óraszám
3.évf:47 óra</td></tr>
<tr><td>4.évf: 47 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">A hozzáadás következményének, logikájának felismerése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">A hozzáadás-elvétel, bővítés-csökkentés logikájának megértése.
Hozzávetőleg helyes becslés, mennyiségek reális megítélése.
A tanult számjegyeket felismerése és írása.
Az 1, 2, 3 számjegy, számkép és mennyiség felismerése, egyeztetése.
Számfogalmat kialakítani 5-ig.
Mennyiségek számlálása 5-ig mechanikusan.
A 0 fogalmának megértése, a tanuló szókincsébe építése.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Sok, kevés, semmi, 0 fogalma, írása.
– Több, kevesebb, ugyanannyi.
– 1, 2, 3 számjegy ismertetése, írása.
– Mennyiségek létrehozása.
– Mennyiség, számkép, számjegy egyeztetése.
– Számkörbővítés 5-ig.
– Műveletek 5-ös körben.

Tevékenység
Halmazok létrehozása, tárgyak csoportosítása különböző szempontok szerint.
Relációs jelek alkalmazása, mennyiségek átalakítása, azonos halmazok létrehozása, mechanikus számlálás ötös körben.
Számlálási gyakorlatok, pótlás, hozzáadás, elvétel; tárgyakkal, feladatlapon, mennyiségek kirakása, számjegy hozzárendelése, vázolása, írása, gyakorlása.
Mennyiségek kiegészítése tárgyakkal, rajzzal, számjegyek sorba rendezése, számjegyek keresése a környezetben.
Önálló írásos feladatmegoldások 3-as körben.
Összehasonlítás, viszonyítás, növelés, elvétel, becslés gyakorlása.
Mechanikus számlálással halmazok létrehozása (5 elemig).</td></tr>
</table>

	Meghatározott mennyiség létrehozása elvétellel, hozzáadással. Számjegy, számkép, mennyiség azonosítása. 5 bontása tárgyakkal, 5 létrehozása pótlással, hozzáadással. 0 fogalma, létrehozása tárgyakkal, cselekvésekkel, illetve cselekvések hiányával.
Fogalmak	Sok, több, kevés, kevesebb, semmi, egyenlő, 1 és egyes, 2 és kettes stb. különbsége; növekvő, csökkenő sor, számkép, számjegy, hármas sor, kettes sor, ritmikus sor, kettesével, párosával, hármasával, sorszámnevek, körülbelül, pontosan annyi, emelkedő sorrend, számszomszédok, páros, páratlan számok, nulla, semmi, volt, nincs, fogy, elfogy, üres, „Tegyél hozzá!", „Vegyél el!" „Tedd egyenlővé!"

Témakör	4. Összefüggések felismerése	Óraszám 3.évf:23 óra
		4.évf: 23 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Direkt összefüggések felismerése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Hibák, hiányok észlelése, jelzése. Jól ismert környezeti tárgyakat főfogalom alá rendelni. Egyszerű összefüggéseket felismerni, megfogalmazni. A növekedés és csökkenés fogalmát megérteni, megfelelően alkalmazni a spontán beszédben.	*Fejlesztési ismeretek* – Figyelemfejlesztő gyakorlatok. – Emlékezetfejlesztő játékok. – Ok-okozati összefüggések. – Növekvő, csökkenő számú halmazok. – Gondolkodást fejlesztő gyakorlatok. *Fejlesztési tevékenységek* Soralkotás. Felsorolásból idegen elem észlelése, jelzése. Vegyes halmazban változtatások, hiányok észlelése. Vegyes halmaz elemeinek csoportosítása különböző szempontok szerint. Hasonló képek között kisebb eltérések észlelése. Memória-játék. Tárgyak felismerése körülírás alapján. Hasonló ábrákon különbségek felfedezése. Különböző ábrákon azonos elemek felfedezése.

	Meghatározott játék kitapogatása zsákban. Cselekvések késleltetett utánzása. Képolvasás során megfigyelt kép utólagos felelevenítése. Ellentét-párok gyűjtése. Tevékenységek logikai játékkal. Logikai hibák felfedezése rövid történetben, hibák megbeszélése, javítása.
Fogalmak	Különböző, hasonló, ugyanolyan, hiba, hibátlan, sorrend, hasonló-, ellentétes jelentésű szavak, sok, rengeteg, kevés, alig. Gyűjtőfogalmak: edények, írószerek, tisztaságszerek. oszlop, sor, bal, jobb, felső és alsó szomszéd, méret, szín, forma.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. év végén (3. évfolyam)	A tanuló képes – megtalálni 3 megadott jellemző alapján a megfelelő elemet; – nagyság szerint önállóan differenciálni; – beépíteni szókincsébe a tanult kifejezéseket, fogalmakat; – felismerni és megfogalmazni játékos szituációban térbeli viszonyokat; Ismeri és (segítséggel) helyesen alkalmazza az alapvető tér- és időbeli relációkat. A tanuló képes – alkalmazni a spontán soralkotást, és írás során a balról jobbra irányt; – elhelyezni időben a rendszeres napi tevékenységeket; – eseményképek segítségével napirendet összeállítani (értelmezéssel); A tanuló képes – mennyiségi átalakításokat 5-ös körben önállóan végezni; – automatikusan a balról jobbra és fentről le irányt különböző tevékenységek során alkalmazni; – képes felismerni hasonlóságot, azonosságot, különbözőséget; – megszerzett tapasztalatokat, ismereteket (segítséggel) használni; – sort alkotni különböző tárgyakkal (balról jobbra), jelölni a sor elejét, végét, közepét.

	A tanuló képes – megérteni, és érthetően megfogalmazni helymeghatározásokat;

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év végén (4. évfolyam)	– helyesen használni spontán beszédében az igeidőket, a napszakok neveit, a viszonyszavakat. – megérteni, és megbízhatóan alkalmazni a négy fő irányt; – meghatározni (kis segítséggel) az aktuális napot, a tegnapi és a holnapi napot; – megérteni, és sorba rendezni szóban és szimbólumokkal az évszakok körforgását. Biztos számfogalom, a tanuló tárgyakat megbízhatóan számlál 5-ös körben. A tanuló képes – a növekedés és csökkenés fogalmát érteni, spontán beszédében megfelelően alkalmazni; – felfedezni, jelezni és javítani feladatlapon különböző típusú „hibákat”; – megérteni alapvető fogalmakat, feltenni spontán kérdéseket beszélgetés során;

5–6. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelés területén az alkalmazkodó képesség megerősítésével, a fokozódó önfegyelemre, kitartásra neveléssel, a szabályok együttes létrehozásának megtapasztalásával járul hozzá. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését a tantárgy az együttműködéssel történő munkavégzés gyakorlásával és a feladatmegosztási képesség kialakításával éri el.

A tanulás tanítása az önálló ismeretszerzés iránti igény fejlesztésével, a motivált, kitartó feladatvégzéssel valósul meg.

Témakör	1. Elemi tapasztalatok a tárgyak tulajdonságairól	Óraszám 5.évf: 13óra
		6.évf:13óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Térirányok használata, helymeghatározás fejlesztése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Különbségeket észlelni, tárgyakat jellemezni megfelelő kifejezésekkel. – Minta után felismerhető formákat másolni.	*Fejlesztési ismeretek* – Formai tulajdonságok bővítése. – Síkidomok és mértani testek körének bővítése. – Méretek, arányok.

– Tanult formákat felismerni, megnevezni, differenciálni. – Aránytalanságokat érzékelni és megfogalmazni munkavégzés során.	*Fejlesztési tevékenységek* Nagy-kicsi, vékony-vastag, lapos-mély-magas stb. fokozatai, összehasonlítások, párosítások, sorozatok létrehozása, különbségek érzékelhető ábrázolása rajzban, vágásban, gyurmázásban. Bonyolultabb formák egyeztetése, jellemzőik, felismerésük. Kocka, gömb, téglatest, henger, kúp megfigyelése, jellemzőik megfogalmazása. Hibás rajzon aránytalanságok felfedezése, javítása. Tevékenységek logikai játék elemeivel. Különböző formák létrehozása.
Fogalmak	Alap-, *közép- és felsőfokú melléknevek, szabályos, szabálytalan, félkör, körcikk, körív, csillag, kereszt, kúp, henger, téglatest,* túl sok, túl rövid stb., oldalak, csúcsok, egyenes és görbe vonalak, lenyomat, az eredeti tárgy fordítottja.

Témakör	2. Tájékozódás	Óraszám 5.évf: 13óra
		6.évf:13óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás alaprajzon segítséggel.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az alaprajz lényegének megértése, saját hely megtalálása a tanterem alaprajzán. A térkép lényegét, funkcióját megismerni. A naptár funkciójának, beosztásának megismerése. Az életkorral kapcsolatos fogalmakat, kifejezéseket adekvátan alkalmazni. Különböző órákról időpontok leolvasása (mutatós, digitális). Biztosan megkülönböztetni délelőtti és délutáni időpontokat. A bal és jobb irány megkülönböztetése készségszinten.	*Fejlesztési ismeretek* – Tárgyak pontos helyének meghatározása. – Tájékozódás a tanterem alaprajzán. – Ismerkedés a térképpel. – Eligazodás a naptárban. – Életkor. – Óra. – Térirányok. – Események időbeli sorrendje. *Fejlesztési tevékenységek*

Élménybeszámoló helyes sorrendben 5-6 eseményről.	Helyzetek felismerése, létrehozása, egyeztetése megfogalmazása. Utasítások pontos követése, valós helyzet felismerése, ábrázolása síkban. Tanterem bejárása, követése alaprajzon, berendezési tárgyak egyeztetése. Valóságos helyek jelölése alaprajzon és viszont. Megfigyelések az iskola környékének térképén, séták alkalmával látottak felidézése. Környező utcák, terek megkeresése a térképen. Egylapos naptáron hónapok megszámlálása, hetek, napok sokaságának érzékelése. Naptár beosztása, hónapok nevei, sorrendjük, számozásuk. Saját életkor, kisebb, nagyobb testvérek, szülők, nagyszülők életkora, képen szereplők életkorának becslése. Óra számlapjának tanulmányozása, kis- és nagymutató funkciója, járásának iránya, az óramutatók állása egész órakor, nevezetes időpontok beállítása az órán. Másodpercmutató megfigyelése, egy percig tartó cselekvés (kar felemelése). Bal-jobb gyakorlása egymás mögött és egymással szemben. Az irányok megfigyelése az utcán, haladási irány. Eseményképek és személyes élmény mozzanatainak időrendi sorrendbe állítása.
Fogalmak	*Tükörkép, alaprajz, felülnézet, térkép, méret, arány, kicsinyítés, nagyítás, irány, utolsó előtti, innenső* és *túloldal, haladási irány, külső, belső kerületek, főútvonalak, mellékutcák, terek,* közben, alatt, *1 hét, 1 hónap, 1 év múlva, 1 héttel ezelőtt, x perc múlva, x perccel múlt.* Életkorok megnevezése újszülöttől idős korig.

Témakör	3. Mennyiségek – Műveletek	Óraszám 5.évf: 55 óra
		6.évf: 55 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Műveletek alapozása. Páros-páratlan számok megkülönböztetése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Számsor megbízható ismerete (0-10), a növelés és csökkentés	*Fejlesztési ismeretek* – Mennyiségek meghatározása, összehasonlítása.

folyamatának, eredményének megértése. Számjegyeket megbízhatóan felismerni, és felismerhetően írni. Egyszerű műveleteket elvégezni irányítással, segédeszközökkel. Páros és páratlan mennyiségeket felismerni. A sorszámneveket helyesen alkalmazni a spontán tevékenységek során.	– Számkörbővítés 10-ig. – Számjegyek írása. – Műveletek. – Páros és páratlan számok. – Sorszámnevek. *Fejlesztési tevékenységek* Számlálás hozzáadással és elvétellel oda-vissza. Mennyiségek összehasonlítása. Relációs jelek. Számkép kirakása, számjegyek ismertetése, egyeztetése számképpel. Mennyiséggel, számjegyek írása, sorba rakása, számegyenes készítése, beszámozása 10-ig. Műveleti jelek ismertetése, gyakorlása, összeadások, kivonások, pótlások, bontások. Műveletek végzése segédeszközökkel és fejben. Egyszerű szöveges feladatok. Műveletek írása diktálás után. Páros számok fogalma, halmaz felezése, harmadolása. Maradék fogalma. Sorszámnevek jelölése.
Fogalmak	*Növekedés, csökkenés, meg,+ plusz, -ból,– mínusz, összeg, = egyenlő, marad, eredmény. Számjegy és mennyiség összefüggése.* Páros, páratlan, maradék, elölről, hátulról, középről, két *széléről.* Műveletvégzéshez kapcsolódó cselekvések: aláhúzás, bekarikázás, áthúzás, jelölés, javítás.

Témakör	4. Mértékegységek, méretek, pénz	Óraszám 5.évf: 42 óra
		6.évf:42 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Mértékegységek nagyságrendjének helyes megválasztása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A nagyságrendbeli különbségeket megérteni a méter és centiméter (m és cm) között.	*Fejlesztési ismeretek* – Hosszúság mérése.

Nehezebb, könnyebb súlyt differenciálni (min. 1/2 kg-os különbség esetén). Nagyságrendbeli különbséget megérteni a mértékegységek között. A pénzérmék egymáshoz viszonyított értékének, a darabszám és az érték különbözőségének megértése. Számtani műveleteket végezni a pénzhasználat területén. A hallott meteorológiai jelentések értelmezése.	– Súly mérése. – Térfogat mérése, mértékegységei. – Pénz. – Hőmérséklet. *Fejlesztési tevékenységek* Mérések a környezet tárgyain. Meghatározott méretű vonalak rajzolása. Becslés, mérés mérőszalaggal a teremben. Km fogalma, nagyságrendjének érzékelése (séta). Összeadások, kivonások hosszmértékekkel. Nagyságrendi különbség érzékelése (liszt, fűszer, gyógyszer mérése). Saját súly mérése személymérlegen, becslés, összehasonlítás. Gramm, dekagramm, kilogramm nagyságrendjének érzékelése élelmiszerek mérésével. Csomagolt áruk súlyának leolvasása, ellenőrzése. Liter, deciliter nagyságrendjének érzékelése. Mérések folyadékokkal. Számolási feladatok különböző mértékegységekkel. Pénzérmék (5, 10 forintos) értéke, értékük egymáshoz viszonyítása, pénzérmék váltása, meghatározott összeg kiszámolása 10-es körben. Hőmérséklet fogalma, mérése, hőmérő működése, leolvasása. Szöveges feladatok.
Fogalmak	Mérésekkel, mértékegységekkel kapcsolatos fogalmak, rövidítések. Pénzérmék értéke, darabszám és érték viszonya.

Témakör	5. Összefüggések felismerése	Óraszám 5.évf: 21 óra
		6.évf:21 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Direkt összefüggések felismertetése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Érdeklődő hozzáállás, kérdések spontán megfogalmazása,	*Fejlesztési ismeretek* – Számok a mindennapi életben.	

információk tudatos gyűjtése a séták során. Feladatok végzése egyre nagyobb önállósággal. Rávezetéssel a sorozat szabályainak megállapítása.	– Megfigyelések az utcán. – Figyelemfejlesztő játékok. – Logikai feladatok. *Tevékenység* Mértékegységek helyes használata és a hibás alkalmazás javítása. Házszámok növekedése, csökkenése, páros és páratlan oldal. Jelzőtáblák, útbaigazító jelzések; kirakatnézés, árak (akciós ár, negatív szám). Társasjátékok dobókockával, dominózás. Memória-játék, puzzle, pótlások ritmikus sorban. Számsorban, egyénre szabott feladatsor végzése, ellenőrzése, javítása. Ok-okozati összefüggések felismerése, megfogalmazása eseményképpel kapcsolatban. Növekvő, csökkenő számsor folytatása.
Fogalmak	*Növekvő, csökkenő sorrend, véletlen, szabály, oda illik*, sorrend, páros oldal, páratlan oldal, különböző mértékegységek, olcsó, drága, akció. *Személy, helyszín, időpont és kérdőszavai.* *Tő- és sorszámnevek.*

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (5. évfolyam)	A tanuló képes – felismerni, differenciálni, megnevezni, felismerhetően másolni minta után tanult formákat; – munkavégzése során észlelni különbségeket, megfelelő kifejezéssel jellemezni a tárgyakat, érzékelni és megfogalmazni az aránytalanságokat; – spontán beszédben az időbeli fogalmakat helyesen alkalmazni; – megkülönböztetni a bal és jobb irányt készség-szinten; – figyelmesen közlekedni az utcán, és felfedezni a tanult ismeretek gyakorlati előfordulását; – megbízhatóan felismerni, és felismerhetően írni a számjegyeket; – elvégezni segédeszközökkel, irányítással egyszerű műveleteket, a sorszámneveket helyesen alkalmazni spontán tevékenysége során;

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (6. évfolyam)	A tanuló képes – felismerni lakóhelye, Budapest és Magyarország térképét, az irányokat, égtájakat segítséggel meghatározni; – felismerni a hasonlóságot az alaprajz és a térkép között, érteni az alaprajz lényegét, saját helyét megtalálni a tanterem alaprajzán; – eseményképeket (ötnél többet) sorba rendezni, beszámozni, néhány szóval kommentálni; – megbízhatóan számlálni 10-es körben, műveleteket önállóan végezni 10-es körön belül; – felolvasni az írásban elvégzett műveleteket; – eligazodni segítséggel a leggyakoribb mértékegységek használatában, méréseket tudatosan és pontosan végezni; – viszonylag tartós figyelemkoncentrációra, kitartó feladatvégzésre; – felismerni direkt összefüggéseket, logikus gondolkodást igénylő feladatok iránt érdeklődik; – rávezetéssel megállapítani a sorozat szabályát; biztosan eligazodni sorok és oszlopok között, és képes az oszlopok és sorok egyidejű figyelembevételére.

7–8. évfolyam

A tantárgy a fejlesztési feladatok közül fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben a szabályokhoz való rugalmas alkalmazkodási képesség megerősítésével, a fokozódó önfegyelemre, kitartásra neveléssel, a társak feladatvégzése és próbálkozásai közben a türelmes várakozásra neveléssel.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését a kitartó együttműködéssel történő munkavégzés megerősítésével; a gazdasági és pénzügyi nevelést játékokon keresztül, vásárlások segítségével, a pénz értékének, szerepének megismerésével; a pénz használatával kapcsolatos feladatokkal segíti a matematikai ismeretek alkalmazását.

A tanulás tanításának fejlődése az önálló ismeretszerzéssel, a feladatok végrehajtásában többféle megoldás keresésével és megtalálásával, a belső igény kialakításával teljesül.

Témakör	1. Tájékozódás	Óraszám 7. évf:17 óra
		8. évf:17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az óra és az időmérés fogalmainak spontán alkalmazása beszédben.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Lényeges információkat megfigyelni, összegyűjteni és összefüggően elmondani. Felismerni lakóhelye térképét. Felismerni Magyarország térképét, nagyobb tájegységeit. Ismerni az égtájakat. Spontán beszédben helyesen használni a megfelelő időegységeket. Érteni az időegységek különböző nagyságrendjét. Reális és irreális terveket, elképzeléseket mérlegelni a jövőre vonatkozóan.	*Fejlesztési ismeretek* – Tájékozódás a közvetlen környezetben. – Tájékozódás az iskola területén. – Irányok gyakorlása. – Ismerkedés a tágabb környezettel. – Földrajzi atlasz – térkép. – Égtájak. – Időmérés, az óra. – Eligazodás a naptárban. – A hét napjai. Napirend. – Életkor. *Fejlesztési tevékenységek* Helyiségek megtalálása emelet és ajtószám alapján. Tanterem alaprajzának lerajzolása. Fénykép nézegetése különböző nagyításokban, részletek összehasonlítása, arányok megfigyelése. Saját település térképének tanulmányozása, iskolánk, lakóhelyünk megkeresése. Az otthon és az iskola közti útvonal „bejárása”. Magyarország térképének tanulmányozása. Földgömb nézegetése. Európa fogalma, Magyarország elhelyezkedése, határai. Térkép méretének összehasonlítása, arányok, lépték. A négy égtáj megnevezése, felírása, gyakorlása. Egy hetes időtartam. Eligazodás az óra számlapján, tájékozódás napon, órán belüli időegységekben, időegységek periodikus változásainak megértése. Saját- és környezetből ismert személyek életkora, különböző életszakaszok elnevezései. Beszélgetés emlékekről, jelenről, tervekről.
Fogalmak	Térkép, alaprajz tanulmányozásakor felmerülő fogalmak. Alagsor, földszint, emelet, padlás, jobbra, balra, szemben, hátunk mögött, kanyar, előtér, aula, tömegközlekedés, autó, parkoló.

	Időegységek, időbeli távolságok, időtartamok: jövő hét, múlt hónap, tegnapelőtt, holnapután, munkaidő, éjjel-nappal, egy órája, egy óráig, egy órán keresztül, egy óra múlva, egy hete, két hónapja.

Témakör	2. Mennyiségek – Műveletek	Óraszám 7. évf:60 óra
		8. évf:60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A számjegyek és műveleti jelek írása, olvasása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Műveleteket végezni önállóan, segédeszközökkel, kevés hibával. Felismerni, kimondani, diktálásra leírni kétjegyű számokat, egymáshoz viszonyított értéküket megállapítani. Összeadni kétjegyű számokat tetszőleges segítséggel (szükséges). Írásbeli összeadást (2 tag) és írásbeli kivonást végezni (tízesátlépés nélkül). Elvégezni a négy alapműveletet, az eredményt ellenőrizni becsléssel és fejben (írásban).	*Fejlesztési ismeretek* – Összeadás, kivonás, pótlás, bontás 10-es körben. – Számkör bővítése 20-ig. – Műveletek 20-as körben. – Számkör bővítése 100-ig. – Műveletek 100-as körben. – A számológép. *Fejlesztési tevékenységek* Halmazok számlálása, bővítése egyesével. Számok leírása, összehasonlítása. Azonos tagok összeadásai során szorzás megemlítése. Műveletek kerek tízesekkel, kétjegyű számok növelése, csökkentése tízesekkel. Az eddig tanult műveletek gyakorlása egyre magasabb számkörben. Műveletek végzése, eredmények értelmezése. Szöveges feladatok.
Fogalmak	Ismétlés, gyakorlás, számok, *kétjegyű szám*, *helyi érték, összeg, maradék, kivonás, összeadás, számológép billentyűi,* körülbelül, becslés, számjegyek, 10-es, 100-as helyi értéke.

Témakör	3. Mértékegységek, mérések, pénz	Óraszám 7. évf:47 óra
		8. évf:47 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A pénz használatának, fontosságának és a pénz kezelésének megértése.

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A tanuló környezetében található tárgyakon pontos mérést végezni. A mennyiség állandóságának megértése. Megérteni, hogy a nagyság és a súly között nincs feltétlenül összefüggés (könnyű és nehéz). Az árakat nagyságrendileg differenciálni. Megtanulni a pénz gondos megőrzésének, megbecsülésének fontosságát. Kis segítséggel tájékozódni az időpontok között.	*Fejlesztési ismeretek* – Hosszmértékek: méter, centiméter, kilométer. – Űrmértékek: liter, deciliter. – Súlymértékek: kilogramm, dekagramm. – A pénz. – Jövedelem, takarékoskodás, pénzügyek kezelése. – Időmérés: naptár, óra. *Tevékenység* Mérések mérőszalaggal, hozzáadás, levonás, meghatározott hosszúságok bejelölése, km-es távolságok autóstérképen és a valóságban (sebesség és távolság összefüggései). Térbeli tárgyak 3 adatának lemérése. Mennyiségállandóság szemléltetése folyadékméréssel. Súly növekedésének, csökkenésének megfigyelése hozzáadáskor, elvételkor háztartási mérlegen. Megfigyelések a különböző anyagok fajsúlyával kapcsolatban. 5, 10, 20 Ft-os pénzérmék felismerése, értékük. Meghatározott összeg kiszámolása többféleképpen. Összegek leírása diktálás után. Papírpénzek felismerése, nagyságrendjük. Fizetés, nyugdíj, járadék, segély, rendszeres és alkalmi jövedelem, pénzkezelés, banki műveletek. Időpontok megállapítása, leírása, kiolvasása. Lapozgatás tv-újságban, dátumok, időpontok olvasása.
Fogalmak	Hosszúság, szélesség, átmérő, kerület, távolság, sebesség, liter, deciliter, késhegynyi, evőkanálnyi, kiskanálnyi, különböző mennyiség-meghatározások, forint, Ft. rövidítés, +, –, plusz, mínusz, összeg, maradék, olcsó, drága, óra, perc, de., du., este, mértékegységek és használati területük, vásárlás, árak, pénztárblokk, fizetés, visszajáró pénz, vásár, akció, árleszállítás, különböző jövedelemforrások, fizetnivalók.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">4. Összefüggések felismerése</td><td>Óraszám
7. évf:20 óra
8. évf:20 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Feladatmegoldás megtervezése logikai úton, az eredmény értékelése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Felnőtt irányítása nélkül közös játékban részt venni a szabályok betartásával, konfliktusok elkerülésével.
Felfedezni és megfogalmazni a logikai hibákat.
Feladatot önállóan megérteni, megtervezni, kiszámolni, megválaszolni.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Figyelemfejlesztő gyakorlatok és játékok.
– Gondolkodást fejlesztő gyakorlatok.
– Szöveges feladatok.

Tevékenység

Társasjátékok, vetélkedők, pontozásos versenyek villámkérdésekkel váltott témákban.
Memória-játék, puzzle.
Gondoltam egy számot...
Történetben hibák felfedezése (irreális időpont, mértékegység, életkor stb.).
Ábra kiszámolása, másolása négyzethálón.
Logikai hiba felfedezése történetben, rajzban.
Szöveg értelmezése, megfelelő művelet helyes megválasztása.
Több lépcsős feladatok megoldási terve, a lépések végrehajtása, részeredmények értelmezése.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Munka – fizetés, szerencse – nyeremény, tükrözés, bal-jobb oldal, fejtörő, vetélkedő, pontverseny, győztes, időtartam;
olcsóbb – drágább, irány, távolság, szabály, sorrend, mértékegységek, mérőeszközök nevei, létszám, mennyiség, méret, időtartam fogalmak megfogalmazása, részeredmények, ellentétes műveletek (+,–).</td></tr>
</table>

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (7. évfolyam)	A tanuló rendelkezik alapvető ismeretekkel az égtájakról. Felismeri saját települése és Magyarország térképét. Megbízhatóan tájékozódik a mindennapi tevékenységek szintjén. A tanuló képes – biztosan eligazodni, üzeneteket, küldeményeket megbízhatóan átadni az iskolán belül; – műveleteket végezni önállóan, segédeszközökkel kis hibaszázalékkal, ismeri a számológép funkcióját, használatának alapjait; – feladatát kitartóan, igényesen végezni; – megérteni az időegységek különböző nagyságrendjét, a gyakorlatban A tanuló képes – megtanulni a pénz gondos megőrzését, megbecsülését, a gyakorlatban használni (segítséggel) a pénzt mint fizetőeszközt; – felnőtt irányítása nélkül közös játékban részt venni a szabályok betartásával, konfliktusok elkerülésével;

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év ének végén (8. évfolyam)	A tanuló képes – lényeges információkat megfigyelni, összegyűjteni és összefüggően elmondani; – reális terveket, elképzeléseket alakítani a jövőre vonatkozóan; – egyre magasabb szinten, egyre nagyobb önállósággal megoldani elemi számolási feladatokat; – a környezetében levő tárgyakon pontos mérést végezni, alapvető jártassággal rendelkezik a tanult mértékegységek terén; – spontán alkalmazni az idő- és térbeli tájékozódási készségét. Elemi ismeretekkel rendelkezik a pénzzel kapcsolatban (értékek összehasonlítása, nagyságrendbeli megkülönböztetése). A tanuló képes – az árakat nagyságrendileg differenciálni (200 Ft alatti, 1000 Ft feletti (négyjegyű összegek); keresni, felismerni, megfogalmazni az összefüggéseket a logikai gondolkodás elvárható szintjén, felfedezni és megfogalmazni a logikai hibákat.

Állampolgári ismeretek

A tantárgy célja bővíteni a tanulók azon ismereteit, amelyek a társadalmi környezet jobb megismerését segítik elő. Feladata, hogy a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanuló szerezzen gyakorlati ismereteket a szűkebb és tágabb környezetben, valamint sajátítsa el a társadalmi elvárásoknak megfelelő szociális készségeket. Fokozódó önállósággal tudja alkalmazni a beszédfejlesztés tantárgy témakörein belül tanult ismereteket, fejleszti a kifejezőkészséget és bővíti a szókincset.

A pedagógusok teremtsenek lehetőséget arra, hogy a tanuló elemi szinten megismerje saját és más állampolgárok jogait és kötelességeit, bővíthesse látókörét, hogy tágabb környezetét pontosabban megismerje, és segítséggel tudja használni a szolgáltató- és közintézményeket.

Gyakorlási lehetőséget kell adni arra, hogy a tanuló megfelelően alkalmazza a tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat a mindennapi élethelyzetekben, tudja a konfliktushelyzeteket egyes szituációkban felismerni, és begyakorolt konfliktuskezelési minták segítségével igyekezzen azokat megoldani.

5–6. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelést az iskolai közösség szabályainak megismertetésével, betartatásával, az iskolai példaképek bemutatásával, a segítőkészségre és az egymásra való odafigyelésre neveléssel segíti. Kialakítja a viselkedés önszabályozási igényét.

A nemzeti öntudat fejlődését, hazafias nevelést erősíti a nemzeti ünnepek iskolai rendezvényekkel történő megemlékezéseire készülődés, és aktív részvétel során az ismeretek bővülése a nemzeti jelképekről; az ünnepek legfontosabb történelmi szereplői példamutató magatartásának és az ünnepi szimbólumoknak a megismerése.

A tantárgy az állampolgárságra, demokráciára nevelésben a társas lét különböző szintjein (család, osztályközösség, iskolai közösség) a közösségi szabályok megismertetésével, tudatos követésével, a feladatok vállalásával, a közösségért végzett vállalt feladatok kivitelezésére törekvéssel kapcsolódik. A tantárgy tematikája segíti az alapvető, személyes adatok jelentőségének felismerését.

Az önismeret és társas kultúra fejlesztésében fontos szerepet tölt be a saját és a társak belső tulajdonságainak feltérképezésére, a pozitív tulajdonságok, személyiségvonások felismerésére, megerősítésére neveléssel. A társakkal való együttműködés során segíti a közös vélemény kialakítására és a demokratikus döntések meghozatalára törekvést.

A tantárgy fontos szerepet tölt be a családi életre nevelésben a szűk család rokoni kapcsolatainak, a családban betöltött szerepeknek, az ahhoz kapcsolódó feladatoknak, és a család legfontosabb személyes adatainak megismertetésével.

A másokért vállalt felelősséget és az önkéntességet a mások külső és belső tulajdonságainak megismerésével, a megértés, az elfogadás és a toleráns viselkedés jelentőségének felismerésével és az egymás segítésére neveléssel támogatja.

A pályaorientáció területén a tantárgy különösen fontos szerepet tölt be a reális önértékelés és a képességek korlátainak, a közösségi vállalások és az egyéni célok lehetőségeinek felismertetésével.

Témakör	1. Család, a családi szocializáció	óraszám:

		5. évfolyam: 15 óra 6. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	A család szerepének, saját tulajdonságainak megismerése.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Személyes adatokat ismerni. – Ismerni az iskola címét, a tanárok nevét. – Külső és belső tulajdonságokat differenciálni, segítséggel megnevezni és felismerni. – Az alapvető viselkedési szabályokat ismerni, figyelmeztetésre használni azokat. – A helyes viselkedés formáinak, fordulatainak ismerete, saját érzelmeinek kezelése.		*Fejlesztési ismeretek* – Személyes adatok. – A család tagjai – Családi munkamegosztás. Feladatom a családban. – Szülők foglalkozása, munkahelye. – Önismeret. Énkép. Tulajdonságok. – Viselkedés, különböző élethelyzetekben, iskolában tanórán, kötetlen foglalkozásokon. – Segítés másokon. *Fejlesztési tevékenységek* Születési anyakönyvi kivonat, diákigazolvány, iskolai napló adatainak nézegetése, összevetése. A szülők foglalkozására vonatkozó eszközök, képek megtekintése, ha van rá lehetőség, tanulmányi séta keretében néhány munkahely felkeresése. Milyen vagyok én? Önjellemzés (külső és belső tulajdonságok). Viselkedés családi események (esküvő, születés, gyász, temetés) során. Képek, könyvek, filmek (filmrészletek) megtekintése. Saját élményekről beszámoló, rajz készítése. Szituációs játék, eltérő szerepekben. Szituációk, reakciók, az indulatok levezetése. Beszélgetés, csoportosítás. Szituációs játék. Tulajdonságok megnevezése, csoportosítása.
Fogalmak	Vezetéknév, keresztnév, *leánykori név*, foglalkozás, munkahely, lakcím, *születési anyakönyvi kivonat,* személyi igazolvány, *személyes adatok*.	

Témakör	2. Településünk, lakóhelyünk megismerése	óraszám: 5. évfolyam: 21 óra

		6. évfolyam: 21 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Lakóhelyünk megismerése, a biztonságos közlekedés alapozása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A tanuló lakóhelyének megnevezése. – Az iskola és otthon útvonalának ismerete. – Ismerni az irányokat. – Ismerni és alkalmazni a térkép jelzéseit. – A falu és város közötti különbség ismerete. Térképen megtalálni saját lakóhelyét. – A térkép színeit, a térkép fontos jelzéseit (város, határ, úthálózat) leolvasni. – Jelentősebb folyóink nevét, tájegységét, települését ismerni. – Tájékozódni a földgömbön, megkeresni és megmutatni Magyarországot és néhány szomszédos országot. – Ismerni a közlekedés elemi szabályait. – A kerékpárosokra vonatkozó szabályokat ismerni és gyakorolni közlekedési parkban, gyér forgalmú területen.	*Fejlesztési ismeretek* – A szűkebb lakóhely jellemzői. – Tágabb lakóhely: városunk – településünk – országunk. – Tájékozódás a térképen. – Felszíni formák – színük a térképen. – Vizek, föld alatti forrás, termálvíz. – Szomszédos országok. – A közlekedési szabályok átismétlése, kiegészítése. – A kerékpárosokra vonatkozó szabályok. – Közlekedési eszközök– (szárazföldi, vízi, légi). – A tömegközlekedés feltételei (jegyváltás, kísérő dokumentum). *Tevékenység* Beszélgetés, képek nézegetése. Összehasonlítás, képválogatás. Saját település kisebb területeinek elnevezései (városrész régi neve). Budapest – főváros. Falu – város – főváros jellemzői. Kép, térkép, könyvek, albumok nézegetése. Földgömb, térkép, képek használata. Hegy, völgy, domb, síkság kialakítása terepasztalon. Kirándulás, a felszíni formák megismerése a valóságban. A vizek jelölése a térképen. Föld feletti vizek: patak, folyó, tó. Más országok megnevezése, fővárosok, képek gyűjtése. Közlekedési szabályok, táblák, jelzések válogatása, csoportosítása (tiltó- és tájékoztató táblák). Megfigyelés, beszélgetés, rajzolás, színezés. Tanulmányi séta. Szerepjáték, társasjáték használata. A szabályok biztos ismerete és gyakorlása. Mi a teendő, ha leáll a közlekedés valamilyen okból.

Fogalmak	Közlekedés, zebra, gyalogos, átkelőhely, *veszély*, baleset, irányok, közlekedési eszközök, jármű, jegy, kerékpár, felszereltség.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén 5. évfolyam	Közlekedés, zebra, gyalogos, átkelőhely, *veszély*, baleset, irányok, közlekedési eszközök, jármű, jegy, kerékpár, felszereltség. Képes megfelelően alkalmazni a tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat a mindennapi élethelyzetekben.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6. évfolyam	A tanuló képes legfontosabb személyi adatait, lakóhelye, iskolája címét közölni. Képes a gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint közlekedni, segítséggel a tömegközlekedési járműveket használni. Ismeri az útvonalat és a járműveket, amelyekkel az iskolába jár.

7–8. évfolyam

A tantárgy fontos szerepet tölt be az erkölcsi nevelésben a szűkebb társadalmi közösségből vett pozitív példák megismertetése által, az igazságos és segítőkész magatartás kialakításával, a társas kapcsolatokban a szociális konvenciók helyes alkalmazására neveléssel, a megfelelő önkontroll kialakulásának segítésével és a viselkedési szabályok gyakorlatban történő alkalmazásával.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés céljainak eléréséhez kapcsolódik a nemzeti ünnepek és a nemzeti, nemzetiségi hovatartozás megismertetésének megerősítésével, az érdeklődés és kötődés kialakításával a társadalmi közösségekhez. A tantárgy keretében a tanuló megismeri a nemzeti jelképeket, hagyományokat, aktívan részt vesz nemzeti ünnepeken, megemlékezéseken. Kialakul benne a magyar nemzethez való tartozás érzése.

Az állampolgárságra, demokráciára nevelést erősíti a személyi adatok, okmányok fontosságának felismerése, adekvát használatuk elsajátítása, az állampolgári jogok és kötelességek legfontosabb intézményeinek megismerése, érdeklődés kialakítása a közügyek iránt, a szabálykövető magatartás fejlesztése, jogkövetés megalapozása.

A tantárgy az önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlődését segíti a saját reális képességek minél teljesebb megismerésével, a lehetőségek és akadályok felmérési képességével, az együttműködő magatartás kialakításával közösségi tevékenységben.

Fejleszti a segítségkérés és -nyújtás szükségességének felismerését különböző szituációkban, az önérvényesítés eszközeinek felismerését, a társak jogainak, igényeinek tiszteletben tartását.

A családi életre nevelést támogatja a családban betöltött szerepek és a családi munkamegosztás, rokoni, baráti, közösségi kapcsolatok megismerése, a családi életben történő aktív részvétel támogatása.

A felelősségvállalást másokért, az önkéntességet a szűkebb és tágabb környezet érdekében történő tevékenységek iránti érdeklődés felkeltése, a vállalt feladatok elvégzésére nevelés segíti.

A tantárgy segíti a pályaorientáció támogatását a különböző szakmák tevékenységeinek, eszközeinek, fontosságának megismertetésével, az egyéni képességek és érdeklődés tükrében a szakmatanulás és más „felnőtt” tevékenységek iránti érdeklődés felkeltésével.

Témakör	1. Mindennapi ügyintézés	óraszám:

		7. évfolyam: 6 óra 8. évfolyam: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	A személyes dokumentumok ismerete, és körültekintő, kímélő használatuk fontosságának felismertetése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A tanuló saját személyes adatainak megbízható ismerete. – Külső és belső tulajdonságokat differenciálni, megnevezni és felismerni. – Az alapvető viselkedési szabályokat ismerni, figyelmeztetésre használni is azokat. – A helyes viselkedés formáinak, fordulatainak ismerete, érzelmeinek kezelése.	*Fejlesztési ismeretek* – Személyes adatok, azonosítás. – Önismeret. Énkép. Tulajdonságok. Érzelmek. – Viselkedés, különböző élethelyzetekben. – Közlekedés, vásárlás közbeni kommunikáció és viselkedés. – Empátia. Segítés másokon. *Fejlesztési tevékenységek* Születési anyakönyvi kivonat, diákigazolvány, személyi igazolvány nézegetése, az azonosítás módja, igazolása (pl. ujjlenyomat). Milyen vagyok én? Önjellemzés (külső és belső tulajdonságok). Viselkedés különböző élethelyzetekben, családi események (esküvő, születés, gyász, temetés) során. Képek, könyvek, filmek (filmrészletek) megtekintése. Videófelvétel készítése helyzetgyakorlatokról, a felvételek megtekintése és megbeszélése (tanulmányi séta, vásárlás közösen). Saját élményekről beszámoló, rajz készítése. Szituációs játék, eltérő szerepekben. Szituációk, reakciók, az indulatok levezetése. Helyes viselkedés – Érzelmi kapcsolatok férfi és nő között. Beszélgetés, csoportosítás. Szituációs játék. Tulajdonságok megnevezése, csoportosítása, vélemények, észrevételek.

Fogalmak	Önismeret, *önértékelés*, én, *énkép*, tulajdonság, *jellemzés*, tulajdonság, viselkedés, *bírálat*, dicséret, önellenőrzés, önfegyelem, önbizalom, empátia, tolerancia; szeretet, szerelem, esküvő, házasság, születés, gyász, temetés.

Témakör	2. Településünk, lakóhelyünk megismerése	óraszám: 7. évfolyam: 6 óra 8. évfolyam: 6 óra
Előzetes tudás	A szűkebb lakóhely jellemző nevezetességei. Alapvető közlekedési szabályok ismerete.	

A témakör nevelési-fejlesztési célja	A domborzati térképen a tájékozódás erősítése. Váratlan helyzetek kezelési módjának megismerése a közlekedés során.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A saját lakóhely megnevezése. – Az iskola és otthon útvonalának ismerete. – Ismerni az irányokat. – Ismerni és alkalmazni a térkép jelzéseit. – A falu és város közötti különbség ismerete. Térképen megtalálni lakóhelyét. – A térkép színeit, a térkép fontos jelzéseit (város, határ, úthálózat) leolvasni. – Jelentősebb folyóink, tájegységeink, településeink nevét ismerni. – Tájékozódni a földgömbön, megkeresni és megmutatni Európát, Magyarországot és néhány ismert országot. – Ismerni a közlekedés elemi szabályait. – A kerékpárosokra vonatkozó szabályokat ismerni és gyakorolni közlekedési parkban, gyér forgalmú területen. – A tanuló ismereteinek rendezése a járművekkel kapcsolatosan. – Önálló közlekedés egyre távolabbi ponttól, főbb	*Fejlesztési ismeretek* – A szűkebb lakóhely jellemzői. – Tágabb lakóhely: városunk – településünk – országunk. – Tájékozódás a térképen. – Magyarország jellemzői. – Felszíni formák – színük a térképen. – Vizek, föld alatti forrás, termálvíz. – Szomszédos országok. – Helyünk Európában és a világban. – Földrajz és gazdaság összefüggése. – Gazdasági tevékenységek jelzése a térképen. – A közlekedési szabályok átismétlése, kiegészítése. – A kerékpárosokra vonatkozó szabályok. – Közlekedési eszközök– (szárazföldi, vízi, légi). – A tömegközlekedés feltételei (jegyváltás, kísérő dokumentum). *Fejlesztési tevékenységek* Beszélgetés, képek nézegetése. Összehasonlítás, képválogatás. Saját település, Budapest – főváros. Falu – város – főváros jellemzői. Kép, térkép, könyvek, albumok nézegetése. Földgömb, térkép, képek használata. Hegy, völgy, domb, síkság kialakítása terepasztalon. Kirándulás, a felszíni formák megismerése a valóságban. A vizek jelölése a térképen. Föld feletti vizek: patak, folyó, tó. Édesvizek – ivóvíz. Sós vizek – tenger, óceán. Más országok megnevezése, fővárosok, képek gyűjtése. Földrészek: Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália. Síkság – mezőgazdaság, hegyvidék – bányászat, tenger – halászat. Térképjelek keresése, tartalom megbeszélése.

közlekedési csomópontokat ismerni.	Közlekedési szabályok, táblák, jelzések válogatása, csoportosítása (tiltó- és tájékoztató táblák). Megfigyelés, beszélgetés, rajzolás, színezés. Veszélyforrás, balesetek. Tanulmányi séta. Szerepjáték, társasjáték használata. Csoportosítás, válogatás. A szabályok biztos ismerete és gyakorlása. Alternatív közlekedési lehetőségek. Mi a teendő, ha leáll a közlekedés valamilyen okból.
Fogalmak	*Térképpel, felszíni formákkal kapcsolatos fogalmak.* *Közlekedési szabályokkal, jelzésekkel kapcsolatos fogalmak.* Segítség, tájékoztatás kérése.

Témakör	4. Felkészülés a felnőttkori szerepekre, feladatokra	óraszám: 7. évfolyam: 24 óra 8. évfolyam: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Az állampolgárok és a tanuló saját jogainak és kötelességeinek elemi szintű megismerése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A családi viszonyok ismerete. – Különbségtétel jó és rossz, helyes és helytelen között. – A helytelen cselekedetek elítélése. – Tudatosítani, hogy a szabályokat be kell tartani. – A tanuló ismeri és betartja az igazolvány használatának szabályait. – A munkafegyelem fogalmának megértése.	*Fejlesztési ismeretek* – Tagjai vagyunk a társadalomnak. – Viselkedés rokonokkal (család – tagjai). – Viselkedés idegenekkel. – Társadalomra káros tevékenységek. – Törvény, szabályok betartásának fontossága. – Ok – okozat. – Alkotmány (mindenkire vonatkozik). Állampolgárok vagyunk. – Tagjai vagyunk a társadalomnak. – Munka, munkahely. – Pályaválasztás – szakiskola. – Az önálló közlekedés gyakorlása.

– Különbségtétel fontos és nem fontos között. Fontossági sorrend felállítása. – Általános balesetvédelmi szabályok megismerése.	– Kulturált, helyzetnek megfelelő megjelenés, ápolt külső. – A pénz szükségessége, beosztása. *Fejlesztési tevékenységek* Beszélgetés, képek válogatása. Saját kép nézegetése kiskori, mostani, az idő múlása. Szerepjáték, konfliktushelyzetek a családban. Pozitív és negatív tulajdonságok és tartalmuk. Rövid történetek megbeszélése, szituációs játékok. Viselkedés idegenekkel: udvariasság, türelem, alkalmazkodás, önzetlenség. A közösség számára „törvénykönyv” összeállítása (pl. szabályok, kötelességek az osztály tanulói számára stb.) Hazugság, lopás, szembesülés a következményekkel. Ok – okozati összefüggések felismerése a törvények esetében. Törvények: írott szabályok. Személyi igazolvány nézegetése. Mire jogosít a személyi igazolvány? Beszélgetés, szituációs játék, képek nézegetése, csoportosítása. Tájékozódás a szakmák köréről. Az iskoláskor utáni tervek. Film megtekintése, megbeszélése, helyes, nem helyes felismerése. Viselkedés, elvárások a munkahelyeken. A balesetek elkerülése. A pénz értékének tudatosítása, takarékosság, pénzkezelés.
Fogalmak	*Szülők, rokonok, szeretet, családfenntartó, munkahely, fizetés, segítség, munkamegosztás, munkafegyelem,* *törvény, szabály, törvénykönyv, alkotmány, bűn, büntetés, hazugság, lopás, következmény, igazságszolgáltatás, büntetés;* *vita, veszekedés, kibékülés, bocsánat;* *társadalom, személyi igazolvány, állampolgár, sajátkezű aláírás, a pénz értéke, váltópénz.*

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első tanévének végén	Képes az igazolványokat megfelelően, kíméletesen és biztonságosan használni.

7. évfolyam	Képes a megismert tulajdonságok figyelembe vételével saját kapcsolatrendszert kialakítani. Állampolgári érzései kialakulóban, elmélyülőben vannak.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8. évfolyam	A tanuló képes segítséggel használni a szolgáltató- és közintézményeket, fejleszteni feladattudatát, felelősségérzetét. Képes a térkép színeit leolvasni, ismeri a térkép fontos jelzéseit (város, határ, úthálózat), elemi ismeretei vannak saját településéről, Magyarország földrajzáról, ismeri a falu, város közötti különbséget. Képes felismerni a konfliktushelyzetet, a begyakorolt konfliktuskezelési minták segítik a megoldásban, érzelmeit tudja kezelni.

Hon- és népismeret

A tantárgy oktatása során fontos szerepet kap a szűkebb és tágabb szülőföld értékeinek, hagyományainak tanári támogatással történő felfedezése, a megismert néphagyományok feldolgozása, megjelenítése Az idősebb korosztály ismereteinek befogadása erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet, formálja a nemzethez, a családhoz, valamint a szűkebb és tágabb közösséghez tartozás tudatát.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában figyelembe kell venni a sajátos nevelési igény gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, különös tekintettel a sajátélményű tevékenységek fókuszba helyezésére. A tanítás során – pedagógiai és néprajzi szempontok szerint kiválasztott hon- és népismereti, néprajzi forrásanyagok felhasználásával – minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére.

A műveltségterület tanítási-tanulási folyamatában az egyéni képességek figyelembe vételével központi szerepet kap a differenciálás, a gyakorlatban alkalmazva a korszerű óravezetési technikák adaptált változatait; pozitív módon erősítve a tanulók ismeretszerzésre irányuló törekvéseit.

A fejlesztési feladatok közül fókuszba kerül a cselekvés szintjén a megkülönböztetés-azonosítás-összehasonlítás képességének a fejlesztése.

Témakör	1. Az én világom	Óraszám 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretalkotás az egyén helyéről és szerepéről a szűkebb és tágabb környezetben. Kooperatív technikák alkalmazása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1.1. Családunk története A családi közösség, helyem a családban.		Információgyűjtés a családról. Családi fényképekről beszélgetés. A család lerajzolása, családtagok

<table>
<tr><td colspan="2">Élettörténetem: Ki vagyok én?

1.2. Az én városom, falum
Nevezetességei.
Hagyományai.</td><td>megnevezése. Képgyűjtés az adott településről. Érdekességek gyűjtése az adott településsel kapcsolatban.
Tablókészítés.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">család, unokatestvér, nagyszülő, családi ünnep, település, város, falu</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td>2. Találkozás a múlttal</td><td>Óraszám24 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Az időben való tájékozódási képesség fejlesztése.
Kooperatív technikák alkalmazása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td>Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">2.1. Élet régen és ma
Házak, ruhák, ételek, munka

2.2. Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink
Népszokások
Húsvéti ünnepkör.
Karácsonyi ünnepkör.

2.3. Nemzeti ünnepek
Hazánk, Magyarország – magyarok vagyunk.
Nemzeti jelképeink (zászló, címer, Himnusz, Szózat).
Nemzeti ünnepek, az ünnepek rövid összefoglalása.

2.4. Főbb magyar történelmi események
Honfoglalás (Árpád, hét vezér).
Államalapítás, István király, Mátyás király.
Települése történetéhez köthető esemény, uralkodó, híres ember.
A XX. főbb eseményei.</td><td>Fényképek gyűjtése a nagyszülőkről, beszélgetés a régmúlt idők mindennapjairól. Használati tárgyak gyűjtése, bemutatása, azokról való beszélgetés. Hasonlóságok és különbségek gyűjtése a modern idők mindennapjainak tükrében. Lehetőség szerint látogatás tájházban. Régi receptek gyűjtése. A gazdag és szegény ember mindennapjainak összehasonlítása, párhuzam fölállítása napjainkhoz kötötten. Az ünnepekhez kapcsolódó legfontosabb információk összegyűjtése, azokról való beszélgetés. A néphagyományok lehetőség szerinti fölelevenítése a szűkebb (esetlegesen tágabb) közösségben. Egyszerűbb hagyományőrző játékokkal való megismerkedés.
Dallamfelismerés, zászlók közül a magyar kiválasztása, címer megfigyelése, felismerése.
Beszélgetés, képek nézegetése. Tárgyak, rajzok készítése az ünnepre.
Ha lehetséges, az ünnephez kapcsolódó helyszínek felkeresése (Nemzeti Múzeum, csaták helyszínei, híres szereplőkhöz kapcsolódó épületek, szobrok stb.).
Műsor összeállítása az ünneppel kapcsolatban. Versek, dalok.
Október 23., március 15., május 1., augusztus 20.
Irodalmi művek, filmek kapcsolódó részletei, képzőművészeti alkotások (Regék Mátyás királyról) alapján:
István király jelentősége; a leghíresebb magyar királyok, királynők, csaták, háborúk, hősök.</td></tr>
</table>

	Kapcsolat (helyi vagy) a városi nevezetességekkel, várrom, emlékpark. Híres, hírhedt események a XX. században.
Fogalmak	nagyszülő, falu, város, háztartás, húsvét, karácsony, néphagyomány, hagyományőrzés, közösség, ünnep, uralkodó, történelem

Összegzett tanulási eredmények a 7. évfolyam végén	A tanuló nagyszülei és szülei életéről tájékozódik; képet alkot gyermek- és felnőttkorukról. Megbecsüli az idősebb családtagok tudását. Ismeri a főbb ünnepeket és az azokhoz kapcsolódó szokásokat. Tudomása van közvetlen környezetének népszokásairól, népi játékairól. Ismeri a nemzeti ünnepeket. Tudomása van a főbb magyar történelmi eseményekről.

Etika

Az etika alapvető feladata az erkölcsi nevelés, a gyermekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a sajátos nevelési igényű tanulók értékrendszerébe is beépüljenek, belső igénnyé váljanak.
A tantárgy kiemelt célja a tevékenységek, magatartási formák megítélésének helyességére nevelés, a különböző élethelyzetekben adódó döntések, cselekedetek motivációinak felismerése, az emberi tulajdonságok bemutatása, a pozitív és negatív tulajdonságok megkülönböztetése. Az érzelmek kimutatása megfelelő formáinak elsajátítása, mások érzelmeinek megértése. A nézeteltérések megvitatásában a kulturált formák iránti igény felkeltése, az érdeksérelmek miatti ellentétek kölcsönös konszenzuson alapuló feloldására nevelés. Önismeretre és mások megismerésére törekvés iránti igény kialakítása, saját belső tulajdonságok fejlesztése. A tantárgy különösen fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelés területén az élet minden szegmensét befolyásoló, elfogadott erkölcsi normák, minták, követendő példák megismerésében, az értékek megbecsülésére nevelésben. Az emberi magatartás, motivációk, konfliktusmegoldások és kommunikáció során a megértő, a toleráns, önmaga és mások értékeit tiszteletben tartó viselkedés kialakításában. A családi életre nevelésben a tantárgy segíti az együtt élés szabályainak, a szülői, testvéri kapcsolatoknak megértését és tiszteletben tartásuk fontosságát, a magánélet védelmét.

Témakör	1. Éntudat – Önismeret	Óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók azonosítja saját személyiségének néhány elemét; ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Én és mások		

A saját viszonyulás néhány elemének feltárása;
Az emberek közötti hasonlóságok és különbségek felismerése,
Az alapvető emberi viselkedésformák értékelése;

Fejlődés és szükségletek
Testi és lelki tulajdonságaim változása az évek során. Az ember legfontosabb fizikai és lelki szükségletei. Miben tér el egymástól a gyerek, a felnőtt és az idős ember?

Egészség és betegség
Az egészséges ember tulajdonságai. Hogyan vigyázhat egy gyermek az egészségére? Egészséget veszélyeztető okok. Hogyan és miért betegedhet meg valaki? Milyen az, amikor én beteg vagyok?

Fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség,.	
Témakör	2. Társas tudatosság és társas kapcsolatok	Óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló helyének és szerepének átláttatása különböző kortárs-, illetve szimpátia-kapcsolatokban. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a barátság ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Kapcsolataim
Szorosabb vagy lazább kapcsolat. A rokonszenvet és ellenszenvet meghatározó tényezők.

Baráti kapcsolatok
Barátság, titok, őszinteség, hazugság, tisztelet, egymás segítése. Egymásra utaltság a kapcsolatokban. Fájdalom okozása és annak következményei. Bocsánatkérés, megbocsátás.

A kapcsolat ápolása
A szeretet. A szeretet kimutatásának formái. A figyelmesség szerepe. Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak?

Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás.

Témakör	3. A társas együttélés	Óraszám12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Alapvető tisztelet kialakítása más – tőlünk teljesen független – csoportokkal szemben.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Közösségeim A csoport fogalma, csoporthoz való tartozás. *A család* A család fogalma, tagjai, szerepek a családban. *A mi csoportunk* A mi csoportunk jellemzői, a csoporttagok összekapcsolódásának oka, tevékenysége, szokásai és jellemzői. *Mások csoportjai* Más csoportok jellemzői; hasonlóságok és különbségek az egyes csoportok között. *Konfliktusok a csoportban* Konfliktusok és problémák előfordulása, és azok megoldása.	
Fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.

Összegzett tanulási eredmények a 8. évfolyam végén	A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért. Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget. Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein. Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására. Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat.

Környezetismeret

A környezetismeret tantárgy felkészíti a tanulót a természeti környezetével való harmonikus együttélésre, felismeri a környezet és saját egészsége, mentális épsége közötti összefüggéseket. Kialakítja igényét az épített és a természeti környezet épségének, szépségének megóvására.

A tantárgy célja bővíteni a tanuló meglévő ismereteit élő és élettelen környezetünk jelenségeiről, megfigyelések alapján következtetések levonása, tapasztalatok hasznosítása a környezet megóvása érdekében. Kialakítani az igényét a természet védelemére, az élőlények és környezetük kölcsönhatásainak megismerésén keresztül környezetkímélő és természetvédő szemlélet kialakítására, törekedni a környezet igényessé, széppé, tisztábbá formálására.

Elsajátíttatni a helyes egészségügyi és higiénés szokásokat, kialakítani olyan alapvető egészségügyi ismereteket, készségeket, amelyek hozzájárulnak a test megismeréséhez, a személyi higiénia és a megfelelő, ízléses, praktikus öltözködés iránti igény kialakulásához és az egészség védelméhez.

Tudatosítani az egészséges életmód szokásrendszerét, a helyes táplálkozás, a testedzés, a sportolás jótékony hatását a mindennapokban.

Megismerni a saját testet és annak működését, a betegségeket megelőzni, a leggyakrabban előforduló betegségek tüneteit, a gyógyulást elősegítő terápiákat megismerni és az orvos és a gyógyszerek szerepét tudatosítani.
Megismerni a balesetvédelem egyszerűbb szabályait, az egészséges életmódot veszélyeztető anyagokat, azok káros hatásait és a megelőzés módját.
A tanuló szocializációs szintjét fejleszteni, kialakítani felelősségérzetét a természettel és embertársaival szemben, adott helyzetekben az önálló telefonhasználatot és a megfelelő segélykérés technikáit elsajátíttatni.
5–6. évfolyam

A tantárgy különösen fontos szerepet tölt be az önismeret és a társas kultúra fejlesztésében és a testi-lelki egészségre nevelésben, amennyiben megalapozza a helyes önismeretet, elősegíti a tanuló saját teste működésének, ápolásának megismerését, elsajátítását; lehetővé teszi a test felépítésének, jellegzetességeinek, a testrészek funkciójának és a szervezet összehangolt működésének megismerését. Mindezzel hozzájárul a jó közérzet feltételeinek, a komfortérzet kialakításának és fenntartásának megismeréséhez.
A tantárgy tanítása a személyes és társas kapcsolati kompetenciák alakításához az egészséges önértékelés és a társas kapcsolatokban szükséges alkalmazkodási képesség fejlesztésével járul hozzá.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Az emberi test</td><td>óraszám: 5. évfolyam: 20 óra
6. évfolyam: 20 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési célja</td><td colspan="3">Az érzékszervekre káros hatások felismertetése és megelőzése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– A testrészek nevét, funkcióját ismerni.
– Ismerni a belső szervek (szív, tüdő, máj, vese) működését.
– Érzékszerveket kímélni (a károsodás megelőzése, javításának módjai).
– Ismerni a segédeszközök használatának fontosságát, védelmét, kezelését.
– Panaszokat röviden megfogalmazni, a kapott utasításokat betartani.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Testrészek, érzékszervek megnevezése, funkciójuk.
– Meglévő ismeretek rendszerezése.
– Az érzékszervek funkciója, védelmük.
– Ismerkedés a segédeszközökkel.
– Az egészség fogalma, a betegségek tünetei.
– Betegségek: megfázás, gyomorrontás, influenza és más fertőző betegségek.
– Fájdalom jelzése, a fájdalom helye.
– Gyógyszer elfogadása.
Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
</table>

	Tükörképen ismerkedés a saját testtel. Egymás testrészeinek megmutatása, megnevezése. *A birtokos ragok használatának gyakorlása.* Az érzékszervek funkcióinak tapasztalat közbeni megismerése (szembekötősdi). Képösszerakás, csoportosítás, makettek összerakása, szervek felismerése, megnevezése, funkciója. Szem: Ne hajolj közel a könyvhöz! Fül: zajártalom kerülése. A szemüveg használata, kezelése, tisztán tartása. A hallókészülék használata. Szerepjáték: az orvosi rendelőben, a gyógyszertárban. Betegségek megelőzése. Adott betegség tüneteinek megnevezése, a kezelés utasításainak betartása. Diéta előírásai különböző betegségek esetében: gyomorrontás, influenza, cukorbetegség, ételérzékenység, ekcéma, allergia. Egyedi problémák megbeszélése a foglalkozás keretében, ha lehet, orvossal, védőnővel. Maketten, képen a szerveket megfigyelni (elhelyezkedés, alak, szín, funkció).
Fogalmak	Fő testrészek és szervek. Látás romlása, hallás romlása, fáj, *hányinger*, köptető, gyógyszer, borogatás, láz, *diéta*, gyomorrontás, *fertőző*, *fertőzés*.

Témakör	2. Egészségmegőrzés – Egészséges életmód	óraszám: 5. évfolyam:22 óra 6. évfolyam: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Veszélyhelyzetek felismerése és elkerülése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Önállóan kézmosás, arcmosás, fogmosás szükség szerint. – A rendszeres testedzést bevezetni. – A vitaminok szerepét megismerni.	*Fejlesztési ismeretek* – Tisztálkodás. A test tisztán tartása. Hajápolás. Körömápolás. – A mozgásszegény életmód veszélyeinek megismerése, a test edzése. – A vitaminforrások megismerése. – Veszélyforrások a szabadban (a Nap káros hatása, kullancs).

– A napozószerek, bőrvédő- és bőrápoló szerek önálló, szükség szerinti használata. – A tanuló tudja panaszait tömören, lényegre törően megfogalmazni. – Az orvos utasításait, tanácsait követni. – A játék, munka és a közlekedés során kívánatos magatartást tudatosítani. – Váratlan helyzetekben is helyesen viselkedni. – Telefonálás, segítségkérés. – Önfegyelem gyakorlása.	– Az iskolások orvosi vizsgálata. – Egészség – betegségek. – Orvosi rendelő, háziorvos. – Az iskolában, az utcán és játék közben előforduló balesetek. – Sportolás, fürdőzés közben és a háztartásban történő balesetek megelőzése. – A mentőláda tartalma. – A felnőttek értesítésének módja baleset esetén. *Fejlesztési tevékenységek* Önálló mosdás, fogmosás, hajápolás. Hajvágás, a haj ellenőrzésének fontossága (tetűirtás). Rendszeres körömvágás, tisztítás, a körömrágás kerülése. A vitamint tartalmazó élelmiszerek megismerése, csoportosítása. Megfelelő mennyiségű folyadék fogyasztásának szükségessége. A tavaszi és nyári napozás szabályai, rendszeresség, fokozatosság, időtartam, napozószerek. Védekezés kullancscsípés ellen. Az orvosi vizsgálatok helye az iskolában, funkciójuk, aktív együttműködés a vizsgálatokon. Iskolaorvosi, családorvosi, szakorvosi, fogorvosi rendelő. A rendelő felkeresésének módja (rendelési idő, szükséges dokumentumok, tiszta, rendezett öltözék, panasz részletes elmondása). Tanulmányi séta, megfigyelési szempontok szerint (balesetveszély, káros tevékenységek felismerése, orvosi rendelő). Balesetek (az élet minden területén), viselkedés strandon, a Balatonban (természetes vizekben), háztartási baleset esetén, ok-okozati összefüggések felismerése, tanulságok levonása. A mentőláda tartalmának megismerése, a benne lévő eszközök és szerek használatának megismerése (kötszer, fertőtlenítő). Telefon használata (segítségkérés), segélykérő telefonszámok ismerete.
Fogalmak	A használt tisztálkodási eszközök és anyagok, funkciójuk, a különböző hajtípusok mosószerei (száraz, zsíros). Orvosi vizsgálattal, gyógyszerezéssel kapcsolatos fogalmak (lázmérő, sóhajtás, száj kitátása [miért?] *hallgató*, gyógyszer, védőoltás, *steril*, géz, *vérvétel*, *vizeletvizsgálat*, *lelet*, beutaló, fúró, fogtömés, fogkő, *röntgen*, foghúzás).

	Egészséges életmóddal, napozással kapcsolatos fogalmak.	
Témakör	3. Élő természet – élőlények és környezetük	óraszám: 5. évfolyam: 20 óra 6. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Annak beláttatása, hogy mi, emberek is a természet részei vagyunk.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Növényeket, állatokat felismerni, tulajdonságaikat megnevezni. – A megszerzett ismereteket önállóan alkalmazni.	*Fejlesztési ismeretek* – Az élő természet nagy csoportjai: *növény, állat*, tulajdonságai, életmódja, haszna. – Időjárás hatása a növényekre, állatokra. – A környezet hatása az élőlényekre (szárazság, aszály, árvíz, szélsőséges időjárás). *Fejlesztési tevékenységek* A tanult élőlények változó szempontú csoportosítása. Az emberi tevékenység szerepe a növények, állatok életében. Megfigyelések. Az ember alkalmazkodása az időjárás változásaihoz. Képek összerakása, válogatása, csoportosítása, kísérletek.
Fogalmak	Élőlény, élettelen, hasznos, káros, *életfeltétel,* gyökér, törzs, korona, termés, pusztulás, áradás, katasztrófa; *szaporítás,* születés, növekedés, *elmúlás.*

Témakör	4. Élettelen környezet – Környezeti ártalmak	óraszám: 5. évfolyam: 10 óra 6. évfolyam: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	A napfény nélkülözhetetlenségének felismerése az életben, káros hatások kivédésének lehetőségei.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A halmazállapotokat felismerni és megnevezni. – Településén található folyóvizek (forrás, patak, folyó, tó) felkeresése, megfigyelése.	*Fejlesztési ismeretek* – Az élő és élettelen természet megfigyelése. – Az élet alapvető feltételei. – Levegő, víz, napfény összetevői, ártalmai. – A felszíni vizek (forrás, patak, folyó, tó, tenger).

– Tudni a víz értékét, ismerni megjelenési formáit (halmazállapotát).	– A víz halmazállapotai. *Fejlesztési tevékenységek* Élő és élettelen differenciálása. Ismerkedés az élet alapvető feltételeivel. Tudatos törekvés az értékek óvására. Környezet- és természetvédelem köréből képek keresése, tanulmányi séta, kísérletek. Élmények, képek a magas vízállású Dunáról, helyi folyókról. Térkép, földgömb nézegetése, a víz jelzése (kék szín keresése). Kísérletek a víz halmazállapotával kapcsolatban. Csapadékfajták megfigyelése (pára, köd, dér, zúzmara, harmat). Bővebben a víz, a harmat, a pára, a jég jellemzői, megfigyelése.
Fogalmak	Halmazállapot, levegő, *láthatatlan,* gőz, csapadék, pára, köd, dér, *zúzmara*, *harmat,* árvíz, híd, gát, *menekülés*, *életveszély,* mentés, térkép, földgömb, *atlasz*.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 5. évfolyam	A tanuló képes – felismerni, megmutatni testrészeit, érzékszerveit, ismeri azok elemi funkcióit; – testét ápolni, öltözékét rendezetten, tisztán tartani, gondozni; – őszintén, bizalommal együttműködni orvosi vizsgálaton az egészségügyi dolgozókkal; – felismerni a víznek mint nélkülözhetetlen, éltető elemnek a jelentőségét;
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6. évfolyam	A tanuló képes – érzékszerveire vigyázni, a szükséges segédeszközöket megfelelően használni; – teste reakcióit érzékelni, a változásokat jelezni, panaszait megfogalmazni; – főfogalmi csoportosításokat végezni az állat- és növényvilág körében. – a környezetben található élőlényekről, élőhelyeikről, testfelépítésük legjellemzőbb tulajdonságairól ismereteket szerezni; – egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni (szemétszedés, törekvés a víz takarékos használatára); – halmazállapotok differenciálására, a csapadékfajták megkülönböztetésére.

7–8. évfolyam

A tantárgy kiemelt szerepet játszik az erkölcsi nevelés területén, a természeti környezetben megfelelő viselkedésre neveléssel, az állat- és növényvilág nyugalmának megőrzése érdekében, és a felelős viselkedés kialakításában a közösségi környezetben.

A nemzeti öntudat fejlődéséhez és a hazafias neveléshez a közösségi terek, az épített és természeti környezet ápolásával, a rend és tisztaság fokozott védelmével járul hozzá.

Kiemelt szerepet játszik a tantárgy a testi és lelki egészségre nevelésben az egészségre káros szokások felismertetésével, kialakulásuk tudatos elkerülésére neveléssel, igény felkeltésével a tiszta, gondozott

környezet megteremtésére és megóvására, és a tanuló értelmi képességeinek megfelelő ismeretek nyújtásával a testi változások megismerésére és elfogadására.
A tantárgy a médiatudatosságra nevelésben fontos szerepet tölt be a médiumok felhasználásának megismertetésével és a tanulók látókörének szélesítésével.
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztéséhez hozzájárul a környezet és az egészség megóvására nevelés és a betegségek megelőzése érdekében történő közösségi kezdeményezésekben, társadalmi megmozdulásokban való részvétel.

Témakör	1. Az emberi test	óraszám: 7. évfolyam: 20 óra 8. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Segítség kérése megfelelő módon a szükséges esetekben.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Saját testrészek, érzékszervek biztos ismerete. Érzések, tapasztalatok megfogalmazása. Jó helyzetfelismerési képesség kialakulása, kívánságok megfogalmazása. Ismeretek szerzése a védőoltásokkal, elsősegélynyújtással kapcsolatban. Törekvés a kapkodás, a pánik elkerülésére.	Fejlesztési ismeretek – Testrészek, érzékszervek, belső szervek, funkciójuk, védelmük. – Segédeszközök védelme és fontossága. – Betegség témakör bővítése: torokgyulladás, középfülgyulladás, bárányhimlő, herpesz, bőrbetegségek. – Betegségmegelőzés, védőoltások szükségessége. – Az elsősegélynyújtás elemeinek gyakorlása. – Teendők saját vagy társai rosszulléte, betegsége, rossz közérzete esetén. Fejlesztési tevékenységek Testrészek megnevezése, megmutatása. Könyvben és maketten a csontváz és a belső szervek nézegetése, felismerése. Szemüveg, hallókészülék, lúdtalpbetét használata, tisztítása, tárolása. Lázmérés, vérnyomásmérés. Saját tapasztalat alapján az említett betegségek tünetei és az alkalmazott terápia. Beszámoló saját tapasztalatokról, oltási könyv adatainak megbeszélése. Az orvos vagy felnőtt értesítésének módja. Telefonálás gyakorlása.	
Fogalmak	Az emberi testtel, betegségekkel kapcsolatos fogalmak. Éles a látásom, homályosan látok. Nem hallom, most jól hallom.	
Témakör	2. Egészségmegőrzés – Egészséges életmód	óraszám: 7. évfolyam: 20 óra 8. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Az egészségre káros szokások kialakulásának tudatos kerülése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az egészséges életmód fontosságának ismerete. Ismerni a serdülés jeleit, a bekövetkező változásokat, következményeket és felelősséget. Az egészséges életmód fontosságát, módjait megismerni, törekedni a helyes szokások kialakítására. Megérteni a káros szokásokkal kapcsolatos betegségek, kóros állapotok megelőzésének fontosságát. Szükséges esetekben használni a telefont. Néhány fontos telefonszámot ismerni. Megjelenés, viselkedés az orvosi vizsgálat során. A gyógyszereléssel kapcsolatos utasítások pontos betartása.	Fejlesztési ismeretek – A test tisztán tartása. – A serdülőkor jellemzői. – A test edzése. – Ideális testsúly. – Helyes, helytelen táplálkozás. – Kerülendő élelmiszerek és üdítők. – Veszélyforrások (dohányzás, szeszes italok, a nemi úton terjedő betegségek). – Iskolai, háztartási és utcai balesetek. – Balesetek megelőzésének lehetőségei. – Baleset estén felnőtt értesítése, mentő hívása. – A mentők munkája. – A mentőláda szerepe. – Az orvosi vizsgálathoz szükséges dokumentáció. – A gyógyszerek használata (gyógyszer, adagolás, recept). – Szexualitással kapcsolatos ismeretek. – A súlyfelesleg káros hatásai. Fejlesztési tevékenységek Önálló mosdás, fürdés, hajmosás, hajszárítás. Rendszeres mozgás, testedzés. Egészségtelen, veszélyes (válogatás, csoportosítás). Beszélgetés, saját élmények a káros szokásokkal kapcsolatban. A családban, környezetében szerzett tapasztalatok megvitatása. Vélemények ütköztetése. Eseményképek, filmek elemzése. Az értesítés módja, szerepjáték, telefonálás gyakorlása. Gyakorlás, kisebb sebek ellátása, fertőtlenítés. Tanulmányi séta orvosi rendelőkben.
Fogalmak	Súlyfelesleg, önfegyelem, körültekintő, nyugodt, figyelmes, tárcsázás, foglalt, kicseng, vizsgálat, lázmérés, vérvétel, vizeletvizsgálat, lelet, beutaló, fúró, fogtömés,

	fogkő, röntgen, foghúzás, serdülés, nemi jellemzők, súlyfelesleg, önfegyelem. Magasság és súly közötti helyes arány. Személyes adat, igazolvány, TB-kártya, telefonszám.	
Témakör	3. Élő természet – Élőlények és környezetük	óraszám: 7. évfolyam: 22 óra 8. évfolyam: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	A tiszta környezet megteremtése és megóvása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Tájékozódni a tanult ismeretek alapján kis segítséggel könyvekben. – Gyógyteát fogyasztani (készíteni) szükség esetén, ismert helyzetekben. – Felismerni a fűszereket illatukról, tájékozódni élettani hatásukról, használatukról. – Részvétel környezetvédelmi akciókban, pl. Föld Napja, Madarak és fák napja, hulladékgyűjtő akciók stb.	Fejlesztési ismeretek – Növények, állatok, emberek. – Ismerkedés a gyógynövényekkel (kamilla, hársvirág, csipkebogyó, kakukkfű). – A fűszernövények megismerése, használatuk (babér, köménymag, majoránna, fokhagyma, bors stb.). – A föld tájainak növényei, állatai (sarkvidék, hegyvidék, sivatag, őserdő). – Az ember szerepe az élő természet megóvásában. – Tájvédelmi terület megtekintése. – A védett növények és állatok fogalmának megismerése. Fejlesztési tevékenységek Tápláléklánc összeállítása. Csoportosítás, válogatás. Gyógytea készítése: borogatás – kamilla, köhögés – hársvirág stb. A fűszernövények megismerése és kipróbálása az ételek készítésénél. Játékos felismerés bekötött szemmel, illat alapján. Tájak és jellegzetes élőlények (összefüggés az éghajlat és a növény- és állatvilág között). Néhány környezetében élő védett növény, állat felismerése. Takarékoskodni az erőforrásokkal: víz, villany, gáz használata során, szelektív hulladékgyűjtés, veszélyes anyagok elkülönítése (elemek, gumiabroncs stb.).	
Fogalmak	Tápláléklánc, kamilla, hársfa, bodza, tájvédelem, bors, fahéj, szegfűszeg, vanília, kakaó, csokoládé; bőrszín, arcberendezés.	
Témakör	4. Élettelen környezet – környezeti ártalmak	óraszám: 7. évfolyam: 20 óra

		8. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési célja	Tájékozódás térképen, térkép jelzéseinek megismerése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Alkalmazni a tanult ismereteket. – Tiszta víz, levegő, napfény fontosságát tudatosítani. – A légszennyezés jellegzetes szagát felismerni. – Törekedni a tiszta környezet megtartására. – Ismerni a térképen alkalmazott legfontosabb színeket és jelzéseket. – Saját megfigyeléseiről beszámolni. – Kísérletek végzésében aktívan részt venni. – A rend és tisztaság iránti igényét kialakítani.	Fejlesztési ismeretek – Az élő és élettelen természet megfigyelése. – Csapadékfajták megfigyelése. – A víz körforgása. – A felszíni vízfolyások (forrás, patak, folyó, tó). – Felszíni formák (hegy, síkság). – Összefüggés a felszíni és időjárási viszonyok és az élő természet feltételei között. – Élettelen anyagok érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése. – Víz, levegő, talaj védelme. Fejlesztési tevékenységek Csoportosítás. Térkép nézegetése, térképjelek megismerése, térkép színezése. Magyarország domborzati térképének tanulmányozása. Terepasztalon felszíni formák kialakítása. Képek gyűjtése, rendszerezése. Időjárás megfigyelése, a megfigyelések lejegyzése, figyelemmel kisérése, következtetések levonása. Változások megfigyelése (olvadás, oldódás, égés).	
Fogalmak	Híd, térkép, földgömb, atlasz, jelzés, síkság, hegy, folyó, tenger, óceán, környezeti ártalom, környezetvédelem, tűzhányó, vulkán, földrengés.	
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló – rendelkezik elemi ismeretekkel teste biológiai működéséről; – tudja, hogy betegség esetén hova kell fordulni, ismeri az egészségügyi intézmények funkcióját.	

7. évfolyam	A tanuló képes – a balesetveszélyt felismerni, elkerülni, életkorának és értelmi szintjének megfelelően segítséget kérni és nyújtani. – fejlettségi szintjének megfelelően kialakítani környezetvédő szemléletét; Ismeretei vannak a helyes és helytelen táplálkozásról. Elemi ismereteket szerez a növény- és állatvilágról, azok élőhelyeiről
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8. évfolyam	A tanuló képes – a testi higiénia, a mozgás, a szabad levegőn való tartózkodás iránti igényét fejleszteni; – ruházatát ízlésesen kiválogatni, gondozni, tisztán tartani; – a balesetveszélyt felismerni, elkerülni, életkorának és értelmi szintjének megfelelően segítséget kérni és nyújtani. – néhány védett növényt, állatot és a természetvédelem fogalmát ismerni; – elemi ismereteket szerezni a növény- és állatvilágról, azok élőhelyeiről, hasznukról, kárukról, környezeti hatásokról és azok következményeiről; – fejlettségi szintjének megfelelően kialakítani környezetvédő szemléletét; – alkalmazni a tanult ismereteket, aktív kísérletek végzésekor be tud számolni saját megfigyeléseiről

Ének-zene

A tantárgy célja az együtténeklés örömével segíteni a jó hangulat kialakulását, megéreztetni a zene jelentőségét, mozgásos-táncos feladatokat végezni, segítséggel vagy csoportban rövid gyermek- vagy népdalokat közösen és egyénileg előadni. A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyerekek számára járás közben, különböző mozgásokkal érzékelhető a dalokban, mondókákban, zenedarabokban a mérő lüktetés, a ritmus.

A pedagógusok feladata, hogy a tanulók a dalok, mondókák ritmusát fokozódó önállósággal tapsolják, kopogják, a tempó és a dinamika figyelembevételével végezzék a gyakorlatokat. Ismertessenek meg a tanulók egyéni képességeihez és érdeklődéséhez mérten minél több mondókát, verset, gyermekdalt, a családi és társadalmi ünnepkörök dalait, azért, hogy a tanulók egyre kevesebb segítséggel vehessenek részt körjátékokban, a pedagógussal megvalósuló együttműködés hatására bevonódjanak a páros játékokba.

Eközben felkelthető a figyelem és az érdeklődés a zene és a hangok, a hangszerek megismerése iránt.

Az ének-zenével mint közös nyelvvel lehetőség nyílik a közösség kialakítására, a sérült és nem sérült emberek összekapcsolására.

1–2. évfolyam

A tantárgy szerepe az erkölcsi nevelésben az egyszerű szabályok megértésének, a közösségi életben nélkülözhetetlen türelemnek és várakozni tudásnak, valamint a csoportos helyzetekben, közös éneklések alkalmával alapvető egymásra figyelés igényének a kialakításában és gyakorlásában van.

A nemzeti öntudatot, hazafias nevelést a népi hagyományok, népszokások megismerésével a magyar népi gyermekjátékokon, gyermekdalokon keresztül támogatjuk.
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését a tantárgy tanítása a felszabadult légkör biztosításával a harmonikus személyiségfejlődéssel, a félénkség, a gátlás, a szorongás leküzdésével éri el; hozzájárul a reális önbizalom és önértékelés kialakulásához a társas kapcsolatok visszajelzései alapján, megalapozza az alkalmazkodó- és együttműködési képességet.
A testi és lelki egészségre nevelés a mozgás harmóniájának megismerésével, a zene és a mozgás összhangjának megteremtésére törekvéssel, a dalok és zenék hangulatának megfigyelésével történik.
A családi életre neveléshez a családi ünnepek jellegzetes dallamainak alkalomhoz illő hallgatásával, előadásával, megismerésével kapcsolódik.
A médiatudatosságra neveléshez a hangulathoz illő zenék kiválasztásával, a különféle adathordozók és médialehetőségek igénybevételi lehetőségeinek megismertetésével járul hozzá.

Témakör	1. Gyermekdalok – Népdalok	óraszám: 1. évfolyam: 20 óra 2. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Dallamsorok utánzása. Társak testi közelségének, érintésének elfogadtatása, együttműködés.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Leutánozni mozgást, dallamot dúdolni. Együttműködni. Főbb testrészeket megmutatni. Együttműködéssel egyenes vonalon járni, körbejárni, iránytartással lépegetni, guggolni, körben haladni. Örömmel részt venni a közös éneklésben. Bekapcsolódni a közös játékba. Mondóka, dal ritmusával összehangolni a mozgást. Segítséggel rövid párbeszédet előadni.		*Fejlesztési ismeretek* – Altatók. – Tenyérjátékok. – Simogatók. – Ujj- játékok. – Hintáztatók. – Lovagoltatók. – Sétáltatók. – Dalok. – Körjátékok. – Felelgetős játékok. *Fejlesztési tevékenységek*

	A tanult dalok, mondókák ismétlése, egyre bátrabb előadása. Dallam dúdolásával, éneklésével baba ringatása. Mondóka, dal ütemére tapsolás, tenyér körkörös simogatása, csiklandozása. Mondókák ritmusára testrészek, tárgyak megérintése, simogatása. Egyszerűbb ujj-kiszámoló, mondókákra tenyér ökölbe szorítása, majd az ujjak egyenkénti nyitása, csukása, rázása. Ritmusra test, törzs, láb hintáztatása jobbra, balra (Hinta, palinta stb.). Rövid mondókákra lovaglás ritmusának érzékeltetése térden ülve. Énekek, mondókák ütemére léptetés, egyenes vonalon, körben (Dombon törik a diót stb.). Néhány soros egyszerű dal mozgással kísért előadása (taps, kopogás). Körjátékok játszása egyszerű szabályok betartásával (Ég a gyertya, ég.., Lánc, lánc, eszterlánc stb.). Mondóka, dal ritmusára test, törzs, láb hintáztatása jobbra-balra, előre-hátra. Néhány rövid párbeszédű felelgetős játék megtanulása, pl. Volt nekem egy kecském.
Fogalmak	Alszik, ébren van, taps, tenyér, simogatás, csiklandozás, kérdez, válaszol,

	kar, kéz, tenyér, fej, nyak, törzs, láb, ujjak, ököl, jobb, bal, előre, hátra, ugrik, szalad, vágtat, lovaglás, egyenes vonal, kör, guggolás, megáll, elindul, kapu, híd, kézfogás, átbújás, ló.	
Témakör	2. Ünnepkörök dalai	óraszám: 1. évfolyam: 15 óra 2. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű dallam felismertetése, reprodukálása. Ünnepkörök megismerése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Bekapcsolódni a közös éneklésbe.	*Fejlesztési ismeretek* – Családi ünnepek dalai. – Dalok karácsonyra, húsvétra, anyák napjára. *Fejlesztési tevékenységek* Születésnapra, karácsonyra, húsvétra, anyák napjára rövid dalok, versek tanulása. Közös előadások iskolai ünnepélyeken.

Fogalmak	Születésnap, karácsony, húsvét, anyák napja, *pünkösd*.

Témakör	3. Ritmus- és hallásfejlesztés	óraszám: 1. évfolyam: 20 óra 2. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egyenletes ritmus érzékeltetése. Hang- és hallásfejlesztés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Ritmust tapsolni. Utánozni a mozgásokat. Felismerni a gyors és lassú mozgásokat. Együttműködni.	*Fejlesztési ismeretek* – Ritmikai és dinamikai gyakorlatok. – Fékező és ingerlő gyakorlatok. – Tempóérzékeltető gyakorlatok. *Fejlesztési tevékenység* Mozgás közben ritmus tapsolása, hangok ritmizálása. Dallamok, mondókák kíséretével gyorsító-lassító mozgások érzékelése. Gyors és lassú mozgás közötti különbség érzékelése. Állathangok megkülönböztetése egymástól.

	Jól elkülöníthető zörejek, hangok felismertetése. Magasabb és mélyebb hangok közötti különbség érzékelése hangszerjátékok bemutatásával.	
Fogalmak	Ritmus, taps, kopogás, dobbantás, gyors, lassú, halk, hangos, magas, mély; dalok, mondókák, dob, *triangulum*, cintányér, karlendítés, ujjmozgatás.	
Témakör	4. Zenehallgatás	óraszám: **1.** évfolyam: 17 óra **2.** évfolyam: 17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Énekhangok, beszédhangok elválasztatása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Bekapcsolódni az éneklésbe. Néhány percig a zenére figyelni.	*Fejlesztési ismeretek* – Élőzene hallgatása (dallamok furulyán, gitáron, szintetizátoron stb.). – Egyszerűbb szövegű és dallamú gyermekdalok többszöri eléneklése. – Zenehallgatás hanghordozóról (rádió, magnetofon, DVD). *Fejlesztési tevékenységek* Egyszerű dallam hangszeres előadásának többszöri meghallgatása, közös dúdolása. Rövid dalok meghallgatása, közös dúdolgatása, éneklése. Tanult, ismert gyermekdalok meghallgatása. Kedvencek kívánság szerinti meghallgatása.	
Fogalmak	A dalokban előforduló fogalmak; halk, gyors, szomorú, vidám.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1.évének végén 1. évfolyam	Bekapcsolódik a közös éneklésbe, képes társaival együtt közönségnek énekelni. Képes együttműködni. Képes néhány percig a zenére figyelni. Szívesen hallgat zenét.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2.évének végén	A tanuló segítséggel tud mozgást utánozni, végrehajtani. Képes segítséggel rövid párbeszédet előadni. Képes a gyors és lassú mozgásokat differenciálni, követni.

2. évfolyam	

3–4. évfolyam

Az erkölcsi neveléshez kapcsolódóan az előző évek munkájára alapozva történik meg az egyszerű gyermek- és népdalok érzelmi hangulatának megéreztetése, a bennük megjelenő alapvető emberi értékek, érzelmek megfigyelése.

A nemzeti öntudat és hazafias nevelés a népi hagyományok és a magyar kultúra ápolásával, az ünnepkörök dalainak, zenéinek megismerésével, téri és időbeli relációkban a tájékozódási képesség erősítésével valósul meg.

Az önismeret és társas kultúra fejlesztésében a tantárgy kiemelten törekszik az együttműködési készség erősítésére közös énekes-táncos tevékenységekkel, az önbizalom erősítésével, a helyes önismeret fejlesztésével a közösségi környezet visszajelzései alapján.

A testi és lelki egészségre nevelést a tantárgy a zene, a ritmus és a mozgás összefüggésének megfigyeltetésével, a zenének, éneknek egyszerű mozgással történő kísérésével, és az érzelmek megjelenítésének megalapozásával támogatja, amelyhez a lelki állapothoz, hangulathoz illő zenék és énekek kiválasztása, hallgatása is társul.

A családi életre nevelést és a kommunikációs kompetenciákat a családi ünnepekhez kötődő dalok és zenék ismeretének bővítése, készülődés ezek előadására, mondókákkal, gyermek- és népdalokkal a nyelvi kifejezőkészség fejlesztése segíti.

A tantárgy tanítása a médiatudatosságra nevelés fejlesztését a hangulatnak, ízlésnek megfelelő zenék, dalok keresésének segítésével, a médiumok és a zenehallgatás különböző lehetőségeinek bemutatásával; a személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztését a társakkal való együttműködéssel, közös éneklés és zenélés keretében az egymásra figyelés erősítésével éri el. Fontos az eredmények elérésében a gyermekjátékokban és táncos produkciókban a partnerrel való kapcsolattartás gyakorlása is.

Témakör	1. Gyermekdalok – Népdalok	óraszám: 3. évfolyam: 15 óra 4. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Felelgetős játékban aktív részvételre ösztönzés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Ismerni 15–20 gyermekdalt. Részt venni közös éneklésben. A dal szövegét mozgással összekötni. Segítséggel rövid felelgetős játékot előadni.	*Fejlesztési ismeretek* – Dalok. – A tanult dalok folyamatos ismétlése, új dalok tanulása. – Körjátékok.

Együttműködéssel utánozni tánclépéseket.	– Felelgetős játék. – Táncok énekes kísérettel. *Fejlesztési tevékenységek* Évszakokról, ünnepekről, állatokról, virágokról szóló dalok tanulása. Rövid dalok mozgással kísért előadása. A dalok szövegének és dallamának egyre biztosabb elsajátítása, változatos ritmuskísérettel (dob, csörgődob, ütőfa). Körjátékok tanulása. Néhány rövid párbeszédű felelgetős játék előadása (Gyertek haza ludaim, Fehér liliomszál stb.). Rida jobbra-balra, utánzással. Zárt rida: kis térdhajlítással előre. Keresztbe lépés és féltalpon oldalt lépés.
Fogalmak	A dalokban található fogalmak: zsebkendő, koszorú; kör, guggolás, kapu, híd, átbújás, kézfogás *keresztbe*, oldalt, jobbra, balra, ugrás, megtámasztás, utánzás, kérdés, felelet.

Témakör	2. Ünnepkörök dalai	óraszám: 3. évfolyam: 20 óra 4. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érzelmi kapcsolatok kialakítása az ünnepekkel.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az adott ünnepnek megfelelő rövid dalt segítséggel énekelni. Ünnepeken énekelni társakkal és önállóan.	*Fejlesztési ismeretek* – Ünnepek dalai. – Új szokások kialakítása a szűk közösség ünnepeihez kapcsolódva (születésnapok, karácsony, anyák napja). *Fejlesztési tevékenységek* Karácsonyra, húsvétra, anyák napjára, születésnapra, pünkösdre dalok tanulása, éneklése. Aktuális ünnepre rövid műsor készítése és előadása, közös- és egyéni szereplési lehetőségek. A születésnapok, névnapok számontartása, az ünneplés megszervezése.

Fogalmak	Karácsony, húsvét, anyák napja, pünkösd, születésnap, az ünnepekhez kapcsolható fogalmak. Műsor, várakozás, siker feladat, vállalás.

Témakör	3. Ritmus- és hallásfejlesztés	óraszám: 3. évfolyam: 20 óra 4. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ritmus visszaadása tapssal, kopogással. Hang- és hallásfejlesztés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A mozgás és a dal ritmusát összehangolni. Önállóan előtapsolni a csoportnak. Játékot elindítani tempó megadásával. Hangzás alapján hangszert felismerni. Felismerni a hangszerek hangjának különbözőségét.	*Fejlesztési ismeretek* – Ritmikai és dinamikai gyakorlatok. – Fékező és gyorsító gyakorlatok. – Tempóérzékeltető gyakorlatok. – Ritmushangszerek használata. *Fejlesztési tevékenység* Az egyenletes lüktetés és a ritmus összekapcsolása. Lassú-gyors járás kísérése tapssal, dobolással. Tempótartás játékos mozdulatokkal. Egymástól eltérő zörejek, hangok felismerése. Társak és felnőttek hangjának felismerése és elkülönítése magnóról. Dob, cintányér, triangulum megszólaltatása. Hangfelismerési gyakorlatok bekötött szemmel: hangszer hangjának felismerése.

Fogalmak	Csigavonal, hullámvonal, kivárás, újraindítás, gyerek, felnőtt, magas, mély; taps, koppantás, erős lépés, lábütögetés, *kivár*, *újraindít*, *tempót tart, dalritmus,* egyforma, *egyenletes ritmus.* Fából, fémből készült hangszerek. Halk, hangos, *tompa*, éles, fa, fényes, csengő.

Témakör	4. Zenehallgatás	óraszám: 3. évfolyam: 17 óra 4. évfolyam: 17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált zenehallgatás kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Felismerni az adott ünnepnek megfelelő zenedarabot. A zene hallgatásához szükséges figyelmet és fegyelmet kialakítani. Elsajátítani a kulturált zenehallgatás szabályait.	*Fejlesztési ismeretek* – Évszakokhoz kötődő zenék hallgatása. – Kedvenc zene megmutatása társaknak (DVD, kazetta, stb.). – Megzenésített gyerekversek hallgatása élő és gépzenei előadásban. – A mindennapokban hallható zene közös hallgatása, elemzése. *Fejlesztési tevékenységek* Már ismert dalok, dallamok hallgatása az ünnephez kapcsolható hangszerelésben, speciális hangszerekkel, pl.: karácsonyi orgonamuzsika, harangjáték stb.). Türelmesség és udvariasság a közös zenehallgatás során. Élő koncerten részvétel, az alkalom előtt az előadó eddigi produkcióinak megismerése (kazetta, DVD), a legkedvesebb dalok megtanulása, közös éneklése. A zenedarabokban szereplő hangszerek, és az előadó énekes felismerése, a darab hangulatának, dinamikájának megállapítása.
Fogalmak	Orgona, harangjáték, türelem, sorra kerül, kedvenc, választás. Ütemezve éneklés, dal, ritmus, zene, vers.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 3. évfolyam	Képes a dal szövegét mozgással összekötni, együttműködéssel a lépéseket utánozni. A tanuló ismer több verset, gyermekdalt, segítséggel elő tudja adni. Tud együttműködéssel szerepjátékot játszani. A tanuló tud az ünnepeken társakkal énekelni. Képes társaival is kontaktust teremteni játék közben. A tanuló képes a zene hallgatásához szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsítani.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus második évének végén 4. évfolyam	A tanuló ismer több verset, gyermekdalt, segítséggel elő tudja adni. Tud lá-lá-val énekelni. A tanuló ismer hangszereket, ismeri a hangos, halk fogalmát, és tudja differenciálni. Képes a dal ritmusát segítséggel tapsolni, kopogni.

5–6. évfolyam

A tantárgy tanítása lehetőséget teremt a közös szabályalkotás gyakorlására, az alapvető emberi értékekhez, érzelmekhez kapcsolódó zenék, dalok keresésére, kiválasztására. A nemzeti öntudatot, hazafias nevelést a közösségi eseményeken, ünnepeken keresztül a nemzeti hovatartozás és összetartozás szerepének felismertetésével és legfontosabb nemzeti ünnepeink zenéinek, dalainak megismerésével erősíti.

Az önismeret és társas kultúra fejlesztésében nagy szerepet játszik, a fokozódó együttműködéssel végzett közös tevékenykedéssel és a reális önértékelés fejlesztésével az önbizalom megerősítésére.

A családi életre nevelésben a tantárgy nagy szerepet játszik a családi ünnepek, hagyományok ápolásának kulturált gyakorlásával, a készülődés fontosságának felismertetésével, a testi és lelki egészségre nevelésben az érzelmek zenére történő, mozgással való kifejezésének fejlesztésével.

A médiatudatosságra nevelést a zenei igényeknek megfelelő médiumok kiválasztásának és elérésének megismertetésével és gyakoroltatásával éri el.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Gyermekdalok – Népdalok</td><td>óraszám:
5. évfolyam: 15 óra
6. évfolyam: 15 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">8–10 dal irányított előadása. Szerepjáték eljátszása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Néhány népdalt elénekelni.
Táncolni önállóan, egyet balra, egyet jobbra lépni.
Szívesen játszani körjátékot.
Szerepet vállalni szituációs és felelgetős játékban.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Magyar népdalok.
– Magyar táncok.
– Körjátékok.
– Felelgetős játékok.

Fejlesztési tevékenységek
Népdalcsokrok összeállítása témakörök szerint (növények, időjárás, köszöntők).
Egylépéses csárdás: oldalt lépés + fél súllyal zárás, ismétlés ellenkező lábbal.
Párválasztók, kifordulós körjátékok.
Rövid szituációs gyakorlatok előadása (pl. Egyszer egy királyfi, Gyertek haza ludaim...).</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">A népdalokban található új fogalmak, különböző népek.
Csárdás-forgás, kifordulás, befordulás, irányváltás, motívum, ritmus, dallam.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">2. Ünnepkörök dalai</td><td>óraszám:</td></tr>
</table>

		5. évfolyam: 15 óra 6. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Aktivitás fejlesztése irányított helyzetben.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Az ünnepnek megfelelő dalt, verset kiválasztani, előadni. Közösen énekelni társaival.	*Fejlesztési ismeretek* – Családi ünnepek dalai. – Nemzeti ünnepek dalai. *Fejlesztési tevékenységek* Karácsonyra, húsvétra, pünkösdre, anyák napjára, születésnapra dal, vers tanulása. Toborzó dalok megtanulása, Himnusz, Szózat megismerése.	
Fogalmak	Hagyomány, szokás, ünneplés, megemlékezés, karácsony, újév, vízkereszt, húsvét, pünkösd. Március 15., nemzeti ünnep (augusztus 20. október 23.), Himnusz, Szózat. Katonadalok, megzenésített költemények.	
Témakör	3. Ritmus- és hallásfejlesztés	óraszám: 5. évfolyam: 20 óra 6. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Dallam, szöveg ritmizálása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Ütemkezdő hangsúlyokat kiemelni. Hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni. Megadott hangra dalt elkezdeni és végigénekelni. A halk, hangos, magas, mély beszédet megkülönböztetni. Közösen énekelt dalt adott jelre hangosan vagy halkan folytatni. Néhány hangszert megszólaltatni.	*Fejlesztési ismeretek* – Ritmikai és dinamikai gyakorlatok. – Fékező és gyorsító gyakorlatok. – Tempóérzékeltető gyakorlatok. – Hang- és hallásfejlesztés. – Ritmushangszerek használata. *Fejlesztési tevékenység* Egyenletes lüktetés és ritmus összekapcsolása. Kettes lüktetés érzékelése.	

	Leülés-felállás, séta-futás váltakozása megadott jelre. Önálló dalkezdés, tempótartás. Halk és hangos közti különbség érzékelése. Magas és mély hang érzékelése. Hangerő szabályozása. Belső hallásfejlesztés, dallambújtatás. Fúvós, húros és ütőhangszerek megnevezése.	
Fogalmak	Együtt hangoztatás, ütőhangszerek, fém, fa, erősítés, halkítás, kettes lüktetés, ütemhangsúly, hangos, lágy, zümmögő éneklés; hangsúlyos és hangsúlytalan lépés, belép, megáll, tempót tart, magas és mély beszéd, emelkedő, süllyedő dallamvonal.	
Témakör	4. Zenehallgatás	óraszám: 5. évfolyam: 22 óra 6. évfolyam: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfelelő hangerő megválasztása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Szívesen hallgatni zenét.	*Fejlesztési ismeretek* – Hangszeres és énekes élőzene hallgatása. – Részvétel zenés koncerten. – A zene pihentető hatásának megtapasztalása. – Hosszabb, összefüggő zenedarab meghallgatása. *Fejlesztési tevékenységek* Társak előadásának meghallgatása. Megfigyelési szempontok a zenehallgatással kapcsolatban (hangmagasság, ritmus, hangerő stb.). (Kórusművek, hangszeres darabok, szólóhangszerek, nagyzenekari művek részletei.) Relaxációs zene hatásának megtapasztalása. Gyerekeknek szóló musicalrészlet, pl. A padlás, A muzsika hangjai stb. hallgatása, dúdolása, egyes részletek megtanulása.	
Fogalmak	A szükséges zenei fogalmak (kórus, szóló, zenekar, karmester stb.), kikapcsolódás, pihenés; szólóének, kánon, közönség, figyelmes hallgatás, taps.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 5. évfolyam	Képes az adott ünnepnek megfelelő dalt, verset kiválasztani, előadni. Szívesen hallgat zenét, van kedvenc zenedarabja. Képes a dal ritmusát együttműködéssel, segítséggel tapsolni, kopogni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6. évfolyam	A tanuló képes hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni. Képes megkülönböztetni a halk, hangos, a magas, mély beszédet. Képes ütemkezdő hangsúlyokat kiemelni segítséggel.

7–8. évfolyam

Az előző évfolyamokhoz kapcsolódva tovább folyik a szabályokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességének fejlesztése, a szabályok alkalmazásának erősítése, a közös szabályalkotás gyakorlása. A nemzeti öntudat, hazafias nevelés a népi hagyományok, ünnepkörök dalain, mondókáin keresztül, a nemzeti összetartozás érzésének erősítésével történik.

Az önismeret és társas kultúra a közösségben a reális önértékelés kialakításával, csoportos produkciókban történő részvétellel, a társas kapcsolatok és közös tevékenységek segítségével, a személyiség fejlesztésével erősödik.

A testi és lelki egészségre nevelést a tantárgy a különböző hangulatok, érzelmek megjelenítésével a zenére történő mozgásban, a feszültségek levezetésének segítésével, a szorongásos állapotok oldásával, zenei élmények nyújtásával segíti.

A családi életre nevelésben nagy szerepet játszik a családi ünnepek, hagyományok ápolásában való aktív részvétel ösztönzésével.

A médiatudatosságra nevelést a hangulathoz, ízlésvilághoz illeszkedő zenei alkotások különféle médiumok lehetőségei közötti keresésének támogatása, és a tanuló ízlésének megfelelő választás képességének megerősítése, bátorítása segíti.

Témakör	1. Gyermekdalok – Népdalok	óraszám: 7. évfolyam: 15 óra 8. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Verbális memória fejlesztése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Elénekelni legalább 10 népdalt.	*Fejlesztési ismeretek* – Magyar népdalok.	

Más népek dalaiból egy-egy jellegzetes népdalt ismerni. Műdalokat, kánonokat énekelni.	– Más népek dalai. – Műdalok (Pál, Kata, Péter, jó reggelt, Ég a város, ég a ház is, Künn az ágon újra szól a víg kakukkmadár, kánonok stb.). *Fejlesztési tevékenységek* Egyszerű dallamvezetésű népdalok ritmikai előadása. Népdalcsokrok összeállítása, előadása közösen és egyénileg. Más népek dalainak megismerése és éneklése. Kánonok, közismert dalok éneklése közösen, egyénileg, változatos hangszerkísérettel.	
Fogalmak	Párosító, vidám, tréfálkozó, emelkedő, ereszkedő dallamvonal, kötetlen, kötött ritmus; cseh, román, palóc, francia, kánon; oldalt lépés, mellé lépés; francia, olasz, lengyel, román.	
Témakör	2. Ünnepkörök dalai	óraszám: 7. évfolyam: 20 óra 8. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Aktualitások felismerése, ünnepek elkülönítése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Megfelelő dalt énekelni az ünnepek alkalmából. Az ünnepélyes alkalmakat átérezni.	Fejlesztési ismeretek – Családi ünnepek dalai. – Ballagási dalok. – Nemzeti ünnepek és az ezekhez kapcsolódó zeneművek megismerése, egyes darabok megtanulása. Fejlesztési tevékenységek Jeles napok dalai, születésnapi, névnapi köszöntők. Felkészülés a ballagásra. Az ünnepélyes ballagásra előkészületek, közismert, elfogadott dalok megtanulása, éneklése menet közben. Toborzó dalok. Erkel Ferenc: Himnusz, Egressy Béni: Szózat megtanulása. Tolcsvay: Nemzeti dal, Szörényi-Bródy: István, a király stb. A tanultak számbavétele, csoportosításuk ünnepek, ritmusuk, hangulatuk, hangfekvésük, személyes, érzelmi okok szerint stb. Az ünnepekre tanult ének- és zenedarabok ismétlése.	
Fogalmak	Nemzeti érzés, magyarság, ünnep, szokások, vers, dal, ballagás, búcsú, ünnepelt, kedvenc, felejtés, emlék,	

	egynemű kar, vegyes kar, férfikar, kórus. Karácsony, húsvét, pünkösd, anyák napja, születésnap, keresztelő, lakodalom, ballagás, búcsú, megható.	
Témakör	3. Ritmus- és hallásfejlesztés	óraszám: 7. évfolyam: 15 óra 8. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hangszerek felismerése és megszólaltatása. Hang- és hallásfejlesztés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Hallás után énekelni, kétkezes kopogóst előadni. Egy dallamon belül hangerőt szabályozni. Hangszerrel erősíteni, halkítani. Belső hallás kialakulása. Különböző hangszerek hangjait felismerni. Szólamokat felismerni.	*Fejlesztési ismeretek* – Ritmikai és dinamikai gyakorlatok. – Fékező és ingerlő gyakorlatok. – Tempóérzékeltető gyakorlatok. – Ismerkedés hangszerekkel. – Ismerkedés az emberi hang sajátosságaival. *Fejlesztési tevékenységek* Kotta olvasása ritmusképlettel. Tá-ti-ti grafikus lejegyzése. Hangerő szabályozása. Fokozatos halkítás, erősítés időtartama. Dallambújtatás. Daltöredékből dal felismerése. Fafúvós, rézfúvós, vonós hangszerek hangjának felismerése. Az énekhangok jellegzetességeivel kapcsolatos megfigyelések, saját hang tudatos megfigyelése.
Fogalmak	Kopogós, tá-ti-ti ritmus, dallambújtatás, kezdés, befejezés, hangmagasság, belépés, megállás, fa, cserép, üveg, fém. Ritmusképlet, alkalmazás, kirakás koronggal, kotta, kottavonal, ritmus, feszített ritmus, lassú tempó. Lassú ének, gyors ének, szólamok, szoprán, alt, gége, hangszalagok, rekedtség.

Témakör	4. Zenehallgatás	óraszám: 7. évfolyam: 22 óra 8. évfolyam: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A zenei ízlés formálása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	

Figyelmes, érdeklődő zenehallgatás, a többször hallott részletek felismerése. Hallás után a dalokat felismerni és elénekelni.	Fejlesztési ismeretek – Klasszikus művek részleteinek meghallgatása. – Szórakoztató zenei felvételek hallgatása. – Ismert, népszerű darabok hallgatása. Fejlesztési tevékenységek Megfigyelési szempontok alapján néhány mű meghallgatása, egyes részletek megtanulása (pl. Kodály: Esti dal meghallgatása gyermekkari feldolgozásban, Mozart: Varázsfuvola, részlet). Türelem, egymás kedvencének meghallgatása, tiszteletben tartása (műdal, tánczene, diszkózene, rockzene). A tanulmányok során megismert darabok többszöri meghallgatása, ismertebb részletek közös dúdolása, éneklése.
Fogalmak	Zeneszerző, opera, beat, rock, diszkó. Részlet, teljes mű.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 7.évfolyam	A tanuló képes segítséggel énekelni 6-8 egyszerű népdalt és eljátszani 1-2 gyermektáncot. Ismeri a Himnuszt és a Szózatot, elhangzásukkor megfelelően viselkedik. Képes észlelni a különbséget a lassú és a gyors zene között. Képes hangszerrel erősíteni, halkítani. Képes felismerni megszólaltatás után a hangszereket. Képes irányítás mellett huzamosabb ideig értelmi képességének megfelelő zenét hallgatni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8.évfolyam	A tanuló képes segítséggel énekelni legalább 8-10 egyszerű népdalt és eljátszani 1-2 gyermektáncot. Képes ritmusképletet lejegyezni és visszaolvasni. Segítséggel törekszik felismerni a szólamokat. Képes irányítás mellett egyszerű ritmust utánozni hangszeres kísérettel. Képes a többször hallott részleteket felismerni zenedarabokban.

ÁBRÁZOLÁS – ALAKÍTÁS

(Vizuális kultúra)

A tantárgy célja megalapozni a funkcióöröm motivációs hátterével a különböző ábrázoló-alakító tevékenységekben az alkotóképességet, alakítani és fejleszteni az igényt a kreatív önkifejezésre a vizuális művészetek eszköztárának felhasználásával.

A pedagógusnak törekednie kell arra, hogy fejlődjön a tantárgy szemléletformáló hatása által a középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló képzelőereje, fantáziája, esztétikai érzéke, alakuljon ki a pozitív énképe, fejlődjön önismerete a felfedezések és a siker örömével. Támogassa a munkavégzés során a

tanulóknak az anyagokról szerzett tapasztalatait, tevékenykedjenek szívesen, fejlődjön alkotásvágyuk a tárgyak, cselekvések, jelenségek megfigyelése és a figyelem, feladattudat, észlelés, finommotorika fejlődése segítségével, tapasztalati élményeik alapján ismerjék meg az ábrázolás-alakításhoz szükséges eszközöket, építészeti és művészeti értékeket.
A környezeti adottságok és a differenciálás lehetőségeinek megteremtése támogatja, hogy folyamatosan bővüljenek a tanulók ismeretei a hagyományápolásról, népszokásokról, a nevezetes napokról, megismerkedjenek műalkotásokkal, tantárgy-specifikus jártasságaik, készségeik fejlődjenek.
Fejlesztési (terápiás) feladatok:
Készségek: koordinált mozgáskészség (szem-kéz koordináció) és alakítási készségek fejlesztése.
Képességek, attitűdök:
Formaalkotási képességek, kompozíciós képesség.
Vizuális ritmus képzése, tárgykészítés képessége.
Képzeteket felidéző ábrázolási képesség.
Képolvasás, képi közlés képessége.
Plasztikus formaalakítás. Finommozgás fejlesztése.
Pszichikus funkció:
Vizuális, taktikus percepció. Figyelemfejlesztés.
Érzelmi fejlesztés: motiváció, örömérzés keltése alkotó tevékenység révén.
Emlékezet, alkotó képzelet, forma- és térészlelés, gondolkodás fejlesztése.
Gondolkodási műveletek:
Megkülönböztetés, azonosítás, összehasonlítás.
Variálás, kombinálás. Analízis-szintézis.
Asszociáció, általánosítás, absztrakció, következtetés, ítéletalkotás.
Gondolkodásfajták: perceptív, cselekvéses, analógiás, asszociatív, algoritmikus, kreatív, logikus.

1–2. évfolyam
A nemzeti öntudat, hazafias nevelésben a tantárgy különösen fontos szerepet játszik a hagyományok, a közösségi múlt jellemzőinek megismerésén keresztül, az alapvető kötődés kialakításával a tanuló környezetéhez.
Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztésében a megfigyelőképesség fejlesztése, az önértékelés és az önbizalom megalapozása történik.
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáinak a fejlesztésével a tantárgy hozzájárul az esztétikai érzék fejlesztéséhez és a művészetek iránti érdeklődés felkeltéséhez.
A vizuális ábrázoláson keresztül kialakul a gondolatok, érzelmek megjelenítésének igénye.

Témakör	1. Formázások különböző anyagokból	Óraszám 1. évf: 30 óra
		2. évf: 30 óra
Előzetes tudás	Alakító tevékenység szándékának megjelenése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Együttműködéssel a tárgyak tulajdonságainak, jellegzetességeinek megfigyelése. Próbálkozások, adott tevékenységek végrehajása együttműködéssel. Együttműködéssel különböző formák kialakításához szükséges mozgások végrehajása. Különböző formák alakítása együttműködéssel.	*Fejlesztési ismeretek* – Anyagok tulajdonságai. – Alakíthatóság. *Fejlesztési tevékenységek* A tanuló környezetében található tárgyak megfigyelése manipulációval. Homok formázása, edények megtöltése, kiöntése, dombkészítés, gödörásás, taposás, nyomhagyás. Hó formázása, hógolyó, hóbucka, hóember készítése. Gyurmázás (plasztilin, só-liszt gyurma, agyag), gyúrás, puhítás, gömbölyítés, lapítás, hengerítés, mélyítés, kicsípés. Gipszmunka, benyomkodott agyagba, öntőformába folyékony gipsz öntése. Száradás után kiborítása.
Fogalmak	A tárgyak tapintással megfigyelhető tulajdonságaival kapcsolatos fogalmak; eszközökkel, cselekvésekkel, térbeli tulajdonságokkal, felületi jellemzőkkel kapcsolatos fogalmak.

Témakör	2. Építés	Óraszám 1. évf: 20 óra
		2. évf: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető manuális kontroll (megfogás, elengedés) kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Tárgyak csoportosítása segítséggel. Segítséggel próbálkozás a gyöngyök ritmikus váltogatására. Segítséggel próbálkozás ritmikus sor képzésére.	*Fejlesztési ismeretek* – Kirakás. – Fűzés. – Nyomótechnikák. – Szúrójátékok. *Fejlesztési tevékenységek* Különböző tárgyak egymás mellé helyezésével új formák létrehozása. Előrajzolt formák kirakása pálcikával, terményekkel. Toronyépítés kockából.

	Nagyméretű gyöngyök felfűzése pálcikára rendszer nélkül. Nyomhagyás agyagban, gyurmában különböző tárgyak segítségével, nyomdázás. Gyöngymozaik rendszer nélküli kirakása.
Fogalmak	A kirakáshoz felhasznált tárgyak. Cselekvések, térirányok. Gyöngy, pálcika, fűzés. Eszközök, cselekvések: (belenyom), tesz, nyom, szúr. A kirakáshoz felhasznált tárgyak. Tevékenységek: épít, tesz, rak, vesz. Sor: kicsi-nagy, színek, pl. piros-kék, egyik-másik.

Témakör	3. Papír formálása, alakítása	Óraszám 1. évf: 28 óra
		2. évf: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető manuális készségek (markolás, csippentés) kialakítása, gyakoroltatása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az aktuális feladatok sikeres végrehajtása segítséggel. Segítséggel pontos illesztések. Olló használatának próbálgatása, helyes használat gyakorlása segítséggel. Papírdarabkák kívánt módon egymás mellé helyezése segítséggel.	*Fejlesztési ismeretek* – Gyűrés-simítás. – Tépés. – Hajtogatás. – Nyírás. – Ragasztás. *Fejlesztési tevékenységek* Különböző papírfélékből labda gyűrése. Az összegyűrt papír kisimítása. Szabálytalan formák tépése, csíktépés. Egyszerű ráhajtás, átlóshajtás elképzéssel. Szabálytalan formák nyírása. Olló nyitása, csukása, segítséggel csíkvágás. Kialakított papírdarabok egymás mellé helyezése, ragasztás felületen.
Fogalmak	Anyag, tevékenység és elkészített tárgy (papír, gyűr, labda, könyv, füzet, hajt). Formák hasonlóság alapján. A papírfélék jellegzetes tulajdonságai és színe, eszközök.

Témakör	4. Vizuális ábrázolás	Óraszám 1. évf: 30 óra

		2. évf: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Formakitöltéshez szükséges mozgáskontroll kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A kívánt mozgás végrehajtása segítséggel. Törekvés papírhatár betartására. Az ecset megfelelő használata. Színek differenciálása. A rajzolás eszközeinek megfelelő használata. Egyszerű ember-, állat-, növényábrázolások segítséggel.	*Fejlesztési ismeretek* – Festés. – Rajzolás. *Fejlesztési tevékenységek* Festékes kéz- és ujjnyom hagyás. Nagy, sima felületek vízfestékkel történő betöltése szivaccsal, vastag ecsettel. Álló, fekvő egyenesek, egyszerű formák, kör, hullámvonal rajzolása pálcikával homokba, krétával aszfalton és táblán; zsírkrétával csomagolópapírra, vastag ceruzával rajzlapra. Szabadfirka, átrajzolás, rárajzolás, körülrajzolás. Egyszerű formák színezése.

Fogalmak	Eszközök (szivacs, ecset, ecsettál). Tevékenységek (*törlés, kenés, festés).* Főbb színek: piros, kék, sárga, zöld. Vonalak és ezekből képzett egyszerű figurák.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (1. évfolyam)	A tanuló képes segítséggel megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani. Segítséggel képes ritmikusan váltogatni a gyöngyöket. Képes a szükséges eszközöket kiválasztani és megfelelően használni, Képes segítséggel a kívánt módon egymás mellé helyezni a papírdarabkákat. Papírhatárt igyekszik betartani. Megfelelően használja a festés és rajzolás eszközeit. Megnevezésre felismeri a főbb színeket.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (2.évfolyam)	Együttműködéssel végrehajt a különböző formák kialakításához szükséges mozgásokat. Képes együttműködéssel ollót használni. Papírhatárt és vonalhatárt igyekszik betartani. Differenciálja és megnevezésre felismeri a főbb színeket. Megpróbál egyszerű ember-, állat-, növényábrázolásokat létrehozni.

3–4. évfolyam

A népi művészeti alkotások megismerésével, megnevezésével, az önismeret és a társas kapcsolati kultúra, az együttműködő készség megalapozásával, a közös alkotások létrehozásával és a saját alkotás értékelésével kell lehetőséget teremteni a középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló fejlődésére.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáinak a fejlesztéséhez a vizuális művészetek iránti érdeklődés felkeltésével és az önálló ízlés és stílus megalapozásával járul hozzá a tantárgy.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Formázások különböző anyagokból</td><td>Óraszám
3. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td>4. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Szükséges mozgássémák kialakítása gömbölyítéshez, lapításhoz.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">A természetes és mesterséges formák hasonlóságainak megfigyelése segítséggel.
Adott tevékenységek végzése segítséggel.
Egyszerű emberalak készítése segítséggel.
Egyszerű formák, tárgyak készítése segítséggel.
Irányítással jellemző jegyeik alapján felismerhető ember-, állat-, növényábrázolások készítése.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Anyagvizsgálat érzékszervi tapasztalás útján, tulajdonságok.
– Felület, szilárdság, forma, méret megismerése.
– Anyagok alakíthatósága.

Fejlesztési tevékenységek
A természetes és mesterséges környezet tárgyainak összehasonlítása.
Homok formázása, homokvár építése. Homokozó formák használata.
Hó formázása, hógolyó, hóember készítése.
Alapelemek összeillesztésével emberalak készítése.
Állatalakok ábrázolása jellegzetes jegyeik alapján.
Gyurmázás (plasztilin, só-liszt gyurma, agyag formázása).
Gipszmunka, bekarcolt, benyomkodott agyaglapra gipsz öntése, száradás után agyag eltávolítása.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Tevékenységek: hoz, visz, tesz, kever, önt, szór, ás, borít.
Anyagtulajdonságok: folyik, szárad, kemény, folyékony,
Felületre (sima-érdes), szilárdságra (kemény-puha),
formára (kerek, hosszúkás), méretre (kicsi, nagy) vonatkozó fogalmak.
Építmény részei: fal, ablak, ajtó.
Emberi testrészek. Ember, állat, növény részei.</td></tr>
</table>

Témakör	2. Építés	Óraszám 3. évf: 15 óra

		4. évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Két kéz manipulációjának összehangolása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Tagolt építmények építése különféle építőjátékokból önállóan. Vonalhatárt tartva előrajzolt forma kitöltése. Irányítással, majd önállóan ritmikus sor képzése.	*Fejlesztési ismeretek* – Kirakás. – Fűzés. – Nyomótechnikák. – Szúrójátékok. *Fejlesztési tevékenységek* Egymásba helyezhető építőelemek használatával különböző térbeli építmények létrehozása. Előrajzolt forma kirakása, kitöltése különböző anyagokkal. Pálcikák fektetése színváltogatással, formaképzéssel. Gyöngyfűzés alak, szín, nagyság variálásával. Pecsételés, nyomdázás, forma, szín, nagyság váltogatásával. Szabad kompozíció, pl.: agyagkép. Sor- és formaképzés a játék elemeiből. Ritmikus sor képzése 2, majd 3 változó elemmel. Alapformák kirakásával labda, virág, házikó stb. kirakása.
Fogalmak	Főbb színek. Egyszerű formák (kocka, gömb, tégla), kicsi-nagy. Színek, formák, nagyság fogalmai. Elkészítendő tárgyak, ékszerek. Építmények (ház, garázs, híd stb.), építmények részei. Térbeli relációk (alá, mellé, fölé stb.).

Témakör	3. Papír formálása, alakítása	Óraszám 3. évf: 15 óra
		4. évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A különböző tulajdonságú papírokhoz alkalmazható adekvát alakítási módok ismeretének megszilárdítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Tevékenységek végzése irányítással.	*Fejlesztési ismeretek* – Gyűrés-simítás.

Egyszerű formák tépése segítséggel. Hajtások pontos illesztéssel. Egyszerű formák kivágása segítséggel. Segítséggel a papírkép elemeinek illesztése.	– Tépés. – Hajtogatás. – Nyírás. – Ragasztás. *Fejlesztési tevékenységek* Különböző papírfajták gyűrése, simítása különböző méretben. Előrajzolt formák tépése különböző méretben. Felező- és átlóshajtás gyakorlása, él képzése. Alapformák kivágása különböző méretben és színben. A fenti technikákkal kialakított elemek illesztése, rögzítése. Ember, állat, növény ábrázolása.
Fogalmak	Papírfajták tulajdonságai, elkészített tárgy (csákó, hajó stb.), tevékenységek. Nagyságra, formára vonatkozó fogalmak: csík, kör, kisebb, nagyobb stb., differenciáltabb formák. Eszközök. Ember, állat, növény részei. Irányok, térbeli relációk. Illesztéssel kapcsolatos fogalmak.

Témakör	4. Vizuális ábrázolás	Óraszám 3. évf: 22 óra
		4. évf: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A papír- és vonalhatár betartási igényének kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A festés eszközeinek megfelelő használata. Körök és egyenesek segítségével különböző élőlények és tárgyak ábrázolása és megnevezése. Kifestésnél a vonalhatár betartása. Együttműködési készség igényének kialakulása közös alkotás elkészítésénél. Különböző élőlények és tárgyak jellemző tulajdonságai alapján a	*Fejlesztési ismeretek* – Festés. – Rajzolás. *Tevékenység* Körökből, egyenesekből ember-, állat-, növényábrázolások megfelelő színhasználattal. Egyszerű figurális kompozíció készítése megadott témában (őszi erdő, téli táj, virágos rét, család stb.). Szabad festési gyakorlatok tetszőleges színhasználattal csomagolópapíron – közös munka.

rájuk emlékeztető vizuális leképezésük. Színezésnél vonalhatár betartása.	Ember, állat, növény, tárgy rajzolása, színezés. A figurák kompozícióba illesztése (pl.: meseillusztráció, családrajz, tájkép), színezés.
Fogalmak	Vonalak iránya, alapformák, festési technikák, színek. Ábrázolt élőlények, tárgyak, részeik.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (3.évfolyam)	A tanuló képes elsajátítani különböző ábrázoló, alakító technikákat. Önállóan épít különféle építőjátékokból tagolt építményeket. Képes kifestésnél, színezésnél a vonalhatárt betartani. Képes segítséggel megfelelően használni a festés eszközeit.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (4.évfolyam)	Önállóan tud ritmikus sort képezni. Pontos illesztéssel hajt, egyszerű formákat tép, vág, illeszti a papírkép elemeit. Próbál együttműködni közös alkotás elkészítésénél. Irányítással jellemző jegyeik alapján felismerhető ember-, állat-, növényábrázolásokat készít.

5–6. évfolyam

A tantárgyban folytatódik a nemzeti öntudat, hazafias neveléshez való kapcsolódás a nemzeti ünnepekhez köthető hagyományok felelevenítésével és a jellegzetes díszítő motívumok és elemek megismerésével.

A testi és lelki egészségre nevelés az alkotói tevékenység folyamatában történő önismereti fejlesztéssel, az érzelmek kifejezésének felismerésével a vizuális művészeti alkotások megismerésének folyamatában zajlik.

Az önkéntesség a segítségnyújtásban, a nevelésben, a másokért vállalt felelősségben, a közös tevékenységekben és a közösen kitűzött célok elérésében jelenik meg.

A médiatudatosságra nevelést a különböző médiákból megszerezhető tapasztalatok gyűjtése, a képi és téri ábrázolás támogatja.

Témakör	1. Vizuális ábrázolás	Óraszám 5. évf: 37 óra
		6. évf: 37 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Élőlények, tárgyak sematikus ábrázolása irányítással.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Színek használata a valóságnak megfelelően.	*Fejlesztési ismeretek* – Festés.

A vízszintes és függőleges egyenesek pontos összekapcsolása. Felismerhető rajzok készítése különböző élőlényekről, jellemző jegyek alapján.	– Rajzolás-színezés. *Fejlesztési tevékenységek* Természeti környezetünk ábrázolása a színek kifejezőerejének hangsúlyozásával (ősz: levélhullás, eső, tél: havazás stb.). Szabad festési gyakorlatok különböző festékviteli módokkal, egyéni és közös munka. Ember- és állatábrázolások gyakorlása. Fej, test, végtagok feltüntetése. Iránykülönbségek érzékeltetése. Virágok ábrázolása sematikusan. Színezés, különböző technikákkal. Tematikus ábrázolások gyakorlása.
Fogalmak	Egyenesek iránya. Ábrázolt tárgyak részei. Színek. Évszakok, természeti jelenségek, színek, hangulatok. Élőlények testrészei. Térbeli elrendeződésre vonatkozó fogalmak.

Témakör	2. Komplex alakító tevékenység	Óraszám 5. évf: 35 óra
		6. évf: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű használati tárgyak készítése segítséggel.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Egyszerű tárgyak készítése együttműködéssel.	*Fejlesztési ismeretek* – Tárgyak (játékok, képek) készítése jellemző jegyeik alapján. *Fejlesztési tevékenységek* Színes papír kompozíció. Természeti anyagok felhasználásával (levelek, ágak, termények stb.) kompozíció készítése ragasztással. Mozaikkép-készítés különböző anyagokból. Agyag- és só-liszt-edények készítése, díszítése különböző technikákkal (pecsételés, karcolás, rátett díszítés, festés). Agyagbaba, agyagállatok készítése. Egyszerű ünnepi dekorációk készítése különböző anyagokból.
Fogalmak	Eszközök, anyagok. A tárgykészítés részfolyamatai. Az anyag tulajdonságaira vonatkozó fogalmak. Az elkészült tárgy és funkciója.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (5. évfolyam)	A tanuló képes – irányítással pontosan összekapcsolni a vízszintes és függőleges egyeneseket; – irányítással megfelelően használni színeket; – egyszerű tárgyakat készíteni együttműködéssel; – az ábrázolás-alakítás eszközeinek és anyagainak adekvát használatára.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (6. évfolyam)	A tanuló képes – jellemző jegyeik alapján felismerhető rajzot készíteni különböző élőlényekről; – irányítással tematikus ábrát készíteni; Képességeihez mérten alkalmazza a különböző ábrázoló-alakító technikákat.

7–8. évfolyam

A tantárgy – építve az előző évfolyamok fejlesztéseire – segíti a nemzeti azonosságtudat további fejlesztését a díszítő motívumok reprodukálásával, további megismerésével, az önismeret és a társas kultúra fejlesztését az önkifejezés lehetőségeinek kibővítésével, erősíti az érzelmi intelligenciát a testi és lelki egészségre nevelésben.

A nemzeti öntudat és hazafias nevelés a nemzeti díszítő motívumok megismerésével, az önismeret és a társas kultúra fejlesztésével történik, az önkifejezés lehetőségeinek bővítése erősíti az érzelmi intelligenciát és a testi és lelki egészségre nevelést.

A pályaorientációt a művészi foglalkozások repertoárjának megismertetésével támogatja a tantárgy, a személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztéséhez a külföldi művészeti alkotások megismerésén keresztül járul hozzá.

Témakör	1. Vizuális ábrázolás	Óraszám 7. évf: 30 óra
		8. évf: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A természet megfigyelési és ábrázolási igényének kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Összefüggés felfedezése a színek és érzelmek között.	*Fejlesztési ismeretek* – Festés.

Saját élmények megjelenítése irányítással, rajzos formában.	– Rajzolás-színezés. *Fejlesztési tevékenységek* Természeti képződmények, jelenségek ábrázolása. Jelentős események (pl. ünnepek), személyes élmények (család, hétvégi program) megörökítése. Szabad festési gyakorlatok. Színkeverés: piros-kék, piros-sárga, kék-sárga. Egy-egy élmény megörökítése emberalakkal, tárgyakkal, megfelelő térbeli elrendezéssel. Az élővilág és a tárgyi környezet elemeinek differenciáltabb ábrázolása tematikusan, élmények alapján, többféle technikával.
Fogalmak	Természeti jelenségekkel kapcsolatos fogalmak. Természeti és tárgyi környezettel kapcsolatos fogalmak. Érzelmekkel, hangulatokkal kapcsolatos fogalmak. Ünnepi szimbólumok. A tárgyi környezet elemeinek megnevezése. Élőlények testfelépítésével kapcsolatos fogalmak. Természeti környezettel kapcsolatos fogalmak.

Témakör	2. Komplex alakító tevékenységek	Óraszám 7. évf: 30 óra
		8. évf: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A kreatív anyagválasztás és a tervezés megvalósítási igényének kialakítása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Egyszerű tárgyak készítése irányítással. Különböző anyagfajták felismerése és szétválogatása irányítással. Egyszerű tárgyak készítése irányítással.	*Fejlesztési ismeretek* – Komplex alakító technikák. – Anyagok tulajdonságai. – Tárgyak (játékok, képek) készítési módjának megismerése. *Fejlesztési tevékenységek* Szárított növények festése mártással, csokorrendezés. Gyümölcsnyomda (félbevágott alma, körte textilfestékekbe mártva.) Díszpárnavarrás, -kitömés festett textíliából. Agyagedények készítése, festése. Só-liszt falidíszek évszakra jellemző motívumokkal és színekkel.

	Farsangi álarc készítése, díszítése. Préseltvirág-kompozíció. Anyagok válogatása anyagfajták és használhatóság szerint. Őszi falevelekből kompozíció. Gesztenyebábok. Terménymozaik. Agyagedények készítése. Babaház-készítés kartondobozból. Bababútor különböző dobozokból. Fonalbábu-készítés. Ujjbáb pingponglabdából.
Fogalmak	Anyagok, eszközök. Elkészítendő tárgy. Elkészítés részfolyamatai. Évszakok jellemzői. Ünnepi jellegzetességek. Az anyagok tulajdonságaira vonatkozó fogalmak. Anyagok, részfolyamatok, elkészült tárgy és rendeltetése.

Témakör	3. Elemi ismeretek művészeti alkotásokról	Óraszám 7. évf: 12 óra
		8. évf: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Művészeti alkotások közül kedvenc kiválasztása indoklással.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Irányítással művészeti alkotások szemlélése, megfigyelése.	*Fejlesztési ismeretek* – Művészeti alkotások jellemzői. *Fejlesztési tevékenységek* Múzeumlátogatás, művészeti kiadványok, albumok nézegetése, beszélgetés az alkotásokról.	
Fogalmak	Festészet, szobrászat. Egyszerű esztétikai fogalmak, építészet jellegzetességei.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (7. évfolyam)	A tanuló irányítással összefüggést fedez fel a színek és érzelmek között. Növekvő önállósággal végzi el a feladatokat. Képességeihez mérten elsajátít különböző ábrázoló-alakító technikákat. Képes irányítással felismerni és szétválogatni a különböző anyagfajtákat. Képes irányítással egyszerű tárgyakat készíteni.
Összegzett tanulási eredmények a két	Megpróbálja (irányítással) saját élményeit rajzos formában megjeleníteni. Képes az ábrázolás-alakítás eszközeinek és anyagainak adekvát használatára. Irányítással megismert néhány népművészeti alkotást.

évfolyamos ciklus 2. événekvégén (8. évfolyam)	Irányítással szemlélget művészeti alkotásokat, a neki tetszőt kiválasztja, elemzi.

DIGITÁLIS KULTÚRA

A tantárgy célja felkelteni a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók érdeklődését a számítógépek és az irodatechnikai eszközök iránt, bemutatni az eszközök sokszínűségét, gyakorlati alkalmazhatóságát a tanulásban, a játékban és a szórakozásban. A számítógép részeinek, működésének megismerése, grafikával, szöveggel kapcsolatos feladatok értelmezése, megoldása közben ismerik meg a számítógép üzemeltetési rendjét, egészségügyi és balesetvédelmi szabályait, az informatikai eszközök tudatos, célnak megfelelő használatát.
Az digitális eszközözök működtetésének és adekvát használatának gyakorlására a pedagógusnak kell megteremteni a lehetőséget – építve arra, hogy a számítógép használata lehetőséget teremt az egyéni ütemű tanulásra, az utasítások pontos végrehajtására, különböző típusú játékprogramok használatának elsajátítására egyéni szintekhez mért nehézségi fokon.
A tantárgy különösen fontos szerepet játszik az erkölcsi nevelésben a digitális eszközök mértékletes és fegyelmezett használatára neveléssel, és az információs rendszerek használata során felmerülő etikai kérdések tudatosításával és szem előtt tartásával.
A médiatudatosságra nevelésben nagy szerepe van az internetes médiumok által nyújtott kapcsolattartási lehetőségek megismerésének és gyakorlásának; az internethasználat veszélyforrásai és veszélyei megismerésének; a valóság és a virtualitás megkülönböztetési képességének és az információk szűrése és rendszerezése tudatosításának.

Témakör	1. Számítógép-kezelés	Óraszám: 7. évf.13 óra
		8.évf. 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szakszerű és biztonságos számítógép-használat.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A számítógép tartozékait megismerni. – A számítógépes környezetben való viselkedés szabályait ismerni.	*Fejlesztési ismeretek* – Ismerkedés a számítógéppel. – Ismerkedés a monitorral, billentyűzettel, egérrel. – A számítógéppel való foglalkozások rendje, a legfontosabb biztonsági tudnivalók. *Fejlesztési tevékenységek* Megfigyelés, gyakorlás az eszközökkel.

	Alkotómunka megfelelő szoftverekkel. A számítógép kezelése, a programokkal való tevékenység megadott lehetőségek szerint.
Fogalmak	Néhány, a számítógép működtetésével kapcsolatos fogalom (monitor, billentyűzet, a billentyűzeten található rövidítések, jelek, egér) és az alkalmazott programokhoz kapcsolódó fogalom (ikon, jel).

Témakör	2. Irodatechnika	Óraszám: 7. évf. 4 óra 8. évf. 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismert eszközök szabályos használata.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– A telefont adekvátan használni (amennyiben lehet, mobilkészüléket is). – A kulturált telefonálási szokásokat megismerni. – Fénymásolatot készíteni segítséggel. – Nyomtatványt (meghívó, plakát stb.) készíteni segítséggel.	*Fejlesztési ismeretek* – Telefon működése és használata, a fax, az üzenetrögzítő működése és használata. – Fénymásoló. – Nyomtató. *Tevékenység* Telefonálás. Házi hívás, helyi hívás, mobilszám hívása közötti különbség. Eltérő készülékek használata. Telefonos szolgáltatások lekérése (pl. pontos idő, faxhang stb.). A telefonálás anyagi vonzatának tudatosulása. A szakszerű használat elsajátítása. A másoló használata, saját munkáról másolat készítése. A nyomtatóhasználat elsajátítása, saját munka kinyomtatása.
Fogalmak	Vonal, kicseng, foglalt jelzés, vonalas – mobil készülék, szolgáltató, percdíj, előfizetés, kártyás fizetés, kézibeszélő, telefonzsinór, fax, üzenetrögzítő (a készüléken lévő jelek, rövidítések), fénymásolópapír, festék, nyomtatók, festékpatron/toner.

Témakör	3. Dokumentumkészítés	Óraszám 7. évf:5 óra 8. évf:5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Eligazodás a megismert programokban.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Változások előidézése számítógép használatával (írás – írott szöveg eltüntetése, ábrák színezése, színek változtatása, méret változtatása stb.). – Aktivitás a programok kezelésében.	*Fejlesztési ismeretek* – Oktatási célú programok használata. – Készségfejlesztő, didaktikai célú szoftverek. *Tevékenység* A programoktól függően olvasás – írás vagy számolás. Tanulás, gyakorlás (egyénileg vagy választott társsal).

Fogalmak	Betű, szám, szóköz, sorváltás.	
Témakör	4. Játékprogramok	Óraszám 7. évf:14 óra
		8. évf:14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az ismert programok önálló használata.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Feladatot megérteni és a végrehajtást próbálgatni. A használt játékprogramot megnevezni és használatának módját (elindítás, bezárás, irányítás) elsajátítani.	Fejlesztési ismeretek – Memóriajáték. – Játék-, illetve tantárgyi alkalmazásokhoz kapcsolódó programok. Fejlesztési tevékenységek Képek, összekapcsolódó ábrák párosítása. Gyakorlás tanári segítséggel.	
Fogalmak	Valaminek a párja (összetartozik), képernyő, kép, színek (az aktuális programok használatához tartozó fogalmak).	
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (7. évfolyam)	A tanuló ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Képes a számítógépet felnőtt jelenlétében szabályosan használni. Képes egyszerűbb gyakorlóprogramokkal az egeret és a billentyűket használni. Képes a tanult tevékenységeket egyre nagyobb biztonsággal és örömmel végezni. Képes különböző típusú játékprogramok használatát elsajátítani egyéni szintekhez mért nehézségi fokon. Képes az általa használt játékprogramot megnevezni. Képes elfogadni a játékprogram használatának időtartambeli korlátozását.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (8. évfolyam)	Képes kulturáltan telefonálást kezdeményezni és folytatni, tisztában van a telefonhasználat anyagi vonzatával. Képes a tanult eszközöket megfelelően működtetni, nyomtatványt, fénymásolatot készíteni (meghívó, plakát). Képes a számítógéppel és programokkal kapcsolatos egyszerű szóbeli utasításokat megérteni, végrehajtani. Próbálkozik, segédkezik abban, hogy a képernyőn változásokat idézzen elő (betűnagyság, szín, forma megváltoztatása, rajz, kép készítése, tetszőleges változtatása).

MOZGÁSNEVELÉS

(Testnevelés)

A tantárgy célja kialakítani a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók mozgáskultúráját, javítani a mozgás összerendezettségét. A mozgást a motorikus fejletlenségek, testtartási rendellenességek korrekciójának eszközévé tenni a helyi lehetőségekhez igazodó terápiás eljárások alkalmazásával, kialakítva olyan ismereteket, jártasságokat, készségeket, képességeket, amely a későbbi mozgásos cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat megalapozza, motorikus képességeiket hatékonyan fejleszti.

A tantárgy sajátos módszereivel, versenyekkel, mozgásos játékokkal segíti a tanulók mozgásvágyának fenntartását, valamint élmények gyűjtését.

A pedagógus feladata a megtanult, begyakorolt testhelyzetek, gimnasztikai gyakorlatok, elemi mozgássorok reprodukálását segíteni az alapmozgások gyakorlásával (csúszás, kúszás, mászás, járás, futás, ugrás, dobás), erősíteni a pozitív személyiségjegyeket. A mozgáskedv felkeltésével a játék az örömforrás, a kapcsolatteremtés eszközévé tehető, rendszeres testedzéssel az ügyességet, az állóképességet, a gyorsaságot, a bátorságot, az edzettséget, a fizikai állóképességet lehet fejleszteni, az izomerőt növelni. Az elemi munkavégzéshez szükséges fizikai, szociális képességek kialakítását, a tanulók társadalmi mobilizációját elősegíti a téri orientációt, a feladattudatot és feladattartást fejlesztő gyakorlatok, tevékenységek megtervezése. A tanulók társadalmi mobilizációjának elősegítése valósul meg az elemi munkavégzéshez szükséges fizikai, szociális képességek kialakításával. A mindennapi élethez szükséges összerendezett mozgáskészségek kialakítása, térbeli irányok, viszonyfogalmak használata, testhelyzetek, mozgások utánzásának gyakorolása, a gimnasztikai alapformájú gyakorlatok rögzítése, ciklikus mozgássorok elsajátítása is ezt szolgálja.

A tantárgyi fejlesztés támogatja a mozgásos emlékezet, mozgáskészség fejlesztését, kontrollált mozgássorok rögzítését, tornaszerek adekvát, egyre önállóbb használatát.

Csapatjátékokban az együttműködési képesség kialakítása erősödik a játékokkal, versenyekkel és a figyelem, gyorsaság, kitartás és koncentrációs képesség fejlesztése is megvalósul a mozgásos és eszközös feladatokban. A sporttevékenységek teremtenek lehetőséget az egyszerű szabályok betartásának gyakorlására, a mozgásos versenyhelyzetekben, csapatjátékokban a győzelem és a vereség kulturált megélésének kialakítására.

Ha a tanuló gyógytestnevelésben vesz részt, vagy gyógytestnevelésben is részt vesz, a gyógytestnevelés végrehajtása során a mozgásnevelés kerettanterv adaptálható elemeit is alkalmazni kell.

1–2. évfolyam

A tantárgy a segítőkészség, az együttműködés kialakításával, a becsületes és szabályos tevékenységek megalapozásával mozgásos feladathelyzetekben, játékokban támogatja az erkölcsi nevelést.
A nemzeti öntudat, hazafias nevelés céljait a téri tájékozódás fejlesztésével és a helyes testtartásban történő mozgások gyakorlásával segíti.
Fejleszti az önismeretet és a társas kapcsolati kultúrát a pozitív személyiségjegyek megerősítésével, az egészséges önbizalom kialakításával, a fizikai képességek reális megismertetésével, segíti a félénkség és a szorongás érzésének csökkentését a mozgásos tevékenységekben.
Fontos szerepet játszik a felelősségvállalásban a tanuló saját testi épségének, és a társak testi épségének megóvására törekvés. Megalapozódik a siker és a sikertelenség élményének helyes feldolgozása.
A tantárgy a testi és lelki egészségre nevelésben a mozgásos cselekvési biztonság kialakításával, a bátorság megalapozásával vesz részt a feladatok kivitelezése közben, amelyet a motorikus képességek ügyesítésével, az egyensúly, a figyelem fejlesztésével ér el. A balesetveszélyes helyzetek felismerése és az elkerülés technikáinak gyakorlása segít a testi épség megőrzésében.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Rendgyakorlatok, téri tájékozódás</td><td>óraszám:
1. évfolyam: 30 óra
2. évfolyam: 30 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Térbeli tájékozódás fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Oszlopba, vonalba sorakozni, körbe állni és járni.
– Bekapcsolódni egyszerű mozgásos tevékenységekbe.
– Egyszerű cselekvéseket végrehajtani irányítással.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Alakzatok.
– Térbeli tájékozódás.
– Helyzetgyakorlatok.
– Egyszerű utasítások végrehajtása.

Fejlesztési tevékenységek
Segítséggel álljanak körbe, oszlopba, vonalba sík talajon.
Az előtte, mellette, mögötte, eleje, fent, lent, vége utasítások alkalmazása.
Futás, kúszás, mászás, csúszás, gurulás.
Irányítással: menj az ablakhoz, ülj le a padra utasítások végrehajtása.</td></tr>
</table>

Fogalmak	Kör, oszlop, vonal; elöl, hátul, fent, lent, előtte, alatta, irány.

Témakör	2. Alapvető testhelyzetek, szabad- és kéziszer-gyakorlatok	óraszám: 1. évfolyam: 40 óra 2. évfolyam: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Testtudat, testérzékelés fejlesztése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Részvétel különféle mozgásszituációkban. – Gyakorlatok végzése utánzással.	Fejlesztési ismeretek – Statikus helyzetek. – Testrészek. – Páros gyakorlatok. – Testkép: fej, törzs, végtagok. Tevékenység Segítséggel statikus helyzetek felvétele utánzás alapján, ülés, állás, fekvés, guggolás. Testkép: fej, törzs, végtagok. Testrészek mozgatása utánzás alapján. Harangozás, fűrészelés.	
Fogalmak	Ülni, állni, feküdni hanyatt, hason, mondókák, húzz, testrészek, érzékszervek.	

Témakör	3. Légzőgyakorlatok	óraszám: 1. évfolyam: 15 óra 2. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Légzés szabályozása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Utánzással gyakorlatokat végezni. – A helyes légzést gyakorolni.	Fejlesztési ismeretek – Álló helyzetben ki-be légzés. – Ki-be légzés. Tevékenység Utánzással ki-be légzéskor karok fel-leengedése. Különböző testhelyzetek felvétele. Fújások ki-be légzéskor.	

	Fel-leemelések.	
Fogalmak	Ki, be, száj nyitva, csukva, fújni, szívni.	
Témakör	4. Dobások, labdás gyakorlatok	óraszám: 1. évfolyam: 45 óra 2. évfolyam: 45 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Labdadobás cél felé.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Labdát dobni, gurítani, birtokba venni egyre nagyobb önállósággal.	Fejlesztési ismeretek – Labdagyakorlatok. – Páros gyakorlatok. Fejlesztési tevékenységek – Irányítással: ülő és álló helyzetben labdagurítás, ütögetés, elkapás. – Egy-, kétkezes alsó dobás meghatározott irányba. – Labdagurítás egymásnak.	
Fogalmak	Gömbölyű, gurul, pattog, pöttyös.	
Témakör	5. Játékos versenyek	óraszám: 1.évfolyam: 50 óra 2. évfolyam: 50 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Figyelmeztetésre szabály megtartása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Egyszerű szabályokat felismerni. – Lehetőség szerint bekapcsolódni a megismert játékokba.	Fejlesztési ismeretek – Gyakorló játékok. – Szabályjátékok. – Sorverseny. Fejlesztési tevékenységek Ugrálás. Hintázás. Akadályversenyek, székfoglaló. Sorversenyek: kötélhúzás.	
Fogalmak	Verseny, ki a győztes? ki, be, magas, alacsony.	
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes – egyhelyben állni, – segítséggel körbe állni, járni és oszlopba, vonalba sorakozni, – ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat végezni, kúszni, mászni,	

	– lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel járni, – saját és társai testrészeit megmutatni, megnevezni, – együttműködni a közös foglalkozásokon, – utánzással gyakorlatokat végezni, bekapcsolódni egyszerű mozgásos tevékenységekbe, – a helyes légzést elsajátítani, – labdát dobni, gurítani, birtokba venni, – felismerni egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódni, együtt játszani társaival, irányítással futkározni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén 1. évfolyam	A tanuló képes – egyhelyben állni, – együttműködni a közös foglalkozásokon, – saját és társai testrészeit megmutatni, megnevezni, – lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel járni, – a helyes légzést elsajátítani, – együtt játszani társaival, irányítással futkározni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos 2. évének ciklus végén 2. évfolyam	A tanuló képes – segítséggel körbe állni, járni és oszlopba, vonalba sorakozni, – ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat végezni, kúszni, mászni, – felismerni egyszerű szabályokat segítséggel, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódni, – labdát dobni, gurítani, birtokba venni, – utánzással gyakorlatokat végezni, bekapcsolódni egyszerű mozgásos tevékenységekbe.

3–4. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelést folyamatosan támogatja a szabálykövetési képesség kialakításával, a szabálybetartás igényének megalapozásával, a közösségi tevékenységek során az együttműködés, türelem, önfegyelem fejlesztésével.

Az állampolgárságra, demokráciára nevelés elveit és céljait az egymás segítése iránti érzékenység és a csapatösszetartás érzésének felkeltésével támogatja.

Hozzájárul az önismeret és a társas kultúra fejlesztéséhez a konfliktushelyzetekben az önuralom megtartására, a játékhelyzet és a valós helyzet felismerésére és adekvát viselkedésre ösztönzéssel. Segíti a félénkség, szorongás érzésének csökkenését, az önbizalom fejlesztését sikerélmény biztosításával mozgásos tevékenységekben.

Kialakul az alkalmazkodási képesség, a tanuló saját és mások fizikai teljesítőképességének reális felmérése.

A testi és lelki egészségre nevelésben nagy szerepet játszik a fizikai állóképesség és erőnlét javítása, a mozgásigény felkeltése, a helyes testtartás folyamatos javítása.

Témakör	1. Rendgyakorlatok téri tájékozódás	óraszám: 3. évfolyam: 15 óra 4. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás alapvető téri helyzetekben.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Térbeli irányokat alkalmazni segítséggel. – Irányokat helyesen használni.	*Fejlesztési ismeretek* – Tornasor kialakítása. – Testfordulatok. – Térérzékelés. – Egyszerű alakzatok kialakítása. *Fejlesztési tevékenységek* Segítséggel sorakozó magasság alapján. Hol a helyem a tornasorban? Ki mellett álltam? Fordulás jelre: jobbra-balra. Rövid utasítások végrehajtása.
Fogalmak	Alacsony, magas, jobb-bal, oszlop, vonal, kicsi, nagy.

Témakör	2. Alapmozgások	óraszám: 3. évfolyam: 40 óra 4. évfolyam: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Összehangolni a kúszáshoz, mászáshoz szükséges mozdulatokat.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé uránlépéssel járni. – Járás közben tárgyakat átlépni. – Egyes járásmódokat felismerni, egyszerű alapmozgásokat reprodukálni bemutatás alapján.	*Fejlesztési ismeretek* – Egyensúlyozó gyakorlatok. – Gurulás. – Statikus helyzetek. – Lépcsőn járás. – Függeszkedés. – Kúszás, mászás, szökdelés.

	Fejlesztési tevékenységek Segítséggel járás tornapadon, lépcsőn. Járás külső-belső talpélen. Guruló átfordulás előre, guggolásba érkezés. Törökülés, nyújtott ülés. Segítséggel: kéz- és lábtámaszok. Lefelé járás lépcsőn folyamatosan utánlépéssel. Bordásfalon függés (térdfelhúzással). Kúszás-mászás akadályok alatt. Folyamatosan szökdelés előre-hátra.
Fogalmak	Pad, billeg, egyensúly, előre, hátra, emelkedő, lejtő.

Témakör	3. Alapvető testhelyzetek, légző-, szabad- és kéziszer-gyakorlatok	Javasolt óraszám: 3. évfolyam: 40 óra 4. évfolyam: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Társakkal ütem tartása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Két elemből álló mozdulatsort bemutatás után visszaadni. – A levegővételt és kifújást jelre végrehajtani. – Vezényszavakat ismerni és követni.	*Fejlesztési ismeretek* – Szabadgyakorlatok. – Mozgáskontroll. – Hasi légzés. – Testrészekkel végezhető gyakorlatok. *Tevékenység* Segítséggel: testrészek mozgatása, ütemre: fej, kar, láb, törzs. Tükör előtt végzett gyakorlatok: döntések, hajlítások, kar- és lábemelések. Ki- és belégzés körmozgással ülésben, állásban. Segítséggel szabad- és kéziszer-gyakorlatok. Két egyszerű mozgáselem összekapcsolása (ugrás terpeszbe, taps fej fölött).
Fogalmak	Testséma, légzés, ütem, egyenletes lüktetés, fújni, szívni.

Témakör	4. Dobások, labdás gyakorlatok	óraszám: 3. évfolyam: 40 óra

		4. évfolyam:40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Labda földhöz ütögetése és elkapása, pattogtatás.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Labdát fogni, elkapni, célba dobni, pattogtatni. – Labdát rúgni, célba juttatni.	*Fejlesztési ismeretek* – Alsó, felső dobás. – Labda pattogtatása minél hosszabb ideig. – Páros labdagurítás. *Fejlesztési tevékenységek* Segítséggel: egy- és kétkezes alsó és felső dobás társnak, megadott célba, levegőbe. Labdagurítás társnak ülő és álló helyzetben.	
Fogalmak	Alul, felül, cél, alsó dobás, felső dobás.	

Témakör	5. Játékos versenyek	óraszám: 3. évfolyam: 45 óra 4. évfolyam: 45 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködés a játék során.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Egyszerű játékszabályokat betartani.	*Fejlesztési ismeretek* – Szabályjátékok. – Versenyjátékok. – Fogójátékok. – Mozgásos népi játékok. *Fejlesztési tevékenységek* Bújócska, kötélhúzás, versenyfutás. Labdával végezhető váltóversenyek. Karikafogó, fogócska, sapkafogó, kutyafogó. Bújj, bújj itt, megyek.., Lipem-lopom.., Héja, héja...	
Fogalmak	Cél, célba érés, győztes, sorverseny, fogócska, fogó, kiszámoló.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 3. évfolyam	A tanuló képes – járásmódokat, egyszerű alapmozgásokat felismerni, bemutatás alapján reprodukálni. – járás közben tárgyakat átlépni. – a labdát kezelni, dobni, elkapni. Törekszik a helyes légzésre.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 4. évfolyam	A tanuló képes – segítséggel tájékozódni alapvető téri helyzetben, a térbeli irányokat alkalmazni. – lépcsőn segítség és kapaszkodás nélkül járni. – egyszerű mozgásos tevékenységekbe bekapcsolódni, adott jelre mozgását elindítani, megállítani. – szóbeli utasításra, utánzással egyszerű alapmozgásokat, elemi szabadgyakorlatokat végrehajtani. – felismerni és betartani egyszerű szabályokat.

5–6. évfolyam

A tantárgy szerepe különösen fontos a szabályok betartásának, a becsületes játék normáinak elmélyítésében és versenyhelyzetekben az önuralom és az önfegyelem kialakításában.
A nemzeti öntudatra nevelést, hazafias nevelést segíti a csapat tagjává válás igényének felébresztése, a csapattal való azonosulás érzésének, a közösségért végzett aktív cselekvésnek az ösztönzése.
Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését a félénkség, szorongás érzésének csökkentésével és a megfelelő önbizalom kialakításával segíti.
A testi és lelki egészségre nevelést támogatja az elemi munkavégzéshez szükséges fizikai állóképesség, izomerő kialakítása, a mozgás megszerettetése, a fizikai aktivitás iránti belső igény megerősítése.

Témakör	1. Rendgyakorlatok, téri tájékozódás	óraszám: 5. évfolyam: 20 óra 6. évfolyam: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Nagyság szerinti sorakozás, vezényszavak megértése.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
– Nagyság szerint sorakozni.	*Fejlesztési ismeretek*	

<table>
<tr><td colspan="2">– Utasítást végrehajtani.
– Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatot végezni.</td><td colspan="2">– Sorakozások.
– Testfordulatok.
– Térérzékelés.

Fejlesztési tevékenységek
Segítséggel: egyes, kettes oszlop és vonal kialakítása, nyitódás kartávolságra, záródás, sorakozó magasság szerint, elhelyezkedés szóbeli utasításra.
Testfordulatok vezényszóra.
Segítséggel: térben való elhelyezkedés szóbeli utasításra, bordásfal mellé, szekrény elé, zsámolyra.
Sorakozó magasság szerint sípszóra, nyitódás, záródás, kartávolság.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Nyit, zár, kartávolság, tornaszekrény.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">2. Alapmozgások</td><td>óraszám:
5. évfolyam: 35 óra
6. évfolyam: 35 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Adott jelre tempóváltás.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Utánzással különféle gyakorlatokat végezni.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Támaszok.
– Járások.
– Szökdelések.
– Gurulások.
– Járások.
– Mászások.
– Függeszkedés.
– Távolugrás.

Fejlesztési tevékenységek
Térdelő támasz. Fekvőtámasz.
Rákjárás. Pókjárás.
Előre, hátra, akadályon átszökdelés.
Nyújtott ülésből guruló átfordulás hátra, oldalra gurulás.</td></tr>
</table>

		Önállóan: járás közben akadályok átlépése, guggoló átfordulás előre. Segítséggel: egyensúlyozó járás megfordított padon. Lépés ritmusának változtatása, lépcsőn járás, kapaszkodás nélkül. Bordásfalra fel-lemászás, függeszkedés térdfelhúzással, lábemelgetéssel. Helyből távolugrás.
Fogalmak	Rák, pók, ütem, taps, ritmus, nyújtott ülés.	
Témakör	3. Alapvető testhelyzetek, légző-, szabad- és kéziszer-gyakorlatok	óraszám: 5. évfolyam: 30 óra 6. évfolyam: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kéziszerek adekvát használata, gyakorlatok önálló végezése.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Gimnasztikai gyakorlatokat leutánozni. – Helyes légzéstechnikát gyakorolni. – Négyütemű gyakorlatokat végezni utánzással.		*Fejlesztési ismeretek* – Kéziszer-gyakorlatok. – Szabadgyakorlatok. – Légzéstechnika. – Összetett gyakorlatok. – Versenyfeladatok. *Tevékenység* Irányítással: labdával, babzsákkal, bottal, szalaggal két ütemre végezhető gyakorlatok. Zenére két mozgáselem összekapcsolása: – karkörzés, karhúzás, – karfordulatok: oldalsó, mellső, magas. Irányítással: levegővétel, benntartás, kifújás ütemezéssel. Hasi légzés, mellkasi légzés. Segítséggel: négyütemű kar-, törzs-, lábgyakorlatok végzése. Szóbeli utasításra kar- és lábtartások. Önállóan: léggömbfújás, pingponglabda-fújás.
Fogalmak	Kéziszerek, funkciójuk, tüdő, ki-belégzés, négy ütem.	
Témakör	4. Dobások, labdás gyakorlatok	óraszám: 5. évfolyam: 45 óra 6. évfolyam: 45 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Labdajáték játszása irányítással.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Célba dobás egykezes alsó és felső dobással. – Célba rúgás. – Labdavezetés (kézzel, lábbal).	*Fejlesztési ismeretek* Labdagyakorlatok. *Tevékenység* Önállóan: labdapattogtatás, egykezes alsó és felső dobás. Nagylabda-dobás, -elkapás. Páros labdagyakorlatok. Önállóan: labdavezetés folyamatosan, célba dobás, kosárra dobás, mozgó labda elrúgása.

Fogalmak	Gurul, cél, kosárlabda.

Témakör	5. Játékos versenyek	óraszám: 5. évfolyam: 50 óra 6. évfolyam: 50 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Versenyek során a siker érdekében együttműködés a társakkal, az eredmény elfogadása.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Alkalmazkodás csapattársakhoz, öröm mások sikerének. – Versenyszellem kialakulása.	*Fejlesztési ismeretek* – Küzdőjátékok elemeinek alkalmazása. – Versenyjátékok. *Fejlesztési tevékenységek* Irányítással: sor-, futó-, váltóversenyek. Mozgásos népi játékok (Héja, héja…). Társsal végezhető versenyek: talicskázás, labdaviadal. Békaugrás akadály megkerülésével. Váltóversenyek: futás labdahordással, labdaadogató. Fogójátékok, ügyességi játékok.

Fogalmak	Játékszabályok, szabályok, váltóverseny.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén	A tanuló képes – felismerni és reprodukálni egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. – egyszerűbb testhelyzeteket utánozni.

5. évfolyam	– légzését szabályozni. – egykezes alsó és felső dobással célba dobni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6. évfolyam	A tanuló képes – nagyság szerint sorakozni. – vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat elvégezni. – segítséggel bordásfalon függeszkedni. – gimnasztikai gyakorlatokat leutánozni. – segítséggel, utánzással négyütemű gyakorlatokat végezni. – lábbal irányt tartva labdát vezetni (mindkét lábbal), cél felé elrúgni. – csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a versenyszellem.

TESTNEVELÉS

A tantárgy célja a záró évfolyamokon elsősorban kialakítani a rendszeres mozgás, testedzés, és az egészséges életmód iránti igényt, továbbá a testnevelés tantárgy tanítása során kialakított és begyakorolt mozgáselemeket és a gimnasztikai alapformájú gyakorlatokat rögzíteni, térbeli irányokat, viszonyfogalmakat használni, az alapmozgásokat gyakorolni.

Az egészséges testi fejlődést biztosítja, a motorikus képességeket fejleszti, a testi fejlődés zavarait korrigálja a pedagógus egyéni igényekre alapozott munkája. Az évfolyamokon a sportjátékokhoz szükséges elemi és tájékozódási képesség (figyelem) fejlesztése, a labdabiztonság növelése tovább folyik, egyéni igényekhez és adottságokhoz illesztve, alakítva az ügyességet, az erőt, az állóképességet, a kitartást, az edzettséget, a bátorságot, az akaratot. Növekvő elem- és ütemszámú mozgássorok elsajátítása teremt lehetőséget a ritmus és sorrend megtartására a mozgásos feladatokban.

A tantárgy további feladata a sportversenyek elemeinek elsajátíttatása, a sportjátékok alapvető játékelemeinek megismertetése, támogatva a tanulók felkészülését az iskolai sportversenyekre.

A tantárgy az erkölcsi nevelésben fontos szerepet játszik a fegyelemre, a szabályok betartására törekvéssel, és a csapatjátékokban a győzelem és vereség fegyelmezett megélésének az élményével.

Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése az önelfogadást, és mások tulajdonságainak megismerésével a társaival szembeni toleráns magatartás kialakítását erősíti.

A testi és lelki egészségre nevelést a rendszeres mozgás iránti természetes igény megerősítése, az állóképesség, a kitartás, a mozgáskultúra fejlesztése, az egészséges testi fejlődés biztosítása a megfelelő, életkorhoz, testi erőnléthez igazodó mozgáslehetőségek kihasználásával támogatja. A testi képességek, izomerő fejlesztése, a magabiztos mozgás és egyensúly megerősödése a saját és mások testi épségének megóvását segíti, a másokért vállalt felelősség érzésének megismerése, az önkéntességben rejlő lehetőségek a tanuló személyiségét építik.

A tantárgy hozzájárul az együttműködési hajlandóság fejlesztéséhez, a feladatvállaláshoz a csoportos mozgásokban, versenyekben.
Ha a tanuló gyógytestnevelésben vesz részt, vagy gyógytestnevelésben is részt vesz, a gyógytestnevelés végrehajtása során a testnevelés kerettanterv adaptálható elemeit is alkalmazni kell.

Témakör	1. Rendgyakorlatok, téri tájékozódás	óraszám: 7. évfolyam: 25 óra 8. évfolyam: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ütemtartással járások, önálló sorakozás.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Irányok biztos ismerete, önálló sorakozás felszólításra. – A gyakorlatok egyre pontosabb végrehajtása.	*Fejlesztési ismeretek* – Sorakozás. – Járások. – Menetelés. – Testfordulatok. *Fejlesztési tevékenységek* Irányítással sorakozó magasság szerint, járás egysoros, kétsoros, háromsoros oszlopban. Helyben járással igazodás, sorbontás, jobb-, baloldal érzékelése. Nyitódás, záródás, helyben járás, jelre elindulás, megállás. Sarkon jobbra, balra fordulatok vezényszóra. Mozgásformák összekötése.
Fogalmak	Nyit, zár, jobb, bal, magas, alacsony.

Témakör	2. Gimnasztikai gyakorlatok	óraszám: 7. évfolyam: 35 óra 8. évfolyam: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Vezényszavak biztos ismerete és követése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Egyszerű utasítások megértése. – A feladatok sorrendjének megtartása.	*Fejlesztési ismeretek* – Mozgáselemek összekapcsolása. – Szakkifejezések megértése. – Kéziszer- és szabadgyakorlatok.

<table>
<tr><td colspan="2">– Az alapgyakorlatok végzése huzamosabb ideig vezényszavak alapján, illetve emlékezetből, esetleg begyakorolt koreográfiák zenére.
– Tartásjavító gimnasztikai gyakorlatok végzése.</td><td colspan="2">– Gerincoszlop-erősítő gyakorlatok.

Fejlesztési tevékenységek
Begyakorolt mozgáselemek összekapcsolása.
Helyben futás magas térdemeléssel, terpeszállás, törzshajlítás, bokaérintés.
Szalag, babzsák, labda, medicinlabda, súlyzó használata.
Négyütemű gyakorlatok.
Zenére változó ritmusú négyütemű tartásjavító gyakorlatok.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Négy ütem, zenekíséret, terpeszállás, oldalsó középtartás, mellső középtartás, magastartás.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">3. Képességfejlesztő gyakorlatok, játékos feladatok</td><td>óraszám:
7. évfolyam: 40 óra
8. évfolyam:40 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Has- és hátizom-erősítő gyakorlatok végzése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Szóbeli utasításokat megérteni.
– Egyre hosszabb ideig végezni a tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokat.
– A fejlesztést segítő, a szabadban is alkalmazható sporteszközök használatát elsajátítani (helyi adottságokra tekintettel).</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Guggolás.
– Kúszás.
– Függeszkedés.
– Távolugrás.
– Állórajt. Futás.
– Guruló átfordulás.
– Kúszás. Mászás.
– Egyensúlyozó járás.
– Kerékpár, roller, gördeszka, görkorcsolya, korcsolya, szánkó használata.

Fejlesztési tevékenységek
Segítséggel: guggoló járás.
Kúszás padok között.
Függeszkedés kötélen vagy bordásfalon.
Egy lábról elrugaszkodás, távolugrás nekifutásból.</td></tr>
</table>

	30-60 m-es versenyfutás állórajtból. Sorozatban guruló átfordulások. Guruló átfordulás hátra. Irányítással: kúszás akadályok között, mászás akadályon át. Pad merevítőjén egyensúlyozás. A sporteszközök biztonságos használata (különös tekintettel a balesetmentes közlekedésre), egyéni megsegítéssel, egyre önállóbban.
Fogalmak	Sorozat, állórajt, méter, időmérés, stopperóra, sporteszközök, használat során felmerült fogalmak.

Témakör	4. Labdás gyakorlatok	óraszám: 7. évfolyam: 45 óra 8. évfolyam: 45 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyre biztosabb labdavezetés és irányítás (kézzel, lábbal).	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Szabályok megértése és betartása. – Dobások, a labda jellegétől függően (helyből, lendületből, egy és két kézzel). – Legalább 2-3 pattogtatás végezni. – Egyre biztosabban labdát vezetni (kézzel, lábbal).	*Fejlesztési ismeretek* – Kislabdadobás, hajítás, lökés. – Átadások. – Labdavezetés. *Fejlesztési tevékenységek* Irányítással: dobóterpeszből kidobás, célba dobás, alsó, felső dobás. Célba dobás: helyből, lendületből. Egykezes, kétkezes mellső átadások, különböző feladathelyzetekben. Váltott kézzel járás közben akadályok megkerülése, labdavezetések.
Fogalmak	Váltott kéz, labdavezetés.

Témakör	5. Sportjátékok elemei	óraszám: 7. évfolyam: 35 óra 8. évfolyam: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1-2 sportjáték szabályos játszása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

– Játék közben a szabályok minél pontosabb betartása. – Kedvenc sporttevékenység kiválasztása, mérkőzések figyelemmel kísérése, szurkolás. – Csapatjátékban aktív részvétel, a „mérkőzés” és az eredmény számontartása, a teljesítmény értékelése.	*Fejlesztési ismeretek* – Kosárlabda. – Pingpong. – Tollaslabda. – Labdarúgás. *Fejlesztési tevékenységek* Irányítással: alapállás, megindulás, megállás, labdavezetés, átadás, kosárra dobás, védekezés. Pingpongozás, átütés, szerválás. Szivacslabda ütögetése. Labdavezetés, kapura lövés.
Fogalmak	Kosárpalánk, kapu, gól, kétkezes mellső átadás, félidő, harmad, szerva, szerválás.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 7. évfolyam	A tanuló képes – a vezényszavakat követni, Ismeri a használt tornaszerek nevét, azok balesetmentes használatát. A tanuló képes – testtömeghez igazodó erőkifejtésre a gyakorlatok végzésekor, – egyensúlyozni változó feltételek között, – kitartóan, javuló technikával futni, – aktívan részt venni sportjátékokban,
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8. évfolyam	A tanuló képes – megállásnál, vonulásnál a megfelelő lábrend érzékelésére, – irányítással összetett utánzó gyakorlatokat végezni, törekedni az ütemtartásra. – mind hosszabb időtartamban végezni az izomerősítő gyakorlatokat, – a megfelelő mozgásmintát követni. – törekedni az egészséges életmódra és a rendszeres fizikai aktivitásra, Adottságainak megfelelő labdás ügyességgel, együttműködési készséggel rendelkezik. A tanuló képes

	– labdát vezetni, labdát továbbítani, – mérkőzés játszására egyszerűsített szabályok figyelembevételével.

Osztályfőnöki óra

(Közösségi nevelés)

Az osztályfőnöki óra célja az osztályba járó tanulók közösségének kialakítása, fejlesztése, a csoporthoz tartozás, identitás tudatosítása. Az osztályfőnöki óra a pedagógiai folyamatban kiemelt helyet foglal el, céljai és feladatai a nevelési-oktatási folyamat teljes spektrumára kiterjednek. A tantárgy célja a tanulók segítése önismeretük fejlesztésében, személyiségük stabilizálása a lehetséges életpálya elérésének céljai érdekében.
A tantárgy tematikája segíti a szociális képességek (a kapcsolatteremtés, a kommunikáció, az empátia, a tolerancia, a kooperáció, a konfliktuskezelés stb. képességeinek) fejlesztését főként az osztályban megélt saját élmények, tapasztalatok alapján. A tantárgy fontos szerepe a társadalmi beilleszkedés támogatása, az élet különböző területeire érvényes szabályok rendszerezése, a felnőtt élet megkezdésének előkészítése.
Az osztályfőnöki óra lehetőséget ad az iskolai közösségi programokhoz történő kapcsolódás előkészítésére, tervezésére, az ünnepélyeken, megemlékezéseken a csoport szerepvállalására.

5-6. évfolyam

Témakör	1. Beilleszkedés – Alkalmazkodás	Óraszám 5. évf. 16 óra
		6. évf.16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szabályok, helyes napirend ismerete, kialakítása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Fejlesztési tevékenységek 1. A szabályok elfogadása. 2. Helyes napirend kialakítása. 3. Veszélyes helyzetek elkerülése. Fejlesztési ismeretek 1. Házirend. 2. Tűz- és balesetvédelem. 3. Napirend. Tanórán kívüli elfoglaltságok.		

Tanulói tevékenység 1. A házirenddel kapcsolatos kérdések megvitatása (kérdések megfogalmazása). 2. A szabályok megvitatása. 3. Időbeosztás, órarend. 4. Kapcsolatépítés, aktív együttműködés. 5. Veszélyforrások felismerése, megvitatása.		
Fogalmak	szabály, veszély, tűz, baleset, óra, tanóra, hiányzás, szabadidő	
Témakör	2. Önismeret – Testi és lelki egészség	Óraszám 5. évf. 10 óra
		6. évf.10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. Mondanivaló árnyalt közlése szóban és írásban. 2. Reális önismeret kialakítása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Fejlesztési tevékenységek 1. Tulajdonságok megnevezése. 2. Jó és rossz elkülönítése. 3. Saját tulajdonságaim. Fejlesztési ismeretek 1. Önjellemzés, reális önértékelés. 2. Milyennek látom társaimat, ők hogy látnak engem? 3. Tulajdonságok összehasonlítása. Tanulói tevékenység 1. Saját tulajdonságok számbavétele, feltérképezése (külső- és belső tulajdonságok), fénykép nézegetése: régi – új, mi változott? 2. Önjellemzés készítése és megismertetése a társakkal (önelemzés). 3. Jó – rossz, helyes – helytelen, hiba – bemutatása helyzetgyakorlatokban.		
Fogalmak	jó, rossz, tulajdonság, helyes, helytelen, elemzés, önelemzés.	

Témakör	3. Aktuális témák	Óraszám 5. évf. 10 óra
		6. évf.10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. Osztályközösséget alakítani. 2. Egyéni és társadalmi ünnepeket ismerni, számon tartani.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Fejlesztési tevékenységek 1. Szűkebb és tágabb közösségét megismerni, annak életét, történéseit figyelemmel kísérni. 2. Aktivitást és együttműködést tanúsítani. 3. A közös eseményeken aktív részvétel. Fejlesztési ismeretek 1. Saját teendőinek feltérképezése. 2. A közösség életében adódó aktuális, váratlan események kezelési módjának elsajátítása. 3. Egyéni és közösségi ünnepek, események ismerete, és felkészülés a közösség alkalmaira (ünnepélyek, külső programok). Tanulói tevékenységek 1. Tervek készítése, dekoráció készítése, öltözék megválasztása, a közös élmények megbeszélése, az elkészült fotók, felvételek közös megtekintése, a látottak megvitatása. 2. Aktív részvétel ünnepeken (családi és közösségi alkalmakon), az ünnepnek megfelelő szokások, külsőségek megtartása (vendégvárással kapcsolatos teendők, ünnepi műsorban szerepvállalás, fényképezés, beszámoló szóban az eseményről). 3. A közösség életében felmerülő probléma megfogalmazása, véleményalkotás, vita. 4. Egyéni tapasztalatok, vélemények gyűjtése.

Fogalmak	Az ünnepekkel, eseményekkel, osztályközösséggel kapcsolatos fogalmak köre.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus1. év végén (5. évfolyam)	A tanuló képes 1. az osztályközösség és viselkedéskultúra alakítására, 2. a veszélyforrások elkerülésére, 3. a szabályok alapvető betartására. 4. aktívan részt venni képességeihez mérten az intézmény életében.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus2. év végén (6. évfolyam)	A tanuló képes 5. az osztályközösség és viselkedéskultúra alakítására, 6. a veszélyforrások elkerülésére, 7. a szabályok alapvető betartására. aktívan részt venni képességeihez mérten az intézmény és a lakóhely életében.

7-8. évfolyam

Témakör	1. Beilleszkedés – Alkalmazkodás	Óraszám 7. évf. 15 óra
		8. évf. 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szabályok ismerete és betartása, veszélyhelyzetek felismerése, előkészület a pályaválasztásra.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Fejlesztési tevékenységek 1. Az iskolai és otthoni szabályok követésének kialakítása. 2. Veszélyhelyzetek felismerése és azok elkerülése. 3. Ismeretek a készségfejlesztő iskolai képzésekkel kapcsolatban. Fejlesztési ismeretek 1. Iskolai és otthoni szabályok. 2. Tanulói jogok és kötelezettségek. 3. Tűz- és balesetvédelem. 4. A továbbtanulással kapcsolatos ismeretek. 5. Gyakorlati tantárgyakkal kapcsolatos képességek feltérképezése (kézügyesség, kitartás, pontosság, megbízhatóság). Tanulói tevékenység		

1. A házirenddel kapcsolatos kérdések megvitatása (kérdések megfogalmazása).
2. A szabályok megvitatása.
3. Segítségkérés veszélyhelyzetben.
4. Kérdések megfogalmazása a továbbtanulással kapcsolatban (pályaorientáció, alkalmasság).
5. Saját képességek tudatosítása a pályaválasztás érdekében.

Fogalmak	Kötelező tanóra, igazolt-igazolatlan hiányzás, szabály, veszély, mentők, tűzoltó, rendőrség, továbbtanulás.	
Témakör	2. Önismeret – Testi és lelki egészség	Óraszám 7. évf. 21 óra 8. évf.21 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Reális önismeret. Törekvés a káros szokások elkerülésére.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Fejlesztési tevékenységek

1. Reális önismeret.
2. Az egészség fogalmának ismerete, fontosságának felismerése.
3. A káros szenvedélyek kialakulásának elkerülése.

Fejlesztési ismeretek

1. Önjellemzés, reális önértékelés.
2. Testi, lelki bántalmak, sérelmek következményei.
3. Az emberi természet megnyilvánulása, a helyes életvezetés kialakítása.
4. Veszélyeztető tényezők, a káros hatások kivédése, kialakulásuk megelőzése.
5. Dohányzás.
6. Alkoholizmus.
7. Káros közösségek hatása.

Tanulói tevékenység

1. Önjellemzés készítése és megismertetése a társakkal (önelemzés).
2. Szituációs gyakorlatok a káros hatásokkal való találkozásokról, hogyan lehet kikerülni a fenti helyzeteket (alkohol, cigaretta és drog visszautasítása), a napirend és az egészséges életmód segítségével.

Fogalmak	Konfliktuskezelés, egészségmegőrzés, függőség, elkerülés, megelőzés.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. év végén (7. évfolyam)	A tanuló képes - képességeihez mérten a reális önértékelésre - az osztályközösség és viselkedéskultúra alakítására, - a káros szokások felismerésére, - a veszélyforrások elkerülésére, - a szabályok alapvető betartására.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év végén (8. évfolyam)	A tanuló képes - a reális önértékelésre - az osztályközösség és viselkedéskultúra alakítására, - a káros szokások felismerésére, elkerülésére - a veszélyforrások elkerülésére, - a szabályok alapvető betartására.

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT

A tantárgy célja fejleszteni a tanuló manuális képességeit, finommotorikáját és mozgáskoordinációját úgy, hogy tevékenysége során az eszközök használata váljon célirányossá, alakuljon ki elemi munkavégző képessége. Alkalmazni tudja a tanult ismereteket egyre nagyobb önállósággal a gyakorlati tevékenység során, a részfeladatok technológiájának és kapcsolatának megismerésével, a megtanult munkafolyamatok sorrendjének alkalmazásával. Biztosítani kell olyan személyiségjegyek kialakulását, amelyek az iskola befejezését követő új életközegben az eredményes szocializációhoz, munkatevékenységek végzéséhez megfelelő alapot teremthet.

A tantárgy feladata továbbá, hogy járuljon hozzá a tanulók esztétikai neveléséhez, alakítson ki olyan szokásokat, hogy igényük legyen közvetlen környezetük rendben tartására, az otthoni életben is tudják gyakorolni és alkalmazni ismereteiket, hozzájárulva környezetük gondozásához.

A fejlesztés során minél több és változatosabb feladathelyzetben ismerkedjenek meg a tanulók saját és közvetlen környezetüknek, a hétköznapok során szükséges, az önellátáshoz kapcsolódó feladatoknak, munkatevékenységeknek az elsajátításával, alapvető technikák gyakorlásával. Cél a biztos eszközhasználat elérése a háztartásban és a ház körül előforduló szerszámokkal.

Ebben a folyamatban alakulnak ki olyan szokások, készségek, képességek, amelyekkel a mindennapi életben előforduló, egyszerű önellátó, konyhai, takarítási és gondozási feladatok elvégzésére a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanuló kisebb irányítással képessé válik.

Az önkiszolgálás – ruhagondozás terén ismerje meg, gyakorolja és alkalmazza a tanuló a textíliáknál tanult ismereteket, mosási, vasalási utasításokat (piktogramokat). Ismerje meg a textilek alapanyagaival, általános tulajdonságaival, valamint azok megmunkálhatóságával, kezelésével kapcsolatos általános tudnivalókat, továbbá a varráshoz használatos cérnákat, díszítőöltéseket, gyöngyfűzéshez használatos fonalakat, eszközöket, a kapcsolódó balesetvédelmi előírásokat.
A konyhai műveletek során fontos az egyszerű alapanyagok megismerése, azok tárolása, felhasználhatósága, a munkafolyamatok elvégzése, a szükséges eszközök, azok használata, valamint a tevékenységhez szükséges munkamenet megismerése és gyakorlati alkalmazása.
Szükséges a takarítás, mosogatás eszközeinek, azok használatának, mosogató-, konyhai tisztítószerek leggyakrabban használatos típusainak megismerése és a balesetvédelmi előírásoknak a megfelelő használata.
Fontos feladat a vásárlással kapcsolatos teendők gyakorlása (az áruk megfelelő minőségének ellenőrzése, minőségi kifogások jelzése, teendők a kifogások felmerülése esetén), az árukon lévő piktogramok ismerete, azok figyelembevétele vásárlás során, valamint az ide vonatkozó elemi viselkedési szokások gyakorlása.
3–4. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelést a mindennapi életben előforduló önellátással és környezetgondozással összefüggő tevékenységek felelősségének megalapozásával, a napi kötelezettségek elvégzésére neveléssel alapozza meg.
A testi és lelki egészségre nevelést a környezet és a ruházat egészséges, praktikus megválasztására, kialakítására, javítására, és a munka, szórakozás, pihenés helyes egyensúlyának megismerésére törekvéssel segíti.
A tantárgy segíti a családi életre nevelés céljainak elérését, a családi munkamegosztásban a

Témakör	1. Textilmunkák	Óraszám 3. évf: 15 óra
		4. évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Anyagok tulajdonságainak megismertetése és megtapasztaltatása.	
Fejlesztési feladatok		Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Saját tapasztalatai alapján vizsgálni az anyagokat adott szempontok alapján. Utánzókészséget, kreativitást fejleszteni, adott anyagból ábrát, formát, tárgyat készíteni (minta után, saját elképzelés alapján). Környezetében található használati tárgyak közül textileket gyűjteni. Az olló használatát elsajátítani.		*Fejlesztési ismeretek* – Anyagok tulajdonságai, alkalmazásuk. – Anyagok alakíthatósága. – Ismerkedés textillel. – Olló használata. – Nyírás, vágás.

	Fejlesztési tevékenységek Anyagok válogatása eltérő szempontok szerint: puha, kemény, törékeny, éghető, tűzálló, természetes anyag, műanyag. Formák kirakása adott anyagokból (gesztenye, kavics, lencse). Vessző hajlítása, szalmából, drótból, fonalból fonat készítése. Homokvár építése a homokozóban, formázás homokozó edényekkel, homoktálcán ábrák készítése. Textilek gyűjtése tanteremben, otthon (képek, tárgyak válogatása, csoportosítása, megnevezése, a tulajdonságra utaló mondatalkotás. Tapintással, bőrön keresztül az anyagra következtetni (selyem, bársony, zsákvászon, gyapjú, tüll), bekötött szemmel felismerési gyakorlat. Az olló használatának gyakorlása: nyírás, különböző vastagságú textilanyagok nyirkálása, vágás: egyenes vonal mentén, forma kivágása. Textilből kivágott formákból kép összeállítása, felragasztása kartonra, különböző vastagságú fonalból vonal követése, formakitöltés.

Fogalmak	Természetes anyag, műanyag, termés, alapanyag, textilfajták, az olló részei, használatával kapcsolatos fogalmak.	
Témakör	2. Egyszerű háztartási munkák	Óraszám 3. évf: 20 óra
		4. évf: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Feladatot vállalása és jó elvégzése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az eszközök használatához szükséges mozdulatok, fogások gyakorlása eszközzel és eszköz nélkül. Felelősi rendszer kialakítása, a szükséges munkák jelzésére, az eszközök kiosztására, végzésére. Irányítással használni a megismert eszközöket.	*Fejlesztési ismeretek* – A ház körüli takarítási feladatokhoz használható eszközök és feladatok. – Tanteremben, folyosón egyszerű takarítási munkák. – Tisztítószerek tulajdonságai és használatuk.

Szabadtéri- és szobanövényeket gondozni, fejlődésüket figyelemmel kísérni, arról rajzos (képes) naplót vezetni. A növénygondozást felelősi rendszerben végezni.	– Növénygondozás. *Fejlesztési tevékenységek* Szabadban használt takarítóeszközök (seprű, szemétlapát, szeméttároló, komposztáló, lombseprű, gereblye, hólapát) megnevezése, használatuk. Az utak, játszótér, udvar rendben tartása. Szemétszedés, a szemétgyűjtők megfigyelése, ha megtelt, jelenteni a felnőtteknek. Az évszaknak megfelelő takarítási munkák, a hulladék szelektív gyűjtése (zöld hulladékot komposztálóba), a járdák, utak seprése, télen hólapátolás, csúszós út szórása. Seprés, portörlés, játékok lemosása (seprű, lapát, lemosó szivacs, porrongy használata). Tisztítószerek használatának gyakorlása ellenőrzés mellett. A környezet szépítése, az évszaknak megfelelően szükséges növényápolási munkák végzésébe bekapcsolódni, állandó irányítás mellett. Szabadtéri növények (vetés, palántázás, kapálás, öntözés, elnyílt virágok levágása, komposztálása) gondozása. Szobanövények gondozása a tanteremben, folyosókon, irányítás mellett.

Fogalmak	Eszközök, a gondozott növényekkel kapcsolatos elnevezések.	
Témakör	3. Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők	Óraszám 3. évf: 15 óra 4. évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Alkalomnak és az időjárásnak megfelelő öltözet kiválasztása.	

Fejlesztési feladat	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Megtanulni, hogy az alsó ruházatot naponta szükséges váltani. Rendszeretetet kialakítani.	*Fejlesztési ismeretek* – Ruhák válogatása, csoportosítása.

Felszólítás nélkül váltócipőt használni. A rendszeres tisztálkodást természetes szükségletnek tartani.	– Ruha gondozása, tárolása. – Cipőápolás. – Személyes tisztálkodás. – Bőrápolás. *Fejlesztési tevékenységek* Ruházat kiválasztásának gyakorlása (babaruha, kép, saját ruhák [évszak, időjárás, alkalom]). Az öltöző rendjének megtartása, ruhák, cipők elhelyezése a kijelölt helyen. Cipőfűzés, cipőkötés gyakorlása. A cipőápolás eszközei, ápolószerek, használatuk módja. Kézmosás módja (fürdés, hajmosás), fontosságának megértése. Takarékos vízhasználat, bőrápolás, allergia megelőzése (megfelelő tisztító- és ápolószerek használata). Fog- és szájápolás fontossága és ajánlott módja. Az időjárás káros hatásainak kivédése (szél, hideg, napsugárzás), panaszait, kérdéseit bátran mondja el. Tanulmányi séta, tisztálkodási- és bőrápoló szereket árusító üzlet meglátogatása, néhány használati utasítás elolvasása, ajánlott szerek kiválasztása, a választás indoklása.

Fogalmak	A tisztálkodó szerek és ápolószerek használatával kapcsolatos fogalmak.	
Témakör	4. Anyagok alakítása	Óraszám 3. évf: 22 óra 4. évf: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A papír tulajdonságainak megismerése, alakítása különféle eszközökkel és technikákkal.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A papír változatos, sokoldalú használatát megismerni, technikákat elsajátítani, esztétikus alkotásokat készíteni. A megfelelő anyagokhoz megfelelő eszközöket választani.	*Fejlesztési ismeretek* – Papírok tulajdonsága, alakíthatóságuk (hajtogatás, tépés, sodrás, vágás, ragasztás, fűzés). – Ajándékok, elemi kompozíciók létrehozása. – Varrás kemény papírlemezre. *Fejlesztési tevékenységek*

	Papírból különböző formák készítése – eltérő vastagságú papírok hajtogatása (legyező), felezőhajtás, sarkok illesztése, hajtások megerősítése, segítséggel csákó, hajó hajtogatása. Tépés, hajtás mentén, formakitépés tetszés szerint, mozaikkép, kép ragasztása előkészített alapra. Alkalmas papírok sodrása, formakitöltés, képkészítés az előkészített anyagból. Ollóval csíkvágás vonal mentén, a csíkokból füzér készítése. Előrajzolt forma kivágása, felragasztása, képkészítés (téli kép, karácsonyi, anyák napi, húsvéti). Papírfűzés, a technika elsajátítása, ritmikus sorok fűzése, az elkészült minta rögzítése. Kartonból, hullámpapírból varrással, festéssel, ragasztással tárgy készítése. Előlyukasztott lemezre varrás egyszerű öltéssel.
Fogalmak	Papírfajták, merkelőtű, ragasztófajták, öltések.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (3. évfolyam)	A tanuló képes a megismert anyagokat adott szempontok szerint csoportosítani, legfontosabb tulajdonságaikat, alkalmazásukat ismerni. Képes az ollót balesetmentesen, kis segítséggel használni. Szokásává válik az alsóruha napi cseréje, a rendszeres fogápolás. Képes minta alapján munkadarabot készíteni,
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (4. évfolyam)	Irányítással, rendszeresen részt vesz a kerti és szobanövények gondozásában. Rendszeresen részt vesz a tanterem, öltöző takarításában (söprés, szemétszedés, portörlés). Képes minta alapján munkadarabot készíteni, alkotását magáénak érezni, büszkeséget érezni.

5–6. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelésben a harmonikus, esztétikus és praktikus környezetért végzett tevékenység felelősségének tudatosításával és a takarékosság és mértékletesség igényének kialakításával játszik fontos szerepet.

A testi és lelki egészségre nevelésben különös hangsúlyt helyez a háztartásban előforduló fizikai és mentális veszélyforrások megismerésére, igény kialakítására a testi épség megóvására, a munkatevékenységek végzéséhez szükséges fizikai és lelki képességek fejlesztésére.

A családi életre nevelésben fontos szerepet játszik a tantárgy a családi munkamegosztásban az érdeklődésnek, képességnek megfelelő tevékenységek gyakorlásával, a minél önállóbb önellátás megalapozásával.

A felelősségvállalás másokért, önkéntesség kialakítása a családban és a társak között előforduló segítségadási lehetőségek megismerésére, szükséglet szerinti alkalmazására irányul.

A tantárgy a fenntarthatóság, környezettudatosság fejlesztését segíti az életvitel során felhasznált anyagokkal és energiahordozókkal való takarékos bánásmód elsajátításával, a pazarló szokások felismerésével, valamint a környezetben található erőforrások szükséglet alapú felhasználásával.
Balesetvédelem: minden munkatevékenység során szükséges a balesetvédelemi, valamint a munkavédelmi szabályok ismerete és betartása.

<table>
<tr><td rowspan="2">Témakör</td><td>1. Textilmunkák</td><td>Óraszám
5. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td></td><td>6. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Az olló és a tű helyes használata.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">A tanuló saját tapasztalatai alapján az anyag megmunkálhatóságának megismerése.
Irányítással textilt csíkokra vágni, textilcsíkot összevarrni, gombolyítani.
A szároltést segítséggel, a szálkihúzást és az előöltést önállóan gyakorolni.
Tűbefűzést (egyre önállóbban) és csomókötést gyakorolni.
Bonyolultabb gombvarrási technikákat gyakorolni.
Ismerkedés szövött tárgyakkal, a szövés eszközeivel.</td><td>Fejlesztési ismeretek
– Anyagvizsgálat érzékszervi tapasztalatszerzés útján: megmunkálhatóság.
– Irányítással textil felvágása, nyírása, segítséggel gombolyítása.
– Öltésformák (előöltés, száröltés, szegőöltés: pelenkaöltés).
– Varrások eldolgozása.
– Csomókötés, gombfelvarrás.
– A szövés előkészítése.

Fejlesztési tevékenységek
Textilfélék alapanyaga, azok elemi szálainak megismerése.
(Válogatási gyakorlatok: szín, anyagvastagság, anyagösszetétel alapján).
Textilből készült használati tárgyak gyűjtése, csoportosítása.
Vágás, gombolyítás, szalagkötés gyakorlása, szálbehúzás, varrási alapismeretek gyakorlása.
Fokozódó önállósággal szalagkötés, önállóan szálkihúzás.
Önállóan szalagkötés, segítséggel száröltés gyakorlása.
Szegőöltések közül pelenkaöltés technikájának megismerése.
Új öltésforma megismerése a tűbefűzés, csomózás gyakorlásával.
Anyag és gomb kapcsolata, gombvarrási gyakorlatok. A tanult tevékenységek folyamatos gyakorlása csökkenő mértékű segítséggel.
Szövés anyagainak, eszközeinek megismerése.</td></tr>
</table>

Fogalmak	Szál, *szálirány*, *anyagnyúlás*, *előöltés, szálöltés, szegőöltés, elvarrás, pelenkaöltés,* szövéssel kapcsolatos eszközök.	
Témakör	2. Egyszerű háztartási munkák	Óraszám 5. évf: 15 óra 6. évf: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Étkezéshez saját részre terítés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Takarítási munkákat végezni (tanterem, tankonyha). Önállóan rendet rakni, irányítással teríteni, mosogatni, törölgetni, kenyeret megkenni. A megismert eszközök használatát gyakorolni segítséggel. Tisztítási, hámozási folyamatok megismerése, gyakorlása.	*Fejlesztési ismeretek* – Seprű, lapát használata. – Tisztító- és fertőtlenítőszerek. – Konyhai eszközök helye, rendje. – Egyszerűbb konyhai munkák. – Kenyérkenés, kenyérszeletelés, kenyérpirítás, konzervbontás. – A főzés jellegének megfelelő edények és eszközök kiválasztása. – Gyümölcs- és zöldségtisztítás. – Főzést nem igénylő ételek készítése. *Fejlesztési tevékenységek* Seprés, portörlés, felmosás, játékok lemosása. Porszívózás gyakorlása, szőnyeg porszívózása önállóan. Tisztító- és fertőtlenítőszerek adagolásának megismerése, használatának gyakorlása ellenőrzés mellett. A helyrerakás, terítés, mosogatás, törölgetés gyakorlása. Irányítással terítés, mosogatás, törölgetés. Étkezések előkészítése segítséggel: A kenyérkenés módjának megtanulása. A kenyérszeletelés, kenyérpirítás, konzervbontás módjának megismerése, az eszközök használatának gyakorlása különös tekintettel a baleset-megelőzésre. Megfelelő eszközök és edények kiválogatásának gyakorlása. Egyszerű ételek elkészítésének megismerése, gyakorlása (alma, banán, narancs, sárgarépa, burgonya). Gyümölcsturmix, pirítós, szendvics készítése.

	Eddigi tevékenységek gyakorlása. Önálló terítés, mosogatás, rendrakás.	
Fogalmak	Előkészítéshez és főzéshez kapcsolódó fogalmak. További fogalmak a tisztító-, fertőtlenítőszerek használatával kapcsolatos tevékenységek köréből.	
Témakör	3. Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők	Óraszám 5. évf: 10 óra
		6. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ruhazárak önálló használata.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Húzózár használata, csatolás, patentolás, kapcsolás, gombolás fokozódó önállósággal. Cipőfűzés, csomókötés, tépőzár-használat. Önálló cipőfűzés. A mosás és vasalás eszközeinek felismerése, megnevezése, használatuk.	*Fejlesztési ismeretek* – A megfelelő ruházat kiválasztása. – Ruhanemű kezelése. Ruhazárak használata. – Cipőfűzés – fűző megkötése. – Mosás: gépi, kézi mosás. – Teregetés, hajtogatás, vasalás. *Fejlesztési tevékenységek* Ruházat adekvát kiválasztásának gyakorlása (évszak, időjárás, alkalom). Húzózár, patent, kapocs, csat használatának gyakorlása. Cipőfűzés, cipőkötés gyakorlása (fűzőtáblákon). Cipőfűzés szükség szerint, cipőkötés adódó alkalmanként irányítással. Mosás megismerése, kézi, gépi mosás eszközei, azok használata. Teregetés (szárító), hajtogatás (tárolás), vasalás (babaruhák).	
Fogalmak	További, ruhagondozással kapcsolatos fogalmak (mosószerek, csipesz, szárító, vasalódeszka, hőfokszabályozó).	
Témakör	4. Vásárlás	Óraszám 5. évf: 10 óra
		6. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érték és ár közötti összefüggések megértetése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Az alapvető árucikkek beszerzésének helye, a vásárlás módja. Egyféle árucikk vásárlása önállóan (vásárlás megtervezése, mit veszek? Hol kapható? Mennyibe kerül?).	*Fejlesztési ismeretek* – Vásárlás körülményei. – Különböző boltok, áruházak és piac látogatása. – Vásárlás – fizetés – csomagolás. *Fejlesztési tevékenységek* Vásárlás céljának, menetének megismerése, alapvető árucikkek beszerzési helyeinek ismerete. Vásárlás folyamatának gyakorlása, beszámoló a vásárlás folyamatáról, eredményéről. Tanulmányi séta, piac-, üzletlátogatás, kirakatok nézegetése. Felügyelet mellett alapvető, egyszerű árucikkek beszerzési helyének megismerése, egy tétel vásárlása.
Fogalmak	Célzott vásárlás helye, ott kapható áruk. Vásárlási folyamatnál használt fogalmak. Közlekedéshez kapcsolódó fogalmak. Vásárlási folyamatnál és fizetésnél használatos fogalmak. További, a közlekedéshez, viselkedéshez kapcsolódó fogalmak.

Témakör	5. Anyagok alakítása	Óraszám 5. évf: 17 óra
		6. évf: 17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az anyagmegmunkáláshoz használt eszközök körének bővítése.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Egyszerű tárgyak, ajándék, elemi kompozíciók készítése a megadott alapanyagokból (sík tárgy, térbeli tárgy). Adott anyagból készült tárgyak kiválasztása, csoportosítása.	*Fejlesztési ismeretek* – Papírból, fonalból, textilből ajándékok, elemi kompozíciók létrehozása, egyszerű munkadarabok készítése. – Papír, fonal, textil tárgyak készítése. – Különböző anyagok tulajdonságainak felfedezése (fa, kő, fém). *Fejlesztési tevékenységek* Kartonpapíron előrajzolt kép kivarrása (karácsonyi képeslap, anyák napjára ajándék).

	Kartonból, papírból, fonalból és textilből egyszerű tárgyak készítése irányítással (varrással doboz, album, képkeret, babaház). Textilen előrajzolt ábra kivarrása színes fonallal („terítő", babaruha). Adott anyagból készült tárgyak, alkotások készítése fa (léc csiszolása, festése, faragása), kő („ékszer" készítése, kavicsból állatok, tárgyak készítése festéssel, lakkozással) fém (karácsonyi díszek, „ékszer").
Fogalmak	Papír, fonal, textilmunkák, megmunkálás, elkészítés során használt fogalmak, a felhasználhatóságot célzó fogalmak: maradandó, természeti tárgy – emberi alkotás (kavics, mozaik), bánya.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén (5. évfolyam)	A tanuló képes a baleset- és munkavédelmet figyelembe venni veszélyes eszközök használata során. Segítséggel tud rendet tartani, teríteni, A kenyér megkenésével próbálkozik. Kis segítséggel képes használni a ruházati zárószerkezeteket (gomb, zippzár) .
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (6. évfolyam)	Kis segítséggel képes cipőt fűzni, segítséggel csokrot kötni. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját ismeri. Képes segítséggel vásárolni egy tételt. Képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.

7–8. évfolyam

A tantárgy az erkölcsi nevelést a munkatevékenységek elvégzéséhez szükséges biztonságos, türelmes és kitartó magatartás szabályainak megismerésével és alkalmazásával segíti. A környezeti tevékenységek során támogatja a segítségkérés szükségességének felismerését és a tanuló képességeihez mérten másoknak segítség nyújtását.

A nemzeti öntudatot, hazafias nevelést a jellegzetes nemzeti, nemzetiségi ételek, italok megismerésével és a nemzeti ünnepekkor dekorációs kellékek készítésével segíti.

Az egészségre ártalmas anyagok és szokások tudatos elkerülésével, a figyelem ráirányításával a kiegyensúlyozott és harmonikus életvitelre, a pihenés, a munka és a szórakozás helyes arányainak felismerésére és az igyekezet kialakításával ezek betartására a testi és lelki egészségre nevelés céljait valósítja meg.

A családi életre nevelésben törekszik a családi munkamegosztásban az érdeklődés, képesség és igény szerinti részvételre, az önellátásban minél kevesebb segítség igénybe vételére.

A fenntarthatóság, környezettudatosság céljait támogatja a környezet tudatos megfigyeltetésével, a mindennapi életben előforduló helyzetekben az egészségre ártalmas hatások elkerülésével, a természet erőforrásaival való takarékosságra neveléssel.

Balesetvédelem: minden munkatevékenység során szükséges a balesetvédelemi, valamint a munkavédelmi szabályok ismerete és betartása.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Textilmunkák</td><td>Óraszám
7. évf: 25 óra</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td>8. évf: 25 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Tanult öltések alkalmazása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Textilmunkákhoz köthető rutinfeladatok folyamatos gyakorlása (fonalgombolyítás, vágás egyenes vonal mentén, forma kivágása, tű befűzése, csomó kötése fonalra, varrás eldolgozása egyre önállóbban).
Két anyag összevarrása, beszegése, gomb felvarrása, gumibehúzás.
Megismerkedés a kötés és horgolás eszközeivel, technikájával (érdeklődés szerint, egyéni megsegítéssel).
Körmönfonás.
Szövéshez szükséges eszközök, alapanyagok megismerése, a mozdulatok gyakorlása.
Egyszerű, kisméretű darab szövése, egy, két szín alkalmazásával.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Textillel kapcsolatos tevékenységek megismerése.
– Szálkihúzás, fonás, tanult öltések.
– Láncöltés megismerése.
– Textil szegése, összevarrása kézzel.
– Gombfelvarrás, gumibehúzás.
– Kötés – horgolás – szövés.

Fejlesztési tevékenységek
Eddigi tevékenységek folyamatos gyakorlása, egyes esetekben alkalmazása önállóan (vágás, tűbefűzés, csomókötés, varrások eldolgozása, rojtozás, fércelő öltés, tanult öltésformák).
Textilfajták megkülönböztetése, tanult öltésformák varrása segítséggel.
Láncöltés technikájának megismerése.
Eddigi tevékenységek önálló gyakorlása. Kisebb feladatok önállóan. (Gomb hiányzik: varródoboz, mi kell a felvarráshoz?
Kiszaladt a gumi: mi kell a javításhoz?)
Kötés és horgolás eszközeinek és az elkészíthető tárgyaknak a bemutatása, érdeklődés felkeltése a kézimunkázás iránt.
Egyszerű hurkolások próbálgatása, tetszés szerint egyszerű darabok készítése.
Kézimunkázás vastagabb fonalból, megfelelő eszközökkel tetszés szerint.
Szövés előkészítése segítséggel: szövés kartonon, egyszerű rámán.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2">Rossz harisnyák felvágása, összecsomózása, szőnyeghorgolás, önállóan fércelőöltés textilen.
Irányítással szőnyegszövés rámán.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Az alkalmazott technikák nyomán felmerülő alapanyagok, eszközök, technikák nevei (tűbefűző, kötőtű, horgolótű, kezdőszem, felvetés, vetélőfa, fonalak stb.).</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">2. Egyszerű háztartási munkák</td><td>Óraszám
7. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td>8. évf: 20 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Háztartási eszközök és gépek használata egyszerű esetekben.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Önállóan kenyeret, felvágottat szeletelni.
A célnak megfelelő nyersanyagokat, eszközöket és edényeket kiválasztani.
Egy-egy hideg, illetve egyszerű meleg ételt elkészíteni kis segítséggel.
A megismert munkafolyamatokat önállóan alkalmazni.
Megadott helyiség önálló takarítása.
Takarítószerek, eszközök önálló használata.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Szeletelés, kés használata.
– Konyhai gépek, eszközök megismerése, használata.
– Egyszerű étel készítése.
– Terítés, tálalás, mosogatás, rendrakás.
– Takarítási munkák.
– Nagytakarítás.

Fejlesztési tevékenységek
Önállóan élelmiszerek szeletelése, nyersanyagok, főzőedények, eszközök kiválasztása.
Gyümölcssaláta elkészítése. Tízórai-, uzsonna-, reggelikészítés.
Hideg és egy meleg étel elkészítése (turmix, puding, tojásrántotta, burgonyasaláta, franciasaláta, vitaminsaláta) önállóan (melegítés, hűtés).
Felnőtt irányítása mellett önállóságra törekvéssel konyhai, háztartási gépek használata.
A főzési munkákhoz kapcsolódó tevékenységek gyakorlása (terítés, mosogatás, rendrakás) folyamatosan.
Takarítás különböző helyiségekben (konyha, folyosó stb.).
Nagytakarítás műveleteinek gyakorlása, alkalmazása segítséggel.
Eddig begyakorolt tevékenységek önálló alkalmazása.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Eddig használt fogalmak, egyszerű kezelést igénylő gépek, azok használatához szükséges fogalmak.</td></tr>
</table>

	Gyümölcssaláták, ételek, elkészítésükhöz szükséges fogalmak. Tisztítószerek, takarítóeszközök, munkafolyamatok, veszélyes anyagok, baleset-megelőzés.	
Témakör	3. Személyes szükségletekkel kapcsolatos teendők	Óraszám 7. évf: 25 óra 8. évf: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Balesetmentes, körültekintő munkavégzés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Textilanyagok alapanyagai és azok tulajdonságai, piktogramok jelentése, értelmezése, feladat eldöntése a jelek útmutatása alapján. Vasalás, irányítás mellett. A piktogramok alapján ruha válogatása, mosás, teregetés, vasalás segítséggel (színek, alapanyagok, vízhőfok, vasaló beállítása).	*Fejlesztési ismeretek* – Textilanyagok alapanyagai és tulajdonságai. – Piktogramok értelmezése. *Fejlesztési tevékenységek* Különböző anyagok vasalásának gyakorlása irányítással (a ruházaton található piktogramok irányító jellegének felhasználásával). Ruhaválogatás alapján mosás előkészítése. Mosás (kézi és gépi mosás), teregetés, vasalás fázisai önállóan. Rendrakás, eszközök elhelyezése, tiszta ruha összehajtása, helyrerakása.

Fogalmak	A textil alapanyagának tulajdonságaival, mosásával, vasalásával kapcsolatos fogalmak. Háztartási gépek használatával kapcsolatos fogalmak.	
Témakör	4. Vásárlás	Óraszám 7. évf: 10 óra 8. évf: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Körültekintő, megtervezett vásárlás.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Vásárolni egyféle alapanyagot. Önállóan, néhány tételt segítséggel vásárolni. Mérlegelni vásárláskor, kívánságát és kifogásait megfogalmazni (drágább, jobb ízű, több van benne).	*Fejlesztési ismeretek* – Vásárlás. – Alapanyagok vásárlása a konyhai tevékenységhez. – A termékek szavatosságának ellenőrzése. – Sajt célra ruha, cipő vásárlása.

A szavatossági idő jelölését figyelembe venni vásárláskor. Ruhán, cipőn található jelzéseket értelmezni. Csere lehetőségeit megismerni (visszaváltás, levásárlás).	– A kezelési útmutató jelzéseinek értelmezése. *Fejlesztési tevékenységek* Konyhai munkához szükséges alapanyagok megválasztása, azok beszerzése (néhány tétel). Recept alapján készülő ételhez alapanyagok beszerzése (vásárlási-fizetési tevékenység), az áruk tüzetes megvizsgálása minőség, mennyiség, ár tekintetében, azok tárolási lehetőségének megismerése. A szavatosság időpontjának egyeztetése, a felírt dátum helyes értelmezése. A szavatosság lényegének megértése (romlott, fogyasztható). Mérlegelés, vita: melyik a jobb, takarékosabb választás. Körültekintő vásárlás, több kirakat, üzlet kínálata, megfelelő szín, anyag, méret, minőség alapján. Döntés szempontjainak megbeszélése.

Fogalmak	Az alapanyagok kiválasztásához szükséges fogalmak, beszerzési források. Vásárlással, fizetéssel kapcsolatos fogalmak, kiegészítve a közlekedés és a viselkedéskultúra ide vonatkozó fogalmaival. Az anyagok eltarthatósága, tárolása, kezelése során bevezetett új fogalmak (szavatosság, lejárati idő, kezelési útmutató, jótállás).	
Témakör	5. Piktogramok értelmezése	Óraszám 7. évf: 5 óra 8. évf: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek alkalmazása valós helyzetekben.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Néhány gyakrabban látott piktogramot felismerni, értelmezni. Gyógyszereken, élelmiszereken, vegyszereken található jelzéseket értelmezni.	*Fejlesztési ismeretek* – Jelek megismerése, értelmezése, egyeztetése. – Használati utasítás, kezelési utasítás, szavatosság jelzései. *Fejlesztési tevékenységek* Ismerkedés az élelmiszereken, tisztítószereken, ruhaneműk kezelési útmutatóján található jelekkel. Megismert jelek megmutatása, értelmezése, egyeztetése, válogatása.

<table>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2">Élelmiszereken, gyógyszereken, tisztítószereken, ruhaneműk kezelési útmutatóján található jelek megkeresése, megmutatása, és az utasítás szerinti eljárás fontosságának tudatosítása példák alapján.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Piktogramok jelzéseivel, használati útmutatóival, és azok értelmezésével kapcsolatos fogalmak.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">6. Anyagok alakítása</td><td>Óraszám
7. évf: 23 óra
8. évf: 23 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az alkotás örömének átélése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">A tanult technikákkal irányítás mellett egyszerű tárgyak készítése.
Az anyagok tulajdonságainak megismerése.
Adott anyagból készült tárgyak keresése környezetében használhatóság és más tulajdonságaik alapján.
Tárgyak készítése önállóan a megismert anyagokból és technikákkal.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Újabb alapanyagok és tulajdonságaik megismerése.
– Műanyag, bőr-műbőr, alufólia, papírmasé, üvegfestés, gyöngyfűzés, viasz, gyurma.
– Természetes anyagok és műanyagok alakíthatósága és tulajdonságai. Termések.

Fejlesztési tevékenységek
Egyszerű tárgyak készítése minta alapján változatos anyagokból.
A szükséges technika, eszközhasználat elsajátítása.
Képek, plakátok, ajándéktárgyak készítése.
Eddigiek alapján a megismert technológiai eljárások alkalmazásával elemi figurák készítése segítséggel.
Tárgyak készítése különböző alkalmakra (üvegfestés, gyöngyfűzés, papírmasé).</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Az anyag eredetére, előkészítésére, feldolgozására, valamint a belőlük készíthető munkadarabok használhatóságára vonatkozó fogalmak.</td></tr>
<tr><td>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. évének végén
(7. évfolyam)</td><td colspan="3">A tanuló képes
– felismerni a tanult textilfajtákat, a tanult öltésformák közül néhányat segítséggel tud alkalmazni;
– részt venni az eddig tanult és begyakorolt munkatevékenységekben;
– részt venni a konyhai munkákban, elkészíteni egy-egy hideg, ételt, ismeri az edényeket, eszközöket,</td></tr>
</table>

	– a takarítási és gondozási munkákhoz az eszközök egyre önállóbb kiválasztására; – megadott helyiséget irányítással takarítani; – válogatni a ruhát színe, anyaga, szennyezettsége alapján, ismeri a mosás, vasalás eszközeit, – tájékozódni az üzletben, segítséggel tud néhány tételt vásárolni; Tudja, hogy a termékeken hol találhatók a piktogramok, felismer közülük néhányat. A tanuló képes – tevékenységei során a piktogramokat értelmezni; – megismerni különböző anyagokat, megmunkálásuk különböző módjait; – a tanult technikák alapján elemi figura készítésében részt venni; –
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. évének végén (8. évfolyam)	A tanuló képes – egyszerű gombot felvarrni; – felismerni a különböző kézimunkák darabjait, eszközeit; – részt venni a konyhai munkákban, elkészíteni egy-egy hideg, illetve egyszerű meleg ételt, ismeri az edényeket, eszközöket, az egyszerű konyhai gépek használatát; – a takarítási és gondozási munkákhoz és az adott munkadarabok elkészítéséhez szükséges anyagok és eszközök egyre önállóbb kiválasztására; – megadott helyiséget önállóan takarítani; – válogatni a ruhát színe, anyaga, szennyezettsége alapján, ismeri a mosás, vasalás eszközeit, használatkor a piktogramok utasításait figyelembe venni; – kívánságát és kifogásait megfogalmazni; – értelmezni a szavatossági idő jelölését. A tanuló képes – megismerni különböző anyagokat, megmunkálásuk különböző módjait; – a tanult technikák alapján elemi figura készítésében részt venni; ismereteit alkalmazni a különböző természetes anyagok megmunkálásakor.

ÖNKISZOLGÁLÁS

A tantárgy célja a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók alapvető szociális képességeit az iskoláskor előtti nevelési tapasztalatokra építve tevékenységeken keresztül úgy fejleszteni, hogy önkiszolgálásukban a képességek szerinti részleges vagy teljes önállóságot elérjék.
Feladat a fejlesztések során, hogy a tanulónak egyéni üteméhez és képességeihez igazodva kialakuljon szociális szokásrendszere, és alkalmazásával fejlődjön praktikus képessége, alkalmazkodni tudása, önkiszolgálási, önellátási és önállósági szintje.
A tanuló igényelje a rendet és a tisztaságot, alakuljon ki a személyi higiénia iránti igénye. Késztesse a tanulókat ez az igény az ehhez kapcsolódó eszközök alkalmazására.
Célirányos tevékenységek rendszeres gyakorlásával alakuljanak ki a kívánatos önellátási szokások. A minél kevesebb segítséggel végzendő önellátás érdekében kívánatos a nagymozgásokat célirányossá tenni és a tanuló kismozgásait úgy fejleszteni, hogy ezzel lehetővé váljon az egyre önállóbb öltözés, tisztálkodás.
A tantárgyi fejlesztés alakítsa ki a tanulók fejlettségének megfelelő, olyan önkiszolgálási, önellátási képességeket, valamint szociális motívumokat, amelyek képessé teszik őket magasabb szintű gondolkodási, életviteli és gyakorlati ismeretek befogadására.
A tantárgy fontos szerepet tölt be az erkölcsi nevelésben a rend és a rendszeresség iránti igény kialakításával, a testi és lelki egészségre nevelésben az egészséges táplálkozás alapvető szabályainak megismerésével és az étkezés közben a mértékletesség betartására törekvés kialakításával.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Öltözködés</td><td>óraszám:
1. évfolyam: 17 óra
2. évfolyam: 17 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Saját ruhadarabok felismerése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">– Együttműködés az öltözködés során.
– Az időjárásnak megfelelő ruhadarabok kiválasztása.
– A tanuló képességeihez mérten, felnőtt segítségével bekapcsolódni az alapvető gondozási munkába.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Alsó- és felsőruházat fel- és levétele.
– Ruhazárak kezelése.
– Évszaknak megfelelő öltözködés.
– Lábbelik ápolása.
– Ruhák hajtogatása.
– Fogas, vállfa használata.

Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
</table>

	Alsó-és felsőruházat felvétele együttműködéssel. Kis segítséggel az öltözködés begyakorlása, megtanulása. Nagy gombok gombolása, cipzár, csat, patent használata. Az évszaknak megfelelő ruhaneműk kiválasztása. Cipő befűzése, letörlése, lábtörlő használata. Ruhák gondos elhelyezése fogason, vállfán, polcon.	
Fogalmak	Ruhadarabok, alsó ruházat, felsőruházat, *ruhazárak,* ruhaneműk: kabát, sapka, sál, kesztyű, cipő, nadrág, zokni, ing, blúz, pulóver, *vállfa,* fogas, időjárás – évszakok: tél-hideg, nyár-meleg, ruhaneműk: eső-esőkabát, hó-csizma, lábtörlő, cipőtisztítás, cipőtisztító kefe.	
Témakör	2. Testápolás - személyi higiénia	óraszám: 1. évfolyam: 25 óra 2. évfolyam: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tisztálkodási eszközök megfelelő használata.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Kis segítséggel helyesen alkalmazni a tisztálkodó eszközöket és a zsebkendőt. – A szárazra törölközés megtanulása. – WC-használat, fokozódó önállósággal.	*Fejlesztési ismeretek* – Mosakodás. – WC használata. – Fogápolás. – Zsebkendő használata. *Fejlesztési tevékenységek* Kéz- és arcmosás megtanulása, törölközés. Szükséglet jelzése, vetkőzés, öltözés, WC lehúzása, kézmosás. Tükör előtt a helyes fogmosás technikai begyakorlása. Orrfújás helyesen, a használt zsebkendő elhelyezése.

Fogalmak	Piszkos – tiszta, tisztálkodási eszközök: szappan, szappantartó, körömkefe, víz, vízcsap, hideg víz, meleg víz, törölköző, mosdókagyló, WC-papír, fogkefe, fogkrém, zsebkendő.	
Témakör	3. Étkezés	óraszám: 1. évfolyam: 15 óra 2. évfolyam: 15 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Étkezés során az evőeszközök megfelelő használata.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Betartani a kulturált étkezés szabályait. – Az evőeszközöket rendeltetésszerűen használni. – Önállóan étkezni.	*Fejlesztési ismeretek* – Étkezés kanállal, villával. – Merőkanál használata. – Terítés. – Felelősi teendők ellátása. *Fejlesztési tevékenységek* Kézmosás étkezés előtt. Kulturált étkezés evőeszközökkel. Segítséggel leves szedése. Terítés tízóraihoz, ebédhez, uzsonnához. Szükséges eszközök előkészítése a terítéshez, asztal leszedése.
Fogalmak	Evőeszközök: kanál, villa, pohár, merőkanál, szalvéta, levesestál, *abrosz,* mélytányér, lapostányér, kistányér. A kulturált étkezéshez szükséges kifejezések: Jó étvágyat kívánok! Egészségetekre! Kérem szépen... Köszönöm szépen...

Témakör 4. Környezetrendezés – Környezetmegóvás óraszám:
1. évfolyam: 15 óra
2. évfolyam: 15 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai A tárgyak rendeltetésszerű használatának és megóvásának megismerése.

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
– Maga körül rendet tartani kis segítséggel, illetve irányítással. – Ismerni az eszközök funkcióját (melyik eszközt mire használjuk). – Különbséget tenni a saját tulajdon, és a közösség, vagy társai tulajdona között. – A szemetet a megfelelő helyre tenni.	*Fejlesztési ismeretek* – Taneszközök, játékok elővétele, elrakása. – Saját tulajdon felismerése. – Polcok, szekrények használata. – Rendrakás. – Virágápolás. *Fejlesztési tevékenységek* Játéktér rendberakása, a játékok eltevése. Taneszközök épségének, tisztaságának megőrzése.

	Foglalkozások után taneszközök elrakása. Saját tulajdon kiválasztása, elkülönítése másétól (kölcsönadom, visszakérem). Étkezések, foglalkozások befejezése után rendrakás, hulladék összegyűjtése. Virágöntözés.
Fogalmak	Játékok, taneszközök, könyvespolc, játékpolc, tanulói asztal, szekrény, szemetesvödör /*hulladékgyűjtő*/, *partvis*, lapát, *asztaltörlő*, partvis, *hulladék,* locsoló kanna, öntözővíz, rendrakás, enyém, másé, kölcsönadni, visszakérni.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 1. évfolyam	A tanuló képes együttműködésre az öltözködés során. Képes jelezni, ha fázik, vagy melege van. Képes a megfelelő evőeszközzel (de legalább kanállal) enni, pohárból inni, kancsóból tölteni, szalvétát rendeltetés szerint használni. Képes a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Képes saját tárgyait számon tartani, elkülönítve kezelni, mását tulajdonosának átadni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 2. évfolyam	Képes cipőjét irányítással fűzni. Képes saját ruhadarabokat felismerni. Képes segítséggel WC használatára és a mosdó használatával kapcsolatos teendőket (személyi higiénia) elvégezni, szárazra törölközni, szükséges esetekben felszólítás nélkül zsebkendőt használni. Képes a fogmosást kis segítséggel végezni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. Étkezése kulturált, tiszta.

JÁTÉKRA NEVELÉS

A tantárgy célja elérni, hogy a tanuló egyre jobban ismerje meg a játék folyamán környezetét, a tárgyakat, jelenségeket, építsen kapcsolatot társaival és a felnőttekkel, fejlessze kommunikációs készségét.
Használja adekvátan, az érzékszervek intenzív fejlesztésével a játéktárgyakat (vigyázzon rájuk és tartsa rendben azokat).
A pedagógusnak meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló tanuljon meg alkalmazkodni az osztályközösséghez, elfogadja a közösség szabályait, egyre tudatosabban és pontosabban tartsa be a szabályjátékokban a szabályokat.

Kellő motivációval kell kialakítani érdeklődését a játszóeszközök iránt, fejleszteni kreativitását, ízlését, esztétikai érzékét, fantáziáját, törekedve arra, hogy fejlődjön téri orientációs képessége és a környezetben való tájékozódása. Segítséggel tájékozódjon a játékok és játékszerek között, tudjon hosszabb ideig rendeltetésszerűen foglalkozni egy-egy játékeszközzel.
Didaktikus játékok segítségével fejlődjenek kognitív funkciói, beszédkészsége és a szókincse.
Az elemi konstrukciós játék során fejlődjön figyelme, képzelete, emlékezete, gondolkodása, finommotorikája, manuális készsége. Aktívan és szívesen vegyen részt a mozgásos játékokban, próbálja az egyenletes lüktetést követni.
A játéktevékenységek feladatai játéktípusonként:
Gyakorló játék: az a játéktevékenység, amelyen keresztül a tanuló különböző képességeit gyakorolja. Ebben a tevékenységben a szerzett tapasztalatok nagymértékben fejlesztik a szenzormotoros funkciókat.
Feladata:

- hang és beszéd játékos gyakorlása,
- mozgást gyakorló játékok alkalmazása,
- játékszerek, eszközök rakosgatásával történő tevékenykedtetés,
- játéktevékenység különböző anyagokkal,
- adott tárgyakkal (pl. kockák, labda) való közvetlen tevékenységen keresztül a tárgyak rendeltetésének (pl. kockából építeni lehet), tulajdonságainak megismerése.

Konstrukciós játék: a manipulációs gyakorlójátékok spontán folytatása, a szerepjáték egyik fajtája. Az egyik olyan játéktevékenységi forma, amelyben a gyerek a felnőttek szerepét, tevékenységét sajátos játékkörülmények között, általánosított formában, képzelete segítségével, felnőttek által használt tárgyak helyettesítésére szolgáló játékeszközökkel újra alkotja.
Feladata:

- a tárgyak használata közben tovább fejlődjenek érzékszervei,
- minél pontosabban figyeli meg a környező világot, annál pontosabb a „konstruálás”, fontos feladat tehát a lehető legpontosabb megfigyeltetés,
- képzelet fejlesztése,
- gondolkodás fejlesztése,
- manuális készség fejlesztése.

Szerepjáték: a témát különböző életszakaszokban más és más hordozza. Első életszakasz: a cselekvés, később a tárgy, legkifejlettebb formájában pedig a szerep.
Feladata:

- a különböző élmények legösszetettebb formában való lejátszása,
- képzelet fejlesztése,
- közösségi kapcsolatok fejlődése /együttjátszás/,

– megfigyelések pontosítása,
– gondolkodás fejlesztése,
– beszédkészség fejlesztése,
– érzelmek egészséges elrendezése,
– játékokkal való adekvát bánásmód,
– esztétikai érzékek fejlesztése.

Didaktikus játék: módszer az ismeretek, tapasztalatok bővítésére. Oktatási célok szolgálatába állítható. Sérült gyerekek nevelését ellátó iskolában a didaktikus játék a különböző tantárgyak tanításában a játékosságot segíti elő (pl. számolás-mérés tárgyban páratlan-páros tanításánál játékos párosítások).
Feladata:

– a tárgyak kapcsolatba hozása egymással,
– ismeretek pontosítása, bővítése,
– gondolkodás fejlesztése,
– térbeli elhelyezkedés megismertetése,
– időfogalom fejlesztése,
– szocializációs készség fejlesztése.

Spontán játék: szabadon választott játékkal való játék, szünetekben, délután.
Feladata: ugyanaz, ami a többi játékfajtánál, de mindent a gyerek határoz meg, ő kezdeményez, választ játékot stb.
Szabályjáték: különböző szabályok betartásán alapuló játék. A szabály meghatározza a játék kezdetét, befolyását, befejezését. Kifejezetten közösségi játékforma.
Feladata:

– figyelemfejlesztés,
– fegyelmezettségre nevelés,
– testi fejlesztés, nagy mozgások koordinálása,
– szocializáció fejlődésének segítése,
– értelmi fejlesztés (gondolkodás, figyelem, emlékezet),
– ismeretek, felidézések készsége (pl. Mi változott meg?).

Szabadban játszható játékok: minden játékfajta játszható a szabadban, a mozgásos játékok esetében különösen indokolt a külső helyszín választása.
Feladata: a külső környezet megismerése a játékon keresztül.

1–2. évfolyam

A játékra nevelés tantárgy az erkölcsi nevelésben kiemelt szerepet játszik a közösségi játékokban megjelenő segítőkészség és önfegyelem viselkedési formáinak megalapozásával, a játékeszközök igazságos elosztásának gyakorlásával, a tevékenység idejének megismerésével, az együttjátszás képességének kialakításával, a játék menetében a türelem gyakorlásával, a siker és a kudarc feldolgozási képességének fejlesztésével.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés területének fejlesztését segíti a környezetben való tájékozódás erősödése, a hagyományos népi gyermekjátékok, mondókák, népmesék, közmondások megismerése.

Az önismeret és a társas kultúra az alkalmazkodóképesség fejlesztésével, a közösségi játékban kulturált, kontrollált magatartás kialakításával, a játéktárgyak megosztási képességének fejlesztésével, mások igényeinek figyelésére ösztönzéssel és az érzelmi megnyilvánulások felismerésével és megértésével fejlődik.

A testi és lelki egészségre nevelés területén a tantárgynak fontos szerepe van mozgásos játékok közben a finommotorika, az ügyesség, a gyorsaság, a kitartás fejlesztésében, a játéktevékenység feszültségoldó hatásának felhasználásában, a lelki egészség és a saját és társai testi épségének megvédése érdekében az elővigyázatosságra felkészítésben.

A családi életre nevelést játék közben a családi élet szerepeinek megismertetése, elmélyítése, az esetleges feszültségek feloldását a szerepjátékok támogatják.

Témakör	1. Gyakorló játék	óraszám: 1. évfolyam: 10 óra 2. évfolyam: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Testmozgások megfigyelése, utánzása, mozgáskoordináció fejlesztése különféle tevékenységekkel.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Felismerni a különböző tárgyak hangját, majd a hangot adó tárgyat megmutatni. Bekapcsolódni a játékos utánzó gyakorlatokba. Együttműködés, odafigyelés különböző járások közben a társakra. Bekapcsolódni kéz- és ujj-játékokba. A labdát gurítgatni, eldobni. A földön kúszó-mászó gyakorlatokat végezni, alacsonyabb lejtőn fel-, lemászni. Játszani rövidebb ideig elmélyülten kockákkal, Montessori- eszközökkel. Nagyobb gyöngyöt felfűzni bőrszalagra, damilra (hüvelyk- és	*Fejlesztési ismeretek* – Hallásfejlesztés, hang és beszéd játékos gyakorlása: hangforrások megfigyelése. – Beszédfejlesztés, artikulációs gyakorlatok. – Játékos utánzási gyakorlatok, énekes, játékos mondókák utánzó mozgással. – Kéz- és ujj-játékok. – Húzások, labdagyakorlatok. – Kúszás, mászás, ugrálás, feltérdelés, felülés. – Forgások, forgatások, egyensúlygyakorlatok. – Páros lábon ugrálás játék közben. – Fogások – látás-fogás koordináció kialakítása.	

mutatóujj együttes mozgásának differenciáltsága). Felismerni különböző tárgyak hangját bekötött szemmel, majd megmutatni, illetve megnevezni azokat.	*Fejlesztési tevékenységek* Ajak-, arc-, nyelvjátékok. Hangfelismerés, hallásfejlesztés kockákkal, csörgőkkel, haranggal, a gyerek kelt hangot. Hangok gyakorlása (állathangok, harang) utánzása, játékokkal való ismerkedéskor (autó hangjának utánzása tologatás közben). Hintáztatás (eleinte felnőtt térdén), integetés, kéz- és ujjgyakorlatok (mondókákkal kísérve). Húzogatások, tologatások gördeszkán. Tárgyak rakosgatása. Kockák egymás mellé, egymásra rakása. Gyöngyfűzés szabadon, nagyobb méretű gyönggyel. Homokozás, homok töltése egyik vödörből a másikba, kavicsok rakosgatása.

Fogalmak	A tevékenységek, tárgyak megnevezése.	
Témakör	2. Konstrukciós játék, manipulációs gyakorlójáték	óraszám: 1. évfolyam: 10 óra 2. évfolyam: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Húzó, dugó, csavaró, toló mozdulatok tudatos alkalmazása.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Elfoglalni magát fakockával rövidebb ideig, elmélyülten rakosgatni, eleinte vízszintes irányban. Összeilleszthető síkidomokból kisebb építményeket készíteni, 2-3 elemet használva. Golyókat, pálcikákat használni. 3-4 játékeszközt megismerni, rendeltetéseinek megfelelően használni. Saját elgondolásokat megvalósítani, a véletlenszerűen épített konstrukciókat utólag megnevezni.	*Fejlesztési ismeretek* – Építőkockából egyszerű konstrukció készítése. – Összeilleszthető síkidomok használata. – Golyók, pálcák használata. – Játékszerszámok használata. – Előre gyártott elemekből konstruálás (a rendelkezésre álló építőjátékkal). *Fejlesztési tevékenységek* Fakocka rakosgatása, építkezés vízszintes irányban – egyenes vonal végigrakása kockával a szőnyegen. Összeilleszthető síkidomokból térbeli konstrukció építése 2-3 elem felhasználásával. Kisebb térszerkezet építése golyókból, pálcikákból. Játékszerszámok próbálgatása, pl. kalapács, seprű.

	Spontán építés tetszés szerint, az építmény utólagos megnevezése. Egyszerűbb konstrukciók létrehozása (a rendelkezésre álló építőjátékból).	
Fogalmak	Ház, kalapács, seprű, torony, vár, híd, vonat, golyó.	
Témakör	3. Szerepjáték	óraszám: 1. évfolyam: 10 óra 2. évfolyam: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Azonosulás a választott szereppel.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Szabadidőben a rendelkezésre álló eszközöket felhasználva eljátszani a környezetében zajló eseményeket, kezdetleges szinten. Elfoglalni magát a meglévő, illetve a készített bábokkal.	*Fejlesztési ismeretek* – Természeti és társadalmi környezet hatásainak eljátszása. – Gyerekhez közel álló felnőttek munkája, tevékenységei, környezetben történő váratlan események eljátszása. – Spontán bábozás. – Mese dramatizálása. *Fejlesztési tevékenységek* Napi tevékenységek eljátszása. Szülők munkájának, illetve otthoni tevékenységének eljátszása. Különböző szakmák eljátszása, pl. eladó, fodrász, sofőr, postás. Kirakott, illetve barkácsolt bábokkal bábozás.	
Fogalmak	Otthon, iskola, reggel, dél, este, reggeli, ebéd, vacsora, anya, apa, 2-3 *foglalkozás*, pl. orvos, tanító stb. Kanál, pohár, fésű, autó, baba, telefon, szappan, törülköző, 2-3 gyümölcs, illetve zöldség neve, *tanult mesék szereplői.*	
Témakör	4. Didaktikus játék	óraszám: 1. évfolyam: 10 óra 2. évfolyam: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Fogalom – tárgy – tárgykép asszociáció gyakorlása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	

Differenciálni 2-3 féle anyagot, hangot, ízt, szagot. 2-3 formát egyeztetni, feltűnőbb azonosságokat és különbségeket észrevenni. 2 részből álló képet szétszedni, később összerakni. Sorba rendezni pár mondatos mese képeit. Egy (több) információt tartalmazó kérést végrehajtani. Kiválasztani több tárgyból, képből a megnevezettet. Színeket egyeztetni. 2 elemből ritmikus sort alkotni.	*Fejlesztési ismeretek* A megismerő tevékenység fejlesztését szolgáló didaktikai játékok: – ÉRZÉKELÉST fejlesztő játékok: tapintás fejlesztése. Hallási figyelem, diszkrimináció fejlesztése. Ízlelés, szaglás fejlesztése. – FIGYELEM, EMLÉKEZET fejlesztése: figyelem tartósságának, terjedelmének fejlesztése. A gondolkodás fejlesztését szolgáló didaktikai játékok. – ANALIZÁLÓ-SZINTETIZÁLÓ képesség. – LOGIKAI MŰVELETEK játékos formái. – IDŐFOGALOM fejlesztése. – BESZÉDMEGÉRTÉST fejlesztő játékok. Beszédfejlesztő didaktikai játékok. – Játékos ARTIKULÁCIÓS gyakorlatok. – SZÓKINCSfejlesztés. Kultúrtechnikák tanításával kapcsolatos didaktikai játékok: – SZÁMOLÁS-MÉRÉS és OLVASÁS-ÍRÁS körében használatos didaktikai játékok. *Fejlesztési tevékenységek* Tapintás-párosítások tapintással, lekötött szemmel ízlelése, szaglása, majd megmutatása, melyik volt, amit értékeltek. Saját hang felismerése magnóról. Zörgetéssel egyforma dobozokban lévő tárgyak hangjainak differenciálása. Funkcionálisan összefüggő képek egyeztetése, hiányok pótlása. Rövid mesék képeinek sorba rendezése, lejátszása instrukciók alapján. Egy információt tartalmazó kérések végrehajtására utaló játékok játszása. Kirakott tárgyakból egy adott tárgy kiválasztása /szókincsbővítés/. Játékos színegyeztetések, párosítások, válogatások, játékos összehasonlítások. Ritmikus sorok alkotása 2 elemből. Különböző vonalak, minták kilépegetése, kirakása játékokkal. Barkochba-játék játszása.

	Játékos instrukciók követése, analógiás sorok kirakása – több dologból több egyforma kiválasztása, kép-tárgy egyeztetése, szín, forma egyeztetése. Mennyiségek játékos összehasonlítása, összemérése.	
Fogalmak	Különböző játékok során használt tárgyak, ízek, szagok. Környezetünkben lévő hangok közül néhány. Alapvető formák.	
Témakör	5. Szabályjáték	óraszám: 1. évfolyam: 5 óra 2. évfolyam: 5óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű szabályok felismerése, megértése és betartása.	
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Bekapcsolódni az egyszerűbb szabályjátékokba és együttműködni társaival. 3-4 körjáték, párválasztó ismerete. Betartani a szabályt egyszerűbb értelemfejlesztő szabályjátékokban. 5-10 percig elmélyülten foglalkozni játékkal.	*Fejlesztési ismeretek* – Mozgásos szabályjátékok. – Értelemfejlesztő szabályjátékok. *Fejlesztési tevékenységek* Gyakorló és szerepjátékok játszása, amelyekben a műveletek mozzanatai megadott sorrendben követik egymást. Páros játékok játszása először felnőttel, majd egy társsal. Egyszerűbb csoportos mozdulatjátékok – körjátékok, párválasztók játszása. Érzékelést fejlesztő játékok játszása. Megfigyelést fejlesztő játékok játszása, pl.: Mi változott meg? – játék három tárggyal. Figyelmet fejlesztő szabályjátékok három tárggyal – a figyelem tartósságának, terjedelmének növelése különböző játékok játszásával.	
Fogalmak	Sor, kör, vonal, pár, labda.	
Témakör	6. Spontán játék	óraszám: 1. évfolyam: 10óra 2. évfolyam: 10óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Társak megkeresése és elfogadása a játék során.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Segítséggel választás a felkínált játéklehetőségek közül, adekvát játék a játéktárgyakkal.	*Fejlesztési ismeretek* Spontán játék szabadon választott játéktárgyakkal és szabadon választott társakkal, segítségnyújtás mellett. *Fejlesztési tevékenységek* Szabad játék bármilyen önállóan választott játéktárggyal és társsal. A felkínált lehetőségek (a már megismert játéktárgyak szabadpolcos elhelyezésével) közül választás segítséggel.

Fogalmak	Elérhető játéktárgyak neve.

Témakör	7. Szabadban játszható játékok	óraszám: 1. évfolyam: 17 óra 2. évfolyam: 17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Eszközök figyelmes használata, testi épség megóvására törekvés.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
A tanuló tudja elfoglalni magát a szabadban, játékot találni magának. Tudjon figyelni játék közben társaira (pl. a homokozóban ne szórja a homokot). Tudjon futó- és fogójátékokba bekapcsolódni.	*Fejlesztési ismeretek* – Játék a szabadtéri foglalkozási eszközökkel. – Minden említett játékforma, ami a szabadban is játszható. *Fejlesztési tevékenységek* Hintázás, mászókázás, csúszdázás segítséggel. Homokozóban építkezés, egyszerűbb, nagyobb formák megtöltése, kiborítása. Homokozóban „főzés”, illetve építkezés – forma megtöltése, kiborítása. Vár, gödör építése. Kavicsok rakosgatása. Segítség mellett futó- és fogójátékok játszása.

Fogalmak	Hinta, mászóka, homok, „torta”, „süti”, „vár”, kő, sár, gödör, csúszda, fogó, futás.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első tanévének végén	A tanuló képes együttműködni felnőttel, társaival, játékeszközt a gyakorló játékok szintjén adekvátan használni.

1. évfolyam	Képes különböző építőjátékokkal, konstrukciós játékok elemeivel elmélyülten elfoglalni magát, a kirakott formákat utánozni és önállóan alkotni, a megismert eszközöket adekvát módon használni. Képes segítséggel választani a felkínált játéklehetőségek közül, adekvátan játszani a játéktárgyakkal. Képes elfoglalni magát a meglévő, illetve a készített bábokkal. Képes társaival hosszabb ideig balesetmentesen játszani.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 2. évfolyam	Képes különböző építőjátékokkal, konstrukciós játékok elemeivel elmélyülten elfoglalni magát, a kirakott formákat utánozni és önállóan alkotni, a megismert eszközöket adekvát módon használni. Képes bekapcsolódni a páros, illetve csoportos mozgásos játékba, követni a szabályokat, társaira figyelni. Képes eljátszani kezdetleges szinten a környezetében zajló eseményeket. Képes bekapcsolódni és a szabályokat követni a didaktikai játékokban.

3–4. évfolyam

A tantárgy szerepe az erkölcsi nevelésben a közösségi játékok során a segítőkészség és az önfegyelem viselkedési formáinak fejlesztése, a játékeszközök igazságos elosztásának megerősítése, a közös játéktevékenység formáinak bővítése, a türelem, kitartás gyakorlása a játék menetében, a siker és a kudarc feldolgozási képességének fejlesztése. Emellett fontos a gyermek személyiségének kibontakoztatása alkalmazkodóképességének fejlesztésével, pozitív érzelmi légkörű, játékos, változatos helyzetekben.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés területe a környezetben való téri és időbeni tájékozódás megerősítésével, a hagyományos népi gyermekjátékok, mondókák, népmesék, közmondások ismeretének bővítésével erősödik.

A tantárgy az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztését az alkalmazkodóképesség megerősítésével, a közösségi játékokban a kulturált, kontrollált magatartás fejlesztésével, a játéktárgyak megosztási képességének belső igénnyé válásával és mások igényeinek figyelembe vételével éri el.

A tantárgy segíti a reális énkép kialakulását, az önálló, kreatív kezdeményezések megjelenését.

A testi és lelki egészségre nevelésben szerepet játszik a mozgásos játékok közbeni finommotorika, ügyesség, gyorsaság, kitartás fejlesztése, a játéktevékenység feszültségoldó hatásának segítségével a lelki egészség megvédése, a saját és a társak testi épségének megőrzése, és a felkészítés az elővigyázatosságra.

A családi életre nevelés területén el lehet érni játék közben a családi élet feladatainak, szerepeinek megismerését, elmélyítését, szerepjátékokkal a családi feszültségek, konfliktusok feloldását.

Témakör	1. Szerepjáték	óraszám 3. évfolyam: 13 óra 4. évfolyam: 13 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Beszéddel, mozgással kísért játék játszása.

ejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Szerepjáték 3-4 gyerek között. Egymás „szabályait” elfogadni. A környezetében zajló eseményeket játékában megjeleníteni. Bábokkal elfoglalni magát, rövidebb eseménysorokat eljátszani. Bekapcsolódni dramatizálásba, neki megfelelő szerepet eljátszani.	*Fejlesztési ismeretek* – Élmények eljátszása. – Családi élet eseményei. – Családtagok egymáshoz való viszonya, munkájuk. – Felnőttek tevékenységei, munkái, váratlan események. – Bábozás, dramatizálás. *Fejlesztési tevékenységek* Napi programok eljátszása, időbeliség figyelembevételével. Baba gondozása. Családi kapcsolatok eljátszása (anya, nagymama, testvér). Különböző munkák eljátszása (mosogatás, seprés). Különböző foglalkozások eljátszása (boltos, fodrász, orvos). Többször hallott és látott mese bábozása, a szöveg hallgatása közben. 2-5 szereplős mesék dramatizálása.

Fogalmak	Reggel-reggeli, dél-ebéd, este-vacsora, testrészek, néhány konyhai, illetve fürdőszobai eszköz, néhány élelmiszer, gyümölcs, zöldség, tanult mesék új fogalmai.

Témakör	2. Didaktikus játék	óraszám: 3. évfolyam: 7 óra 4. évfolyam: 7óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Logikai és funkcionális összefüggések észrevétele.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Differenciálni 6-8 féle hangot. Megnevezni az alapszíneket. Ismerni testrészeit, érzékszerveit. Felismerni a napszakokat képek alapján.	*Fejlesztési ismeretek* – FIGYELEM, EMLÉKEZET, ÉRZÉKELÉS: hallási figyelem, hallási diszkrimináció fejlesztése, ízlelés, szaglás fejlesztése. – ANALIZÁLÓ-SZINTETIZÁLÓ képesség fejlesztése.

6-8 képből álló eseménysor képeit sorba rakni. 3 elemből ritmikus sorokat alkotni (betűkből, számjegyekből is). Ismerni a sok-kevés, kicsi-nagy fogalmakat és használni ezeket. A tanult formákat megnevezni. Magánhangzókat, számjegyeket egyeztetni, kilépni, végigrakni. Szabályokat követni a didaktikai játékok során.	– LOGIKAI MŰVELETEK játékos formái. – IDŐFOGALOM, időbeli tájékozódás fejlesztése. – Beszédfejlesztő didaktikai játékok, ARTIKULÁCIÓS gyakorlatok. – BESZÉDMEGÉRTÉST fejlesztő játékok, SZÓKINCS bővítése. Kultúrtechnikák tanításával kapcsolatos didaktikai játékok: – SZÁMOLÁS-MÉRÉS és OLVASÁS-ÍRÁS során alkalmazott didaktikai játékok. *Fejlesztési tevékenységek* „Zsákbamacska” játék játszása, a kitapintott tárgy utólagos megnevezése. Magas-mély differenciálása, halk-hangos differenciálása különböző játékok során. Tárgyak megfigyelése (kirakott tárgyak figyelése, majd letakarás után a megfigyelt tárgyak felsorolása). Mi hiányzik? képkiegészítés – pl. arcon érzékszervek, házon ablak. 5-6 képből álló eseménysor sorba rendezése, pl. virág növekedése. 3 információt tartalmazó artikulációs gyakorlatok játszása, pl.: különböző arckifejezések utánzása – sírás, nevetés stb. Analógiás sorok kirakása – több tárgyból, illetve képből több hasonló kiválasztása. Azonos fogalom, eltérő ábra egyeztetése. Logikailag, funkcionálisan összefüggő képek egyeztetése. „Gondoltam valamire” játék. Különböző szín, forma, magánhangzó, számjegyegyeztetések, magánhangzók, számjegyek válogatása, játékkal kirakása, kilépése.
Fogalmak	„Gondoltam valamire” játék során szóba kerülő tárgyak, állatok.
Témakör	3. Szabályjáték óraszám: 3. évfolyam: 15óra 4. évfolyam: 15óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szabályok megértése, elfogadása, az előforduló viták közös rendezése.
Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

<table>
<tr><td>Bekapcsolódni, aktívan részt venni a mozgásos szabályjátékokban.
A szabályokat követni, társaira figyelni.
A vereséget elfogadni, elviselni.
Értelemfejlesztő szabályjátékokban a szabályokat követni:
20-30 percig képes legyen odafigyelni a tanuló egy-egy szabályjáték menetére.
Türelmesen kivárni, amíg sorra kerül.</td><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek
– Mozgásos szabályjátékok.
– Értelemfejlesztő szabályjátékok.

Fejlesztési tevékenységek
Csoportos mozdulatjátékok játszása, különböző körjátékokban, párválasztókban részvétel.
Labdajátékok játszása – célba dobások: gurítás, dobás egymásnak.
Csoportos ügyességi játékok (kötélhúzás, kosárba dobás, futójátékok).
Könnyebb versenyjátékok játszása – egyéni, illetve csoportos versengésekben való részvétel.
Érzékelést fejlesztő játékok játszása.
Megfigyelést fejlesztő játékok játszása (Mi változott meg? 6-8 tárggyal).
Figyelmet fejlesztő játékok.
Szelektív figyelmi funkciók fejlesztése (méret- és formaérzékelő játékok játszása bekötött szemmel).
Társasjátékok játszása közösen, illetve egyszerűbbeket párban (színegyeztetésen alapuló lépegetés).</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">Pár, sor, kör, vonal, labda, dobás, gurítás, futás.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td>4. Spontán játék</td><td>óraszám:
3. évfolyam: 15 óra
4. évfolyam: 15 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Szabályok betartása, játékeszközök közül választás.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési feladatok</td><td>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Segítséggel a felkínált játéklehetőségek közül választani, adekvátan játszani a rendelkezésére álló játékokkal.</td><td>Fejlesztési ismeretek
Spontán játék szabadon választott játékokkal és szabadon választott társakkal, segítségnyújtás mellett.

Tevékenység
Szabad játék bármilyen önállóan választott játéktárggyal és társsal.
A felkínált lehetőségek közül választás segítséggel (a már megismert játéktárgyak szabadpolcos elhelyezésével).</td></tr>
</table>

Fogalmak	Elérhető játéktárgyak neve.	
Témakör	7. Szabadban játszható játékok	óraszám: 3. évfolyam: 22 óra 4. évfolyam: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Türelmes várakozás a játékeszköz használatára.	

Fejlesztési feladatok	Fejlesztési ismeretek és tevékenységek
Betartani a balesetvédelmi szabályokat játék közben.	*Fejlesztési ismeretek* – Játék játszótéri eszközökön. – Minden említett játékforma, ami a szabadban is játszható. – Játék a természet kínálta játékokkal. – Télen: hógolyózás, szánkózás, hóemberépítés. *Fejlesztési tevékenységek* Hintázás, csúszdázás, mászókázás, rollerezés, tricikli használata. Homokozóban építkezés, formatöltés-kiöntés, vár, gödör, alagút építése. Fára mászás. Aszfaltra rajzolás. Ugróiskola. Ugrókötél, hullahopp-karika használata. Kavicsokkal sorkirakás, válogatás. Futó- és fogójátékok játszása. Hógolyózás, szánkózás segítséggel.
Fogalmak	Hinta, mászóka, homok, víz, sár, vár, *gödör*, *alagút*, fa, ág, kavics, kő, *fogó*, futás, hó, hógolyó, hóember, szánkó.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 3. évfolyam	A tanuló képes bekapcsolódni a dramatizálásba, neki megfelelő szerepet vállalni. Képes együtt játszani társaival és egyszerű játékszabályokat betartani. Képes fogni, emelni, letenni, összeilleszteni, dobni, gurítani, nyitni, csukni, játékon keresztül az anyagok, tárgyak alapvető tulajdonságaival ismerkedni. Képes betartani a balesetvédelmi szabályokat játék közben.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 4. évfolyam	Képes szabályokat elfogadni, követni és újakat alkotni a tárgyakkal folytatott tevékenység közben. Képes figyelni az akusztikus, vizuális, kinesztetikus ingerekre, a téri orientációs képesség alakulására, a sorrendiség alapjaira. Képes önállóan kitalált tevékenységeket játszani növekvő időtartamban, tárgyakat mással helyettesíteni.

Tanulásban akadályozottak tanterve

Helyi tanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára alapfokú nevelés-oktatás szakasza, alsó tagozat, 1–4. évfolyam

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettanterv céljaiban, feladataiban és az ezekre épülő további tartalmakban is figyelembe veszi a jövőben várható társadalmi, gazdasági változásokat, valamint az ezzel összefüggésben megjelenő, a köznevelés egészére vonatkozó célokat és feladatokat. A kerettantervi rendszer az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is prioritásként értelmezi azokat a személyiség-, készség- és képességfejlesztési tartalmakat, amelyek az egyén és a társadalom számára egyaránt nélkülözhetetlenek.
A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (Nat) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a Nat-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- a feladatok megvalósításához hosszabb idősávokat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíttetni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

A hatályos jogszabályok alapján az iskola pedagógiai programjának részeként, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv elkészítésekor különös figyelmet kell fordítani a Nat jelzett elvei közül arra, hogy a helyi tanterv a fogyatékossággal, sajátos nevelési igénnyel összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket jelenítsen meg, ennek érdekében a kerettanterv (együttnevelés esetén az együttesen alkalmazott kerettantervek) tartalmi elemei az igényeknek megfelelően adaptálhatóak, illetve ugyanazon célokat szolgáló elemekkel behelyettesíthetőek.
Témakörök
A Nat témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek a kerettantantervben. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nat-tól esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos

nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben lefedik a Nat által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

Célok, feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás e szakaszában a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások, terápiák alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosulnia a pedagógiai folyamat korrekciós, kompenzáló jellegének. Az alsó tagozat első évfolyamán javasolt tananyag elsajátítására – a Nemzeti alaptanterv által biztosított lehetőséggel élve – ajánlott egy tanévnél hosszabb időtartamot tervezni. A hosszabb időkeret nagyobb esélyt nyújt az alapvető kultúrtechnikák eszközszintű elsajátítására, amennyiben megfelelő motiváltság mellett, ismétlődő tanulási folyamatban, állandó aktivitásban egyre önállóbb tanulási tevékenységet tesz lehetővé a tanulók számára.

Az 1–2. évfolyamon a fő cél a személyiség biztonságérzetének megteremtésével, az egyéni diagnosztikára épülő funkcionális képességfejlesztéssel elérni az egyénhez viszonyítva azt a legoptimálisabb adaptív állapotot, amely elégséges előfeltétele a tantárgyi rendszerű fejlesztésnek.

Olyan fejlettségi szintre kell hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerének, módszereinek, terápiáinak felhasználásával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésének, állapotának megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen. A tanulókat fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben tág teret adunk az életkori sajátosságoknak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak, mindezzel felkeltve érdeklődésüket a tanulás iránt.

A 3–4. évfolyamon a cél az alapvető képességek és alapkészségek fejlesztése a tanulók egyéni háttértényezőinek figyelembevételével, a pszichés funkciók fejlesztésének stratégiáját tartalmazó egyéni fejlesztési tervek alapján, tantárgyi rendszerben végzett intenzív fejlesztési folyamatban.

Kiemelt feladat a személyiség érésének, az önismeret fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével; a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

Fejlesztési területek – nevelési célok

Erkölcsi nevelés

E szakasz feladata a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása. Az életkori jellemzőkhöz illeszkedő – a spontán belátáson alapuló – szabálykövetési képesség megerősítése, az alkalmazkodás és az önérvényesítés, a felelősségvállalás képességének alapozása a mindennapi iskolai gyakorlatban. Szociális konvenciók (köszönés, megszólítás stb.) szerepének tudatosítása a közösségi életben.

A köznevelés alapvető célja a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése, igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése, az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése. Az erkölcsi nevelés legyen életszerű: készítsen fel az elkerülhetetlen

értékkonfliktusokra, segítsen választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira. Az erkölcsi nevelés lehetőséget nyújt az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megértésére, megvitatására. Az iskolai közösség élete, tanárainak példamutatása támogatja a tanulók életében olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás. A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől a képzelőtehetségen át intellektuális érdeklődésük felkeltéséig – hatással lesz egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában is.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az otthon, az iskola, a lakóhely alapvető személyi viszonyainak megismerése, biztos tájékozódás kialakítása az alapvető téri és időrelációkban, a nevezetes események megismerése, az ezzel kapcsolatos élmények feldolgozása. Hagyományok, népszokások megismerése, felelevenítése az azokban való aktív részvétel feltételeinek megteremtésével.

A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat megőrizve ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

Az iskolai keretek között gyakorolható demokratikus részvétel. A házirend értelmezésével a jogok és kötelességek szerepének megértése. Szociális attitűd kialakítása mások problémái, nehézségei iránt, megoldások keresése.

A demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi. Az iskola megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, és ennek keretében biztosítja a honvédelmi nevelést. A részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatják a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A tanulók önmaguk megismerésére motiváló tanulási környezet létrehozásával az önmagukra jellemző tulajdonságok, érzelmi és indulati megnyilvánulásokat ismerik meg. Az énkép, önismeret alakítása, fejlesztése, szociális tanulás, az ember jellegzetes külső és belső jegyeinek megismerése. Az egymáshoz való alkalmazkodóképesség, együttműködési készség, elfogadás alapozása. A gyakran előforduló konfliktusok kezelésének gyakorlása, helyes magatartás bemutatásával. Az együttműködés és

közreműködés a csoportban, közösségben, a meghatározott feladatok végzésében. A családi és az iskolai szerepek megismerése, alkalmazkodás és azonosulás a családi és iskolai viszonyrendszerekben.

Az önismeret – mint a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség – a társas kapcsolati kultúra alapja. Elő kell segíteni a tanuló kedvező szellemi fejlődését, készségeinek optimális alakulását, tudásának és kompetenciáinak kifejezésre jutását, s valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. Hozzá kell segíteni, hogy képessé váljék érzelmeinek hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. Ahhoz, hogy az oktatási és nevelési folyamatban résztvevő tanulók, az elsajátított készségekre és tudásra támaszkodva énképükben is gazdagodjanak, a tanítás-tanulás egész folyamatában támogatást igényelnek ahhoz, hogy tudatosuljon, a saját/egyéni fejlődésüket, sorsukat és életpályájukat maguk tudják alakítani. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

A családi életre nevelés

Személyes élmények alapján a családi élet jellemzőinek megbeszélése, élmények, történések, családi események feldolgozása. A családon belüli kapcsolatok, egymás segítése, felelősségvállalás a családon belüli feladatokért, az egymásrautaltság tudatosítása.

A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.

A testi és lelki egészségre nevelés

A testi fejlettségnek, adottságoknak megfelelő egészségtudatos táplálkozás, a mértéktelenség, mohóság elkerülése, az önkorlátozás gyakorlása. Tisztálkodási szokások napi ritmusának kialakítása.

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A pedagógusok ösztönözzék a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére. Az iskola feladata, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, a betegség-megelőzésre, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiénében, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében. A pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

Gyakorlati tevékenységekben a részvétel különbözőségeinek megfigyelése, hasonlóságok és különbségek, egymás erősségeinek és gyengeségeinek felismerése, az együttműködésre alapozott segítés és a segítéshatásainak megtapasztalása.

A Nat ösztönzi a személyiség fejlesztését, kibontakozását segítő nevelést-oktatást: célul tűzi ki a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek felé irányuló szociális attitűd, támogató, segítő magatartás

kialakítását a tanulókban úgy, hogy saját élményű tanuláson keresztül ismerik meg ezeknek a csoportoknak a sajátos igényeit, élethelyzetét. A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A környezet adott szempontok alapján történő megfigyelése, a következtetések közös levonása. A szorosan vett természeti környezet ápolása, gondozása mindennapi feladatokban.

A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában. Meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Cél, hogy a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá a tanulók számára. Az intézménynek fel kell készítenie őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

Foglalkozások, foglalkozásokhoz rendelt tevékenységek megismerése, egyeztetése, tapasztalatgyűjtés. Az érdeklődés felkeltése, egyéni érdeklődések erősítése. Olyan feltételek, tevékenységek biztosítása, amelyek során a tanulók kipróbálhatják képességeiket.

Az iskolának – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítania, amelyek révén a diákok kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát, valamint képessé válnak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket. Ezért fejleszteni kell bennük a segítéssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

Vásárlások, társasjátékok, szituációk segítségével a pénz szerepének, a gazdaságosság fontosságának a felismertetése.

A felnövekvő nemzedéknek hasznosítható ismeretekkel kell rendelkeznie a világgazdaság, a nemzetgazdaság, a vállalkozások és a háztartások életét meghatározó gazdasági-pénzügyi intézményekről és folyamatokról. Cél, hogy a tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát. Ennek érdekében a köznevelési intézmény biztosítja a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.

Médiatudatosságra nevelés

Életkornak megfelelő gyermekműsorok hallgatása, nézése és a tapasztalatok megbeszélése. A valóság és a virtuális valóság megkülönböztetésének elemi példáival az értelmező, mérlegelő gondolkodás alapozása.

Cél, hogy a tanulók a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé váljanak: értsék az új és a hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelés az értelmező, mérlegelő beállítódás kialakítása és tevékenység-központúsága révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására. A tanulók megismerkednek a média működésével és hatásmechanizmusaival, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, valamint e különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

A tanulás tanítása

A tanulás iránti érdeklődés felkeltése, sok személyes élmény biztosítása a tanulói tevékenység serkentésével. Az egyéni érdeklődésen alapuló önművelő és szükségletkielégítő szabadidős tevékenységek lehetőségeinek megismerése, az azokban való részvétel igényének kialakítása, alapozása. A tanulás tanítása az iskola alapvető feladata. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést az iránt, amit tanít, és útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáférésével kapcsolatban. Meg kell tanítania, hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere; hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások; hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok; melyek az egyénre szabott tanulási módszerek; miként működhetnek együtt a tanulók csoportban; hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint például szövegek, meghatározások, képletek. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni, a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével. A tanulás tanításának elengedhetetlen része a tanulás eredményességének, a tanuló testi és szellemi teljesítményeinek lehetőség szerinti növelése és a tudás minőségének értékelése.

Kulcskompetenciák

A Nat kulcskompetenciái nem tantárgyakhoz kötötten, hanem tantárgyakon átívelve, horizontálisan jelennek meg a kerettantervben a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő adaptált formában. A Nat kulcskompetenciái az alábbi specifikumokat hordozzák az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében:

A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompetenciák biztosítanak. A tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi kompetenciák)

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nevelés-oktatás ezen szakaszában idegen nyelv oktatása még nem történik, a hangsúly az anyanyelvi kompetenciák fejlesztésére helyeződik.

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátíttatása során – a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett – alapelv, hogy esetükben a nyelvelsajátítás lényegi módja nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a folyamat, amelyben az ember nyelvileg

fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely (az egyén képességének és beszédállapotának figyelembevétele mellett) a beszédnek mint összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul, s a „nyelvet" funkcióinak (kifejező, informáló, felhívó) megfelelően, elemi formáiban (közlés, megbeszélés, rábeszélés) és alaptípusaiban (élőbeszéd, írott beszéd) gyakoroltatja és alkalmaztatja. Törekedni kell a digitális technológia kínálta eszközök, lehetőségek kommunikációs célú alkalmazására.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése és a minél önállóbb életvitel támogatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. Az online zaklatás gyakori megjelenése miatt a tanulóknak ismerniük kell a biztonságos eszközhasználatot, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokat is. A munka, a szabadidő és a tanulás egész életen át ívelő folyamatai során a digitális eszközök használata, az így megszerzett információk feldolgozása és alkalmazása is a digitális kompetenciákat igényli. A tanulók számára fontos a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia fejlesztése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésére. A matematikai kompetencia fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képessé válik a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző területein. Ez úgy érhető el, hogy a tanulás-tanítás folyamatában döntően a mindennapok során létrejött helyzetekben ismertetjük meg a matematikai tartalmakat. Kiemelten fontos a konkrét cselekvéssel összekapcsolt, a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzés és matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása, valamint a mindennapokban használható tudás biztosítása.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világkép kialakítása a feladat. Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Az eltérő képességeknek megfelelően fel kell készíteni a tanulókat a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismereteket kell szerezniük a célszerű gazdálkodás, a pénzhasználat és a fogyasztás, valamint – az egyéni képességeket figyelembe véve – a rövidebb és hosszabb távú élethelyzetek tervezése kapcsán. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók felkészülnek a közügyekben való aktív részvételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során – a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit figyelembe véve – a tartalmakat sajátélményű tevékenységek formájában gyakoroltatva kell biztosítani. Az önismeret, a

kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv nem csak az intellektuális tényezők függvénye, ezen a területen nagy szerepe van a motivációnak és az érzelmeknek is. Fontos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói és innovációs kompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek és attitűdök alakítása, formálása a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe véve lehetséges. A tanulási-tanítási folyamatban az enyhe értelmi fogyatékos tanuló minden esetben saját cselekedeteinek tükrében ismerje fel lehetőségeit, próbálja elérni céljait. A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme.

Egységesség és differenciálás

Az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében. Lehetőség szerint ki kell használni a tanulás társas természetéből adódó előnyöket, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket. Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást. A tanulási eredmények elérését segítik elő az olyan differenciáló módszerek, mint a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása, a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás, a fejlesztő, tanulást támogató értékelés. A differenciált tanulásszervezés jellegzetességeit képviselik az olyan eljárások, mint az egyéni rétegmunka vagy az adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

A pedagógus a probléma-megoldási és a jelenségértelmezési folyamatot – a tanuló szükségleteinek megfelelően – közvetett, illetve közvetlen eszközökkel segíti. A pedagógus az aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszi iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert). A pedagógus együttműködik más tantárgyakat tanító pedagógusokkal azért, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen a tanórákon vagy a témahetek, tematikus hetek, projektnapok, témákhoz szervezett események, tanulmányi kirándulások, iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására.

Az iskoláknak tanítási évenként több olyan tanóra megszervezését ajánlott beilleszteniük a helyi tantervbe, amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a tananyag feldolgozásánál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a

differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés, oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását. Az aktív tanulás segítése a tanuló tehetségének, különleges nevelési-oktatási szükségleteinek vagy sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező szakember támogatásával történik.

Az egységesség és a differenciálás érvényesítésének megvalósítását a pedagógiai gyakorlatban az adaptív oktatás jellemzőinek ismerete és annak alkalmazása teszi lehetővé. Az oktatási folyamat akkor adaptív, ha a megvalósítása során a differenciálás és az egységesség elve egyaránt érvényesül. Az adaptív oktatás gondolata, a megvalósítás gyakorlata az egymástól különböző tanulók egyszerre történő eredményes tanításának ellentmondását oldja fel. Olyan tanári gondolat- és tevékenységrendszert kínál, amely a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételére épülve egyszerre biztosítja a differenciálás egyéni fejlesztő hatását és a pedagógiai gyakorlatban megjelenő egységességet.

Az adaptív oktatás feltételei között egyenrangúan szerepelnek a szükséges tanulói sajátosságok – a tanuló tudása, az aktivitásra való készenléte, fejlettsége az önálló munkavégzés és az együttműködés terén, helyzete a társas kapcsolatrendszerben – és a tanulók számára leginkább kedvező tanulásszervezési formák: a frontális munka, a csoportmunka, a párban folyó tanulás, az egyéni munka, az individualizált munka.

A pedagógiai differenciálás hátterében az a törekvés húzódik meg, hogy az egységes tartalmi szabályozás keretei között minden tanuló a neki megfelelő nevelésben és oktatásban részesülhessen optimális fejlődése, egyéni teljesítőképességének teljes kibontakoztatása érdekében. A differenciálásnak nélkülözhetetlen és sok variációban alkalmazott eszközegyüttesként kell megjelennie. A sajátos nevelési igényű tanulók hatékony oktatása, nevelése érdekében többszintű és változatos differenciálást kell megvalósítani – mind a gyógypedagógiai intézményi, mind az inkluzív nevelési szervezeti formák esetén – a csoportba sorolás, a célok, a tartalom, a követelmények, a szervezési módok és eszközök vonatkozásában egyaránt. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket. A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják ugyanakkor az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában (az együttnevelésre vonatkozóan is), a fejlesztésben részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, továbbá az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának két kulcsmozzanata van. Az egyik a bemeneti jellemzők köre, melyek alapjaiban kijelölik az egyéni utat, illetve az annak bejárásához vezető stratégia

megvalósítandó pedagógiai mozzanatait. A másik a kimeneti elvárások köre, melyek a prognosztizálható fejlesztés/fejlődés kritériumainak, a kimeneti követelmények meghatározásához nyújtanak segítséget.
A bemenetnél, az iskolai, oktatási folyamat kezdetén a sajátos nevelési igény pontos, egyénre szabott feltárása szükséges, a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók területeinek feltérképezésével. A feltárás a gyógypedagógia, a pszichológia módszereivel történik.
A funkcionális képességek (az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás), a tanult képességek (a kommunikációs, a kognitív, a cselekvési, a szocializációs képességek), a család legjellemzőbb mutatói, a családi szocializáció színterei, a kommunikációs, cél-racionális, dramaturgiai tevékenységrendszer, az interakciók és struktúrák rendszere együtt jelenthetik a gyermeki szükségletek megfogalmazásának alapjait, amelyre építeni lehet az egyéni út meghatározását, a pedagógiai diagnózist, a stratégiát és terápiát.
A kimeneti elvárások – a pedagógiai folyamatban a tanulók egyéni jellemzőit, fejleszthetőségi sajátosságait mindvégig figyelembe véve – a társadalmi szükségletből vezethetők le. A társadalmi szükséglet meghatározásához a kiindulópontot a társadalom leírása jelenti, a jelen és a belátható jövő társadalma sajátosságainak számbavétele. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus tudásközlés mellett az információrobbanás korszakának jellemzőjeként az integratív, interpretatív szerepet is figyelembe véve lehet az iskola helyi nevelési rendszerét a társadalom szocializációs közegének modelljeként tekinteni.
Így a fejlesztési-nevelési-oktatási-képzési rendszerben érvényesíthetők a következő jellemzők: a nevelés, mint kapcsolat, az értékek, a tudás, a cselekvési minták közvetlen cseréje; az identitás és önismeret, mint szocializációs cél; párbeszéd, megoldáskeresés, értékelés, válogatás, mérlegelés, közvetlen megfigyelés, kipróbálás, mint tipikus tevékenységek; valamint a kíváncsiság, mint motiváció.

Kötelező tantárgyak és óraszámok az 1–4. évfolyamon

Tantárgyak	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	7+1	7+1	6+1	7+1
Matematika	4+1	4+1	3+1	4+1
Etika	1	1	1	1
Környezetismeret	-	-	1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	1
Digitális kultúra	-	-	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Szabadon tervezhető órakeret (beépítve és +1 órával jelezve)	2	2	2	2
Rendelkezésre álló órakeret	24	24	24	25

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

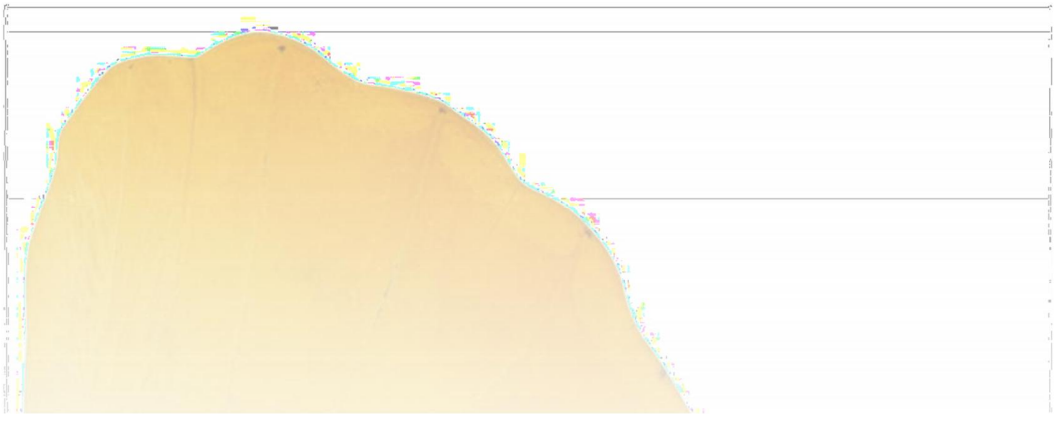

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

A magyar nemzeti kultúra alapja a magyar nyelv. Nyelvünk és kultúránk, benne irodalmunk a nemzeti identitásunk megteremtői, őrzői és alakítói. Az oktatásban a magyar nyelv és irodalom tantárgynak ezért kulcsszerepe van: ismereteket ad, készségeket, képességeket, gondolkodást fejleszt, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Az érzelmi nevelés egyik fontos eszköze. Az irodalmi alkotások nemcsak esztétikai teljesítmények, hanem közösséget és személyiséget formálnak, tehát jövőt alakító képességük is van. Nyelvünk és irodalmunk nemzeti identitásunk alapját képezik a maguk sajátos eszközeivel. Kultúránk a Kárpát-medencei magyarság kultúrája. A magyar irodalom a Kárpát-medencei magyarság irodalma. Nemcsak a magyar nyelv köti össze a magyar alkotókat és műveiket, hanem közös történelmünk, kulturális hagyományaink is, egy nemzet vagyunk. Ezért a magyar nyelv és irodalom tantárgy a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységben kezeli.

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv ismerete és használata. A nyelv kultúrát formál, őriz és közvetít. A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Kulcsszerepe van a kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőképesség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a mérlegelő érzék kialakításában. Az anyanyelvi készségek birtoklása segíti a társadalom közösségeiben való aktív részvételt. A magyar nyelv és irodalom műveltségi területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában, az önműveléshez szükséges képességek fejlesztésében.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy legalapvetőbb célja az anyanyelvi kommunikációhoz szükséges képességek kialakítása, illetve fejlesztése, valamint az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása.

A magyar nyelv a tanulás célja és az ismeretszerzés eszköze is. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése. Feladata az eredményes olvasás-, írástanulás feltételeinek megteremtése, az ehhez szükséges készségek kialakítása, megerősítése. Kiemelkedő szerepe van a nyelv rendszerére, a helyesírásra vonatkozó alapvető tudás elsajátításában.

Az alapozásban építeni kell a tanulók tapasztalatszerzésére, a fogalmak tartalmának lassú érlelésére, az értelmes és fejlesztő célú gyakoroltatásra. A pedagógus feltérképezi a tanulók egyéni fejlesztési szükségleteit. Kellő időt enged a tanulási feladatok pszichológiai feltételeinek beéréséhez, és személyre szóló fejlesztéssel és értékeléssel esélyt teremt a sikeres iskolai pályafutás, valamint az élethosszig tartó tanulás biztonságos megalapozásához.

Az irodalmi nevelés feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, egymás véleményének meghallgatása, megismerése, a saját gondolatok kifejtése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat.

Az iskolai oktatás, nevelés a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdését, a jól működő funkciók továbbfejlődését individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával támogatja.

A tantárgy feladatai a vizuális észlelés és differenciálás, auditív észlelés és differenciálás, fonematikus észlelés, érzékelés, figyelem, gondolkodás, emlékezőképesség, analizáló-szintetizáló képesség, ritmus, mozgás, finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése. A kommunikációs képességek fejlesztése

különféle élethelyzetek során, az aktív- és passzívszókincs-gazdagítás, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartás, viselkedés gyakorlása, továbbá a tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben és a spontán beszédben is.
Kiemelt feladat az önismeret erősítése, lehetőséget teremtve a véleménynyilvánításra, mások véleményének meghallgatására. A szövegtartalom visszaadásának gyakorlása különféle kommunikációs eszközökkel történik, fokozódó önállósággal valósul meg.
Az írás eszközszintű használata, a helyesírási készség fejlesztése, továbbá a rendezett íráskép kialakítása az egyéni adottságok figyelembe vételével valósul meg.

1–2. évfolyam

Az anyanyelv a viselkedési szabályrendszer átadásának egyik leghatékonyabb eszköze. A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamata a kisiskolások nevelésében a tanulók együttműködésére épül, kooperatív technikákat alkalmazva. A pedagógus a tanulók fejlettségére figyelve, differenciált tervezéssel és tanulásirányítással fokozatosan növeli a terhelést és a teljesítményelvárásokat. A tanulók előmenetelét fejlesztő értékeléssel segíti elő. Élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal fejleszti a kulcskompetenciák összetevőit, az alapvető képességeket és alapkészségeket. Formálja az attitűdöket, közvetíti az elemi ismereteket, valamint a tanulási és magatartási szokásokat. Mintákat és gyakorlóterepet ad magatartási normák, szabályok elsajátításához, a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanulásához, a problémamegoldáshoz, konfliktuskezeléshez. Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a beszédcentrikusságot kell előtérbe helyezni. A beszédértés és a beszédprodukció fejlesztése az elsődleges feladat. A beszédfejlesztést az egyén képességének és beszédállapotának figyelembe vételével végezzük a nyelv funkcióinak megfelelően. A bevezető szakasz célja átvezetni a gyermekeket az óvodai játékközpontú tevékenységből az iskolai tanulás tevékenységeibe. A szakasz feladata olyan fejlettségi szintre hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerével, módszereivel, terápiáival –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására az állapotához mért kellő idő biztosítása mellett felkészült legyen. Fel kell kelteni az érdeklődését a tanulás iránt, oly módon, hogy tág teret adunk az életkorának, a fejlettségének megfelelő játéknak és mozgásnak. A tanulót fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlenül megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt.
Az olvasás és írás tanításának kezdő időszakában kiemelt szerepet kap a cselekvéses tanulás. A tantárgy tanítása során megvalósul az olvasás elsajátításához szükséges hármas asszociáció kialakítása és megerősítése, a vizuális, akusztikus és beszédmotoros észlelés, a téri és síkbeli tájékozódás, a grafomotoros készségek és a vizuális, akusztikus memória fejlesztése.
Az olvasás és írás jelrendszerének elsajátítása a diákok egyéni sajátosságainak figyelembevételével történik. A szavak olvasásának begyakorlása során az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetésére is figyelmet kell fordítani.

Témakör	1. Beszédkészség fejlesztése, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	óraszám: 120 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfelelő hangképzés, beszédlégzés és hangoztatás fejlesztése. Törekvés az érthető és kifejező beszédre. Megfelelő beszédtempó kialakítása. Az auditív észlelés és figyelem, beszédhanghallás fejlesztése. A beszédszervek mozgásának tudatosítása. A beszédérzékelés, beszédértés, szövegértés és beszédprodukció képességének fejlesztése. Beszédkedv felkeltése és a beszédbátorság növelése. A verbális emlékezet és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése (szókincs, mondatalkotás). A kommunikációs képesség fejlesztése a megfelelő szocializáció elérése érdekében különböző élethelyzetekben. A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása. Rövid kiszámolók, mondókák, versek szöveghű tolmácsolása. Megfigyelő képesség, koncentráció, kooperáció, feladattudat, feladattartás, időbeli tájékozódás fejlesztése. Helyes önismeret, erkölcsi érzék, ítélőképesség kialakítása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.1. Beszédhallás, hallás utáni értés	Hangfelismerési és hangutánzó gyakorlatok végzése. Beszédlégzés tudatosítása légzőgyakorlatokkal. Szájtérben való tájékozódás gyakorlása. A hangok tiszta ejtésének gyakorlása. A beszédhangok időtartamának érzékeltetése. Beszédritmus, beszédtempó megfigyelése és visszaadása utánmondással. Hang-, szótag- és szósor ismétlése. Hang, szótag, szó fogalmának kialakítása. Képek, tárgyak megnevezése (szókincsfejlesztés). Versek, mondókák ritmusának megfigyelése, érzékelése. Rövid hallott szövegek megértése hallás után. Szöveges kiejtési gyakorlatok.	
1.2. Beszédfejlettség	Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben. Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Társas nyelvi magatartás gyakorlása, elsajátítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás). A helyes ejtés gyakorlása játékos utánmondással. Saját élmények megfogalmazása.	

	Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs- és beszédgyakorlatok végzése. Képről – kérdések segítségével – mondatok alkotása. Eseményekről, élményekről, képekről, képsorokról az érzelmek kifejezésével, az időrend betartásával mondatok alkotása. Természetes beszédhangsúly mintaadás utáni gyakorlása. A magyar nyelv szabályainak megfelelő hangsúly, hanglejtés elsajátítása, alkalmazása spontán beszédben is. A kijelentés és a kérdés beszéddallamának megfigyelése, gyakorlása hangerő, hanglejtés, hangsúly érzékeltetésével. Kérdezés és válaszadás gyakorlása mindennapi élethelyzetekben. Konkrét élethelyzetekben érzékletesen megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak megnevezése. A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben, szituációkban. Szerepek eljátszása dramatikus eszközökkel, konfliktusok megjelenítése.	
1.3. Memoriterek szöveghű tolmácsolása	Mimetizálás – helyzethez alkalmazkodó arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás. Érzelmek kifejezése. Ritmikus tevékenységek végzése szövegkísérettel. Megfelelő hangerő, hanglejtés, hangsúly kialakítása. Nyelvtörők, kiszámolók tanulása. Gyermekdalok, körjátékok éneklése, eljátszása.	
Fogalmak	Belégzés, kilégzés, levegővétel, hang, szó, rövid, hosszú, halk, hangos, hangerő, gyors, lassú, tempó, hangsúly, kép, esemény, vers, mondóka, kiszámoló, dal, jel, szokás, kérdés, válasz, jó, rossz, szép, csúnya.	
Témakör	2. Olvasás, az írott szöveg megértése	óraszám: 210 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Akusztikus, vizuális megfigyelő- és differenciáló-képesség fejlesztése. Téri, síkbeli tájékozódás, lateralitás fejlesztése. Jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás teljes jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. A hangos olvasás megtanulása szótagoló, illetve szóképes szinten, az olvasástechnika fejlesztése. Szavak, mondatok, rövid szövegek tartalmának megértése, értelmezése, a megértés bizonyítása segítséggel, irányítással. Szókincsbővítés. Értő olvasás fejlesztése. A néma olvasás elemi szintű kialakítása. Az olvasási készség fejlesztése. Algoritmus követése. Szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése.	

	Képeskönyvek, gyermekkönyvek bemutatása során az olvasás iránti érdeklődés felkeltése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Felkészülés az olvasásra	Tárgyak, képek, vizuális jelek azonosságának, hasonlóságának, különbözőségének megfigyelése, megfogalmazása. Képolvasási gyakorlatok végzése. A rész-egész viszonyának megtapasztalása. Szótagolás tapssal kísérve. Közvetlen környezet hangjainak megfigyelése, differenciálása. Beszédhangok megkülönböztetése. Rövid-hosszú hangok differenciálása. Globálisan észlelt nyelvi egységek (szavak) hangokra bontása. Zöngés-zöngétlen hangok megkülönböztetése. A téri tájékozódás fejlesztése, irányok megnevezése. Irányított szemmozgás gyakorlása, szemfixáció megerősítése. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) játékos memóriagyakorlatok végzése. Szövegtanulási technikák megismerése. Jelek, piktogramok, rajzos utasítások felismerése, értelmezése.
2.2. Az olvasás jelrendszere	Hanganalízis: hangok felismerése, megkülönböztetése, kapcsolása, leválasztása, helyének meghatározása a szóban. Hang és betű azonosítása. Betűk felismerése szavakban, szövegben. Az olvasás teljes jelrendszerének megtanulása (kis- és nagybetűk). Egy- és többtagú szavak kirakása, összeolvasása. Szótagok, szavak, mondatok, rövid szövegek olvasása szótagoló, ill. szóképes formában. Hangos olvasás gyakorlása. Törekvés a szöveghű olvasásra. Hangsúly, hanglejtés érzékeltetése.
2.3. Az írott szöveg megértése	Tájékozódás a tankönyvben. Tájékozódás a szövegben. Az adatok visszakeresése. Információk kiemelése. A megértés bizonyítása rajzzal, színezéssel. Szó és kép, illetve mondat és kép egyeztetése. Mondatok kiegészítése képek segítségével. Mondatok hangos és néma olvasása. Rövid szöveg hangos és néma olvasása. Az olvasmányhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megosztása.

	Cím, szereplők, események megbeszélése. Olvasmányokhoz kapcsolódó feladatok megoldása (segítséggel, irányítással). Tartalom elmondása. A történet dramatizálása. Szerepjátékok, önismereti gyakorlatok végzése. Közmondások, szólások jelentésének megbeszélése. Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, a szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával. A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék öröme kapcsán.	
Fogalmak	Azonos, egyforma, különböző, hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg, írásjel, pont, vessző, kérdőjel, felkiáltójel, kisbetű, nagybetű, nyomtatott betű, betűkártya, nyelv, fogsor, szájpadlás, ajak, sor, oszlop, vízszintes, függőleges, bal, jobb, alatt, fölött, mellett, között, előtt, mögött, oldal, néma olvasás, hangos olvasás, cím, tartalom, cselekmény, szereplő, közmondás, szólás, szín.	
Témakör	3. Írás, szövegalkotás	óraszám: 142 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Síkbeli és téri tájékozódás fejlesztése. A vonalközben való tájékozódás kialakítása. Vizuális észlelés, optikus differenciáló képesség, formaérzékelés, emlékezet, sorrendiség fejlesztése. Dominancia megerősítése. Mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, finommozgás, összerendezett írásmozgás alapozása, kialakítása. Szabályos betűalakítás és -kapcsolás elsajátítása, vonalközbe helyezése. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Az írás funkciójának megismertetése. Íráshasználati módok megismerése: másolás, tollbamondás, emlékezetből írás. Az íráskészség megalapozása. Rendezett, tiszta írásmunkára nevelés. Önellenőrzés, hibajavítás megalapozása. Az eszközszintű írás előkészítése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Az írás jelrendszere	Térbeli, síkbeli tájékozódás gyakorlása. Az irányok felismerése, megnevezése és összekapcsolása az irányokat kifejező szavakkal. Az írófelületen való tájékozódás gyakorlása. Tájékozódás vonalközben. Nagymozgások, kismozgások végzése. Az íráshoz szükséges helyes testtartás kialakítása. A kézíráshoz szükséges ceruzafogás elsajátítása. Egyszerű formák vázolása, rajzolása, vonalkövetés, ráírás.	

	Sorkövetés, sorváltási tevékenység. Betűelemek vázolása, elhelyezése a vonalközben, írása, kapcsolása. Írott kis- és nagybetűk vázolása, elhelyezése a vonalközben, írása. Írott kis- és nagybetűk összekapcsolása. Betűk írása tollbamondással. Írásjelek írása, alkalmazása. Szavak írása másolással, tollbamondással és emlékezetből. Magán- és mássalhangzók hosszúságának megfigyelése, jelölése. Szószerkezetek írása másolással, tollbamondással és emlékezetből. Nagybetűk alkalmazása nevek írása során. Mondatkezdő nagybetű használata. Önellenőrzés irányítással. Hibajavítás segítséggel.
Fogalmak	Vonal, vonalköz, vastag vonal, segédvonal, margó, rajta, vissza, ráírás, grafitceruza, postairon, álló egyenes, fekvő egyenes, ferde egyenes, kör, csészevonal, kapuvonal, cseppvonal, fecskevonal, hullámvonal, írott kis- és nagybetű, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vesszős, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás.

Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	óraszám: 52 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differenciálás fejlesztése. Kommunikációs képesség, nonverbális kommunikáció fejlesztése. Szókincsbővítés. Verbális emlékezet növelése. Időtartamok érzékelésének fejlesztése (hangok). Helyes beszédhangsúly kialakítása. A nyelvhasználat alapozása. A kis- és a nagybetűk használata. A helyesírási készség megalapozása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
4.1 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolat zárása: Társas nyelvi magatartás kialakítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás). Beszélgetés, vita: Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben. Saját élmények egyszerű megfogalmazása. Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Nyelvi mintakövetés beszédben. Konkrét élethelyzetben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak tisztázása.	

4.2 Szavak jelentése, szókincs	Szókincsbővítés: tárgyakkal, képekkel, rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakkal, a szavak jelentésének sokoldalú érzékeltetésével.	
4.3. Hang, betű, szótag, szó	A beszédhangok differenciálása és felismerése szavakban. Betűk válogatása, csoportosítása. Szavak hangokra bontása. Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának megfigyelése, helyes ejtésük gyakorlása, jelölésük. Szótagolás tapssal, szótagok számlálása.	
4.4. Modalitás szerinti mondatfajták	Kérdés, kijelentés és felszólítás mondathangsúlyának érzékeltetése mintakövetéssel.	
4.5. Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	Magánhangzók időtartamának jelölése előkészítés után másolásnál, tollbamondásnál. Hosszú mássalhangzók jelölése a szavakban másolással. Nagybetűk használata nevek írásakor és mondatkezdésnél. Mondatvégi írásjelek alkalmazása.	
Fogalmak	Bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás, beszélgetés, vita, vélemény, hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vesszős, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű, nagybetű, név.	
Témakör	4 Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	óraszám: 52 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Auditív és vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Ítélőképesség, erkölcsi érzék formálása. Empátiakészség növelése. Szabálytudat megerősítése. Kommunikációs készség, együttműködési készség kialakítása. Szóbeli szövegalkotás, kreativitás fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1.2. Szerzők és művek Népköltészet Klasszikus magyar szerzők gyermekversei Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi		Mesehallgatás. Mondókák, kiszámolók, népi játékok, népdalok tanulása, eljátszása. Rövid gyermekversek, versrészletek meghallgatása, elolvasása, megtanulása. Rövid mesék olvasása.

1.3. Epikus művek jellemzői	Szereplők, helyszín kiemelése irányítással. Cselekmény megfogalmazása segítséggel. Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése – a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmának ismerete, használata.
1.4. Lírai alkotások jellemzői	Vers, versszak felismerése.
1.5. Báb- és drámajátékok jellemzői	A mesék cselekményének eljátszása.

Fogalmak	Mese, vers, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, helyszín, báb, jó, rossz, szép, csúnya.
Az elvárható tanulási eredmények az 1.évfolyam végére	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: A kommunikációs készség fejlődése. Beszédértés fejlődése, a verbális információknak megfelelő tevékenységvégzés. Bekapcsolódás a beszélgetésekbe. Szókincs gyarapodása. Közreműködés egyszerű üzenetek átadásában. Ismeret- és élménykörből tárgyak felismerése, megnevezése. Kérdések és szemléltetés segítségével mondatalkotások az eseményekről. Egy-két mondóka, vers ismerete. Konkrét élethelyzetekben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak helyes megítélésének alakítása. Az olvasás jelrendszerének ismerete az alkalmazott olvasás tanítási módszereknek megfelelően. (egyéni sajátosságok figyelembevételével). A szavak szótagokra bontása. Betűk, szótagok, szavak, tőmondatok, olvasása ütemes szótagoló formában. A szövegértést bizonyító feladatok megoldása szavak, tő mondatok esetében. Betűk szótagok, szavak másolása előkészítéssel írott, nyomtatott formáról. Betűk leírása tollbamondás után. Az írás jelrendszerének ismerete az alkalmazott olvasás tanítási módszereknek megfelelően. (egyéni haladási ütemnek megfelelően).
Az elvárható tanulási eredmények az 2.évfolyam végére	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Saját személyi adatok elmondása. Napszaknak megfelelő köszönés. Érthető, tagolt beszéd helyes köznyelvi kiejtéssel, helyes ritmusban.

	A kommunikációs készség fejlődése. Bekapcsolódás a beszélgetésekbe, kérdésekkel, válaszadással. Szókincs gyarapodása. Közreműködés egyszerű üzenetek átadásában. Ismeret- és élménykörből tárgyak megnevezése. Kérdések és szemléltetés segítségével beszámolás eseményekről. Négy-öt mondóka, vers ismerete, bekapcsolódás a dramatikus játékokba. Konkrét élethelyzetekben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak helyes megítélése. Az olvasás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni sajátosságok figyelembevételével). A szavak hangokra bontása, betűkből szavak alkotása. Szavak, mondatok, rövid szövegek olvasása ütemes szótagoló, illetve lassú szóképes formában. Beszámolás hangosan vagy némán olvasott szövegrészek tartalmáról kérdések segítségével. A szereplők és események megnevezése. A szövegértést bizonyító feladatok megoldása előkészítés után, segítséggel. Az írás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni haladási ütemnek megfelelően). A kis- és nagybetűk szabályos alakítása és kapcsolása. Szavak, rövid mondatok másolása előkészítéssel írott, nyomtatott szövegről. 3-4 betűből álló szavak leírása tollbamondás után. Begyakorolt szavak leírása emlékezetből. Az írott nagybetűk. alkalmazása másolásnál önállóan, tollbamondásnál előkészítés után. Rendezett, olvasható íráskép.

3–4. évfolyam

Az anyanyelv birtoklása pozitívan hat a társas kapcsolatok alakulására, a társadalom közösségeiben (pl. család, iskola, munkahely) való aktív részvételre. Meghatározó szerepe van a társadalom egyéb értékeinek közvetítésében is.

Az irodalmi művek elemzésével megalapozzuk az együttműködés, az együttérzés, a segítőkészség, az önkéntes feladatvállalás, a felelősségvállalás, a tisztelet, a kötelességtudat, az önfegyelem készségét. E tevékenység során alakul a tanuló attitűdje önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz. Fejlődik az önismerete, erősödik az önbizalma. Az ismerettartalmú szövegek olvasásával egészséges és tudatos életmódra, környezettudatosságra ösztönözzük a tanulókat. Fontos a család szerepének hangsúlyozása, az erkölcsi normák közvetítése.

Az irodalmi nevelés fejleszti a mérlegelő érzéket. Megteremti az önkifejezés iránti nyitottságot. Fejleszti a kreativitást, gazdagítja az önismeretet.

A szövegértés-szövegalkotási kompetencia fejlesztése a különböző észlelések, tapasztalatok megfogalmazását teszi lehetővé szóban és írásban. Segíti a saját gondolatok pontosabb kifejezését, mások

gondolatainak követését. Erősíti a döntési és szervezőképességet, a vitakészséget és az önérvényesítést. Fejleszti a mérlegelő gondolkodáshoz szükséges kulcskompetenciákat. Az infokommunikációs technikák alkalmazása lehetővé teszi az önálló ismeretszerzést.

A szakasz kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése. A 3–4. évfolyam feladata a kreativitásra, a tevékenységre való ösztönzés. A tanulási, viselkedési szokások kialakítása, magatartási normák közvetítése elősegíti a tanulók személyiségének érését, önismeretük fejlődését.

A kommunikációs kompetenciák alapozása és fejlesztése a szövegértés-szövegalkotás tevékenységrendszerébe ágyazva valósul meg. A nyelvtan tanítása során tudatosodik a nyelvhasználat. A képességfejlesztés áll a középpontban, ezért a megfigyelésé, a tapasztalásé, a feladathelyzetből kiinduló, készségeket fejlesztő gyakorlati tevékenységé a vezető szerep. Az irodalmi ismeretek célja, hogy műveken keresztül gazdag tapasztalatokhoz jutassa a tanulókat a világról, az emberi természetről, az emberi létről, érzelmekről, a valósághoz való sokrétű viszonyulásról. Cél a szövegértés fejlesztése, szövegösszefüggések megláttatása. Fontos szerepet kap a helyesírási szokások kialakítása, megerősítése.

Enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében fokozottan szükség van a játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőségének megteremtésére, amelyek támogatják a nyelvi tudatosság, az árnyalt önkifejezés megvalósulását, felkeltik a másik megértésének igényét, alakítják az erre alkalmassá tevő képességet. A korai tanulási kudarcok kialakulásának megelőzése érdekében a fejlesztés kritikus pontjain hosszabb fejlesztő szakaszok iktathatók be.

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Óraszám:98 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Helyes artikuláció, tiszta ejtés, hangképzés, beszédhanghallás fejlesztése. Beszédkedv, társalgási kedv növelése. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Megfelelő hangerő, hanglejtés, hangsúly, hangszín, beszédritmus használata. A verbális kommunikációs eszközök alkalmazása a mindennapi érintkezés során. Törekvés erősítése a mások számára érthető és kifejező beszédre. Összefüggő beszéd további fejlesztése az életkornak megfelelő témákban. Szóbeli szövegek kommunikációs sémáinak, nyelvi jellemzőinek használata. Szóbeli szövegalkotás, kommunikációs képesség, beszédkészség fejlesztése. A mindennapi élet és a tankönyvek szókincsének ismerete. Helyzetfelismerés, szituációhoz igazodó, beszédtartalomnak megfelelő szóhasználat. A beszélői szándék és az érzelmek kifejezése. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása. Verbális emlékezet fejlesztése. Memoriterek szöveghű tolmácsolása. Empátia, szociális készségek formálása. Ítélőképesség, erkölcsi érzék alakítása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.2. Beszéd hallás, hallás utáni értés	Helyes beszédlégzés megfigyelése és alkalmazása hangkapcsolatok, szósorok, szövegek, versek mondása során. Hangkapcsolatok tiszta ejtésének gyakorlása változó szó- és szövegkörnyezetben, toldalékos szavakban és a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokban.	

	Hangkapcsolatok, szósorok ismétlése. Mondatfonetikai gyakorlatok végzése. Különböző beszédhelyzetnek megfelelő hangerő, hangszín, beszédtempó megválasztása, gyakorlása; ritmusváltás, hangerőváltás, szünettartás. Szókincs gyarapítása szógyűjtéssel, képek és kérdések segítségével; tulajdonságok gyűjtése, kiválasztása, mondatba foglalása. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szavak mondatba helyezése, beépítése a beszédbe. Szókincs bővítése mondat és szöveg szinten. Egyes tantárgyak szakszavainak beépítése a mindennapi szóhasználatba. Segítséggel három-négy mondat összefűzése az időrend betartásával.
1.3. Beszéd fejlettség	Saját és közösségi élmények megfogalmazása. Mindennapi élmények, olvasmányok, látvány-, hang-, mozgóképélmények tartalmának felidézése, elmondása az időrend betartásával. Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs gyakorlatok. Az iskolai életben előforduló események megbeszélése. Bekapcsolódás társak és felnőttek beszédébe (figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra). Beszédpartnerhez alkalmazkodó nyelvi formák használata. Társas nyelvi magatartási formák gyakorlása: tematikus társalgás, üzenetközvetítés. Udvariassági formák gyakorlása: megszólítás, kérés, megköszönés, jókívánság megfogalmazása. Viselkedési normák betartása könyvtárban, színházban, múzeumban, kiránduláson, tömegközlekedés során. Irodalmi szövegek reprodukálása az irodalmi élményszerzés érdekében. Címadási gyakorlatok. Szerepjátékok gyakorlása mesedramatizálással (bábjáték, árnyjáték). Önismereti gyakorlatok. Véleményalkotás, mások véleményének meghallgatása. A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak helyes megítélése és használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben. Különböző magatartásformák elemzése, értékelése. Az életkornak megfelelő erkölcsi választások.
1.4. Memoriterek szöveghű tolmácsolása	Mimetizálás (arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás használata a helyzethez alkalmazkodóan). Nyelvtörők, kiszámolók tanulása. Verstanulás. Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid versek megtanulása.

	Tanult szövegek (versek, nyelvtörők, kiszámolók) szöveghű és kifejező tolmácsolása. Ismert szövegek megjelenítése dramatikus játékkal. Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, árnyjáték, némajáték, versmondás, helyzetgyakorlat).	
Fogalmak	Belégzés, kilégzés, hang, szó, mondat, szöveg, hangerő, hangsúly, tempó, valóság, mese, vers, mondóka, kiszámoló, nyelvtörő, érzés, érzelem, élmény, hangulat, vélemény, vita, párbeszéd, rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak, időrend, sorrend, esemény, cím, jó, rossz, szép, csúnya.	
Témakör	2. Olvasás, az írott szöveg megértése	óraszám: 170 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szóképes, illetve folyamatos olvasás képességének kialakítása, szöveghű olvasásra törekvés erősítése. Megfelelő olvasási tempó kialakítása. Hangos olvasásnál megfelelő hangsúly, hangerő, hanglejtés érzékeltetése. Olvasástechnika fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése az önállóság fokozásával. Szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése. Információkereső technikák megalapozása. A kifejező olvasás képességének fejlesztése. Az olvasás megszerettetése, az irodalom szeretete iránti igény felkeltése, olvasóvá nevelés. Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, környezettudatos nevelés, nemzeti identitástudat megalapozása szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával. Fantázia, kreativitás, beleélő képesség növelése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Az olvasás jelrendszere	Rendszeres mesehallgatás a tanító tolmácsolásában vagy az infokommunikációs eszközök használatával. Olvasástechnika fejlesztését szolgáló gyakorlatok végzése. Hangerő, hangsúly, hanglejtés megfelelő használata. Az írásjelek hangsúly- és értelemmódosító szerepének érzékeltetése hangos olvasásnál. Mondatok hangos és néma olvasása. Szövegek hangos és néma olvasása. Törekvés a pontos, kifejező, szöveghű olvasásra. Tájékozódás a szövegben. Válogató-, staféta- és párbeszédes formában a hangos olvasás gyakorlása.	

2.2.Az írott szöveg megértése	Mondatok hangos és néma olvasása, tartalmának megértése. Rövid szöveg megismerése, tartalmának megértése. Rövid szöveg üzenetének, érzelmi tartalmának megértése. Az olvasmányhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megfogalmazása szóban. Cím, szereplők, helyszín kiemelése, időpont megállapítása, cselekmény követése. Tanulság megfogalmazása segítséggel. Tartalom elmondása. Szövegösszefüggések keresése. Olvasmányokhoz kapcsolódó feladatok megoldása segítséggel, irányítással: – a megértés bizonyítása rajzzal, színezéssel, – mondatok és képek egyeztetése, – szereplők tulajdonságainak felismerése, – vázlatkészítés rajzzal, szöveg kiegészítésével, – mondatok kiegészítése, tagmondatok összekapcsolása. Dramatizálás. Ismerettartalmú szövegek olvasásával információkereső technikák alkalmazása: – az adatok visszakeresése, – információk kiemelése. A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék, a humor, a képzelet, a ritmus és a zene révén. Közmondások, szólások, találós kérdések értelmezése. Versolvasás, verstanulás. Versek hangulatának átélése, belefeledkezés a ritmus, a zene révén. Ismerkedés a néphagyományokkal; ezek őrzése, ápolása. Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid szövegek olvasása, értelmezése. Gyermeklexikon használata. Ismerkedés gyermekújságokkal.
Fogalmak	Stafétaolvasás, párbeszéd, gondolatjel, bekezdés, helyszín, időpont, vázlat, találós kérdés, népszokás, hagyomány, szabály.
Témakör	3. Írás, szövegalkotás — óraszám: 108 óra
Előzetes tudás	Az írás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni haladási ütemnek megfelelően). A kis- és nagybetűk szabályos alakítása és kapcsolása.

	Szavak, rövid mondatok írása tollbamondással látási-hallási megfigyelés után. Tanult helyesírási normák alkalmazása. Önellenőrzés alkalmazása irányítással. Hibajavítás segítséggel.
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Auditív és vizuális észlelés, figyelem, differenciálás, emlékezet fejlesztése. Síkbeli tájékozódás, irány- és aránykövetés. Rész és egész megfigyelése. Szem-kéz koordinációja, összerendezett írásmozgás kialakítása. Írástechnika automatikus alkalmazása. Készségszintű másolás (írottról és nyomtatottról) rövid szövegek írása során, íráskészség fejlesztése. Mondatok írása tollbamondással, látási-hallási megfigyeltetés után emlékezetből írással. Eszközszintű íráshasználat az írásos feladatmegoldásokban. Önálló szövegalkotás fejlesztése. Rugalmas gondolkodás, fantázia növelése. Önellenőrzés képességének szokássá alakítása. Lendületes, esztétikus íráskép kialakítása.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Az írás jelrendszere	Az írástechnika gyakorlása. Segédvonal nélküli füzet használata. Betűalakítások és kapcsolások gyakorlása az új vonalrendszerben. Szavak, szószerkezetek, mondatok, összefüggő szövegek másolása (írottról, nyomtatottról). Szavak, rövid mondatok írása látási-hallási előkészítéssel, tollbamondással. Szavak, rövid mondatok írása emlékezetből. Írásjelek alkalmazása. Nagybetűk alkalmazása nevek és a mondatok írása során. Az írástempó fokozása, a folyamatos, lendületes írás gyakorlása. Az íráshoz szükséges helyes testtartás megőrzése. Hibafelismerés, hibajavítás segítséggel.
3.2. Szövegalkotás írásban	Szavak gyűjtése és írása. Mondatok kiegészítése. Mondatbővítés. Mondatbefejezés. Mondatalkotás. Címadás. Szövegalkotás mondatok összekapcsolásával. Meghívó megfogalmazása, megírása. Rövid szöveges üzenetek írása sms és e-mail formában. Két-három soros jellemzés megfogalmazása, leírása. Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése írásban.

Fogalmak	Egy-, két- és háromjegyű betű, írott kis- és nagybetű, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás, szöveg, szó, mondat, cím, vélemény, értesítés, meghívó, hirdetés, sms, e-mail, rendezett íráskép.	
Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	óraszám: 108 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikációs képesség fejlesztése. Szókincs gyarapítása. A nyelvhasználat pontosítása szótani, hangtani ismeretek tudatosításával. Fonematikus észlelés és verbális emlékezet fejlesztése. A helyesírás alapozása, fejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezetből írással. A kiejtés, szóelemzés elvének alkalmazása a begyakorolt szókészletben, analizálás, szintetizálás. A közlési helyzethez alkalmazkodó nyelvhasználat fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
4.1. Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolatzárás: – részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben, – társas nyelvi magatartási formák alkalmazása. Beszélgetés, vita: – helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez, – a vitakultúra formálása, – vélemény megfogalmazása, megosztása. Nyelvi mintakövetés beszédben és írásban. A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben, spontán beszédben. Az életkornak megfelelő erkölcsi választás és értékelés.	
4.2. Szavak jelentése, szókincs	Szavak csoportosítása jelentésük szerint: – rokon értelmű szavak, – több jelentésű szavak, – azonos alakú szavak. Állandósult szókapcsolatok értelmezése. Közmondások, szólások értelmezése. A szókincs folyamatos gyarapodása.	
4.3. Hang, betű, szótag, szó, szótő, toldalék	Hang és betű megkülönböztetése. A magánhangzók és mássalhangzók időtartama: – megfigyelése, – jelölése begyakorolt szóanyagban. Toldalékos szó megfigyelése, szótő és toldalék elkülönítése.	

	A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok – megfigyelése a szavakban és a szavak végén, – helyesírása begyakorolt szókészletben.
4.4. Szófajok	Szavak csoportosítása: – kérdések alapján; – jelentés szerint.
4.5. Modalitás szerinti mondatfajták	Mondatfajták: közlés, kérdés, felkiáltás, óhajtás, felszólítás – megfigyelése, – felismerése olvasott szövegekben, – helyes használata a mindennapi beszédben, – írásbeli gyakorlása.
4.6. Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	Írásjelek megfigyelése, használata a mondatok végén előkészítés után. A „j” hang kétféle jelölése begyakorolt alapszókészletben. A szóvégi -ó, -ő, -ú, -ű jelölésének gyakorlása megadott szókészletben. Szótagolás, szavak csoportosítása szótagszám szerint. Az elválasztás eseteinek megfigyelése. A teljes ábécé, betűrend ismerete. A mondat szavakra tagolása.
Fogalmak	Hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, kötőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű, nagybetű, név, magánhangzó, mássalhangzó, kijelentő mondat, kérdő mondat, felszólító mondat, felkiáltó mondat, óhajtó mondat, közlés, kijelentés, megállapítás, kérdés, érdeklődés, tudakozódás, kérés, tiltás, parancs, utasítás, öröm, fájdalom, meglepődés, kívánság, melléknév, tulajdonság, ige, cselekvés, történés, főnév, köznév, tulajdonnév, számnév, határozott, határozatlan.

Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	óraszám: 56 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Auditív, vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Időbeli tájékozódás, sorrendiség fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Szövegértő képesség folyamatos fejlesztése. Szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Erkölcsi érzék, ítélőképesség formálása. Kommunikációs készség, együttműködési készség megerősítése. Empátia, kreativitás fejlesztése. Az olvasás örömének és a mű élvezetének megtapasztaltatása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

5.1. Ajánlott szerzők és művek – Népköltészet	Mondókák, kiszámolók meghallgatása, olvasása. Népi játékok eljátszása. Találós kérdések olvasása. Magyar és más népek meséinek olvasása.
– Klasszikus magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései – Klasszikus európai szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései – Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései Ajánlott magyar szerzők és művek: Arany János: *Őszbe csavarodott* Bartos Erika: *Maci a Holdon, Budapest* Csukás István: *Hideg szél fúj, Sün Balázs* Fazekas Anna: *Ősz, Télapó, Tél, Szüret* Gárdonyi Géza: *Gólyák, Cifra mese, Macskánk* Gryllus Vilmos: *Füsti fecskék, Kémény tetején, Hallgatag erdő* József Attila: *Betlehemi királyok, Altató, Csoszogi, az öreg suszter*	Gyermekversek olvasása. Mese, meserészletek szereposztás szerinti felolvasása. Elbeszélések közös és önálló olvasása, feldolgozása tanári segítséggel. Könyvtárlátogatás.

Kányádi Sándor: *Hófoltos még a határ, Kelj föl, nap* Lázár Ervin: *Öregapó madarai* Móra Ferenc: *Tükrös Kata, A pillangók királya, Vasgyúró Gyurka, Sose volt király bánata, A kis bicebóca, A didergő király* Móricz Zsigmond: *Iciri-piciri, Kevélykereki, Kuckókirály, A köszöntő, A nehéz kétgarasos, A török és a tehenek* Nemes Nagy Ágnes: *Cifra palota, Lila fecske, Madarak, Nyári rajz* Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van újra, Nemzeti dal (részlet)* Szabó Lőrinc: *A szél meg a nap, Esik a hó, Nyitnikék (részletek), Falusi hangverseny* Tamkó Sirató Károly: *Mondjam még?* Varró Dániel: *Buszvezetők* Weöres Sándor: *Vásár (részlet), Ha vihar jő a magasból, Újesztendő, Száncsengő, Galagonya, Birkaiskola, Szép a fenyő, Nől a dér, álom jár* Zelk Zoltán: *A tölgyfa születésnapja, Köd és fény, Télapó és a hóember, Alszik a szél, Október, Hova futsz, te kicsi őz?, Az állatok iskolája, Mikulás bácsi csizmája, Rajzpapír*	

Ajánlott európai szerzők és művek: Andersen: *A két gyertya, A rendíthetetlen ólomkatona, A három versenyugró* Aesopus: *Kincs a szőlőben, Az oroszlán és az egér, A róka és a gólya* Grimm: *A csillagruha* La Fontaine: *A tücsök és a hangya* Richard Scarry: *Mentenek a tűzoltók, Miből lesz a kenyér?* Szutyejev: *Az alma, Miau, A három kiscica, A sün, akit meg lehetett simogatni*	
5.2. Epikus művek jellemzői	Rövid epikai művek, népköltészeti alkotások, elbeszélések hangos és néma olvasása. A történet idejének és helyszínének azonosítása. Az események sorrendjének, összefüggéseinek megállapítása segítséggel. Történet főszereplőinek azonosítása. Tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázata; címadás gyakorlása. Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése – a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalma.
5.3. Lírai alkotások jellemzői	Versek hangos és néma olvasása. A lírai mű témájának és hangulatának, érzelmi tartalmának felismerése. A vers versszakokra bontása. A versszak felismerése, egyszerű jellemzése (sorok száma, hosszúsága, szótagszáma). Rím felismerése. A költői nyelv néhány sajátosságának megfigyelése: – ellentét, – ismétlés (refrén).
5.4. Báb- és drámajátékok jellemzői	Népi játékok játszása. Mese, meserészlet megtanulása, közös eljátszása, előadása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékban (pl. bábjáték).

Fogalmak	Író, költő, valóság, mese, népmese, vers, verssor, versszak, rím, refrén, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, főszereplő, helyszín, párbeszéd, hangulat, ellentét, ismétlés, jó, rossz, szép, csúnya.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus első évfolyamának végére (3.)	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: A hangok hosszúságának érzékeltetése. Törekvés a megfelelő beszédtempó, hangerő, beszédtechnika, hangsúly alkalmazására. Négy-öt Három-négy mondóka, vers ismerete. A megtanulandó memoriterek képességi szintnek megfelelő tolmácsolása. Egyéni fejlettségi szintnek megfelelő részvétel a dramatikus, szerep- és szituációs játékokban. A megismert nyelvi formák alkalmazása a társas érintkezésben. Kérdésekre adekvát válaszadás a szituációnak megfelelően. Kérdések segítségével önálló vélemény alkotása. Az életkornak megfelelő erkölcsi ítélet alkotása. A környezet tárgyairól, eseményekről, élményekről három-négy néhány összefüggő mondat megfogalmazása. Összefüggő szóbeli szöveg alkotása kevés segítséggel. Szóképes, illetve folyamatos, Szöveghű olvasás, törekvés a megfelelő hangsúlyozásra. Olvasott szövegrészek, szövegek tartalmáról beszámolás segítséggel. Szövegértést bizonyító egyszerű feladatok megoldása. A szereplők, helyszín, időpont megnevezése. Az események sorba rendezése. Szövegelemzés végzése segítséggel. Összefüggések észrevétele a szövegben segítséggel. Mondatok és rövid szövegek másolása írott és nyomtatott mintáról. A begyakorolt alapszókészlet szavainak leírása tollbamondással, emlékezetből való írással. Előkészítés után 4-5 mondatból álló szöveg leírása tollbamondás után. Az írott nagybetűk alkalmazása. Írásos feladatok megoldása fokozódó önállósággal. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek alkalmazása. Önellenőrzésre, hibajavításra való törekvés. Tiszta, rendezett, könnyen olvasható íráskép.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus második évfolyamának végére (4.)	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: A hangok hosszúságának érzékeltetése. Megfelelő beszédtempó, hangerő, beszédtechnika, hangsúly. Négy-öt mondóka, vers ismerete. A megtanulandó memoriterek képességi szintnek megfelelő tolmácsolása.

	Egyéni fejlettségi szintnek megfelelő részvétel a dramatikus, szerep- és szituációs játékokban. A megismert nyelvi formák alkalmazása a társas érintkezésben. Kérdésekre adekvát válaszadás a szituációnak megfelelően. Önálló vélemény alkotása. Az életkornak megfelelő erkölcsi ítélet alkotása. A környezet tárgyairól, eseményekről, élményekről három-négy összefüggő mondat megfogalmazása. Összefüggő szóbeli szöveg alkotása kevés segítséggel. Szóképes, illetve folyamatos, szöveghű olvasás, megfelelő hangsúlyozásra törekvés. Olvasott szövegrészek, szövegek tartalmáról beszámolás segítséggel. Szövegértést bizonyító egyszerű feladatok megoldása. A szereplők, helyszín, időpont megnevezése. Az események sorba rendezése. Szövegelemzés végzése segítséggel. Összefüggések észrevétele a szövegben. Mondatok és rövid szövegek másolása írott és nyomtatott mintáról. A begyakorolt alapszókészlet szavainak leírása tollbamondással, emlékezetből való írással. Előkészítés után 4-5 mondatból álló szöveg leírása tollbamondás után. Az írott nagybetűk alkalmazása. Írásos feladatok megoldása fokozódó önállósággal. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek alkalmazása. Önellenőrzés, hibajavítás. Tiszta, rendezett, könnyen olvasható íráskép.

MATEMATIKA

Az alsó tagozatos matematikatanítás legfőbb célja a matematikai ismeretek és gondolati tevékenységek széles körű tapasztalati alapozása, valamint a kapcsolódó biztos matematikai készségek kialakítása, melyekre a későbbi évfolyamok építhetnek. Alapvető fontosságú, hogy a gyerekek valóságon alapuló saját cselekvő tapasztalataik és élményeik révén jussanak el jól megértett, sok szálon kapcsolódó ismeretekhez, mert ezek jelentik majd a hétköznapi életben hosszú távon használható tudásukat. A matematika spirális felépítésének megfelelően alsó tagozaton széles körű tárgyi tevékenységek alapozzák meg a változatos képi ábrázolásokat, amelyek szükségesek a későbbi absztrakcióhoz, és alkalmassá teszik a tanulókat a felső tagozaton, középiskolában megjelenő szimbolikus gondolkodásra.
A matematikatanítás további célja, hogy lehetővé tegye a tanulók számára a környező világ térformáinak, mennyiségi viszonyainak, összefüggéseinek megértését, a valóság megismerését. Feladata felkelteni a tanulók érdeklődését, segíteni a pozitív attitűd kialakulását a tantárgy tanulása iránt, tapasztalati úton megalapozva a tanulók matematikai ismereteit, változatos tevékenységekkel alakítva ki a matematikai fogalmakat. Fejlesztenie kell a tanulók matematikai készségeit (számlálás, számolás, mennyiségi következtetések, becslés, mérés, mértékegységváltás, szöveges feladatok megoldása) és matematikai képességeit (rendszerezés, kombinativitás, induktív, deduktív és valószínűségi következtetések), ezáltal lehetővé tenni a tanulók gondolkodásának fejlődését.

A pontos matematikai nyelv használatára való törekvés, a gondolatok szabatos megfogalmazása tevékenységek során alakul a matematikatanulás szokásrendjének gyakorlásával, a pontos, fegyelmezett munkavégzés és az önellenőrzés igényének kialakításával együtt.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák fejlesztése csak a többi kulcskompetenciával együtt, egymással összhangban, egymást felerősítve valósítható meg. A matematikaórákon megszerzett készségek, képességek, ismeretek birtokában a tanulók alkalmassá válnak az önálló tanulásra, eszközként használják azokat más területeken, különböző kontextusokban (továbbtanulás, otthon, munkahely) való alkalmazásra. A matematikai nevelés hozzájárul a természettudományos neveléshez. Vannak közös fejlesztési területeik, mint a tájékozódási képesség fejlesztése térben, síkban, időben és a világ mennyiségi viszonyaiban, valamint a kognitív képességek fejlesztése. Vannak olyan készségek, mint a becslés, mérés, számlálás, számolás, melyeket pl. különböző számításoknál alkalmaznak. Az ének, zene tanulása fejleszti a matematikai gondolkodás különböző formáit. A ritmusgyakorlatok, kottaírás, kottaolvasás, számkotta használata hozzájárulnak az akusztikus és vizuális figyelem és emlékezet, valamint a szerialitás fejlesztéséhez. A matematikai kompetenciát eszközként használják a tanulók a földrajzi ismeretek tanulása során is. Tájékozódnak síkban különböző léptékű térképeken, térben a földgömbön és az időzónákban. Becslési, mérési és számolási készségüket alkalmazzák a távolságok becslésére, mérésére, a magassági számok pontos leolvasására, a földrészek, országok területe, lakossága és a népsűrűsége közötti összefüggések értelmezésére, számításokra. A testnevelésórák nagymértékben hozzájárulnak a motoros képességek fejlődéséhez, ezzel segítik a tanulókat a matematikai és szerkesztő eszközök használatában. A különböző ugrások, dobások alkalmával fejlődik becslési, mérési készségük. Rendgyakorlatoknál a számlálásra végzett mozgássorok hozzájárulnak a számlálás ritmusának kialakulásához.

A vizuális kultúra tanítása során a vizuális nyelv alapelemeinek (vonalak, sík- és térformák) előállítása, azok rendezése, azonosságok, hasonlóságok észrevétele, arányok, kontrasztok megfigyelése, ismétlések, ritmusok leképezése, szimmetrikus alakzatok létrehozása segíti a formaérzékelés, a térlátás és a vizuális gondolkodás fejlesztését, a geometriai ismeretek elmélyítését.

A digitális kompetenciák fejlesztése, az IKT-eszközök használata hozzájárul a megismerési képesség, a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlődéséhez. Az órákon segíti az önálló ismeretszerzést, a matematikai készségek, képességek fejlesztését, a matematika iránti pozitív attitűd kialakulását, az önismeret, az önértékelés fejlődését. Habilitációs foglalkozások keretében fejlesztő programok segítségével hozzájárul a tanulók alapképességeinek fejlesztéséhez.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák fejlesztése közben különböző szervezeti keretekben (egyéni, páros, csoport és kooperatív formában) tevékenykednek a tanulók. Ezáltal fejlődik együttműködési készségük, nő a toleranciájuk, kialakul egymás iránti érdeklődésük, megtanulják társaik elfogadását.

A matematikatanulás hatékonyságának egyik fontos feltétele a módszerek megválasztása. A kisiskolások legfontosabb tevékenysége a játék. Ezért kezdetben játékos tevékenységek megszervezésével biztosítunk lehetőséget a gyerekeknek a közvetlen tapasztalatszerzésre.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyerekeknek hosszabb ideig (több éven át) lehetőséget kell teremteni a matematikai problémák cselekvéses tapasztalatra alapozó megoldására. A motiváló hatású tanulási környezet, a játékok, a különböző matematikai eszközök, IKT-eszközök, digitális tananyagok felkeltik a tanulók érdeklődését, igényét a világ megismerésére, saját

ismereteik, képességeik fejlesztésére, az érdeklődés ébrentartására, pozitív attitűd kialakulására a tantárgy, a tanulás iránt, mindez biztosítéka a sikeres együtt-tanulásnak.
Az egy osztályba kerülő gyermekek pszichés funkciói, képességei, ismeretei, az egész személyiségük nagyon különböző. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók képességprofilja jelentősebb eltérést mutat, mint ép társaiké. Ezért nagyon fontos minden tanuló egyéni fejlődési folyamatának a megismerése, és az ehhez igazodó differenciált nevelés, oktatás, fejlesztés. A pedagógusnak fel kell térképeznie az osztály tanulóinak ismereteit, képességeit, érdeklődésüket, motiváltságukat, tanulási stílusukat, szokásaikat, tempójukat. Fel kell tárni társas kapcsolataikat, fizikai és pszichés állapotukat.
Szükséges és lehetséges differenciálni a tartalmak és tevékenységek szintjén egyaránt. A tartalmi differenciálás megnyilvánulhat a feladatok mennyiségében, a feladatok minőségében és a kivitelezés módjában. A tevékenységek szintje is különböző lehet. Lehet elvontan, verbális szinten megoldani a feladatokat, de ugyanazok a feladatok megoldhatók eszközökkel, a cselekvés szintjén is. Differenciálni lehet segítésnyújtással is. Segíthetjük a tanulást eszközök biztosításával, az eszközök használatának segítésével, a feladat megismétlésével, a feladatok algoritmizálásával, mintaadással, analógia alkalmazásával és célirányos kérdésekkel.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál gyakran előfordul súlyos képességzavar, illetve valamelyik képesség hiánya. Ezeket a problémákat nem lehet kizárólag a tanítási órák keretei között orvosolni. Ilyen esetekben szükség van külön habilitációs foglalkozásokra, ahol célirányos fejlesztési terv alapján egyéni fejlesztéssel lehet korrigálni és/vagy kompenzálni a képességzavarokat és hiányokat.

1–2. évfolyam

Az első két év kiemelt célja a tanulási képességek alapozása, a tantárgy iránti érdeklődés, a tanulási kedv felkeltése, a tantárgy megszerettetése. A matematikai tevékenységek elvégzéséhez és az ismeretek befogadásához szükséges a megfelelő szomatikus és pszichés állapot fejlesztése is. Fontos feladat a matematikai eszközök használatának megismerésével az önálló ismeretszerzés lehetőségének megteremtése, a tanulók ismereteinek, készségeinek, képességeinek, érdeklődésének a feltérképezése, és ehhez igazodó tanulási módok, eljárások megkeresése, alkalmazása. Az IKT-eszközök megismerése, használata tanári segítséggel történik.
Az elemi gondolkodási műveletek alapozása cselekvéssel, cselekvésre épülő tapasztalatok megfogalmazásával valósul meg, csakúgy, mint a matematikai nyelv alapozása, ismerkedés a matematikai alapfogalmakkal, jelekkel. Az alkotás örömének megtapasztalása, a folyamatos ösztönzés a matematikai tevékenykedésre, kitartó feladatmegoldásra egyrészt a motiváció erősödését, másrészt a tanulók önértékelésének és önismeretének kialakítását segíti. A módszerek megválasztása támogatja a folyamatos tanári visszajelzés lehetőségeit, a társakkal közös tevékenységek megvalósulását azért, hogy az elősegítse az elemi kommunikációs képességek fejlesztését, társas kapcsolatokban való működtetését.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében biztosítani kell a terápiás fejlesztést a tanulók sérült vagy/és fejletlen pszichikus funkcióinak, készségeinek, képességeinek és gondolkodásának javítására, kompenzálására úgy, hogy a tevékenységek segítsék elő a tanulók együttműködését, az egymás iránti tolerancia kialakulását. Vonatkozik ez a figyelem terjedelmének, tartósságának növelésére, a koncentráció időtartamának növelésére, az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztésére, a finommotoros mozgáskoordináció fejlesztésére is.

Témakör	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	óraszám: 38 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális, auditív és taktilis percepció fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, válogatás gyakoroltatása. Kombinatorikus gondolkodás alapozása. Szerialitás fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.1. Halmazok Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságai (szín, forma, nagyság)	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságainak megfigyelése, kiemelése, egyeztetése, megfogalmazása, jelölése jelkártyával, IKT-eszközök alkalmazásával. Azonosságok-különbözőségek megállapítása, megnevezése, kifejezésük tevékenységgel, szóval. Tárgyak válogatása, csoportosítása választott és adott tulajdonság alapján. Tulajdonságok változásának megfigyelése, megfogalmazása.	
1.2. Matematikai logika Igaz-hamis állítások	Állítások igazságának eldöntése személyek, tárgyak, matematikai eszközök halmazáról.	
1.3. Kombinatorika Kombinatorikai feladatok	Kombinatorikai feladatok megoldása matematikai eszközök kirakásával, színezéssel, minél több lehetőség előállítása próbálgatással.	
Fogalmak	Szín, alak, méret, tulajdonság, összehasonlítás, minden, egyetlen, egyik sem.	
Témakör	2. Számelmélet, algebra	óraszám: 170 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Mennyiségi állandóság kialakítása. A számlálás ritmusának kialakítása, a finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése. Biztos számfogalom kialakítása a 10-es számkörben, tájékozódás a 20-as számkörben saját élményből kiindulva, majd a számolási készség fejlesztése a 20-as számkörben, változatos gyakorlati feladatok segítségével. Tájékozódás a számegyenesen. Az összeadás és kivonás tartalmi megértésének alapozása mindennapi élethelyzetekből kiindulva. Szövegértés, szövegalkotás alapozása. Analógiás gondolkodás értelmezése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Számok Számköri ismeretek a 20-as számkörben	Határozott és határozatlan halmazok alkotása (személyek, tárgyak, matematikai eszközök, IKT-eszközök segítségével).	
Halmazok számossága	Halmazok számosságának megállapítása le- és megszámlálással. Mennyiségek kirakása játékpénzzel.	

	Számfogalom megerősítése a 20-as számkörben, választott mértékegységekkel végzett mérésekkel (hosszúság, űrtartalom). Mennyiségek egyeztetése számnévvel, számképpel, számjeggyel.
Sorszámok, sorszámnevek	Sorszámok, sorszámnevek használata valós helyzetekben.
Számok írása, olvasása 20-ig Számok bontása	Számok írása és olvasása változatos feladathelyzetekben. Adott elemszámú tárgyhalmazok bontása matematikai és IKT-eszközökkel. A kirakásokról bontások megfogalmazása, lejegyzése. Bontott alakú számoknak megfelelő helyzetek előállítása tevékenységgel, rajzzal.
Számok viszonyítása, rendezése Relációs jel	Különböző elemszámú halmazok összehasonlítása tárgyak, matematikai és IKT-eszközök segítségével, jelölésük relációs jelekkel.
Számegyenes Számszomszédok	Számok viszonyítása, sorba rendezése, helyük megkeresése a számegyenesen, számszomszédok megállapítása. Egy- és kétjegyű számok értelmezése.
Számtulajdonságok Helyi érték	Számok válogatása, csoportosítása a megismert tulajdonságok alapján. Számok tulajdonságainak megnevezése. Tízes csoportok alkotása, tízesek, egyesek helyi értékének értelmezése.
2.2. Műveletek Műveleti jelek (+, –, =, <, >) Összeadás, kivonás tartalmának kialakítása: halmazok bővítése, szűkítése, halmazok egyesítése, különbsége, halmazok összemérése	Műveleti jelek megismerése, értelmezése, írása, kiolvasása, használata. Műveletek megjelenítése egyszerű történetek lejátszásával, tárgyak, matematikai eszközök kirakásával, IKT-eszközökkel. A mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzésük művelettel. Matematikai művelethez történetek alkotása.
Fejben számolás	Fejben számolás 10-es számkörben, eszközhasználattal 20-as számkörben.
Szóbeli összeadás, kivonás	Kerek tízesekhez egyjegyűek adása. Teljes kétjegyű számokból az egyesek elvétele. Teljes kétjegyű számokhoz egyjegyűek hozzáadása, elvétele tízesátlépés nélkül.
Az összeadás tagjainak felcserélhetősége	A tagok felcserélhetőségének érzékeltetése kirakásokkal (matematikai eszközökkel, IKT-eszközökkel), rajzzal, lejegyzésük műveletekkel.
Egyszerű szöveges feladatok	Szóban megfogalmazott, egyszerű szituációkba ágyazott szöveges feladatok lejátszása, megjelenítése matematikai eszközök kirakásával, rajzban, lejegyzésük műveletekkel. Matematikai műveletekhez történet alkotása.

2.3. Számelméleti ismeretek Páros-páratlan számok	Halmaz elemeinek (személyek, tárgyak, matematikai eszközözök) párosítása. Páros és páratlan számok helyének megfigyelése a számegyenesen.	
Fogalmak	Számok neve, jele, relációs jel, egyjegyű-kétjegyű szám, kerek tízes, (kisebb-nagyobb) szomszéd, számegyenes, sorszám, sorszámnév, pénz, forint, ár, áru, olcsó-drága, sorszám, páros, páratlan, művelet, műveleti jel, összeadás-kivonás, bontás, hozzátevés, elvétel, semmi, üres, sok, kevés, összehasonlítás.	
Témakör	3. Geometria – mérés	óraszám: 100 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Térbeli és síkbeli tájékozódás fejlesztése. Gyakorlati mérések gyakoroltatása választott és szabványmértékegységekkel. Mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének alakítása. Szabványmértékegységek nevének, jelének megismertetése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
3.1. Térbeli, síkbeli helyzetek – Térbeli helyzetek	Térbeli helyzetek megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása. Térbeli helyzetek létrehozása tárgyak, matematikai eszközök építésével – szabadon, minta és szóbeli utasítás után.	
– Síkbeli helyzetek	Síkbeli helyzetek létrehozása függőleges és vízszintes síkban. Síkbeli helyzetek leolvasása, megfogalmazása. Építés saját fantázia, minta, szóbeli utasítás alapján.	
3.2. Síkbeli alakzatok Síkidomok tulajdonságai	Síkidomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, előállítása tárgyak, matematikai eszközök, IKT-eszközök használatával. Síkidomok összehasonlítása, azonosságok, különbségek megfogalmazása. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	
3.3. Térbeli alakzatok Testek tulajdonságai	Testek tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlítása. Építés szabadon és minta alapján. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	
3.3. Mérés Gyakorlati mérések	Mennyiségek mérése (hosszúság, tömeg, űrtartalom) választott mértékegységekkel. Hosszúság, magasság, szélesség mérése és összehasonlítása választott egységekkel. Űrtartalom mérése és összehasonlítása különböző mérőeszközökkel. Tömeg mérése és összehasonlítása.	

Mérőeszközök Szabványmértékegységek	Mérőeszközök megismerése. Mérendő anyagokhoz mérőeszközök rendelése. Mérés szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek nevének és jelének megismerése, használata (m, dm, kg, l, dl).

Fogalmak	Forma (háromszög, négyszög, kör, gömbölyű, szögletes, kocka), térbeli és síkbeli viszonyszó, becslés, mérés, hosszúságmérték, űrmérték, tömegmérték, mértékegység.

Témakör	4. Függvények, az analízis elemei	óraszám: 52 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az összehasonlítás, az összefüggés- és szabályfelismerés alapozása. A rendezés, kiegészítés gyakoroltatása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Relációk Összefüggések személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai alakzatok, halmazok számossága között	Személyek, tárgyak, geometriai alakzatok közötti egyszerű kapcsolatok, összefüggések felismerése. Relációk megfogalmazása szóban, jelölésük (összekötés, nyíl, relációs jel).
4.2. Sorozatok Sorba rendezések	Személyek, tárgyak sorba rendezése különböző tulajdonságaik alapján (nagyság, szélesség, hosszúság, magasság, tömeg stb.). Halmazok sorba rendezése számosság alapján. Számok sorba rendezése. Ciklikus sorok megfigyelése, az ismétlődések megfogalmazása és folytatása tevékenységgel (építéssel, kirakással, színezéssel, rajzzal).
Egyszerű sorozatok Növekvő-csökkenő számsorok	Egyszerű sorozatok folytatása megadott, felismert és választott szabály alapján. Állandó különbségű növekvő és csökkenő számsorok leolvasása, folytatása.
4.3. Függvények Hozzárendelések	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök egymáshoz rendelése szóbeli utasítás és jelkártyák alapján. Hozzárendelések párosító játékokban (pl. logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése egy tulajdonság megváltoztatásával). Számjegyek hozzárendelése tárgyhalmazokhoz, számképekhez, színes rudakhoz. Természetes számok hozzárendelése a számegyenes pontjaihoz és geometriai alakzatokhoz.
Fogalmak	Összefüggés, ellentétes viszonyszó, sorozat, hozzárendelés.

Elvárható eredmények	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Személyek, tárgyak, alakzatok csoportosítása egy megadott szempont szerint, azonosság, azonos tulajdonság alapján.

az 1.évfolyam végére	Biztos számfogalom 10-es számkörben. Összeadások és kivonások 10-es számkörben eszközhasználattal készségszinten. Egyszerű szóbeli szöveges feladatok megfogalmazása képről Alkotás térben, síkban másolással. Térbeli és síkbeli helyzetek létrehozása. A tanult térbeli és síkbeli alakzatok felismerése. Tapasztalatok gyűjtése a hosszúság, tömeg, űrtartalom méréséről. Egyszerű sorozatok folytatása megadott szabály alapján 1-2 változóval.
Elvárható eredmények az 2.évfolyam végére	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Személyek, tárgyak, alakzatok csoportosítása azonosság, azonos tulajdonság alapján. Nagyságbeli, térbeli és síkbeli viszonyszavak használata Jártasság 20-as számkörben. Összeadások és kivonások 20-as számkörben eszközhasználattal. Egyszerű szóbeli szöveges feladatok megoldása. Alkotás térben, síkban. Térbeli és síkbeli helyzetek létrehozása, létrehozott helyzetek leolvasása, megfogalmazása. A tanult térbeli és síkbeli alakzatok felismerése, tulajdonságaik megfogalmazása. Tapasztalatok gyűjtése a hosszúság, tömeg, űrtartalom méréséről. Összefüggések felismerése, jelölése egyszerűbb esetekben. Egyszerű sorozatok folytatása megadott szabály alapján.

3–4. évfolyam

A két év kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése. Feladata a tantárgy iránti érdeklődés folyamatos fenntartása, azért, hogy a tanulók szívesen és aktívan tevékenykedjenek a matematikaórákon; helyes tanulási szokások kialakítása; az önálló tanulás kialakulásának segítése egyénre szabott motivációval, tanulási módokkal, eljárásokkal; a matematikai ismeretek bővítése, készségek, képességek fejlesztése változatos tevékenységek, saját élmények és tapasztalatok alapján. Az IKT-eszközök használata a tanítás-tanulási folyamat különböző szakaszaiban jelenik meg. A gondolkodási módok gyakorlása valós élethelyzetekből kiindulva történik a szövegértés, szövegalkotás fejlesztésével, a tanult matematikai fogalmak, a matematikai nyelv egyre pontosabb használatával.

A kreativitás és az alkotókedv felkeltése matematikai tevékenységek során valósul meg, törekedve a minél pontosabb és kitartó munkavégzésre, az önellenőrzésre ösztönzésre. Az önértékelés és az önismeret fejlesztése párhuzamosan valósul meg az önbizalom folyamatos megerősítésével, az együttműködési képesség, a segítőkészség fejlesztésével, mások segítségének, észrevételeinek elfogadásával.

A 3–4. évfolyamon a figyelem terjedelmének, tartósságának és a koncentráció időtartamának növelése kiegészül az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztésével, a mozgásos, képi és fogalmi emlékezet fejlesztésével. Kiemelt figyelmet kell fordítani a finommotoros mozgáskoordináció

további fejlesztésére a matematikai és a szerkesztőeszközök használatának során is. A sérülésekből, fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdése differenciálással és egyénre szabott tanulási eljárásokkal, terápiás, fejlesztő programokkal kiegészítve valósul meg.

A Gondolkodási módszerek alapozása, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, valamint a Függvények, az analízis elemei és a Statisztika, valószínűség témaköröknél javasolt óraszámok az új ismeretek feldolgozására vonatkoznak, ezeknek a témaköröknek az ismereteit eszközként használjuk a többi témakör tanulásakor.

Témakör	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A társakkal való együttműködés segítése. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Finommotoros mozgáskoordináció fejlesztése. Vizuális érzékelés és észlelés pontosságának fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés gyakoroltatása; közös tulajdonságok felismerése, kiemelése (analizálás). Matematikai fogalmak értelmezése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.1 Halmazok Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok, geometriai alakzatok összehasonlítása	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok, geometriai alakzatok összehasonlítása. Tulajdonságok megfigyelése, megfogalmazása. Közös tulajdonság kiemelése.	
Csoportosítás adott vagy választott szempont szerint Osztályozás, rendezés Tulajdonságok jelölése Tulajdonságok változásai	Csoportosítások, rendezések, osztályozások adott vagy választott szempont szerint. Tulajdonságok jelölése jelkártyákkal. Jelkártyák értelmezése. Transzformációs játékok egy tulajdonság változásával, a változás megfigyelése, megfogalmazása.	
Kombinatorikus feladatok	Kombinatorikus játékok, építések, színezések.	
1.2. Matematikai logika Igaz, hamis állítások	Igaz, nem igaz állítások megfogalmazása tárgyak, számok és geometriai alakzatok halmazáról. Állítások igazságának eldöntése.	
Fogalmak	Nagyságbeli viszonyszó, tulajdonság, szín, forma.	
Témakör	2. Számelmélet, algebra	óraszám: 182 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Matematikai eszközök célszerű használata. Valós helyzetek, összefüggések elképzelése, műveletek tartalmának megértése. Számolási készség fejlesztése változatos gyakorlással. Szenzomotoros, algoritmusos, analógiás gondolkodás fejlesztése. A matematikai nyelv egyre pontosabb használata.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Számok	Tárgyak, matematikai eszközök meg- és leszámlálása.	

Számfogalom megerősítése 20-as számkörben A 100-as számkör Számfogalom mint a halmaz tulajdonsága, számossága; darabszám	A számlálás ritmusának (szem, kéz koordinációjának) kialakítása. Tízes csoportok alkotása. Számok írása, olvasása, értelmezése. Számok modellezése matematikai eszközökkel.
Római számok I, V, X, L, C	A római számok írása, olvasása, használatuk a mindennapi élet különböző területein (kerületek, hónapok, emeletek).
Sorszám Számfogalom mint a mérés eredménye, mérőszám	Sorszám írása, olvasása, használata valós helyzetekben. Mennyiségek meg- és kimérése választott és szabványmértékegységekkel. (hosszúság, tömeg, űrtartalom). Különböző mennyiségek kifizetése öt- és tízforintosokkal.
A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságai A helyiérték-táblázat szerkezete Helyi érték, alaki érték, valódi érték Viszonyítás	Helyi értékek közötti összefüggések megfigyelése és megfogalmazása. Helyi érték, alaki érték, valódi érték kapcsolatának megfigyelése, megfogalmazása. Számok modellezése, összehasonlítása, a relációs jelek (< > =) értelmezése, használata. A több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának használata.
Számsorok Számok tulajdonságai	Tájékozódás a számegyenesen és a százas táblán. Egyes és tízes számszomszédok leolvasása. Számok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása.
Bontás	Számok bontása tízesek és egyesek összegére matematikai eszközökkel. Bontások lejegyzése.
2.2 Műveletek Összeadás, kivonás 20-as számkörben tízesátlépéssel Összeadás, kivonás százas számkörben: – kerek tízesek összeadása, kivonása, – kerek tízesekhez egyesek hozzáadása, teljes kétjegyű számokból az egyesek elvétele, – teljes kétjegyű számokhoz kerek	Fejben számolás. Összeadás, kivonás, szorzás, bennfoglalás és részekre osztás értelmezése. Történetek megjelenítése tevékenységgel. Mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzése művelettel. Műveletek modellezése matematikai eszközökkel. Összeadás, kivonás eszközökkel, majd egyre elvontabb szinten. Önellenőrzés, számológép használata.

tízesek hozzáadása, elvétele, – teljes kétjegyű számokhoz teljes kétjegyű számok hozzáadása, elvétele tízesátlépés nélkül, – teljes kétjegyű számokhoz egyjegyű számok hozzáadása, elvétele tízesátlépéssel, – teljes kétjegyű számokhoz teles kétjegyű számok hozzáadása, elvétele tízesátlépéssel	
Szorzás, bennfoglalás, részekre osztás A 10-es, 5-ös, 2-es szorzó- és bennfoglaló táblák A 4-es, 3-as, 6-os szorzó és bennfoglaló táblák	A szorzó- és bennfoglaló táblák memorizálása.
A matematikai jelek (+ – : < > =) Műveleti tulajdonságok: a tagok és tényezők felcserélhetősége Műveletek közötti összefüggések	Matematikai jelek használata a műveletek lejegyzésekor. Tapasztalatok gyűjtése a tagok és tényezők felcserélhetőségéről, a műveletek inverzitásáról. Műveletek közötti összefüggések megjelenítése matematikai- és IKT-eszközökkel. Az összefüggések megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzése. Valóságos helyzetek, történések elképzelése.
Egyszerű szöveges feladatok	Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, megjelenítésük lejátszással, kirakással, rajzban. Ismert és ismeretlen adatok megállapítása, az adatok közti összefüggések megfigyelése, megfogalmazása. Mennyiségi következtetések. A megfelelő matematikai művelet kiválasztása, a várható eredmény becslése, a művelet kiszámítása, ellenőrzése számológéppel.

2.3. Számelméleti ismeretek Páros, páratlan számok	A páros, páratlan számok fogalmának kiterjesztése a 100-as számkör számaira. Tapasztalatok gyűjtése matematikai elemek párosításával, a tapasztalatok megfogalmazása.
Fogalmak	Szám neve, jele; alaki, helyi-, valódi érték; egyes, tízes, százas; egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám; kerek tízes, kerek százas; összeadás, összeadandó, összeg; kivonás, kisebbítendő, kivonandó, maradék, különbség; szorzás, bennfoglalás, osztás.

Témakör	3. Geometria, mérés	óraszám: 82 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Érzékelés pontosságának fejlesztése. Tájékozódás síkban, térben, időben és a mennyiségi viszonyokban. Kreativitás fejlesztése, konstruálási kedv felkeltése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, azonosságok megállapítása (vonalak, síkidomok, testek). Képi emlékezet fejlesztése (geometriai alakzatok, mérőeszközök, mértékegységek nagysága). Mérő- és szerkesztőeszközök célszerű használata, becslés, mérés gyakoroltatása. Összefüggés megértése, mennyiségi következtetések. Szenzomotoros és fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1 Téri elemek Vonalak (görbe, egyenes)	Egyenes és görbe vonalak előállítása pálcikákkal, zsinórral. Vonalak rajzolása szabad kézzel, vonalzóval, körzővel. Vonalak tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása: – egyenes, görbe vonal – nyitott, zárt vonal – töröttvonal.
Egyenes helyzete (függőleges, vízszintes, ferde egyenesek)	Különböző helyzetű egyenesek modellezése pálcikákkal, IKT-eszközökkel. Egyenesek helyzetének megfigyelése, megfogalmazása. Két vagy több egyenes egymáshoz viszonyított helyzetének megfigyelése, megfogalmazása.
Párhuzamos, merőleges, metsző egyenesek	Párhuzamos, merőleges, metsző egyenesek kirakása pálcikákkal, rajzolásuk vonalzóval.
Pont és vonal helyzete	Pont és vonal helyzetének megfigyelése, egymáshoz való viszonyuk megfogalmazása (rajta, kívül, belül). Adott helyzet létrehozása.
3.2. Síkbeli alakzatok Háromszög, négyzet, téglalap, sokszög, kör	Síkidomok felismerése a környezetben, megnevezésük. Síkidomok előállítása tépéssel, vágással; rajzolásuk szabad kézzel és a szerkesztő eszközökkel.

	Síkidomok jellemzőinek megfigyelése, megfogalmazása: – határoló vonalak (egyenes, görbe), – határoló egyenesek száma, – oldalak helyzete, – oldalak nagysága. Síkidomok összehasonlítása, analizálása, a közös tulajdonságok kiemelése, csoportosításuk.
3.3. Térbeli alakzatok Kocka, téglatest, gömb	Testek felismerése a környezetben, megnevezésük. Testek előállítása gyurmából. Építés kockákból minta alapján és szabadon. Testek tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása: – határoló lapok (egyenes- és görbe lap), – határoló lapok száma, – határoló lapok helyzete, – határoló lapok alakja (négyzet, téglalap). Testek összehasonlítása, analizálása, a közös tulajdonságok kiemelése, csoportosításuk.
3.4. Transzformációk Tükrös alakzatok, tengelyes szimmetria Tükrözés	Tükrös alakzatok megfigyelése a környezetben. Tükrös alakzatok vizsgálata síktükörrel. Tükrös alakzatok előállítása tépéssel, vágással, hajtogatással. Tükrös alakzatok előállítása térben. Alakzatok tükrözése térben, síkban síktükörrel. Alakzatok és tükörképük összehasonlítása, az azonosság és a különbség megfogalmazása.
3.5. Mérés Hosszúság, űrtartalom, tömeg	Mérés választott és szabványmértékegységekkel. Becslés, megmérés, kimérés. Összefüggések felfedezése a mértékegység nagysága és a mérőszám között.
Szabványmértékegységek – hosszúság (m, dm, cm) – űrtartalom (hl, l, dl) – tömeg (kg, dkg)	Szabványmértékegységek értelmezése, nevük, jelük. Mérendő anyagok, mérőeszközök, mértékegységek egymáshoz rendelése. Ugyanannak a mennyiségnek megmérése különböző mértékegységekkel.
Mértékváltás	Mértékváltás következtetéssel.
Idő mértékegységei: év, évszak, hónap, hét, nap, óra, perc	Múlt, jelen, jövő fogalma.

	Előtte, utána, korábban, később viszonyfogalmak érzékeltetése, használatuk. Időtartam érzékelése, mérése egyenes tempójú mozgással, hanggal, szabvány egységekkel. Időpont leolvasása percnyi pontossággal. Óra beállítása adott időpontra.
Pénz, forint	Pénzérmék megismerése, használata. A forint jele: Ft Mennyiségek be- és felváltása. Ugyanannak a mennyiségnek kifizetése többféleképpen.
3.6 Kerület, terület Négyzet, téglalap kerülete, területe	Kerület fogalmának alapozása körüljárással, méréssel. Négyzet és a téglalap kerületének számítása mért vagy adott adatok alapján. Terület fogalmának előkészítése lefedéssel.
Fogalmak	Térbeli elem, síkbeli alakzat, térbeli alakzat, transzformáció, mértékegység, pénz, kerület, terület.

Témakör	4. Függvények, az analízis elemei	óraszám: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlítás, összefüggés felfogása, megfogalmazása, jelölése, rendezés, kiegészítés. Induktív-deduktív következtetések gyakoroltatása. Relációk, sorozatok, függvények, táblázatok megértése. Logikus gondolkodás fejlesztése. Relációs szókincs használata.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
4.1 Összefüggések	Kapcsolatok felfedezése a környezetben, tárgyhalmazok, számok, műveletek, mennyiségek, mértékegységek és geometriai alakzatok körében. Összefüggések megértése, megfogalmazása, jelölése vonallal, nyíllal, relációs jelekkel, nyitott mondatokkal.	
4.2. Sorozatok Szabályfelismerés, szabálykövetés	Szabályjátékok logikai készlettel, számokkal egy tulajdonság változásával. Szabály felismerése, megfogalmazása, lejegyzése. Táblázat kitöltése adott és felismert szabály alapján. Sorozatok folytatása tárgyakkal, logikai játékkal, rajzban. Számok rendezése. Hiányos számsorok kiegészítése.	
Növekvő és csökkenő számsorok	Növekvő és csökkenő számsorok alkotása megadott és felismert szabály alapján.	

	Állandó különbségű sorozatok folytatása mindkét irányban megadott és választott szabály alapján.
4.3. Függvények megadása, ábrázolása Táblázat olvasása	A mindennapi életből megfigyelt, gyűjtött, számlált, mért adatok lejegyzése, táblázatba rendezésük. Táblázat adatainak értelmezése, kitöltésük adott és felismert szabály alapján.
Fogalmak	Kapcsolat, különbség, azonosság, szabály, táblázat, sorozat, függvény.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus első évfolyamának végére (3.)	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Halmaz elemeinek adott, illetve választott szempont szerinti válogatása, csoportosítása. Kész halmazról igaz, nem igaz állítások megfogalmazása segítséggel. Állítások igazságának eldöntése. Számok írása, olvasása, értelmezése 100-as számkörben. Számok összehasonlítása, helyük a számsorban, számszomszédok értelmezése eszközök segítségével. Összeadás, kivonás 20-as számkörben. Összeadás, kivonás 100-as számkörben tízesátlépés nélkül analógia és eszközök segítségével. A tanult szorzó- és bennfoglaló táblák értelmezése. A négyzet, téglalap, háromszög, kör felismerése, megnevezése. A kocka, téglatest és a gömb felismerése, megnevezése. A tanult mértékegységek ismerete, használata. Nem matematikai és matematikai relációk felismerése, jelölése. Egyszerű szabály felismerése, megfogalmazása segítséggel. Állandó különbségű sorozatok folytatása mindkét irányban segítséggel.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus második évfolyamának végére (4.)	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Halmaz elemeinek adott, illetve választott szempont szerinti válogatása, csoportosítása. Kész halmazról igaz, nem igaz állítások megfogalmazása. Állítások igazságának eldöntése. Számok írása, olvasása, értelmezése 100-as számkörben. Számok összehasonlítása, helyük a számsorban, számszomszédok. Összeadás, kivonás 20-as számkörben készségszinten.

	Összeadás, kivonás 100-as számkörben tízesátlépés nélkül analógia és eszközök segítségével. Gyakorlottság a tanult szorzó- és bennfoglaló táblákban. A négyzet, téglalap, háromszög, kör felismerése, megnevezése. A négyzet és a téglalap tulajdonságainak ismerete. A négyzet és a téglalap kerületének mérése, számítása mért adatok alapján (szükség esetén segítséggel). A kocka, téglatest és a gömb felismerése, megnevezése. A tanult mértékegységek ismerete, használata, gyakorlottság a mérőeszközök használatában. Nem matematikai és matematikai relációk felismerése, jelölése. Szabály felismerése, megfogalmazása egyszerűbb esetekben. Állandó különbségű sorozatok folytatása mindkét irányban.

ETIKA

Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, a szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában. Az egyént és a közösségeket érintő etikai elvek és az ezekből következő kérdések felismerése az árnyalt, a másik ember vagy csoport szempontjait is megértő gondolkodást fejleszti. Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és közösségi értékek értelmezése. A tananyag alapvető értékeket közvetít. Ezek a segítés, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységre készteti.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen érzelmi-, érdekkonfliktusok és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében sikeressé és tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre késztetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, ahogy az ép, úgy az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a sajátos nevelési igényű tanulók értékrendszerébe is beépüljenek, belső igénnyé váljanak.
A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint hazánk Alaptörvénye rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz, következésképpen az etika a személy egyediségét és méltóságát helyezi középpontba, annak képességeitől függetlenül. Erre az alapelvre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. Az etika magában foglalja az ember minden fontos viszonyulását önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz, mert ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek nevelésének kiemelt célja, hogy a foglalkozások azonos erővel hassanak a különböző értelmi képességekkel rendelkező, eltérő szociális körülmények között élő, kulturális és etnikai szempontból heterogén csoportot képező tanulók fejlődésére.
Az etika tanulása során az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára is az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződésekké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget. A sajátos nevelési igényű tanulók egyedi képességstruktúrájának tükrében az erkölcstani alapozás, az erkölcshöz kapcsolódó kvalitások fejlesztése, valamint az elsajátított tudás szinten tartása a felnőtté válás folyamata során, életminőséget befolyásoló tartópilléré válik.
Az etika tantárgy azoknak az alapértékeknek a megerősítésére törekszik, amelyek összhangban állnak az egyetemes és európai emberi értékrenddel, amely az Alaptörvényből is kiolvasható.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során törekedni kell a normaértelmezés egyszerű voltára, az ehhez kapcsolódó követelmények konkrét megfogalmazására.
A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Ezeket az értékeket, illetve erényeket az etikaórákon erősíteni kell.
Az *erkölcsi érzék*, a *lelkiismeret* fejlesztése lehetővé teszi, hogy gyermekeink olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeikhez.
Az erkölcsi nevelés célja a felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Cél továbbá az empátia, a *szolidaritás* képességének erősítése is. Az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél különös tekintettel kell lenni az *érzelmi intelligencia* fejlesztésére is, amely a viselkedést lényegi módon befolyásolja.
Az etika tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*; ezért fontossága az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél kiemelkedő. A tananyag felépítése *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő résztémák és tevékenységek hátterében évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva őket. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a résztémák tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik

kérdéskör mikor kerüljön sorra, egyértelműen a tanulócsoportban jelen lévő enyhe értelmi fogyatékos gyermekek mentális érettségének ismeretében határozható meg.
A tananyag tartalmát az enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre* kell felépíteni. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak, valamint az adott tanuló mentális képességeinek megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulókra nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső résztvevőiként tekint.
Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tiszta lapként" lépnek be az iskola kapuján. Különösképpen igaz ez az enyhe értelmi fogyatékos tanulókra, hiszen a készségek és képességek eltérő viszonylatában más és más ösztönösen kialakult erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban, illetve ezt alakítva kell megpróbálni segítséget nyújtani az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó értéktartalmú információk, üzenetek között, illetve hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni az életük különböző színterein.
Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* a példamutatás mellett a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdezés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni különösen az általános iskolai korosztályhoz tartozó enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében, hogy az eredmény a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, *példája révén* hat az enyhe értelmi fogyatékos tanulók erkölcsi értékítéleteire.
Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Az etikaórák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés komoly lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység.
Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése szóban vagy bármilyen egyéb formában egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről. Az ilyen típusú visszajelzések befogadására jó keretet nyújthatna a tanulói portfólió.

1–2. évfolyam

Az iskolai erkölcsi nevelés a kisgyermekkori alapokra épít. A szeretett személyek által megjelenített erkölcsi normák alakítják ki az első ítéleteket arról, hogy mi a jó, és mi a rossz. A gyerekek az óvodában

megismerkednek a társas normák első intézményesített formáival. Ezek betartása révén tapasztalatokat szereznek a családnál tágabb közösséghez tartozás élményéről és rendjéről. A gyermek viselkedésének alakulása függ a környezeti hatásoktól, és visszahat a gyermek egész személyiségének fejlődésére. Az alapvető viselkedési normák megismerése lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók képesek legyenek érzelmeiket, mozgásukat ellenőrizni.

Az általános iskola 1–2. évfolyamán egyre több időt töltenek a gyerekek a kortársaikkal. Az együttműködést igénylő feladatokban sikereket és kudarcokat élnek át, amelyek jó alapot adnak az önismeret, a társas kultúra, valamint a személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlődésének tudatos pedagógiai eszközökkel való támogatására.

Az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés egyaránt elősegíti az egyéni identitástudat kialakulását, a helyi nemzeti, európai közösségekhez való tartozás személyes megélését. Az 1–2. évfolyamos tanulónak lehetőséget kell biztosítani, hogy átélje a közösséghez, szülőföldhöz, nemzethez tartozás örömét.

Az első két évfolyamon az önismeret és önértékelés, a szociális és környezeti érzékenység, a szűkebb és tágabb környezetben (család, iskola, lakóhely) való tájékozódás, alapvető kommunikációs formák megismerése, elemi magatartási szabályok gyakoroltatása a cél.

A tanulók megismerési folyamataira az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a képzelet és a gondolkodás ráépülhet a szóbeli anyanyelvi kommunikáció célzott fejlesztése. Az önkifejezés különféle formái, a mesélés, az élményeken alapuló rajzolás, festés, mintázás és a mozgás lehetőséget teremtenek a kifejezőképesség életkornak megfelelő formálásához is.

A tantárgy lehetőséget nyújt az 1–2. osztályos gyermekek harmonikus fejlődéséhez szükséges állandóság és érzelmi biztonság megteremtéséhez.

Témakör	1. Az én világom	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Saját tulajdonságok felismerése, azonosítása, megfogalmazása. Egészséges önértékelés megalapozása. Szűkebb környezet megismerése. Szociális és környezeti érzékenység alakítása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Ki vagyok én? Személyes adataim – vezeték- és keresztnevem, becenevem, – születési helyem, születésem ideje, – lakcímem, – iskolám adatai (név, cím, osztályfok). Külső jegyeim – külső tulajdonságaim, megjelenésem, – kire hasonlítok a családban, – milyennek látom magam, – miből ítélnek meg bennünket mások.		

Belső tulajdonságaim

- mit szeretek magamban,
- mit szeretnek bennem mások,
- miben vagyok ügyes,
- miben hasonlítok társaimra, miben különbözöm tőlük,
- jó és rossz tulajdonságaim.

Kedvenceim

- kedvenc játékaim, állataim, ruháim, könyveim, ételeim, meséim, mesehőseim,
- miért szeretem kedvenceimet (kedvencekhez fűződő személyes érzések, élmények).

Élettörténetem:

- kisgyermekkori, óvodai élményeim,

óvodám és iskolám összehasonlítása.

Fogalmak	Lány, fiú, születésnap, tulajdonság, kedvenc, élmény.	
Témakör	2. Társaim – Ők és én	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Személyes kapcsolatokban és a környezetben való tájékozódás képességének fejlesztése. Társak, barátok, segítő közeg fontosságának megéreztetése, közösségi érzés kialakítása. Az egymáshoz való odafordulás jelentőségének elmélyítése. Alapvető kommunikációs formák megismerése, tudatos használatának fejlesztése, személyes érzések és gondolatok kifejezése. Elemi magatartási szabályok megismertetése iskolai és iskolán kívüli helyzetekben, azok gyakoroltatása.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Társas kapcsolataim

- családi-rokoni kapcsolataim, közeli és távoli rokonaim;
- ki a rokonom, ki az ismerősöm, ki a barátom;
- iskolai kapcsolataim az iskolában dolgozó felnőttekkel és osztálytársakkal;
- kiket szeretek és kiket nem szeretek környezetemben;
- hogyan tudom kifejezni szeretetemet, hogyan fejezik ki mások felém a szeretetüket.

Kommunikáció kapcsolatfelvétel felnőttel, gyerekkel

- gondolataim kifejezése szavakkal, gesztusokkal stb.;
- a megfelelő köszönés formái felnőtteknek, társaknak;
- felnőttek, társak udvarias megszólítása;
- a kérés, felszólítás, figyelmeztetés, érdeklődés módjai;
- segítség kérése ismerős felnőttől, társtól vagy idegenektől;

helyzetgyakorlatok az alapvető illemszabályok betartásával.		
Fogalmak	Rokon, ismerős, ismeretlen, barát, felnőtt, gyermek, megszólítás, köszönés, segítségkérés, udvariasság, illem, szeretet.	
Témakör	3. Közvetlen közösségeim – A család és a gyerekek	óraszám: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Családi-rokoni kapcsolatok tudatosítása. Tapasztalatszerzés különböző családi értékekről. Az otthoni és iskolai együttélés örömeinek tudatosítása. Az ünnepekkel és azok hagyományaival való ismerkedés. Mindennapi szokásaink megismerése, szabályok és tilalmak szükségességének megértetése. Az egészséges élethez szükséges napirend megismertetése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Közösségeim – milyen csoportokhoz tartoztam régen, milyen csoportokhoz tartozom most; – milyen közösségekhez tartozom az iskolában és az iskolán kívül. *Családom* – kik élnek a családban családtagok bemutatása, családrajz; – kapcsolat a családtagokkal; – a családi együttlét örömei; – helyem a családban; – segítség és munkamegosztás a családban; – gyermekkori élményeim; – ünnepek és hagyományok a családban; – otthoni szabadidős tevékenységek. *Napirendem* – egy napom otthon; – milyen feladataim vannak otthon; – egy napom az iskolában; – milyen feladataim vannak az iskolában; – hétköznapok és hétvégék napirendje (miben hasonlít, miben különbözik egy hétköznap a hétvégi napoktól).		
Fogalmak	Család, rokon, közösség, segítségnyújtás, hagyomány, ünnep, szabadidő, hétköznap, feladat.	
Témakör	4. Tágabb közösségeim – A lakóhelyi közösség	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhelyi környezet és a lakóhely hagyományainak megismertetése. Tájékozódás a lakóhelyen, a lakóhellyel kapcsolatos tapasztalatok bővítése. A különböző településfajták jellegzetességei.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Lakóközösség, amelyben élek – lakóhelyem jellegzetességei; – lakóközösségem tagjai, a velük való kapcsolatom; – ki lakik az utcában, kik a szomszédaim; – lakóhelyi környezetem hagyományai. *Más lakóhelyek és azok szokásai* – lakóhelyemtől távoli helyek.		
Fogalmak	Lakóhely, szomszéd, falu, város, szokás, hagyomány.	
Témakör	5. A környező világ	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhely élővilágához fűződő személyes kapcsolat kialakulásának elősegítése. A környező élővilág megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Jó és rossz – történetek, mesék jó és rossz tulajdonsággal felruházott szereplői (jó-rossz, szép-csúnya, jóságos-gonosz, igazságos). *Növények és állatok környezetünkben* – növények szerepe életünkben; – állatok szerepe környezetünkben; – növények ápolása, állatok gondozása; – mit tehet egy kisgyermek környezete védelméért.		
Fogalmak	Tulajdonság, jó-rossz, szép-csúnya, jóságos-gonosz, igazságos, növény, állat, gondozás, felelősség, természetvédelem.	
Elvárható tanulási eredmények az 1. évfolyam végére	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: A tanuló ismeretekkel rendelkezik külső tulajdonságairól. A körülötte élő gyermekekhez és felnőttekhez barátságos magatartással közeledik. Megismerkedett az udvarias kommunikáció formáival: köszönés, kérés, a beszélgetés során. Folyamatban van ezek bevésése. Képességeinek megfelelően nyitott a természet szépségeire, tanulja ezeket megóvni, vigyázni a környezetére. Érzéseit, gondolatait rajzban, mozgással és szóban fejezi ki fejlettségi szintjének megfelelően. Különbségeket fedez fel a mese és valóság között.	

Elvárható tanulási eredmények az 2. évfolyam végére	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: A tanuló elemi ismeretekkel rendelkezik személyi adatairól, külső tulajdonságairól. A körülötte élő gyermekekhez és felnőttekhez barátságos magatartással közeledik, pozitívan viszonyul a környezetéhez. Udvariasan kommunikál környezetével (gyerekkel, felnőttel) köszönés, kérés, beszélgetés során. Képességeinek megfelelően nyitott a természet szépségeire, óvja, vigyázza környezetét. Érzéseit, gondolatait rajzban, mozgással és szóban fejezi ki. Különbséget tesz mese és valóság között.

3–4. évfolyam

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló közvetlen környezetébe való beilleszkedésének, sikeres, egyben önálló életvezetésének kulcsa az erkölcsi normák által meghatározott értékekhez való alkalmazkodás. Az elfogadás, a segítőkészség elveinek megismerése elősegíti a közösségbe való hatékony beilleszkedést. A 3–4. évfolyamos tanulónak is lehetőséget kell biztosítani, hogy átélje a közösséghez, szülőföldhöz, nemzethez tartozás örömét.
A 3–4. évfolyamon az önfegyelem, az önkontroll, a szociális magatartás kialakulásának, a konfliktusok kezelésének segítése a cél. Kiemelt szerepet kap a szociális érzékenység erősítése, a többféle közösséghez tartozás felismertetése; az összetartozás, a szabályok szerepének megértése.
A tantárgy lehetőség kínál a családi életre nevelés, a hazafias nevelés különféle témáinak feldolgozásához, amit össze lehet hangolni a kommunikációs kompetenciák aktuális fejlesztési céljaival. Az érzések, gondolatok kifejezésére a rajzolás, festés, mintázás önkifejezési formái mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a szabad, oldott hangulatú beszélgetések.
Törekedni kell a szűkebb és a tágabb környezetben jelen levő kulturális örökség bemutatására, annak feltárására, a néphagyományok és helyi tradíciók megismerésére, elsősorban a közvetlen tapasztalás útján.

Témakör	1. Milyen vagyok, milyennek látnak mások	óraszám: 3. évfolyam: 6 óra 4. évfolyam: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Önismeret, önelfogadás segítése, példakép keresése. Önfegyelem, önkontroll, szociális magatartás kialakulásának segítése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Tulajdonságaim – külső és belső tulajdonságaim, – miben vagyok ügyes,		

– kapcsolataim társakkal, felnőttekkel.

Szokásaim, érzelmeim, indulataim

– mindennapi feladataim az iskolában és otthon;

– szabadidős tevékenységeim;

– érzéseim, indulataim kifejezése (öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség).

Hősök és példaképek

– kedvenc mesehőseim, pozitív tulajdonságaikkal való azonosulás.

Fogalmak	Külső, belső tulajdonság, önismeret, szokás, érzelem, indulat, öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség, segítőkészség, példakép, mesehős.

Témakör	2. Közösségben és egyedül – a társaim és én	óraszám: 3. évfolyam: 6 óra 4. évfolyam: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hatékony kommunikáció feltételeinek tudatosítása. A baráti kapcsolatok létrehozásához, megtartásához és az esetleges konfliktusok kezeléséhez szükséges készségek fejlesztése. Szociális érzékenység erősítése.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Párbeszéd

– beszélgetés helyzetei, beszélgető partnereim;

– a testbeszéd szerepe (testtartás, arcjáték);

– beszélgető partnerek figyelembe vétele (gyerek-felnőtt, család-iskola).

Az igazi barát

– hogyan választok barátot;

– ki az igazi barátom, milyen tulajdonságai vannak.

Békében és haragban

– helyes viselkedési formák;

– veszekedés, verekedés elkerülése, kibékülés.

Elfogadva és elutasítva

– érzéseim, ha magányos vagyok;

– hogyan fogadnak el társaim.

Fogalmak	Párbeszéd, odafigyelés, testbeszéd, arcjáték, testtartás, hanglejtés, barátság, öröm, bánat, harag, veszekedés, kibékülés, magányosság, elfogadás.

Témakör	3. Az osztály és az iskola	óraszám: 3. évfolyam: 6 óra 4. évfolyam: 6 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A többféle közösséghez tartozás felismertetése. Az osztályon belüli összetartozás érzésének megerősítése. Szabályok szerepének és fontosságának megértése a közösség életében. A saját iskolához való kötődés érzésének erősítése.

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

A mi osztályunk

- kapcsolataim az osztályban,
- közös és különböző tulajdonságaink,
- közös szokásaink,
- egymás segítése, összetartásunk.

Az osztály működése

- közös szabályaink tanórán, szünetben, egyéb helyzetekben,
- hogyan és miért tartjuk be a szabályainkat.

A mi iskolánk

- iskolai szokások és hagyományok.

Fogalmak	Csoport, közösség, osztály, összetartozás, hagyomány, szabály, szabályalkotás.	
Témakör	4. Kulturális nemzeti közösség	óraszám: 3. évfolyam: 11 óra 4. évfolyam: 11 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a magyar nemzeti közösség számára fontos összekötő kapocs a közös nyelv, a jelképek, a ciklikusan visszatérő szokások és ünnepek; az ezekkel való azonosulás elősegítése. Ismerkedés Magyarországon élő más népcsoportok kulturális hagyományaival.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

A nyelv, ami összeköt

- milyen nyelvet használunk a családban, szűkebb és tágabb környezetünkben.

Szokások és jelképek

- magyarországi népszokások;
- a magyarságot kifejező jelképek.

Ünnepek

- családi ünnepek;
- nemzeti és állami ünnepeink.

Más kultúrák, más szokások, más ünnepek

- Magyarország másfajta kulturális közösségei;
- szokásaik, ünnepeik.

Fogalmak	Anyanyelv, jelkép, nemzeti jelkép, népszokás, családi ünnep, nemzeti és állami ünnep.	
Témakör	5. A környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ	óraszám: 2. évfolyam: 3 óra 3. évfolyam: 3 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A múlt értékeinek megőrzése, továbbörökítése. A helyes fogyasztói magatartás alapozása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Lakóhelyi épített örökségünk – a múlt építészeti emlékei; – lakóhelyünk története; – múzeumfalvak. *Tárgyaink világa* – a múlt tárgyi emlékei a családban és a múzeumokban; – a régi világ és napjaink tárgyainak összehasonlítása. *A világ öröksége* – a világ legszebb, legkülönlegesebb helyei, építményei, világörökség.		
Fogalmak	Épített örökség, tárgyi örökség, múzeum, világörökség.	
Témakör	6. A mindenség és én – születés és elmúlás	óraszám: 3. évfolyam: 4 óra 4. évfolyam: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A kezdet és a vég elvont fogalmának megismertetése a gyerekek életkorának megfelelő szinten.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Kezdet és vég – a dolgok keletkezése és véget érése; – különböző mítoszok a világ keletkezéséről; – Bibliai ismeretek a világ teremtéséről és végéről. *A világ megismerése* – kíváncsiság és információszerzés világunkról; – személyes közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés; – elképzeléseim a világról.		
Fogalmak	Születés, elmúlás, kezdet, vég, élet, halál, túlvilág, képzelet.	
Összegzett tanulási eredmények a két	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen:	

évfolyamos ciklus első évének végén 3. évfolyam	A tanuló életkorának és képességének megfelelő szinten képe van saját külső és belső tulajdonságairól. Bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe. Kialakul szabálytudata, képes a szabályok betartására. Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 4. évfolyam	A Nat-ban meghatározott tanulási eredmények a tanulók sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint, különösen: Figyel másokra, egyszerűen ki tudja fejezni érzéseit, gondolatait. Képes másokkal kapcsolatot kialakítani, felnőtt segítségével konfliktusokat feloldani. Elemi szinten megismeri más népek hagyományait, kulturális jelenségeit. A múlt értékeinek megismerésére és azok megóvására törekszik.

KÖRNYEZETISMERET

A Természettudomány és földrajz műveltségterület középpontjában a természet és az azt megismerő ember áll. A természettudományos műveltség kialakításának alapja a természettel való közvetlen, megértő és szeretetteljes kapcsolat. A tanulók a tantárgy elsajátítása során megismerkednek a természeti és technikai környezettel. A tantárgy legfontosabb célja, hogy a gyermekek életkori sajátosságaira, kognitív fejlődésére, valamint kíváncsiságára építve képessé tegye őket szűkebb és tágabb környezetük, valamint saját testük megismerésére, a változások megértésére, alapvető ok-okozati összefüggések meglátására.

A tanulók a természettudományos ismeretszerzés és -feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton szereznek tapasztalatokat, aktívan vesznek részt a fejlesztés folyamatában. A megismerési módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés és kísérlet) elsajátításán és alkalmazásán keresztül fejlődnek azon alapvető képességeik (megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képesség, mérési technika, kísérletezéshez szükséges képességek), melyek a természettudományos megismeréshez szükségesek, valamint kialakulnak az ezekhez nélkülözhetetlen alapvető szokásaik is.

Kiemelt jelentőségű, hogy a gyermekek saját tapasztalataikon keresztül olyan természettudományos tapasztalatok birtokába jussanak, melyek segítik eligazodásukat az őket körülvevő természeti, társadalmi és gazdasági környezetben, valamint képessé teszi őket arra, hogy környezetükkel harmonikusan együtt éljenek. A tantárgy tanulása során tehát erősíthető a környezet iránti érdeklődés, felelősségvállalás.

Alapvető fontossággal jelenik meg a tantárgy céljai között az egészség megőrzése és az egészséges életvitel összetevői közötti összefüggés felismerése, az egészséges életmód szokásainak alakítása, valamint az egészséget károsító hatások tudatos kerülésére való nevelés. A tantárgy céljaiból következik, hogy szükségszerűen szervesen kötődik a hétköznapi élethez, s így erősen gyakorlatorientált. Nem ismereteket tanít meg a gyermekek számára, hanem a gyermekek saját tevékenységeinek tapasztalatai által készíti elő a fogalomalkotást.

A tevékenységek végzése során szerzett élmények biztosítják a megismerés és felfedezés örömét, ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy folyamatos legyen a tanulók motivációja arra, hogy a természettudományok és a földrajz tárgykörébe tartozó problémákat minél mélyebben megismerhessék, megérthessék.
Eközben a tanulók a mindenki által elérhető és alkalmazható természettudományos műveltség alapjainak birtokába jutnak.
A kerettanterv figyelembe veszi az enyhe értelmi fogyatékos tanulók megismerési sajátosságait, ezért az olyan megismerési helyzetekre helyezi a hangsúlyt, amelyekben az aktív tevékenység, a közvetlen tapasztalatszerzés, a cselekvések sokasága, a konkrét gyakorlati vonatkozások értelmezése szerepel. A tanulási folyamatban az érzékelésre, az észlelésre, a személyes élményekre, felfedezésekre építve jut el a tanuló a bonyolultabb gondolkodási műveletig, az elemi problémamegoldásig.
A természettudományos műveltség az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.
Az enyhén értelmi fogyatékos tanulóknak az ismeretelsajátítási folyamat során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amelyek alkalmasak a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretelsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatására, az ember és természet összetartozására, egymásrautaltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.
A tanterv olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, és kihatással vannak a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal összefüggő problémák. Ezek feltárása, megértése hangsúlyos az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál is.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt cél az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik. A tanulói aktivitás és tevékenység-központúság érdekében szükséges a vizsgáló munkaeszközök, kísérleti eszközök, egyéni igényekhez igazított taneszközök alkalmazása. A tanterv célja a tájhoz, a hazához, a közösséghez tartozás örömének, felelősségének és érzelmi biztonságának kialakítása közben a térbeli és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése. A kognitív képesség, a megismerő képesség fejlesztése, a megismerési módszerek elsajátítása, tapasztalatok szerzése közben, értelmezéssel, pontosítással kísérve történik. A kommunikációs képesség fejlesztésében a szókincsbővítés, a fogalmak értelmezése, a beszédprodukció kerül a középpontba. Az érdeklődés, a nyitottság, a kíváncsiság felkeltésének és tartósságának fokozásával megvalósítható a cselekvési képesség gazdagítása, az önkifejezési formák erősítése, a szociális képességek fejlesztése, együttműködés a feladatokban, kapcsolatteremtés és együttműködési szokások kialakítása, a társak segítése.
A fejlesztendő készségek, képességek az elemi természettudományos műveltség megszerzését és gyakorlatban való alkalmazását teszik lehetővé. Enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára a tanulási tevékenységek közül kiemelt jelentőségű a megfigyelés, a közvetlen tapasztalatszerzés, vizsgálódás, aktív részvétel a kísérletekben, a kísérleti eszközök használata, továbbá a balesetmentes kísérletezés szabályainak elsajátítása.

3–4. évfolyam

A természettudományos műveltség alapozása a mindennapi gyakorlatban szerzett játékos tapasztalatszerzéssel történik. Saját élményű tevékenységek formájában gyakorolva biztosítható a beilleszkedés, az együttműködés, a kapcsolatteremtés képességének fejlődése, a másság, a sérült társak elfogadása. Fontos cél, hogy a tanuló tudja elfogadni mások segítségét, képességeinek, életkorának megfelelően tudjon segítséget adni.
A környezetismeret tanítása során felkeltjük a tanulók érdeklődését közvetlen környezetük, társaik és önmaguk iránt. Az életkori sajátosságuknak és egyedi képességeikhez igazodó játékokon keresztül lehetséges csak a tantárgy megszerettetése. A játékok szolgálják az aktív figyelem- és emlékezetfejlesztést. A játékos gyakorláson keresztül alakítják ki a legfontosabb képzeteket, alapvető fogalmakat, ezek megjelenítését rajzban, formázással, mintázással. Bővítsék szókincsüket, alkalmazzák helyesen a tanult fogalmakat. A közvetlen környezet felfedezésén, önmaga megismerésén keresztül fokozatosan bővítjük a megismerés körét. A valóság megfigyelését kövesse annak képi megjelenítése, rajzon, fotón, maketten, terepasztalon történő ábrázolása, amely alkalmas a játékos gyakorlásra, majd szóbeli megerősítésre. A téri, időbeli tájékozódás kezdetben csak tanteremben történjen, konkrét tárgyhoz, valóságos történésekhez kötötten. Ezeken a fejlesztési szinteken haladva lesznek képesek elsajátítani a tanulók azokat az alapokat, amelyekre a következő évek tanulási folyamatait, a tanuló gondolkodási képességének, érzelemvilágának a fejlesztését építhetjük. Az elsődleges a kíváncsiság, az érdeklődés, a motiváció felkeltése és fenntartása, a szabálytudat, feladattudat kialakítása.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Tájékozódás térben, időben</td><td>óraszám: 16 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Tér, idő orientációs képesség fejlesztése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Megfigyelőképesség fejlesztése. Feladattudat, szabálytudat erősítése. Szociális, együttműködő képesség fejlesztése. Kooperatív technikák elsajátítása, gyakorlása. Elemi térképolvasás gyakorlása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. Tér, idő, nagyságrendek

Tájékozódás az időben, saját élettörténet a születéstől máig.
Az idő mérése, alkalmi és szabványegységei, az idő becslése, mértékegységei.

Tájékozódás térben.
A lakóhely és környéke.
Irányok, távolság, hosszúság.
Fő világtájak, iránytű.
Magyarország domborzati térképe.
Alapvető térképjelek (államhatár, felszíni formák, vizek, főváros, települések, útvonalak).</td><td colspan="2">Események időbeli sorrendbeállítása, időszalag, időnaptár készítése.
Események, jelenségek rögzítése, fogalmazás szóban, írásban, rajzban.
Tapasztalatok szerzése séták, kirándulások alkalmával.
Rajzos ábrák, makettek készítése.
Terepasztal berendezése.
Játékos tájékozódási gyakorlatok iránytűvel.</td></tr>
</table>

Alaprajz, térkép, kicsinyítés, nagyítás.	
1.2. Rendszer, rendszer és környezete Rész, egész, összetettség, funkció (élőlények, épületek, tárgyak, eszközök részei) természetes és mesterséges (épített) környezetben.	Irányított megfigyelések, elemzések alapján játékos szerelési, építési gyakorlatok. A növények, állatok és részeik csoportosítása adott szempontok alapján. Tanulmányi séták, kirándulások, megfigyelések, tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rajzok, tablók készítése.

Fogalmak	Mértékegység, térkép, élőhely, rész, egész.	
Témakör	2. Megfigyelés, mérés	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelés, összehasonlítás, vizsgálódás képességének fejlesztése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Az analizáló, szintetizáló készség fejlesztése. Érdeklődés, motiváltság folyamatos fenntartása. Szociális képesség fejlesztése. A kooperatív technikák alkalmazása. Információszerző eszközök használata.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Mérés Mérőeszközök, mértékegységek. Becslés, mérés. Mérési rendszerek (tömeg, hosszúság, hőmérséklet, űrtartalom) Anyagok és testek mérhető tulajdonságai A mérhető anyagi tulajdonságok felismerése, megismerése, mérése.	A mérhető tulajdonságok vizsgálata, a vizsgálati módszerek gyakorlása (megfigyelés, viszonyítás, becslés, mérés). A figyelem irányítása, az emlékezet mobilizálása. Mérőeszközök használatának gyakorlása.
2.2. Az élettelen környezet megfigyelése A környezet anyagai. A természetben előforduló és mesterséges anyagok (fa, fém, levegő, víz, talaj). Anyagformák és tulajdonságaik. Az anyagok megmunkálhatósága. A víz szerepe. A víz előfordulása a természetben. Eső, hó, jégeső, folyóvíz, tó. Az ivóvíz. Vízben oldódó és nem oldódó anyagok	Természetes és mesterséges anyagok gyűjtése, csoportosítása. Az anyagfajták és a használat közötti összefüggés felismerése. Vágás, tépés, gyurmázás. A víz vizsgálata, halmazállapotainak megnevezése, felismerése, a víz hőfokának mérése. A csapadék különböző formáinak megkülönböztetése. A víz mint életfontosságú anyag tudatosítása. Egyszerű kísérletek végzése cukorral, sóval, homokkal, kaviccsal.
2.3. Az élő környezet megfigyelése Termesztett növények. Növénytermesztés, állattenyésztés. Életjelenségek: táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés, mozgás, szaporodás.	Az életjelenségek megfigyelése, egyszerű kísérletek végzése. Babnövény ültetése, fejlődési napló vezetése. Az állatok megfigyelése (pl. akváriumi halak, kutya, macska, hörcsög, papagáj).

Életfeltételek (levegő, víz, tápanyag, napfény, hőmérséklet). A növény élete az ültetéstől a terméshozatalig.		
Fogalmak	Mérőeszköz, becslés, mérés, életjelenség, a víz különböző halmazállapotai és előfordulása, oldhatóság, növénytermesztés, állattenyésztés, növények, állatok, életjelenségek.	
Témakör	3. Az élettelen környezet kölcsönhatásai	óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerés módszereinek bővítése. A szociális, együttműködő képesség fejlesztése. Csoportmunka, kooperatív technikák alkalmazása. Kauzális gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatok szerzése a közvetlen környezetben és az élettelen természetben előforduló anyagokról, kölcsönhatásokról, az ismeretek bővítése. A tapasztalatok feldolgozása szóban, írásban, rajzban.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Anyag A környezetben előforduló gyakori anyagfélék. Anyag-forma kapcsolata. Halmazállapot. Csapadékformák.	Anyagok halmazállapotainak felismerése, megnevezése, tapasztalatszerzés, kísérletezés. Csoportosítás halmazállapotok szerint. A tapasztalatok rögzítése rajzban, tabló készítése.
3.2. Energia Energiaforrások. Energia felhasználása. Energiát felhasználó berendezések, fűtő, hűtő háztartási eszközök. Energiafajták (nap, szél, víz, elektromos, fény).	Egyszerű kísérletek, játékok készítése (szélforgó). Gyűjtőmunka, beszámoló készítése az energiáról.
3.3. Kölcsönhatások Mágnes, vonzás, taszítás. Mozgások.	Megfigyelések, játékos kísérletek. Anyagok csoportosítása a mágnesesség alapján. Ismerkedés az iránytűvel.
3.4. Változás – Fizikai változások. Alakváltozások (aprítás, darabolás, aprózódás). Halmazállapot-változások (olvadás, fagyás, párolgás, csapadékformák, fagyasztás, szárítás, locsolás a háztartásban). Az évszakok változásai, következményei a természetben, a mindennapi életben. Helyzet- és helyváltoztatás.	A változásokat kiváltó hatások azonosítása a mindennapi környezetben megfigyelhető jelenségek esetében. A természetben lejátszódó és az ember által létrehozott halmazállapot-változások megfigyelése, megbeszélése. Képek gyűjtése, rendezése adott szempontok alapján. Rajzok, tablók készítése. Időjárási naptár készítése. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás megfigyelése, tanulmányozása. A változások felismerése, az összefüggések megértése. Megfigyelés, beszélgetés, képek, ábrák elemzése.

– Kémiai változások. Az égés, tűz, tűzvédelem, tűzoltás eszközei. A tűzoltók munkája.	Éghető és éghetetlen anyagok csoportosítása. Teendők tűzriadó esetén. Információs jelek felismerése. Aktív részvétel tűzriadós gyakorlatokban.

Fogalmak	Halmazállapot, halmazállapot-változás, mágneses kölcsönhatás, évszak, tűz, energiafajta.	
Témakör	4. Életközösségek lakóhelyünk környezetében	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, természetszeretetre. Kommunikációs készség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések felismerése képességének fejlesztése. Problémamegoldó képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A kauzális gondolkodás és az értékelő érzék fejlesztése. Környezetvédelem, energiatakarékosság.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Élő és élettelen környezeti tényezők	Élő és élettelen megkülönböztetése konkrét példák alapján a közvetlen környezetben.
4.2. A környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság Egészséges, gondozott környezet. A közvetlen és tágabb környezet (iskola, lakás, közlekedési eszközök, parkok, játszóterek rendjének megóvása. Vizek védelme, víztakarékosság, energiatakarékosság.	Tablókészítés, plakátkészítés, képek gyűjtése, csoportosítás, elemzés a közvetlenebb és tágabb környezetről. Törekvés a víztakarékosságra, energiatakarékosságra.
4.3. Természetvédelem Növény- és állatgondozás a tanuló közvetlen környezetében. A természet megóvása.	Élősarok növényeinek (dísznövények, palánták) gondozása, növényültetés. Kisállatok gondozása. Felelősség a rábízott élőlényekért. Madáretető készítése, madarak etetése télen.
4.4. Környezetszennyezés Levegő-, talaj-, vízszennyezés. Szelektív hulladékgyűjtés.	A levegő, víz, talaj szennyező anyagainak megfigyelése a természetes és mesterséges környezetben. Egyszerű kísérletek végzése a különböző szennyező anyagokkal.
4.5. Energiatakarékosság Takarékosság az árammal, a vízzel. Fűtés, szellőztetés.	Törekvés az energiatakarékos életvitelre, egyszerű technikák gyakorlása, szituációs játékok. Közvetlen környezetünk tisztasága.
4.6. A Föld szépsége, egyedisége A lakóhely közvetlen környezetében előforduló természeti nevezetesség Nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek – információs jelek.	Információs jelek felismerése. Séta, kirándulás során megfigyelések végzése.

4.7. A lakóhely közvetlen és tágabb környezetében található életközösségek Park, erdő, rét, mező, vizek, vízpartok. Élőhely. Természetvédelem.	Kirándulások, séták során élőlények megfigyelése. Az élőlények közötti kapcsolatok felismerése. A természet értékeinek védése.
4.8. Változatos élővilág A közvetlen környezet növényvilága (fák, bokrok, virágos növények). A zöldségeskert, gyümölcsöskert növényei. A növény részei. A virág része, a termés és részei. Néhány lágyszárú, fás szárú növény. A gombák. Főbb állatcsoportok. A vadon élő állatok és a házi és ház körül élő állatok. Az élőlények csoportjai (növény, állat, ember). Madár, emlős, rovar.	Séta, a növények érzékelhető, mérhető tulajdonságainak vizsgálata. Megfigyelés, analízis-szintézis, tapasztalatok rögzítése rajzban, írásban. Az állatok jellemzőinek megfigyelése a kültakaró, mozgás, végtagok, táplálkozás, szájszerv, érzékelés, szaporodás szerint. A vadon élő és a házi állatok csoportosítása. Képek csoportosítása. Rajzok, tablók készítése. Az élőlények egyszerű csoportosítása adott szempontok alapján.

Fogalmak	Szelektív hulladékgyűjtés, természetvédelem, energiatakarékosság, víztakarékosság, környezetszennyezés, növény-, állatgondozás, felelősség, park, élőhely.	
Témakör	5. Hazánk, Magyarország	óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, hazaszeretetre, természetszeretetre. Kommunikációs készség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A kauzális gondolkodás és az értékelő érzék fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. Közvetlen és tágabb települési környezetünk Lakóhely, megyék, főváros. Lakóhelyünk értékei.	Térképhasználat. Lakóhelyhez közeli települések keresése, megnevezése térkép segítségével. Saját lakóhely, a lakóhely kulturális és természeti értékeinek bemutatása tablón vagy bemutató formájában. Fővárosunk néhány jellegzetes nevezetességének, épületeinek, hídjainak, közlekedésének megismerése tanulmányi kirándulás alkalmával, vagy képeken, multimédián keresztül.
5.2. Térképészeti gyakorlatok Földrajzi elhelyezkedés. Felszínformák.	Magyarország elhelyezkedésének megfigyelése földgömb, Európa-térkép. Magyarország államhatárainak, szomszédos országainak megkeresése, megnevezése a térképen. Hazánk felszínformáinak, vizeinek azonosítása domborzati térképen

	Irányok.	
Fogalmak	Térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, felszínforma, megye, megyeszékhely, település, főváros.	
Témakör	6. Testünk, egészségünk	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megismerési módszerek, tartós figyelem, emlékezet fejlesztése, a szociális képesség, interperszonális képesség fejlesztése, empátiakészség fejlesztése, helyes magatartási szokások megerősítése, pozitív attitűd kialakítása a mássággal kapcsolatban, illetve a mások elfogadására, megsegítésére; az egészséges életmód alapvető szabályai betartásának erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. A motoros képességek fejlesztése. A kauzális gondolkodás fejlesztése, döntési képesség fejlesztése, az időbeli tájékozódás képessége, az összehasonlítás, viszonyítás képességének fejlesztése, az elemi ítéletalkotás képességének fejlesztése. Együttműködési formák működtetése, problémaérzékenység fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
6.1. Az emberi test Testrészek és funkciójuk. A mozgás szerepe az egészséges életmódban. Játék, sport.	A főbb testrészek megnevezése. Játékos gyakorlatok a testrészek mozgatására.
6.2. A test, az érzékszervek védelme Egészséges életmód. Egészséges táplálkozás. Helyes fogápolás. Egészség és betegség (néhány fertőző gyermekkori betegség) A káros élvezeti szerek.	A helytelen táplálkozás okozta problémák felismerése. Figyelem a hang- és fényártalmakra. Csoportosítás, gyűjtőmunka, rajzolás és tablókészítés az egészséges életmóddal kapcsolatban. A helyes viselkedési szokások megismerése betegség esetén, részvétel szituációs játékokban. A káros élvezeti szerek elutasítása.
6.3. Szaporodás, egyedfejlődés Az életkori szakaszok időbelisége a születéstől a halálig.	Információgyűjtés a családról, feldolgozás, tablókészítés. Rajz- és tablókészítés.
6.4. Öröklődés A család. Különböző emberi külső és belső tulajdonságok (ilyen vagyok).	Tulajdonságok megnevezése, csoportosítás (külső-belső). Hasonlóságok, különbségek észrevétele.
6.5. Magatartás Helyes magatartási formák a betegség megelőzésében. Viselkedések betegség esetén. Viselkedés közösségekben. A sérült embertársak segítése. Önismeret. Veszélyek a gyermekekre.	A károsító szerek elutasítása. Veszélyeztető magatartásformák felismerése.

Fogalmak	Az emberi test részei, tisztálkodás, tisztálkodási eszköz, gyermekbetegség, védőoltás, fertőzés és járvány, orvos, gyógyszer, helyes táplálkozás, fogápolás, mozgás, sport, testedzés, életműködés, növekedés, változás, önismeret.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus első évfolyamának végére (3.)	Tapasztalatok, megfigyelések, ismeretek szerzése a környezetben előforduló legismertebb tárgyak, anyagok tulajdonságairól, az élőlényekről, jelenségekről. Részvétel egyszerű kísérletek, mérések végzésekor. Tapasztalatok megfogalmazása szóban, rajzos formában. Adott szempontok szerint csoportosítás. Egyszerű összefüggések felismerése. Tájékozódás térben, időben a tanuló saját lakóhelyén. Az idő mérése, mértékegysége (év, hónapok, napok, napirend, egész óra). A másság elfogadása. A sérült embertársak segítése. Társainak és saját testének védelme. Aktív részvétel a környezet óvásában. Szelektív hulladékgyűjtés. Energiatakarékosságra törekvés.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus második évfolyamának végére (4.)	Tapasztalatok, megfigyelések, ismeretek szerzése a környezetben előforduló legismertebb tárgyak, anyagok tulajdonságairól, az élőlényekről, természeti formákról, jelenségekről. Aktív részvétel egyszerű kísérletek, mérések végzésekor. Tapasztalatok megfogalmazása szóban, rajzos formában. Adott szempontok szerint csoportosítás. Egyszerű összefüggések felismerése. Magyarország fő jellegzetességeinek ismerete. Irányok, iránytű használata. Az idő mérése, mértékegysége (egész óra, negyed, fél, háromnegyed óra, perc, másodperc) Elemi szintű térképismeret. A másság elfogadása. A sérült embertársak segítése. Társainak és saját testének védelme. Aktív részvétel a környezet óvásában. Szelektív hulladékgyűjtés. Energiatakarékosságra törekvés.

ÉNEK-ZENE

Az ének- zenei nevelés a tanuló identitástudatának kialakítása és személyiségfejlődése szempontjából kiemelkedő fontosságú. A zenei nevelés akkor lesz eredményes, ha kialakul a tanuló zenei anyanyelve, mely által hazájához, nemzetéhez értelmileg és érzelmileg egyaránt kötődik. A pedagógus munkájának

érdemi szerepe van a gyermek iskolai életében, ennek hatása életre szóló, túlmutat az iskola falain. Az ének-zenei nevelés speciálisan olyan készségeket, képességeket, kompetenciákat is fejleszt, melyek hatással vannak egyéb, nem zenei képességekre is (transzferhatás).

A művészi tevékenység, a művészetek hatása semmivel nem pótolható szerepet játszik személyiségünk fejlődésében, az ízlés, a kreativitás, az érzések árnyalt kifejezésének fejlesztésében. A műalkotások által közvetített magatartásminták elsajátítása a kulturális közösség fennmaradásának biztosítéka, az egyén szocializációjának döntő mozzanata. A kultúra értékeinek megismerése közös élményanyaggal szolgálja az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti nevelés segítséget nyújt a tanulóknak abban, hogy felismerjék, becsüljék a kultúra értékeit, hozzájárul a nemzeti azonosságtudat kialakításához.

Az ének-zenei nevelés fő célja az ének megszerettetése, a zene világának megismertetése és élményt adó megértetése. Ennek eszköze, a zenei élmény, személyiség- és közösségformáló erejével, pedagógiai jelentőségével, jóval túlmutat a zenélés tevékenységén. A tanítás célja a zeneértő és zeneérző képességek fejlesztése, a szellemi és lelki tulajdonságok gyarapítása, a fantázia, az érzékenység fokozása a zenei élmények segítségével. A közös együttes élmény megteremtése segítségével a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája valósulhat meg.

Ének-zenei oktatásunk jellemzője az értékközvetítés és az értékőrzés a Kodály-módszer segítségével. E módszer teljes embert fejlesztő pedagógia, melynek középpontjában az európai műveltségű, a magyar nemzeti hagyományt őrző, nyitott, kreatív, közösségi ember áll. Zenei örökségünk bemutatásával, tanításával erősítjük tanulóink pozitív attitűdjét, kötődését saját népe és kultúrája értékeihez, a szülőföld, a haza és a nemzet fogalmának kialakítását.

A zenei reprodukció témakörében a pedagógus feladata az éneklés különböző formáinak (hangszerkíséretes éneklés, egy- és többszólamú éneklés) megismertetése, hallás utáni daltanítással magyar és külföldi népzenei anyag bemutatása, aktív énekléssel maradandó élmények nyújtása, az énekes és hangszeres improvizáció, az alkotó és önkifejező tevékenység fejlesztése, valamint a felismerő kottaolvasás elemeinek (relatív szolmizáció, kézjelek, ritmikai és dallami összetevők) tanítása. A zenei befogadás témakörében a zeneművekben való tájékozódást segítő kompetenciák (emlékezet, zenei fantázia, koncentráció) fejlesztése és a zenehallgatás anyagának az újszerű médiatartalmak felhasználásával is történő bemutatása, ismertetése.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára a tanításban minden elem az ének-zenei élményekhez, tevékenységekhez kapcsolódik. A tanórákon kiemelt cél az élőzenére épülő befogadói élmények megteremtése. E cél elérése érdekében az éneklés, az aktív zenélés változatos formáit szerepeltethetjük. Az aktív zenélés mint csapatmunka, mint közösségi élmény nagy segítséget nyújt a hátrányos szociokulturális státusz leküzdésében, az eredményes társadalmi integrációban, a fogyatékosságból eredő hátrányok csökkentésében. A sikeres énekórai munka segíti a belső kontroll erősítését, az önbizalom fejlesztését, a lelki egészség biztosítását. Az oktatás fontos részét képezi a zene és a mozgás összekapcsolása, a néptánc oktatása, valamint a kultúrát közvetítő intézmények bevonásával a koncertpedagógia lehetőségeinek kihasználása. Az egyéni különbségek figyelembe vételének fontos területe a tehetséggondozás, melynek célja a kiemelkedő teljesítményre képes tanulók segítése, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el.

A zenei nevelés Magyarországon a Kodály Zoltán által megalkotott filozófiát követve, tevékenység központú módszer alapján valósul meg. A magyar zenekultúra évszázados hagyománya, hatalmas magyar

dallamkincse, bőséges tartalmat kínál a zenei oktatás minden szintjéhez. Zenei anyanyelvünk, általános műveltségünk megalapozásának és nemzeti azonosságtudatunknak fontos tényezője.
„Mielőtt más népeket akarunk megérteni, magunkat kell megértenünk. Semmi sem alkalmasabb erre, mint a népdal. Erre az alapra épülhet olyan zenei műveltség, mely nemzeti, de lelket tár minden nép nagy alkotásainak. Értékmérőt is kap a népdallal, aki e századok csiszolta tökéletességhez méri, amit hall: nem tévesztik meg többé hamis bálványok..." (Kodály Zoltán)

1–2. évfolyam

A szakasz oktató-nevelő munkájának célja átvezetni a gyerekeket az óvodai játékközpontú tevékenységből az iskolai tanulás tevékenységébe. Feladata a tanulót felkészíteni az alapvető kultúrtechnikák befogadására, fogékonnyá tenni a környezet, a természet és a társas kapcsolatok iránt, teret biztosítva az életkornak és a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak.
Az ének-zene hatékony tanítása is biztosítja ebben a szakaszban az átmenet sikerességét. A dalok, játékok tanításával, az ének-zene eszközrendszerével segítheti tanulóinkat az önmegvalósítás, önkifejezés gyakorlásában, a feszültségtől mentes, oldott kommunikáció átélésében. A játékos, felszabadult légkör segítséget nyújt a félénkség, a szorongás leküzdésében, a harmonikus személyiségfejlesztésben, a személyiség egészének kiteljesedésében. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése a megfelelő önértékelés, a saját személyiség megismerésében nagy jelentőségű. A társas kapcsolatok alakításában, a társadalmi beilleszkedésben elengedhetetlenül szükséges reális önkép, megfelelő önismeret megalapozásában, az egymáshoz való alkalmazkodóképesség, együttműködési készség erősítésében az énekóráknak is fontos szerep jut.
Az együttérzés, segítőkészség, tisztelet készségének fejlesztése a dalokon, játékokon keresztül már a bevezető szakaszban megkezdődik. A beszédértés és beszédcentrikusság előtérbe helyezését a dalok tanulása, szövegüknek elemző elsajátítása, a kifejezések magyarázata segíti az énekórák munkájában.
Az életkornak megfelelő gyermekdalok éneklésével, hallgatásával, gyermekműsorok nézésével és a tapasztalatok megbeszélésével a valóság és a virtuális valóság megkülönböztetését segítjük elő. A tanulás iránti érdeklődés felkeltésével, személyes élmények biztosításával, új ismeretek átadásával már ebben az életkorban segítjük a tudatos tanulás megalapozását.

Témakör	1. Zenei reprodukció	óraszám: 72 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az óvodából és otthonról hozott énekes-zenei kifejezőképesség szintjének fejlesztése, a hangterjedelem bővítése. Ritmushangszeres megszólaltatások, ritmuszenekar kialakítása, egyszerű ritmusok szabad, kötetlen megszólaltatása, dalkíséretek ritmushangszerekkel. Zenei alkotás a megismert ritmikai, dallami, tempó- és dinamikai elemekkel. A zenei kreativitás és fantázia fejlesztése játékos gyakorlatokkal, énekes, ritmushangszeres és mozgásos rögtönzésekkel. Énekes rögtönzések, az énekhang, éneklési kedv fejlesztése. Tájékozódás kialakítása a különféle kottarendszerek írásában, olvasásában, felismerésében, a zenei hangok megjelenítésében. A kottaírás és -olvasás elemi szintjének kialakítása.	

	A perceptív, a cselekvéses, a fogalomalkotó, logikus gondolkodás fejlesztése. Azonosítás, összehasonlítás, megkülönböztetés, csoportosítás, konkretizálás, válogatás képességének fejlesztése. Motorikus és auditív funkciók összekapcsolása, észlelés, figyelem- és emlékezetfejlesztés. Algoritmizált és fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1 ÉNEKLÉS Óvodás dalok-gyermekdalok Dalok az állatokról Gyermekdalok, körjátékok Ünnepek dalai Évszakok dalai Kánonéneklés	Éneklés különféle tempókban (lassan, gyorsan, közepesen) és dinamikával (halkan, hangosan). Törekvés a tiszta éneklés, az értelmes szövegkezelés szabályainak betartására. Törekvés a dalkezdés és dalzárás pontosságának betartására. Ritmuskíséretes éneklés. Részvétel a közös éneklésben, dalok tanulásában, a különféle éneklési játékokban, gyakorlatokban.
1.2 GENERATÍV KREATÍV ZENEI TEVÉKENYSÉG Ritmushangszeres játékok, szabad és kötött formákban Hangulatok, érzelmi állapotok kifejezése hangszeres és énekes formákban A zene jellemzőinek megjelenítése mozgással	A tanult dalok felismerése jellemző ritmus-, dallam- vagy szövegmotívumaik alapján. A tanult dalok csoportosítása adott szempontok alapján. Aktív, cselekvő részvétel a körjátékok, mozgásos játékok tanulásában, előadásában, a különböző játékos gyakorlatokban. Egyéni adottságok szerint részvétel a közös játékokban, megszólaltatásokban. Dallam írása vershez, adott ritmushoz. Aktív részvétel a zenére történő ritmikus mozgásokban, a tér- és formagyakorlatokban, szabad és kötött formákban. Énekes rögtönzések kialakítása.
1.3 FELISMERŐ KOTTAOLVASÁS Egyszerű ritmusértékek Kettes ütem, ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel Szolmizációs hangok és kézjeleik Ritmuskotta, három vonalas kotta, színes kotta Betűkotta Ötvonalas kotta, rögzített dó-hellyel	Alapvető zenei ismeretek szerzése a ritmusok jelölése, megszólaltatása terén. A tanult ritmusértékek felismerése, részvétel írásukban, olvasásukban. Törekvés a szolmizációs hangok és kézjelek megismerésére, pontos használatára.
Fogalmak	Ritmus, dallam, szöveg. Lassú, közepes, gyors tempó. Halk és hangos éneklés. Pontos szövegkiejtés, artikuláció. Körjáték, ünnep, évszak. Kánonéneklés. Ritmushangszer, ritmuszenekar. Kíséret. Szabad játék. Ritmikus mozgás. Dallamrögtönzés. Ritmusérték, -jelölés. Vonal és vonalköz. Szín, hang.

Témakör	2. Zenei befogadás	óraszám: 72 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A zenei befogadást elősegítő képességek erősítése. A zenei memória, a zenei fantázia, a zenei történéseket megelőlegező képességek alakítása. A zenei hallás fejlesztése, az irányított figyelem alkalmazásának gyakorlása. A dallamhallás képességének erősítése. Az emocionális érzékenység fejlesztése, differenciálás a hangok között. Alapvető ismeretek szerzése a hangok jellemző tulajdonságairól. Figyelem irányultságának és intenzitásának fejlesztése. Auditív figyelem fejlesztése, hangszínek és fogalmak összekapcsolása. A hangzás különbségeinek megfigyelése. Perceptív és cselekvéses gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1 BEFOGADÓI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE Hangok, zajok, zörejek Hangok, hangzások	A hallott részletek elemzése, megbeszélése. Ritmus- és dallam megszólaltatása fokozatosan, emlékezetből. Alapritmusok, ütemfajták, egyszerű dallamfordulatok felismerése kézjelről, színes kottáról. Dallamfordulatok elemzése: ismétlődés, lépés, ugrás a dallamokban.
2.2 ZENEHALLGATÁS Környezetünk hangjai Zajok, zörejek, zenei hangok Kellemes és kellemetlen hangok Egyidejű hangzások Emberi hang: beszéd- és énekhangok	A többször hallott, meghallgatott hangok, környezetünk hangjainak, a ritmushangszerek hangjának felismerése. Több hangszer egyidejű hangzásának felismerése. Az emberi hang sokféleségének megfigyelése, felismerése. A hang különféle jellemzőinek megállapítása, összehasonlítása.
Fogalmak	Zenei emlékezet, zenei fantázia. Zörej, zenei hang, beszédhang, énekhang. Hangerő, hangmagasság, hangszín, időtartam. Kellemes és kellemetlen hang.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végére 1.évfolyam	Az értelmi és érzelmi kifejezés fejlődése. Az éneklési kedv, az énekhang, a zenei hallás és a muzikalitás fejlődése. Képesség a hallás utáni daltanulásra. Játékbátorság erősödése, kreativitás fejlődése. Képesség az örömteli zenélésre. Bátorság a zenei folyamatok mozgásos ábrázolása terén. Törekvés a ritmusok megszólaltatására. A ritmusérzék fejlődése, aktív részvétel a közös játékokban, megszólaltatásokban. A közös zenélés szabályainak kezdeti megismerése. A zenei hallás és a zenei memória fejlődése. Az emberi hang (beszéd és énekhang) sokféleségének megfigyelése, felismerése, kifejezése. A zenei hang jellemző tulajdonságainak összehasonlítása, felismerése, kifejezése. Aktív befogadás, érzelmi átélés.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 2.évfolyam	Az értelmi és érzelmi kifejezés gazdagságának fejlődése. Az éneklési kedv, az énekhang, a zenei hallás és a muzikalitás fejlődése. Képesség a hallás utáni daltanulásra. Játékbátorság erősödése, kreativitás fejlődése. Képesség az örömteli zenélésre. Bátorság a zenei folyamatok mozgásos ábrázolása terén. Ritmusok felismerése, hangzás után és kottaképről egyaránt. Törekvés a ritmusok pontos megszólaltatására. Ismeretek a ritmusok írásáról, olvasásáról. A ritmusérzék fejlődése, aktív részvétel a közös játékokban, megszólaltatásokban. A közös zenélés szabályainak betartása. Dallamok éneklése a kották segítségével. A zenei hallás és a zenei memória fejlődése. A többször hallott hangok felismerése, differenciálás a hangok között. Az emberi hang (beszéd és énekhang) sokféleségének megfigyelése, felismerése, kifejezése. A zenei hang jellemző tulajdonságainak összehasonlítása, felismerése, kifejezése. Aktív befogadás, érzelmi átélés.

3–4. évfolyam

A 3–4. évfolyam kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése. E szakasz feladatai a kreativitásra, a tevékenységre való ösztönzés, a tanulók személyiségének érése, önismeretük fejlődése a tanulási, viselkedési szokások kialakításával, magatartási normák közvetítésével.

Az énekórai munkának segítenie kell a tanulókat a kapcsolatrendszerük építésében, az önmegvalósítás, önkifejezés gyakorlásában, a megfelelő önértékelés erősítésében. A fokozódó kitartással történő együttműködés, a családi és iskolai szerepek megismerése erősíti a társas kultúra érzését.
A differenciálás fontos szerepet játszik énekórai feladatok megvalósításában is, kiemelt figyelmet fordítva az anyanyelvi kommunikáció segítésére a beszédértés és beszédcentrikusság előtérbe helyezésével a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett. A gondolkodási műveletek és a funkcionális képességek, a konkrét cselekvéssel összekapcsolt tapasztalatszerzés, a szabálytudat kialakítása fejlődik az ének-zene tanítása által.

Témakör	**1.** Zenei reprodukció	óraszám: 72 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az éneklési kultúra fejlesztése, dalok tanulása, közös és egyéni éneklése. Szöveg – dallam – ritmus pontos párosítása. Az élményekből fakadó éneklési kedv fejlesztése. Az értelmi és érzelmi kifejezés gazdagságának erősítése. Dalok felismerése jellemző motívumaik alapján. Tapasztalatok szerzése a kánonéneklés terén. Személyiségfejlesztés, közösségépítés az éneklés segítségével. A ritmus- és dallamhangszeres improvizáció készségének fejlesztése, a tanult zenei szerkezetek, tempók, dinamikai árnyalatok, valamint az eltérő karakterek felhasználásával. A mozgásos rögtönzések fejlesztése a fantázia szabadságával. A kreativitás fejlesztése, az örömteli zenélés képességének átélése. A zenei fantázia fejlesztése. A ritmikai és dallami ismeretek bővítése, erősítése. A kottaírás- és olvasás elemi szintjének megerősítése. A relatív szolmizáció használata, a dó hang helyének változásai. Ritmusok és dallamok felismerése kotta alapján, a belső hallás erősítése. Érzelmi átélés, ráhangolódás segítése, odafordulás, beleélés elérése. Cselekvéses, perceptív, fogalomalkotó, analógiás és logikus gondolkodás fejlesztése. Koncentráció-, kreativitás- és figyelemfejlesztés, érzelmi-akarati beállítódás. Ráismerés, felismerés, besorolás, megkülönböztetés, összehasonlítás képességének fejlesztése. Auditív és téri tájékozódás fejlesztése. Észlelés, megismerés, megértés, rögzítés, azonosítás, bevésés folyamatának erősítése. Összefüggések felismerése. Hangzás – név – jel kapcsolat erősítése. Auditív és motoros kapcsolat fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

1.1 ÉNEKLÉS Gyermekdalok, körjátékok Dalok az állatokról, évszakokról, ünnepekről Párosító dalok Virágénekek Régi stílusú magyar népdalok Új stílusú magyar népdalok Más népek dalai Kánonok	Élményszerzés az örömteli éneklés gyakorlásával. Egyéni képességeik szerinti részvétel a közös éneklésben, daltanulásban. Minél több tanult dal, közös és egyéni, átélt, a tartalomnak megfelelő énekléssel történő előadása. Törekvés a kifejező, tiszta éneklésre, az értelmes szövegkezelésre, a helyes légzés és artikuláció tanult szabályainak betartására. Érzelmi azonosulás a dalok hangulatával, tartalmával, megfelelő tempó és hangerő választása a dalok előadásához. A tanult dalok felismerése, jellemző ritmus-, dallam- vagy szövegmotívumaik alapján A tanult dalok csoportosítása adott szempontok alapján. Ritmuskíséretes éneklés. Zenei ízlés fejlődése, kedvenc dalok választása.
1.2 GENERATÍV KREATÍV ZENEI TEVÉKENYSÉG Énekes rögtönzések Hangszeres rögtönzések Hangulatok, érzelmi állapotok kifejezése hangszeres és énekes formákban	Dallamok kitalálása saját névre, mondókák, versek megzenésítése, zenés előadása, kötött és szabad formákban. Aktív részvétel a ritmusosztinátiós gyakorlatokban, ritmuszenekari megszólaltatásokban. Ellenritmus-, rákritmus megszólaltatása. Kérdés-válasz játékok kitalálása ritmusokkal és dallamokkal. A zenei élmények kifejezése változatos formákban. A zenei összetevők megjelenítése mozgásos formákban, kötött és szabad gyakorlatok zenére. Dramatizálható zenei anyagok mozgásos megjelenítése, szabad és kötött formákban.
1.3 FELISMERŐ KOTTAOLVASÁS A négyes ütem A hármas ütem Újabb ritmusértékek További szolmizációs hangok, a teljes hétfokú hangsor Számkotta Ötvonalas kotta írása-olvasása, vándorló dó-hellyel	Új ismeretek szerzése a ritmusok jelölése, megszólaltatása terén. A tanult ritmusértékek felismerése, részvétel írásukban, olvasásukban. Tájékozódás a hanglétrán és a vonalrendszerben. Törekvés a szolmizációs hangok és kézjelek pontos használatára, a hétfokú hangsor megismerésére Aktív részvétel a ritmikus játékokban, gyakorlatokban, versek, mondókák ritmizálásában, ritmusok differenciált megszólaltatásában. Aktív részvétel kották másolásában, írásában- olvasásában, tanári segítségnyújtás mellett. Kottaolvasás „némán”, a belső hallás tudatosítása. Különféle kották használata tanári segítséggel.
Fogalmak	Ritmus, dallam, szöveg, tartalom és hangulat. Szómagyarázat.

	Párosító dal, virágének. Régi stílus, új stílus. Dalkezdés és -zárás. Lassú, közepes és gyors tempó, lassítás, gyorsítás. Halk és hangos éneklés, halkítás, hangosítás. Ritmuszenekar, ellenritmus, rákritmus. Ritmusosztinató. Ritmusérték. Zenei kérdés-válasz. Zene és mozgás. Dallamrögtönzés. Ötfokú hangsor, hétfokú hangsor. Szám és hang. Vándorló dó-hang. Belső hallás.

Témakör	2. Zenei befogadás	óraszám: 72 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A zenei befogadást elősegítő képességek erősítése. A koncentráció, a zenei memória, a zenei fantázia, a zenei történéseket megelőlegező képességek alakítása, fejlesztése. A belső hallás tudatosítása, erősítése. Ritmusok felismerése kottakép alapján. A dallamhallás képességének erősítése. A zenei hallás fejlesztése, az irányított figyelem alkalmazásának gyakorlása. Az irányított figyelmű zenehallgatás kialakítása, megfigyelési szempontok segítségével a zeneművek elemzése. Egyre hosszabb zenei részletek hallgatása. Az emocionális érzékenység fejlesztése, differenciálás a zenei hangok, hangzások között. Vokális és instrumentális hangszínek felismerése, a hangszínhallás fejlesztése. A zenei memória fejlesztése. A figyelem irányultságának és intenzitásának fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, összefüggések felismerése képességének fejlesztése. Hangzás – név – jel kapcsolat felismerése. Auditív és motoros kapcsolat erősítése. Logikus, analógiás, perceptív és cselekvéses gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1 BEFOGADÓI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE Hangok, hangzások Játékok, gyakorlatok a zenei fantázia erősítésére Történetek, érzések, élmények, hangulatok	Részvétel játékokban, gyakorlatokban a zenei fantázia és a belső hallás fejlesztésére. Konszonáns és disszonáns hangzások felismerése, elemzése. A hangzás keltette érzések megfogalmazása. Történetek, érzések, élmények, hangulatok kifejezése zenei eszközök segítségével. Ritmus- és dallam megszólaltatása fokozatosan, emlékezetből. Alapritmusok, ütemfajták, egyszerű dallammotívumok felismerése kézjelről, színes kottáról, betűkottáról, kottaképről. Dallamok irányának, mozgásának követése, érzékelése.

	Egyszerűbb dallampárok összehasonlító megfigyelése: azonosság, hasonlóság, különbözőség. Dallamsorok elemzése, összehasonlítása, jelölése. Dalok felismerése rövid zenei részlet alapján.
2.2 ZENEHALLGATÁS Környezetünk hangjai Hangszerek hangzása, zenei hangok Egyidejű hangzások Kórusok hangzása A tanult dalok különböző stílusú (klasszikus, népzenei, könnyűzenei) feldolgozásai Részletek zenés mesékből, cselekményes zeneművekből, klasszikus zenei művekből	A többször hallott, meghallgatott zenei részletek felismerése. A zenehallgatás tanult szabályainak a betartása. Kezdetben rövid ideig tartó, később egyre hosszabb zenei részletek irányított figyelmű meghallgatása, elemzése. Hangszerek hangjának felismerése, több hangszer egyidejű hangzásának felismerése. Kórusok hangjának, hangzásának megfigyelése. A hangzás különbségeinek megfigyelése.
Fogalmak	Ritmussor, dallamsor. Dallampár. Kellemes és kellemetlen hangzás. Hangszer, kórus. Zenés mese. Megfigyelési szempont.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus lső évének végére 3.évfolyam	Kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklésre való törekvés. Az éneklési kedv és énekbátorság erősödése. Énekhang, éneklési kedv fejlődése, részvétel a különféle éneklési játékokban, gyakorlatokban. Ismeretek a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Képesség a hallás utáni daltanulásra. Muzikalitás, zenei hallás fejlődése. A zenei kreativitás fejlődése. Részvétel a ritmikai, dallami és mozgásos improvizációkban. Az örömteli zenélés képességének átélése. Növekvő játékbátorság a zenei folyamatok mozgásos ábrázolása terén. Ritmusok felismerése, írása-olvasása, megszólaltatása. A ritmusérzék fejlődése, aktív részvétel a ritmikus játékokban, gyakorlatokban. A tanult kották felismerése, olvasása, dallamok éneklése kották segítségével. Az írásbeli feladatok kivitelezése tanári segítségnyújtás mellett. Egyre nagyobb fokú önállóság a zenei írás-olvasás terén. A zenei hallás, a zenei memória, a muzikalitás fejlődése. A többször hallott hangok, hangzások felismerése. Dalok felismerése jellemző részleteik alapján. Zenei részletek irányított figyelmű hallgatása. Aktív befogadás, érzelmi átélés.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 4. évfolyam	Kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklés. Az éneklési kedv és énekbátorság erősödése. Énekhang, éneklési kedv fejlődése, részvétel a különféle éneklési játékokban, gyakorlatokban. Ismeretek a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Képesség a hallás utáni daltanulásra. Részvétel kánonéneklésben. Muzikalitás, zenei hallás fejlődése. A zenei kreativitás fejlődése. Aktív részvétel a ritmikai, dallami és mozgásos improvizációkban. Az örömteli zenélés képességének átélése. Növekvő játékbátorság a zenei folyamatok mozgásos ábrázolása terén. Ritmusok felismerése, írása-olvasása, pontos megszólaltatása. A ritmusérzék fejlődése, aktív részvétel a ritmikus játékokban, gyakorlatokban. A tanult kották felismerése, olvasása, dallamok éneklése kották segítségével. Az írásbeli feladatok pontos kivitelezése tanári segítségnyújtás mellett. Egyre nagyobb fokú önállóság a zenei írás-olvasás terén. A zenei hallás, a zenei memória, a muzikalitás fejlődése. A többször hallott hangok, hangzások felismerése. Dalok felismerése jellemző részleteik alapján. A tanult hangszerek, kórusok hangjának, hangzásának felismerése, többszöri meghallgatás után. Zenei részletek irányított figyelmű hallgatása. Aktív befogadás, érzelmi átélés.

VIZUÁLIS KULTÚRA

A vizuális nevelés legfontosabb célja, hogy segítse a tanulókat az őket körülvevő világ vizuálisan értelmezhető jelenségeinek megértésében, ezen belül a vizuális művészeti alkotások átélésében és értelmezésében, illetve ennek segítségével környezetünk tudatos alakításában. Ez a cél a tanórai kereteken belül az alkotva befogadás elvét követve valósulhat meg a leghatékonyabban, azaz a tantárgy jellemző tulajdonsága, hogy aktív tanulói tevékenységen alapul.
A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti műalkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét. A tantárgy kulcsszerepet játszik a tanulók érzelmi fejlesztésében, mely az őket körülvevő világhoz való pozitív érzelmi viszonyulásuk kialakításának fontos eszköze. Ennek eredményeként elérendő cél, hogy a tanulók a magyar kultúrára büszkék legyenek, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. További fontos cél, hogy a tanulók ismerjék meg az európai és egyetemes vizuális kultúra legjelentősebb képzőművészeti és építészeti alkotásait, alakuljon ki bennük érdeklődés a vizuális

jellegű művészetek iránt. Váljanak nyitottá a régmúlt korok, illetve az őket körülvevő XXI. század művészeti jelenségek befogadására.

Fontos cél továbbá a minél szélesebb körű anyaghasználat, az alkotó tevékenységen keresztül a kéz finommotorikájának fejlesztése, a változatos médiumok és megközelítési módok alkalmazása, a vizuális médiumok közötti átjárhatóság és a művészi gondolkodás szabadságának a kialakítása. Mindez segíti a tanulók tájékozódását az őket érő nagy mennyiségű vizuális információ feldolgozásában, szelektálásában, s végül majd az önálló, mérlegelni képes szemlélet kialakításában. Jelen korunk jellemző képkészítési lehetőségeit is figyelembe véve további cél a vizuális kommunikáció digitális kultúrához is köthető mindennapi formáinak, illetve az épített környezet és a tárgyi világnak a vizsgálata, valamint a környezetalakítás tudatosságának fejlesztése.

A vizuális nevelés kiemelt feladatának tekinti a kreativitás fejlesztését, mely a vizuális problémamegoldás folyamatában fejleszthető és gyakorolható. A tanulók kreativitása az örömteli, kísérletező, az élményekben gazdag, alkotó tevékenység közben bontakozhat és teljesedhet ki, mely mind az egyén, mind pedig a közösség alkotó energiáinak a motorja lehet. Lényeges elem mindezekben a motiváció kialakítása az önmagát folytonosan építő, alkotói magatartás megteremtésére és a folyamatos önművelésre. Ezzel összefüggésben fontos a tanulók önértékelésének és önismeretének fejlesztése, a mérlegelő szemlélet kialakítása, amelynek az önálló és a társakkal együttműködő gyakorlati feladatmegoldásokban kell megjelennie és működnie a tanulók fejlesztése során. A vizuális nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos eleme, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző alkotva tanulás érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatása működik.

A vizuális kultúra (rajz, kézművesség) tantárgy közvetlen célja az alkotás öröme, az önmegvalósítás, a felszabadultság kialakítása a tanulókban a környező világ vizuális sokfélesége és az emberi alkotások iránti érdeklődés felkeltésével a kézműves és művészi jellegű alkotások létrehozására során.

A vizuális kultúra célja egyrészt az ízlés, képzelőerő, önkifejezés képességének kialakítása a forma-, szín-, ritmusérzék kibontakoztatásával, a mozgáskoordináció, a figyelem, emlékezet és a kooperativitás fejlesztésével, másrészt az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók hozzásegítése a látható világ értelmezéséhez, a szépség esztétikai élményének élvezetéhez.

A vizuális kultúra tantárgy a Nat és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve által megjelölt nevelési, fejlesztési feladatok megvalósítására a művészet és önkifejezés eszközeivel indirekt módon és integráltan kínál lehetőséget. Az erkölcsi nevelés terén kitartásra és erőfeszítésre tanít a feladatok végrehajtásában, az alkotások eszmei tartalmának értelmezésével és kifejezésével. A magyar alkotók, népi kézműves- és iparművészek munkáinak megismerése és értékelése révén nemzeti azonosságtudatra ébreszti a tanulókat. Az önismeret és társas kultúra fejlesztésére alkalmat kínálnak a gyermekmunkákból akár tanórai, akár intézményi szinten szervezett kiállítások, amelyek során lehetőség nyílik a pedagógusi értékeléssel párhuzamosan történő önértékelésre és társértékelésre. A lelki egészség megőrzése, illetve annak helyreállítása, az érzelmi intelligencia fejlesztése különösen fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében. Az érzelmi nevelés számos aspektusát foglalja magában a művelődési anyag a saját, a társak és a képzőművészek alkotásainak révén. A természeti témák alkalmat adnak a környezettudatosság erősítésére, a természeti és az ember által teremtett környezet megóvására való törekvés és a minden élő iránti tisztelet kialakítására.

A kiemelt fejlesztési feladatok közé tartozik a tanulók megismerő és befogadó képességének fejlesztése a közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozásával, az ismeretszerzés, a tanulás, a térbeli tájékozódás és a kommunikációs képességek közvetítésével. Kreativitásuk, alkotóképességük és művészeti-esztétikai befogadó képességük élénkítése során fejlődik problémamegoldó gondolkodásuk is. Az önismeret, önértékelés, önszabályozás magasabb fejlettségi szintre emelésére szintén jó alkalmat kínálnak a rajzórák, foglalkozások.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a műveltségi terület lehetőségeket kínál a tehetség kibontakoztatására is. A gyakorlati, manipulációs tevékenységek élményszerűségükkel segítik az ismeretek elmélyítését és serkentik a tanulók kreativitását.

A sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók nevelésének-oktatásának valamennyi momentumát átszövi a habilitációs-rehabilitációs tevékenység. A képzelet, kifejezőképesség, kreativitás fejlesztésére egyik legalkalmasabb színtér a művészetek műveltségterület. A rajz, a kézművesség és a médiaismeret tantárgyként és szabadidős foglalkozásként egyaránt változatos és széleskörű lehetőségeket kínál a figyelemkoncentráció, a tartós és szándékos figyelem és emlékezet fejlesztésére, a tevékenységek kitartó végzésének megvalósítására, a feladattartás erősítésére.
A képzőművészeti alkotások esztétikai élményt adóan támogatják a megfigyelő- és elemzőképesség megalapozását, valamint az esztétikai érzékenység készségeinek fejlesztését. A téri, időbeli tájékozódás fejlesztése a tanulók művészeti befogadó és alkotó tevékenységeinek során egyaránt megvalósul. A kommunikációs képességek, az élmények, benyomások megfogalmazásának, kifejezésének képessége szóban és ábrázolásban egyaránt fontos rehabilitációs feladat. A finommotorika és a célszerű, tudatos eszközhasználat fejlesztése egyben a cselekvéses tanulás, ismeretszerzés eszközéül is szolgál.
A tanulók felelősségérzetének kialakítása, megerősítése maguk és környezetük iránt szociális kompetenciáik, erkölcsi tartásuk egyik legfontosabb komponense, tehát kiemelt habilitációs feladat. Az egyéni vagy közös alkotás örömének felfedezése, megélése motivációs élményként segíti az ok-okozati összefüggések, következmények felismerését, következtetések levonását, vagyis a kauzális gondolkodást. Az önismeret, önértékelés, a társas kapcsolatok, a pozitív alkalmazkodóképesség, kapcsolatteremtő és együttműködési képesség alapját képezik a tanulásnak és a későbbi munkavégzésnek, a harmonikus, élhető felnőttkor megteremtésének.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók ismeretelsajátítási folyamataiban az egyénre szabott motiváción kívül jelentős szerephez jut a motoros tanulás, a tevékenységbe ágyazott kognitív fejlesztés. A különféle matériákkal, eszközökkel végzett tevékenységek során szerzett mozgásos és kognitív tapasztalatok transzfer hatásként érvényre juthatnak a közismereti tantárgyaknál is. A vizuális kultúra tantárgy alkalmat kínál az enyhe értelmi fogyatékos tanulók tehetséggondozására, amellyel pozitív énképüket, társadalmi integrációjukat erősíti és támogatja a társadalmi esélyigazságosság megnyilvánulásait.
A tanulók kulcskompetenciának fejlesztését sokoldalúan szolgálhatja direkt és indirekt módon a vizuális kultúra tantárgy. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára elengedhetetlen a sok érzékszervi tapasztalat, a megfigyelések sokszínűsége és a manipulatív tevékenységre épülő ismeretgazdagítás. A kreativitás, kíváncsiság, divergens gondolkodás, eredeti látásmód és alkotókedv nem intelligenciafüggő, ezért a tanítványok sikeresek lehetnek e területen. A kommunikáció terén a beszédértés és a beszédprodukció fejlesztését kiemelt feladatként említi az Irányelv. A tantárgy számos lehetőséget teremt

a beszélgetésre, az érzelmek, gondolatok kifejezésére, véleménynyilvánításra, az anyanyelv kifejező, informáló, felhívó funkcióinak alkalmazására a közlés, megbeszélés, rábeszélés formáiban.

1–2. évfolyam

A vizuális kultúra elsődleges célja kisiskolás korban, hogy a gyermeki alkotási vágyra és játékos kedvre alapozva átvezetést képezzen az óvodai nevelési fázisból az iskola világába, fejlesztve a hatékony tanuláshoz szükséges képességek kialakítását, megerősítését. A közös gyermeki alkotások során fejlődik a tanulók kommunikációs és kooperációs, reális ön- és társértékelési képessége.

Cselekvéses-tapasztalati tudásokhoz jutva értékelik és óvják a természeti és az épített környezet értékeit, felszabadultságot és örömet jelent azok szépsége, esztétikuma. Ha örömüket lelik az alkotás folyamatában és alkotásaik eredményében, erősödik pozitív énképük.

A tanórákon az erkölcsi nevelés a saját munkáért, a közös alkotásért vállalt felelősség, valamint az önfegyelem gyakorlásaként valósulhat meg. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését, az önbizalom erősítését szolgálhatják a tanulói alkotások ön- és társértékelő mozzanatai.

A tanulói alkotások kivitelezése során az anyagokkal való környezettudatos gazdálkodásra és a szűkebb környezet esztétikus, rendezett kialakítására és fenntartására nyílhat alkalom.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1.Vizuális nyelv és technikák</td><td>óraszám: 35 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A vizuális nyelv alapelemeinek – szín, forma, tömeg – megismerése, környezeti relációkban való megértése és azok felhasználása az alkotótevékenység során, a tanulói személyiség érzelmi és mentális gazdagodása érdekében.
Közös alkotásokban a kooperativitás kialakítása és fejlesztése.
Képességfejlesztési fókuszok: lendületes mozgással formaalkotási képesség; kompozíciós képesség (egyensúly); formaérzék; formalátás; formaalkotás és összehasonlítás képessége; vizuális ritmus képzésének képessége; tárkészítés képessége; mozgásemlékezet; mozgásfantázia; élménykifejezés képessége.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. A vonal
A vonal mint a mozgás lenyomata tapasztalati értelmezése.
A vonal mint a mozgás kifejezője.
A vonal mint formaképző elem.
1.2. A folt
A folt keletkezése.
A folt változtathatósága.
1.3. A szín
Szín, színritmusok alapszínekkel.
1.4. Forma és nagyság
Forma és nagyság három dimenzióban, térformák.
Természeti formák ritmusa.</td><td colspan="2">A vizuális nyelv alapvető elemeinek használata és megkülönböztetése.
Képi elemek komponált megjelenítése.
Legalább két grafikai és színes technika alkalmazása.</td></tr>
</table>

Mesterséges formák megfigyelése. *1.5. Síkforma, térforma* Szabályos és szabálytalan síkformák. Szabályos és szabálytalan térformák. Sík és térformákból alkotott ritmusok. Formaredukciók.	

Fogalmak	Álló egyenes, fekvő egyenes, kréta, ecset, lendületes kézmozgás, ferde egyenes, hullámvonal, körvonal, ismétlődés, folt, szín, szétfolyás, összefolyás, keveredés, foltforma, színezés, egyenletes, ugyanolyan, egyforma, más alakú, oldal, kisebb, nagyobb, hatalmas, egyik csoport, másik csoport, kövérebb, sovány abb, kék-sárga, piros, vízfesték, tempera, csomagolópapír, selyempapír, papírtépés, színes papír, ragasztó, könyvjelző, gyufásdoboz, krepp papír, papírszalag, papírcsík, gyertya, álló és fekvő nyolcas, ovális forma, zöld, narancssárga, lila, átalakítás, hozzátevés, elvevés, szabályos, szabálytalan.

Témakör	2. Kifejezés, képzőművészet	óraszám: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A pszichikus funkciók fejlesztése, az élmények, hangulatok kifejezése elemi képzőművészeti eszközökkel. Képzőművészeti alkotások hangulati értékelése, elemi szintű értelmezése. *Képességfejlesztési fókuszok:* képzeteket felidéző ábrázolási képesség; kompozíciós képesség; formaérzék; képalkotó képesség; képolvasási képesség; ábrázolási képesség – tárgyi megfeleltetés képessége; jelzés szintű térábrázoló képesség; emberábrázolás képessége.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Alkotótevékenység 2.1. *Hangulatok, élmények* Évszakok hangulatának kifejezése. Színhangulat kifejezése – az évszakok jellemző színei. Vonal felhasználása élmény kifejezéséhez. Színhangulat kifejezése foltképzéssel. Hangulat kifejezése ujjnyomással és foltfestéssel.	*Alkotótevékenységben:* Átélt élmények, hallott, látott vagy elképzelt történetek vizuális megjelenítése síkban, térben és időben. Önkifejezés, érzelmek, hangulatok kifejezése többféle eszközzel: verbálisan, vizuálisan, gesztussal.

Élmény, hangulat kifejezése színnel és formával. Hangulat kifejezése természetes formák felhasználásával.	
Befogadás – alkotás 2.2. *Reaktív alkotás, élmények, hatások kifejezése* Művészeti ágak (zene, irodalom, a képzőművészeti ágak, tánc, design) legfontosabb megkülönböztető jegyei.	*Befogadó tevékenységben:* Képzőművészeti alkotás hatására hangulat kifejezése mozgással, dallammal, gesztusokkal, verbálisan. Képzőművészeti alkotás hatására hangulat kifejezése természetes formák felhasználásával. Érzelmek kifejezése fantáziakép és bábfigurák készítésével természeti formákból. Élménykifejezés vonalakból alakított formákkal. Élménykifejezés egyéni formaalkotással. Saját munkák, művészeti alkotások, vizuális jelenségek elemi szintű leírása, elemzése és összehasonlítása. Esztétikai élmény átélése.

Fogalmak	Ősz, barna, hangulat, fa, táj, nap, arc, önarckép, víz, hullámzás, hajó, hal, falevélhullás, szél, faág, falomb, fólia, toll, fotó, kivetítés, írásvetítő, száraz, zörög, avar, fej, test, kéz, láb, kígyó, tekeredés, összemosódás (színek), szomorú, vidám, lassú, gyors, lágy, friss, szeptember, október, november, havazás, hideg, jeges, hideg szín, hóember, virág, rügy, rózsaszín, piros, fehér.	
Témakör	3. Vizuális kommunikáció	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű képi közlések megalkotási képességének kialakítása. Jelenségek, képek, magyarázó ábrák elemi szintű értelmezési képességének kialakítása. Szabadkézi rajzos és montázstechnikai jártasság kialakítása. *Képességfejlesztési fókuszok:* ábraolvasás és tulajdonságok felismerésének képessége; kapcsolatok felismerésének képessége; gesztusok megértésének képessége; mimika megértésének, képen való felismerésének képessége; képolvasási képesség, képi jelek megértése; vizuális kifejezőképesség; érzelmek kifejezésének legegyszerűbb jelzései.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Befogadó tevékenység *3.1 Vizuális jelek befogadása, értelmezése* Nonverbális kommunikációs eszközök. A vizuális hatáskeltés eszközei.	*Befogadó tevékenységben:* Képolvasás. Emberi gesztusok értelmezése cselekvéssel. Térbeli irányok jelzése, értelmezése. Emberi gesztusok értelmezése képi jelekből. Arckifejezések értelmezése a valóságban és képen.

Technikai képalkotás – fényképezés, videofelvétel, film jelentősége. Egyszerű jelzések, piktogramok.	
Alkotótevékenység *3.2. Vizuális kommunikáció szerepe a kifejezésben* Tárgyas napirend. Rajzos naprend. Egyszerű piktogramok. Fotók.	*Alkotótevékenységben:* Egyszerű vizuális kommunikációt szolgáló megjelenítések tervezése (elemi szintű jel, napirendi rajz, alaprajz, térkép). Folyamat, mozgás megjelenítése egyszerű eszközökkel (elemi szintű folyamatábra, fázisrajz).

Fogalmak	Fiú-lány, néni-bácsi, hajszín, lányruha, fiúruha, magas-alacsony, gyerek, felnőtt, anya, apa, gyerek, család; Gyere ide! Menj el! jobbra-balra, körbe, föl-le, integetés, magyarázat, sírás, nevetés, vidám-szomorú, reggel, délelőtt, dél, délután, este, éjjel.

Témakör	4. Tárgy- és környezetkultúra	óraszám: 44 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása egyszerű tárgyak készítésében. Tájékozottság kialakítása a közvetlen környezet tárgyainak forma – funkció – anyag összefüggéseinek rendszerében. Néhány egyszerű kézműves technika alapfogásainak elsajátíttatása. Környezettudatosság lehetőségeinek felismertetése a vizuális kultúrában. A népi tárgykultúra legjellemzőbb tárgyainak megismertetése. *Képességfejlesztési fókuszok:* vizuális ritmus képzésének képessége; manualitás, finommotorika; tárgykészítési képesség; formaészlelés – nagyság és minőség meglátása; plasztikus formaalakítás képessége.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Befogadó tevékenység *4.1. Művészeti környezet* Múzeum- és képtárlátogatások, megfigyelések. *4.2. Élettér – természeti és épített környezet* Az épített környezet esztétikuma. Az épített környezet védelme. Környezettudatosság. *Befogadás-alkotás* Reflexiók a látottakról – verbális, saját vizuális megjelenítés.	*Alkotótevékenységben:* Egyszerű makett elkészítése. Környezet-átalakítás egyszerű eszközökkel. Egyszerű tárgy elkészítése. *Befogadó tevékenységben:* Közvetlen környezet tárgyainak, épületeinek megfigyelése – funkció, anyag, forma szerint. Kiállítás, múzeumlátogatások, reflexiók a látottakra közvetlen tapasztalatok alapján. A legfontosabb nemzeti szimbólumok felismerése (nemzeti színek, címer, országzászló, Országház, Szent Korona).

Alkotótevékenység *4.3. Tárgyak alkotása, díszítése* Tárgykészítés természeti formákból. Tárgykészítés agyagból. Tárgykészítés papírból. Tárgyak csomagolása, díszcsomagolás.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fűzés, damil, cérna, csomó, agyag, kiégetés, gyúrható, gömbölyítés, golyó, gyöngy, spárga, bőrszíj, kisebb-nagyobb, egyforma, teknős, süni, sodrás, agyaghurka, ünnep, névnap, születésnap, Anyák Napja, csomagolás, selyempapír.
Elvárható tanulási eredmények az 1. évfolyam végére	A tanuló képes: – az elemi balesetmegelőzési szabályokat megfigyelni, figyelmeztetésre betartani – a lendületes kézmozgás elemeinek produkálására, – a tantárgy során használatos eszközöket megismerni, az alapvető eszközöket megnevezni – a formák megfigyelésére, azok nagyság szerinti rendezésére segítséggel – a tanult vonalak alkalmazásával felismerhető ábra, rajz készítésére, – családábrázolás értelmezésére, – egyszerű gesztusok megértésére, képes ezek ábrázolására kisérleteket tenni – térbeliségre vonatkozó irányok kézmozdulattal való jelzésére – munkaterületétnek egyre nagyobb fokú tisztán tartásával, tárgyat készíteni, – utánzással egyszerű formákat készíteni, – saját alkotását megfigyelni
Elvárható tanulási eredmények az 2. évfolyam végére	A tanuló képes: – az elemi balesetmegelőzési szabályok betartására, – a lendületes kézmozgás kivitelezésére, – a tantárgy során használatos eszközök megnevezésére és adekvát használatára, – a formák megfigyelésére, azok nagyság szerinti rendezésére, – egyszerű esztétikus alkotás elkészítésére, – bátor kísérletezésre az egész rajzfelület befestéséhez, kitöltéséhez,

	– a már begyakorolt technikákkal, kevert technikával alkotás létrehozására, – társaival való kooperációra a közös alkotás során, – egyszerű gesztusok megértésére és reprodukciójára, – térbeliségre vonatkozó irányok kézmozdulattal való jelzésére, illetve felismerésére, – munkaterületét tisztán tartva, használható tárgyat készíteni, – tudatosan változtatni az alkotás nagyságát, – utánzással egyszerű formákat készíteni, – esztétikusan becsomagolni egy egyszerű formájú tárgyat, – saját alkotása feletti örömre.

3–4. évfolyam

A tantárgy sajátos fejlesztési célja, hogy a vizuális kultúra tantárgy élményt adóan járuljon hozzá a tanulási képességek intenzív fejlesztéséhez, a sérülésből eredő hátrányok leküzdéséhez, kreativitásra, aktivitásra ösztönözve az enyhe értelmi fogyatékos kisiskolásokat. Az egyéni vagy közös alkotótevékenység elősegíti a kisgyermekek személyiségének pozitív változásait, énképük pozitív megerősítését, kiváltképp az önismeret és a társas kultúra, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság kialakítása tekintetében.
A vizuális kultúra tantárgy természetes módon kínál alkalmakat az individualizációs eljárásoknak akár terápiás, akár tehetséggondozási célzattal.
A tantárgy szerepe a fejlesztési területekben és a kulcskompetenciákban, hogy megvalósuljon az erkölcsi nevelés, a saját munkáért, a közös alkotásért vállalt felelősség, valamint az önfegyelem gyakorlása során. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését, az önbizalom erősítését szolgálhatják a tanulói alkotások ön- és társértékelő mozzanatai.
A tanulói alkotások kivitelezése során az anyagokkal való környezettudatos gazdálkodásra és a szűkebb környezet esztétikus, rendezett kialakítására és fenntartására nyílhat alkalom.

Témakör	1. Vizuális nyelv és technikák	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális nyelv alapelemeinek – szín, forma, tömeg – megismerése, környezeti relációkban való biztos értése, felhasználásuk az alkotótevékenység során. A tanulói személyiség érzelmi és mentális gazdagítása a rajz tantárgy eszközrendszerével. A kooperativitás fejlesztése és működtetése a közös tanulói alkotási folyamatban. *Képességfejlesztési fókuszok:* érzelmek (egyszerű kivitelezésű) grafikus kifejezésének képessége; elhagyás és kiemelés képessége; forma- és	

	színkompozíciós képesség; vizuális ritmus létrehozásának képessége; alakítási készség; formaérzék; alak-háttér, gestalt-látás; téralakítás képessége.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1. A vonal A vonal, mint érzelem, indulat kifejezője. A vonal, mint a folt határa *1.2. A folt* Folt létrehozása különféle technikákkal. Foltképzés ceruzával. *1.3. A szín* Színkeverés. Színritmusok. Forma- és színkompozíciók létrehozása adott formákból. *1.4. Reprodukció, sokszorosítás* Sokszorosítás nyomtatással. A nyomtatás dekoratív felhasználása. Természeti anyagok felhasználásával vizuális ritmusok létrehozása. *1.5. Síkforma, térforma* A vonal mint a síkforma körvonala. A folt mint a térforma árnyéka. Pozitív-negatív forma. Kompozíciók forgásformákból. Változatos ritmikus térfelületek létrehozása különféle anyagokkal és technikákkal. Egyszerű tér kialakítása – pl. dobozból bababház.	Érzelmek kifejezése vonalak segítségével. Kontúr, behatárolás alkalmazása. Folt létrehozása színkeveréssel. Alapszínek tudatos alkalmazása. Másolás és leképezés. Színezés vonalhatárok betartásával. Sokszorosítási technikák alkalmazása. Tárgykészítési technikák alkalmazása. Sík- és térformák megfigyelése. Sík- és térformák gyakorlati szempontú differenciálása. A forgásformák (henger) létrehozása, megfigyelése tapasztalati úton. A felület fogalmának tisztázása szemléleti-tapasztalati úton.
Fogalmak	Lágy, kemény, kellemes, erőteljes, rajzszén, folthatár, elválasztás, összekötés, átfestés, alapszín, átmásolás, átlátszó, egész forma, részforma, krumplinyomás, dugónyomás, szerkezet, levélerezet, kerek, gömbölyű, gömbölyded, árnyék, henger, felület, fényforrás, megvilágítás, háttér, szerkezet.

Témakör	2. Kifejezés, képzőművészet	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A pszichikus funkciók fejlesztése, az élmények, hangulatok kifejezése elemi képzőművészeti eszközökkel. Képzőművészeti alkotások hangulati értékelése, értelmezése képességének fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* képalkotó képesség; kompozíciós képesség; készségszintű eszközhasználat; képolvasási képesség; jelzésszintű térábrázoló képesség; emberábrázolás képessége.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Alkotótevékenység *2.1. Hangulatok kifejezése* Évszakok hangulatának kifejezése. Színhangulat kifejezése – az évszakok jellemző színei. Színhangulat kifejezése foltképzéssel. Élmény, hangulat kifejezése színnel és formával. Díszletfestés bábelőadáshoz. Fekete-fehér színek alkalmazása a hangulatfestésben. *Befogadás* *2.2.Emberi kapcsolatok különféle ábrázolásainak megélése* Művészeti ágak (zene, irodalom, a képzőművészeti ágak, tánc, design legfontosabb megkülönböztető jegyei *Befogadás – alkotás* *2.3. Saját élmények interpretációi* Képzőművészeti alkotás hatására hangulat kifejezése mozgással, dallammal, gesztusokkal, verbálisan. Képzőművészeti alkotás hatására hangulat kifejezése festéssel, montázzsal.	*Alkotótevékenységben:* Átélt élmények, hallott, látott vagy elképzelt történetek vizuális megjelenítése síkban, térben és időben – saját élmény szintjén tetszőleges interpretációban. Polaritások érzékeltetése fekete és fehér színnel. Önkifejezés, érzelmek, hangulatok kifejezése többféle eszközzel: verbálisan, vizuálisan, gesztussal. *Befogadó tevékenységben:* Élethű és absztrakt ábrázolású műalkotások megfigyelése. Emberi kapcsolatok vizuális kifejezését ábrázoló művek megfigyelése. Saját munkák, művészeti alkotások, vizuális jelenségek elemi szintű leírása, elemzése és összehasonlítása. Esztétikai élmény átélése.

Érzelmek kifejezése fantáziakép és bábfigurák készítésével háztartási hulladékokból. Emberi kapcsolatok kifejezése vizuális eszközökkel. Érzelmek kifejezése színekkel – vizes alapú festéssel.	

Fogalmak	Hegy, domb, völgy, kocsi, vonat, szeretet, testvéri szeretet, csecsemő, kapcsolat, mozdulat, öröm, boldogság, ködös, elmosódott, hideg szín, meleg szín.	
Témakör	3. Vizuális kommunikáció	óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű képi közlések megalkotási képességének kialakítása. Jelenségek, képek, magyarázó ábrák elemi szintű értelmezési képességének kialakítása. Szabadkézi rajzos és montázstechnikai jártasság kialakítása. Térlátás fejlesztése. Rekonstrukciós képesség fejlesztése. Analízis-szintézis gondolkodási műveleteinek fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* ábraolvasás és tulajdonságok felismerésének képessége; képolvasási képesség, képi jelek megértése; reklámok kritikus szemlélete.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Befogadó tevékenység *3.1. Vizuális jelek értelmezése, „olvasása”* Képolvasás. Mértani tárgyak egy nézete (pl. kocka – négyzet). Mértani tárgyak két nézete (pl: hasáb, henger). Egyszerű jelzések, piktogramok plakátok. *Befogadó-alkotó tevékenység* *3.2. Megfigyelés utáni alkotás, formaredukció* Tárgyak nézetei. *Alkotótevékenység* *3.3. Vizuális közlések, jelzések tanulói alkotásokban* Rajzos napirend.	*Alkotótevékenységben:* Egyszerű vizuális kommunikációt szolgáló megjelenítések tervezése (elemi szintű jel, napirendi rajz, alaprajz, térkép). *Befogadó-alkotó tevékenység:* Tárgyak felismerése és jelzése egy nézet alapján. Tárgyak legjellemzőbb nézeteinek megfigyelése, lerajzolása egy nézet alapján. *Befogadó tevékenységben:* Képolvasás. Mértani tárgyak felismerése egy nézetük alapján (pl.. kocka – négyzet). Mértani tárgyak felismerése két nézetük alapján (pl: hasáb, henger). Egyszerű jelzések, piktogramok megértése. Plakátok értelmezése.

Egyszerű piktogramok. Plakát.		
Fogalmak	Alaprajz, plakát, felismerhető, nézet (felülnézet, oldalnézet), sorrend, üzenet, reklám, lényeg, meggyőzés, rábeszélés.	
Témakör	4. Tárgy- és környezetkultúra	óraszám: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása egyszerű tárgyak készítésében. Tájékozottság kialakítása a közvetlen környezet tárgyai forma – funkció – anyag összefüggéseinek rendszerében. Néhány egyszerű kézműves technika alapfogásainak elsajátíttatása. Környezettudatosság lehetőségeinek felismertetése a vizuális kultúrában. *Képességfejlesztési fókuszok:* manualitás, finommotorika; tárgykészítési képesség; formaészlelés – nagyság és minőség meglátása; plasztikus formaalakítás képessége; esztétikum iránti fogékonyság; tiszta munkaterület iránti igény.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Befogadó tevékenység *4.1. Irányított megfigyelés – a környezet tárgyai* – esztétikum – forma – funkció – anyag – szín, hangulat stb. *Alkotótevékenység* *4.2. Tárgyak készítése* Egyszerű tárgyak készítése. Tárgykészítés agyagból. Gömbölyded és szögletes tárgyak készítése. Sablonhasználat.	*Alkotótevékenységben:* Egyszerű tárgyak készítése az otthon és az iskola világából (pl.: tolltartó: henger bevonása színes papírral). Tárgykészítés papírból – tároló dobozok, henger- és hasábformák. Tárgykészítés agyagból – edények formába nyomkodással történő alakítása. Agyagedény díszítése pecsételéssel. Gömbölyded és szögletes tárgyak készítése agyagból – tál hurkás díszítéssel. Sablon használata a tárgyak készítésénél. Környezet átalakítása egyszerű eszközökkel. Elemi szintű, gyakorlati alapú anyagismeret szerzése: papír, fa, agyag. Törekvés ízléses díszítésre. *Befogadó tevékenységben:* Közvetlen környezet tárgyainak, épületeinek megfigyelése – funkció, anyag, forma szerint. Tárgyak és funkciók megismerése.	
Fogalmak	Henger, beborítás, használati tárgy, forma, sablon, elsimítás, mintázófa, réteg, karcolás, felező hajtás, átlós hajtás.	
Összegzett tanulási eredmények a két	*A tanuló képes:*	

évfolyamos ciklus első évének végén 3.évfolyam	– az elemi baleset-megelőzési szabályok betartására, – a tantárgy során használatos eszközök adekvát használatára, – az esztétikus, tiszta környezet igényére és fenntartására, – a szabályos ismétlődés megfigyelésére, ritmus képzésére tárgyak egy tulajdonságának változtatásával, – egyszerű, esztétikus alkotás elkészítésére, – egyszerű jelenetábrák megértésére, – saját alkotása feletti örömre.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 4.évfolyam	*A tanuló képes:* – *az elemi baleset-megelőzési szabályok betartására,* – *a tantárgy során használatos eszközök adekvát használatára,* – *az esztétikus, tiszta környezet igényére és fenntartására,* – *a szabályos ismétlődés megfigyelésére, ritmus képzésére tárgyak egy tulajdonságának változtatásával,* – *forma- és színritmus létrehozására,* – *egyszerű, esztétikus alkotás elkészítésére,* – *társaival együttműködve nagyméretű alkotás készítésére,* – *képen látható dolgok megnevezésére,* – *egyszerű jelenetábrák megértésére,* – *a plakátok, reklámok elemi kritikájára,* – *saját alkotása feletti örömre.*

DIGITÁLIS KULTÚRA

Az információs társadalom, a digitális kor olyan lehetőségekkel és kihívásokkal jár együtt, melyek alapjaiban változtatják meg a tanulási környezetet, a tudásépítés színtereit, lehetőségeit és módszereit, valamint a tanító szerepét is más megvilágításba helyezik. A tanulás-tanítás egyik célja, hogy a korábban megszerzett alapkészségek mellett a digitális kompetenciák is beépüljenek a tanulók tudásrendszerébe. Az adott életkori szakaszban fontos feladat az is, hogy azok a tanulók is részesüljenek a fejlesztésből, akik otthoni körülményeik miatt még nem kerültek kapcsolatba a digitális környezettel, eszközökkel, lehetőségekkel.

A tantárgy tanítása során a fókusz arra helyeződik, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanulót egyéni képességeinek figyelembe vételével az életvitele alakításához szükséges információkhoz és azok

alkalmazásához tudjuk hozzásegíteni, továbbá olyan praktikus készségek, képességek fejlesztésére, amelyek a tárgyi ismeretszerzés mellett a tudás mindenkori frissítésének, ezzel az élethosszig tartó tanulásnak a feltételei. A nevelési-oktatási folyamatban a tanulók alapvető ismereteket szereznek az információs technológiákról, az információszerzés jogi és etikai szabályairól.

A tantárgy feladata a tanulók motiválása, érdeklődésük felkeltése és a tantárgy iránti pozitív attitűd kialakítása változatos tevékenységekkel, tapasztalati úton. A tanulók a közvetlen környezet jeleit, üzenettartalmát értelmezve és megjelenítve jutnak el az információszerzés, feldolgozás, tárolás és átadás technikáinak elsajátításához – mindvégig a gyermeki kíváncsiságra építve. A tanulók tevékenységek és a tapasztalatok megosztása és megbeszélése során jutnak el a hétköznapi algoritmusokban előforduló adatok olvasásához, rendezéséhez.

A digitálisadatbázis-rendszerek és az oktatóprogramok célirányos használata során az önértékelési képességeik fejlődnek, a társak munkájának értékelése során a kulturált véleményformálás gyakorlására nyílik lehetőség, a tanulók készségeket szereznek az együttműködés megvalósításához és az egymás iránti tolerancia kialakulásához. A tantárgy fókuszál a könyvtárhasználat megismertetésére, a különböző médiumok elérésére, a tanuláshoz és közhasznú tájékozódáshoz szükséges ismeretanyag szelekciójára és feldolgozásának lehetőségeire. Figyelmet fordít az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásának elemzésére, a veszélyek felismertetésére.

A tantárgyat tanítónak az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során a legfőbb feladata az információs és kommunikációs kultúra alapjainak közvetítése a gyermekek felé. Az IKT-eszközök széleskörű ismerete, használni tudása motiválja és képessé teszi a tanulót az önálló ismeretszerzésre a közös és az egyéni munkában egyaránt. Az IKT-eszközök használata közben fejlődik a tanulók verbális, nonverbális és elektronikus kommunikációs képessége. A kommunikációval szoros kapcsolatban gyakorolhatja a beszédértést, az „élőbeszéd”, az „írott beszéd” formáit.

A digitális kultúra tanulása során előforduló idegen szavak helyes kiejtése és tartalmának megértése során fejlődik figyelme, hallási észlelése, emlékezete, bővül szókincse. A funkcionális képességek fejlesztése mellett a matematikai, gondolkodási kompetenciák közül a problémamegoldó gondolkodás, algoritmizálás, szabálytudat fejleszthető és gyakoroltatható.

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési célja e szakaszban elsősorban a sérült megismerési képességek korrigálása. Annak ki- és felhasználása, hogy a tantárgy kiválóan alkalmas a percepciós hibák kialakulásának megelőzésére, a szerialitás, a finommotorikai készségek fejlesztésére, az emlékezet sérülésének kompenzálására. A tantárgyi fejlesztés során az alsó tagozatban történik a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének, valamint problémamegoldó gondolkodásának alapozása, a megfigyelő, analizáló, rendszerező képességük fejlesztése.

3–4. évfolyam

Témakör	1. Digitális eszközök használata	óraszám: 3. évfolyam: 4 óra 4. évfolyam: 4 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés felkeltése a tantárgy iránt. A használt alkalmazások kezelésének megismertetése. Alapszintű jártasság kialakítása az adott informatikai eszközök kezelésében. A tanulók informatikai szemléletének alapozása. Életkornak megfelelő játékok, oktató és fejlesztő programok használata. Szem- és kézkoordináció, iránytartás, finommotorika, taktilis, vizuális, akusztikus észlelés, perceptív, fogalomalkotó-, analógiás gondolkodás, kommunikációs készség, szándékos figyelem fejlesztése.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Interaktív kapcsolattartás eszközei. Alapvető digitális eszközök. Balesetvédelmi és egészségügyi előírások. Használt alapfogalmak. A számítógép részei és működtetésük: egér funkciói, billentyűzet funkciói, főbb részei. Ismert „felhasználóbarát” készségfejlesztő, játék-, didaktikai célú szoftverek.	A számítógép részeinek (gépház, képernyő, billentyűzet, egér) megismerése. Ismerkedés a számítógépek használatának balesetvédelmi és egészségügyi előírásaival, a számítógépek üzemeltetési rendjével. Információ befogadása, fogalmak megjegyzése. Egér használata: húzás és kattintás. Ismerkedés a betű- és számbillentyűkkel. Funkcióbillentyűk megismerése: enter és iránybillentyűk (kurzorvezérlők) használata. Adott informatikai eszközök kezelése. A megismert alkalmazások indítása és futtatása.

Fogalmak	Számítógép, gépház, képernyő, billentyűzet, egér, program, húzás, kattintás, enter, irány.

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	óraszám: 3. évfolyam: 7 óra 4. évfolyam: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű rajzoló és szövegszerkesztő program megismertetése és használata. Vizuális, akusztikus észlelés, érzékelés és a finommotorikai képesség továbbfejlesztése. Perceptív fogalomalkotó, analógiás gondolkodási képesség fejlesztése (minták lekövetése).	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása Egyszerű grafikus és szöveges felület rajzoló- és szövegszerkesztő programokban.	Grafikus felület eszközkészletének megismerése. Ábrák kiszínezése. Személyhez kötődő egyszerű ábrák, rajzok készítése. Kétkezes gépelést tanító program megismerése és folyamatos használata. Multimédiás programokban az egér használata.

2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információmegjelenítés Adatgyűjtés, -értelmezés. Közhasznú információk.	Adatok gyűjtése, értelmezése. Közvetlen környezetben található közhasznú információforrások felfedezése, megismerése.
Fogalmak	Rajzolóprogram, szövegszerkesztő program, rajzeszköz, szöveg, ábra, információ, adat, irány.

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	óraszám: 3. évfolyam: 15 óra 4. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időbeli tájékozódás fejlesztése a mindennapi életben előforduló helyzetek sorrendiségének megfigyelése során. Jelek, szimbólumok értelmezése. Kognitív eljárások kipróbálása a cél eléréséhez, problémamegoldó képesség fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök Információ megjelenési formái: jelek, szimbólumok. Teknőcgrafika, irányjátékok.	Részvétel a tanteremben szervezett irányjátékokban. Mindennapi cselekvések utasítási sorrendjének felsorolása, sorrendbe állítása. Események képsorainak sorba rendezése. Képolvasás és beszéd pontos értelmezése. Spontán szimbolikus kommunikáció gyakorlása. Gyermekek által ismert jelek összegyűjtése. Szimbólumok felfedezése a közvetlen környezetben. Problémamegoldás próbálkozással.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Algoritmusok adatai. Adatbázisok	Egyszerű algoritmusok használata informatikai környezetben számítógépen. Irányok, útvonalak követése Egyszerű algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Adatok gyűjtése, értelmezése, feldolgozása segítséggel. Néhány mindennapi adatbázis megismerése.
Fogalmak	Szimbólum, jel, napirend, sorrend, adatbázis.

Témakör	5. Infokommunikáció, információs társadalom	óraszám: 3. évfolyam: 6 óra 4. évfolyam: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik megismertetése. Informatikai szemlélet formázása. Gyermeki alkotó fantázia, tájékozottság fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek

4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek Gyermekeknek készített weblapok.	A számítógépes technika felhasználása információkeresésre, ismeretek szerzésére tanári segítséggel.
4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák Lehetőségek és kockázatok az infokommunikáció során. 4.3. Médiainformatika Iskolai weboldal, blog.	Az alapvető eszközök használatának gyakorlása. Eligazodás a logikai rendben meglévő információforrások között, használatuk megtanulása, szokások elsajátítása. Tájékozottság a gyermekek számára készített legális felületeken. Lehetőleg felnőtt segítségével ismerkedés az iskola weboldalával, blogjával, tartalmának megtekintése.
4.4. Az információkezelés jogi és etikai vonatkozásai A személyes adatok fogalma.	Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban. Válogatás, válogatás magyarázata. Személyes adatok fogalmának megismerése. Saját adataik megadása. Információ megbízhatóságának és veszélyeinek megismerése konkrét példákon keresztül.
4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata Gyerekeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások.	Gyerekeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismerése egyszervolt.hu weboldal, sulinet.hu weboldal megkeresése, mesék, zene, játékok indítása, futtatása.

Fogalmak	Média, elektronikus média, információforrás, weblap (www), weboldal, blog, személyes adat, e-szolgáltatás, internet

Témakör	5. Könyvtári technikák	óraszám: 3. évfolyam: 4 óra 4. évfolyam: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A könyvtár mint információforrás megismertetése. Könyvtárhasználati műveltség iránti igény felkeltése. Analógiás gondolkodás fejlesztése, szabadpolc használatára ösztönzés.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Könyvtár fogalma, szerkezete – felépítése, szolgáltatásai (hagyományos). Az osztálykönyvtár. Az iskolai könyvtár.	Képesújságok, képeskönyvek nézegetése. Könyvespolc rendezése az osztályban tanári segítséggel (írók, címek). Tartalomjegyzék értelmezése, használata tanári útmutatás alapján. Látogatás az iskolai könyvtárban.

A könyvtárhasználat szabályai.	Érdeklődésnek, életkori sajátosságnak megfelelő könyv kiválasztása. Tájékozódás a betűrendben tanári segítséggel. Könyvtári viselkedés alapszabályainak megismerése, törekvés a betartására.
Fogalmak	Könyvtár, tartalomjegyzék, szabadpolc, szerző, író, könyvcím, ábécé, betűrend, betűrendes keresés.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 3. évfolyam	A számítógép fő részeinek ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata, „kommunikálás” a számítógéppel. Egyszerű grafikus és szöveges felület megismerése, használata. Próbálkozás a grafikus önkifejezésben. A szépség és összhang megfigyelése a rajzos modellekben. Motiváció erősödése a közhasznú információk gyűjtésében. Több digitális segítő eszköz felismerése, használata segítséggel. Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban. Irányított információszerzés az internetről. Tanár, felnőtt segítségével, irányított kereséssel az életkorának, fejlettségének, érdeklődési körének megfelelő könyv, újság kiválasztása. Az osztály szabadpolcos könyvtárának használata, válogatás az érdeklődésnek megfelelően.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 4. évfolyam	A tanult informatikai alapfogalmak értése, használata. A sérült funkciók korrigálásának megkezdése. Cselekvések sorrendiségének felismerése, kifejezése, rendezése különféle formákban tanári segítséggel. Algoritmizáló és problémamegoldó gondolkodási képesség alkalmazására törekvés. Életkornak megfelelő, ismert elektronikus média eszközeinek használata önállóan vagy segítséggel. Játékos oktatóprogramok tudatos használata. Az itt szerzett ismeret felhasználása más tantárgyakban.

TECHNIKA ÉS TERVEZÉS

A technika és tervezés tantárgy a problémamegoldó gondolkodást, a saját tapasztalás útján történő ismeretszerzést helyezi a középpontba, melynek eszköze a tanórákon megvalósuló kreatív tervező és alkotó munka, a hagyományos kézműves és a legmodernebb digitális technológiák felhasználásával. A tantervben kiemelt szerepet kap a tanulni tudás, az alkalmazás, a problémamegoldáson alapuló alkotás. Ezt szolgálják a kínált tevékenységek, a nevelés, a kompetenciafejlesztés és a műveltségtartalom leírt rendszere, az egyes elemek arányos megjelenítése.

A technika és tervezés tantárgy közvetlen célja a tanuló számára fontos, a mindennapi életben előforduló, önmaga ellátásával és a társadalmi környezetben való eligazodással összefüggő ismeretek elsajátítása, a tevékenységek elvégzéséhez szükséges képességek és készségek kialakítása.
A tantárgy elsajátítása segítséget nyújt az életszerű feladatok végrehajtásával és a konkrét problémahelyzetek megoldásával az iskola és a munka világa közötti kapcsolat felismerésére. A gyakorlati munkavégzés hozzájárul a tudás elismeréséhez, az alkotó munka megbecsüléséhez.
A technika és tervezés tantárgy feladata olyan képességek, készségek, szokások kialakítása, amelyek segítik az enyhe értelmi fogyatékos tanulót a hétköznapi élet feladatainak ellátásában, képességeikhez igazodó módon a tanult gyakorlati ismeretek egyre nagyobb önállósággal történő alkalmazásában. Megismerteti az anyagok alakíthatóságát és az alakítási technikákat, biztosítja az eszközök megismerését és célszerűségét. A tantárgy biztosítja a munkafolyamatok gyakorlásához szükséges időt, fenntartja a munkavégzés sikerességével, az alkotás örömének átélésével a munkavégzéshez szükséges pozitív hozzáállást. Kellő önbizalmat ad a gyakorlati tevékenységek végzéséhez és kialakul a reális önismeret, önértékelés a tevékenységekben. A tantárgy feladata a munkafolyamatok ésszerű sorrendjének megismertetése, az elkészült alkotások és a környezeti rend megóvási fontosságának felismertetése.
A tantárgy hozzájárul a célszerű és esztétikus élettér kialakításának igényléséhez, a praktikus élet szokásrendszerének elsajátításához, folyamatos figyelmet fordít a tanulók érdeklődésének felkeltésére, motiválására. A munkatevékenység sikerességének érdekében feladata az olyan személyiségjegyek erősítése, mint a pontosság, a türelem, a rendszeretet és egymás megbecsülése.
A családi munkamegosztás szerepeinek megismerése és kipróbálása során segíti a tanuló fokozatos bekapcsolódását az önellátásba és a házimunka elvégzésébe.
A tevékenységek végzése támogatja a manuális képességek fejlődését, a finommotorika, a mozgáskoordináció összerendezettségét, amely a munkavégző képesség alapja. A tantárgy a munkafolyamatok és az egyes szakmák legjellemzőbb tevékenységeinek bemutatásával megalapozza a pályaorientációt és nagy szerepet játszik a pályaválasztás előkészítésében.

1–2. évfolyam

A tantárgy a célok elérése érdekében az erkölcsi nevelés területén különösen nagy hangsúlyt helyez a tevékenységek végzéséhez szükséges rend és magatartási formák szokássá alakítására, amely elősegíti a koncentrált figyelmet és lehetővé teszi a fokozódó önállóság kialakulását. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek megérti, hogy a munkatevékenységhez szükséges biztonságos, rendezett környezet megóvása önmaga és a társak testi épségét szolgálja.
A nemzeti öntudat és hazafias nevelés területén a tanuló megtanulja, hogy környezetének szokásrendszere és hagyományai ápolása, az ünnepek méltósága múlik az életkorának megfelelően segített környezeti rend megtartásán.
Az önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztési területet a tantárgy a reális énkép és önismeret kialakításával, a képességek és készségek kialakításának folyamatát segíti a reális önértékelés és a saját teljesítmény összhangjának megteremtésével. A tanulót fejlettségi szintjének megfelelő feladatok végrehajtásával a teljesítmény fokozására ösztönzi, felismerteti a közösségért végzett munka és egymás segítésének fontosságát.

A családi életre nevelésben a tantárgy a környezet ápolásának, a rendezettség és az esztétikus megjelenés fontosságának felismertetésével vesz részt. A fenntarthatóság, környezettudatosság terén a tantárgy megismerteti az anyagok, formák tulajdonságait, a megmunkálhatóságot, az újrahasznosítás lehetőségeit. A pályaorientáció területén kialakul a tanulóban a kedvelt tevékenységek végzéséhez kapcsolódó sikerélmény.
Minden gyakorlati munkafolyamat megismerése a kommunikációs kompetenciák fejlesztéséhez járul hozzá az eszközök, anyagok nevének, tulajdonságainak, funkcióiknak megismerésével.
A tantárgy fontos szerepet játszik a választás szabadságának támogatásában, a változások figyelése és tudatosítása által a környezet megfigyelésében és alakításában.
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák területén a tanuló elfogadja társai különbözőségét, tiszteletben tartja mások véleményét, képes együttműködni társaival és betartja a szociális érintkezés alapvető szabályait.

Témakör	1. Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők	óraszám: 1. évfolyam: 15 óra 2. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A személyes higiénia, az esztétikus környezet és a kulturált étkezési szokások iránti igény kialakítása. Elemi szabályismeret, szabályalkalmazás, biztonságos gyalogos közlekedés kialakítása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1. Önkiszolgálás Öltözködés Étkezés Személyes tér gondozása (tanulóhely, játszóhely, tisztálkodás helye, ruházat)	Igény a rendezett külső megjelenésre. Fokozódó önállósággal az aktuális tevékenységek gyakorlása, az időjárásnak megfelelő öltözék kiválasztása. Az étkezéshez kapcsolódó tevékenységek végzése, a szükséges eszközök kiválasztása, megfelelő használata. Az adott helyszínek és eszközök rendeltetésszerű, körültekintő használata és rendben tartásának gyakorlása. Ruhanemű elrakása, hajtogatása, lábbeli tisztítása.
1.2. Tisztálkodás (érzékszervek, kéz és láb tisztántartása, fogápolás) Eszközök Alkalmak Helyei	Irányítással a tisztálkodás helyes menetének gyakorlása, személyes higiénét szolgáló gyakorlatok végzése. Helyes fogápolás. A tisztálkodás helyszíneinek megismerése, a tisztálkodási alkalmakhoz kötődő szituációs gyakorlatok végzése.
1.3. Közlekedés Gyalogos közlekedés szabályai Közlekedés saját településen, az iskola környezetében (városban, faluban)	Szabályok gyakorlása terepasztalon, maketten, csoportos tréning a terepen, valós helyzetben, folyamatosan (úttesten való átkelés, vészhelyzetek megfigyelése, felismerése). Beszámoló, gyűjtés, válogatás, csoportosítás, tanulmányi séta tapasztalatai alapján.
Fogalmak	Szekrény, fogas, öltöző, felsőruha, fehérnemű, lábbeli, fűzés, gombolás, megkötés, lábbeli, cipőkefe, cipőkrém, időjárás, étkezés, evőeszköz, terítés, tálalás, abrosz, tanulóhely, játszóhely, mosdó, WC, tisztálkodási eszköz, lefekvés, felkelés,

	gyalogátkelőhely, zebra, forgalom, jelzőlámpa, jármű, rendőr, karjelzés, Állj! Várj! Indulj! Nézz körül! Balra, azután jobbra figyelj!	
Témakör	2. Anyagok alakítása, modellezés	óraszám: 1. évfolyam: 15 óra 2. évfolyam: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az anyagok sokféleségének tudatosítása, változatos alakítási technikák elsajátítása, saját elképzelés megjelenítése az alkotásokban.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Képlékeny anyagok alakítása	Manipulálás homokkal, darával (homokozó, homoktábla, daratábla). Agyag, gyurma megmunkálása, gömb és hengerforma előállítása, adott formák keresése a környezetben.	
2.2. Papírmunkák	A papír fajtáinak, tulajdonságainak megismerése. Megmunkálása tépéssel, nyírással, vágással (olló használatának gyakorlása), hajtogatással.	
2.3. Manipuláció fonallal, zsineggel	Formakövetés, formaalakítás, fűzés. Csokorkötés öltözködéshez, csomagoláshoz.	
2.4. Természetes anyagok	Gyűjtés, csoportosítás (kavics, termések, falevél), formakitöltés, alkotások készítése minta és egyéni elképzelés alapján.	
2.5. Modellezés	Sík- és térbeli elemek (logikai készlet, színes rúd, építőkockák) felhasználásával, csoportosítás, válogatás forma, nagyság, szín alapján. Néhány elemből készült modell összeállítása minta alapján. Saját elképzelés alapján síkbeli és térbeli formák készítése spontán módon és előzetes terv alapján.	
Fogalmak	Kemény, puha, képlékeny, homok, agyag, gyurma, sógyurma, gömbölyítés, hengerítés, sodrás, lapítás, mélyítés, csigavonal, papír, sima, gyűrt, hajtogatás, él, tépés, nyírás, nedvszívó, éghető, cérna, fonal, zsineg, spárga, szál, csomó, csomózás, csokor, természetes anyag, műanyag, termés, falevél, toboz, makk, csuhé, kavics, sík, tér, modell, makett, terv, tulajdonság, forma, szín, nagyság, méret.	
Témakör	3. Háztartás, gazdálkodás, életmód	óraszám: 1. évfolyam: 6 óra 2. évfolyam: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Képesség fejlesztése a tanuló saját testi fejlődésének, változásának tudatos figyelemmel kísérésére. Képesség kialakítása egészségi állapota regisztrálására, megbízható megfogalmazására.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
3.1. Egészség, betegség	Saját test megfigyelése, a tapasztalt érzések felismerése, megnevezése.	
3.2. Egészséges életmód kialakítása	Napirend összeállítása. A rendszeres mozgás szükségességének felismerése.	

	A munka és pihenés közötti egyensúlyra törekvés. Egészséges táplálkozás megismerése (kerülendő és fontos ételek megnevezése, csoportosítása).
Fogalmak	Közérzet, hangulat, jól érzem magam. rosszul érzem magam, napirend, rendszeres, néha, testi változás (fogváltás), nélkülözhetetlen táplálék, kerülendő étel, ital.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 1. évfolyam	Öltözködés, tisztálkodás tevékenységeinek elvégzése fokozódó önállósággal. A természetes anyagok minél szélesebb körének megismerése és használata. Anyagok alakításánál az alaptechnikák egyre önállóbb kivitelezése, az eszközök balesetmentes használata.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 2. évfolyam	A megismert anyagok csoportosítása tulajdonságaik alapján. Kulturált, szabályos étkezésre való törekvés. A gyalogos közlekedés alapvető szabályainak ismerete és betartása felnőtt felügyelete és segítsége mellett. Egyszerű, néhány elemből álló modell összeállítása utánzással és egyéni elképzelés alapján. A tanuló saját egészségi állapotának értékelésére való törekvés.

TESTNEVELÉS

A testnevelés az egyik legösszetettebb tanulási terület, meglehetősen komplex célkitűzéssel. Egyik legfontosabb feladata a tanulók testi, lelki, értelmi, érzelmi és szociális fejlődésének biztosítása, mely kiemelten a Nemzeti alaptanterv testi-lelki egészségre nevelés célját valósítja meg, miközben az alapkompetenciák és az ezekre épülő Nat kompetencia-összetevők fejlesztése is megtörténik.
A testnevelés tantárgy a tanulókat a játék és a sporttevékenység, illetve a testedzés lehetőségeinek és eljárásainak felhasználásával, a pedagógus személyes példamutató magatartásán keresztül alakítja, formálja. Az egészséges és harmonikus életvitelt megalapozó ismeretek átadása, a szokások kialakítása az alapfokú oktatás kezdeti szakaszában a leghangsúlyosabb. Az alsó tagozat nevelő-oktató tevékenységében ezért kiemelkedő szerepe van a testnevelés tantárgy tanításának, amit a szükséges képzettséggel rendelkező pedagógus végez. A tantárgy jelentőségét növeli, hogy a koordinációs képességek fejlesztésének szenzitív szakaszai nagyrészt erre az életkorra tehetők. A tanulók természetes igényéből fakadó mozgásszükségletet úgy kell kielégíteni, hogy a mozgásműveltség kialakítása és fejlesztése mellett kiemelt szerepet kapjon a motoros képességek fejlesztése. A testnevelés meghatározó szerepet játszik a tanulók szokásrendjének, életvitelének kialakításában. Ebben a korban alapozható meg a mozgás és a mozgástanulás iránti pozitív attitűd, amely jelentősen hozzájárul az élethosszig tartó, egészségtudatos, tevékeny, harmonikus életvitel megvalósításához. Így válhat az egyén később a társadalom aktív tagjává. Az egészségfejlesztés területén a rendszeres higiéniai alapok megismerése, elsajátításának igénye az egész nevelési-oktatási szakaszt végigkíséri. A szabadtéren, a természetközeli

helyszíneken végzett rendszeres testmozgás szükségességének tudatosítása a környezet megismerésén keresztül járul hozzá a fenntartható jelen és jövő iránti elkötelezettséghez mint nevelési célhoz.
A testnevelés kerettanterv minden tanuló számára biztosítani kívánja a hatékony és élményszerű tanulást. A gyors mozgástanulásnak, valamint a sportági mozgásformák elsajátításának alapfeltétele a természetes mozgások megszilárdulása. Ennek érdekében érvényesülnie kell a fokozatosság elvének. Az alapkészségek egyszerű végrehajtását gyakorolva jutunk el az összetettebb helyzetekben történő végrehajtásig. A tanulási folyamat során érvényesülnie kell a sikerességnek, az örömteli mozgásos tevékenységnek, amely a játékkal, a játékos mozgástanulással együtt kialakíthatja a testneveléshez, a testmozgáshoz fűződő pozitív érzelmi viszonyulást. A játéktevékenység során is a könnyített szabályoktól haladunk az egyre nehezedő szabályok alkalmazása felé.
Az általános iskola alsó tagozatán elsősorban a játékos cselekvéstanulást helyezzük előtérbe. A differenciálás elvét alkalmazva juthatunk el oda, hogy minden tanuló a számára megszerezhető tudás legmagasabb szintjére jusson. Fontos, hogy a gyerekeket a követelmények erőkifejtésre késztessék, de ez ne vezessen kudarchoz, ne váljon kilátástalanná, és ne okozzon hátrányos megkülönböztetést. Ugyanakkor a tanulókat hozzá kell segíteni ahhoz, hogy toleránssá váljanak a társaik gyengébb teljesítménye, esetleg testi és más fogyatékossága iránt.
A testnevelés célja a motoros tevékenységeken keresztül a gyermekközpontú személyiségfejlesztés, az egyéni motoros képességek, a testi és lelki kondíciók eltérő fejlődési ütemének figyelembe vételével a rendszeres fizikai aktivitás, az egészségtudatos, aktív életvezetésre való szocializáció elősegítése. Ennek érdekében a mozgáskészség, a motoros, kondicionális, koordinációs képességek fejlesztése, a motiváció a szabadidős sportokban való aktív részvételre, a szociális és emocionális képességek pozitív megerősítése, preventív egészségtudatos életvezetési szokások kialakítása. E célt szolgálja – többek között a külön témakörként tárgyalt és önálló fejlesztési területként megjelölt tánc is.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a fentebb felsorolt célok kiegészülnek a gyakran társuló testtartásbeli, mozgáskoordinációs és egyéb motoros anomáliák kezelésével, amelyek javítása a szomatopedagógia eszközrendszerével a testnevelés tantárgy habilitációs céljai között szerepel. A tantárgy terápiás célja, hogy az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanuló kondicionális, koordinációs képességei és mozgásos cselekvésbiztonsága folyamatosan fejlődjék, hogy erősítse a szocializációs, rehabilitációs folyamatokat, esélyt teremtve a munka világában való helytállásra.
A motoros készségfejlesztés-edzettség a fittségi szintnövelő és -megtartó testgyakorlatok végzése során, a motoros képességek fejlesztésének és szerepének tudatosítása mellett valósul meg. A motoros készségfejlesztés-mozgástanulás területén a sportágspecifikus és általános taktikai elemek elsajátítása egyénileg, párban és csoportban, valamint a motoros tanulással kognitív, affektív és szociális képességek fejlesztése során valósul meg.
A játék, játékosság szerepe kisgyermekkortól az ifjúkorig egyaránt fontos. Ezt szolgálhatják a játékos mozgásformák egyénileg, párban, csoportban, a sportág-előkészítő mozgásos játékok, az alkotó és kooperatív játékos feladatok, a kognitív, affektív és szociális képességek fejlesztése játékkal. Az egyénileg, párban, csoportban végzett játékos és sportág-specifikus versenyek nagy jelentőségűek a tanulók kognitív, affektív és szociális képességeinek fejlesztésében.
Preventív, életvezetési, egészségfejlesztési célokat szolgálnak a szabadidős sporttevékenységek, az életmódot, életstílust és életminőséget befolyásoló egyéni és társas tevékenységek.

A fentieken kívül kiemelt általános fejlesztési feladatokat jelent a sajátos nevelési igényű tanulók esetében az erő, az állóképesség, az ügyesség, a gyorsaság növelése, a koordinációs képesség, a mozgástanulási, a mozgásszabályozó, a mozgásalkalmazkodó, az egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus és a téri tájékozódó képesség fejlesztése. Pozitív jellemtulajdonságok – akaraterő, bátorság, fair play – kialakítása és fenntartása.
Kiemelt habilitációs/rehabilitációs fejlesztési feladat a mozgásigény, kezdeményezőképesség erősítése, motiváció és bátorítás a mozgásos feladatok végrehajtására. Mozgásos játékokban szabálytartásra, együttműködésre nevelés a játék örömének felfedeztetésével. A mozgásos alaptechnikák elsajátítása, a kitartás és az állóképesség fejlesztése kiemelt feladat az általános kondicionálás, testi hajlékonyság, végtagok ügyességének fejlesztése, a gyorsaság, az ugró, a dobó, az egyensúlyozó képesség alakításával összhangban, a tanuló terhelhetőségének függvényében. A betegségekkel és az időjárási tényezőkkel szembeni ellenálló-képesség, edzettség biztosítása a mozgás segítségével.
Külön figyelmet kell fordítani a saját testen való biztonságos tájékozódás kialakítására a függőleges és vízszintes zónákban, a téri viszonyok pontos felismerésére és orientációra. A viszonyszavak felfogása, adekvát használata, a téri biztonság erősítése folyamatos feladat a tantárgy tanítása során. A gyermekek/tanulók önismereti képességének fejlesztése, az önállóság és a versenyszellem erősítése a mozgásfejlesztő, kondicionálást biztosító gyakorlatok önálló végzését és az általános helytállás képességét támogatja.
A testnevelés tantárgy a Nat és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve által megjelölt kompetenciafejlesztési feladatok megvalósítására integráltan kínál lehetőséget.
Enyhe értelmi fogyatékos gyermekek ismeretelsajátítási folyamataiban az egyénre szabott motiváción és differenciált feladatkiosztásokon kívül jelentős szerephez jut a motoros tanulás, a tevékenységbe ágyazott kognitív fejlesztés.
A fizikai állóképesség és a motoros képességek erősen befolyásolják a tanulók iskolai teljesítményét, pályaorientációs lehetőségeit és a jövőbeni munkaerőpiaci alkalmasságukat. A szabadtéri testnevelésórák és szabadidős sporttevékenységek, túrák alkalmat adnak a környezettudatosság erősítésére, a természeti és az ember által teremtett környezet megóvására, minden élő iránti tiszteletre. Testnevelésórán az önállóan végzett, egyéni mozgás- vagy tartásrehabilitációs gyakorlatoknál nagy szerepe van a hatékony, önálló tanulásnak, amelynek transzferhatása hasznosulhat a közismereti tantárgyak művelésében és a kulcskompetenciák fejlesztésében.
Ha a tanuló gyógytestnevelésben vesz részt, vagy gyógytestnevelésben is részt vesz, a gyógytestnevelés végrehajtása során a testnevelés kerettanterv adaptálható elemeit is alkalmazni kell.

1–2. évfolyam

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekeknek ép kortársaikhoz hasonlóan lételeme a mozgás. A mozgásos játékformák során bővülnek önmagukról és szűkebb-tágabb környezetükről szerzett tapasztalataik, ismereteik, fejlődnek kognitív és prekognitív képességeik.
Az iskolás létforma első két évében a testnevelés tantárgy fő célja a mozgásformák elsajátíttatása, a mozgás örömének felfedeztetése, az egészséges életmódra nevelés és az esetleges testtartásbeli rendellenességek és a mozgásos ügyetlenség korrekciója. A közösségi mozgásformák során a kooperáció,

a sportszerűség alapjainak megteremtése, a gyermek és szociális környezete számára egyaránt kedvező attitűdök kialakítása.
Az enyhe értelmi fogyatékos kisgyermek számára a testnevelés tantárgy számos lehetőséget kínál a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciók fejlesztésére.
A gyógypedagógia eszköztárán, valamint az esetleges terápiás szükségleteken és lehetőségeken túl meghatározó az egyéni különbségekhez alkalmazkodó időmennyiség, a játékosság biztosítása, valamint a gyermeki kíváncsiság fenntartása/felkeltése.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Motoros képességfejlesztés – edzettség, fittség</td><td>Óraszám
1.évf: 35 óra
2.évf: 35 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A tanulók mozgásképességének és fittségének növelése (eszközökkel és azok nélkül).
A vázizomzat erősítése és nyújtása egyszerű, gimnasztikai gyakorlatokkal.
Biomechanikailag helyes testtartás kialakítása és fenntartása.
Elemi, ritmikus mozgásformákkal az ideg-, légzési, keringési és mozgatórendszer fejlődésének elősegítése.
Egészséges testi fejlődés támogatása.
Mozgásműveltség kialakítása és fejlesztése.
Motorikus képességek fejlesztése.
Mozgásigény felkeltése és fenntartása.
A motoros képességek fejlesztése.
Képességfejlesztési fókuszok: felismerő, ráismerő és eszközhasználati készségek; gyors, pontos mozgási és testhelyzet-változtatási képesség; megfigyelési és döntési képesség; testérzékelés, a mozgás határainak tudatosítása; téri tájékozódás; a mozgás örömének átélése; transzfer hatások a közismereti tantárgyakra.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. Gimnasztika

1.2. Torna</td><td colspan="2">Alapállás, terpeszállás,
kartartások, karkörzés.
Törzshajlítások előre-hátra.
Szökdelések.
Egyszerű kéziszer-gyakorlatok.
Bordásfal-gyakorlatok.
Lábgyakorlatok.
Fej-, nyak-, váll-, törzsgyakorlatok.
Nyújtás, hajlítás, fordítás, döntés.
Tartásos helyzetek: ujjtartás, nyújtott, zárt kartartás – előre, oldalt és magas tartásban.</td></tr>
</table>

Fogalmak	Szökdelés, páros láb, jobb-bal, váltott láb, terpeszállás, harántterpesz, fej, törzs, ujj, kéz, kar, karhajlítás, nyújtás, körzés, kéziszer, labda, szalag, tornabot, bordásfal, hátsó és mellső függés, döntés, fordítás, előre, oldalt.	
Témakör	2. Motoros készségfejlesztés – mozgástanulás	Óraszám 1.évf: 45 óra 2.évf:45 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A testvázlat tudatosítása, lateralitás, szerialitás, vizuomotoros koordináció, egyensúlyérzékelés és észlelés fejlesztése. A pszichikus funkciók (figyelem, emlékezet, gondolkodás) és gondolkodási műveletek (összehasonlítás, konkretizálás, differenciálás) fejlesztése. Koordinációs képesség, mozgástanulási, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazkodó, egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus és a téri tájékozódó képesség fejlesztése. A közismereti tantárgyak tanulásának habilitációs megsegítése az észlelés, kinesztetikus érzékelés, figyelem, emlékezet és térérzékelési képességek fejlesztésével. Hely- és helyzetváltoztató természetes mozgásformák kialakítása, megerősítése. Testtérkép, lateralitás, szerialitás tudatosítása. Szenzoros integráció fejlesztése. Természetes mozgásformák alkalmazása, gyakorlása, továbbfejlesztése a torna, az atlétika, a sportág jellegű feladatokban, a gyermektáncban. A vízbiztonság megalapozásának előkészítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* testhelyzet és változásai; pontos megfigyelésre törekvés; járás egyensúlyának megtartása kijelölt nyomvonalon; mozgás sebességének és irányának érzékelése; testrészek, testhelyzetek ismerete; saját test elfogadása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Testséma tudatosítását szolgáló játékok	Testhelyzet tudatos változtatása: állások, ülések, fekvés hanyatt, háton, oldalt bemutatással és utánzással. Testrészek megkülönböztetése taktilis ingerlésre, testtájak megmutatása érintéssel. Egyszerű játéktárgyak felismerése tapintás útján. Célzott stimulációk játékok és labda adogatásával. Az egyensúly-érzékelés és -észlelés fejlesztése járással, forgással, gurulással, súlypont áthelyezésével.	
2.2. Atlétikai elemek	Rövid távú futás és járás, hirtelen megállás, szóbeli instrukciók és bemutatás alapján. Mozgás sebesség, irány érzékelése lengetés, hintázás, gurulás alkalmával. Futás: lassú, kötetlen; hosszú egyenletes; változó iramú.	

	Futóiskola: sarokemelés, térdemelés, kanyarodás, alakzatok. Kötetlen futások. Rövid, gyors futások. Akadályfutások (a gyermekekhez adaptált akadályokkal). Állórajt. Szökdelés egy és páros lábbal; helyben és haladva. Szökdelés akadály felett (a gyermekekhez adaptált akadályokkal).
2.3. Torna A talajtorna és az atlétika alapmozgásai	Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok. Támaszok tornazsámoly alkalmazásával. Guruló átfordulás. Alacsony tornaszekrényre felugrás, leugrás – átugrás (5 ütemben: támasz, feltérdelés, felguggolás, felállás, leugrás). Tornapadon járás, fordulatok. Függés bordásfalon, gyűrűn, lengés gyűrűn. Gyertya kartámasszal. Testsúly megtartása támaszban karhajlítással. Négykézláb járás. Mellső és hátsó helyzetben kúszás, csúszás. Guruló átfordulás előre-hátra – egyedi megsegítéssel. Tarkóállás segítséggel. Függeszkedés bordásfalon és kötélen. Gyűrűn hintázás. Egyensúly gyakorlatok. Járás lábujjon, talpélen, gördülő sarkon. Utánlépés, fordulatok, sarokemelés, térdemelés. Kötélugrás. Helyből és rövid rohammal távolugrás. Dobás, csúsztatás, gurítás, rúgás megkísérlése – labdával és babzsákkal – célba, irányba és távolba.
2.4. Ismerkedés az úszás alapjaival	Vízi játékok, fújó gyakorlatok vízben, siklás segítséggel.

Fogalmak	Állás, ülés, fekvés, hanyatt, háton, hason, oldalt, járás, távolság, futás, test, kéz, láb, has, hát, fej, szem orr, fül, labda, kocka, baba, séta, forgás, sebesség, gurulás, lengetés, medence, siklás, buborék.

Témakör	3. Játék	Óraszám 1. évf: 40 óra
		2. évf:40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egészséges életmód és a rendszeres fizikai aktivitás iránti igény megalapozása. Fizikai erőnlét, állóképesség kialakítása / fenntartása.	

	Játékszabályok által az elemi döntésképesség és szabálytudat kialakítása. Csapatszellemre, sportszerűségre nevelés. Együttműködés, kooperáció elősegítése. Siker és kudarc elviselése képességének fejlesztése. Versenyszellem kialakítása és fenntartása. *Képességfejlesztési fókuszok:* társakra figyelés; együttműködés; szabálykövetés, szabálytartás; önellenőrzés; „beszéd"–mozgás koordináció; téri orientáció; kudarctűrés; győzelem sportszerű megélése.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Futó és fogójátékok – fogócska, macska és egerek stb. Páros fogó – Hátsó pár előre fuss! stb. Átfutó játékok – Gyertek haza, ludaim! Adj király katonát! stb. *3.2. Énekes és mondókás körjátékok* – népi gyermekjátékok 3.3. *Sor- és váltóversenyek* Sor- és váltóversenyek sporteszközök (labdák) beépítésével 3.4. *Labdajátékok, versenyek* A játékok során fokozatosan nehezített szabályokkal történik a játékvezetés, a tanulók haladásának függvényében. Játékok a különböző anyagú, méretű és tulajdonságú labdákkal: gumilabda, kislabda, gyógylabdák, kosárlabda, futball-labda	Egyénileg, párban, csoportban végezhető játékok elsajátítása szerrel és/vagy szer nélkül. Szerepjátékok, szabályjátékok, feladatjátékok értése és reprodukciója. Kreatív és kooperatív játékok értése és reprodukciója Sportelőkészítő játékok értése és reprodukciója. Népi gyermekjátékok értése és reprodukciója. Érzelmek és motivációk szabályozásának elemi szintű megvalósítása. Élményszerűség és öröm érzékeltetése a társas játéktevékenységben. Személyes és társas folyamatok megélése. A konfliktuskezelés elemi szintű ismerete és gyakorlata. Játékos ismerkedés a különböző anyagú, méretű és tulajdonságú labdákkal. Gurítások, dobások célba, irányba, feldobás, elkapás két kézzel, ölelő fogással. Labdaiskola falnál. Labda adogatása körben, zene ritmusára. Kétkezes alsó és kétkezes felső labdafogás. Egykezes felső dobás gyakorlása falnál. Páros labdázás. Érkező labda megfogása és továbbadása társnak. Labdaátvétel. Labdavezetés. Adogató és kidobó csoportjátékok, versenyek (kidobó, Jancsi a körben, labdacica gurítással stb.).

Fogalmak	Fogócska, körjáték, sorverseny, váltóverseny, labda (gumi-, tenisz-, pingpong-, kosár-, röp-, kézi-, gyógy-, futball-), gurítás, dobás, pattintás, megfogás, elkapás, kétkezes, egykezes, felső fogás, alsó fogás, páros, átadás, elkapás, labdavezetés, adogatás.

Témakör	4. Versenyzés	Óraszám

		1.évf: 30 óra 2.évf:30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók képessé tétele egyszerűsített szabályokkal zajló versenyzésre sor- és váltóversenyek és egyszerűsített sportági versenyek esetében. A sportoló mint példakép megjelenítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* mozgáskoordináció; társakra figyelés; együttműködés; szabálykövetés, szabálytartás; önellenőrzés; „beszéd" mozgás koordináció; téri orientáció; kudarctűrés; győzelem; portszerű megélése; egészséges versenyszellem; döntésképesség; reagáló képesség.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Futó és ugróversenyek Sorversenyek Váltóversenyek Futóverseny Ugróiskola Kötélugrás-verseny *4.2. Labdás versenyek* Kosárra dobó verseny Labdavezetési verseny Kidobó játék Kézi és röplabda alapmozgásaiból összeállított versenyek Labdarúgás alapjai – kapura rúgó verseny	Egyszerűsített sportági versenyek végrehajtása egyszerűsített szabályokkal. Sor-és váltóversenyek szabályainak megismerése és betartása. Egyszerűsített sportági versenyek megismerése és végrehajtása az írott és íratlan sportszerűségi szabályok betartásával. Sportszerűség fogalmi jelentésének és gyakorlatának megismerése.

Fogalmak	Fogócska, körjáték, sorverseny, váltóverseny, a játékok, sportágak neve, labdák neve, gurítás, dobás, pattintás, megfogás, elkapás, kétkezes, egykezes, felsőfogás, alsó fogás, páros, átadás, elkapás, labdavezetés, adogatás, győztes, ellenfél, vesztes, tisztelet, sportszerűség.

Témakör	5. Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés	Óraszám 1.évf: 20 óra
		2.évf:20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egészségfejlesztő mozgásos tevékenységformák kialakítása. Relaxációs gyakorlatok mint az önsegítés eszközeinek tudatosítása. Higiénés ismeretek tudatos alkalmazása, képességének és igényének erősítése. A szabad levegőn végzett sportok egészségmegőrző szerepének tudatosítása és szokássá válásának támogatása. A könnyített testnevelés individuális lehetőségének megteremtése. A tanulók betegségtudatának, félénkségének, esetleges gátlásainak mérséklése, oldása egyéni sikerhez juttatással.	

	A tanulók meggyőzése a baleset-megelőzés fontosságáról, a bekövetkezett baleset esetén a teendők tudatosítása. *Képességfejlesztési fókuszok:* egészségtudatosság; mozgásigény; rendszeres mozgás a szabadban, „levegőzés" igénye és élvezete; döntésképesség; gyors reagálás; a körülményekhez való alkalmazkodás; a természet szeretete, megóvása a gyermekek szintjén.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1.Testi-lelki higiéné Relaxációs gyakorlatok Testi-lelki higiéné Egészséges életmód alapelemei – étkezés, ruházat, pihenés, mozgás, a káros anyagok kerülése Az úszás elemei	Játékos relaxációs gyakorlatok végzése. Testi higiénés ismeretek és azok mindennapi gyakorlatának javítása. Lehetőség szerint az úszás elemeinek elsajátítása.
5.2.Természetben űzhető sportok Valamennyi évszakban, lehetőség szerint a sportfoglalkozások 30%át töltsék szabadban a tanulók. A tornagyakorlatok kivételével valamennyi tematikai egységben szereplő feladatok a szabadban is elvégezhetőek. Túra – balesetvédelem: kullancsveszély	Szabad térben végzett gyakorlatok végrehajtása. Az időjárástól és a lehetőségektől függően futkározás a hóban, hógolyózás, csúszkálás, szánkózás, hóemberépítés.
5.3. Könnyített testnevelés, tartáskorrekció (Konzultációk, tudástranszferek az illetékes szakemberek között: ortopéd szakorvos, gyógytestnevelő, gyógytornász, konduktor, szomatopedagógus. Lehetőség szerint törekvés a tanterv szerinti foglalkozásokhoz való visszatéréshez.)	A tanulók egyéni állapotához, elváltozásaihoz igazodó gyakorlatok. A tantervben foglalt, nem ellenjavallt gyakorlatok, feladatok végrehajtása. Testtartásjavító gyakorlatok. Preventív és korrigáló feladatok megoldása sporteszközök alkalmazásával.

Fogalmak	Pihenés, relaxáció, edzettség, egészséges életmód, egészséges és nem egészséges étel, káros anyag, szabad tér, szabad levegő, természet, időjárás, túra, gyógytorna, korrekció, korrigálás, képesség, betegség, állapot, javulás.

Témakör	6. Tánc	Óraszám 1.évf: 10 óra

		2.évf:10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A mozgásnyelv megalapozása. Testtudat, mozgás, mozdulatlanság érzékelésének fejlesztése. Térbeli alkalmazkodás javítása. Lateralitás és szerialitás kialakítása, illetve fejlesztése. A fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztése. Metrum, tempó, ritmus érzékelése képességének fejlesztése. Helyes testtartás kialakítása és automatizálása. Az együttmozgás élményének megtapasztaltatása. Törekvés az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés lehetőségének kialakítására. A pozitív önértékelés és reakcióképesség növelése. Népi mozgásos gyermekjátékok megismertetése. Csoportos játék- és megjelenítőképesség fejlesztése. Rögtönzés és együttműködés képességének kialakítása. Muzikalitás fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* testhelyzet és változásai; pontos megfigyelésre törekvés; járás, ugrás egyensúlyának megtartása; mozgás sebességének és irányának érzékelése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
6.1. Mozgás-narráció Mozgásos dramatikus játékok Kézjátékok *6.2. Tematikus mozgások* *6.3. Népi gyermekjátékok, a népi tánc elemei*		Érzelmek elemi szintű kifejezése gesztusokkal, mozdulatokkal. Közös cselekvés tanári narrációra. Induló, megálló, gyorsító, lassító gyakorlatok végzése. Egyszerű lépésekből álló karikázók, körtáncok.
Fogalmak	Térirány, állás, ülés, fekvés, hanyatt, háton, hason, oldalt, járás, távolság, futás, test, kéz, láb, has, hát, fej, szem orr, fül, séta, forgás, sebesség, ritmus, tempó, játék, dal, néptánc, gyermekdal, népdal, hegedű, citera.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. év végén (1. évfolyam)	A tanuló képes – az alapvető biztonsági szabályok ismerete, – testrészei megnevezésére, – testhelyzetének és a testhelyzet változásainak érzékelésére, – a járás és futás közötti különbség gyakorlati differenciálására, – a tanult játékok nevének felismerésére, – az alapvető higiénés követelmények betartására,

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év végén (2. évfolyam)	A tanuló képes -az alapvető biztonsági szabályok betartására, -szökdelésekre, alap-, terpesz-, és harántállás, valamint nyak-, kar--törzshajlítás és -körzés végzésére, ülő, fekvő testhelyzet -elfoglalására (vezényszóra, bemutatás után és/vagy segítséggel), -empirikus szinten felismerni a labda mozgásának sajátosságait, -a mozgás és játék élvezetére.

3–4. évfolyam

A 3–4. évfolyamon a testnevelés tantárgy fő célja a mozgásformák elsajátíttatása, a mozgás örömének megélése, az egészséges életmódra nevelés. Az erő, az állóképesség, a gyorsaság és az ügyesség növelése, a motoros, a kondicionális és a koordinációs képességek fejlesztése az ismeretek koncentrikus bővítésével együtt történik.
Fokozott figyelmet kell fordítani az esetleges testtartásbeli rendellenességek és a mozgásos ügyetlenség korrekciójára. A közösségi mozgásformák során a kooperáció, a sportszerűség alapjainak megteremtése, a gyermek és szociális környezete számára egyaránt kedvező attitűdök kialakítása a feladat.

Témakör	1. Motoros képességfejlesztés – edzettség, fittség	Óraszám 3.évf: 35 óra
		4.évf:35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A motoros képességek fejlesztése. A tanulók mozgásképességének és fittségének növelése (eszközökkel és azok nélkül). A vázizomzat erősítése és nyújtása egyszerű, gimnasztikai gyakorlatokkal. Biomechanikailag helyes testtartás kialakítása és fenntartása. Elemi, ritmikus mozgásformákkal az ideg-, légzési, keringési és mozgatórendszer fejlődésének elősegítése. Egészséges testi fejlődés támogatása. Mozgásműveltség kialakítása és fejlesztése. Motorikus képességek fejlesztése. Mozgásigény felkeltése és fenntartása. *Képességfejlesztési fókuszok:* saját test mozgásszabályozásának képessége; mozgásos alapformák végrehajtásának képessége; mozgáskoordinációs képesség; erőkifejtés és szabályozás képessége.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Torna	Egyszerű fej-, nyak-, váll-, törzs-, kar-, lábgyakorlatok ütemes végzése 2 és 4 ütemben. Nyújtás, hajlítás, fordítás, döntés.

	Tartásos helyzetek: ujjtartás, nyújtott, zárt kartartás – előre, oldalt és magas tartásban; Hajlított tartások: csípőhöz, mellkashoz, vállhoz, térdhez. Fogásmódok: alsó-és felsőfogás, madárfogás. Állások: alap, terpesz, oldalt és haránt. Mellső fekvőtámasz. Egyszerű társas és kéziszer- (labda, kötél) gyakorlatok Szergyakorlatok: pad, zsámoly, bordásfal. Bordásfalgyakorlatok. Mozgásos alapformák: térdelés, ülés, fekvés, emelés, leengedés, hajlítás, körzések, szökdelések, ugrások, rugózások, összetett törzsmozgások. Négy-nyolc ütemű szabadgyakorlatok.
Fogalmak	Alsó, felső, magas, mély, ütem, fekvőtámasz, nyújtott ülés, törzsemelés és -döntés, bokafogás, hintázás (bölcső), malomkörzés, tölcsérkörzés, ugrókötél, súlyzó, tornabot, buzogány, tornapad, zsámoly.

Témakör	2. Motoros készségfejlesztés – mozgástanulás	Óraszám 3.évf: 35 óra
		4.évf:35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hely- és helyzetváltoztató mozgásformák kialakítása. A pszichikus funkciók (figyelem, emlékezet, gondolkodás) és gondolkodási műveletek (összehasonlítás, konkretizálás, differenciálás) fejlesztése. Koordinációs képesség, mozgástanulási, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazkodó, egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus és a téri tájékozódó képesség fejlesztése. Természetes mozgásformák alkalmazása, gyakorlása, továbbfejlesztése a torna, az atlétika, a sportág jellegű feladatokban, a gyermektáncban. Vízi biztonság megteremtése. *Képességfejlesztési fókuszok:* pontos reakciók szóbeli instrukciókra; döntésképesség; szociális képességek; testhelyzet-érzékelési képesség.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Szenzomotoros koordináció	Szem-kéz koordinációs játékok, versenyfeladatok – pl. szappanbuborék elkapása.
2.2. Rendgyakorlatok	Térköz, távköz, takarás, igazodás tartása, testfordulatok adott irányokba. Nyitódás, felzárkózás. Testfordulatok helyben, ugrással. Menetelés ütem-, lépés- és távköztartással, tempóváltásokkal; a lépésváltás megkísérlése.

	Soralkotások egyes és többes vonalban, oszlopban.
2.3. Torna	Támaszgyakorlatok talajon, padon, tornaszekrényen. Guruló átfordulás előre-hátra. Gyűrűn és bordásfalon függő gyakorlatok. Egyensúly-gyakorlatok.
2.4. Atlétika Futásfajták: terep, lassú, egyenletes, változó iramú, állórajttal Kötélugrás különféle fajtái Magasugrás és távolugrás elemei Kislabdahajítás Különféle méretű és súlyú labdák célba juttatásának módozatai	Futásfajták gyakorlása. Kötélugrás különféle fajtáinak gyakorlása. Magasugrás és távolugrás elemeinek gyakorlása. Kislabdahajítás állóhelyből és keresztlépéssel. Különféle méretű és súlyú labdák célba juttatása különféle módokon.
2.5. Úszás	Légzőgyakorlatok, siklás, lebegés, vízbe ugrás, merülés –felügyelettel.

Fogalmak	Vonal, oszlop, menetelés, lépésváltás, térköz, távköz, tenyér, oldalsó középtartás, fejállás, kézállás, híd, függés, tigrisbukfenc, tarkóállás, szekrényugrás, futó- és ugróiskola, váltófutás, hajítás, keresztlépés, dobbantás, belégzés-kilégzés, uszoda, medence, higiéné, zuhany, strand.	
Témakör	3. Játék	Óraszám 3.évf: 40óra 4.évf: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egészséges életmód és a rendszeres fizikai aktivitás iránti igény megalapozása. Fizikai erőnlét, állóképesség kialakítása/fenntartása. Csapatszellemre, sportszerűségre nevelés. Játékszabályok által az elemi döntésképesség és szabálytudat kialakítása. Együttműködés, kooperáció elősegítése. Siker és kudarc elviselésének képessége. Versenyszellem kialakítása és fenntartása. *Képességfejlesztési fókuszok:* társakra figyelés, együttműködés; szabálykövetés, szabálytartás; kudarc és győzelem sportszerű megélése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Labdás játékok Dobó és elfogó játékok Labdavezetés kézzel, lábbal, cselezés védővel szemben Átadások helyben és mozgás közben	Egyénileg, párban, csoportban végezhető játékok elsajátítása szerrel és /vagy szer nélkül. Szerepjátékok, szabályjátékok, feladatjátékok értése és reprodukciója. Kreatív és kooperatív játékok értése és reprodukciója. Sportelőkészítő játékok értése és reprodukciója. Népi gyermekjátékok értése és reprodukciója.

Célba rúgó és célba dobó játékok Zsinórlabda és labdarúgás elemei *3.2. Futáson alapuló játékok* Futó- és fogójátékok taktikai elemekkel Sor- és váltóversenyek *3.3. Népi gyermekjátékok* *3.4. Küzdősportok elemei*	Érzelmek és motivációk szabályozásának elemi szintű megvalósítása. Élményszerűség és öröm érzékeltetése a társas játéktevékenységben. Személyes és társas folyamatok megélése. A konfliktuskezelés elemi szintű ismerete és gyakorlata.

Fogalmak	Játékok neve, szabály, védekezés, támadás, védő, támadó, cselezés, célba dobás, labdavezetés, kikerülés, átvétel.	
Témakör	4. Versenyzés	Óraszám 3.évf: 35 óra 4.évf: 35 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók képessé tétele egyszerűsített szabályokkal zajló versenyzésre sor- és váltóversenyek és egyszerűsített sportági versenyek esetében. A sportoló mint példakép megjelenítése. Képességfejlesztési fókuszok: szabálykövetés, szabálytartás; önellenőrzés; kudarctűrés; győzelem sportszerű megélése; egészséges versenyszellem; szociális kompetenciák; kooperáció; koordináció; döntési és reagáló képesség.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Futó, ugró és akadályversenyek Sorversenyek Váltóversenyek Futóverseny Ugróiskola Kötélugrás-verseny *4.2. Labdás versenyek* Kosárra dobó verseny Labdavezetési verseny Kidobójáték Kézi és röplabda alapmozgásaiból összeállított versenyek Labdarúgás alapjai – kapura rúgó verseny	Egyszerűsített sportági versenyek végrehajtása egyszerűsített szabályokkal. Sor- és váltóversenyek szabályinak megismerése és betartása. Egyszerűsített sportági versenyek megismerése és végrehajtása az írott és íratlan sportszerűségi szabályok betartásával. Sportszerűség fogalmi jelentésének és gyakorlatának megismerése. A sportoló mint példakép elfogadása.

4.3. A sportági versenyek alapjai A versenyfeladatok, labda és labda nélküli sportági versenyek egyre nehezítettebb formái, közelítvea valódi sportági versenyekhez.		
Fogalmak	Páros fogó, sorverseny, váltóverseny, sportág, labda, gurítás, dobás, pattintás, megfogás, elkapás, kétkezes, egykezes, felsőfogás, alsó fogás, páros, átadás, elkapás, labdavezetés, adogatás, győztes, ellenfél, vesztes, tisztelet, sportszerűség, kidobós, zsinórlabda, kosárlabda, futball, kötélugró verseny.	
Témakör	5. Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés	Óraszám 3.évf: 20 óra 4.évf:20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egészségfejlesztő mozgásos tevékenységformákra nevelés. Relaxációs gyakorlatok mint az önsegítés eszközeinek tudatosítása. Higiénés ismeretek tudatos alkalmazására nevelés. A szabad levegőn végzett sportok egészségmegőrző szerepének felismertetése. A könnyített testnevelés individuális lehetőségének megteremtése. A tanulók betegségtudatának, félénkségének, esetleges gátlásainak mérséklése, oldása egyéni sikerhez juttatással. A tanulók meggyőzése a baleset-megelőzés fontosságáról, a bekövetkezett baleset esetén a teendők tudatosítása. *Képességfejlesztési fókuszok:* egészségtudatosság; mozgásigény; döntésképesség; a körülményekhez való alkalmazkodás; a természet szeretete, óvása a gyermekek szintjén.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
5.1. Testi-lelki egészség Relaxációs gyakorlatok Testi higiéné tartalmi elemei és azok mindennapi gyakorlata Egészséges életmód alapelemei – étkezés, ruházat. Pihenés, mozgás, a káros anyagok kerülése	Játékos relaxációs gyakorlatok végzésére való képesség kialakítása. Testi higiénés ismeretek és azok mindennapi gyakorlása.	
5.2. Természetben űzhető sportok Labdajátékok, futóversenyek stb. – a torna kivételével valamennyi Túra – balesetvédelem: kullancsveszély, a nap káros sugarai elleni védelem	Szabad térben végzett gyakorlatok végrehajtása – a védő-óvó intézkedések megismerése és gyakorlata (napsugárzás, kullancs, időjárásnak megfelelő ruházat). Úszás természetes vizekben – csak engedélyezett és kijelölt helyen.	

Kocogás Kerékpározás, görkorcsolyázás		
5.3. Könnyített testnevelés, tartáskorrekció		A tanulók egyéni állapotához, elváltozásaihoz igazodó gyakorlatok, a gyógytestnevelővel való konzultáció szerint. A tantervben foglalt, nem ellenjavalt gyakorlatok, feladatok végrehajtása. Testtartás-javító gyakorlatok. Preventív és korrigáló feladatok megoldása sporteszközök alkalmazásával.
Fogalmak	Higiéné, relaxáció, edzettség, egészséges életmód, tápláló étel, hizlaló étel, egészségre káros anyag, szabad tér, természet, időjárás, túra, gyógytorna, korrekció, korrigálás, képesség, betegség, állapot, javulás, káros napsugárzás, kullancs.	
Témakör	6. Tánc	Óraszám 3.évf: 15 óra 4.évf:15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Csoportos játék- és megjelenítőképesség fejlesztése. Rögtönzés és együttműködés képességének kialakítása. A fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztése. A mozgásnyelv megalapozása és fejlesztése. Az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés lehetőségének kialakítása a tér tárgyaival, illetve páros gyakorlatokban. Testtudat, mozgás, mozdulatlanság érzékelésének fejlesztése. Térbeli alkalmazkodás fejlesztése. Lateralitás és szerialitás kialakítása, illetve fejlesztése. A fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztése. Metrum, tempó, ritmus érzékelése képességének fejlesztése. Helyes testtartás kialakítása és automatizálása. Az együttmozgás élményének megtapasztaltatása. Törekvés az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés lehetőségének kialakítására. A pozitív önértékelés és reakcióképesség növelése. Népi mozgásos gyermekjátékok megismertetése. Érzelmek elemi szintű kifejezésének képessége, gesztusokkal, mozdulatokkal. *Képességfejlesztési fókuszok:* testhelyzet és változásai; pontos megfigyelésre törekvés; járás, ugrás egyensúlyának megtartása; mozgás sebességének és irányának érzékelése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
6.1. Mozgás-narráció Mozgásos dramatikus játékok		Kézjátékok. Közös cselekvés tanári narrációra. Közös cselekvés tanulói narrációra.

6.2. Tematikus mozgások *6.3. Népi gyermekjátékok, a népi tánc elemei* Fiú és lány szerepek a táncban	Induló, megálló, gyorsító, lassító gyakorlatok. Testtudat, mozgás, mozdulatlanság érzékelése. Érzelmek kifejezése nagymozgásokkal, tánclépésekkel. Egyszerű lépésekből álló karikázók, körtáncok. Metrum, tempó, ritmus érzékelése.
Fogalmak	Térirány, hanyattfekvés, háton, hason, oldalt, járás, távolság, futás, test, kéz, láb, has, hát, fej, szem, orr, fül, séta, forgás, sebesség, ritmus, tempó, játék, dal, néptánc, csárdás, rida, gyermekdal, népdal, hegedű, citera, forgás, utánlépés, keresztlépés.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 1. év végén (3. évfolyam)	A tanuló képes – felismerni és használni a legfontosabb kézi- és tornaszereket, – vezényszóra egyszerű mozgás(sor) végrehajtása, – tartáshelyzetek felvételére, -aktív részvételre a közös játékokban, – teste és ruházata tisztán tartására,
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus 2. év végén (4. évfolyam)	A tanuló képes – irány, ütem tartására, – labdával irányított dobások, rúgások kivitelezésére, – a játékszabályok betartására, – a gyakorolt mozgáselemek, sportágak szabad térben, más körülmények közötti alkalmazására, – az egészséges étrend alapjainak ismeretére – egyszerű relaxációs gyakorlatok irányítás melletti elvégzésére, – egyszerű tánclépés utánzására bemutatás után és/vagy szóbeli instrukció alapján, gyors indulásokra, irány- és iramváltásokra játék és körtánc során.

Helyi tanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 5–8. évfolyam

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettanterv céljaiban, feladataiban és az ezekre épülő további tartalmakban is figyelembe veszi a jövőben várható társadalmi, gazdasági változásokat, valamint az ezzel összefüggésben megjelenő, a köznevelés egészére vonatkozó célokat és feladatokat.

A kerettantervi rendszer az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is prioritásként értelmezi azokat a személyiség-, készség- és képességfejlesztési tartalmakat, amelyek az egyén és a társadalom számára egyaránt nélkülözhetetlenek.

A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven (Nat) és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében is a Nat-ban

meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni. A nevelési-oktatási folyamatot a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- a feladatok megvalósításához hosszabb idősávokat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíttetni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, siket tanulóknál a magyar jelnyelv elsajátításának, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve; az egyes fogyatékkal élő tanulókkal összefüggő feladatokról a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

A hatályos jogszabályok alapján az iskola pedagógiai programjának részeként, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv elkészítésekor különös figyelmet kell fordítani a Nat jelzett elvei közül arra, hogy a helyi tanterv a fogyatékossággal, sajátos nevelési igénnyel összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket jelenítsen meg, ennek érdekében a kerettanterv (együttnevelés esetén az együttesen alkalmazott kerettantervek) tartalmi elemei az igényeknek megfelelően adaptálhatóak, illetve ugyanazon célokat szolgáló elemekkel behelyettesíthetőek.

Témakörök

A Nat témakörei a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő módon adaptálva, horizontálisan érvényesülnek a kerettantantervben. A témakörök egy adott tantárgyon belül a Nat-tól esetenként eltérő megnevezéssel és más belső elrendezéssel jelennek meg, hogy igazodjanak a sajátos nevelési igényű tanulók speciális tanulási igényeihez, de összességükben lefedik a Nat által az adott tantárgyra meghatározott témakörök tartalmi egészét.

Célok és feladatok

A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra irányul. Hangsúlyosabbá válik az önálló tanulási tevékenység. A tudásgyarapítást, a képességek, a személyiség fejlesztését a konkrét tapasztalásokra alapozva a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve kell elérni.

Az 5–6. évfolyamon a cél a tevékenységek számának és minőségének növelésével, az önálló tanulás képességének fejlesztésével az alapvető kultúrtechnikák használatának eszközszintűvé tétele, valamint az intenzív személyiségfejlesztés.

Ehhez szükséges az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás lehetőségeinek megteremtésével, továbbá a konkrét megtapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve. A tantárgyi tartalmakat, a tevékenységeket, feladatokat, a terápiás célú eljárásokat a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez kell igazítani. Végső soron mindennek meg

kell alapoznia a tanulók felkészítését az önálló életvitelre és önálló munkavégzésre, a tanulói képességkultúra fejlettségéhez igazodó szakiskolai továbbtanulásra, társadalmi beilleszkedésre.
A 7–8. évfolyam legfontosabb célja a tudáselemek szintetizálása, a képességstruktúra megszilárdítása, a személyiség integritásának növelése.
E cél eléréséhez szükséges feladatok: a tanuló sikeres továbbtanulási, szakmaelsajátítási lehetőségeinek kialakítása; az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a döntési képesség erősítése; a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális és cselekvési kompetenciák kialakítása, az önálló életvitelre való alkalmasság megszilárdítása.
Fejlesztési területek – nevelési célok
Erkölcsi nevelés
A szabályok létrehozásának folyamatában való részvétel megtapasztalása, gyakorlati alkalmazása, a megbeszélés, a megegyezés, a szabályokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességének fejlesztése. Pozitív erkölcsi tapasztalatok erősítése. A magatartásban, az emberi kapcsolatokban a szeretet, bizalom, türelem, együttérzés, igazmondás stb. megismertetése, gyakoroltatása, befogadása. A negatív tapasztalatok feldolgozása, irigység, közömbösség, harag, durvaság stb., azok hatásainak kompenzálása. A köznevelés alapvető célja a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése, igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése, az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése. Az erkölcsi nevelés legyen életszerű: készítsen fel az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra, segítsen választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira. Az erkölcsi nevelés lehetőséget nyújt az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megértésére, megvitatására. Az iskolai közösség élete, tanárainak példamutatása támogatja a tanulók életében olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás. A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől a képzelőtehetségen át intellektuális érdeklődésük felkeltéséig – hatással lesz egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában is.
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
Tantárgyi tanulmányaik során megismert történelmi és kulturális értékeink alapján tudatosodjon a nemzeti összetartozás érzése. Közösségi tevékenységgel, a tanuló lakóhelyén aktív részvétellel váljon részesévé a jelentősebb társadalmi eseményeknek, ünnepeknek, ezen élmények segítségével, alakuljon ki benne a közösséghez való tartozás, a hazaszeretet.
A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat megőrizve ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

Az iskolai demokráciában, a diákönkormányzat tevékenységeiben való aktív részvétellel a demokratikus technikák gyakorlása: véleménynyilvánítás, döntéshozatal, képviselet. A tanulói jogok és kötelességek arányainak tudatosítása.

A demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi. Az iskola megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, és ennek keretében biztosítja a honvédelmi nevelést. A részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatják a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

Az éntudat, az énkép (önismeret) fejlesztése, törekvés önmaga minél sokrétűbb fizikai, pszichikai, erkölcsi megismerésére.

Az önismeret – mint a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség – a társas kapcsolati kultúra alapja. Elő kell segíteni a tanuló kedvező szellemi fejlődését, készségeinek optimális alakulását, tudásának és kompetenciáinak kifejezésre jutását, s valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. Hozzá kell segíteni, hogy képessé váljék érzelmeinek hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. Ahhoz, hogy az oktatási és nevelési folyamatban résztvevő tanulók, az elsajátított készségekre és tudásra támaszkodva énképükben is gazdagodjanak, a tanítás-tanulás egész folyamatában támogatást igényelnek ahhoz, hogy tudatosuljon, a saját/egyéni fejlődésüket, sorsukat és életpályájukat maguk tudják alakítani. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

A családi életre nevelés

A család fogalma, típusai, tagjai, feladatai, családfa, generációk együttélése, családi munkamegosztás, gazdálkodás a családban, a család szerepe az egyén egészséges, harmonikus fejlődésében, egymásrautaltság, lelki közösség.

A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.

A testi és lelki egészségre nevelés

A mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével, a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával, az egészséges életmódban a

tudatosság szerepének bemutatása. Önellátó, testápoló technikák. Az érzelmi intelligencia mélyítése, gazdagítása, az önismeret alakítása, az önértékelés képességének fejlesztése.

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A pedagógusok ösztönözzék a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére. Az iskola feladata, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, a betegség-megelőzésre, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiénében, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében. A pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A szociális attitűd fejlesztése, az együttérző, segítő magatartás erősítése. Segítő feladatok az iskolai életben, rendszeresség.

A Nat ösztönzi a személyiség fejlesztését, kibontakozását segítő nevelést-oktatást: célul tűzi ki a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek iránti szociális attitűd, segítő magatartás kialakítását a tanulókban úgy, hogy saját élményű tanuláson keresztül ismerik meg ezeknek a csoportoknak a sajátos igényeit, élethelyzetét. A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

Mindennapi tevékenységeiben váljon általánossá a környezetkímélő, takarékos magatartás, alakuljon ki a természeti és épített környezet iránti szeretet és megóvás igénye.

A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában. Meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Cél, hogy a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá a tanulók számára. Az intézménynek fel kell készítenie őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

A munka szerepe az ember életében. Érdeklődési területek, vonzódások tudatosítása, reális pályakép a képességek, adottságok szerint, mérlegelés. A fizikai és a szellemi munka (a szülők és ismerősök szakmája, ismert szakmák rendszerezése fizikai és szellemi munkacsoportba, a két szakmacsoport lényegi különbségei és hasonlóságai felismerése.

Az iskolának – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítania, amelyek révén a diákok kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát, valamint képessé válnak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket. Ezért fejleszteni kell bennük a segítéssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

Részvétel a pénz kezelésében, a csoport (évfolyam) ezzel kapcsolatos tevékenységében, a családból hozott példákkal a célszerű gazdálkodás gyakorlása a pénzhasználat és a fogyasztás területén. A saját felelősség, az értékteremtő munka felismerése. Gazdasági, pénzügyi intézmények szerepének alapvető ismerete a mindennapi életben.

A felnövekvő nemzedéknek hasznosítható ismeretekkel kell rendelkeznie a világgazdaság, a nemzetgazdaság, a vállalkozások és a háztartások életét meghatározó gazdasági-pénzügyi intézményekről és folyamatokról. Cél, hogy a tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát. Ennek érdekében a köznevelési intézmény biztosítja a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.

Médiatudatosságra nevelés

A különböző médiumok mint ismeretszerzési, művelődési, önkifejező kapcsolatteremtési lehetőségek megismerése, az alkalmazásokban lévő veszélyforrások tudatosítása. Tudatosság kialakítása a válogatásban.

Cél, hogy a tanulók a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé váljanak: értsék az új és a hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelés az értelmező, elemző beállítódás kialakítása és tevékenység-központúsága révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására. A tanulók megismerkednek a média működésével és hatásmechanizmusaival, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, valamint e különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

A tanulás tanítása

Az életkori jellemzők figyelembevételével a kreativitás fejlesztése, az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés, a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük. Az együttműködésre építő (kooperatív-interaktív) tanulási technikák és tanulásszervezési módok fokozott alkalmazása. Az egyéni tanulási stílus figyelembevétele, egyéni tanulási stratégiák érvényesítése.

A tanulás tanítása az iskola alapvető feladata. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést az iránt, amit tanít, és útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáférésével kapcsolatban. Meg kell tanítania, hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere; hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások; hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok; melyek az egyénre szabott tanulási módszerek; miként működhetnek együtt a tanulók csoportban; hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint például szövegek, meghatározások, képletek. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni, a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével. A tanulás tanításának elengedhetetlen része a tanulás eredményességének, a tanuló testi és szellemi teljesítményeinek lehetőség szerinti növelése és a tudás minőségének értékelése.

Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés

A Nat kulcskompetenciái nem tantárgyakhoz kötötten, hanem tantárgyakon átívelve, horizontálisan jelennek meg a kerettantervben a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő adaptált formában. A Nat kulcskompetenciái az alábbi specifikumokat hordozzák az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében:

A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompetenciák biztosítanak. A tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciák)

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátíttatása során – a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett – alapelv, hogy esetükben a nyelvelsajátítás lényegi módja nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a folyamat, amelyben az ember nyelvileg fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely (az egyén képességének és beszédállapotának figyelembevétele mellett) a beszédnek mint összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul, s a „nyelvet” funkcióinak (kifejező, informáló, felhívó) megfelelően, elemi formáiban (közlés, megbeszélés, rábeszélés) és alaptípusaiban (élőbeszéd, írott beszéd) gyakoroltatja és alkalmaztatja. Az idegen nyelvi kommunikáció mint kiemelt kompetenciaterület az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében egyénileg differenciált tananyagstruktúrát igényel. A hallási észlelés, a figyelem, az emlékezet fokozott fejlesztése mellett a célokat a tanulók szükségletei határozzák meg. A sikeres kommunikáció érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a játékos helyzetekben történő megvalósításra, a helyzetgyakorlatokra. Törekedni kell a digitális technológia kínálta eszközök, lehetőségek kommunikációs célú alkalmazására.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése és a minél önállóbb életvitel támogatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. Az online zaklatás gyakori megjelenése miatt a tanulóknak ismerniük kell a biztonságos eszközhasználatot, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokat is. A munka, a szabadidő és a tanulás egész életen át ívelő folyamatai során a digitális eszközök használata, az így megszerzett információk feldolgozása és alkalmazása is a digitális kompetenciákat igényli. A tanulók számára fontos a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia fejlesztése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésére. A matematikai kompetencia fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képessé válik a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző

területein. Ez úgy érhető el, hogy a tanulás-tanítás folyamatában döntően a mindennapok során létrejött helyzetekben ismertetjük meg a matematikai tartalmakat. Kiemelten fontos a konkrét cselekvéssel összekapcsolt, a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzés és matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása, valamint a mindennapokban használható tudás biztosítása.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világkép kialakítása a feladat. Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Az eltérő képességeknek megfelelően fel kell készíteni a tanulókat a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismereteket kell szerezniük a célszerű gazdálkodás, a pénzhasználat és a fogyasztás, valamint – az egyéni képességeket figyelembe véve – a rövidebb és hosszabb távú élethelyzetek tervezése kapcsán. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók felkészülnek a közügyekben való aktív részvételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során – a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit figyelembe véve – a tartalmakat sajátélményű tevékenységek formájában gyakoroltatva kell biztosítani. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv nem csak az intellektuális tényezők függvénye, ezen a területen nagy szerepe van a motivációnak és az érzelmeknek is. Fontos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói és innovációs kompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek és attitűdök alakítása, formálása a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe véve lehetséges. A tanulási-tanítási folyamatban az enyhe értelmi fogyatékos tanuló minden esetben saját cselekedeteinek tükrében ismerje fel lehetőségeit, próbálja elérni céljait. A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme.

Egységesség és differenciálás

Az egységesség és a differenciálás érvényesítésének megvalósítását a pedagógiai gyakorlatban az adaptív oktatás jellemzőinek ismerete és annak alkalmazása teszi lehetővé. Az oktatási folyamat akkor adaptív, ha a megvalósítása során a differenciálás és az egységesség elve egyaránt érvényesül. Az adaptív oktatás gondolata, a megvalósítás gyakorlata az egymástól különböző tanulók egyszerre történő eredményes tanításának ellentmondását oldja fel. Egy olyan tanári gondolat- és tevékenységrendszert kínál, amely a

tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételére épülve egyszerre biztosítja a differenciálás egyéni fejlesztő hatását és a pedagógiai gyakorlatban megjelenő egységességet.
Az adaptív oktatás feltételei között egyenrangúan szerepelnek a szükséges tanulói sajátosságok – a tanuló tudása, az aktivitásra való készenléte, fejlettsége az önálló munkavégzés és az együttműködés terén, helyzete a társas kapcsolatrendszerben – és a tanulók számára leginkább kedvező tanulásszervezési formák: a frontális munka, a csoportmunka, a párban folyó tanulás, az egyéni munka, az individualizált munka.
A pedagógiai differenciálás hátterében az a törekvés húzódik meg, hogy az egységes tartalmi szabályozás keretei között minden tanuló a neki megfelelő nevelésben és oktatásban részesülhessen optimális fejlődése, egyéni teljesítőképességének teljes kibontakoztatása érdekében. A differenciálásnak nélkülözhetetlen és sok variációban alkalmazott eszköz-együttesként kell megjelennie.
A sajátos nevelési igényű tanulók hatékony oktatása, nevelése érdekében többszintű és változatos differenciálást kell megvalósítani – mind a gyógypedagógiai intézményi, mind az integrált nevelés szervezeti formák esetén – a csoportba sorolás, a célok, a tartalom, a követelmények, a szervezési módok és eszközök vonatkozásában egyaránt. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket. A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják ugyanakkor az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.
A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében oktatásában (az együttnevelésre vonatkozóan is), a fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, továbbá az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.
Az adaptív oktatás gyakorlati megvalósításának két kulcsmozzanata van. Az egyik a bemeneti jellemzők köre, melyek alapjaiban kijelölik az egyéni utat, illetve az annak bejárásához vezető stratégia megvalósítandó pedagógiai mozzanatait. A másik a kimeneti elvárások köre, melyek a prognosztizálható fejlesztés/fejlődés kritériumainak, a kimeneti követelmények meghatározásához nyújtanak segítséget.
A bemenetnél, az iskolai, oktatási folyamat kezdetén a sajátos nevelési igény pontos, egyénre szabott feltárása szükséges, a képességstruktúra, a lényegi személyiségvonások, a szocializációs funkciók területeinek feltérképezésével. A feltárás a gyógypedagógia, a pszichológia módszereivel történik. A funkcionális képességek (az észlelés, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás), a tanult képességek (a kommunikációs, a kognitív, a cselekvés, a szocializációs képességek), a család legjellemzőbb mutatói, a családi szocializáció színterei, a kommunikációs, célracionális, dramaturgiai tevékenységrendszer, az interakciók és struktúrák rendszere együtt jelenthetik a gyermeki szükségletek megfogalmazásának

alapjait, amelyre építeni lehet az egyéni út meghatározását, a pedagógiai diagnózist, a stratégiát és a terápiát.

A kimeneti elvárások – a pedagógiai folyamatban a tanulók egyéni jellemzőit, fejleszthetőségi sajátosságait mindvégig figyelembe véve – a társadalmi szükségletből vezethetők le. A társadalmi szükséglet meghatározásához a kiindulópontot a társadalom leírása jelenti, a jelen és a belátható jövő társadalma sajátosságainak számbavétele. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus tudásközlés mellett az információrobbanás korszakának jellemzőjeként az integratív, interpretatív szerepet is figyelembe véve lehet az iskola helyi nevelési rendszerét a társadalom szocializációs közegének modelljeként tekinteni. Így a fejlesztési-nevelési-oktatási-képzési rendszerben érvényesíthetők a következő jellemzők: (a) a nevelés mint kapcsolat, az értékek, a tudás, a cselekvési minták közvetlen cseréje, (b) az identitás és önismeret mint szocializációs cél, (c) párbeszéd, megoldáskeresés, értékelés, válogatás, közvetlen megfigyelés, kipróbálás mint tipikus tevékenységek és (d) a kíváncsiság mint motiváció.

Kötelező tantárgyak és óraszámok

Tantárgyak	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
	Heti óraszám		Heti óraszám	
Magyar nyelv és irodalom	4+1	4+1	4+1	4+1
Idegen nyelv	-	-	2	2
Matematika	4+1	4+1	4+1	4+1
Etika	1	1	1	1
Történelem	2	2	2	1
Hon- és népismeret	1	-	-	-
Természettudomány	2	3	5	5
Állampolgári ismeretek	-	-	-	1
Ének-zene	2	2	1	1
Vizuális kultúra	2	2	1	1
Digitális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret (beépítve és +1 órával jelezve)	2	2	2	2
Heti órakeret	28	28	30	30

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

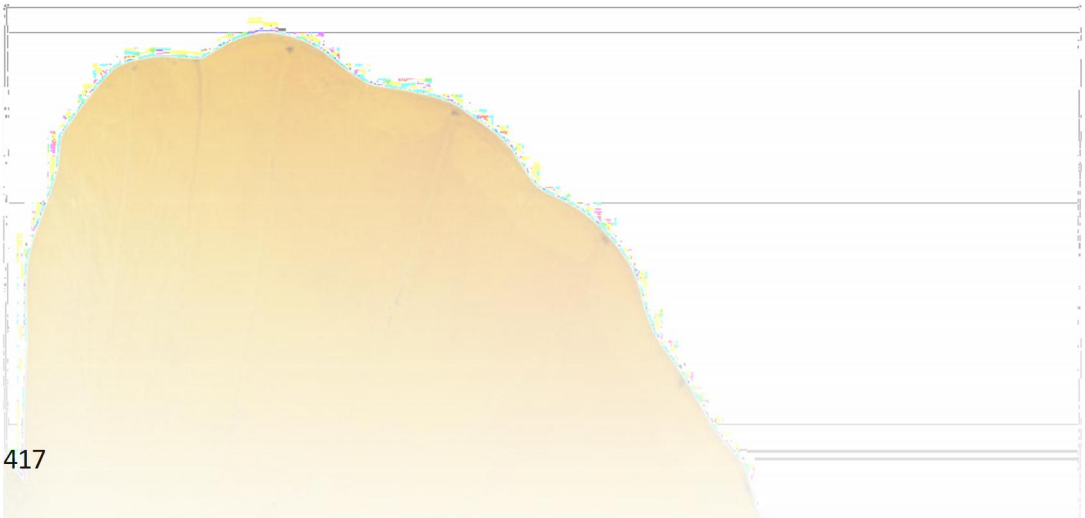

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv ismerete és használata. A nyelv kultúrát formál, őriz és közvetít. A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Kulcsszerepe van a kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőképesség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a mérlegelő érzék kialakításában. Az anyanyelvi készségek birtoklása segíti a társadalom közösségeiben való aktív részvételt. A magyar nyelv és irodalom műveltségi területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában, az önműveléshez szükséges képességek fejlesztésében.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy legalapvetőbb célja az anyanyelvi kommunikációhoz szükséges képességek kialakítása, illetve fejlesztése, valamint az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása.

A magyar nyelv a tanulás célja és az ismeretszerzés eszköze is. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és -gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése, a jövendő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben, az élethosszig tartó tanulás során használható olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. A kultúrához hozzásegítő, valamint a nemzeti hovatartozás érzését növelő anyanyelvi képességeknek, készségeknek a továbbfejlesztése.

Az irodalmi nevelés feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához felső tagozatban a tantárgy az irodalmi élmény nyújtása mellett az anyanyelvi kompetencia fejlesztésének legfontosabb eszköze. Alapvető feladata, hogy a tanulók szövegalkotási tudásának gyarapításával képessé váljanak a társadalmi kommunikációra, az önkifejezésre.

Az alapozásban építeni kell a tanulók tapasztalatszerzésére, a fogalmak tartalmának lassú érlelésére, az értelmes és fejlesztő célú gyakoroltatásra. A pedagógus feltérképezi a tanulók egyéni fejlesztési szükségleteit. Kellő időt enged a tanulási feladatok pszichológiai feltételeinek beéréséhez, és személyre szóló fejlesztéssel és értékeléssel esélyt teremt a sikeres iskolai pályafutás, valamint az élethosszig tartó tanulás biztonságos megalapozásához. Az eszközszintű olvasás elsajátíttatása, az önkifejező írás megszerettetése, a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárának megismertetése, használatának megerősítése szintén a tantárgy tanításának célja és feladata.

A tantárgy feladatai közé tartozik a vizuális észlelés és differenciálás, auditív észlelés és differenciálás, fonematikus észlelés, érzékelés, figyelem, gondolkodás, emlékezőképesség, analizáló-szintetizáló képesség, ritmus, mozgás, finommotorika és a szem-kéz koordináció fejlesztése. A kommunikációs képességek fejlesztése, különféle élethelyzetekben az aktív és passzív szókincs-gazdagítás, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartás, viselkedés gyakorlása, továbbá a tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben és a spontán beszédben is. Mindezek során megvalósul az önkorrekciós képesség fejlesztése, a hibakeresés, -javítás, a helyesírási problémahelyzetek felismertetése.

Kiemelt feladat az önismeret erősítése, lehetőséget teremtve a véleménynyilvánításra, mások véleményének meghallgatására. A szövegtartalom visszaadásának gyakorlása különféle kommunikációs eszközökkel történik, fokozódó önállósággal valósul meg.

Az írás eszközszintű használata, a helyesírási készség fejlesztése, továbbá a rendezett íráskép kialakítása az egyéni adottságok figyelembe vételével valósul meg.

Az iskolai oktatás, nevelés a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdését, a jól működő funkciók továbbfejlődését individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával támogatja.
A magyar nyelv és irodalom tantárgyban az ismeretek és a fejlesztési követelmények felhasználásánál, továbbá az irodalmi művek feldolgozásánál ajánlott figyelembe venni a tanulóközösség összetételét, az írás, olvasás technikájának elsajátításában megjelenő egyéni különbségeket, a kommunikációs készség eltérő sajátosságait.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók vonatkozásában az ismeretszerzési folyamatban a saját olvasási élmény, a hallás utáni szövegértés differenciált alkalmazása is lehetséges. Az irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése a Nemzeti alaptanterv alapján kerültek meghatározásra, figyelembe véve a kerettantervvel megcélzott tanulókat. Elsajátításuk, az adott művekkel való ismerkedés tanári segítséggel, részletek feldolgozásával is megvalósítható.
A szöveghű felidézésre ajánlott művek a táblázatokban dőlt szedéssel láthatók. Ezek kiválasztásánál is alkalmazható a differenciált követelmény.

5–6. évfolyam

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a beszédcentrikusságot kell előtérbe helyezni. A beszédértés és beszédprodukció fejlesztése az egyén képességének és beszédállapotának figyelembe vételével történik, a nyelv funkcióinak megfelelően.
A nyelvhasználat kommunikációs értékűvé fejlesztésével a tárgy hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók az egyéni képességekhez igazodóan, megfelelő szinten tudják alkalmazni a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát az önkifejezéshez, társas érintkezéshez, önérvényesítéshez.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td>1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása</td><td>óraszám 22</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">A szókincs gyarapítása mellett a meglévő nyelvhasználati zavarok korrigálása, csökkentése, megszüntetése. Egyéni képességhez igazodóan: a helyes artikuláció, beszédtechnikai elemek alkalmazása, aktív és passzív szókincs fejlesztése, a tanult elemek beépítése a társas kapcsolatokba. A reproduktív beszéd képességének fejlesztése.
Képességfejlesztési fókuszok: Kommunikációs képesség: szókincsbővítés, kifejezőkészség formai és tartalmi elemei. Percepció: verbális és vizuális hang, szó, mondat, szöveg. Vizuális és akusztikus figyelem. Emlékezet.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td>Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Beszédtechnika:
a) a helyes beszédlégzés
b) megfelelő beszédhang, hanglejtés
c) pontos artikuláció
d) ritmus, tempó
e) időtartam
f) hangsúly, hangerő
g) szünet</td><td>A metakommunikációs eszközök megismerése során a testbeszéd megértése, használatával a szóbeli kifejezőkészség erősítése.
A beszélő szándékának megértése. A kommunikáció céljának megfelelő beszéd, a hangsúlyok, érzelmek, indulatok, szándékok megjelenítése.
Saját vélemény, saját gondolat, kérdés, kérés megfogalmazása.
A reproduktív beszéd gyakorlása, memoriterek tanulása.
Tanult szövegek kifejező tolmácsolása.
Főfogalom alá rendezés, értelmező szótár vagy rokon értelmű szavak alkalmazása.</td></tr>
</table>

h) a kommunikáció céljának megfelelő beszéd. Metakommunikáció: – mimika, – testtartás, – távolságtartás – tekintet. Beszéd(meg)értés: a) szavak b) mondatok c) szöveg szintjén. Beszédkészség. Kommunikációs helyzet: – kapcsolatfelvétel, – kapcsolattartás, – vélemény- és szándéknyilvánítás, – vita, – kérés, – kérdés.	Analógiák készítése, a következtetések megfogalmazása, analizálás-szintetizálás, különböző szempontok szerinti csoportosítások, fogalomalkotások. Vers- és prózamondás.

Fogalmak	Artikuláció, beszédértés, beszédlégzés, beszélő szándéka, kommunikáció, összehasonlítás, csoportosítás, főfogalom.	
Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	óraszám: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A hangos és a néma olvasási technika, a szövegértő olvasás fejlesztése. Tények, adatok, információk felismerésében az önállóság növelése. Az olvasási kedv felkeltése, a könyvek iránti érdeklődés megalapozása, erősítése. A könyvekből történő tanulás megalapozása. Önálló könyvtárhasználat előkészítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* Vizuális észlelés az olvasott szöveg értelmezése során. Figyelem. Auditív észlelés: szövegemlékezet. Emlékezet: olvasottak felidézése. Motiváció fenntartása, fejlesztése az olvasott szövegek megfelelő megválasztásával. Összefüggéslátás, összefüggések felismerése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Szövegelemzés, szövegértő (néma) olvasás. Kreatív szövegalkotás. Tanulást segítő eljárások. Szövegfeldolgozás. Könyvtárhasználat, információszerzés különböző eszközei.	Mondatok, szöveg értelmezése néma és hangos olvasással, a szövegből – adott szempontok alapján – adatok kiemelése. Törekvés önálló olvasásra, szövegfeldolgozásra. Aktív és passzív szókincs gyarapítása.

	Az információs kommunikációs társadalom műfajainak megfelelő olvasási szokások gyakorlása. A könyv mint információforrás értékének felismerése. Különböző szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek hangos olvasása. Az olvasott szöveg adott szempontok szerinti tagolása, lényegkiemelés, tömörítés, adatkeresés. Felolvasás, az olvasottak ismertetése. Ismeretszerzés a könyvtár felépítéséről, működéséről, előző években szerzett információk rendszerezése. Érdeklődésének megfelelő könyv választása. Adatkeresés, adatgyűjtés. Szépirodalmi részletek, művek szöveghű megtanulása.

Fogalmak	Tartalom, lényegkiemelés, szövegbefogadás, szövegalkotás. Önművelés, média, ismeret, ismeretnyújtás, ismeretszerzés, lényegkiemelés, vázlat.	
Témakör	3. Írás, szövegalkotás	óraszám: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Írásbeli kifejezőképesség megerősítése, az írásbeli szövegalkotás legalapvetőbb szabályainak ismerete. Az írás eszközjellegű használatának kialakítása. Önellenőrzés fejlesztése. A helyesírás fejlesztése: másolással, látó-halló tollbamondással, emlékezetből írással. Saját és mások írásmunkáinak ellenőrzése, javítása a tanult nyelvtani szabályoknak megfelelően. *Képességfejlesztési fókuszok:* Finommotorika fejlesztése írásmozgással. Téri tájékozódás: vonalközben való eligazodás, íráskép rendezése. Emlékezet – hosszú távú: aktív és passzív szókincs használata önálló írás esetén, tanult nyelvtani szabályok alkalmazása. Emlékezet – rövid távú: diktálás utáni írás. Hallási figyelem fejlesztése: diktálás utáni írás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Reproduktív írás Félig produktív írás A szöveg nyelvi jellegzetességei Szövegalkotás, szöveg-átalakítás Leíró és elbeszélő jellegű szövegek (fogalmazás). Elbeszélés jellegű szöveg tagolódása: – bevezetés – tárgyalás – befejezés. Cím szerepe. Hír (hirdetés). Leírás irodalmi és ismeretterjesztő szövegekben. Jellemzés tipikus jegyei. Jellemzés szerkezete. Meghívó, e-mail, sms, csetelés, blog.	Néhány mondatos szöveg önálló alkotása. Emlékezetből való írás. Tanult nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása. Az írás közben felmerülő helyesírási, értelmezési probléma esetén vagy önellenőrzéskor, javításkor a megfelelő segédkönyvek használata – tanári segítséggel. Hibátlan (betűkihagyás és betűcsere nélküli) másolás, szavak, mondatok, néhány mondatnyi szöveg látó-halló tollbamondás és emlékezet alapján történő írása. Feladatlapok, táblázatok kitöltése, postai űrlapok kitöltése; vázlatkészítés tanulása. Hangutánzó, hangulatfestő szavak, szólások, közmondások, idézetek beépítése a mondatokba, a szövegbe, stílushatásuk megfigyelése. Mondatok bővítése, változatos mondatfajták beépítése a szövegbe, a mondat szórendjének, a szöveg mondatrendjének vizsgálata, a lehetséges változatok számbavétele.

	A tanult nyelvtani szabályok alkalmazásával írásbeli szöveg alkotása. Elbeszélő jellegű szöveg jellemző jegyeinek felismerése, gyűjtése. Szöveg átalakítása: – bővítéssel: díszítő jelzők használata, – szűkítéssel: lényegkiemelés, tömörítés. Elbeszélő jellegű szöveg alkotása írásban. Címalkotás. Meghívó, hír, hirdetés gyűjtése, megfigyelése, készítése. Leírás készítése, átalakítása bővítéssel, szűkítéssel. Olvasottakról vázlat készítése. Jellemzésből leírás, elbeszélés megfogalmazása, rögzítése.

Fogalmak	Önálló írás, emlékezetből való írás, diktálás, nyelvtani szabály, fogalmazás, leírás, elbeszélés, jellemzés.	
Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	óraszám: 150 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazásának fejlesztése. Szóbeli és írásbeli nyelvhasználat legalapvetőbb elveinek, normáinak elsajátíttatása. *Képességfejlesztési fókuszok:* Akusztikus figyelem: helyesírási szabályok. Szerialitás: betűrend.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
BETŰK: Magánhangzók, mássalhangzók. Szótőhöz kapcsolódó toldalékok hangrendjének, illeszkedésének szabálya. A mássalhangzók egymásra hatása a beszédben, írásban (hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés). SZÓELEMEK, SZAVAK: Szófajok: – főnév – melléknév – számnév – névmás – ige. Jelző szerepe a szövegben. SZÓSZERKEZETEK: – alárendelő szószerkezet – mellérendelő szószerkezet. MONDATOK	Csoportosítás, válogatás, vizsgálódás. Betűrend készítése, lexikon használata. Elválasztás szabályainak alkalmazása. Szavak csoportosítása szófajuk, jelentéstartalmuk alapján. Gyűjtés, csoportosítás. Szavak átalakítása: – képzéssel – jelezéssel – ragozással. Szószerkezet alkotása, átalakítása. Szószerkezetek keresése, gyűjtése irodalmi szövegből. A szószerkezetek felismerése a mondatokban, azok ki/beemelése a mondatokból/mondatokba. Mondat tagolása, tanult helyesírási szabályok (mondatkezdés, írásjelek, tulajdonnevek) alkalmazása. Helyes szórend meghatározása. Helyes hangsúly gyakorlása. Számbeli egyeztetés gyakorlása, ellenőrzése, javítása. Szövegalkotás megadott szempontok alapján. Tanári útmutatás alapján szövegalkotás, kiegészítés, módosítás. Helyes mondatalkotás, szövegalkotás szabályainak alkalmazása.

Mondatok átalakítása: – tőmondat alkotása – bővített mondat. Mondatalkotás. Szófajok, szavak mondatbeli funkciója. SZÖVEG Szövegalkotás.		
Fogalmak	Beszédhang, magánhangzó, mássalhangzó, szóelem, hangalak és jelentés, szókincs, szófaj, helyesírási szabály.	
Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	óraszám: 150óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi ismeretek fejlesztése, az olvasás készséggé alakítása, fejlesztése. A tanulók nyelvi kulturáltságának növelése. *Képességfejlesztési fókuszok:* Emlékezet: memoriterek elsajátításával a hosszú távú emlékezet fejlesztése. Auditív figyelem, észlelés: hallott irodalmi szövegekből való tartalommondás, érzelmek, mondanivaló megfigyelése. Szókincsbővítés.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Műnemek: líra, epika, dráma Műnem: líra, Műfaj: Dal Feldolgozásra ajánlott művek: Petőfi Sándor: – Füstbe ment terv – Reszket a bokor mert… MűNEMEK: epika MűFAJ: Mese, műmesE Feldolgozásra ajánlott művek: Az égig érő fa (magyar népmese) Tündérszép Ilona és Árgyélus (magyar népmese) Attila földje (magyar népmese) Válogatás a magyar népmesegyűjteményből. NÉPBALLADA Feldolgozásra ajánlott művek: *Kőmíves Kelemen*; LEGENDA: Feldolgozásra ajánlott mű: Arany János: Rege a csodaszarvasról. MONDA:		Az irodalmi művek elemzése, értelmezése, az irodalmi szövegek alapstruktúrájának megismerése. Irodalmi művek műfaji jellemzőinek felismerése. Az egyes műnemek jellemző jegyeinek felismerése. Az irodalmi kifejezésformák, a költői eszközök, az irodalmi szövegek szerkezetének megismerése. Az alapvető emberi viselkedés- és magatartásformák, érzések, lelkiállapotok, hangulatok, erkölcsi fogalmak és értékek, a valóság és a képzelet, a szocializációs és a társadalmi kérdések irodalmi ábrázolási módjainak megismerése. A vers tartalma alapján a költői szándék, a vers hangulatának megfogalmazása. Összecsengő sorok jelölése. A versben az ismétlődő sorok, kifejezések felismerése. Összehasonlítás. A vers ritmusának különböző módon történő bemutatása, jelzése. Vers képszerűségének felismerése, egy-egy kép szóbeli „leírása”, illusztrálása. A költői jelzők és költői képek felismerése. Szövegrészek tagozódásának (bevezetés, tárgyalás, befejezés) megfigyelése. Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása. A szerzői szándék, a szöveg hangulatának jellemzése, megfogalmazása. A tanuló saját véleményének (szándék, hangulat) a szövegből vett idézetekkel való indoklása. Irodalmi

Feldolgozásra ajánlott művek: Lehel kürtje Mátyás-mondák BIBLIAI TÖRTÉNETEK: Feldolgozásra ajánlott történetek: A világ teremtése Az édenkerti történet Noé és a bárka Jézus születése, A betlehemi királyok ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNY: Fazekas Mihály: Lúdas Matyi Petőfi Sándor: *János vitéz* ELBESZÉLÉS: Feldolgozásra ajánlott művek: Jókai Mór: *A nagyenyedi két fűzfa* REGÉNY: Feldolgozásra ajánlott művek: Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk. Gárdonyi Géza: Egri csillagok DRÁMA: A helyi lehetőségek függvényében egy színpadi mű megtekintése.	kifejezésformákból válogatás, a szövegek felhasználása, „beépítése” saját szövegalkotáshoz. Egy-egy szöveg(-részlet) bemutatása (szerepjáték, szituációs játék, felolvasás). Színházlátogatás (dráma).
Fogalmak	Líra, epika, dráma, dal, népdal, ballada, népballada, mese, népmese, legenda, monda, vers, próza, elbeszélés, elbeszélő költemény, regény, rím, memoriter.
Összegzett tanulási eredmények a 2. évfolyamos ciklus első tanévének végén 5.évfolyam	A tanuló társalgásban részt tud venni. Képes a közlés kifejező és tájékoztató funkciójával élni. Az olvasást az információszerzéshez felhasználja. Képes könyvtárhasználatra, megadott szempontok alapján. Lényegkiemelésre, tartalom rövid visszaadására képes (esetleg tanári kérdések alapján). A tanult szószerkezeteket felismeri, gyűjti, csoportosítja. Képes hiányos és bővített mondatot alkotni, átalakítani a közlés szándékához igazítva. A kijelölt memoritereket szöveghűen elmondja. Tanult irodalmi művek tartalmát ismeri, a szereplőket, helyszínt azonosítja.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus második	Képes meggyőzni, érvelni, kérdezni, véleményt elfogadni. Az olvasást az információszerzéshez és átadáshoz felhasználja. Képes könyvtárhasználatra, megadott szempontok alapján. Lényegkiemelésre, tartalom rövid visszaadására képes (esetleg tanári kérdések alapján). Olvasható, áttekinthető írásművek készítésére képes, megadott szempontok alapján.

évfolyama (6. évfolyam) végén	Tudja az írást kommunikációs célokra használni. Szavakat átalakít, csoportosít, szóösszetételeket alkot, használ saját gondolatainak kifejezése érdekében. A tanult szószerkezeteket felismeri, gyűjti, csoportosítja. A kijelölt memoritereket szöveghűen, megfelelő hangsúllyal elmondja. Tanult irodalmi művek tartalmát ismeri, a szereplőket, helyszínt azonosítja. Irodalmi alkotások esetében tud összehasonlítani, értelmezni, elemezni. Líra, epika, dráma fogalmát ismeri, tud ennek megfelelően csoportosítást végezni.

7.-8. évfolyam

A tantárgy sajátos fejlesztési célja a jövendő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használható olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése, a kultúrához hozzásegítő, valamint a nemzeti hovatartozás érzését növelő anyanyelvi képességeknek, készségeknek a továbbfejlesztése, valamint a beszédkultúra, az önkifejezést segítő kommunikáció fejlesztése.
A hatékony, önálló tanulás technikái az egyéni képességekhez és tanulási stílushoz igazodva alakulhatnak ki, felkészítve a tanulót az élethosszig tartó tanulásra.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a tanulás tanítása úgy és azért jelenik meg, hogy az egyénre szabott motiváció, egyéni tanulási módok feltárása, egyénre szabott értékelés, feladatadás segítségével el tudjuk érni az önálló ismeretszerzési képesség fejlődését, az egész életen át tartó tanulás elemeinek megismertetését, gyakoroltatását.
A segítségkérés, segítségnyújtás különböző formáinak megismertetése irodalmi, ismeretterjesztő művekből gyűjtött példákkal történik, a társadalmi beilleszkedés segítésének érdekében.

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	óraszám: 23 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Improvizációs képesség fejlesztése. Memoriterekkel az emlékezet fejlesztése. A mondatfonetikai eszközök használatának fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* Kommunikációs készség. Vizuális és auditív emlékezet.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Vers- és prózamondás. Tartalmi szempontú szövegelemzés. Mondatfonetikai eszközök.	Az alkalomnak, a helyzetnek megfelelő szöveg alkotása, azok értékelése, értelmezése a hallgató szempontjából is. A mondatfonetikai eszközök használatát fejlesztő gyakorlatok végzése. Vitában való részvétel, mások véleményének tiszteletben tartásával. Memoriterek tanulása. Vers- és prózamondó gyakorlatok az irodalmi alkotások segítségével. Törekvés a szóbeli szövegalkotásban a változatos kifejezésformák alkalmazására. Hangos és néma olvasás, szövegelemzés. Irodalmi művek önálló és csoportos dramatizálása. Adott témakörben helyzetgyakorlatok, improvizációk.

Fogalmak	Szövegelemzés, beleélő képesség, dramatizálás, helyzetgyakorlat, improvizáció.	
Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	óraszám: 19 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika folyamatos fejlesztése mellett a szövegértés, a szóbeli kifejező- és szövegalkotó képesség fejlesztése; esztétikai élményt nyújtó olvasás. Önálló tanulás fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* Szókincsbővítés. Figyelem. Akusztikus és vizuális észlelés: irodalmi művek hallgatása, olvasása. Gondolkodás: olvasottak elemzése. Összefüggések felismerése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Hangos és néma olvasás, szövegelemzés. Hangulati szempontú szövegelemzés. Különböző jellegű, műfajú szövegek, pl. levél, napló, útirajz, ismeretterjesztő szöveg, klasszikus ifjúsági művek.	A közlés tartalmához és a közlő szándékához igazodó mondatfonetikai eszközök alkalmazása. A felolvasás szabályainak ismeretében kifejező, értelmező hangos olvasás. Aktív és passzív szókincs gyarapítása. Különböző műfajú szövegek hangos és néma olvasása. Tartalmi szempontú szövegelemzés. Hangulati szempontú szövegelemzés. Ábrák, illusztrációk értelmezése. Vélemény megfogalmazása. Lexikonhasználat, internetes keresőprogramok használata. Versek, prózai részletek szöveghű felidézése. Vázlatírás, lényegkiemelés, összefoglalás, tanári irányítással jegyzetkészítés.

Fogalmak	Szövegelemzés, közlés, szövegalkotás, illusztráció, lényegkiemelés, vázlat, jegyzet.	
Témakör	3. Írás, szövegalkotás	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az írás technikája, valamint a helyesírás folyamatos fejlesztése mellett az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése. Törekvés erősítése az írásbeli munkák rendezettségére, pontosságára. Az egyéni fogalmazási stílus kialakításának, a választékos kifejezési formák használatának támogatása. *Képességfejlesztési fókuszok:* Vizuális észlelés: íráskép. Vizuális emlékezet: helyesírási szabályok alkalmazása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Helyesírás: magánhangzók illeszkedése, hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kivetés, összetett szavak, írásmódosulás, elválasztás, rövidítések kétféle írása, írásjelek használata stb. A mindennapi élet magán- és társas műfajai: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél.	Az írásbeli szövegalkotás változatos kifejezésformáinak (rokon értelmű és hangulatfestő szavak, idézetek) használata. Változatos témájú és műfajú szövegek alkotása, a szövegek megadott szempontok alapján történő átalakítása. Saját és mások munkájának ellenőrzése, javítása, helyesírási segédkönyvek használata. Rendezett, pontos írásbeli munkák készítése. Tanult nyelvtani szabályok alkalmazása helyesírást fejlesztő gyakorlatok során.

	A szövegszerkezet elemzése, stílushibák javítása, a címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő szöveg alkotása a mindennapi élet magán- és társas műfajaiban: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél. Szövegalkotások javítása.

Fogalmak	Önellenőrzés, nyelvtani szabály, stílus, egyéni írásmód.	
Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek	óraszám: 150 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult nyelvtani ismeretek megszilárdítása, ismétlése, a hiányok pótlása. *Képességfejlesztési fókuszok:* Hallási figyelem: nyelvtani szabályok. Vizuális észlelés: leírtak önellenőrzése. Emlékezet: tanult nyelvtani szabályok felidézése. Szerialitás. Intermodalitás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
SZAVAK: Szófajok. Szóalkotás: képzéssel, jelezéssel, ragozással, azonos toldalék, más-más szótő, egy szótő, más-más toldalék. A szókincs rétegződésének fogalma, csoportosítása: – irodalmi változat, – köznyelvi változat, – népnyelvi változat (tájszók, nyelvjárások), – csoportnyelvek (szaknyelv, hobbinyelv, diáknyelv, argónyelv). Szószerkezet alkotása. Mondatalkotás – a beszélő szándéka, logikai minőség alapján. – átalakítás a szerkezet alapján – a beszélő kommunikációs szándékának megfelelően. Levél jellemző jegyei. A levél formai, helyesírási követelményei.	Szavak csoportosítása, átalakítása. Mozaikszavak keletkezése, értelmezése. Szószerkezetek átalakítása a szerkezet megváltoztatásával, bővítéssel (többszörös bővítéssel is), szűkítéssel, rokon értelmű szavak alkalmazásával. Szószerkezetek összeillesztésével mondatalkotás. Gyűjtés, válogatás, átalakítás. Gyakorlás, ellenőrzés, javítás. Mondatalkotás. Szövegből mondatok válogatása lényegkiemelés (jegyzetelés), idézet szempontjából. Szerkezet megváltoztatása bővítéssel, szűkítéssel, helyettesítéssel, a részek cseréjével. Mondatok tagolása, hiányzó írásjelek pótlása. Mondatok csoportosítása szerkezet alapján. Lehetséges szórend meghatározása. Vázlatkészítés. Levél, válaszlevél készítése. Olvasottakról vázlat készítése. Tagolatlan (elbeszélés, leírás, jellemzés jellegű) szövegek tagolása a makroszerkezet alapján. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegekben a nyelvi forma és a jelentés (a szó szerinti és a metaforikus értelem) összefüggéseinek vizsgálata. Személyes történet elmondása megadott szempontok betartásával, témaválasztás alapján (témaválasztás, címadás, anyaggyűjtés, jegyzetelés, rendezés), a címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő szövegek a mindennapi élet magán- és hivatalos műfajaiban (önéletrajz, meghatalmazás, elismervény, könyv- és műsorajánlás, irodalmi, zenei, színházi és filmélményekről, közösségi rendezvényről beszámoló, interjú készítése, beszámolás ismeretanyagokból).

		Szűkítéssel, bővítéssel a hangulat, a stílus megváltoztatása, a szerkezet (a bevezetés/előzmény, a befejezés) megváltoztatása.	
Fogalmak	Szófaj, átalakítás, csoportosítás, tagolás, téma, témaválasztás, beszámoló..		
Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése		óraszám: 150 óra
Előzetes tudás	Műfaji jellemzők ismerete, tájékozódás közöttük.		
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Irodalom iránti érdeklődés fenntartása. Megfelelően motivált befogadói magatartás kialakítása az irodalom és más művészeti ágak iránt. Megismert művek jellemzőinek, sajátosságainak megfigyelése, összefüggés-látás fejlesztése. Az élmények, érzések ismeretté, tudássá transzformálása. Epikai művek korábban tanult jellemzőinek felidézése. Az olvasott művek eseményeinek, történéseinek, logikai kapcsolatának, ok-okozati összefüggéseinek felismerése. Önálló feldolgozás fejlesztése. Könyvtárlátogatás az önálló ismeretszerzés folyamatában. *Képességfejlesztési fókuszok:* Emlékezet: memoriterek. Figyelem: különbözőség és hasonlóság a művekben. Gondolkodás: elemzés, összehasonlítás, analógiák felismerése.		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
A RENESZÁNSZ IRODALMA Janus Pannonius: Pannónia dicsérete (epigramma) Balassi Bálint Ajánlott mű: Egy katonaének A BAROKK IRODALOM Feldolgozásra ajánlott művek: Bujdosóénekek Mikes Kelemen: 112. levél A FELVILÁGOSODÁS IRODALMA Ajánlott művek: Csokonai Vitéz Mihály: A reményhez (elégia) A XIX. SZÁZAD IRODALMA Kölcsey Ferenc: Himnusz; Huszt (epigramma) Vörösmarty Mihály: Szózat Petőfi Sándor: – Az Alföld, (tájlíra) – Nemzeti dal (dal) – Egy gondolat bánt engemet (óda) Arany János – Családi kör (életkép) – A walesi bárdok (ballada) – Toldi (elbeszélő költemény)		A vers szereplőinek, formájának, tagozódásának, képeinek megfigyelése. Hasonlóságok, különbözőségek felismerése. Összecsengő sorok jelölése. Írók, költők jellemző életrajzi adatainak megismerése. A vers tartalma alapján a költői szándék megfogalmazása. Szövegrészek tagozódásának (bevezetés, tárgyalás, befejezés) megfigyelése. Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása. Szöveg hangulati tartalmainak véleményezése. Dramatizálás, felolvasás. Elbeszélési és történeti átírás gyakorlása. Memoriterek megtanulása.	

Ajánlott művek: Petőfi Sándor: Szeptember végén Arany János: A fülemile (elbeszélő költemény) Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (részlet) vagy Mikszáth Kálmán: A néhai bárány; A két koldusdiák (részletek) A XX. SZÁZAD IRODALMA – KORTÁRS IRODALOM *Ady Endre:* – *Föl – földobott kő* *József Attila:* Rejtelmek Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (részletek) Radnóti Miklós: Nem tudhatom Móricz Zsigmond Ajánlott művek: Hét krajcár (novella); Légy jó mindhalálig Örkény István Ajánlott művek: Az autóvezető Juhász Gyula Ajánlott művek: Anna örök; Milyen volt… Tóth Árpád Ajánlott művek: Esti sugárkoszorú Weöres Sándor Ajánlott művek: Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék Egy-egy választott mű Csukás István, Mándy Iván, Szabó Magda, Tamási Áron írásaiból. További ajánlott művek: Ady Endre: Őrizem a szemed József Attila: Kertész leszek Radnóti Miklós: Nem tudhatom Örkény István: Egypercesek Kortárs irodalom: Két-három szépprózai és öt magyar lírai alkotás (lakóhelyi sajátosságok figyelembe vétele lehetséges). Világirodalom: Ajánlott művek: Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg (részletek) Daniel Defoe: Robinson Crusoe (részletek)	

Színmű Megválasztása a lakóhelyi lehetőségekhez igazítható (színházlátogatás)	
Fogalmak	Életrajzi adat, magyar irodalom, világirodalom, vers, próza, színjáték, színmű.
Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére	A tanuló képes az olvasott művek mondanivalóját megfogalmazni, képes az olvasottak időrendi, történeti átlátására, összefoglalására, eszköz segítségével. Képes szövegalkotáskor az alkalomhoz és a helyzethez elemeiben igazodni. Verset és prózát (részleteket) képes kontaktustartás próbálkozásával értelmezve, illetve képes kisérleteket tenni a (helyes) ritmus, hanglejtés és hangsúlyok alkalmazásával ezeket elmondni, bemutatni (felolvasni). Próbálkozásokat tesz különböző műfajú szöveg élményt nyújtó olvasására. Képes a szöveg hangulatát irányítással megfigyelni. Fogalmazásában, szóhasználatában, beszédében mondanivalóját legyen képes megfogalmazni. Képes az írást alapvető céljainak elérése érdekében használni. A tanult nyelvtani szabályokat alkalmazza segédeszközzel önálló írása során. Törekszik arra, hogy rendezett külalakú, olvasható írásműveket készítsen. A tanulás céljából megpróbál lényeget kiemelni, vázlatot írni. Rendelkezik ismeretekkel a tanult írók, költők életéről. Olvasás útján szerzett ismereteiről írásban is *három-négy mondatban* számot ad. Képes irányítással beszélgetni egy-egy irodalmi alkotásról. Az olvasottakban adott szempont alapján felismeri az ok-okozati összefüggéseket, logikai kapcsolatokat, cselekvések következményeit. Szöveghűen elmondja a tanult verseket, versrészleteket.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	A tanuló képes az olvasott művek mondanivalóját megfogalmazni, képes az olvasottak időrendi, történeti átlátására, összefoglalására. Képes szövegalkotáskor az alkalomhoz és a helyzethez igazodni. Verset és prózát (részleteket) kontaktustartás mellett értelmezve, a (helyes) ritmus, hanglejtés és hangsúlyok alkalmazásával elmond, bemutat (felolvasás). Képes különböző műfajú szöveg élményt nyújtó olvasására. Képes hangulati szempontú szövegelemzésre.

	Fogalmazásában, szóhasználatában, beszédében egyéni stílusa alakulóban van. Képes az írást céljainak elérése érdekében használni. A tanult nyelvtani szabályokat alkalmazza önálló írása során. Igyekszik rendezett külalakú, olvasható írásműveket készíteni. A tanulás céljából tud lényeget kiemelni, vázlatot készíteni. Rendelkezik ismeretekkel a tanult írók, költők életéről. Olvasás útján szerzett ismereteiről írásban is *öt-hat mondatban* számot ad. Képes beszélgetni egy-egy irodalmi alkotásról. Az olvasottakban felismeri az ok-okozati összefüggéseket, logikai kapcsolatokat, cselekvések következményeit. Szöveghűen elmondja a tanult verseket, versrészleteket.

MATEMATIKA

A matematikatanítás célja, hogy lehetővé tegye a tanulók számára a környező világ térformáinak, mennyiségi viszonyainak, összefüggéseinek megértését, a valóság megismerését. Feladata felkelteni a tanulók érdeklődését, segíteni a pozitív attitűd kialakulását a tantárgy tanulása iránt, tapasztalati úton megalapozva a tanulók matematikai ismereteit, változatos tevékenységekkel alakítva ki a matematikai fogalmakat. Fejlesztenie kell a tanulók matematikai készségeit (számlálás, számolás, mennyiségi következtetések, becslés, mérés, mértékegységváltás, szöveges feladatok megoldása) és matematikai képességeit (rendszerezés, kombinativitás, induktív-, deduktív- és valószínűségi következtetések), ezáltal lehetővé tenni a tanulók gondolkodásának fejlődését.

A pontos matematikai nyelv használatára való törekvés, a gondolatok szabatos megfogalmazása tevékenységek során alakul a matematikatanulás szokásrendjének gyakorlásával, a pontos, fegyelmezett munkavégzés és az önellenőrzés igényének kialakításával együtt.

A matematikai, gondolkodási kompetencia fejlesztése a többi kulcskompetenciával együtt, egymással összhangban, egymást felerősítve valósítható meg. A matematikaórákon megszerzett készségek, képességek, ismeretek birtokában a tanulók alkalmassá válnak az önálló tanulásra, eszközként használják azokat más kompetenciaterületek elsajátítására, különböző kontextusokban (továbbtanulás, otthon, munkahely) való alkalmazásra. A matematikai nevelés hozzájárul a természettudományos és technikai neveléshez.

A matematikatanulás hatékonyságának egyik fontos feltétele a módszerek megválasztása. A kisiskolások legfontosabb tevékenysége a játék. Ezért kezdetben játékos tevékenységek megszervezésével biztosítunk lehetőséget a gyerekeknek a közvetlen tapasztalatszerzésre. Az enyhe értelmi fogyatékos gyerekeknek hosszabb ideig (több éven át) lehetőséget kell teremteni a matematikai problémák cselekvéses tapasztalatra alapozó megoldására. A motiváló hatású tanulási környezet, a játékok, a különböző matematikai eszközök, IKT-eszközök, digitális tananyagok felkeltik a tanulók érdeklődését, igényét a világ megismerésére, saját ismereteik, képességeik fejlesztésére, az érdeklődés ébrentartására, pozitív attitűd kialakulására a tantárgy, a tanulás iránt, mindez biztosítéka a sikeres együtt-tanulásnak.

Az egy évfolyamba kerülő gyermekek pszichés funkciói, képességei, ismeretei, az egész személyiségük nagyon különbözőek. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók képességprofilja

jelentősebb eltérést mutat, mint ép társaiké. Ezért nagyon fontos minden tanuló egyéni fejlődési folyamatának a megismerése és az ehhez igazodó differenciált nevelés, oktatás, fejlesztés. A pedagógusnak fel kell térképeznie az évfolyam tanulóinak ismereteit, képességeit, érdeklődésüket, motiváltságukat, tanulási stílusukat, szokásaikat, tempójukat. Fel kell tárni társas kapcsolataikat, fizikai és pszichés állapotukat. Szükséges és lehetséges differenciálni a tartalmak és tevékenységek szintjén egyaránt. A tartalmi differenciálás megnyilvánulhat a feladatok mennyiségében, a feladatok minőségében és a kivitelezés módjában. A tevékenységek szintje is különböző lehet. Lehet elvontan, verbális szinten megoldani a feladatokat, de ugyanazok a feladatok megoldhatók eszközökkel, a cselekvés szintjén. Differenciálni lehet segítésnyújtással is. Segíthetjük a tanulást eszközök biztosításával, az eszközök használatának segítésével, a feladat megismétlésével, a feladatok algoritmizálásával, mintaadással, analógia alkalmazásával és célirányos kérdésekkel.

5–6. évfolyam

A két év célja – mindvégig tevékenységre épülve – a tanulók alapkészségének megerősítése, gyakorlási lehetőségek beiktatásával. Az ismeretek bővítését konkrét tapasztalásra alapozva, a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve kell megvalósítani. Az egyénre szabott önálló tanulási eljárások és tanulási módok kialakítása támogatja az ismeretek bővítésének, a képességek és készségek megerősítésének lehetőségét, kiegészülve különböző szintű tevékenységekkel, cselekvéses és elvont szinten. A gondolkodási műveletek egyre elvontabb szinten jelennek meg, a gondolkodási fajták gyakorlása matematikai problémák megoldása során történik. A matematikai fogalmak, kifejezések megértése, egyre pontosabb használata a matematikatanulás folyamatában, a tanulók cselekvését a középpontba állítva történik. Figyelmet kell fordítani az alkotó kedv ösztönzésére, kreativitás fejlesztésére, törekedve a minél kitartóbb és pontosabb munkavégzésre, önellenőrzésre.
A figyelem terjedelmének, tartósságának növelése, a koncentráció időtartamának növelése, az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztése minden tanórán fontos feladat.

Témakör	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	óraszám: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Válogatás, csoportosítás, rendszerezés logikai összefüggések alapján. Analizáló, szintetizáló, döntési képesség fejlesztése. Cselekvéses, logikus gondolkodás gyakoroltatása. Kombinatorikus szemlélet kialakítása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1. Halmazok Évfolyamozás.	Személyek, tárgyak, logikai készlet elemeinek elhelyezése halmazábrákba. Évfolyamozás egy, illetve egyszerre két szempont alapján. Megfigyelés, lényeges jegyek kiemelése, azonosítás, megkülönböztetés.
Alaphalmaz, részhalmaz, kiegészítő halmaz.	Részhalmaz előállítása különféle alaphalmazokon személyekkel, tárgyakkal, logikai készlet elemeivel. Az alaphalmaz, részhalmaz és kiegészítő halmaz kapcsolatának értelmezése. A halmazábra különböző részeinek jelölése jelkártyákkal. Elemek besorolása a halmazábra különböző részeibe.

Metszethalmaz.	Személyeknek, tárgyaknak, logikai készlet elemeinek megfigyelése, közös tulajdonságuk kiemelése, megfogalmazása, metszethalmaz képzése. A halmazábra különböző részeinek elnevezése. Alá- és fölérendeltségi viszony felismerése. Venn-diagram értelmezése.
1.2. Matematikai logika Állítások igazságtartalma.	Állítások és tagadások megfogalmazása a halmazábra különböző részeiről. Állítások megítélése igazságtartalmuk szerint. Állításokhoz halmazok alkotása. A logikai kifejezések pontos használata. Tulajdonságok tagadása, a logikai „nem” fogalmának használata. Logikai „és” fogalmának használata. A „minden”, „van olyan”, „van, amelyik nem”, „egyik sem” kifejezések használata.
1.3. Kombinatorika.	Kombinatorikus játékok. Elemek sorba rendezése. Lehetőségek sokféleségének észrevétele. Variációk képzése különböző nem matematikai és matematikai elemekből tevékenységgel: néhány lehetőség, egyre több lehetőség.
Fogalmak	Halmaz, alaphalmaz, részhalmaz, metszethalmaz, logikai kifejezés, „és”, „nem”, „egyik sem”, „minden”, „van olyan”, „van, amelyik nem”.

Témakör	2. Számelmélet, algebra	óraszám: 154 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Matematikai eszközök célszerű használata. Konkretizálás, absztrahálás, kódolás, viszonyítás gyakoroltatása. Számolási készség fejlesztése, ellenőrzés, önellenőrzés gyakoroltatása. Megtartó emlékezet fejlesztése. Analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Szövegértés, szövegalkotás, a matematikai nyelv egyre pontosabb használata.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Számok Számok 1000-es és 10 000-es számkörben.	Számfogalom megerősítése, biztos számfogalom kialakítása 100-as számkörben. Tízes számrendszer szerkezeti sajátosságának értelmezése. Helyi érték, alaki érték, valódi érték közötti összefüggések megállapítása. Törekvés a matematikai fogalmak pontos használatára. Kétjegyű számok írása, olvasása, összehasonlítása, rendezése, számtulajdonságok megállapítása. Relációs jelek használata. Számok pontos és becsült (közelítő) helye a számegyenesen. Számok egyes, tízes szomszédjainak megállapítása.

	Számok kerekítése. Számok bontása összeg és szorzat alakban. Mennyiségek megszámlálása (pénz), tízes, százas, ezres csoportok alkotása.
Az 1000-es és 10 000-es számkör. A tízes számrendszer szerkezeti sajátossága. A helyiérték-táblázat szerkezete.	Helyiérték-táblázat bővítése 1000-ig, majd 10 000-ig. A helyi értékek között lévő összefüggések megfigyelése, megfogalmazása (tízszerese, tizedrésze; százszorosa, századrésze; ezerszerese, ezredrésze). Helyi érték, alaki érték, valódi érték közötti összefüggések megállapítása. Teljes három- és négyjegyű számok írása, olvasása, értelmezése a valóság mennyiségeivel. Mennyiségek meg- és kimérése választott és szabvány mértékegységekkel (hosszúság, tömeg, űrtartalom). Különböző mennyiségek kifizetése öt- tíz-, száz- és ezer forintosokkal. Számok képzése egy vagy több feltétellel.
Római számok: I, V, X, L, C, D, M.	Tanult római számok írása, olvasása a mindennapi élet különböző területein (dátum, kerület, évszázad, óra számlapja).
Viszonyítás.	Számok összehasonlítása (azonos és különböző nagyságrendű számok) matematikai eszközökkel, majd elvont szinten.
A relációs jelek (< > =).	A relációs jelek (< > =), használata. A több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának használata.
Számok helye a számsorban.	Tájékozódás a számegyenesen és a számtáblákon Egyes-, tízes-, százas- és ezres számszomszédok leolvasása.
Számok tulajdonságai.	Számok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása Pontos matematikai fogalmak használata.
Bontás.	Számok bontása összeg- és szorzat alakra matematikai eszközökkel, majd elvont szinten. Bontások lejegyzése.
Közönséges törtszámok Törtek a mindennapi életben.	Törtrészek előállítása tevékenységgel (darabolás, színezés, kirakás). Egységtörtek, egységtörtek többszöröseinek előállítása- A törtrész kódolása, neve, jele (közönséges törtszám). Összefüggések keresése, megfogalmazása az egész és a törtrészek között, a törtrészek száma és nagysága között. Közönséges törtek írása, olvasása, értelmezése. Közönséges törtek helye a számegyenesen.

	Egységtörtek összehasonlítása matematikai modelleken.
Negatív szám. Negatív számok a mindennapi életben.	Hőmérsékletek leolvasása, hőmérő beállítása adott hőmérsékletre, hőmérséklet változásának megfigyelése, jelölése nyíllal. Ellentétes mennyiségek értelmezése (adósság-vagyon). Negatív számok írása, olvasása. 0 középpontú számegyenes készítése. Negatív számok keresése a számegyenesen. Összehasonlításuk egymással, 0-val, pozitív számokkal.
2.2. Műveletek Szóbeli műveletek. Összeadás, kivonás 1000-es és 10 000-es számkörben.	Fejben számolás. Szóbeli összeadás, kivonás kerek tízesekkel, százasokkal, ezresekkel – az egyjegyű számok analógiájára. Műveletek modellezése.
A 8-as, 9-es, 7-es szorzó- és bennfoglaló táblák.	A tanult szorzó- és bennfoglaló táblák folyamatos memorizálása. A 8-as, 9-es, 7-es szorzó- és bennfoglaló táblák kiépítése. Azonos tagú összeadások lejegyzése szorzással. Szorzások lejegyzése azonos tagú összeadásokkal. Szorzó-, bennfoglaló táblák memorizálása.
Maradékos osztás.	Maradékos osztás kirakással, lejegyzésük, a maradék jelölése.
Összefüggések a műveletek között.	Műveletek közötti összefüggések felfedezése. Kerek tízesek, százasok, ezresek szorzása, osztása analógia alapján. Összefüggések a szorzó és bennfoglaló táblák között.
Írásbeli műveletek. Összeadás, kivonás három- és négyjegyű számokkal. Két- és háromjegyű számok szorzása egy- és kétjegyű szorzóval. Három- és négyjegyű számok osztása egyjegyű osztóval. Műveletekben szereplő számok elnevezése. Műveleti tulajdonságok.	Műveletek megjelenítése, megoldása matematikai eszközökkel. Mennyiségek közötti összefüggések megállapítása, lejegyzése nyitott mondatokkal. Műveletek megoldása egyre elvontabb szinten. Műveletek eredményének becslése. Tapasztalatok gyűjtése a tagok és tényezők felcserélhetőségéről, a műveletek inverzitásáról. Műveletek közötti összefüggések megjelenítése matematikai és IKT-eszközökkel. Műveletek közötti összefüggések megfigyelése, megfogalmazása. Matematikai fogalmak használata. Számológép használata önellenőrzésre.
Összeadás, kivonás közönséges törtekkel.	Azonos nevezőjű törtek összeadása, kivonása. Az egy egésznél kisebb törtek pótlása egy egészre.

	Műveletek cselekvésben való értelmezése. Műveletek lejegyzése.
Egyszerű és összetett szöveges feladatok.	Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, megjelenítésük (lejátszással, kirakással, rajzban). Ismert és ismeretlen adatok megállapítása, az adatok közti összefüggések megfigyelése, megfogalmazása. Együttes emlékezés adatokra és összefüggésekre. A megfelelő matematikai művelet kiválasztása, a várható eredmény becslése, a művelet kiszámítása, ellenőrzése, adekvát válasz megfogalmazása a kérdésre. Összetett szöveges feladatok értelmezése. Történések megjelenítése matematikai modellekkel. Problémák logikai sorrendjének megállapítása, a megoldás logikai menetének megfogalmazása. Összefüggések megértése, kódolása (számfeladat, számegyenes, táblázat, rajz, nyitott mondat, halmazábra, grafikon). Tapasztalatok gyűjtése matematikai elemek párosításával, a tapasztalatok megfogalmazása.
2.3. Számelméleti ismeretek Páros, páratlan számok. Oszthatósági szabályok.	A páros-, páratlan számok fogalmának kiterjesztése az 1000-es és 10 000-es számkör számaira. Gyakorlati tevékenységre épülő szabályalkotás. Oszthatósági szabályok felismerése matematikai példák megoldásával (2, 5, 10).

Fogalmak	Szám neve, jele; alaki, helyi, valódi érték; egyes, tízes, százas, ezres, tízezres; összeadás: összeadandó (tag), összeg, kivonás: kisebbítendő, kivonandó, különbség, maradék, szorzás: szorzandó, szorzó, részszorzat, szorzat, osztás: osztandó, osztó, hányados, maradék, törtszám, számláló, nevező, törtvonal, egész szám, negatív szám, pozitív szám, plusz, mínusz, többszörös.	
Témakör	3. Geometria, mérés	óraszám: 70 óra+20óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Geometriai alakzatok konstruálása, kreativitás és finommotorika fejlesztése. Tájékozódási képesség fejlesztése síkban, térben és mennyiségek között. Becslés, mérés és számolás gyakoroltatása. Fogalmi gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. A tér elemei Félegyenes, szakasz, szög.	Egyenes és pont helyzetének vizsgálata. Félegyenes rajzolása, pont elnevezése. Szakaszok rajzolása, megmérése, kimérése, elnevezése. Szögek rajzolása. Derékszög előállítása hajtogatással, rajzolása négyzethálón, jelölése. A szögek alkotórészeinek (szár, csúcs, szögtartomány) megnevezése.

	Szerkesztő eszközök használata.
3.2. Síkbeli alakzatok Sokszög, háromszög, négyzet, téglalap és kör.	Síkidomok előállítása, rajzolása. Síkidomok tulajdonságainak vizsgálata: határoló vonalak, oldalak száma, oldalak nagysága, oldalak helyzete, átlók száma és nagysága, szimmetria tengelyek száma alapján.
Szabályos sokszög.	Szabályos sokszögek oldalainak, szögeinek vizsgálata, azonosságok megállapítása. Síkidomok csoportosítása a megismert tulajdonságok alapján. Összehasonlítás adott szempont szerint. Azonosságok, különbségek megfogalmazása.
3.3. Térbeli alakzatok Testek. Téglatest, kocka.	Testek építése egységkockákból szabadon és adott feltétellel. Testek építése lapokból. Testek alkotórészeinek megfigyelése, elnevezése (lap, él, csúcs). Testek tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása: – határoló lapok (görbe-, síklap); – határoló lapok száma; – határoló lapok alakja (háromszög, téglalap, négyzet, körlap); – határoló lapok nagysága (egybevágó, különböző nagyságú); – határoló lapok helyzete (merőleges, párhuzamos).
3.4. Transzformációk Tükrözés, nagyítás, kicsinyítés.	Síkidomok tükrözése egy tükörtengely segítségével négyzethálón. Síkidomok nagyítása, kicsinyítése négyzethálón – az egység mérete változik; – az egységek száma változik. A síkidomok és tükörképük vizsgálata, összehasonlítása. Azonosságok, különbségek megállapítása. Az egybevágó és hasonló fogalmak alapozása.
3.5. Szerkesztés Párhuzamos, merőleges egyenesek.	Párhuzamos és merőleges egyenesek rajzolása négyzethálón, majd szerkesztésük derékszögű vonalzókkal.
Másolás.	Szakaszok és szögek másolása vonalzóval és körzővel. Az adott- és a kapott téri elemek összehasonlítása (ugyanakkora).

Felezés.	Szakaszok és szögek felezése körzővel és vonalzóval. A szakaszfelező merőleges és a szögfelező fogalmának alapozása.
Szerkesztés.	Négyzet és téglalap rajzolása négyzethálón. Különböző sugarú körök szerkesztése. Szerkesztő eszközök használata. Szerkesztési lépések sorrendjének követése.
3. 6. Mérés, mértékegységek Hosszúság-, tömeg-, űrtartalom. Szabvány mértékegységek: – hosszúság (km, m, dm, cm, mm); – tömeg (t, kg, dkg, g); – űrtartalom (hl, l, dl, cl, ml).	Mérés választott és szabvány mértékegységekkel. Mennyiségek becslése, megmérése, kimérése. Mennyiségek összehasonlítása, sorba rendezése. Mértékegységek közötti összefüggések megállapítása gyakorlati mérések alapján.
Mértékváltás.	Mértékváltások következtetéssel (tízszerese, százszorosa, ezerszerese; tizedrésze, századrésze, ezredrésze).
Időmértékek: évezred, évszázad, év, évszak, hónap, hét, nap, óra, perc, másodperc.	A múlt, jelen, jövő viszonyfogalmak értelmezése, használata. Időpont leolvasása percnyi pontossággal, különböző módokon. Negyed-, fél-, háromnegyed óra leolvasása, beállítása. Időtartam érzékelése a mindennapi életből vett példákkal. Időtartam számítása. Mértékváltások a különböző időmértékek között. Tájékozódás a naptárban.
Pénz.	Forint (Ft). Pénznemek megismerése, használata. Mennyiségek be- és felváltása. Mennyiségek kifizetése többféleképpen.
3.7. Kerület, terület	Sokszögek kerületének mérése és kiszámítása összeadással. Négyzet, téglalap kerületének mérése, kiszámítása összeadással és szorzással. Négyzet és téglalap területének lefedése különböző alakú és nagyságú egységekkel. A mértékegységek nagysága és a mérőszámok közötti összefüggés megállapítása. Négyzet és téglalap területének mérése az egységek összeszámlálásával.
Fogalmak	Téri elem, síkbeli alakzat, térbeli alakzat, transzformáció, mértékegység, pénz, kerület, terület, szerkesztés.
Témakör	4. Függvények, az analízis elemei — óraszám: 60 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlítás, általánosítás, szabályalkotás, kiegészítés gyakorlása. Megismerési módszerek továbbfejlesztése. Összefüggések egyre elvontabb szinten történő kifejezése. Logikus gondolkodás fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Összefüggések		Összefüggések felismerése, személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai alakzatok, halmazok számai között; kifejezése rajzzal, jelekkel. Összefüggések keresése megadott szempont szerint a látszólag különböző dolgok között.
4.2. Sorozatok		Szabályjátékok logikai készlettel, számokkal. Szabály felismerése, megfogalmazása, lejegyzése, alkalmazása műveletekkel a hiányzó adatok pótlására. Sorozatok képzése geometriai alakzatokkal, számokkal adott, vagy felismert szabály alapján. Ciklikus sorok folytatása. Állandó különbségű sorozatok folytatása mindlét irányban. Változó különbségű sorozatok folytatása. Hányados sorozatok folytatása.
4.3. Függvények megadása, ábrázolása		Adatok gyűjtése, sorozatba, táblázatba rendezése. Sorozatban, táblázatban szereplő adatok közötti összefüggések, szabályok felismerése, megfogalmazása segítséggel, lejegyzése. Hiányos sorozatba, táblázatba rendezett adatok kiegészítése. Grafikonok olvasása, értelmezése. Értéktáblázat kiegészítése szöveggel, matematikai alakban megadott szabály alapján. Grafikus megjelenítés
Fogalmak	Grafikon, értéktáblázat, összefüggés, szabály.	
Témakör	5. Statisztika, valószínűség	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Adatgyűjtési technikák, adatok ábrázolási módjának megismertetése. A tanulók szemléletének formálása, „a valószínűségi gondolkodásmód” alapozása. Tapasztalatok bővítése a véletlen és nem véletlen eseményekről. Kombinatorikus gondolkodás és a valószínűségi szemlélet fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
5.1. Statisztika		Statisztikai adatok gyűjtése, közvetlen környezetben megfigyelhető események megszámlálása, mérések eredménye. Ábrázolásuk grafikonon, diagramon közösen. Grafikonok, diagramok értelmezése, leolvasása.
5.2. A valószínűség-számítás elemei Valószínűségi kísérletek.		Megfigyelések, vizsgálatok, játékos valószínűségi kísérletek (pénzfeldobás, golyóhúzás, különböző szerencsejátékok) végzése.

	Egyszerű valószínűségi kísérletek eredményeinek lejegyzése. A lejegyzések összesítése táblázatba. A táblázat adatainak leolvasása, értelmezése. Tapasztalatok gyűjtése véletlen és biztos eseményekről. A „ biztos” és a „lehetetlen” fogalmak használata. Spontán tippelések az események várható bekövetkeztéről.
Fogalmak	Lehetőség, kísérlet, táblázat, adat, grafikon, diagram.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 5.évfolyam	Elemek halmazokba rendezése két szempont szerint. Közös tulajdonságok felismerése, metszet előállítása. Egyszerű állítások, tagadások megfogalmazása. Minél több lehetőség előállítása kombinatorikus feladatokban. Biztos számfogalom 100-as számkörben. Jártasság 1 000-es számkörben. A törtszámok és a negatív számok ismerete. A szorzó- és bennfoglaló táblák tudása (szükség esetén táblázat segítségével). A tanult írásbeli műveletek megoldása (szükség esetén számológéppel). Egyszerű szöveges feladatok önálló megoldása. Síkidomok egy és több szempontú csoportosítása a tanult tulajdonságok alapján. Szabvány mértékegységek és a közöttük lévő váltószámok ismerete. A téglalap és a négyzet kerületének mérése, számítása; területének mérése lefedéssel. Szerkesztések: szakaszok rajzolása, másolása, felezése, téglalap- és négyzet rajzolása. Racionális számok összehasonlítása, összefüggések felfedezése. Sorozatok folytatása a felismert szabály alapján. Adatok leolvasása táblázatból. Adatok táblázatba beírása a felismert szabály alapján.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus második évfolyama (6. évfolyam) végén	Adott tulajdonságú részhalmaz előállítása alaphalmazon. Logikai kifejezések pontos használata. Minél több lehetőség előállítása kombinatorikus feladatokban. Jártasság 10 000-es számkörben. A törtszámok és a negatív számok ismerete. A szorzó- és bennfoglaló táblák tudása (szükség esetén táblázat segítségével). A tanult írásbeli műveletek megoldása (szükség esetén számológéppel). Egyszerű szöveges feladatok önálló megoldása. Testek és síkidomok egy és több szempontú csoportosítása a tanult tulajdonságok alapján. Szabvány mértékegységek és a közöttük lévő váltószámok ismerete. A téglalap és a négyzet kerületének mérése, számítása; területének mérése lefedéssel.

	Szerkesztések: szögek és szakaszok rajzolása, másolása, felezése; párhuzamos-, merőleges egyenesek szerkesztése, téglalap- és négyzet rajzolása. Racionális számok összehasonlítása, összefüggések felfedezése, szabály megfogalmazása. Sorozatok folytatása a felismert szabály alapján. Adatok leolvasása táblázatból, koordináta-rendszer adatpárjainak leolvasása, lejegyzése. Adatok táblázatba beírása a felismert szabály alapján, ábrázolásuk koordináta-rendszerben. Statisztikai adtok lejegyzése, ábrázolása egyszerűbb esetekben. Valószínűségi játékokban az esetek lejegyzése.

7–8. évfolyam

A két év célja a tanulók felkészítése az önálló életvitelre, az önálló munkavégzésre, az egyéni képességeikhez igazodó továbbtanulásra, a társadalmi beilleszkedés elősegítésére. Olyan ismeretek, képességek, készségek kialakítása, ami biztosítja az önálló tanulás lehetőségét, és felkészíti őket az egész életen át tartó tanulásra. Enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt szerepe van az egyénre szabott önálló tanulási eljárások és módok használatának, alkalmazásának, a tanuló motiváltsága megteremtésének.
A matematika tantárgy sajátos fejlesztési célja a figyelem terjedelmének, tartósságának fokozatos növelése és szinten tartása, a koncentrációképesség fejlesztése, az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztése.

Témakör	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	óraszám: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelő, elemző, lényeglátó és döntésiképesség fejlesztése. Analógiás, logikus és kombinatorikus gondolkodás fejlesztése, a gondolkodási műveletek elmélyítésével.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1. Halmazok Alap-, rész-, kiegészítő halmaz és metszethalmaz.	A tanult halmazelméleti ismeretek alkalmazása más matematikai témakörökben, tantárgyakban. Elemek szétválogatása több feltétel szerint. Halmazok kapcsolatának felismerése: nincs közös elemük, egyik a másiknak része, van közös elemük, de egyik sem része a másiknak.
Végtelen és üres halmaz.	Végtelen és üres halmazok megfigyelése, létrehozása. Halmazok kapcsolatának vizsgálata.
1.2. Matematikai logika Állítások és tagadások igazságtartalma.	Állítások és tagadások megfogalmazása a végtelen és üres halmazokról. Állítások alap-, rész- és kiegészítő halmazokról. Állítások halmazok metszetéről. Hibás állítások javítása. Feltétel tagadása: a logikai „nem”. Több feltétel egyidejű teljesülése: logikai „és”. Valamelyik feltétel teljesülése: logikai „vagy”.
1.3. Kombinatorika	Sorba rendezés.

Kombinációk és variációk. Lehetőségek száma. Rendszerezési sémák.	Variációk képzése különböző nem matematikai és matematikai elemekből tevékenységgel: egyre több lehetőség, összes lehetőség előállítása. Rendszerezési sémák megismerése, rögzítése (egyszerű lejegyzések, táblázatok).

Fogalmak	Halmaz, alaphalmaz, részhalmaz, kiegészítő halmaz, metszethalmaz, üres halmaz, végtelen halmaz, variáció.

Témakör	2. Számelmélet, algebra	óraszám: 178óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Matematikai eszközök biztos, célszerű használatának kialakítása. Konkretizálás, absztrahálás, kódolás gyakoroltatása. Elemzés, összehasonlítás, csoportosítás és általánosítás egyre önállóbb alkalmazása. Matematikai problémamegoldás, logikus gondolkodás egyre elvontabb szinten. Szövegértés, szövegalkotás, a matematikai nyelv egyre pontosabb használata. A számlálási, számolási, becslési és ellenőrzési képesség, valamint a megtartó emlékezet fejlesztése. Kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos megerősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Számok Számok 100 000-es és 1 000 000-s számkörben. Számfogalom megerősítése, biztos számfogalom kialakítása 100000-es számkörben.	Pontos matematikai fogalmak elmélyítése, használata. Négyjegyű számok írása, olvasása, összehasonlítása, rendezése, számtulajdonságok megállapítása. Összehasonlítási képesség fejlesztése, a relációs jelek használata. Pontos és becsült (közelítő helye) helyük keresése a számegyenesen. Számok egyes, tízes, százas, ezres szomszédainak megállapítása. Számok kerekítése. Tájékozódási képesség fejlesztése. Számok bontása összeg és szorzat alakban. Problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
Az 100 000-es és 1 000 000-s számkör: A tízes számrendszer szerkezeti sajátossága. A helyiérték-táblázat szerkezete. Helyi érték, alaki érték, valódi érték kapcsolata. Számfogalom mint a mérés eredménye, mérőszám.	Helyiérték-táblázat bővítése 1 000 000-ig. A helyi értékek között lévő összefüggések megfigyelése, megfogalmazása (tízszerese, tizedrésze). Összefüggésekre való emlékezés. Teljes öt- és hatjegyű számok írása, olvasása, értelmezése. Számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Mennyiségek meg- és kimérése választott és szabvány mértékegységekkel (hosszúság, tömeg, űrtartalom). Különböző mennyiségek kifizetése tíz-, száz-, ezer-, tízezer forintosokkal. Becslés, mérés, ellenőrzés. Számok képzése egy vagy több feltétellel.

Viszonyítás.	A relációs jelek (< > =), használata. A több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának mélyebb megértése.
Számok helye a számsorban.	Tájékozódás a számegyenesen és a számtáblákon. Egyes-, tízes-, százas-, ezres-, tízezres számszomszédok leolvasása.
Számok tulajdonságai.	Számok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása. Pontos matematikai fogalmak kialakítása, használatuk.
Bontás.	Számok bontása összeg- és szorzat alakra. Bontások lejegyzése.
Törtszámok.	Törtrészek előállítása, ábrázolása, jelölése törtszámmal. Törtszám értelmezése. Összefüggések keresése, megfogalmazása az egész és a törtrészek között, a törtrészek száma és nagysága között. Helyük a számegyenesen. Közönséges törtek összehasonlítása matematikai eszközök segítségével: azonos nevezőjű, azonos számlálójú és különböző nevezőjű törtek összehasonlítása. 10, 100, 1000 nevezőjű törtek írása tizedes tört alakban. Helyiérték-táblázat kiterjesztése a tizedes törtek felé. Tájékozódás a helyiérték-táblázatban Összefüggések megállapítása a tized-, század- és ezredrészek között. Tizedes törtek modellezése. Tapasztalatok gyűjtése a mindennapi életben használt tizedes tört formában felírt mennyiségekről. Tizedes törtek írása helyiérték-táblázatba, olvasásuk. Tizedes törtek szűkítése, bővítése, összehasonlításuk, rendezésük.
Negatív szám.	Negatív szám fogalmának elmélyítése. Hőmérsékletek leolvasása, hőmérő beállítása adott hőmérsékletre, hőmérséklet változásának megfigyelése, jelölése nyíllal. Ellentétes mennyiségek értelmezése (adósság-vagyon). Tapasztalatok gyűjtése a mindennapi életből vett példákból. Negatív számok írása, olvasása. 0 középpontú számegyenes készítése. Negatív számok helye a számegyenesen. Összehasonlításuk egymással, 0-val, pozitív számokkal.

2.2. Műveletek Szóbeli műveletek. Szóbeli műveletek 10 000-es és 100 000-es számkörben.	Fejben számolás gyakorlása. Szóbeli összeadás, kivonás kerek számokkal az egyjegyű számok analógiájára. Kerek számok szorzása, osztása egyjegyű szorzóval és osztóval. Pozitív egész számok szorzása, osztása tízzel, százzal, ezerrel. Mennyiségi változások megfigyelése (tízszerese, százszorosa, ezerszerese; tizedrésze, századrésze, ezredrésze), a kapott eredmény helye a helyiérték-táblázatban. Összefüggések megértése, megfogalmazása. Matematikai nyelv pontos használata.
Írásbeli műveletek Összeadás, kivonás 100 000-es és 1 000 000-s számkörben. Három- és négyjegyű számok szorzása két- és háromjegyű szorzóval. Öt- és hatjegyű számok osztása egyjegyű osztóval (kétjegyű osztóval).	Műveletek értelmezése, megoldása matematikai eszközökkel. Mennyiségek közötti összefüggések megállapítása, lejegyzése nyitott mondatokkal. Műveletek megoldása egyre elvontabb szinten, a fokozatok betartásával. Műveletek eredményének becslése. Becslés, számolás, ellenőrzés. Tapasztalatok gyűjtése a tagok és tényezők felcserélhetőségéről, a műveletek inverzitásáról. Műveletek közötti összefüggések megjelenítése matematikai- és IKT-eszközökkel. Műveletek közötti összefüggések megfigyelése, megfogalmazása. Számológép használata önellenőrzésre.
Műveletek közönséges törtekkel.	Azonos nevezőjű törtek összeadása, kivonása. Közönséges törtek bővítése, egyszerűsítése matematikai eszközökkel. Közös többszörös keresése. Különböző nevezőjű közönséges törtek összeadása, kivonása. Közönséges törtek szorzása egész számmal és közönséges tört számmal. Közönséges törtek osztása egész számmal és közönséges törttel, a reciprok érték fogalmának értelmezése. Műveletek cselekvésben való értelmezése, rajzos megjelenítése.
Műveletek tizedes törtekkel.	Tizedes törtek összeadása, kivonása. Helyi értékes írásmód alkalmazása. Tizedes törtek szorzása, osztása egész számmal. Tizedes törtek szorzása tizedes törttel. Tizedes tört szorzása, osztása tízzel, százzal, ezerrel. Számok értékének és a helyük változásának megfigyelése és megfogalmazása.

	Számlálás, számolás. Analízis, szintézis. Összefüggések megértése, megfogalmazása. Mennyiségi következtetések. Tájékozódás a helyiérték-táblázatban. Matematikai nyelv pontos használata.
Egyszerű és összetett szöveges feladatok. Fordított szövegezésű feladatok.	Feladatok értelmezése, adatok gyűjtése és lejegyzésük. Összefüggések megállapítása, a probléma megfogalmazása, feladatterv készítése. Megoldás lejegyzése nyitott mondattal, művelettel. Várható eredmény becslése kerekített értékben. A feladat kiszámítása, a kapott eredmény ellenőrzése, összehasonlítása a becsült értékkel és a valósággal. A válasz megfogalmazása. Rajzokhoz, ábrákhoz, műveletekhez egyszerű szöveges feladatok készítése. Szövegértés, szövegalkotás. Összefüggések megállapítása. Mennyiségi következtetések. Becslés, számítás, ellenőrzés. Problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
2.3. Számelméleti ismeretek Páros, páratlan számok. Oszthatósági szabályok.	A tanult ismeretek felidézése, kiterjesztése a 1 000 000-s számkörre. Oszthatósági szabályok alkalmazása matematikai példák megoldásával (2, 5, 10).

Fogalmak	Szám neve, jele; alaki-, helyi-, valódi érték; egyes, tízes, százas, ezres, tízezres, százezres, milliós; tizedes törtek, törtszám, számláló, nevező, törtvonal; egyszerűsítés, bővítés, egész szám, negatív szám, pozitív szám, plusz, mínusz, római szám, többszörös.	
Témakör	3. Geometria, mérés	óraszám:88 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Konstruálás, kreativitás fejlesztése sík- és térmértani alakzatok előállításával, fogalomalkotás. Szerkesztési ismeretek bővítése, szerkesztőeszközök egyre pontosabb használata, finommotorika fejlesztése. A tiszta, áttekinthető munka iránti igény kialakítása. Becslés, mérés képességének fejlesztése. Mértékváltások következtetéssel, analógiás gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. A tér elemei Szög, szögfajták.	Szögek rajzolása vonalzóval, szögmérővel. A szög részeinek megnevezése. A szög mérése, mértékegység neve, jele (fok, °). Szögek viszonyítása a derékszöghöz, szögfajták: hegyesszög, derékszög, tompaszög, egyenesszög, homorúszög, teljesszög.
3.2. Síkbeli alakzatok Síkidomok.	Síkidomok előállítása, vizsgálatuk, csoportosításuk a megállapított tulajdonságok alapján.

Háromszög.	Háromszögek előállítása tépéssel, vágással, rajzolással. Tulajdonságok megállapítása méréssel (oldalak, szögek). Évfolyamozásuk oldalak hosszúsága szerint: különböző oldalú, egyenlő szárú és egyenlő oldalú (szabályos) háromszögek. Évfolyamozásuk szögek nagysága szerint: hegyes-, derék- és tompaszögű háromszögek.
Kör.	Különböző sugarú körök rajzolása. A kör alkotórészeinek rajzolása, elnevezése, jelölése: középpont, sugár, átmérő, húr, körvonal, körív, körlap, körcikk, körszelet. A sugár és az átmérő közötti összefüggés megállapítása mérések alapján.
Speciális négyszögek.	Négyszögek vizsgálata az oldalaik helyzete, hosszúsága, szögeik nagysága és a szimmetriatengelyek száma szerint: – két párhuzamos oldala van (trapéz); – két-két párhuzamos oldala van (paralelogramma); – minden szöge derékszög (téglalap); – minden oldala egyenlő (rombusz); – minden oldala egyenlő és minden szöge derékszög (négyzet); – egyik átlója mentén szimmetrikus (deltoid).
3.3. Térbeli alakzatok Testek.	Testek építése lapokból. Testek kiterítése, testhálók készítése. Testek és testhálók egymáshoz rendelése. Testek tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása: kiterjedésük, határoló lapok alakja, helyzete szerint.
Kocka, téglatest.	A kocka és a téglatest tulajdonságainak megfigyelése, megállapítása mérések alapján, összehasonlításuk: – lapok, élek, csúcsok száma; – kiterjedésük (hosszúság, szélesség, magasság) mérete; – határoló lapok alakja, mérete; – határoló lapok helyzete.
Henger, kúp.	Henger és kúp előállítása gyurmából, építésük testhálóból. Tulajdonságok megfigyelése, határoló lapok számának, alakjának megállapítása.
3.4. Transzformációk Tükrözés.	Síkidomok tükrözése egy tükörtengellyel, szerkesztéssel.

	Az eredeti és a tükrözött síkidom összehasonlítása, azonosságok és különbségek megállapítása: egybevágó síkidomok.
Nagyítás, kicsinyítés.	Nagyítás, kicsinyítés szerkesztéssel: oldalak hosszúságának növelése kétszeresére, háromszorosára...; csökkentése felére, harmadára... Az eredeti és a kapott síkidom összehasonlítása, azonosság és különbség megfogalmazása: alakjuk megegyezik, nagyságuk különbözik, oldalaik aránya egyenlő: hasonló síkidomok.
3.5. Szerkesztés Szögek.	Szögek szerkesztése: 360°, 180°, 90°, 45°, 60° és 30°-os szögek.
Négyzet, téglalap.	Négyzet és téglalap szerkesztése adott méretek alapján.
Háromszög.	Háromszög szerkesztése: – három oldalból; – két oldalból és a közbezárt szögből; – egy oldalból és a rajta fekvő két szögből.
3. 6. Mérés, mértékegységek	Mérés választott és szabványmértékegységekkel. Mennyiségek becslése, megmérése, kimérése. Mennyiségek összehasonlítása, sorba rendezése. Mértékegységek közötti összefüggések megállapítása gyakorlati mérések alapján.
Területmérés.	Terület mérése választott és szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek értelmezése, neve, jele: km^2, m^2, dm^2, cm^2, mm^2.
Térfogatmérés.	Térfogat mérése választott és szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek értelmezése, neve, jele: m^3, dm^3, cm^3. Hosszúság-, terület- és térfogat-mértékegységek közötti összefüggések megállapítása tapasztalatok alapján.
Mértékváltás.	Mértékváltások következtetéssel (tízszerese, százszorosa, ezerszerese; tizedrésze, századrésze, ezredrésze).
Időmértékek: évezred, évszázad, év, évszak, hónap, hét, nap, óra, perc, másodperc.	A múlt, jelen, jövő viszonyfogalmak értelmezése, használata. Időpont leolvasása percnyi pontossággal, különböző módokon. Negyed-, fél-, háromnegyed óra leolvasása, beállítása. Időtartam érzékeltetése a mindennapi életből vett példákkal. Időtartam számítása. Mértékváltások a különböző időmértékek között. Tájékozódás a naptárban.

Pénz.	Pénzhasználat, kifizetés, be- és felváltás. Háztartási költségvetés tervezése.
3.7. Kerület, terület Sokszögek kerülete.	Sokszögek kerületének mérése és kiszámítása összeadással.
Négyzet és téglalap területe.	Négyzet, téglalap kerületének mérése, kiszámítása összeadással és szorzással. Négyzet és téglalap területének lefedése különböző alakú és nagyságú egységekkel. Négyzet és téglalap területének mérése a négyzetcentiméterek összeszámlálásával. Négyzet és téglalap területének kiszámítása.
3.8. Térfogat, felszín A téglatest és kocka felszíne.	Testekhez testhálók rendelése. Testek felszínének számítása: a határoló lapok és a testhálók közötti összefüggés megfigyelése. Testek felszínének számítása a határoló lapok területének összeadásával, szorzással.
A téglatest és kocka térfogata.	A téglatest és a kocka térfogatának mérése választott és szabványmértékegységekkel. A téglatest és a kocka térfogatának számítása gyakorlati tevékenységgel, adott és mért adatok alapján.

Fogalmak	Szögfajta, háromszög, kör, négyszög, mértékegység, test, felszín, térfogat.

Témakör	4. Függvények, az analízis elemei	óraszám: 48 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlító, általánosító és lényegkiemelő képesség fejlesztése. Függvényszerű gondolkodás alapozása. Számköri ismeretek mélyítése sorozatok alkotásával.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Összefüggések	Összefüggések konkrét mennyiségek, természetes számok, egységtörtek, geometriai alakzatok, mértékegységek között. A felismert összefüggések megfogalmazása viszonyszavakkal, kifejezése matematikai jelekkel.
4.2. Sorozatok	Számok rendezése. Állandó és váltakozó különbségű sorozatok folytatása adott és felismert szabály alapján, sorozatok kiegészítése. Hányados sorozatok folytatása.
4.3. Függvények megadása, ábrázolása	Összetartozó adatpárok felismerése. Táblázatok hiányzó adatainak kiegészítése szabály megállapítása után. Tapasztalati függvények készítése leszámlált, mért adatok alapján. Függvények ábrázolása grafikonnal, leolvasása.
Derékszögű koordináta-rendszer.	Pontok meghatározása síkban. Adatpárok ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.

	A táblázat adatai közötti kapcsolat felismerése, megfogalmazása, közös szabályalkotás, az adatok beírása táblázatba. Függvények ábrázolása, leolvasása, jelölésük nyilakkal, szabállyal, nyitott mondattal.

Fogalmak	Függvény, koordináta-rendszer, tengely, középpont.	
Témakör	5. Statisztika, valószínűség	óraszám: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlítás, rendezés, általánosítás, következtetés gyakoroltatása és a logikus gondolkodás fejlesztése. Statisztikai adatok, grafikonok elemzésének alapozása. A valószínűségi szemlélet alapozása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. Statisztika Statisztikai adatok, kísérletek.	Adatok, tevékenységek, kísérletek eredményeinek gyűjtése. Lejegyzésük, elemzésük, rendezésük, értékelésük. Ábrázolásuk grafikonnal, diagrammal. Adatok leolvasása a diagramról, táblázatból.
5.2. A valószínűség-számítás elemei Valószínűségi kísérletek. Gyakoriság.	Megfigyelések, vizsgálatok, játékos valószínűségi kísérletek végzése (pénzfeldobás, golyóhúzás, különböző szerencsejátékok, dobókockák, pörgettyűk, piros-kék korongok, pénzérmék, számkártyák, játékkártyák, dominókészlet, színes golyók /(például Babilon-golyók), játékrulett). Egyszerű valószínűségi kísérletek eredményeinek lejegyzése. A lejegyzések összesítése táblázatba, oszlopdiagramba. Az események gyakoriságának megfigyelése. Tapasztalatok gyűjtése véletlen és biztos eseményekről. Az események előfordulási gyakoriságának megállapítása. A „biztos” és a „lehetetlen” fogalmak használata. Egyre tudatosabb tippelések az események várható bekövetkeztéről. Valószínűségi fogalmak használata. „Biztos”, „Lehetetlen” fogalmak használata. „Lehet, de nem biztos” (lehetséges) megértése. Következtetés a relatív gyakoriságra.

Fogalmak	Lehetőség, kísérlet, táblázat, adat, statisztika, grafikon, diagram.

Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére	Elemek egy-két szempont szerinti rendezése a halmazábrák különböző részeibe. Állítások megfogalmazása a halmazábrákról. Állítások igazságának eldöntése. A logikai kifejezések megfogalmazása. Minél több (összes) lehetőség előállítása segítséggel kombinatorikus feladatokban.

	Biztos számfogalom 10 000-es és kitekintés 100 000-es számkörben. A törtszámok és a negatív számok ismerete. Szorzó- és bennfoglaló táblák ismerete (szükség esetén táblázat segítségével). A tanult írásbeli műveletek megoldása (szükség esetén számológéppel) számköri ismereteknek megfelelően. Műveletek közönséges törtekkel és tizedes törtekkel. Egyszerű szöveges feladatok megoldása (szükség esetén segítséggel). Testek, síkidomok egy- két szempont szerinti csoportosítása. Speciális háromszögek, négyszögek felismerése, segítséggel. Szakaszok, szögek szerkesztése, felezése; négyzet, téglalap és háromszög szerkesztése. Mértékváltások táblázatból következtetéssel. Négyzet és téglalap területének számítása. Kocka és téglatest felszínének számítása képlettel. Racionális számok összehasonlítása, összefüggések felfedezése, szabály megfogalmazása. Sorozatok folytatása a felismert szabály alapján. Adatok leolvasása egyszerű táblázatokból Adatok beírása táblázatba a felismert egyszerűbb szabály alapján Statisztikai adatok lejegyzése, ábrázolása elemi szinten egyszerűbb esetekben. Valószínűségi játékokkal való ismerkedés
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	Elemek több szempont szerinti rendezése a halmazábrák különböző részeibe. Állítások és tagadások megfogalmazása a halmazábrákról. Állítások igazságának eldöntése. A logikai kifejezések pontos használata. Minél több (összes) lehetőség előállítása kombinatorikus feladatokban. Biztos számfogalom 10 000-es és 100 000-es számkörben. Jártasság 1 000 000-s számkörben. A törtszámok és a negatív számok ismerete, használat. Szorzó- és bennfoglaló táblák ismerete (szükség esetén táblázat segítségével). A tanult írásbeli műveletek megoldása (szükség esetén számológéppel). számköri ismereteknek megfelelően. Műveletek közönséges törtekkel és tizedes törtekkel. Egyszerű és összetett szöveges feladatok megoldása (szükség esetén segítséggel). Testek, síkidomok egy és több szempont szerinti csoportosítása. Speciális háromszögek, négyszögek felismerése és megnevezése.

	Szakaszok, szögek szerkesztése, felezése; négyzet, téglalap és háromszög szerkesztése. Henger és kúp tulajdonságainak ismerete. Mértékváltások következtetéssel. Négyzet és téglalap területének számítása. Kocka és téglatest felszínének számítása, térfogatának mérése. Racionális számok összehasonlítása, összefüggések felfedezése, szabály megfogalmazása. Sorozatok folytatása a felismert szabály alapján. Adatok leolvasása táblázatból, koordináta-rendszer adatpárjainak leolvasása, lejegyzése. Adatok beírása táblázatba a felismert szabály alapján, ábrázolásuk koordináta-rendszerben. Statisztikai adatok lejegyzése, ábrázolása egyszerűbb esetekben. Valószínűségi játékokban az esetek lejegyzése.

IDEGEN NYELV

7–8. évfolyam

Az idegen nyelv tanulása társadalmi igény. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóktól nagy erőfeszítést követel, ezért az idegen nyelv tanításának és tanulásának céljait a tanulók valós szükségletei, igényei és egyéni fejlettsége határozza meg. Az idegen nyelv tanítása enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére tanórai keretben, az általános iskola 7. évfolyamától javasolt, de az idegennyelv-tudás iránti társadalmi igények növekedése miatt – a szülők igénye szerint – szakkör vagy egyéb nem kötelező jellegű foglalkozás keretében korábban is megkezdhető az iskola döntése alapján, de szigorúan a tanulók egyéni igényeihez és képességeihez igazodva.

Az általános iskola felső tagozatán a cél az, hogy az idegen nyelv tanítása járuljon hozzá a más tantárgyaknál megszerzett alapkészségek megerősödéséhez a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a rendszeres ismétlés és gyakorlás megteremtésével. Az új ismeretek elsajátíttatása konkrét tapasztalásra, cselekvésre alapozva, a gondolkodási funkciók különböző sérüléseit, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve történik. A tananyagot a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességekhez kell igazítani.

A tanulókat bevezetve egy idegen nyelv tanulásába, fel kell kelteni az érdeklődésüket, fenntartani a motivációjukat a nyelvtanulás iránt; meg kell alapozni a nyelvtanulásukat, ily módon is elősegíteni társadalmi beilleszkedésüket, növelni esélyeiket.

A tantárgyak közötti integráció elérésében nagy szerepe van az idegen nyelv tanításának és tanulásának. Az idegen nyelv tanulása nemcsak további lehetőséget nyújt a tanulóknak a más tantárgyakban korábban megszerzett tudás felelevenítésére, gyakorlására, új kapcsolódási pontok kialakítására, hanem újabb nyelvi, kulturális, interkulturális, földrajzi és történelmi ismeretekkel gazdagíthatja a tanulókat, melyeket más tantárgyak tanulása során is felhasználhatnak.

Az idegen nyelv tanulása teret biztosít a csoportos és kooperatív tanulási formák alkalmazásának, egyénre szabott módszerek és az önművelés igénye kialakításának, valamint változatos nevelési lehetőségek kihasználásának, továbbá elősegíti a tanulók önismeretének és önbizalmának fejlesztését az egyéni adottságok és képességek megismerésén keresztül.

A differenciálás a tanítás minden részében megjelenik, s ezáltal tekintettel vagyunk az egyéni sajátosságokra, képességekre. Az értékelés során elsősorban a tanuló egyéni fejlődését, motivációját, a nyelvtanulásra irányuló akaratát kell értékelnünk, s az értékeléssel a további nyelvtanulásukat kell segítenünk.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nyelvtani anyag többségének elsajátítása implicit módon történik, azaz nem magát a nyelvtani szabályt tanítjuk, hanem a nyelvtani szerkezetet használtatjuk szövegkörnyezetben. Az idegen nyelvi kommunikáció során – a nagyszámú ismétlés révén – a tanuló automatikusan elsajátítja, majd alkalmazza a nyelvet vezérlő különböző szintű szabályokat. A nyelvi kompetencia kialakítása érdekében változatos interakciókban folyamatosan fejlesztjük a tanulók hallási észlelését, hallás utáni szövegértését, célzott és tartós figyelmét, elsősorban verbális emlékezetét és beszédkészségét. A sikeres kommunikáció érdekében hosszabb időkeretre, folyamatos ismétlésre, gyakorlásra, játékos keretek között történő, cselekvéshez kötött megvalósításra, egyéni megerősítésre, helyzetgyakorlatokra van szükség.

Az idegen nyelv olvasásának és írásának tanítása enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében csak egyéni fejlettséghez igazodva, a tanulókban erősödő igény alapján javasolt. Az olvasott szöveg értése és az íráskészség fejlesztése csupán másodlagosan, illetve harmadlagosan támogatja a hallás utáni értést és a beszédüket.

Idegen nyelvi szempontból a 7–8. évfolyam a bevezető, alapozó szakasz, melynek során a tanuló megismerkedik egy idegen nyelv tanulásával, felismeri, hogy anyanyelvén kívül más nyelven is kifejezheti magát; megpróbálja felfedezni és megérteni a nyelvet vezérlő különböző, alapszintű szabályokat, melyeknek segítségével a későbbiekben egyre tudatosabbá teheti nyelvtanulását. Felfedezi a nyelvtanulás és a célnyelvi kultúra fontosságát, mely egyben erősíti magyarságtudatát, hazafias érzéseit, közösséghez tartozását. Az idegen nyelv tanulása során fejlődik erkölcsi érzéke, javul kötelességtudata, együttérzése, empátiája, segítőkészsége, tisztelete mások iránt. Megtapasztalja és megpróbálja megérteni, hogy cselekedeteiért, mondataiért felelősséggel tartozik. A helyzetgyakorlatok során igyekszik betartani a szabályokat, és tiszteli társait.

A szakasz alapvető feladata, hogy a tanulók más műveltségi területeken megszerzett ismereteire támaszkodva, olyan alapvető nyelvi fordulatokkal ismertesse meg a tanulókat, melyeket a mindennapi élethelyzetükben felismerhetnek és alkalmazhatnak, s amelyek megalapozzák motivációjukat a későbbi (szakiskolai és egész életen át tartó) nyelvtanulásra.

Az idegen nyelv tanulása során fokozatosan fejlődik önismeretük, kifejező és kapcsolatteremtő készségük (vélemény, akarat, érzelem), a személyes tapasztalatok tudatosításán keresztül pedig bővülnek ismereteik, formálódik szemléletmódjuk, a világról alkotott képük.

Az étkezés, ételek, sport témakörök lehetőséget adnak az egészséges életmód tudatosítására, a preventív szemlélet kialakítására, a betegségek megelőzésére.

Már a nyelvtanítás bevezetésekor tudatosítani kell a tanulókban az idegen nyelv tanulásának jelentőségét a későbbi életükre, pályaválasztásukra, munkavállalási esélyeikre nézve.

Enyhe értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-oktatása során nem beszélhetünk a(z) (európai) nyelvi szintek meghatározásáról, mivel az idegen nyelv tanulását az egyéni képességek nagymértékben befolyásolják. Ennek ellenére igyekeznünk kell a lehető legtöbbet elsajátíttatni a tanulókkal, az egyéni lehetőségek függvényében.

Alapvető cél, hogy a tanuló próbálja meg megérteni és használni a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a legelemibb alapvető fordulatokat, amelyek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése, továbbá a tanulók hallás utáni figyelmének, fonetikai kifejezésének, szándékos figyelmének, verbális emlékezetének, idegen nyelvi gondolkodásának fejlesztése. A cselekvéshez kötött beszédfejlesztés növelheti az idegen nyelvi megnyilvánulások számát, de a magyar nyelvet sem zárhatjuk ki a tanítási órákból. Fontos – egyéni igényeikhez és képességeikhez mérten – megismertetnünk velük olyan stratégiákat, melyek segíthetik őket a későbbiekben nyelvtudásuk megőrzésében, további fejlesztésében.

A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a tanulási folyamatba történő bekapcsolása. A nyelvtanulás alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására. A siker másik kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Beszédszándékok, beszédértési készség</td><td>óraszám: 22 óra</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Általános fogalmak, beszédszándékok megismertetése utánzással történő nyelvtanítás előnyben részesítésével.
A beszédészlelés, a verbális emlékezet, az idegen nyelvi gondolkodás és a sorrendiség fejlesztése. Beszédbátorság megteremtése nagyszámú ismétléssel. Társas nyelvi magatartás kialakítása. A figyelem terjedelmének növelése. Önismeret, önkontroll, önellenőrzés képességének fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">BESZÉDSZÁNDÉKOK:
– Köszönési formák: Hello.
– Napszakok szerinti köszönési formák: Guten Morgen! Giten Tag! Guten Abend
– 4 Guten Nacht!
– Elköszönés: Tschüss! Auf Wiedersehen!
– Bemutatkozás: Wie heisst du? Wie alt bist du? Wo wohnst du? Ich heisse Anna Kis. Ich bin 9 Jahre alt. Ich wohne in Budapest.
– Titulusok: Frau, Man, dr
– Köszönet és sajnálat kifejezése: Danke schön.
– Udvariassági formák: Bis bald. Bitte.
– Érdeklődés a másik személy hogyléte felöl: Wie füllst du? Ich füllte mich gut.
– Egyszerű kérdések (információkérés).
– Egyszerű feleletek (információadás).
– Modális jelentés kifejezése: képesség kifejezése: Ich kan schön zeichnen.
– Vélemény kérése: Was machst du gern?
– Tárgyak, dolgok megnevezése, azonosítása: Was ist das? Das ist….
– Dicséret: Sehr gut!Toll!
– Jókívánságok: Frohe Weinachten! Frohe Ostern!</td><td colspan="2">BESZÉDÉRTÉS
– A hallottak utánmondása, ismétlése, majd közös mondása.
– Játékos, cselekvéshez kötött gyakorlatok utánzása.
– Nyitott párbeszédek (kérdés-felelet).
– Szavak, kifejezések, egyszerű mondatok ismétlése.
– Egyéni megnyilvánulási lehetőségek.
– Páros, csoportos, szituációs gyakorlatok.
– Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez és a beszédpartnerekhez.
– Irányított figyelem a beszélőre, részvételi szándék a beszélgetéshez.
– Társadalmi szokások használata a beszédhelyzetekben (kulturális eltérések, udvariassági formák alkalmazása).
– A különböző köszönési formák felismerése, megfelelő alkalmazásuk megpróbálása.
– Személyes adatai ismerete, bemutatkozás. Néhány adat megadása magáról.
– A beszéd ritmusának, az intonációnak a megfigyelése és utánzása, lehetőség szerint minél pontosabb visszaadása. (Kézmozdulattal a hanglejtés követése, eltérő intonációk megfigyelése.)
– Szavak differenciálása.
– Nyelvi egységek megértése.</td></tr>
</table>

– A telefonálás konvenciói.		
Fogalmak	Titulus, köszönési forma, udvariassági forma, képesség kifejezése, vélemény kifejezése, ünnepekkel kapcsolatos köszönés/köszöntés, szokás. Kérdés-felelet.	
Témakör	2. Beszédkészség	óraszám: 42 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyre biztosabb beszédkészség, beszédbátorság fokozatos növelése. A mindennapi életben előforduló beszédhelyzetek megismertetése a tanulókkal. Önellenőrzés, önkontroll képességének fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési követelmények/ tevékenységek
– Kérdésalkotások. – Releváns válasz adása a tanult kérdésekre. – Dalok, mondókák. – Környezete tárgyainak megnevezése. – Néhány beszédfordulat témakörönként. – Az udvarias társadalmi érintkezés eszközei.		– Próbálkozás az német nyelv hangjainak helyes kiejtésével. – Megfelelő hangerővel, hanglejtéssel, hangsúllyal, intonációval kiejtett szavak kialakítása. – Probléma jelzése, segítségkérés. – Rövid szövegrészeknél törekvés a mondatok sorrendiségének megjegyzésére. – Nonverbális eszközök alkalmazása válaszadáskor. – Érzelmek, vélemény kifejezése. – Javítás elfogadása, törekvés önkorrekcióra. – Törekvés a partnerhez való alkalmazkodásra. – Ritmustartás, ritmusváltás. – A fenti követelmények teljesítése rövid párbeszédek, hallás utáni ismétlések, memorizálás, eljátszás, nyitott dialógusok, drámajáték, szerepjáték, audiovizuális anyagok megtekintése során.
Fogalmak	Utánzás, ismétlés, ritmus, ritmusváltás, mimika, gesztus, szó, mondat.	
Témakör	3. Fogalomkörök	óraszám: 30 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvtani anyag implicit módon történő elsajátíttatása. A térbeli tájékozódás fejlesztése a térbeliség elöljárószóinak gyakorlása során. Hallási figyelem, irányított figyelem, idegen nyelvi gondolkodás, verbális memória, időbeli viszonyok kifejezésének fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési követelmények/ Tanulói tevékenységek
– Létezés kifejezése (sein). – Cselekvések kifejezése (igék). – Felszólító mód (igék). – Birtoklás kifejezése (haben). – Birtokviszony kifejezése (Meine Mutter heisst…).		– Nyelvtani fordulatok automatizmusig gyakorlása. – Törekvés a sorrendiség megtartására, a logikus felépítettségre. – A fenti követelmények teljesítése a következő tevékenységek során: mozgásos feladatok, utasítások adása, megértése, végrehajtása,

– Birtokos névmások (meine Tasche). – Modalitás kifejezése: képesség (ich kan…). – Időbeliség: időhatározók (heute, alle, manchmal, jeden), évszakok, hónapok, napok, időpontok, elöljárószavak (at, in, on). – Térbeliség: elöljárószavak (in, auf, neben, hinten, oben). – Mennyiségek kifejezése: tőszámok 1-20-ig, sorszámnevek 1-12-ig, főnevek többes száma, határozatlan névelők. – Hangtani ismeretek: szóhangsúly, intonáció, összevont alakok, többes szám kiejtése.	manipulálás tárgyakkal, képekkel, kép- és szókártyákkal, csoportosítás, rendezés, párosítás.

Fogalmak	Létezés, birtokviszony, felszólító mondat, gyakoriság, elöljáró, tő- és sorszámnév, többes szám, összevonás, szóhangsúly, intonálás.	
Témakör	4. Témakörök, szókincs	óraszám: 50 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló szókincsének, világról alkotott szemléletének bővítése, a célországgal kapcsolatos kulturális ismeretek átadása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
EMBERI KAPCSOLATOK: Az ÉN személyem: bemutatkozás, személyi adatok, külsőm, életkor, születésnap, lakcím, kedvenc sportom, színem, ételem, barátom. Az ÉN családom: családtagok nevei. TÁRSADALMI KÖRNYEZETÜNK: Hazám, hazám fővárosa, lakóhelyem. Iskolám, az iskola berendezései, iskolai felszerelések, utasítások a tanórán. A célnyelvi ország neve, fővárosa, zászlója, néhány nagyobb városa, ünnepek. TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNK: Időjárás, évszakok, hónapok, napok, napszakok, időpontok. Állatok, növények. EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD: Testrészek. Az orvosnál. Napirend.	– Lexikai elemek elsajátítása. – Más műveltségi területeken megszerzett információ alkalmazása, újabb kapcsolódási pontok kialakítása. – Németül beszélő országok felsorolása. – Németország országai, fővárosa, néhány városa megnevezése. - Reális önkép kialakítása. – Nyelvi struktúrák és lexikai elemek integrálása. – Elemi szintű tájékozódás térképen.

Öltözködés, ruházat. Sport. VÁSÁRLÁS: Élelmiszerek, ételek nevei. Főétkezések. Üzletek nevei, néhány jellemző árucikk neve. Vásárlás.	
Fogalmak	Személyes adat, család, szűkebb-tágabb környezet, célország, nemzetiség, zászló, évszak, hónap, nap, időpont, napirend, ruházat, sport, élelmiszer, vásárlás, főétkezés, üzlet.
Összegzett tanulási eredmények a 2. évfolyamos ciklus első évének végére 7.évfolyam	A tanuló legyen motivált arra, hogy képességeihez mérten merjen megszólalni. Próbálja alkalmazni a tanult nonverbális és verbális elemeket, a kommunikáció szabályait. Próbálja meg segítséggel a beszédszándékokat automatikusan felismerni, a lényegét megérteni és azokhoz alkalmazkodni. Próbálja meg felismerni és megérteni a tanult szavakat és kifejezéseket. Ismerje fel a tanult kérdéseket, s azokra releváns válaszokat adjon. Próbálja meg segítséggel a tanult nyelvtani szerkezeteket alkalmazni. Igyekezzen megfelelő ritmussal a tanult egyszerű mondatokat megismételni, törekedjen a megfelelő kiejtésre, hanglejtésre. (Az eredményeket minden tanuló saját fejlődési szintjéhez kell mérni, s inkább az akarat, a motiváció dominál, semmint a pontos nyelvhasználat.)

Összegzett tanulási eredmények a 2 évfolyamos ciklus végére 8.évfolyam	A tanuló legyen motivált arra, hogy képességeihez mérten merjen megszólalni a különböző kommunikációs helyzetekben. Alkalmazza a tanult a nonverbális és verbális elemeket, a kommunikáció szabályait. Próbálja meg a beszédszándékokat automatikusan felismerni, a lényegét megérteni és azokhoz alkalmazkodni. Próbálja meg felismerni és megérteni a tanult szavakat és kifejezéseket, a tanár egyszerű utasításait, tőmondatait. Ismerje fel a tanult kérdéseket, s azokra releváns válaszokat adjon. Próbálja a tanult nyelvtani szerkezeteket alkalmazni. Igyekezzen megfelelő ritmussal a tanult egyszerű mondatokat megismételni, törekedjen a megfelelő kiejtésre, hanglejtésre. Igyekezzen megtanulni néhány dalt, mondókát idegen nyelven. Próbáljon meg saját magáról 12-15 mondatban összefüggően beszélni. (Az eredményeket minden tanuló saját fejlődési szintjéhez kell mérni, s inkább az akarat, a motiváció dominál, semmint a pontos nyelvhasználat.)

ETIKA

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, ahogy az ép, úgy az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a sajátos nevelési igényű tanulók értékrendszerébe is beépüljenek, belső igénnyé váljanak.

A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll – testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint hazánk Alaptörvénye rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz, következésképpen az etika a személy egyediségét és méltóságát helyezi középpontba, annak képességeitől függetlenül. Erre az alapelvre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. Az etika magába foglalja az ember minden fontos viszonyulását – önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz –, mert ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek nevelésének kiemelt célja, hogy a foglalkozások azonos erővel hassanak a különböző értelmi képességekkel rendelkező, eltérő szociális körülmények között élő, kulturális és etnikai szempontból heterogén csoportot képező tanulók fejlődésére.

Az erkölcsi nevelés fő *célja* a tanulók erkölcsi érzékének kialakítása és fejlesztése, az európai civilizációban általánosan elfogadott erkölcsi értékek tanulmányozása és ezek alkalmazása a mindennapokban – azzal a szándékkal, hogy mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában, az önálló véleményformálásban, erkölcsi problémáik tudatosításában és a felelős döntéshozatalban. Az etika tanulása során – az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára is – az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződésekké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget. A sajátos nevelési igényű tanulók egyedi képességstruktúrájának tükrében az erkölcstani alapozás, az erkölcshöz kapcsolódó kvalitások fejlesztése, valamint az elsajátított tudás szinten tartása a felnőtté válás folyamata során, életminőséget befolyásoló tartópilléré válik.

Az etika tantárgy azoknak az alapértékeknek a megerősítésére törekszik, amelyek összhangban állnak az egyetemes és európai emberi értékrenddel, amely az Alaptörvényből is kiolvasható.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során törekedni kell a normaértelmezés egyszerű voltára, az ehhez kapcsolódó követelmények konkrét megfogalmazására.

A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Ezeket az értékeket, illetve erényeket az etika órákon erősíteni kell.

Az *erkölcsi érzék*, a *lelkiismeret* fejlesztése lehetővé teszi, hogy gyermekeink olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeihez.

Az erkölcsi nevelés célja a felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Cél továbbá az empátia, a *szolidaritás* képességének erősítése is. Az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél különös tekintettel kell lenni az *érzelmi intelligencia* fejlesztésére is, amely a viselkedést lényegi módon befolyásolja.

Az etika tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*; ezért fontossága az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél kiemelkedő. A tananyag felépítése *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő résztémák és tevékenységek hátterében évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza – más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal –, építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva őket. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a résztémák tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, egyértelműen a tanulócsoportban jelen lévő enyhe értelmi fogyatékos gyermekek mentális érettségének ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalmát az enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre* kell felépíteni. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak, valamint az adott tanuló mentális képességeinek megfelelő

erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulókra nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív – kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső – résztvevőiként tekint.

Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik – ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is –, a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tiszta lapként" lépnek be az iskola kapuján. Különösképpen igaz ez az enyhe értelmi fogyatékos tanulókra, hiszen a készségek és képességek eltérő viszonylatában más és más ösztönösen kialakult erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban, illetve ezt alakítva kell megpróbálni segítséget nyújtani az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó értéktartalmú információk, üzenetek között, illetve, hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni az életük különböző színterein.

Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* a példamutatás mellett a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdezés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni – különösen az általános iskolai korosztályhoz tartozó enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében –, hogy az eredmény a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, *példája révén* hat az enyhe értelmi fogyatékos tanulók erkölcsi értékítéleteire.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Az etikaórák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés komoly lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység.

Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése – szóban vagy bármilyen egyéb formában – egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről. Az ilyen típusú visszajelzések befogadására jó keretet nyújthatna a tanulói portfólió.

5–6. évfolyam

A közös európai és a magyar múlt örökségének megbecsülése az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél is számottevő, hiszen a személyes identitás megalapozásának és fejlesztésének egyik jelentőségteljes pontja. Ebben az életszakaszban alakul ki, illetve erősödik meg a távlatosabb *időszemlélet* az enyhe értelmi fogyatékos tanulók körében.

11-12 éves korban már megélt tapasztalatai vannak a gyerekeknek a jogok és kötelezettségek közötti kapcsolatról, mint ahogy arról is, hogy a társas együttéléshez szükségképpen hozzátartoznak az érdekellentétek és a konfliktusok.

Az épség és fogyatékosság, valamint az egészség és a betegség témakörében nagy szükség van gyógypedagógiai tanár kompetenciájára a gyakorlatban. A határ nagyon szűk; az enyhe értelmi fogyatékos tanuló erkölcsi fejlődéséhez döntő módon járul hozzá, hogy legyen alapvető ismerete

a fogyatékosságról, mint állapotról. Ismernie kell a különböző fogyatékosságtípusokból adódó életvezetési eltéréseket, az ebből fakadó nehézségeket, hogy empátiaérzéke fejlődjön. Ettől függetlenül nem szabad, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló státuszát magára vonatkoztassa a téma tárgyalásánál, hiszen az alakuló személyiségére negatív irányban hathat.

Ezeket az éveket a nagy barátkozások jellemzik, ami felértékeli a gyerekek számára *az önismerettel és a társas kapcsolatokkal* összefüggő témákat. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók körében alapvető cél *az anyagi javakhoz és a pénzhez való viszony* elmélyült feldolgozása annak érdekében, hogy a tanulók értékrendje a későbbi – lehetőségekhez képest önálló – életvezetésüket is pozitív irányban befolyásolja.

Az erkölcsi témák ezekben az években jó nyersanyagot kínálnak az érdek- és értékkonfliktusok felismeréséhez és feldolgozásához is. A foglalkozásokon érdemes kiemelt szerephez juttatni az elkövetett hibák vagy rossz döntések miatt bekövetkező *károk enyhítéséről, a jóvátételről és a jó visszaállításának lehetőségeiről* való gondolkodást, valamint az ehhez kapcsolódó kommunikációs és közösségi technikák életkornak és képességeknek megfelelő szinten való elsajátítását.

A konfliktusok elemzése során fel kell mutatni, illetve meg kell erősíteni a problémák *erőszakmentes, konstruktív és morálisan elfogadható* kezelésének a mintáit. Különös tekintettel kell lenni az enyhe értelmi fogyatékos tanulók személyiségéből és az adott tanuló képességeiből fakadó eltérésekre és biztosítani kell a több szinten történő differenciálást. Szinte valamennyi témakör alkalmas a tanulók szociális érzékenységének fejlesztésére, amihez ebben az életkorban különösen jó eszközt kínálnak a szerepjátékok. A szabad beszélgetés mellett talán ez a forma tudja leginkább elősegíteni a tanulókat foglalkoztató kérdések felszínre hozatalát, a kételyek megfogalmazását és a közös válaszkeresést.

Témakör	1. Test és lélek	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. A beteg és a fogyatékos emberek iránti empátia fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Fejlődés és szükségletek Testi és lelki tulajdonságaim változása az évek során. Az ember legfontosabb fizikai és lelki szükségletei. Miben tér el egymástól a gyerek, a felnőtt és az idős ember? *Egészség és betegség* Az egészséges ember tulajdonságai. Hogyan vigyázhat egy gyermek az egészségére? Egészséget veszélyeztető okok. Hogyan és miért betegedhet meg valaki? Milyen az, amikor én beteg vagyok? *Fogyatékosság* Sérült felnőttek és gyerekek a szűkebb és a tágabb környezetünkben. A sérült emberek állapota hogyan akadályozza mindennapi tevékenységüket? Korosztályi lehetőségek a sérült tanulók támogatásában. Tudunk-e olyan sérült emberekről, akik kiemelkedő képességekkel rendelkeznek a tudomány, a sport és a művészet területén? *Ép testben ép lélek* A jó és a rossz lelkiállapot jellemzői. Mi a lelki egészség? Hogyan tudunk rá vigyázni? A *lelkiismeret* Lelkiismeretünk és tetteink egymásra hatása.		
Fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség, fogyatékosság, lelkiismeret, szándék, döntés.	

Témakör	2. Kapcsolat, barátság, szeretet	óraszám: 12 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az őszinte baráti kapcsolatok jelentőségére való rávilágítás. A tanuló helyének és szerepének átláttatása különböző kortárs-, illetve szimpátia-kapcsolatokban. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a barátság ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Kapcsolataim

Szorosabb vagy lazább kapcsolat. A rokonszenvet és ellenszenvet meghatározó tényezők.

Baráti kapcsolatok

Barátság, titok, őszinteség, hazugság, tisztelet, egymás segítése. Egymásra utaltság a kapcsolatokban. Fájdalom okozása és annak következményei. Bocsánatkérés, megbocsátás.

A kapcsolat ápolása

A szeretet. A szeretet kimutatásának formái. A figyelmesség szerepe. Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak? Konfliktusok a barátságban és annak forrása. A konfliktushelyzetek feloldása.

Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás, konfliktus.

Témakör	3. Kortársi csoportok	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Alapvető tisztelet kialakítása más – tőlünk teljesen független – csoportokkal szemben.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Közösségeim

A csoport fogalma, csoporthoz való tartozás.

A mi csoportunk

A mi csoportunk jellemzői, a csoporttagok összekapcsolódásának oka, tevékenysége, szokásai és jellemzői.

Mások csoportjai

Más csoportok jellemzői; hasonlóságok és különbségek az egyes csoportok között.

Konfliktusok a csoportban

Konfliktusok és problémák előfordulása, és azok megoldása. Vétlen és szándékos károkozás. Büntetés elfogadása, a vétség helyrehozása.

A vétség helyrehozásának lehetőségei.

Fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.

Témakör	4. Társadalmi együttélés	óraszám: 14 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása és elfogadtatása, a kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése. A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése. Figyelemfelhívás az internet használatához és a virtuális közösségekhez kapcsolódó tettekre és következményekre. A világháló közösségi portáljainak használatához kapcsolódó lehetőségek mellett szükséges tudatosítani az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az azokban rejlő veszélyforrásokat. Az alkalmazásokhoz kapcsolódó kulturált és felelős magatartás elemi követelményeinek megismertetése.
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Etnikai közösségek Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom? Hazánkban élő népcsoportok. Kisebbség és többség a nemzeten belül. Nemzeti és nemzetiségi jelképek, szokások és hagyományok, ünnepek. *Vallási közösségek* Ismert vallási közösségek Magyarországon. Többféle vallási csoport egymás mellett élése. *Társadalmi egyenlőtlenségek* Gazdagok és szegények világa. Miért alakul ki vagyoni különbség az emberek között? Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján? Elképzelhető-e olyan társadalom, amelyben mindenki egyforma anyagi helyzetben van? Ha lenne ilyen, az igazságos társadalom lenne? Kell-e a gazdagoknak segíteniük a szegényeket? Mikor jogos valakit kedvezményben részesíteni? *Virtuális közösségek* A virtuális közösségek szerepe mindennapi életünkben. Mi az, amit lehet, és mi az, amit nem lehet, vagy éppen veszélyes közreadni magunkról és másokról egy internetes közösségi oldalon?	
Fogalmak	Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság, tisztességes és tisztességtelen előnyszerzés, gazdagság, szegénység, virtuális közösség.
Témakör	5. A technikai fejlődés hatásai — óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Annak tudatosítása, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és mi magunk is szerepet játszhatunk a természet károsításában vagy védelmében. A tulajdonhoz való személyes viszony árnyalása a közösségi és a köztulajdon fogalmának bevezetésével. A modern technika mindennapi életet érintő pozitív és negatív hatásainak felismertetése. A média viselkedést befolyásoló hatásainak tudatosítása.
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
Az ökológiai lábnyom Mit jelent az ökológiai lábnyom? Az ökológiai lábnyom összetevői. Az ember és a természet közötti kapcsolat. *Az ember és a technika* „Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét?” A mai világ legfontosabb technikai eszközei, ezek hatása az egyén és közösségek életére. A technikai eszközöktől való függőség és a függőség kialakulása. *Enyém, tiéd, miénk* A személyes, a magán- és a közösségi tulajdon.	

A tulajdon védelmének formái. Hogyan vigyázzunk meglévő értékeinkre? *A mozgóképek hatása* A reklámokról és azok emberekre gyakorolt hatásáról.		
Fogalmak	Fogyasztás, technikai eszköz, függőség, magántulajdon, közösségi tulajdon, köztulajdon, média, reklám.	
Témakör	6. A mindenséget kutató ember	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó alapvető ismeretek bővülésének elősegítése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
A vallás mint lelki jelenség A természeti és természetfölötti világról. Különböző elképzelések a hitről. *Vallási közösség és vallási intézmény* A vallásokhoz kötődő jelképek és szertartások. A világ vallásai közül melyek vannak jelen a lakóhelyünkön és Magyarországon? *A tudomány* A tudósokról és a tudomány világáról. Mit csinálnak a tudósok? Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon? Én milyen kérdéseket tennék fel a világról, ha tudós lennék? Világhírű magyar tudósok. *A művészet* A művészetekről, a művészekről és a különböző művészeti ágakról. Mit csinálnak a művészek? Miért fontos számunkra az, amit tesznek? Hozzánk melyik művészeti terület áll a legközelebb és miért?		
Fogalmak	Természeti erő, természetfeletti erő, vallás, egyház, templom, szertartás, vallási jelkép, ima, szent könyv, szent hely, tudomány, tudományos megismerés, művészet, művészi alkotás, világkép.	
Összegzett tanulási eredmények a 2. évfolyamos ciklus első tanévének végén 5.évfolyam	A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért. Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget. Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával. Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat. Elfogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget. Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet.	

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6.évfolyam	Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére. Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.

	Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával. Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat. Elfogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mérten szerepet vállal a rászorulók segítésében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget. Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet. Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait. Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekszenek.

7–8. évfolyam

Az általános iskola szakaszzáró éveiben megnő azoknak a kérdéseknek a köre és bővül azoknak az élethelyzeteknek a sora, amelyekben az enyhe értelmi fogyatékos tanulók is önálló döntéseket hoznak – s ezzel együtt fokozódik a felelősségük önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben.

Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a *testi és lelki egészségre*, illetve a *családi életre nevelés* általános céljainak megvalósításában. A témakörrel való foglalkozás különösen fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során, következésképpen az etika tanítási-tanulási folyamatában is.

13-14 évesen az enyhe értelmi fogyatékos tanulók is nagymértékben önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, sajnos nem mindig megfelelő kompetenciákkal felvértezve. Az etika órák keretében ebből kifolyólag központi helyet kell kapnia a *médiatudatosságra* nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az *állampolgárságra és demokráciára* nevelésnek, valamint a *kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái* fejlesztésének is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már érzékelik az egyes társadalmi csoportok lehetőségei és életesélyei közötti különbségeket, szembesülnek a *társadalmi igazságosság* kérdéskörébe sorolható problémákkal, és a gyógypedagógus segítségével képesek erről elgondolkodni. Következésképpen az etika órák keretében direkt formában is felvetődhetnek a kirekesztettség, az előítéletek, valamint a méltányosság kérdéseit feszegető témakörök. Az órai beszélgetéseknek hála ugyancsak lehetővé válik a *lelkiismeret* szociális dimenziójának a fejlődése.

Az életkorra jellemző *önállósodást, önállóságra törekvést* az iskola *véleményt, választást és döntést igénylő helyzetek* teremtésével tudja támogatni. Ebből az etika valós, vagy a valóságoshoz nagyon hasonló morális dilemmák mérlegeltetésével veheti ki a maga részét. Ekkoriban a dilemmák már hangsúlyosan célozhatják a *személyes jövőkép* kialakítását, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való stabilizálódását. E folyamat kiegészítőjeként fontos szerepet kap az etika órákon annak a megerősítése, hogy másnak ugyanúgy joga van a saját identitáshoz, amelynek a szokásokban és vélekedésekben megnyilvánuló másságát tiszteletben kell tartani. Jelentős szerepet kap az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél az identitás lépésről-lépésre történő

alakítása, különös tekintettel a fogyatékosság állapotából adódó egyéni képességekre és készségekre.
Ebben a szakaszban kiemelt szerep juthat az órákon az adott konkrét témákhoz kapcsolódó *információk* különféle forrásokból való összegyűjtésének és rendszerezésének, a *mérlegelő gondolkodás fejlesztésének*.

Témakör	1. Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való visszajelzés révén. Az önelfogadás és az akaraterő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra, és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Nyelv és gondolkodás Gondolat, gondolkodás. Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok? *Tudás és értelem* Érdeklődési kör, tehetség, elszántság, sikeresség és sikertelenség jellemzői. Ki miben tehetséges? *Ösztönzők és mozgatóerők* Tettek és döntések. Pozitív és a negatív érzések és érzelmek hatása testi, lelki állapotunkra. Lehet-e befolyásolni az érzelmeket? Vágyaim és céljaim. Mi az, ami akarattal elérhető, és mi az, ami nem? Hogyan hat ránk a siker és a kudarc? *Érték és mérték* Mi igazán fontos az életemben? Melyek az én értékeim?		
Fogalmak	Nyelv, gondolkodás, szó, tudás, értelem, tehetség, siker, kudarc, felelősség, érzés, érzelem, igény, vágy, cél, döntés, akarat, érték.	
Témakör	2. Párkapcsolat és szerelem	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása – különös tekintettel az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetleges kiszolgáltatottságával kapcsolatos lehetséges helyzetekre.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
Vonzódás A serdülőkor. A serdülőkorban bekövetkező testi és lelki változások. A férfi-nő (fiú-lány) párkapcsolati vonzódásról. Szimpátiakapcsolatok – tapintatos jelzés és tapintatos hárítás. *Együttjárás* Szerelem. Párkapcsolat. Érettség és éretlenség. Párkapcsolati intimitás. A párkapcsolatban rejlő örömforrások és konfliktusok. A diákszerelem szépsége. *Házasság, család és otthonteremtés* A házasság. A család. Házasságkötés. A jó és a rossz házasság ismertetőjegyei. Családalapítás. Családtervezés. *Visszaélés a nemiséggel* Prostitúció. Pedofília. Pornográfia. Szexuális bántalmazás. A felsorolt fogalmak ismertetőjegyeinek megbeszélése. Hogyan lehet elkerülni, hogy ilyesminek az áldozataivá váljunk? Hol lehet segítséget kérni ilyen jellegű fenyegetettség esetén? Mi a teendő, ha egy társunkat ilyen veszély fenyegeti?		

Fogalmak	Nemi érés, vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyerekvállalás, terhesség, prostitúció, pornográfia, szexuális bántalmazás, áldozat.

Témakör	3. Egyén és közösség	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény kialakítása, fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Közösségeim

Saját csoportjaim. A csoportokban történő állandó változások. Szimpátiakapcsolatok – kötődések a csoporthoz. Különböző csoportok – különböző viselkedési elvárások. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott csoportban?

Erőt adó közösség

Közösségi együttlét. Páros kapcsolatok és közösségi kapcsolatok – hasonlóságok és különbségek. Szerepem a közösségben. Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? Miképpen tudja a csoport segíteni az egyént?

Korlátozó közösség

Önálló vélemény felvállalása az adott csoportban. Lehetőségek és következmények megbeszélése példákon keresztül.

Szabadság és korlátozottság

Szabadság. Az egyén szabadsága. Alkalmazkodás. Választás. Segítségkérés. Engedelmesség. A jó és a rossz közötti választás. Szabályhoz kötődés és lelkiismeret. Az előítélet és megnyilvánulási formái.

Fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmesség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit.

Témakör	4. Helyem a világban	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az európai identitás kialakulásának támogatása a tanulókban. A más kultúrák iránti nyitottság erősítése. A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértetése és a betartásukra vonatkozó igény elfogadtatása.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Tágabb otthonunk: Európa

Az Európai Unió. Az Európai Unió jelképei. Hasonlóságok és különbségek az európai emberek között.

Színesedő társadalmak

A munkavállalás lehetőségei külföldön. Különböző kultúrák együttélése. Az etnikai konfliktusok megelőzésének lehetőségei.

A társadalmi együttélés közös normái

Az együttélés szabályai a társadalomban. Törvények. A szabály- és törvényszegés büntetése a társadalomban. Bűnmegelőzés. Büntetés. Jóvátétel.

Új technikák, új szabályok

A világháló kulturált használata. Alapvető etikai szabályok a világhálón.

Fogalmak	Európai Unió, menekült, befogadó ország, előítélet, etnikai konfliktus, az együttélés szabályai, szabályszegés, büntetés, megelőzés.

Témakör	5. Mi dolgunk a világban?	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A személyes jövőkép kialakulásának segítése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.	

<table>
<tr><td colspan="3">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="3">Jól-lét és jólét
Öröm és bánat. Az öröm és bánat forrásai. Az életünkben megjelenő javak és lehetőségek. A javakhoz való ragaszkodás. A javakról történő lemondás. A pénz szerepe az ember életében. A testi és lelki egészség szerepe az ember életében.
Boldogulás, boldogság
A jövőkép. Sikerek és kudarcok az emberi életpályán. A tanulás, a pénz, a munka és az emberi kapcsolatok életvezetéshez kapcsolódó szerepe. Különböző foglalkozások. Mindennapi feszültségoldás – hasznos és káros lehetőségek.
A média és a valóság
Televízió, rádió, újság, világháló. Milyen képet kapunk a média által a valóságról? Tájékozódás az információk világában. Hiteles és hiteltelen információk megkülönböztetése.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">Jólét, öröm, bánat, elégedettség, boldogság, boldogulás, vágy, remény, hiányérzet, elégedetlenség, boldogtalanság, drog, alkohol, függőség, értelmes élet, média, befolyásolás, hitelesség.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td>6. Hit, világkép, világnézet</td><td>óraszám: 12 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">Vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, jelenismereti, irodalmi és művészeti elemi ismeretek.</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Tények és vélemények elkülönítése. Ismeretek a nagy világvallásokról.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="3">Az ember mint értékelő és erkölcsi lény
Különbség tény és vélemény között. Igaz és hamis állítások.
Tévhitek és előítéletek. Mi járul hozzá ezek fenntartásához, és mi segíti elő megszüntetésüket?
A nagy világvallások világképe
A világvallások helye és szerepe.
A jó és a rossz, a helyes és a helytelen fogalma.
Párbeszéd és együttműködés
A különböző vallásokat követő emberek együttműködésének jelentősége.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, előítélet, tízparancsolat, meggyőződés, világnézet, hit, vallás, erkölcsi tanítás.</td></tr>
<tr><td>Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére</td><td colspan="2">A tanuló segítséggel megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások megértésére.
A tanuló életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát.
Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére
Képességeinek megfelelő szinten elképzeli saját jövőjét
Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudjon döntést hozni legyen fogalma a felelősségről.
Ismeretei vannak a függőséget okozó szokásokról és esetleges következményeiről.
Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi-</td></tr>
</table>

	és a társas kapcsolatok természetéről, világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól. Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások megértésére. Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Képességeinek megfelelő szinten elképzeli saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár. Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről. Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket. A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.

TÖRTÉNELEM

A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület a felső tagozatban ismerteti meg a tanulókkal a múltról való tudás jelentőségét; valamint a társadalmi együttélés, a közösséghez tartozás szerepét és lehetőségeit. A történelem, a hon- és népismeret és az állampolgári ismeretek ismeretköreihez kapcsolódó tevékenységformák biztosítják a feltételeket a tanulók számára a fő témakörök megismeréséhez és a tanulási eredmények eléréséhez.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában figyelembe kell venni a tanulásban akadályozottság gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, különös tekintettel a sajátélményű tevékenységek fókuszba helyezésére. A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület fontos szerepet kap – a tanulásban akadályozottság kritériumait figyelembe véve – a térbeli és időbeli tájékozódás, valamint az időbeli viszonyítás fejlesztésében. Lehetővé teszi az emberiség kulturális értékeinek megismerését; a történelmi és társadalmi összefüggések megértését. Az ismeretek folyamatos bővítésével hozzájárul a tanulásban akadályozott tanulók személyiségének fejlődéséhez, különös tekintettel a mérlegelő gondolkodásra, a kommunikáció köréhez tartozó tevékenységek hatékony alkalmazására, a nemzeti érzés erősítésére.

A műveltségi területen középpontba kell állítani a múlt reális megismerését, a térben és időben való pontos tájékozódást, a nemzeti identitástudat kialakítását, az ok-okozati összefüggések láttatását. A célcsoport tanulóinak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az

ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra úgy, hogy a pedagógia mindvégig figyelembe vegye a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit.
A műveltségterület tanítási-tanulási folyamatában az egyéni képességek figyelembe vételével központi szerepet kap a differenciálás, a gyakorlatban alkalmazva a korszerű óravezetési technikák adaptált változatait; pozitív módon erősítve a tanulók ismeretszerzésre irányuló törekvéseit.
A fejlesztési feladatok közül fókuszba kerül a cselekvés szintjén a megkülönböztetés-azonosítás-összehasonlítás képességének, az algoritmusok felismerésének, az elvonatkoztatás és általánosítás képességének a fejlesztése.
A tantárgy a tanulásszervezési eljárások, módszerek megválasztásával támogatja a kommunikációs készségek és képességek fejlesztését, az elfogadó és elutasító attitűd felismerését és megkülönböztetését, a mérlegelő és a történelmi gondolkodás kialakítását, a térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztését, az ismeretszerzéshez kapcsolódó eszközök adekvát használatát.

5–6. évfolyam

Az alsó tagozat tudásanyagára építve kell megismertetni a tanulókkal az emberi közösség történetét, továbbá ezen történések jelennel való kapcsolatát. A tanulásban akadályozott tanulók képességeit figyelembe véve kell bemutatni a történelem eseményeit, különös tekintettel az összefüggésekre. A műveltségterületen középpontba kell állítani a múlt reális megismerését, a pontos tájékozódást térben és időben, a nemzeti identitástudat kialakítását, az ok-okozati összefüggések láttatását. A tanulóknak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra. Ebben a szakaszban ismerkednek meg a tanulók a történelmi időszámítással, a történelmi korokkal és színterekkel. A különböző képek, szemléltetések, digitális tananyagok segítik a tájékozódást a történelmi korokban. A történelmi képzetek helyes kialakítását dramatikus technikák alkalmazása segíti. Az ismeretanyag lehetőséget ad a kort jellemző mítoszok és mondák, művészeti és zenei értékek megismerésére. A több irányból történő demonstrálás segíti elő a tanulásban akadályozott tanulók számára, hogy megismerjék, a különböző történelmi korok társadalmaiban hogyan éltek az emberek. A célcsoporthoz tartozó tanulók időbeli tájékozódásának fejlesztésekor hangsúlyt kell fektetni a múlt, a jelen és a jövő közötti viszonyításra – elsősorban a mindennapi élet eseményeire utalva. A folyamatos fejlesztés eredményeképpen erősödik a tanulók időről alkotott képzete, az események sorendje közötti összefüggések felismerése. Az időről alkotott képzetek kialakítását segíti az időszalag. A történelmi színtereken keresztül a tanulók téri tájékozódása fejlődik, elsősorban történelmi térképek segítségével.

Témakör	1. Személyes történelem. A kereszténység	óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	– A történelmi megismerés fogalmának kialakítása. A kereszténység jelentősége. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* tér- és időbeli képességek, képzelet.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1.1. Személyes történelem A címer, zászló, pecsét jelentősége, az idő mérése. *1.2 Az Ószövetség népe*		Tájékozódás a térképen. Idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel. Időbeli relációk: a jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése. Térbeli relációk: tájékozódási pontok keresése a térképen. Hazánk történelmi zászlóinak és címereinek megismerése, a pecsét fogalma, jelentősége. A témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása, megkülönböztetése,

Az Ószövetség/Héber Biblia: Ábrahám és Mózes 1.3. *Újszövetségi történetek* A keresztény vallás kialakulása és elterjedése. Jézus Krisztus születése. Krisztus Pilátus előtt. Az utolsó vacsora. A feltámadás.	összehasonlítása. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása, megkülönböztetése. Ó- és újszövetségi történetek megismerése.

Fogalmak	jelen, múlt, címer, zászló, pecsét, Isten, föld, ég, növény, állat, Jézus Krisztus	
Témakör	2. Fejezetek az ókor történetéből	óraszám: 26 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nagy ókori társadalmak és hatásuk bemutatása. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* tér- és időbeli tájékozódás, képzelet.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Az ókori keleti kultúrák. Az ókori kelet mezőgazdasága, társadalma, az emberek mindennapi élete.Hitvilág. *2.2. Az ókori Görögország – istenek, hősök, tudósok, művészek és az olimpia* Történetek a görög mondavilágból. Az ókori olimpiai játékok. *2.3. Az athéni demokrácia és a görög-perzsa háborúk* A legjelentősebb görög városállam: Athén. Az ókori görögök mindennapjai. A görög-perzsa háborúról: a marathóni csata (Kr. e. 490). *2.4. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában* A római hadsereg és a katonák élete. Róma fénykora. Julius Caesar. Augustus császár. Rómaiak hazánk területén. A Római Birodalom bukása.	Időábrázolás síkban és térben (időszalag-időtorony). Történet olvasása, feldolgozása. A témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása. Csata modellezése. Helyszínek megkeresése a térképen. Tematikus képanyagok elemzése. Egyiptomi építészeti emlékekkel kapcsolatos képek gyűjtése, a hitvilágukkal kapcsolatos egyes történetek átbeszélése. Antik és modern – összehasonlításra épülő feladatok a tudomány, a művészetek és a sport témakörében. Beszélgetés az olimpiai eszméről. Történet olvasása Athénről. A görög főváros antik történelmi emlékhelyeinek képről történő felismerése. Az ókori Róma nevezetes épületeinek bemutatása. Bepillantás az ókori Róma mindennapjaiba: öltözködés, szórakozás, társasági élet, rabszolgapiac, iskola (beszélgetés, életképek modellezése, illusztrációkészítés). A római hadsereg bemutatása – beszélgetés alapvető szempontok szerint a hadviselés legfontosabb elemeiről: fegyverek, stratégia, emberi tényezők (katonák). Illusztrációk készítése. Pannónia provincia helyzetének, szerepének megismerése a Római Birodalom területén. A bukás okainak közös feltárása.

Fogalmak	időszalag, Nílus, fáraó, piramis, Hellász, Marathón, olimpia, Athén, városállam, Róma, Itália, gladiátor, légió, provincia, Pannónia, Aquincum.	
Témakör	3. A középkor világa	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A ciklusosság megismertetése a történelmi korszakok tükrében. Nézőpontváltás alkalmazása. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* tér- és időbeli képességek, képzelet.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek

3.1. A nyugati és a keresztény államiság főbb jellemzői A hunok szerepe a Római Birodalom hanyatlásában. *3.2. A középkori élet színterei és szereplői (uradalmak, kolostorok, városok, egyetemek)* Céhmesterek és kereskedők. Mindennapi élet a középkori várakban. Kolostori élet: történetek az egyház szerepéről. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok.	Történetek olvasása, megbeszélése. Adatok leolvasása térképről. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása. A középkor különböző társadalmi csoportjai – fogalmakhoz, azonosságokhoz és különbségekhez kötődő feladatok. Európa legjelentősebb középkori városainak megkeresése a térképen. A középkori város mint kulturális színtér bemutatása. A hadviselés és a vallások kapcsolatának felismerése a középkori kereszténység tükrében. A lovagi életmód – a lovagokhoz kapcsolódó eszménykép bemutatása – illemszabályok a gyakorlatban.
Fogalmak	vallás, kereszténység, iszlám, hun, király, nemes, jobbágy, lovag, lovagi torna, pápa, latin nyelv, szerzetes, kolostor, város, hadviselés
Témakör	4. Kalandozások és honfoglalás, a magyarok eredete, képek és portrék az Árpád-kor és a XIV-XV. század történetéből, a középkori magyar állam — óraszám: 46 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Fogalomalkotás a magyar nemzettörténet legfontosabb eseményeiről. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* térbeli- és időbeli tájékozódás, történelmi gondolkodás.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Történetek a magyarság vándorlásáról és a honfoglalásról A magyarok eredete. Rege a csodaszarvasról. Vérszerződés. Honfoglalás, letelepedés. Kalandozó hadjáratok. *4.2. Az államalapítás: Géza és Szent István* Géza fejedelem. I. (Szent) István, Magyarország királya. Államalapítás. Koronázási ékszerek. *4.3. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei* I. (Szent) László, a lovagkirály. Szent Gellért. Árpád-házi Szent Margit. Könyves Kálmán. II. András. IV. Béla.	A legfontosabb nemzeti történelmi adatok rendezése időszalagon, időtornyon. Mondák, történetek olvasása, feldolgozása. Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése. Illusztráció készítése. Múzeum, tájház, emlékmű látogatása. Tablókészítés. Adatok leolvasása térképről. Időszalagon, időtornyon történő ábrázolás – összefüggések felismerése. Rajzos történeti napló készítése. A lakóhely történelmi emlékhelyeinek fölkeresése. Látogatás az Országházban, a koronázási ékszerek megtekintése. Jelképek ábrázolása kézműves technikákkal. Történelmi szituációk bevonásával tananyag, tananyagrészletek elmondása. A jelentős történelmi személyiségekről három-négy mondatos beszámoló készítése. Szövegalkotás képről, képsorozatról. Tárgyi emlékek gyűjtése, válogatása. Játéktevékenységek a lovagi életmód reprezentációjának érdekében. Tárgyi és írásos történelmi emlékek felismerése, csoportosítása. A különböző várostípusok jellemzőinek csoportosítása. A külső veszélyek felismerésének szerepe az ország életében. A törökök és a magyarok motivációinak felismerése, megfogalmazása. A Mátyás királyról szóló mesék erkölcsi tanulságai. A reneszánsz erények

4.4. Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó Anjou-házi királyok: Károly Róbert és Nagy Lajos Gazdasági intézkedések *4.5. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén* A nándorfehérvári diadal *4.6. Hunyadi Mátyás portréja* Az igazságos Mátyás Élet Mátyás király udvarában	megfogalmazása szépirodalmi szemelvények tükrében. A történelmi szituációk eljátszása. A legfontosabb nemzeti történelmi adatok rendezése időszalagon, időtornyon. Szövegértési feladatok megoldása. Különböző élethelyzetek bemutatása, jellemzőinek összehasonlítása. A törökök és a magyarok motivációinak felismerése, megfogalmazása.

Fogalmak	vándorlás, honfoglalás, Etelköz, Kárpát-medence, államalapítás, állam, koronázási ékszer, szent, lovagkirály, törvény, hódítás, gazdaság, diadal, csata, királyi udvar, reneszánsz, erény.	
Témakör	5. Új látóhatárok: a földrajzi felfedezések, a vallási megújulás; az új világkép kialakulása	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi gondolkodás képességének kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* kauzális gondolkodás, képzelet, tér-és időbeli tájékozódás	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. A nagy földrajzi felfedezések Amerika felfedezése. Felfedezők és hódítók. *5.2. Vallási újítók – reformáció és katolikus megújulás* Történetek a kor emberének gondolkodásáról; reformáció és ellenreformáció.	Történelmi szövegek olvasása, feldolgozása a nagy földrajzi felfedezőkről. Időszalagon, időtornyon Amerika fölfedezésének meghatározása – jelenhez való viszonyítása. Atlaszhasználat – helyszínek megkeresése a térképen; adatok olvasása térképről. Református és katolikus templom látogatása, a hasonlóságok és eltérések megfigyelése. Az alkotmányos királyság múltja és jelene – képek csoportosítása, jellemzők összehasonlítása és megkülönböztetése. Különböző információforrásokból szóbeli következtetések megfogalmazása. A gyarmatosítók és az őslakosok ellentétének megvilágítása különböző szituációs játékokon keresztül. A különböző keresztény vallási irányzatok jegyeinek megkülönböztetése, szókártyák csoportosítása. Társadalmi-történelmi, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása elemi szinten.

Fogalmak	felfedezés, távcső, mikroszkóp, Kolumbusz Kristóf, vallás, reformáció, katolikus, királyi udvar, felvilágosodás, gyarmat, gyarmatosító, őslakó, függetlenségi harc	
Témakör	6. Magyarország a XVI–XVIII. században	óraszám: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történeti megismerés eszközeinek, módszereinek kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* képzelet, tér-és időbeli tájékozódás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
6.1. A mohácsi csata és következményei A mohácsi vész A három részre szakadt Magyarország, élet a török hódoltság kori Magyarországon – egy konkrét település (pl. Debrecen vagy Kecskemét) bemutatásával. *6.2. Végvári küzdelmek* Szigetvár. Eger. *6.3. Bocskai István és a hajdúk* Bocskai szerepe a magyar reformációban. *6.4. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora Bethlen Gábor idején* Erdély népei, tájai, kultúrája Bethlen Gábor uralkodása *6.5. Zrínyi Miklós, a hadvezér* Zrínyi Miklós hadjáratai és tervei a magyar hadsereg megteremtésére *6.6. A Rákóczi-szabadságharc kiemelkedő személyiségei, céljai* II. Rákóczi Ferenc élete. *6.7. Buda visszafoglalása, Magyarország a Habsburg Birodalomban* Buda visszafoglalása Mária Terézia Hétköznapi élet a kurucok és labancok korában.	Történetek olvasása, feldolgozása. Végvárak megkeresése a térképen. Tinódi históriás énekeinek hallgatása kortárs lantművészek előadásában. Királyi Magyarország, Erdélyi Fejedelemség, Török Hódoltság, Bocskai Istvánról, Bethlen Gáborról történet feldolgozása. A végvárakról rajz, makett készítése. A hős várkapitányok jellemzése, tulajdonságok csoportosítása. Művészeti alkotások gyűjtése az eseményekről. Események sorrendbe helyezése. Drámajáték – II. Rákóczi Ferenc életének fölidézése. Bécs, Bécsújhely, Sárospatak, Kassa városainak megmutatása a térképen. Kurucok és labancok – történet feldolgozása. Részletek megtekintése kapcsolódó történelmi filmekből.
Fogalmak	végvár, politikus, költő, hadvezér, hajdú, kuruc, labanc,
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első tanévének végén 5.évfolyam	A tanuló meg tudja különböztetni a történelem forrásait, példákat is tud kapcsolni hozzá. Ismeri a történelmi időszámítás egységeit. Alapvető szinten tájékozódik a történelmi térképen. Az időszalagon felismeri a tárgyalt történelmi időszakokat, kapcsol hozzá tanult ismeretet. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Különbséget tesz a különböző történelmi korok, valamint a magyar és a világtörténelem eseményei között. Ismeri a világtörténelem tanult fordulópontjait. A megismert mondák, legendák, rövid történetek tartalmát segítséggel elmondja.

	Megkülönbözteti a történetek mesés és valóságos eseményeit. A történelmi hősökkel érzelmileg képes azonosulni. Ok-okozati összefüggéseket tanári irányítás mellett fölismer.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6.évfolyam	A tanuló meg tudja különböztetni a történelem forrásait, példákat is tud kapcsolni hozzá. Ismeri a történelmi időszámítás egységeit. Alapvető szinten tájékozódik a történelmi térképen. Az időszalagon felismeri a tárgyalt történelmi időszakokat, évszámokat, kapcsol hozzá tanult ismeretet. Időrendbe helyezi a tanult eseményeket időszalagon, időtornyon. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Különbséget tesz a különböző történelmi korok, valamint a magyar és a világtörténelem eseményei között. Ismeri a világtörténelem tanult fordulópontjait; a magyar történelmi tudáskánon legfontosabb sarokpontjait – évszámok, események, uralkodók tükrében. A magyar koronázási ékszereket megnevezi. A megismert mondák, legendák, rövid történetek tartalmát segítséggel elmondja. Megkülönbözteti a történetek mesés és valóságos eseményeit. A történelmi hősökkel érzelmileg képes azonosulni. Ok-okozati összefüggéseket tanári irányítás mellett fölismer.

7–8. évfolyam

A történelem tanításának alapvető célja ebben a szakaszban nemzeti történelmünk kiemelkedő eseményeinek felelevenítése a mérlegelő gondolkodás tükrében. A társadalmak kialakulásának történelmi körülményei, azok működésének sajátosságai felkészíti a tanulókat a történelmi múlt értelmezésére, egyúttal a társadalmi jelenségek közötti hatékony eligazodásra. A tanítás-tanulás folyamatában központi cél, hogy felébressze az enyhe értelmi fogyatékos tanulókban a társadalom kérdései iránt való érdeklődést, elősegítse a diákok hazaszeretetének további erősödését, továbbá hozzásegítse őket ahhoz, hogy elfogadják Magyarország jogilag szabályozott demokratikus értékeit.

A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület tanítás-tanulás folyamatán belül a tanulók célcsoportjára való tekintettel a képességek, jártasságok és készségek formálása az ismeretszerzés gyakorlatában történik. A történelem tananyagának elsajátítása során a diák megismeri, hogy a történelem eseményei az ember megjelenésének kezdetétől fogva egymással összefüggésben, társadalmi keretek között mennek végbe. A műveltségterület tartalmának elsajátítása során tényszerű, valós és alkalmazható ismeretekhez jut, és képességének megfelelően gyarapítja tudását. Kialakul a tanuló pozitív attitűdje a történelmi múlthoz, erősödik nemzeti identitása.

A kompetencia alapú tanítási-tanulási folyamat során kiemelt szerepet kap a tér- és időbeli tájékozódási képesség fejlesztése, valamint az időbeli viszonyítás képességének kialakítása; a különböző társadalmak kultúrájának és életmódjának megismertetése; az ok- okozati összefüggések megláttatása, különös tekintettel az egymást követő időkben a történelmi-történeti változásokra. A tanulókat képessé kell tenni a következtetésekre, a véleménynyilvánításra, az észszerű vitára, az alapvető történelmi-társadalmi törvényszerűségek felismerésére.

Témakör	1. Történelmi áttekintés	óraszám: 8 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanult történelmi csomópontok felidézése térben és időben. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* vizuális és auditív emlékezet, analitikus és szintetikus gondolkodás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Az ókori társadalmakról tanultak átismétlése Az ókori keleti kultúrák Az ókori Görögország. Az ókori Róma. *A középkori Magyarországról tanultak átismétlése* *(korai szakasz, érett szakasz, késői szakasz)* Árpád-házi királyok. Anjou-házi királyok és a Hunyadiak. Hazánk három részre szakadása.		Időszalag készítése, a történelmi források megnevezése a tanult történelmi korokból. A régész eszközeinek megnevezése. Múzeumlátogatás. Térképhasználat, terepasztal alkalmazása. Tárgyi emlékek fölismerése az ókorból, különös tekintettel az ókori kelet, Görögország és Róma hagyatékaira. A forrásokhoz kapcsolódóan szövegfeldolgozás. Térképhasználat. Adatok leolvasása időszalagról. A vándorlás és honfoglalás állomásainak megnevezése. Múzeumlátogatás, a koronázási ékszerek megtekintése. Tablókészítés a tanult uralkodókról. Tematikus feladatlapok megoldása.
Fogalmak	az ötödik-hatodik évfolyamon megismert fogalmak	
Témakör	2. Forradalmak kora	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nemzettudat és az állampolgári ismeretek kialakítása, tudatosítása, fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* kauzális gondolkodás, hazaszeretet.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
2.1 A francia forradalom vívmányai és árnyoldalai A nagy francia forradalom – a polgári átalakulás kezdete. *2.2. Az ipari forradalom találmányai* Ipari találmányok és feltalálóik. *2.3. A magyar reformkor képviselői (Széchenyi, Kossuth)* A polgárosodás Magyarországon. *2.4. A forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai* Gróf Széchenyi István élete és munkássága. Kossuth Lajos élete és munkássága. A magyar nyelv hivatalossá tétele. Az 1848. március 15-i események Pesten. Az első független magyar kormány megalakulása, intézkedései. A szabadságharc legfontosabb eseményei.		A történelmi események időrendi sorrendbe rendezése. Adatok olvasása térképről. Gyűjtőmunka a történelmi személyiségek életéről. Dramatikus technikák: vita a társadalom különböző csoportjai képviselőinek szerepében. Érvek ütköztetése. Plakátkészítés a francia forradalom jelszavaival. Fogalomalkotás az újkori társadalom és gazdaság jellemzőiről. Információgyűjtés a gőz erejéről. Ismeretanyagok gyűjtése a történelmi anyagokhoz. Egy-egy történelmi korról eseménynaptár készítése. Szóbeli beszámoló a tanult reformkori személyiségek tevékenységéről szókártyák és képek segítségével. A történelmi személyiségek tevékenységeinek csoportosítása. A reformkori országgyűlések vívmányai – táblázatba rendezés. Helytörténeti kiállítások, múzeumok látogatása. Képvetítés – adatgyűjtés, tények megfogalmazása – véleménycsere. Részvétel helytörténeti sétákon a reformkorhoz kötődő emlékhelyekhez. Öltözékek, viseletek megnevezése és bemutatása. Időszalag, térkép használata. Események képei – időrendben történő csoportosítás. Az első független magyar kormány bemutatása, adatok gyűjtése a miniszterekről. Múzeumlátogatás az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc eseményeihez kapcsolódóan. Feladatlapok megoldása. Interaktív tananyagok

		alkalmazása lehetőség szerint. Az aradi vértanúkról adatok gyűjtése, megemlékezés a hősökről.
Fogalmak	nemzetállam, függetlenségi harc, polgár, munkás, országgyűlés, gőzgép, gyáripar, vasúthálózat, reform, magyar nyelv, törvény, pákozdi csata, isaszegi csata, trónfosztás, világosi fegyverletétel, aradi vértanúk	
Témakör	3. A modern kor születése: a nemzeti eszme és a birodalmak kora	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti, hazafias érzelmek szerepének bemutatása a nemzetállam életében. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* mérlegelő gondolkodás, kauzalitás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Az egységes nemzetállamok létrejötte Az olasz nemzetállam létrejötte. Az egységes német állam magalakulása. *3.2. Polgárháború az Egyesült Államokban* *3.3. A megtorlás és a dualizmus Magyarországon* Megtorlás a szabadságharc után A kiegyezés tartalma és jelentősége Tisza Kálmán és Tisza István munkássága *3.5. Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei* Az Osztrák-Magyar Monarchia.		Gyűjtőmunka a könyvtárban. Adatok gyűjtése térképről. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról – évszámok bejelölése. Információk gyűjtése a XIX. század polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezése. Magyarok mindennapjai a szabadságharc leverése után – életképekről tények megfogalmazása önálló vélemények hozzáfűzésével. Drámajáték – a néma ellenállás megjelenítése a Habsburg elnyomás idején. A kiegyezés pozitív következményei – fogalmak azonosítása, csoportosítása, megkülönböztetése Magyarország és Ausztria szempontjából. Budapest fejlődése a XIX. század második felében – épületek azonosítása korabeli képekről. A kiegyezéshez kötődő történelmi személyiségekről adatok, képek gyűjtése (Deák Ferenc, Ferenc József, Erzsébet királyné). Gazdasági-társadalmi változások – fogalmak csoportosítása, egyeztetése. A változások szerepének felismerése az emberek életében. A vasúthálózat fejlődése – adatok, képek gyűjtése a XIX. század második felének magyar vasútépítéséről.
Fogalmak	magyar király, Osztrák-Magyar Monarchia, tőke, bank, vasúthálózat, Budapest, világváros, MÁV, dualizmus	
Témakör	4. Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* empátia, mérlegelő gondolkodás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Az első világháború jellemzői és következményei Európában és Magyarországon Az első világháború előzményei és kirobbanása. Hazánk részvétele az első világháborúban. Az első világháború főbb eseményei. Tanácsköztársaság.		Gyűjtőmunka a könyvtárban a „nagy háborúról.” Az Antant és a Központi hatalmak országainak csoportosítása. Térképhasználat. Helyszínek, adatok leolvasása a történelmi térképekről. Háborús frontvonalak meghatározása. Képek gyűjtése, csoportosítása folyóiratokból. A gyűjtemény alapján rövid fogalmazás készítése. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról – évszámok bejelölése. Játékfilm-részlet (pl. Nyugaton a helyzet változatlan),

4.2. Trianon és következményei Az Osztrák-Magyar Monarchia fölbomlása. A trianoni békediktátum és következményei. *4.3. Diktatúrák és diktátorok Európában* Totális diktatúrák: a kommunista Szovjetunió; a nemzetiszocialista Németország *4.4. Politikus portrék a két világháború közötti Magyarországon* Magyarország a két világháború között – Horthy Miklós kormányzó. *4.6. A második világháború jellemzői és következményei* A második világháború kirobbanása. A második világháború főbb eseményei, technikai újításai. A második világháború befejezése. A párizsi békeszerződés. *4.7. Magyarország a második világháborúban* Hazánk helyzete a második világháború előtt: a békés revízió Hazánk szerepe a második világháborúban. A Don-kanyar magyar katonái: megemlékezés a hősi halottakról. *4.8. A holokauszt Európában és Magyarországon* Hazánk német megszállása. Koncentrációs táborok Európában.	dokumentumfilm-részletek megtekintése előzetes szempontok alapján. Információk gyűjtése a XX. század első felében élt polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezése. Fiktív levél írása a frontvonalról. Frontok modellezése terepasztalon – a villámháború és az állóháború fogalmának kialakítása. Az országhatárokon belül és kívül élő magyarok mindennapjai a trianoni döntést követően – életképekről tények megfogalmazása önálló vélemények hozzáfűzésével. A személyes vélemény és a tény megkülönböztetése. Érvek megfogalmazása a fajgyűlölettel, idegengyűlölettel szemben. A fasiszta és a szövetséges országok csoportosítása. Bekövetkezett változások felismerése a háborús kronológia áttekintésével. A II. világháború hadieszközeinek megnevezése. Háborúellenes plakát készítése. Fasiszta eszmék felismerése. Dokumentumfilmek megtekintése, megbeszélése. A világháborúkhoz kötődő emlékhely felkeresése. Életkép a koncentrációs táborokban – jellemzők gyűjtése. Részletek olvasása, értelmezése Anna Frank naplójából. Következtetések megfogalmazása a II. világháború eseményeinek tükrében, tanári irányítás mellett.
Fogalmak	világháború, antant, központi hatalmak, állóháború, front, tank, köztársaság, tanácsköztársaság, trianoni békeszerződés, bank, munkanélküliség, fasizmus, nemzetiszocializmus, zsidótörvény, koncentrációs tábor, deportálás, Don-kanyar, nyilas hatalomátvétel, atombomba, Hirosima

Témakör	5. Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében	óraszám: 32 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* mérlegelő gondolkodás, kauzalitás	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. A megosztott világ: a hidegháború, az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedése Hatalmi csoportosulások kialakulása a II. világháború befejezése után.	Adatok, tényinformációk gyűjtése a XX. század második felében élt polgárok mindennapjairól. Időszalag, időtorony alkalmazása, történelmi évszámok jelölése. Térképről adatok leolvasása. Rövidítések – fogalmak egyeztetése (pl. ENSZ, NATO, Varsói Szerződés). A keleti blokk és a nyugati blokk országainak csoportosítása.

A berlini fal kiépítése. *5.2. Magyarország a kommunizmus idején* Rákosi Mátyás diktatúrája. Az emberek élete az 1950-es évek elején. *5.3. Az 1956-os forradalom és a Kádár-korszak* Az 1956-os forradalom és Nagy Imre miniszterelnöksége. A Kádár-rendszer jellege, életmódja Az 1980-as évek vége, a Kádár-rendszer válsága. *5.4. A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon* Rendszerváltoztatás Az Alaptörvény és a mai magyar demokrácia *5.5. Együttélés a Kárpát-medencében: a határon túli magyarok; a magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig.*	Mindennapi élet modellezése a demokratikus vezetés alatt álló és a szocialista vezetés alatt álló országokban. A személyi kultusz jellemzőinek csoportosítása. A tervgazdálkodás – rámutatás a hamis eszményekre egyszerű modellezéssel. Tárgyi és írásos emlékek megtekintése az ötvenes évekből. A személyi kultusz, a diktatúra, a pártállam jellemző jegyeinek fölismerése. Évszámok jelölése időszalagon. Szocialista iparvárosok jelölése térképen; rajz, makett készítése a gyárvárosokról. Címerek összehasonlítása a XX. század különböző korszakaiban. Jellemzők megkülönböztetése. Gyűjtőmunka – tárgyi emlékek a tárgyalt történelmi időszakokból. Látogatás az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó múzeumi kiállításon. Játékfilm, dokumentumfilm megtekintése az 1956-os forradalomról és szabadságharcról. Képek gyűjtése, csoportosítása a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas évek hazai életmódjáról. A Kádár-korszak legfontosabb jegyeiről történő fogalomalkotás, a társadalmi berendezkedéshez kapcsolódó jellemzők rendezése, csoportosítása főfogalmak alá. Csoportosítás tanári irányítás mellett: okok, melyek a kommunista hatalom összeomlásához vezettek. Plakátképek bemutatása: a szovjet csapatok kivonulása Magyarország területéről.

Fogalmak	hidegháború, Egyesült Nemzetek Szervezete, NATO, Varsói Szerződés, személyi kultusz, többpártrendszer, egypártrendszer, diktatúra, pártállam, termelőszövetkezet, munkatábor, forradalom, Alaptörvény/Alkotmány, szabadságharc, eladósodás	
Témakör	6. Régiók története, mérlegen a magyar történelem: lábnyomaink a nagyvilágban; a magyar megmaradás kérdései.	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* mérlegelő gondolkodás; megkülönböztetés, azonosítás, összehasonlítás a cselekvés szintjén.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
6.1. Az Európai Unió létrejötte Az Európai Unió szerepe a történelmi-társadalmigazdasági események alakulásában *6.2. A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban* A szocialista államrendszerek fölbomlásának következményei	Plakátkészítés az Európai Unió történetéhez kapcsolódóan. A legfontosabb események jelölése időszalagon. A szocialista országok utódállamai nevének, fővárosainak csoportosítása – az adott nemzethez kötődő információk gyűjtése. Az új államhatárok megkeresése a térképen. Különböző technológiákról történő információgyűjtés. Tablókészítés az utóbbi két évtized technikai változásairól. Érvek és ellenérvek gyűjtése, azok ütköztetése a fogyasztói társadalom témaköréhez

6.3. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás A tudományos-technikai forradalom hatása az emberek mindennapi életére *6.4. Az Alaptörvény, a jogállamiság intézményei a mai Magyarországon* Az Alaptörvény múltja és jelene – az alapvető jogok *6.5. A hagyományos, illetve agrártársadalmak; a modern, illetve ipari társadalmak* *6.6. A határon túli magyarság sorsa* *6.7. A magyarországi nemzetiségek kultúrája, helyzete*	kapcsolódóan tanári irányítás mellett. A Magyarországon életbe lépett Alaptörvény értelmezése. Feladatok megoldása az alapvető jogok érvényesítésével kapcsolatosan. Gyűjtőmunka, tablókészítés. A Magyarországon élő nemzetiségekhez kötődő tradíciók bemutatása – hagyományőrző foglalkozások keretében. A határainkon túl élő magyarság helyzete a világban – fotók gyűjtése, honlapok keresése; információk gyűjtése a magyar identitás megőrzésével kapcsolatosan, tanári irányítás mellett. Fogalmak, képek csoportosítása a globalizált világ témakörében.
Fogalmak	Európai Unió, Szovjetunió, Csehszlovákia, Jugoszlávia, jóléti társadalom, alaptörvény, jogállamiság, demográfia, népesedés, kisebbség, vallás, határon túli magyarság
Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére	Ismétlés során felidézi, rendszerezi a megszerzett ismereteit. A tanuló kezelni tudja a kiemelkedő történelmi személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat. Ismeri a reformkor haladó politikusainak nevét és törekvéseikről néhány mondatban beszámol. A reformkor eseményei között történelmi összefüggéseket szempontsor szerint fölismer tanári irányítás mellett. Egyszerű összefüggéseket tud említeni a világtörténelem és hazánk történelmének eseményei között. Néhány történelmi tárgyú elbeszélést, verset, regényt ismer. Magyarországhoz, hazánk történelmi személyiségeihez pozitív attitűddel viszonyul. A nemzeti alapműveltséghez tartozó évszámokhoz történelmi ismeretet kapcsol. A történelmi események képeit időrendi sorrendbe tudja rendezni. Interaktív tananyagok alkalmazásának lehetősége. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Gazdasági, társadalmi változásokra példát tud mondani.

	A térképen meg tudja mutatni a szabadságharc legfontosabb helyszíneit, szempontsor alkalmazásával beszámol a történelmi eseményekről. Információkat képes gyűjteni a történelmi atlaszból. Ismeri a reformkor haladó politikusainak nevét és törekvéseikről néhány mondatban beszámol. Képről felismeri gróf Széchenyi Istvánt, Kossuth Lajost, Deák Ferencet. Felismeri Budapest történelmileg nevezetes épületeit. Felismeri, hogy a trianoni békeszerződés mekkora veszteségeket jelentett hazánk számára. A tanult ismeretekhez kapcsolódó dokumentumanyagot képességei szerint értelmezi. Egyszerű összefüggéseket fölismer, azokból következtetéseket képes levonni. A történelem műveltségterülethez kapcsolódó eszközöket, tantárgyi segédleteket a jártasság szintjén tudja alkalmazni. Állampolgári ismeretek A tanuló képességei szerint elsajátítja a társadalomhoz, állampolgársághoz, és a gazdasághoz kapcsolódó alapvető ismereteket. Az alapvető emberi jogokat és kötelességeket megismeri. Az alkotó demokratikus közösség értékrendjét elfogadja. A média és a nyilvánosság szerepét ismeri azok különböző területein, képességei szerint tájékozódik, különbséget próbál tenni tény és vélemény között.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	Ismétlés során felidézi, rendszerezi a megszerzett ismereteit. A tanuló kezelni tudja a kiemelkedő történelmi személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat. Ismeri a reformkor haladó politikusainak nevét és törekvéseikről néhány mondatban beszámol. A reformkor eseményei között történelmi összefüggéseket szempontsor szerint fölismer tanári irányítás mellett. Összefüggéseket tud említeni a világtörténelem és hazánk történelmének eseményei között. A nemzeti alapműveltséghez tartozó évszámokhoz történelmi ismeretet kapcsol. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Gazdasági, társadalmi változásokra példát tud mondani. A térképen meg tudja mutatni a szabadságharc legfontosabb helyszíneit, szempontsor alkalmazásával

	beszámol a történelmi eseményekről. Információkat képes gyűjteni a történelmi atlaszból. Képről felismeri gróf Széchenyi Istvánt, Kossuth Lajost, Deák Ferencet. Felismeri Budapest történelmileg nevezetes épületeit. Felismeri, hogy a trianoni békeszerződés mekkora veszteségeket jelentett hazánk számára. A második világháború főbb helyszíneiről, évszámairól, legfontosabb eseményeiről a térkép adatainak segítségével beszámol. A nemzetiszocialista, fasiszta eszmék tartalmát fölismeri, a faj- és idegengyűlöletet elutasítja. Néhány történelmi tárgyú verset, elbeszélést, regényt ismer. Magyarországhoz, hazánk történelmi személyiségeihez pozitív attitűddel viszonyul. A tanult ismeretekhez kapcsolódó dokumentumanyagot képességei szerint értelmezi. Egyszerű összefüggéseket fölismer, azokból következtetéseket képes levonni. A történelem műveltségterülethez kapcsolódó eszközöket, tantárgyi segédleteket a jártasság szintjén tudja alkalmazni. Állampolgári ismeretek A tanuló 1. tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban, 2. tud a világháló közösségi portáljain való részvétel lehetőségeiről, 3. ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében, 4. fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya felépítésének tükrében.

HON- ÉS NÉPISMERET

A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület a felső tagozatban – a bevezető periódusnak tekintett első négy évfolyamon meghatározott környezetismereti tudásra építve – ismerteti meg a tanulókkal a múltról való tudás jelentőségét; valamint a társadalmi együttélés, a közösséghez tartozás szerepét és lehetőségeit. A történelem, a hon- és népismeret és az állampolgári ismeretek ismeretköreihez kapcsolódó tevékenységformák biztosítják a feltételeket a tanulók számára fő témakörök megismeréséhez és a tanulási eredmények eléréséhez.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában figyelembe kell venni a tanulásban akadályozottság gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, különös tekintettel a sajátélményű tevékenységek fókuszba helyezésére. A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület fontos szerepet kap – a tanulásban akadályozottság kritériumait figyelembe véve – a térbeli és

időbeli tájékozódás, valamint az időbeli viszonyítás fejlesztésében. Lehetővé teszi az emberiség kulturális értékeinek megismerését; a történelmi és társadalmi összefüggések megértését. Az ismeretek folyamatos bővítésével hozzájárul a tanulásban akadályozott tanulók személyiségének fejlődéséhez, különös tekintettel a mérlegelő gondolkodásra, a kommunikáció köréhez tartozó tevékenységek hatékony alkalmazására, a nemzeti érzés erősítésére.
A műveltségterületen középpontba kell állítani a múlt reális megismerését, a térben és időben való pontos tájékozódást, a nemzeti identitástudat kialakítását, az ok-okozati összefüggések láttatását. A tanulóknak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra úgy, hogy a pedagógia mindvégig figyelembe vegye a tanulásban akadályozott gyermekek gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit.
A műveltségterület tanítási-tanulási folyamatában az egyéni képességek figyelembe vételével központi szerepet kap a differenciálás, a gyakorlatban alkalmazva a korszerű óravezetési technikák adaptált változatait; pozitív módon erősítve a tanulók ismeretszerzésre irányuló törekvéseit.
A fejlesztési feladatok közül fókuszba kerül a cselekvés szintjén a megkülönböztetés-azonosítás-összehasonlítás képességének, az algoritmusok felismerésének, az elvonatkoztatás és általánosítás képességének a fejlesztése.
A tantárgy a tanulásszervezési eljárások, módszerek megválasztásával támogatja a kommunikációs készségek és képességek fejlesztését, az elfogadó és elutasító attitűd felismerését és megkülönböztetését, a mérlegelő és a történelmi gondolkodás kialakítását, a térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztését, az ismeretszerzéshez kapcsolódó eszközök adekvát használatát. A tudás elsajátításában központi szerepet kapnak: az anyanyelvi kommunikáció; a digitális illetékesség; a hatékony, önálló tanulás; és a személyes és társas kapcsolati kompetenciák.
A hon- és népismeret is az alsó tagozatban megszerzett ismeretanyagra épít. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók a felső tagozatban ismerkednek meg hazánk fekvésével, fővárosával és annak nevezetességeivel. Megismerik Magyarország jelképeit, a nemzeti értékeket, lakóhelyük történelmi emlékhelyeit, híres személyiségeit. A helytörténeti séták és gyűjtőmunkák segítik elő az ismeretszerzést a gyakorlatban.

Témakör	1. Az én világom	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretalkotás az egyén helyéről és szerepéről a szűkebb és tágabb környezetben. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* időbeli és térbeli tájékozódás, szociabilitás.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.1. Családunk története A családi közösség, helyem a családban. Élettörténetem: Ki vagyok én? A család múltja és története. Családfa. *1.3. Az én városom, falum* Elhelyezkedése, földrajzi fekvése. Nevezetességei. Hagyományai. *1.3. A hazai táj. A helyi tudás* Hazánk természeti értékei.	Információgyűjtés a családról. Családi ünnepekről beszélgetés. Élettörténetről szóbeli beszámoló. Érdekességek mesélése a családi legendáriumból. Családi fényképekről beszélgetés. A család lerajzolása, családtagok megnevezése. Rajzos, fényképes családfakészítés. Képgyűjtés az adott településről. Térképen való tájékozódás, különböző információk gyűjtése a településsel kapcsolatban. Helytörténeti kiállítás látogatása. Hivatalos honlapon történő tájékozódás. Helyi hagyományokról, történelmi eseményekről információgyűjtés. A településen élő (onnan elszármazott), a tanulóknak példaképül állítható híres emberek életútjáról beszélgetés, fényképes tablókészítés a legfontosabb	

1.4. Gyermekek, diákélet a múltban Az iskola története, múltja.	információkkal. Érdekességek gyűjtése az adott településsel kapcsolatban. Beszélgetés a személyes és családi kötődésekről a téma tükrében. Beszélgetés hazánk legfőbb tájegységeiről, képek gyűjtése. A nemzeti és a helyi közösség tudásbázisának feltérképezése – tablókészítés a pozitív értékek kiemelésével a legalapvetőbb ismeretek szintjén. Képek gyűjtése, csoportosítása egyszerűbb szempontok figyelembevétel. Rövid szépirodalmi szemelvényekből való tájékozódás, információgyűjtés. Érdekességek gyűjtése a helyi iskola történetével kapcsolatosan. Tablókészítés.

Fogalmak	család, unokatestvér, nagyszülő, dédszülő, rokonság, újszülöttkor, csecsemőkor, óvodáskor, kisiskoláskor, előd, ős, generáció, családfa, családi ünnep, település, város, falu, főváros, táj, haza, hagyomány, diákélet	
Témakör	2. Találkozás a múlttal	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időben való tájékozódási képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési* fókuszok: nemzettudat, empátia.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Nagyszüleink, dédszüleink világa falun és városban *2.2. A paraszti ház és háztartás, a ház népe* Falusi élet a múltban. *2.3. A hétköznapok rendje (táplálkozás, ruházat, életvitel)* A régmúlt idők étkezési szokásai. Ruházkodás a régmúlt időkben. Az emberek mindennapjai. *2.4. Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink eredete* Húsvéti ünnepkör. Pünkösdi ünnepkör. Karácsonyi ünnepkör. *2.5. Hitélet és közösségi élet* Közösségek az ember világában.	Fényképek gyűjtése a nagyszülőkről, dédszülőkről; beszélgetés a régmúlt idők mindennapjairól. Használati tárgyak gyűjtése, bemutatása, azokról való beszélgetés. Hasonlóságok és különbségek gyűjtése a modern idők mindennapjainak tükrében. Lehetőség szerint látogatás tájházban. A paraszthéz jellegzetességeinek azonosítása; közvetlen, illetve közvetett forrásból. Beszélgetés a paraszti háztartáshoz kötődő hagyományos életformáról. Tájékozódás a hétköznapi életről régi képeslapok, használati tárgyak, reprodukciós nyomtatványok segítségével. Régi receptek gyűjtése. Beszélgetés a táplálkozás kiemelt szerepéről, különös tekintettel az eltérő életformákra. Információk gyűjtése a pedagógus által válogatott, egyszerűsített visszaemlékezésekből – az adatokból közösen napirend készítése. A gazdag és szegény ember mindennapjainak összehasonlítása, párhuzam fölállítása napjainkhoz kötötten. Az ünnepekhez kapcsolódó legfontosabb információk összegyűjtése, azokról való beszélgetés. A néphagyományok lehetőség szerinti fölelevenítése a szűkebb (esetlegesen tágabb) közösségben. Egyszerűbb hagyományőrző játékokkal való megismerkedés. Beszélgetés az egyén szerepéről a közösségben. Beszélgetés a hit szerepéről a vallásos emberek életében – példákon keresztül. Beszélgetés az alapvető szabályok betartásáról. A közösség pozitív

		értékeinek összegyűjtése és megbeszélése. Csatlakozási lehetőségek földerítése helyi értékteremtő közösségekhez. A családi közösség szerepeinek feltárása szituációs játékok által.
Fogalmak	nagyszülő, dédszülő, falu, város, régmúlt, paraszthá z, háztartás, húsvét, pünkösd, karácsony, vallás, vallásos ünnep, néphagyomány, hagyományőrzés, közösség, közösségi élet, értékteremtés	
Témakör	3. Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A magyar kulturális örökségről való tájékozódás lehetőségének biztosítása. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* nemzettudat, erkölcsi érzék.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Az ősi magyar kultúra hagyatéka A magyarok őseiről *3.2. Magyarok a történelmi és mai Magyarország területén* *3.3. Néprajzi tájak, tájegységek és etnikai csoportok a Kárpát-medencében. A szomszédos országok.* *3.4. Természeti és épített örökségünk, a szellemi kulturális örökség és a világörökség elemei* *3.5. A magyar tudomány és kultúra eredményei a világban*		Beszélgetés a magyar őstörténetről, a legalapvetőbb tudás mentén. Képek gyűjtése a magyar őstörténetről, annak tovább hagyományozódásáról a népművészetben. A témához kapcsolódó rajzkészítés. Múzeumlátogatás. Érdekességek földerítése az írott forrásokból, különös tekintettel a nép nevére, nyelvére stb. Beszélgetés a történelem szerepéről a nemzet életében. Információgyűjtés a történelmi Magyarország területén élő magyarok mindennapjairól. A magyarlakta területek azonosítása, határon túli tájegységek, magyar városok megnevezése a térképen. Beszélgetés a történelmi Magyarország területén élő, a tanulók számára példaképül állítható híres emberek életútjáról, fényképes tablókészítés. A magyar néprajzi tájak megnevezése, megkeresése a térképen. A tájegységek csoportosítása jellegzetességeik és legismertebb településük szerint. A nemzeti kisebbségek azonosítása, anyaországukról való ismeretek, érdekességek gyűjtése, tablókészítés kulturális értékeikről, néphagyományaikról. Néhány alapvető formula elsajátítása a nemzeti kisebbségek nyelveiből (pl. köszönés, búcsúzás). A szomszédos országok felsorolása, fővárosuk megnevezése, térképen való azonosításuk. A magyar örökségnek tekintett természeti és épített kulturális örökségről adatok, információk, képek, érdekességek gyűjtése, csoportosítása. Múzeumlátogatás, tanulmányi kiránduláson való részvétel. Beszélgetés a magyar tudomány és kultúra eredményeiről, különös tekintettel a nemzetközi hírnevet szerzett tudósokra és művészekre. Ismeretterjesztő filmek, filmrészletek megtekintése a témával kapcsolatosan. Tablókészítés.
Fogalmak	őstörténet, ősművészet, néphagyomány, nemzeti kisebbség, történelmi Magyarország, Kárpát-medence, anyaország, kulturális örökség, tudomány, kultúra	

Összegzett tanulási eredmények az 5.évfolyam végén	A tanuló ismeri Magyarország nemzeti hagyományait és értékeit. Fogalmi képet alkot arról, hogy a magyar kultúra az európai művelődés szerves részét alkotja; ismeretekkel rendelkezik szűkebb és tágabb környezetének múltjáról és jelenéről. Hazánk főbb tájegységeit megkülönbözteti, azokhoz kapcsolódva néhány jellegzetességről szóban és/vagy írásban, néhány mondatban beszámol. Nagyszülei és szülei életéről tájékozódik; képet alkot gyermek- és felnőttkorukról, különös tekintettel a régmúlt idők hétköznapjaira, ünnepnapjaira. Tudomása van közvetlen környezetének népszokásairól, azokat tiszteli és őrzi. Ismeretekkel rendelkezik a történelmi Magyarország területén élő honfitársaink múltjáról és jelenéről; a magyarlakta területeken élő közösségek értékteremtő munkájáról. A magyar kultúra és tudomány világban elfoglalt helyéről alapvető ismeretekkel rendelkezik, a nemzetközi hírnevet szerző művészek és tudósok közül néhányat megnevez, munkásságuk iránt érdeklődik. Folyamatosan erősödő nemzeti identitástudattal rendelkezik.

TERMÉSZETTUDOMÁNY

A műveltségterület középpontjában a természet és az azt megismerő ember áll. A természettudományos műveltség kialakításának alapja a természettel való közvetlen, megértő és szeretetteljes kapcsolat. A tanulók a tantárgy elsajátítása során megismerkednek a természeti és technikai környezettel.

A kerettanterv figyelembe veszi az enyhe értelmi fogyatékos tanulók megismerési sajátosságait, ezért az olyan tanulási helyzetek kialakítására helyezi a hangsúlyt, amelyben az aktív tevékenység, a közvetlen tapasztalatszerzés, a cselekvések sokasága, a konkrét gyakorlati vonatkozások értelmezése szerepel. A tanulási folyamatban az érzékelésre, az észlelésre, a személyes élményekre, felfedezésekre építve jut el a tanuló a bonyolultabb gondolkodási műveletig, az elemi problémamegoldásig. A műveltségi anyag elsajátításában központi helyet kap a sokféle tanulási környezet, így a gyűjtőmunka a természetben, terepséta, terepgyakorlatok, kirándulások. A környezet, a természet, az emberi kapcsolatok megismerése nyomán fejlődik és alakul ki a tanulók tudatos természetszerető- és védő magatartása, kapcsolatteremtő képessége. A tanterv elsajátítása során már az első évfolyamtól kezdve tudatosan formálja környezetvédő attitűdjüket, környezetkímélő magatartásukat, és ez a magatartás a későbbi életvitelüket meghatározó erkölcsi alapelvvé válik.

A természettudományi műveltség az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása, természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak az ismeretelsajátítási folyamat során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amely alkalmas a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretelsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatásaira, az ember és természet összetartozására, egymásrautaltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.

A tanterv olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, és hatással vannak a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal

összefüggő problémák. Ezeknek feltárása, megértése hangsúlyos az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál is.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt cél az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik.
A tanulói aktivitás és tevékenységközpontúság érdekében szükséges a vizsgáló munkaeszközök, kísérleti eszközök, egyéni igényekhez igazított taneszközök alkalmazására.
A tanterv célja a tájhoz, a hazához, a közösséghez tartozás örömének, felelősségének és érzelmi biztonságának kialakítása közben a térbeli és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése. A kognitív képesség, a megismerő képesség fejlesztése, a megismerési módszerek elsajátítása, tapasztalatok szerzése közben, értelmezéssel, pontosítással kísérve történik. A kommunikációs képesség fejlesztésében a szókincsbővítés, a fogalmak értelmezése, a beszédprodukció kerül a középpontba. Az érdeklődés, a nyitottság, a kíváncsiság felkeltésének és tartósságának fokozásával megvalósítható a cselekvési képesség gazdagítása, az önkifejezési formák erősítése, a szociális képességek fejlesztése, együttműködés a feladatokban, kapcsolatteremtés és együttműködési szokások kialakítása, a társak segítése.
A Természettudomány és földrajz műveltségterület fejlesztési feladatai a Nat-ban tudásterületekre tagolódnak. A kialakított szerkezet egyrészt diszciplináris szerveződésű, másrészt támogatja az integrált szemléletet, valamint hangsúlyozza a kiemelt fejlesztési célokat. Segíti a részletes fejlesztési feladatok integrált szemléletű és célszerű megfogalmazását. Segíti a képességek, a gondolkodás fejlesztését, elemi szinten a természetismeret, a speciális technikai, gazdasági, társadalmi, etikai alkalmazások közötti kapcsolatok, összefüggések feltárását.
A fejlesztendő készségek, képességek az elemi természettudományos műveltség megszerzését és gyakorlatban való alkalmazását teszik lehetővé. A tanulási tevékenységek közül kiemelt jelentőségű a megfigyelés, a közvetlen tapasztalatszerzés, vizsgálódás, aktív részvétel a kísérletekben és a kísérleti eszközök használata, a balesetmentes kísérletezés szabályainak elsajátítása.
Az egyszerű, elemi földrajzi ismeretek átadása az általános és a speciális képességek fejlesztésére, a specifikumokra figyelve történik, egyben habilitációs, rehabilitációs célokat, feladatokat is hordoz. Ezek közül a legfontosabbak: a gondolkodási funkciók fejlesztése, a rövid és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése, biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben, a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.
Az egyes tudományterületek oktatása az integrált természettudomány tantárgy keretében, az 5-6. évfolyamon általánosabb formában, a 7-8. évfolyamon az egyes tudományterületek markánsabb elhatárolásával valósul meg.

5–6. évfolyam

A tantárgy tanítása során a következő nevelési célokat valósítjuk meg: szabályokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességének fejlesztése, a feladattudat erősítése. A megismert történelmi, kulturális és természeti értékeink alapján a nemzeti összetartozás érzésének erősítése. Éntudat és énkép fejlesztése. Pozitív erkölcsi tapasztalatok erősítése. Az egészséges életmódra való tudatos törekvés technikáinak elsajátítása. A mozgás és az egészséges életmód kapcsolatának felismerése. A szociális érzékenység fejlesztése, az együttérző, segítő magatartás erősítése. A környezetkímélő, takarékos magatartás, a természet és az épített környezet iránti szeretet és a megóvás igénye, törekvés az önálló tanulásra, együttműködő, kooperatív, interaktív technikák alkalmazására.
Kiemelt fejlesztési cél és feladat az életkorral és a sajátos nevelési igényekkel összhangban lévő, az egyén sajátosságaira és lehetőségeire építő megismerési módszerek megtanítása. A pedagógus

feladata erős figyelmet fordítani arra, hogy a tanulók a periodikus változásokat, összefüggéseket megértsék, a kapcsolatokat felismerjék a növény- és állatvilág vonatkozásában, valamint az élettelen természet kapcsolatában. A tanulók számára fontos, hogy közvetlen tapasztalatokat gyűjtsenek, ezért kell lehetővé tenni a vizsgáló és kísérletező eszközök rendszeres használatát.

A tanulók képessé válnak a tantárgy sajátos földrajzi ismerethordozók – térkép, földgömb, ábrák – használatára, valamint az IKT-eszközök tanári segítséggel történő célszerű alkalmazására. Fejlődik kommunikációs képességük, a tananyag feldolgozása során bővül szókincsük, fejlődik szövegértésük és a feladatmegoldásokhoz kapcsolódóan értékelési helyzetekben önértékelésük, önismeretük. A matematikai kompetencia birtokában képesek számadatok összevetésére, grafikonok, diagramok leolvasására, elemzésére.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Anyag, energia, információ</td><td>óraszám: 11 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Természettudományosan megalapozott, tanulók által megfigyelhető tapasztalatok bővítése, alkalmazása, az érdeklődés, a kíváncsiság, a motiváció erősítése az élettelen természet anyagai és jelenségei iránt. Kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás fejlesztése. A szociális képesség fejlesztése csoportmunka során. Aktív részvétel biztosítása a kísérletekben. Önálló megismerés, tapasztalatok rögzítése szóban, írásban, rajzban. Egyszerű információk feldolgozási képességének fejlesztése, szociális érzékenység, felelősségtudat fejlesztése, ok-okozati összefüggések felismerése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">Anyag
Anyagfajták a mindennapi környezetben (fémek, fák, bőr, szövet, üveg, műanyag, kerámia, papír).
Tulajdonságaik.</td><td colspan="2">Tulajdonságok vizsgálata.
Megfigyelések előre megadott szempontok szerint, csoportosítások.
Egyszerű kísérletek végzése különböző köznapi anyagokkal (alakítható, rugalmas, hajlítható, törékeny, morzsolható, faragható, olvasztható, szilárd, képlékeny, folyékony, légszerű).</td></tr>
<tr><td colspan="2">Halmazállapotok.</td><td colspan="2">A környezet legismertebb anyagai halmazállapotának felismerése (víz, levegő, zsír, olaj).</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tömegmegmaradás.</td><td colspan="2">Egyszerű fizikai változások létrehozása.
Mérések, vizsgálatok (törés, darálás, hajtogatás).</td></tr>
<tr><td colspan="2">Oldatok, keverékek.</td><td colspan="2">Ételek (saláták) készítése.
Italok (szörpök, teák) készítése.
Alkotórészeik mérése előtte és utána.
Jelenségek értelmezése segítséggel a tömegmegmaradás szempontjából.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Víz a természetben.</td><td colspan="2">Példák gyűjtése személyes tapasztalatok alapján (eső, folyó, tó).</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kölcsönhatások, erők
Egyszerű kölcsönhatások a mindennapi környezetben (mechanikai, melegítés, hűtés, mágneses vonzás, taszítás, halmazállapot-változások, térfogatváltozás (hőterjedés, hőtágulás, hőáramlás, hősugárzás), statikus, elektromasszázs, hang- és fényforrások).</td><td colspan="2">A vizsgálódáshoz, méréshez szükséges eszközök használatának gyakorlása. Ok-okozati összefüggések felismerése.
Jelenségek, változások felismerése, elemzése irányítással.
A mágneses jelenség megfigyelése játékos kísérletekkel.</td></tr>
</table>

Energia Energiaforrások a háztartásban. Energia, energiafajták. Az elektromos energia felhasználása, szerepe a mindennapi életben (fűtés, főzés, hűtés…). Megújuló és nem megújuló energiaforrások.	A tapasztalatok összehasonlítása a mindennapi élet történéseivel. Egyszerű kísérletek végzése a hang, fény, anyag kapcsolatára. Az energia elemi szintű értelmezése. Energiahordozók megfigyelése (fűtőanyagok, üzemanyagok, tápanyagok). Ábrák, képek megfigyelése, elemzése adott szempontok szerint folyamatos segítséggel. Összefüggések felfedezése.
Az emberi szervezet energiaszükséglete, felhasználása (normál testsúly, mértékletesség, változatosság).	Élelmiszerek tájékoztatójának megfigyelése. Táplálkozás, életvitel, testsúly összefüggéseinek felfedezése.
Információ Jelek, jelzések (közlekedési jelzőtáblák, piktogramok, katasztrófavédelmi jelzésrendszer).	Irányított megfigyelések a mindennapi életünket segítő, tájékoztató jelrendszerekről (élelmiszerek, háztartási vegyszerek, közlekedési jelző- és tiltó táblák, életvédő, katasztrófa-megelőző, menekülést segítő jelzések, internet piktogramok).
A természet jelzései. Növények jelzései, állatok kommunikációja.	Példák gyűjtése személyes tapasztalatok alapján (pl. hervadó növény, kiszáradt fa, kutya, macska hangjelzései).

Fogalmak	Anyagi tulajdonság, megmunkálhatóság, kölcsönhatás, mértékegység, energiafajta, energiaforrás, információs jel, jelrendszer.

Témakör	2. Rendszerek	óraszám: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerés módszereinek alkalmazása fokozott önállósággal és tartóssággal. A térbeli, időbeli tájékozódási képességek fejlesztése. Térképhasználati ismeretek bővítése. Nemzeti tudat erősítése. A kommunikációs, együttműködési képességek fejlesztése. Az analizáló és szintetizáló gondolkodás, kauzális képesség fejlesztése. A rendszerező képesség fejlesztése. Ökológiai szemlélet alapozása, célirányos megfigyelésekre épülő tartós észlelés, rész-egész viszonyainak elemzése, összefüggések, kapcsolatrendszerek felfedezése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Tér és idő Tájékozódás a lakóhelyen és környékén, hely, irány, távolságok meghatározása. Térkép és földgömb. Világtájak a valóságban és a térképen. A térkép tájolása. Iránytű. Alaprajz, térképvázlat, síktérkép, domború térkép. Hazánk térképe. Domborzati viszonyokat jelölő színek, jelek. Vizek ábrázolása a térképen. Ciklusok a természetben (napszakok, évszakok, az élővilág változásai ennek megfelelően). Az időmérés lehetőségei, eszközei (óra, perc, másodperc). Időjárás.	Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és környékén, az épített és természetes környezetben. Az iránytű használatának gyakorlása. Felszíni formák és világtájak ráismerési szinten. Alaprajzok, egyszerű térképvázlatok rajzolása. A látott, tapasztalt valóság ábrázolása homokasztalon, terepasztalon. Vizsgálódáshoz, méréshez szükséges eszközök (óra, hőmérő) használatának gyakorlása. Az időjárás elemeinek figyelemmel kísérése napszaknak és az adott évszaknak megfelelően. Időjárás-jelentések értelmezése. Időjárási naptár készítése. Hőmérsékletmérések. Napi és évi változások figyelemmel kísérése, rögzítése. A napszakok és a Nap állásának megfigyelése, összekapcsolása. (A Hold változásainak megfigyelése.)

Mozgás és idő összefüggése.	
Rendszer, a rendszer és környezete Természeti és mesterséges technikai és épített rendszerek környezetünkben. Természetes táj, mesterséges környezet. Élőlény és élőhelye, lakóház és közmű kapcsolatai. Rendszerek egymásba ágyazódása (szoba-ház, város-ország).	Séták, kirándulások során irányított megfigyelések. A tapasztalatok megbeszélése, vázlatok, rajzok, tablók készítése. Megfigyelések végzése, részvétel csoportmunkában (építőjátékok, legózás, terepasztal berendezése stb. során).
Mezőgazdasági kultúrák (főbb kultúrnövényeink, tenyésztett állatok) Élőlények a ház körül. Rendszer részei, ház részei, ország részei, élőlények részei.	A gazdaságok hatékony működésének megfigyelése természetes környezetben, tanulmányi séták alkalmával. Múzeumlátogatás, rövid beszámoló készítése a látottakról. Összefüggések keresése, feltárása, a növénytermesztés, állattenyésztés között (komposztálás, trágyázás, állatok etetése, silózás, széna, szalma). A rovarkártevőket pusztító hasznos állatok (énekesmadarak, sün, vakondok), és a biológiai növényvédelem összefüggéseinek felfedezése. A kölcsönös egymásrautaltság felismerése konkrét példákban. Az okos gazdálkodás és a fenntartható fejlődés összefüggésének felismerése.
Szerveződési szintek, hálózatok Hálózatok a természetben és a mesterséges környezetben. Táplálék, energiaellátás, úthálózat. Élőlény és élőhely, a lakóház és a közműellátás.	Példák gyűjtése egy-egy élőhely táplálékláncaira és táplálékpiramisára.
Fogalmak	Térkép, iránytű, felszíni forma, vizek, térképjel, időmérés, időjárási naptár, időjárás-jelentés, természeti és mesterséges környezet, hálózat, rendszer.
Témakör	3. Felépítés és működés kapcsolata — óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Természettudományosan megalapozott megismerési, tapasztalatszerzési folyamatok elsajátítása. A megtartó emlékezet, kommunikációs, koncentrációs képesség fejlesztése. Kauzális gondolkodás fejlesztése, aktív részvétel vizsgálatokban, kísérletekben, önálló és csoportos munkában, helyes tanulási szokások, feladattudat elmélyítése, szabályok betartása. Az élővilág rendszerezése, ismeretek szerzése az életközösségekről és összetevőikről. Összefüggések elemi szintű megismerése, összefüggések felfedezése, környezettudatos attitűd formálása, ökológiai szemlélet alapozása, felelősségtudat fejlesztése, környezetszeretetre nevelés, kritikai érzék fejlesztése, fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Élőlények A virágos növények testfelépítése, életfeltételei (víz, levegő, talaj, napfény, hőmérséklet). Fás- és lágyszárú növények (szilva, szőlő).	Egy-egy virágos növény részeinek, testfelépítésének vizsgálata (tulipán, petúnia). Nagyító használata. Rajzos vázlatok készítése.

Szobanövények, kerti növények gondozása. Ehető és mérgező gombák (testfelépítés, tápanyagfelvétel, szaporodás). Az állatok általános testfelépítése (egy gerinces és egy gerinctelen testfelépítés összehasonlítása /pl. házi és ház körül élő állatok/). Az állatok életfeltételei (élőhelyi feltételek, táplálék, víz). Az állatok életmódjának főbb jellemzői (aktív mozgás, táplálkozás, szaporodás, utódgondozás, viselkedés). Testfelépítés, testalkat, életmód kapcsolata (ragadozók, patások, halak, madarak). A testalkat változatossága.	Kísérletek növényekkel (életfeltételek biztosítása, megvonása), elgondolások, következtetések. A növénygondozás alapszabályai, egy választott növény gondozása. Naplóvezetés. A gombák testfelépítésének, életfeltételeinek vizsgálata. Gombák és növények összehasonlítása irányított megfigyeléssel. Hasonlóságok és különbségek felfedezése. A gombafogyasztás szabályai! Néhány gerinces és gerinctelen állat testfelépítésének megfigyelése, vizsgálata. Csoportosítások megadott szempontok szerint. Jeles napok (Állatok világnapja, Madarak és fák napja). Tablók, rajzok készítése. Képek, filmek, állatkerti látogatások, kirándulások tapasztalatai alapján a fajok sokféleségének érzékelése.
Életközösségek Életközösségek a lakókörnyezetben vagy egy közeli természetes élőhelyen. Természetvédelem, természeti értékek megőrzésének lehetőségei.	Hazai mezők, rétek, erdőségek, vizek, vízpartok legjellemzőbb élőlényeinek megfigyelése. Kirándulások, filmek, képek segítségével az élőlények és élettelen összetevők közötti kapcsolatrendszerek felfedezése.
Az élővilág rendszerezése Legjellegzetesebb élőlénycsoportok. Gombák, növények, állatok. A hierarchikus rendszerek megismerése (gerinces, gerinctelen, emlős…).	Példák gyűjtése, rendszerezés, konkretizálás, általánosítás, megkülönböztetés, azonosítás.
Föld, Nap, Naprendszer Bolygórendszerünk, bolygók megnevezése. A Föld tengelyforgása, keringése a Nap körül. Időjárás, éghajlati övek, évszakok. A napsugárzás jelentősége.	A Nap, Föld, Hold kölcsönhatásainak elemi szintű megismerése. Látogatás a Planétáriumba. Filmek, képek, ábrák elemzése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Virágos növény, állatcsoport, erdő, mező, víz, vízparti életközösség, időjárás.

Témakör	4. Állandóság, változás	óraszám: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Természettudományos ismeretszerzési képesség fejlesztése. Az önálló ismeretszerzési képesség fejlesztése. Tapasztalatok, eredmények megfogalmazása szóban, rögzítése írásban, rajzban, kommunikációs képesség fejlesztése. Aktív részvétel vizsgálatokban, mérésekben, kísérletezésekben. Kooperatív technikák alkalmazása. Az élettelen természetben bekövetkező fizikai, kémiai, biológiai változások ismereteinek bővítése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése, technikai készség és kreatív képesség fejlesztése, a természet iránti pozitív attitűd erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Állapot Anyagok és testek minőségi és mennyiségi tulajdonságai.	Anyagok, testek érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése, felismerése, megnevezése, összehasonlítása. Egyszerű, mindennapi életben használható mérőeszközök alkalmazása.

	Összehasonlítások végzése (hosszúság, tömeg, űrtartalom, hőmérséklet). Mérések gyakorlása. A gyakran használt mértékegységek fokozatos megismerése (kg, l, m, cm, °C).
Változás Változások környezetünkben Természeti változások: víz halmazállapot-változásai, kőzetek mállása, aprózódása. Technikai változások: darabolás, darálás, faragás.	Példák gyűjtése, csoportosítása, folyamatok megfigyelése, tapasztalatok elmondása.
Fizikai változások.	Fizikai változásokra példák gyűjtése.
Kémiai változások: égés, tűzvédelem.	Tűz, égés, kára, haszna, kiinduló anyag és keletkezett anyagok összehasonlítása.
Biológiai változások: szaporodás, fejlődés, mozgás, táplálkozás, légzés.	Tanult növények, állatok közül egy-egy példán keresztül az életjelenségek felsorolása. Változások felfedezése.
Változásokat irányító információk. Tervrajz – házépítés. Útiterv – utazás.	Építőjátékokból, legóból házépítés. Útitervkészítés.
Egyensúly, stabilitás	Egyszerű, hétköznapi példák, játékos kísérletek segítségével a fogalom bevezetése (mérleghinta, hőmérséklet-mérések, hideg-meleg-langyos).
Folyamat, a rendszerek történetisége Ajándékok, dísztárgyak, használati eszközök, környezetünk tárgyai.	Elemzés, tervezés segítséggel. Kiindulási anyagokból termékek készítése, a folyamatok megbeszélése, a megmunkálás lépései, eszközei. Konkrét tevékenységek végzése, pl. origami, kenyérsütés.
Újrahasznosítás.	Szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása iskolai és otthoni környezetben.
Az ember természetalakító tevékenységei.	Példák gyűjtése, keresése az ember felszín- és tájformáló tevékenységére (külszíni fejtés, mészkőbányák, cementgyártás). Törekvés felismerése a táj eredeti arculatának visszaállítására.

Fogalmak	Minőségi és mennyiségi tulajdonság, mérőeszköz, fizikai, kémiai, biológiai változás, termékkészítési folyamat, újrahasznosítás, információfeldolgozás.	
Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	óraszám: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség és az önálló tanulás képességének fejlesztése, kommunikációs képesség, a szociális képesség fejlesztése. Törekvés erősítése az egészséges táplálkozási szokások betartására. Megfelelő viselkedési formák kialakítása és betartása betegségek, fertőzések, járványos betegségek esetén, a szociális együttélés szabályainak betartása, feladat- és szabálytudat erősítése. A másság elfogadása, sérült embertársaink segítése, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, empátiakészség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

Testkép, testalkat, mozgás Az emberi test arányai, méretviszonyai, testalkat, szimmetria. Testtájak, testsúly, soványság, elhízás, a mozgás szerepe életünkben.	A rendszeres mozgás és sport hatása és jelentőségének felismerése, összefüggés a mozgás és a normál testsúly fenntartása között. Mozgássérült társak elfogadása, segítése.
Önfenntartás Az egészséges táplálkozás alapelvei, módjai. Tápanyagok, vitaminok. Szent-Györgyi Albert. Mennyiségi és minőségi szempontok.	Törekvés az egészséges táplálkozás szabályainak betartására. Napi étrend összeállítása. A tudós munkájának megismerése. Információk gyűjtése, feldolgozása.
Személyi higiénia. Az érzékszervek védelme és tisztasága. Orvosi ellátás. Fertőző és járványos betegségek, védőoltás. Alapfokú elsősegélynyújtás.	Helyes testápolás. Járványos és fertőző betegség esetén a szükséges előírások betartása. Veszélyhelyzetek felismerése otthon, az iskolában, a közlekedésben. Orvosi segítségnyújtás kérése, elfogadása, mentőhívás. Az előírások betartása. Teendők elsősegélynyújtáskor. Szituációs gyakorlatok. Plakátok, tablók elemzése, készítése.
Egyedfejlődés Az emberi egyedfejlődés szakaszai. Serdülőkori változások.	Felismerés és összehasonlítás jellemző jegyek alapján. A serdülőkorra jellemző tulajdonságok gyűjtése. A szülői és saját tulajdonságok közötti hasonlóság keresése.
Magatartás Milyen vagyok, milyen szeretnék lenni. Önismeret, viselkedési normák, szabályok szerepe. Kapcsolatok társakkal és a családdal. Az iskolai élet szabályai, házirend.	Közösségi viselkedési normák ismerete. Képanyagok, filmek elemzése. Szituációs játékokban az önismeret fejlesztése.

Fogalmak	Testméret, testalkat, tápanyag, testi és érzékszervi sérülés, járvány és fertőzés, betegség, elsősegélynyújtás, gyógyítási mód, magatartás.

Témakör	6. Környezet, fenntarthatóság	óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség, az analizáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. A szóbeli és írásbeli kifejezőképesség fejlesztése, kritikai érzék fejlesztése, az ember természeti környezetéről, a környezeti rendszerek állapotáról, védelméről, fenntarthatóságáról szerzett ismeretek bővítése. Környezetvédő tevékenységek gyakorlása, információszerző képesség fejlesztése. A természetes és a kulturális értékek megbecsülése. Kauzális gondolkodás fejlesztése, kritikai érzék fejlesztése, felelősségtudat további erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Globális környezeti rendszerek Életvitel és fenntarthatóság. Környezettudatos magatartás.	Helyes és helytelen magatartások elemzése. Egyszerű megoldások keresése. Az egyén lehetőségei a környezet megóvásában (étkezés, szelektív hulladékgyűjtés, fűtés, csomagolás, közlekedés).
A víz körforgása. Időjárási jelenségek, folyamatok.	Kirándulásokon tapasztalatok gyűjtése, lejegyzése.

Táj és ember kapcsolata a Kárpát-medencében.	
Környezeti tényezők Kölcsönhatások a természetes, a mesterséges környezet és az időjárás között.	Az éghajlat és az időjárás környezetre gyakorolt hatásainak megfigyelése, felismerése képek, filmek segítségével. Megbeszélések, elemzések, rendszerezések, csoportosítások. Épületek hő- és vízszigetelésének fontossága, egyszerű bemutató kísérletek megfigyelésével, megbeszélésével.
Az élőlényekre ható élettelen környezeti tényezők. Az élőlények alkalmazkodása a környezeti tényezőkhöz, feltételekhez (levegő, víz, talaj, hőmérséklet, fényviszonyok).	Példák gyűjtése a növények, állatok alkalmazkodásáról (növények és fényviszonyok, vízigény, hőmérséklet, állatok, téli álom, kültakaró, költözés).
A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága A környezeti állapot és az ember egészsége. A környezetszennyezés jellemző esetei, következményei (levegő-, víz-, talajszennyezés). Az élőhelyek pusztulásának okai, következményei. Megtartás lehetőségei. Veszélyeztetett fajok védelme (túzok, parlagi sas, fekete gólya, pilisi len, magyar kökörcsin). Energiatakarékosság. Szelektív hulladékgyűjtés.	Természetközeli és leromlott állapotú élőhelyek megfigyelése sétákon, kirándulásokon. Tapasztalatok megbeszélése, tablók, plakátok készítése, összefüggések keresése a tiszta, egészséges környezet és a szennyezett környezet hatásairól az ember egészségi állapotára. Részvétel a jeles napok alkalmával rendezett környezetvédelmi megmozdulásokon (szemétszedés). A környezetvédelmi problémák felismerése. Kirándulások, filmek segítségével tájékozódás nemzeti parkjainkról, tájvédelmi körzetekről. Könyvek, internet segítségével ismeretek gyűjtése kiemelten védett természeti értékeinkről.
A Föld szépsége, egyedisége A Kárpát-medence természeti és kulturális értékei. Hazánk nagy tájai, vizei és felszínformái, éghajlati sajátosságai. Jellegzetes növénytakarójuk, állatviláguk.	Ismeretterjesztő kiadványok, filmek segítségével ismeretek bővítése, érdekességek, értékek felfedezése. A térkép használata, térképismeret. A földrajzi fogalmak ismerete.
Fogalmak	Fenntarthatóság, időjárási jelenség, kölcsönhatás, környezetszennyeződés, veszélyeztetett faj, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, földrajzi fogalmak, térképismeret.

Témakör	7. Tájékozódás a földrajzi térben	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az ismert tér fokozatos kitágítása. A térkép és a valóság kapcsolatának felismertetése. Összehasonlítás, differenciálás, analógiás gondolkodás fejlesztése. Tájékozódás a térképi ábrázolás jelrendszerének segítségével. A jelrendszer alkalmazása térábrázolásban.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
A tér és ábrázolása 1.1. Téregységek – Személyes tér.	Tájékozódás a lakóhelyen, valamint annak szűkebb és tágabb környezetében. A földrajzi tér fogalmának kialakítása a közeli és a tágabb környezetben.

A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. – Földrészek és óceánok. A kontinensek neve, egymástól való távolsága. – Térhierarchia (kis-, közép-, nagytáj; közigazgatási egységek és termelési területek, régiók).	Ismerkedés a földgömbbel. Tájékozódás a földgömbön és a Föld természetföldrajzi térképén.
1.2. Térábrázolás – Térrajz, útvonalrajz, menetvázlat, térképszerű ábrázolások, térképvázlat; úti- és helyszínrajz. – Térképi ábrázolás: égtájak iránya, szín- és jelkulcs, felirat, aránymérték. – Térképfajták (pl. domborzati közigazgatási, turista-, autós, időjárási és kontúrtérkép). – Keresőhálózat és földrajzi fokhálózat.	A földrajzi tartalmak ábrázolása térképen, földgömbön. Méretarány, aránymérték értelmezése; tanári segítséggel távolságmérés különböző térképeken. Modellalkotás terepasztalon. Elemi térképolvasás (felismerés, keresés) gyakorlása. Eligazodás domborzati, közigazgatási és egyszerű tematikus és lakóhelyi környezetet ábrázoló térképen. Helyszínrajz, egyszerű vázlatrajz készítése a lakóhelyről és környékéről – bejárás, séta, a látott jellegzetes épületek, tereptárgyak rögzítése rajzzal. Tanári irányítással iránymeghatározás. Segítséggel keresés a földrajzi fokhálózat alkalmazásával.

Fogalmak	Személyes tér. Földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. Iránymeghatározás. Térképi ábrázolás, térképjel. Térképfajta (domborzati, közigazgatási, turista-, autós, időjárási és kontúrtérkép). Földrajzi fokhálózat. aránymérték.
Topográfiai ismeretek	Európa, Ázsia, Afrika, Észak- és Dél-Amerika, Ausztrália, Antarktika, Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán.

Témakör	8. Tájékozódás az időben	óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tér-, időorientációs képesség fejlesztése. Jelenségek, folyamatok megfigyelése, a tapasztaltak adott szempontok szerinti rendezése. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Az idő 2.1. Időegységek – A napi, az évi, a történeti és a földtörténeti időegységek. – Földrajzi-környezeti folyamatok időbeli nagyságrendje, időtartama példák alapján.	Időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek összehasonlító tapasztalása – időszalag készítése, lejárása, hosszúságának vizuális és mozgásos érzékelése. Jelenségek (pl. a Föld mozgásaihoz kötődő változások) szabályszerű ismétlődésének felismerése. A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok áttekintése hazai konkrét példák alapján – periodikusan bekövetkező jelenségek, váltakozó folyamatok felismerése.
2.2. Időrend	A környezeti folyamatok időrendiségének felismerése konkrét példákban.

Földrajzi-környezeti folyamatok, földtörténeti események időrendje regionális példák alapján.		
Fogalmak	Napi, évi, történelmi és földtörténeti időegység, tengely körüli forgás, Nap körüli keringés; évszak, napszak, váltakozás.	
Témakör	9. Tájékozódás a környezet anyagairól és jelenségeiről	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók érdeklődésének felkeltése a természetben előforduló anyagok, felhasználásuk, hasznosíthatóságuk iránt. Az ismeretszerzés, tanulás során a földrajzi környezetben történő eligazodás képességének fejlesztése. A felszínformák és kialakulásuk, a hegységképződés és a lepusztulás-feltöltődés megértése. A felszín folyamatos változásának belátása. A hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű jellemzése, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak, kapcsolatainak, folyamatos változásának felismertetése. Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek értelmezése, konkrét Kárpát-medencei példák alapján. A nyersanyagok és energiahordozó-készletek végessége miatti takarékosság szükségességének beláttatása. Kooperatív technikák alkalmazása során az együttműködési képesség fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Tájékozódás a környezet anyagairól és jelenségeiről 3.1. Anyagok, anyagi rendszerek – A tanulók szűkebb és tágabb környezetében előforduló ásványok és kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók, illetve talajtípusok példái, jelentőségük a természetben, a társadalmi-gazdasági életben. – Környezetet károsító anyagok és hatásaik.	Érzékszervi vizsgálatok alapján egyszerű megfigyelő eszközök használatával összehasonlítások megtétele – szín, keménység, szag, mintázat. Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító kölcsönhatások, folyamatok megismerése konkrét példákon: levegő-, talaj-, vízszennyezés. A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok jelentőségének felismerése. Példák gyűjtése az energiatakarékos magatartás lehetőségeire. Válogatás tanári irányítással információs anyagokban és gyűjteményeikben (könyv- és médiatár, kiállítási–múzeumi anyagok).
3. 2. Geoszférák – Felszínformák (hegységek, síkságok kialakulása). – Kiemelkedések és lepusztulások, feltöltődések. Hegységképződés. A szél, a víz, a jég felszínalakító munkája. Jellegzetes felszínformák. – Időjárási-éghajlati elemek, jelenségek, légköri alapfolyamatok – felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai, csapadékképződés.	Információk szerzése, kezelése, csoportosítása eltérő szempontok szerint. Szövegek feldolgozása, vizuálisan megjelenő információk (térképek, grafikonok) feldolgozása, értelmezése, magyarázata tanári irányítással. A felszín fejlődésében törvényszerűségek felismerése, következtetések levonása. A természeti környezet közvetlen fellelhető hatásainak felismerése a társadalmi-gazdasági folyamatokban (hazai példák alapján). Az időjárás elemeinek szemléletes, közvetlen tapasztalására épülő megfigyelése; szövegek értelmezése.

– Éghajlati elemek változásai, éghajlat-módosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi-gazdasági hatások hazai és regionális példák alapján. – A szél. A csapadék kialakulása és fajtái. A napsugárzás és a felmelegedés. A levegő hőmérséklete és változása.	Az időjárási elemek felismerése megfigyelések, leírások nyomán.
3.3. Földrajzi övezetesség – Vízszintes földrajzi övezetesség – Forró és hideg éghajlatú tájak	A vízszintes földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásainak és hatásainak felfedezése.
3.4. Égitestek – Az égitestek látszólagos mozgása. – A Föld mozgásai és ezek következményei.	

Fogalmak	Ásvány, kőzet, energiahordozó, ipari nyersanyag, mészkő, gránit, bazalt, homok, szén, felszínforma, hegység, síkság, hegységképződés, lepusztulás, kiemelkedés, feltöltődés; Ráktérítő, Baktérítő; vízszintes földrajzi övezetesség, az égitestek látszólagos mozgása; időjárási-éghajlati elem, napsugárzás, hőmérséklet, szél, csapadék, a víz körforgása, éghajlat-módosító tényező, talajtípus, napszak, évszak, váltakozás.

Témakör	10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól – A társadalmi-gazdasági élet szerveződése és folyamatai	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Elemi fogalmak kialakítása az emberek gazdasági tevékenységéről, a termelés természeti feltételeiről. Az IKT-eszközök használatának gyakoroltatása, a szerzett információk alkalmazása a tananyag feldolgozása során. Összefüggések megláttatása és megértetése egy táj, ország, kontinens természeti adottságai és gazdasága között. Együttműködési készség kialakítása, fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól 4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése. – A népesség területi eloszlása, a népességszám és befolyásoló tényezői, regionális különbségek. – A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). – A termelés természeti feltételei, a természeti erőforrások felhasználása. – A gazdasági ágazatok (mezőgazdaság, ipar,	A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatainak felismerése a lakóhelyről és környékéről vett példák alapján. A letelepedést lehetővé tevő környezeti természeti tényezők megfigyelése. Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat). Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása. A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, gazdaságtörténeti, környezeti értékeinek és problémáinak felismerése közvetlen tapasztalatszerzés alapján. Számadatok összevetése, grafikonok, diagramok leolvasása.

szolgáltatások), szerepük a földrészek, térségek, országok gazdasági életében.	
4.2. A világgazdaság szerveződése és működése. – Földrészek, országok szerepe a világgazdaságban, fő termékeik. – Nemzetközi gazdasági együttműködések és társadalmi-gazdasági szervezetek példái, jellemző tevékenységük. – A pénzvilág működése: bevétel és kiadás, fizetőeszközök (nemzeti és közös valuták).	Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján. Különböző információforrásokból szóbeli következtetések megfogalmazása. Tematikus térképek, képek, diagramok, ábrák értelmezése. Tematikus képanyagok elemzése.

Fogalmak	Népesség, vallás, nyelv, kultúra, településtípus (tanya, falu, város), munkamegosztás, termelés, természeti erőforrás, világgazdaság, nemzetközi gazdasági együttműködés, mezőgazdaság, bányászat, ipar, szolgáltatás, fizetőeszköz, valuta, földrajzi fekvés, szállítási, kereskedelmi útvonal, felszín, éghajlat, vízrajz, gazdasági ágazat, természeti és társadalmi kölcsönhatás, környezetkárosító hatás, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, hegyvidék, bányakincs, kitermelés, hőerőmű, környezetszennyezés (levegőszennyezés, vízszennyezés).

Témakör	11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról	óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország nagytájai átfogó természet- és gazdaságföldrajzi jellegzetességeinek megismertetése. Múltunk jelentős alakjain, híres emberein keresztül a hazai táj ismeretén alapuló, a haza iránti pozitív érzelmek erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza – A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális és vallási hagyományok, hungarikumok. – A lakóhely, a hazai tájak, nagytájak és országrészek: természetföldrajzi jellemzői, természeti, társadalmi erőforrásai, társadalmi-gazdasági folyamatai, környezeti állapotuk. – Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolatai: közvetlen környezetünk társadalmi-gazdasági élete, a társadalmi-gazdasági élet	Szemléleti térképolvasás. Gyakorlatias térképhasználat. Tájékozódás Magyarország térképén. Magyar utazók feljegyzéseinek, útleírásainak feldolgozása. Szemelvények olvasása. Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat). Gyűjtőmunka – világraszóló felfedezések, híres magyarok. Tablókészítés. A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatainak felismerése a lakóhelyről és környékéről vett példák alapján. Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján. A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, gazdaságtörténeti, környezeti értékeinek és problémáinak felismerése közvetlen tapasztalatszerzés alapján.

tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei, környezettől függő életmódok összehasonlítása, hagyományai, a gazdasági környezet változásai, idegenforgalmi vonzerő, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, a környező tájak környezeti állapotának hatása a hazai környezetre, a problémák kezelése. – A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység: a medencejelleg érvénysülése a természeti adottságokon, hatás a gazdasági életben. A tájak természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti és környezeti értékei, átalakulása. – A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi vonásai.	A tájak jellegzetességeinek megismerése, jellemzésük során földrajzi kifejezések használata.

Fogalmak	Főváros, hungarikum, világörökség.	
Topográfiai ismeretek	Kárpát-medence, Alföld, Kisalföld, Alpokalja, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység, Budapest, Duna, Tisza, Balaton.	
Témakör	12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról	óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az ember környezet-átalakító tevékenységéből következett természetkárosítás problémájának megismerése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
6.1. Globális problémák A helyi környezetkárosítások következményei. 6.2. Fenntarthatóság – Fogyasztási szokások változása; energiatakarékosság, hulladékkeletkezés, szelektív hulladékgyűjtés. – Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.	Gyűjtőmunka: képek, cikkek a környezetet veszélyeztető emberi tevékenységekről, következményeikről (Szahel-övezet, esőerdők pusztulása, ózonlyuk) – az összefüggések megértése. Gyűjtés hazai katasztrófákról: tiszai ciánszennyezés, vörösiszap-szennyezés. Példák gyűjtése tanári segítséggel a környezetkárosítás megakadályozásának lehetőségeiről. A környezetvédelem eszközeinek és fokozatainak megismerése.

Fogalmak	Globális probléma, urbanizálódás, környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladék-keletkezés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermék, környezetkárosítás.
Összegzett tanulási eredmények a 2	Aktív részvétel a kísérletek végzésében. Tanult és vizsgált anyagok jellemző tulajdonságainak ismerete. Kölcsönhatások, változások, folyamatok ismerete a

évfolyamos ciklus első tanévének végére 5.évfolyam	mindennapi környezetben. Egyre önállóbb tapasztalatszerzés, a tapasztalatok, lejegyzése rajzban. Életközösségek élő és élettelen összetevőinek megkülönböztetése, ismeretek az élőlények, az emberi test felépítéséről. Az egészséges életmód feltételeinek ismerete. Aktív részvétel a környezetvédő tevékenységekben. A közvetlen földrajzi térben való tájékozódáshoz szükséges topográfiai fogalmakat a tanuló felismeri a térképen. Látja a térkép és a valóság kapcsolatát. Megérti, hogy a térkép a valóság sajátos ábrázolása. Tud tájékozódni egyszerű térkép, térképvázlat alapján. Képes elemi térképolvasásra (felismerés, keresés). Ismeri Magyarország nagytájait. (A tanulók a tevékenységek végzésében és a teljesítményekben az önállóság szempontjából nagy egyéni különbségeket mutathatnak.)
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 6.évfolyam	Aktív részvétel a kísérletek végzésében. Egyre önállóbb tapasztalatszerzés, a tapasztalatok megfogalmazása és lejegyzése írásban és rajzban. Ismeretek a különféle energiaforrásokról, törekvés az energiatakarékos életmódra. Környezetünkben található egyes természeti és technikai rendszerek ismerete. Életközösségek élő és élettelen összetevőinek megkülönböztetése, ismeretek az élőlények. Aktív részvétel a környezetvédő tevékenységekben. Tájékozottság a Naprendszerről, a bolygókról. Térképismeret, térképhasználat. IKT-eszközök használata. A közvetlen földrajzi térben való tájékozódáshoz szükséges topográfiai fogalmakat a tanuló felismeri a térképen és a földgömbön. Látja a térkép és a valóság kapcsolatát. Ismeri a Föld alakját. Tud tájékozódni egyszerű térkép, térképvázlat alapján. Segítséggel képes műveletvégzésre a térképen, földgömbön. Képes elemi térképolvasásra (felismerés, keresés) és szemléleti térképolvasásra. Ismeri a történelmi és a földtörténeti időegységek időnagyságrendi és időtartambeli különbözőségét. A tanuló megérti, hogy a Föld története sokkal régebben kezdődött, mint az emberiségé. Tudja, hogy összefüggés van a Föld mozgásai és az időszámítás között. Tudja, hogy a felszín folyamatos változásban van. Ismeri a hegységképződési folyamatokat. A fenntartható fejlődés érdekében belátja a nyersanyagok és energiahordozó-készletek végessége miatti takarékosság szükségességét. Az energiatakarékos magatartás szükségességét megérti, követését elfogadja. Belátja az emberiség jövője, fennmaradása szempontjából fontos problémákat: ivóvízkészletek és energiaforrások biztosítása. Ismer a földrajzi környezetre kifejtett emberi hatásokat, és azokból adódó problémákat. Ismeri Magyarország nagytájainak átfogó természet- és gazdaságföldrajzi jellegzetességeit. Képről megismeri lakóhelye és a főváros nevezetes épületeit. Magyarország tipikus tájait képről szóban képes jellemezni.

	(A tanulók a tevékenységek végzésében és a teljesítményekben az önállóság szempontjából nagy egyéni különbségeket mutathatnak.)

7–8. évfolyam

KÉMIA

A kémiatanítás célja, hogy sajátos eszközeivel járuljon hozzá a tanulók a természetről, a környezet anyagairól, folyamatairól alkotott világképének alakításához. A tanulók érdeklődésének felkeltése a kémiai ismeretek elsajátítása iránt az egyik legfontosabb motivációs feladat. A tanulók számára fontos a tapasztalati tanulás, a tanulói tevékenység középpontba állítása, ezért a pedagógusnak fokozott figyelmet kell fordítania a kísérletekben, vizsgálódásokban való aktív részvételre úgy, hogy balesetmentes kísérletezés, a szabályok pontos betartása és fegyelmezett munkavégzés valósuljon meg. A kémia és hétköznapi életünk szoros kapcsolatának felismerését szolgálja az egészséges és káros élvezeti szerek bemutatása, az utóbbiak tudatos elutasításának céljából. A háztartási vegyszerek vizsgálatát és balesetmentes használatát gyakorolni kell.

A kémia tanítása során – figyelembe véve az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képességeit, gondolkodását –, a következő kiemelt nevelési célokat tűzzük ki: együttműködésre épülő kooperatív, interaktív tanulási technikák elsajátítása és tanulási módok alkalmazása. A mindennapi tevékenységben a környezetkímélő, takarékos magatartás általánossá válása, a természeti és épített környezet iránti szeretet és megóvása. A munka szerepének értékelése az ember életében. A szociális értékelés fejlesztése. Részvétel az iskolában, lakóhelyén, tágabb környezetben rendezett környezetvédelmi rendezvényeken, akciókban.

Témakör	1. Anyag, kölcsönhatás, energia, információ	Óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. A kommunikációs képesség, a motoros képességek, a kauzális gondolkodás, a rendszerező képesség fejlesztése. Feladattudat és szabálytudat erősítése. Aktív kísérletező attitűd. A kísérletezés szabályainak betartása. Az anyagok érzékelhető fizikai, kémiai tulajdonságainak felismerése. A periódusos rendszer legfontosabb elemeinek felismerése. Vegyszerek, élelmiszerek jelzéseinek ismerete, ok-okozati összefüggések felfedezése, hasonlóságok, különbségek felfedezése, problémafelvető képesség fejlesztése, értelmes cselekvés, a kritikai érzék fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Tudomány Müller Ferenc, Hevesi György, Irinyi János munkássága.		A tudósok munkásságának megismerése, információgyűjtés, feldolgozás.
Anyagok Balesetmentes kísérletezés. A kísérletezés eszközei. A kísérletezés a megismerés és felfedezés tevékenysége. A tárgyak anyagának minőségi és mennyiségi jellemzői. A hétköznapi életben gyakori keverékek, vegyületek és elemek. Keverékek, oldatok.		A kísérletezés eszközeinek megismerése. Balesetmentes kísérletezés szabályainak megismerése és betartása. Az anyagok vizsgálata egyszerű kísérletekkel. Elemek, keverékek, vegyületek tulajdonságainak vizsgálata. Keverékek, oldatok készítése és szétválasztása, a kiinduló és keletkezett anyagok tulajdonságainak vizsgálata. Általánosítás, analízis, szintézis.

	Az alkotórészek arányai és a keletkezett anyagok tulajdonságai közti összefüggés felismerése (telítetlen, telített oldatok készítése).
Vízben és zsírban oldódó anyagok. (Só, cukor, paprika, víz, zsír, olaj, benzin, aceton, körömlakk, alkohol). Vegyületek (víz, szén-dioxid, szén-monoxid, nátrium-klorid, nitrogén-klorid).	Kísérletek végrehajtása különböző anyagokkal és oldószerekkel. Vízben és zsírban oldódó anyagok vizsgálata. Tapasztalatok megbeszélése, egyszerű folyamatábrák készítése. Tanári bemutató kísérlet (vízbontás) segítségével a vegyület-keverék fogalmának megértése, a különbségek felfedezése, tapasztalatok megbeszélése, a jelenségek értelmezése.
A periódusos rendszer. Mengyelejev.	Tájékozódás a periódusos rendszerben.
Elemek. Fémes, nem fémes elemek tulajdonságai.	A megfigyelt, létrehozott keverékek, vegyületek alkotórészeinek vizsgálata egyszerű modellek segítségével, az elemek csoportosítása tulajdonságaik alapján.
Vegyületek csoportosítása. Fém, fém-oxid-bázis, nemesfém, nemesfém-oxid – sav, sók. Indikátoros vizsgálatok (citromlé, ecetes víz, szappan, sóoldat, cukoroldat). Lúgos, savas kémhatás. Balesetvédelem.	A hétköznapi életben használt savak, lúgok indikátoros vizsgálata. Néhány háztartási vegyszer vizsgálata, tapasztalatainak elemzése, kémiai alkotórészek, hatások szempontjából. Balesetmentes vegyszerhasználat elsajátítása.
Kölcsönhatások, erők Molekula, atom, atommag (az atomok felépítése, legelemibb szinten, csak érdekességként).	Elemi szintű ismeretek szerzése az anyagok szerkezetéről, felépítéséről ábrák, természettudományos ismeretterjesztő filmek, modellek segítségével. Kísérletek, vizsgálatok nagyítóval, mikroszkóppal.
A fizikai és kémiai változások megkülönböztetése. Fizikai változások (alak, hőmérséklet, halmazállapot, térfogatváltozások, kémiai változások. Egyesülés, égés, bomlás. Közömbösítés: sav + lúg = só + víz. Sav-bázis reakciók: nátronlúg + sósav = konyhasó + víz meszes víz + szénsav = mészkő + víz (cseppkőbarlang).	Irányított tanulói és tanári bemutató kísérletek segítségével a változások fajtáinak megfigyelése, elemzése. Az égés fajtáinak, feltételeinek vizsgálata, összegyűjtése. Hasonlóságok, különbségek felfedezése. Sav-bázis reakciók elemzése.
Energia A fizikai és kémiai változások energiaviszonyai hétköznapi példákban. Halmazállapot-változás, oldódás, tűzgyújtás.	Egyszerű kísérletekkel, mérésekkel az energiaváltozások vizsgálata.

Információ Az elemek és vegyületek kémiai jelölése. Vegyjel, néhány elem vegyjele. Szóegyenletek (Pl. NaOH, vagyis nátrium-hidroxid; NaCl, vagyis konyhasó; HCl, vagyis sósav stb.).	A periódusos rendszer legismertebb elemeinek keresése, fémes, nemfémes csoportosítása. Élelmiszerek, vegyszerek tájékoztatójának értelmezése, a tanult vegyszerek szóegyenletének megismerése. Figyelmeztető, veszélyt jelző piktogramok értelmezése (méregjel). Gyakorlati példák keresése, elkészítése. Receptek gyűjtése, befőzési, tartósítási módok keresése (cukorszirup, sóoldat).

Fogalmak	Kísérletezés, kísérleti eszköz, szerves és szervetlen anyag, fizikai és kémiai változás, folyamat, só, sav, bázis, elemi összetétel, elem, fotoszintézis.

Témakör	2. Rendszerek	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség, kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. Finommotorika fejlesztése. Aktív részvétel kísérletekben, balesetmentes kísérletezés. A tűzoltás különböző módjainak ismerete. Információs jelek ismerete és alkalmazása. A természeti rendszerek felépítésében legfontosabb anyagok ismerete. Épített rendszerek fogalmának ismerete. Képzelet, fantázia, kreativitás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása, összehasonlítás, elemzés gyakorlása, ok-okozati összefüggések felfedezése, IKT-eszközök használata.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Tér, idő, nagyságrendek Az atomok, molekulák mérete.	Mikroszkópos vizsgálatok végzése (vízminta, hagymanyúzat…). A méretek látható, majd érzékszervekkel fel nem ismerhető tartományának érzékelése ábrák, filmek, internetes információk segítségével.
Anyagmennyiség. Tömény és híg oldatok.	Keverékek, oldatok összetevőinek vizsgálata mérésekkel. Hígítás- és sűrűsítés-gyakorlatok végzése.
Kémiai, fizikai folyamatok gyorsítása, lassítása (főzés, hűtés).	Oldódás-vizsgálatok különböző hőmérsékleten. (Tapasztalatok értelmezése, lejegyzése, rajzos, írásos vázlat formájában.)
Rendszer, rendszer és környezete Egy-egy használati tárgy előállítása (papírból, fából, műanyagból, nádból játékok, dísztárgyak készítése). A fizikai, kémiai tulajdonságok összefüggései.	Ajándékok, dísztárgyak előállítása során a kiinduló anyagok tulajdonságainak vizsgálata, a megmunkálás lehetőségeinek felismerése, eszközhasználat.
A kísérleti berendezés rendszerként való működése. Sorrendiség, funkció, alá-, fölérendeltségi viszonyok (pl. hevítés: fémtálca, kémcsőfogó, hőmérő, kémcsőállvány, hőforrás).	A használt kísérleti eszközök részeinek megismerése.
Az égés feltételei. Tűzoltási lehetőségek.	Az égés feltételeinek ismerete. A tűzoltás lényegének megbeszélése a feltételek alapján. A különböző tüzek oltási módjainak megismerése.

Az égés veszélyeire felhívó információs jelek (a dohányzás tiltása, tűzveszélyes hely, robbanásveszély).	Szituációs gyakorlatok, teendők tűz esetén, tűzoltás, riasztás, a védekezés, megelőzés teendőinek ismerete. A tűzriadó gyakorlatain részvétel. Az égés veszélyeire felhívó információs jelek felismerése.
Természeti rendszerek A növények életéhez szükséges tápanyagok kémiai tulajdonságai (víz-, szén-dioxid-, oxigén-, kiegészítésként nitrogén-, foszfor-, káliumigény). Fotoszintézis.	Szemléltető képek, ábrák segítségével a rendszer elemeinek, a körfolyamatokban történő változásainak, átalakulásának értelmezése, megbeszélése (pl. oxigén – széndioxid). A Nap energiája fontosságának felismerése a földi élet működésének szempontjából.
A talaj tápanyagtartalmának természetes és mesterséges utánpótlása (trágya, műtrágya).	Tapasztalati úton ismeretek szerzése a talaj tápanyagtartalmának pótlására cserepes virágok esetén, kiskertekben, földeken.
Az állatok és az ember életéhez szükséges anyagok (szénhidrátok, szőlőcukor, keményítő, rostok /cellulóz/, zsírok, olajok, fehérjék, szerves savak, csersav, citromsav, víz, oxigén, ásványi anyagok).	Legfontosabb tápanyagaink tulajdonságainak vizsgálata irányított kísérletek alapján. A tapasztalatok elemzése, rögzítése írásban.
Épített rendszerek Fémek általános jellemzői, előállításuk (vas, alumínium, réz…). Vas- és alumíniumkohászat. Fontosabb ötvözetek (acél, sárgaréz, bronz…).	Tapasztalatok gyűjtése egyszerű kísérletek alapján a legismertebb fémek tulajdonságairól. Ábrák, képek, filmek segítségével elemi ismeretek szerzése a fémek előállításáról. Az alapanyag és előállított fém közti változás megértetése (a bomlás-redukció lényegének elemi szintű értelmezése).
Korrózióvédelem (festés, olajozás, ötvözés, rozsdamentes acél).	Megfelelő korrózióvédelmi eljárások ismerete. Tűzvédelmi plakátok készítése.
Fogalmak	Molekula felépítése, oldatfajta, tűz, fotoszintézis, testfelépítő anyag, tápanyag, hőhatás, korrózióvédelem, oxidáció, fotoszintézis.
Témakör	3. Felépítés és a működés kapcsolata — óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Aktív részvétel a tanulói kísérletekben. Az analizáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás, a kommunikációs képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Az információszerzés lehetőségeinek bővítése. IKT-eszközök használata. Praktikus kémiai ismeretek alkalmazása a háztartásokban. Képzelet fejlesztése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Szervetlen és szerves anyagok A mindennapokból ismert anyagok (elemek, fémek, ötvözetek, sók, savak, bázisok, természetes és mesterséges anyagok) fizikai és kémiai tulajdonságai. Felhasználásuk.	Szerves és szervetlen anyagok fizikai és kémiai tulajdonságainak megismerése, elsajátítása.
A Föld Ércek, ásványok, hegységképző kőzetek.	Elemi ismeretek a Föld anyagairól, a hegységképződésekről, a különböző kőzetek, ásványok, ércek előfordulásáról. Filmek, könyvek, folyóiratok segítségével érdekességek, információk gyűjtése.

	Kirándulások, tanösvények, kőzetminták, ércminták tanulmányozása, tapasztalatok megbeszélése.
Vízkeménység, vízlágyítás, vízkőoldás kémiai alapjai. Háztartási gépek védelme, természetbarát megoldások. Barlangképződés (enyhén savas esővíz, lúgos mészkőoldás, cseppkőképződés, Aggteleki-karszt, Pálvölgyi-cseppkőbarlang stb.).	A vízkőképződés ismerete. A háztartásokban a vízlágyítás és a vízkőoldás természetes megoldásainak ismerete. Az ásványvizek és a desztillált víz összehasonlítása párologtatással. Képek keresése barlangokról, a képek alapján megfigyelések.
Az időjárás A földi vízkészlet különböző formái (tengervíz, édesvíz, ásványvíz, gyógyvíz, esővíz).	Különböző vízminták vizsgálata összetétel, tisztaság szerint. Ásványvizek tájékoztatóinak olvasása, tartalmak összehasonlítása. Ismeretek gyűjtése a hazai gyógyvizek előfordulásairól, gyógyító hatásairól filmekből, turisztikai magazinokból, internetről.
A víz körforgása (tengervíz-esővíz kapcsolata).	Sóoldat bepárlása, desztillálása által az összefüggések felfedezése, megértése.
A levegő kémiai összetétele (nitrogén, oxigén, szén-dioxid, nemesgázok).	A levegő legfontosabb alkotórészeinek megismerése ábraelemzéssel. Az oxigén százalékarányának felismerése kísérlet alapján. Az oxigén–szén-dioxid egyensúlyi állapot fontosságának felismerése (ember, állat, növény).
Nap, Naprendszer A világ anyagi egysége.	Látogatás a Planetáriumba. Érdekességek keresése, felfedezése a makro- és mikrovilág felépítése, rendszere között.
Fogalmak	Szerves és szervetlen anyag, elem, fém, ötvözet, só, sav, bázis, természetes és mesterséges anyag, érc, ásvány, kőzetek, vízkő, vízkeménység, vízlágyítás, vízkőoldás, ásványvíz, gyógyvíz, tengervíz, édesvíz, a levegő kémiai összetétele, Naprendszer.
Témakör	4. Állandóság, változás — óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Aktív részvétel a kísérletekben, balesetmentes kísérletezés szabályainak betartása. A kommunikációs készség, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a finommotorika fejlesztése. Információszerzés bővítése. IKT-eszközök használata. Ismeretek szerzése egyirányú és megfordítható változásokról, kémiai folyamatokról. Körfolyamatok értelmezése, ok-okozati összefüggések felismerése, az elképzelés, következtetés, általánosítás képességének fejlesztése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
A rendszer állapota és változásai A hőmérséklet és nyomás, mint állapotjelző (víz, levegő).	Összefüggések keresése, felfedezése a folyékony és légnemű anyagok hőmérsékletváltozása és nyomásviszonyai között. Példák gyűjtése a nyomás és a hőmérséklet kapcsolatáról a hétköznapi életből, pl. a kávéfőző,

	kukta, hőlégballon, gőzgép, gőzmozdony, gőzhajó működéséről.
Változások Kémiai reakciók többféle szempont szerint: – gyors-lassú – egyesülés-bomlás. Oxidáció-redukció (redoxi folyamatok), sav-lúg.	A gyors és lassú égés, feltételei, kísérőjelenségei ismerete. Tűzvédelmi alapismeretek elsajátítása, betartása. Alkotórészek vizsgálata vízbontás esetén. Hidrogén égésének megfigyelése. Durranógáz-próba megfigyelése. A kiinduló anyag és a keletkezett anyagok vizsgálata, a folyamat lépéseinek rögzítése.
Változások iránya Egyirányú, megfordítható változások, körfolyamatok értelmezése. Szén égetése – szén-dioxid Szénsav előállítása, bomlása Kénessav előállítása, bomlása Mészégetés-mészoltás Mészkő oldása – cseppkőképződés stb.	Egy-egy példán keresztül a kémiai folyamatok irányának bemutatása, a tapasztalatok megbeszélése, a folyamatok értékelése.
Egyensúly Telített oldat, oldódás, kristályosodás. Halmazállapot-változások	Só-, cukor-, timsókristály készítése. Okok keresése – a hőmérséklet függvényében az egyensúlyra való törekvés felfedezése.

Fogalmak	Hőmérséklet, nyomás, kémiai reakció, gyors égés, lassú égés, egyesülés, bomlás, oxidáció, redukció, sav-lúg, szénsav, széndioxid, kénsav, kénessav, sósav, salétromsav, mészégetés, mészoldás, telített-, telítetlen oldat.

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs képesség fejlesztése, a problémamegoldó és kauzális képesség fejlesztése, mérlegelő képesség fejlesztése. Ismeretek bővítése az egészséges táplálkozás összetevőiről. A tápanyag-, kalóriatáblázatok adatainak értelmezése. A mértékletes táplálkozás előnyei. A kémiai ismeretek alkalmazása a mindennapokban, a vegyszerek használati utasításainak értelmezése, betartása, szociális készség fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Önfenntartás Legfontosabb tápanyagok összetétele (molekulák, víz).	Tápanyagok összetételének vizsgálata.
Magatartás Energiaitalok alkotórészei, kémiai tulajdonságai, hatása. Drog, kávé, kóla, szerves oldószerek kémiai hatása.	Filmek elemzése, következmények felismerése. Doppingszerek, veszélyforrások elkerülése. Probléma felismerése, és a problémamegoldás keresése.
Egészség Egészséges táplálkozás. Zsírok, cukrok szerepe a helyes táplálkozásban, túlfogyasztás. Élelmiszerek tápanyag- és energiatartalma. Tápanyagtáblázatok.	Táplálékpiramis-elemzés. Elhízás veszélyeinek felismerése. Tápanyagtáblázat értelmezése, használata. Használati utasítás értelmezése.

Veszélyes anyagok a háztartásban (vízkőoldó, hypó, fagyálló folyadékok, zsíroldó vegyszerek, tisztítószerek, gyógyszerek). Fogyasztóvédelem, szavatosság.		
Fogalmak	Tápanyag, zsírban, vízben oldódó vitamin, élvezeti szer, energiatartalom, táplálékpiramis, tápanyagtáblázat, használati utasítás, fogyasztóvédelem, szavatosság, vegyszer, tisztítószer, gyógyszer.	
Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás, a szociális képességek fejlesztése. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése, aktív részvétel a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységben, szelektív hulladékgyűjtésre törekvés, környezettudatos attitűd erősítése. Törekvés erősítése a takarékos életmódra. A globális környezeti problémákról információk gyűjtése, elemzése; kritikai érzék fejlesztése, a felelősség tudatos vállalásának erősítése. IKT-eszközök használata.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Élő és élettelen környezeti tényezők A víz- és a levegő tisztasága. Szennyező források és a szennyezés megelőzésének mindennapi, végrehajtható formái. Helyes szokások.		Hírek, időjárás-jelentések értelmezése, folyamatos nyomon követése. Tablók, rajzok, rövid beszámolók készítése a természetes vizek, a levegő állapotáról. Megoldások keresése a szennyeződések csökkentésére. Helyes szokások gyakorlása szituációs feladatokban, s természetes közegben.
A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága Környezeti terhelés (szennyező, mérgező anyagok).		Részvétel a jeles környezetvédelmi napok alkalmával szervezett iskolai, helyi vagy társadalmi akciókon, megmozdulásokon.
Szelektív hulladékgyűjtés. Lomtalanítás, hulladékudvarok. Veszélyes hulladék.		Folyamatos, szelektív hulladékgyűjtés. Veszélyes hulladékok megfelelő elhelyezése (felnőtt irányítással).
Anyag- és energiatakarékosság. Energiatakarékos izzók, áramtalanítás, vízcsap-elzárás, felesleges fűtés, helyes szellőztetés.		Törekvés az anyag- és energiatakarékos életvitelre, a helyes szokások tudatos gyakorlása.

FIZIKA

A fizikai ismeretek elsajátítása során cél a korszerű fizikai személetmódra nevelés, a környezettudatos gondolkodás és cselekvés iránti nyitottság kialakítása, a gazdaság környezetkárosító hatásának és a környezetvédelmi törekvések összefüggéseinek felismertetése, a természeti, a gazdasági, valamint a társadalmi folyamatok közötti összefüggések felismertetése. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók képesség- és gondolkodásstruktúrájára alapozva a fejlesztés érdekében fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a tanulók erősen kötődnek az érzékeléshez, az észleléshez, a közvetlen tapasztalatszerzéshez, ezért nagyon sok egyszerű kísérletre, gyakorlásra, mérésre, becslésre és ezek többszöri megismétlésére van szükség ahhoz, hogy a fizikai jelenségeket, folyamatokat megértsék, illetve az ismereteket alkalmazni tudják a mindennapi életben. A hatékony tanulási módszerek elsajátítása teszi lehetővé az egyre bővülő, önálló ismeretszerzést könyvekből, internetről és más forrásokból.

Témakör	7. Anyag, kölcsönhatások, energia	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerőképesség és a gondolkodási műveletek (válogatás, csoportosítás, elemzés, általánosítás) fejlesztése. A motorikus képesség fejlesztése. Aktív részvétel a kísérletekben, mérésekben. A kísérletezés szabályainak betartása. Megfigyelések, vizsgálódások gyakorlott végrehajtása. Energiatakarékosságra törekvés erősítése. Mérőeszközök pontos használata. A fizika és a mindennapi élet kapcsolatának felismertetése. Kooperatív technikák alkalmazása, pontos munkavégzésre törekvés, kitartó, fegyelmezett munka elsajátítása.		
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Anyagok Sűrűség (anyag, tömeg, térfogat) fogalma. Mérőeszközök. Mérleg, rugós erőmérő.	Különböző sűrűségű anyagok megfigyelése, összehasonlítása. Mérőeszközök használata (mérleg, rugós erőmérő). Alkotórészek egymáshoz viszonyított elhelyezkedésének megfigyelése.	
Halmazállapotok, halmazállapot-változások (víz előfordulásai: víz, jég, pára, gőz).	Hőmérséklet mérése, halmazállapot-változásokra kísérletek végzése. Az anyagok sűrűsége és halmazállapot-változásai közötti összefüggések felismerése.	
Elektromos vezetők, szigetelők, mágnesezhető, nem mágnesezhető anyagok.	Különböző anyagok elektromos vezetőképességének egyszerű vizsgálata. Anyagok csoportosítása adott szempontok alapján.	
Kölcsönhatások, erők Energia fogalma, mértékegysége. (Energia, munkavégző képesség), energiafajták (víz, szél, nap, fosszilis energiafajták, atomenergia, elektromos, hő-, mozgási, helyzeti, rugalmas). Energia mértékegysége: J, Kj. Energiaátalakulások, energiamegmaradás. Energiatakarékosság. Az erő fogalma, nagysága, iránya, mértékegysége (Rugós erőmérő).	Élelmiszertáblázatok elemzése, elemi szintű értelmezés. A mindennapi életben tapasztalt erőhatások megismerése, mérési gyakorlatok végzése. Energiafajták megfigyelése természetes környezetben és kísérleti helyzetben.	
Fogalmak	Sűrűség, halmazállapot-változás, anyagi tulajdonság, energiafajta, kölcsönhatás, mozgásállapot-változás, erőfajta, energiatakarékosság.	
Témakör	8. Rendszerek	óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség fejlesztése, térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése. Hálózatok és épített rendszerek értelmezése. Ok-okozati összefüggések feltárása. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Önálló információgyűjtésre és tanulásra törekvés. Ismeretek bővítése a mikro- és makrovilágból, a képzelet fejlesztése, összehasonlítás adott szempontok szerint, összefüggések felismerése, IKT-eszközök használata.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Tér, idő, nagyságrendek Hosszúság és idő mértékegységei. Atomi méretek (méretarányos szemléltetés).	A hosszúság és idő vonatkozásában mérési gyakorlatok, mértékegységek átváltása. Érdekességek gyűjtése filmekből, internetről, ismeretterjesztő kiadványokból.	

Jellegzetes rövid és hosszú időskálák a természetben (emberi skála, földtörténet, fényév).	
Hierarchikus rendszerek és hálózatok Példák hálózatokra (elektromos hálózat, internet). Szerkezetek (pl. kerékpár).	Példák gyűjtése hálózatokra a mesterséges környezetben. Szerkezetek összeállítása.
Természeti rendszerek A Naprendszer objektumai (bolygók, Hold, üstökös, meteorok). A világűr megismerésének eszközei (távcső, űrteleszkóp, robotok, Mars-járó).	Látogatás a Planetáriumba, csillagvizsgálóba. Vizsgálódások távcsövekkel. Érdekességek gyűjtése a világűrről (csoportmunka). Információk internetről, filmekből, könyvekből.
Épített rendszerek Példák: energiaellátás, információs rendszerek, közlekedés, települések.	Térképrajzolás stb.

Fogalmak	Hosszúság-mértékegység, időmértékegység, atom, méretarány, életkor, földtörténeti kor, korszak, bolygó, hold, üstökös, meteor, távcső, űrteleszkóp.	
Témakör	9. A felépítés és működés kapcsolata	óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érdeklődés, kíváncsiság, fantázia erősítése. A feladat-, szabálytudat erősítése. A kommunikációs képesség fejlesztése. Információk gyűjtése és feldolgozása. Internethasználat. A megújuló energiaforrások és szerepük. Következtetés, általánosítás fejlesztése, összefüggések felismerése, kritikai érzék, reális gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
A Föld belső szerkezete (földrengések, rezgéshullámok)	Érdekességek gyűjtése a földrajzkönyvekből, tájékoztató irodalomból, atlaszból, internetről.
A Nap A Nap hő- és fényenergiájának hatása a földi életre. (hőterjedés – sugárzás, a fény fizikai jellemzői).	Egyszerű hőtani, fénytani kísérletek végzése hőterjedéssel, hősugárzással, fényterjedéssel kapcsolatban.
Napenergia-termelés, felhasználás (megújuló energiaforrás, napkollektorok). A mindennapokban használatos, napenergiával működő eszközök (pl. számológépek).	A napenergiával dolgozó eszközök összegyűjtése a valóságban, illetve képanyagon. Felhasználásukról ismeretek gyűjtése csoportmunkában.
Naprendszer Bolygók, holdak és a rajtuk uralkodó fizikai viszonyok. A Hold jellemzői, fázisai (telihold, félhold, újhold).	Planetárium-látogatás. Ismerkedés a bolygók, holdak elhelyezkedésével, szerepével. Információk gyűjtése a bolygók, holdak elhelyezkedéséről, a rajtuk uralkodó fizikai viszonyokról híradásokból, újságokból, TV-, rádióadásokból, internetről. A ciklikusság fogalmának elmélyítése az égitestek mozgásában. A tudományos kutatások eredményei és a tévhitek összehasonlítása.

Fogalmak	Napenergia, földkéreg, izzó magma, földrengés, hőenergia, hősugárzás, fénysugárzás, fénysebesség, bolygó, Hold (telihold, félhold, újhold), csillagászat.

Témakör	10. Állandóság és változás	óraszám: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Aktív részvétel a kísérletezésben, az önálló kísérletezés szabályainak tudatos alkalmazása. A mozgás fizikai értelmezése, fajtái. Pontos mérések, becslések, viszonyítások gyakorlása. Mérési adatok lejegyzése. Egyszerű számítások végzése. A fizikai ismeretek alkalmazása a mindennapokban. A munkavégzést segítő eszközök, gépek működésének fizikai értelmezése. Az energiamegmaradás törvényének elemi szintű megismertetése. A motoros képességek fejlesztése. Az ok-okozati összefüggések feltárása. Szókincsbővítés fizikai fogalmakkal, következtetések, általánosítások, szociális motiváltság erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Mozgások jellemzése Mozgás és nyugalom (viszonylagosság). Egyenes vonalú egyenletes mozgás (út, idő, irány, sebesség, állandó sebesség).	Testek helyének, helyzetének meghatározása. Különböző mozgástípusok felismerése konkrét példákon. Mozgásfajták csoportosítása. Kísérletezés különböző mozgásfajtákra. Út, idő mérése, adatok lejegyzése. Egyszerű számítások végzése. Sebességjelző adatainak értelmezése, GPS alkalmazása.
Mozgásállapot-változás Változó mozgások. Egyenletesen változó mozgások. Átlagsebesség. Körmozgás jellemzése. Tengely körüli mozgás.	Az erő mozgásállapot-változtató hatásának felismerése példákon. Különböző mozgásfajták megkülönböztetése. Labdajátékok, biliárd.
Az erő és a sebességváltozás kapcsolata. Gyorsulás, lassulás	Tömeg, sebesség, tehetetlenség kapcsolatának felismerése, megértése.
Közlekedési alkalmazások. Balesetvédelem.	Kapaszkodás, biztonsági öv használata, kerékpározás szabályainak ismerete, védőfelszerelések használata, ok-okozati összefüggések felismerése (a végén). Példák keresése helyes és helytelen kanyarodási módokra. Megfelelő sebességgel való közlekedés (követési távolság betartása, belátás, szabálykövetés).
Változások iránya Megfordítható és megfordíthatatlan folyamatok. Egyensúlyi állapotra törekvés (centripetális erő). Sportok, karbantartási eszközök használata.	Megfigyelések, példák gyűjtése sportokból (pl. kalapácsvetés lényege). Háztartási eszközök működése (centrifuga, turmix). A mozgásokat segítő és gátló erők hatásainak felismerése.
Egyensúly Tömegmérés, mérleg. Egyszerű gépek (egyoldalú, kétoldalú emelők, csigák.	Mérések gyakorlása, mértékegységek átváltása, megfigyelés, becslés, viszonyítás, párosítás, összehasonlítás. Kísérletek végzése egyszerű gépekkel.

Termikus egyensúly. Energiamegmaradás törvénye elemi szinten. (Testek belső energiájának változásai).	Mérlegek összeállítása (szerelőkészlet). Egyensúlyi állapotok létrehozása. Összefüggések feltárása. Példakeresés emelők, csigák alkalmazására. Hőmérsékletmérések gyakorlása. Mérési adatok lejegyzése.
Nyomás Szilárd testek nyomása (nyomóerő, nyomott felület). Nyomás a folyadékokban. Nyomás a légnemű anyagokban.	Nyomással kapcsolatos egyszerű kísérletek végzése különböző halmazállapotú anyagokban. Nyomással kapcsolatos ábrák elemzése.

Fogalmak	Mozgás, mozgásfajta, mozgásállapot-változás, egyensúlyi állapot, egyszerű gép, termikus kölcsönhatás, nyomás, sebesség, út, idő.	
Témakör	11. Az ember megismerése és egészsége	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerőképesség, a kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a kritikai érzék fejlesztése. Fizikai, kémiai hatások, jelenségek szerepének ismerete az ember szervezetének működésében. A kísérletezés szabályainak betartása. Az érzékszervek védelmének megismertetése. Egészségvédelmi ismeretek. Az elektromos áram hatása az élő szervezetre. Empátia készség fejlesztése. A másság, a sérült ember elfogadása, segítése, együttműködés, a kritikai érzék fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Az energia szerepe az élővilágban Táplálkozás – energiafelhasználás.	Táplálkozási táblázatok értelmezése. A mozgás és a táplálkozás közötti kapcsolat elemzése. Orvos, egészségügyi szakember ajánlásainak elfogadása. Változatos, egészséges táplálkozás elveinek betartása.
A táplálék mint energiahordozó. Az élelmiszerek fő tápanyagai, élettani szerepük. Zsírok, olajok, szénhidrátok – fűtőanyagok. Fehérjék – építőanyagok.	Az emésztés és a légzés folyamatai, összefüggésének elemzése. Az égés feltételeinek ismerete. Napi, heti egészséges étrend összeállítása.
A biológiai mozgás fizikai alapjai A sport szerepe az ember életében. Magasugrás, súlylökés, úszás, labdarúgás, stb. Erőhatások, energiafelhasználás.	Példák gyűjtése és filmek elemzése a sportoláshoz szükséges feltételekről, erőhatásokról, energiafelhasználásról.
Az érzékelés fizikája A fény, a színkép. A fény terjedése, fénytörés, szivárvány A látás alapja, a szemlencse működése. Lencsék, domború, homorú lencsék, nagyítók.	Kísérletezés prizmával, nagyítóval, domború lencsével, homorú lencsével. Képalkotások megfigyelése, rajzos ábrák elemzése.
Látáshibák és javításuk (rövidlátás, távollátás). Szemüveghasználat. Látásvédelem – egészségvédelem. (Túlzott és gyenge fény, erős napfény, hegesztés).	A látáshibák okainak elemzése rajzos ábrákon. Szemüveghasználat, napszemüveg-használat, védőszemüveg alkalmazása az adott fényviszonyoknak megfelelően, illetve a látáshibák korrigálására.

	Látássérült embertársaink segítése.
A hang, ultrahang szerepe az élővilágban.	Érdekességek gyűjtése az állatok hangokkal történő kommunikációjáról filmek, hanganyagok segítségével. Példák gyűjtése az ultrahang szerepéről a gyógyászatban.
A hallás fizikai alapjai (hangrezgés, hanghullámok, hangterjedések).	Kísérletek végzése a hang terjedéséről különböző közegekben. Modell- és ábraelemzés a hallás folyamatával kapcsolatban.
Káros környezeti hatások, zajszennyezés. Erős hanghatással járó foglalkozások. Védőfelszerelések.	A hallószervek tudatos védelme és óvása az erős hanghatásoktól (pl. zene). A halláskárosodás elkerülése védőfelszereléssel. A hallássérült ember elfogadása és segítése.
Az elektromos áram hatása az élő szervezetre. Veszélyek (áramütés). Veszélyt jelző táblák, információk. Érintésvédelmi ismeretek (konnektor, védődugók).	A veszélyt jelző táblák információinak felismerése, és a veszély tudatos elkerülése. A szórakoztató és háztartási berendezések használata, az érintésvédelmi szabályok betartásával.
Az elektromosság felhasználása a gyógyászatban.	Képek, filmek elemzése az elektromosság felhasználásáról a gyógyászatban (csoportmunka). Beszámolók készítése szóban, rajzban.
Fogalmak	Tápanyag, energiahordozó, erőnléti állapot, fénytörés, lencse, képalkotás, hangterjedés, zajszennyezés, érintésvédelem.
Témakör	12. Környezet és fenntarthatóság — óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség, kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Információszerzés gyakorlása. Önálló tanulás. IKT-eszközök használata. Energiatakarékosságra törekvés erősítése a hétköznapokban. Tudatos fogyasztói és természetvédő magatartás, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, törekvés az egészséges környezet, az élő természet megóvására.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
A földi időjárás fő jellemzői Időjárási jelenségek, a földfelszín és az időjárás kapcsolata. Légköri és tengeri áramlatok (Golf-áramlat, szélrendszerek).	Földrajzi ismeretek alkalmazása. Érdekességek, információk gyűjtése képekről, filmből, atlaszokból, ismeretterjesztő könyvekből. Összefüggések felismerése a földrajzi szélesség, illetve a tengerszint feletti magasság időjárást meghatározó tényezőiről.
Az időjárás-előrejelzés.	Az időjárás-előrejelzés értelmezése, információfeldolgozás, ábraelemzés újságokból, televízióból.
A légkör fizikai tulajdonságai (napsugárzás, hőmérséklet, csapadék). A vízkörforgás fizikai háttere, szél). Csapadékfajták. Légnyomás és mérése (Barométer).	A légkör fizikai tulajdonságainak elemzése. Összefüggések felismerése. A víz körforgására kísérletek végzése. Elemi ismeretek szerzése a frontképződésekről. Olvasmány-feldolgozás.

Természeti katasztrófák (viharok, földrengések, cunamik kiváltó okai)	Ismeretterjesztő filmek elemzése.
A kárenyhítés lehetőségei, előrejelzés. Megfelelő viselkedési formák veszélyhelyzetekben.	Az előrejelzés fontosságának felismerése, példák gyűjtése a modern földrengés- és vihar-előrejelző eszközökről. A megfelelő magatartás tanúsítása veszélyhelyzetekben. Részvétel szituációs játékokban.
A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága A természetkárosítás fajtáinak fizikai háttere (erdőirtás, légszennyezés, vízszennyezés, talaj-, zaj-, fényszennyezés. Útépítés, házépítések, lakóparkok építése. Fenntarthatóság, védelem.	Kirándulások, séták, irányított megfigyelések, elemzések adott témával kapcsolatban. Tablók, fotók, rajzok készítése. Rövid beszámolók készítése a helyi környezeti problémákról fotókkal, rajzokkal. Érdekességek gyűjtése természettudományos kiadványokból, filmekből a környezet állapotának védelméről, az emberi tevékenységekről.
Energiatakarékos eljárások, eszközök. (szigetelés, energiatakarékos izzók, berendezések, főzési, fűtési módszerek).	Az energiatakarékos eljárásokkal való megismerkedés és alkalmazásuk otthon és a közösségi tereken. Törekvés az energiatakarékos technikák alkalmazására.
Takarékos, kényelmes, biztonságos közlekedés eszközei.	Tájékozódás internetről, könyvekből, a legújabb környezetbarát technikai találmányokról, eszközökről.
Energiatermelés módjai, kockázata. Hazai erőművek. (Fosszilis erőművek, atomerőmű).	Hazánk erőműveinek elhelyezkedése, energiatermelésének ismerete. Az energiatermelés kockázatáról információk gyűjtése filmekből, ismeretterjesztő kiadványokból, internetről.
A szennyező-anyagokkal való szakszerű bánásmód (vegyszerek, tisztítószerek, olajok, gyógyszerek, elemek, patronok).	Tudatos, szelektív hulladékgyűjtés. A szennyezőanyagok biztonságos tárolásáról, felhasználásáról, megsemmisítéséről ismeretek szerzése. A vegyszereken, tisztítószereken lévő információk feldolgozása.
Fogalmak	Időjárás, áramlat, szélirány, légnyomás, légkör, természeti katasztrófa, fenntarthatóság, a környezeti rendszerek védelme, energiatakarékosság, szennyező anyag, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékkezelés.

BIOLÓGIA

A biológia tanításának célja megismertetni a természeti, a gazdasági, valamint a társadalmi folyamatok közötti összefüggéseket, lehetővé tenni, hogy a tanulók a természettudományos jelenségek körében vizsgálódásra törekedjenek.

A biológiai ismeretek elsajátítása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében azért kiemelt jelentőségű, mert mind a környezet megismeréséhez, mind az önellátó testápoló technikák elsajátításához, mind az egészségük védelmének kialakításához segítséget, tapasztalatszerzési és -megosztási lehetőséget igényelnek. Az emberi test felépítésének, működésének megismerése során tanulják meg értékelni az egészséget, törekvés alakul ki bennük annak megőrzésére,

megismerik a káros szokások egészségromboló hatását. Nyitottá válnak a környezettudatos gondolkodás és cselekvés, pl. a veszélyes hulladékok kezelése iránt.
A pedagógus feladata az interaktív tanulási technikák kialakításának segítése, a motivációt és az érdeklődést fenntartó tanulásszervezési eljárások alkalmazása.

Témakör	13. Anyag, energia, információ	óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség, a kommunikációs képesség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések felismerése. Kooperatív technikák. IKT-eszközök alkalmazása. Gyűjtőmunkák. A természetben zajló kölcsönhatások, erők, biológiai információk ismerete. Önálló, kitartó munkavégzés, együttműködő képesség fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Anyag Az élő rendszerek anyagi összetétele. Kölcsönhatások, erők. Az élőlények alkalmazkodása a gravitációhoz (súly, súlytalanság problémája). Érdekességek: testfelépítésbeli alkalmazkodások a különböző közegben élő állatoknál (pl. áramvonalas hal, úszóhólyag, szőrős talp, csőrtípusok, lábtípusok stb.).	Egyszerű kísérletek végzése (nyomás, közegellenállás, felhajtóerő).
Energia A napfény és a földi élet összefüggése. Fotoszintézis. Táplálkozás, légzés szerepe a szervezet energiaellátásában. Az állatok hőháztartása, testhőmérséklet szabályozása. A mozgás, az életmód és az energiaszükséglet (ragadozók – sebesség; növényevők – menekülés).	Táplálékláncok készítése. Anyag- és energiaforgalom felismerése. Példák felidézése a természeti körfolyamatokról. Gyűjtőmunka. Állandó és változó testhőmérsékletű állatok csoportosítása. Példák keresése, összefüggések felfedezése a mozgás, az életmód és energiaszükséglet között.
Információ A környezeti jelzések és érzékelésük biológiai jelentősége. (Tollazat, illatok, mozgásképek, testbeszéd, viselkedési formák különböző szituációkban, hangjelzések.) A biológiai információ szerepe az önfenntartásban és fajfenntartásban. A biológiai sokféleségben rejlő információ. Az élőlények különböző alkalmazkodóképességének felismerése (tűrőképesség, fajok és életfeltételek).	A biológiai információ jelentőségének felismerése. Példák gyűjtése. Enciklopédiák, lexikonok használata. Gyűjtőmunka, növénytani kísérletek.

Fogalmak	Alkalmazkodás, gravitáció, testbeszéd, hang-, szín-, illatjelzés, tűrőképesség, önfenntartás, fajfenntartás, állandó testhőmérséklet, változó testhőmérséklet, az élő szervezet energiaellátása, fotoszintézis, biológiai információ.

Témakör	14. Rendszerek	óraszám: 11 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Térbeli, időbeli tájékozódás képességének erősítése. A kommunikációs képesség, analizáló, szintetizáló képesség, kauzális gondolkodás fejlesztése. Finommotorika fejlesztése. Hálózatok az élővilágban: összefüggések felfedezése, önálló információszerzés, együttes munkában részvétel.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Tér és idő Az élővilág méretskálája (a szerveződési szintek összevetése).	Vizsgálatok mikroszkóppal, nagyítóval. Rendezések, csoportosítások, hasonlóságok, különbségek felfedezése.
Az életközösségek térbeli elrendeződése (zonalitás földrajzi szélesség és tengerszint feletti magasság szerint).	Földrajzi ismeretek alkalmazása. Összefüggések felfedezése az életközösségek és a helyük között.
Az élővilág törzsfejlődésének időskálája, jelentősebb eseményei. (Földtörténet – első élőlények megjelenése).	A törzsfejlődés időskálájának ábraelemzése. A földtörténeti eseményekről szemléltető filmek megtekintése, animációk elemzése. Grafikonértelmezés.
A biológiai óra fogalma, példái (az élő szervezetek belső szabályozottsága, ciklikusság öröklött és tanult megnyilvánulásai).	Példák gyűjtése az emberek és az állatok életéből (életkori szakaszok és a kapcsolódó biológiai történések).
Rendszer, rendszer és környezete A sejt, a szervezet és az életközösség, mint rendszer (elemek és kapcsolatok).	Ábrák, képek, modellek, makettek összeállítása (puzzle). Rész-egész kapcsolatának, szerepének megértése elemi szinten.
A környezet fogalma, a rendszer és környezet kapcsolata, biológiai értelmezése a sejt, egyed, életközösség és a bioszféra szintjén.	Az élőlények, élettelen összetevők válogatása, rendezése, csoportosítása adott szempontok szerint. Szűkebb, tágabb kapcsolatrendszerek összefüggésének felismerése, az alá-fölérendeltség viszonyainak értelmezése.
A természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései.	Példák keresése az élőlények alkalmazkodására a természetföldrajzi környezethez.
Szerveződési szintek, hálózatok A biológiai szerveződés szintjei (egyed alatti és feletti). A szintek közötti kapcsolatok. (Moszatok szerepe a légkör oxigénháztartásában.) Hálózati elv az élővilágban, biológiai hálózatok.	Megfigyelések, vizsgálódások mikroszkóppal, nagyítóval. Ismeretek gyűjtése olvasmányokból, szemelvényekből, elektronikus médiából. Érdekességek keresése baktériumokról, moszatokról.

Fogalmak	Méretskála, szerveződési szint, földtörténeti kor, sejt, egyed, baktérium, moszat, szervezet, életközösség, biológiai hálózat.

Témakör	15. A felépítés és a működés kapcsolata	óraszám: 11 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség, a kommunikációs képesség, a problémamegoldó gondolkodás, a kauzális gondolkodás fejlesztése. A tér-, időbeli tájékozódás erősítése. A kémiai ismeretek felhasználása az egészséges életmód kialakításában. A Föld övezetessége és az ott kialakuló jellegzetes növény- és	

	állatvilág közötti összefüggés felismertetése. Az élővilág egyszerű rendszerezése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Anyagok A víz biológiai szerepe.	Vizes élőhelyek felsorolása. Érdekességek gyűjtése a különböző élőlények szervezetében előforduló vízmennyiségről. Példák keresése a víztakarékos növényekről, állatokról (teve, kaktusz). Növénygondozás, állatgondozás (tiszta ivóvíz fontosságának belátása, csíráztatás – öntözés csapvízzel). Kísérlet desztillált vízzel.
Az élőlényeket felépítő szervetlen és szerves anyagok (víz, ásványi anyagok, szénhidrátok, zsírok és olajok, fehérjék, vitaminok) alapvető szerepe.	Táblázatok tanulmányozása, ábraelemzés. Életszerű példák keresése a „só-víz háztartás” egyensúlyi állapotára (szomjúság oka).
Az élelmiszerek összetétele, tápértéke, az egészséges étrend (tápanyag, tápérték, termékösszetétel).	Az élelmiszerek összetételének tanulmányozása, tápanyag-összetételük elemzése. Tudatos fogyasztói magatartás gyakorlása. Élelmiszerek válogatása, ennek fontossága a hiánybetegségek esetén. Napi, heti étrend összeállítása. Receptgyűjtemény készítése, főzési gyakorlatok csoportmunkában.
Élőlények A sejt felépítése (növényi, állati). A növényi és állati szövetek fő típusai.	Mikroszkópos vizsgálatok a sejtek felépítésére. Növényi és állati sejt összehasonlítása.
Baktériumok, vírusok.	Olvasmányelemzés, szövegértés.
Gombák (egy kalapos gomba példáján). A gombák elhelyezkedése az élőlények csoportjai között.	A kalapos gomba vizsgálata, összehasonlítása más növényekkel. Hasonlóságok, különbségek felfedezése. Vizsgálódás nagyítóval.
Növények és állatok általános jellemzői (testfelépítés, kültakaró, táplálkozás, légzés, szaporodás, életmód.	Néhány jellegzetes növény és állat vizsgálata adott szempontok szerint. Elemzés, összehasonlítás.
Testfelépítés, életmód és környezet kapcsolata.	Példák gyűjtése a természetből.
Életközösségek Egyed feletti szerveződési szintek. Fajok egyedei közötti kapcsolatok (csoportos életmód: szerepek, rangsor, együttműködés). Magányos életmód. Fajok közti kapcsolatok.	Megfigyelés, elemzés az életközösség szerveződéséről, a fajok és az egyedek életéről.
Az életközösségek belső kapcsolatai.	Az élő és élettelen összetevők csoportosítása. A kölcsönös egymásrautaltság felismerése.
A fajok közötti kölcsönhatások típusai egy-egy konkrét példával (együttélés, versengés, élősködés).	Megfigyelések, egyszerű vizsgálatok terepen, kirándulások alkalmával. Filmek megtekintése, olvasmányok elemzése.

	Érdekességek, példák gyűjtése (egy-egy konkrét példa megbeszélése).
Életközösségek táplálkozási kapcsolatai, hálózatai: – Táplálékláncok – Termelő szervezetek – növények – Fogyasztó szervezetek – állatok – Lebontó szervezetek – baktériumok, gombák.	Csoportosítások, táplálkozási hálózatok bonyolult rendszerének felismerése. Táplálékláncok készítése – különböző életközösségekben. Táplálkozási piramis értelmezése. Körfolyamatok, egyensúly összefüggéseinek felismerése.
Az állatok viselkedésformái (életmódok, életszakaszok, szituációk – táplálkozás, táplálékszerzés, párzás, védekezés).	Megfigyelések az állatok viselkedésformáiról. Informatikai eszközhasználat. Információfeldolgozás (filmek, képek, könyvek).
Biomok A Föld éghajlati övezeteinek jellemzői, a jellegzetes növényvilág kialakulása közötti összefüggés (pl. tajgaerdő fenyői, esőerdő).	Tablókészítés, élőhelyek bemutatása.
A növény és állatvilág alkalmazkodási módjai az éghajlati viszonyokhoz (pl. az állatok kültakarója, a növények gyökérzete, levelei). A biomok főbb jellemzői, területi elhelyezkedésük.	Rendszerezés, csoportosítás adott szempontok szerint.
Az élővilág rendszerezése (egysejtűek, növények, állatok, gombák) Az élővilág elsődleges csoportokra való felosztása. Főbb rendszertani csoportok: faj, évfolyam, törzs. Egysejtűek. Növények országa. Állatok országa. Gombák országa.	Az eddig tanult növény- és állatfajok csoportosítása megadott szempontok szerint. Növény- és állathatározó könyvek tanulmányozása. Hasonlóságok, különbségek felismerése, általánosítás, rendszerbe sorolás. Táblázatalkotások.
Az élővilág fajgazdagsága, ennek jelentősége. Evolúció (közel 2 millió ismert és ugyanennyi ismeretlen faj).	Érdekességek, szemelvények feldolgozása.
Nap, Naprendszer A napsugárzás és a földi élet közötti összefüggés (hősugárzás, fénysugárzás). Fotoszintézis. Szűk és tág tűrőképességű fajok, alkalmazkodás módjai.	Szemelvényfeldolgozás, elemzés, értelmezés. Összefüggések felfedezése. Példák sorolása.
Fogalmak	Víz, szerves, szervetlen anyag, tápanyag, vitamin, a szervrendszer felépítése, egyed és faj, tápláléklánc, evolúció, fotoszintézis.
Témakör	16. Állandóság és változás — óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Biológiai, természettudományos ismeretek alapozása. Biológiai fogalmak megértése, elsajátítása. Kapcsolatok felismertetése a kémiában és a fizikában elsajátított ismeretekkel.

	A megismerőképesség, a kritikus gondolkodás, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Interaktív eszközök használata, pontos, kitartó munkavégzésre, önálló információ- feldolgozásra, önálló tanulásra törekvés erősítése.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Állapot Az életközösségek állapotának jellemzése. Élőhelyek, s az ott élő, egymással kapcsolatban álló élőlények (növények, állatok).	Közvetlen tapasztalatszerzés kirándulásokon. Információk gyűjtése életközösségek állapotáról különféle információs eszközökkel. Vizsgálódások.
Sajátos élő és élettelen környezeti feltételek (fajok egyedei közötti, fajok közötti, élő és élettelen összetevők közötti kapcsolatok).	Az élő és az élettelen világ közötti összefüggések feltárása konkrét példák alapján.
Önszabályozás, viszonylagos egyensúly-megújulás.	Információs eszközök használata.
Az ember hatása a bioszférára (káros és hasznos beavatkozások). Globális természeti problémák és következményeik.	Adatgyűjtés, tablókészítés az emberi tevékenységről.
Változás Az élőlények mozgásának fizikai jellemzése (erő, munkavégzés). Az állatok mozgása: végtagok, mozgásszervek, mozgásfajták.	Példák rendszerezése a növények, állatok mozgásairól. Gyűjtőmunka, csoportosítás.
Az élőlények hőháztartását befolyásoló fizikai változások (hőáramlás, hővezetés, hőszigetelés, hősugárzás). Táplálkozás – belső energia. Hőszigetelés (szőrzet, zsírréteg, faggyús tollazat, pehelytollak). Téli álom: életfolyamatok lassulása. Környezeti hatások – napsugárzás. Csoportos életmód – egymás melengetése (pingvinek stb.). Nagy melegben – párologtatás, fokozott hőleadás.	Az élőlények életében bekövetkező változások a környezet fizikai és kémiai hatásaira. Csoportosítások, elemzések, általánosítások. Összefüggések felismerése.
Az életfolyamatokat kísérő elektromos változások példái (EKG, EEG).	Érdekességek, információk feldolgozása könyvekből, lexikonokból, filmekről, internetről. Személyes tapasztalatok feldolgozása.
Fotoszintézis és a légzés lényege. A termelő szervezetek (növények) szerves anyag előállítása, oxigéntermelése (energiamegkötés).	Kísérletek végzése a fotoszintézisre és légzésre. Táplálékláncok készítése. Rajzos ábrák elemzése.
Szénhidrátok szerepe az élővilág energiaellátásában. Tápanyagok elégetése a szervezet sejtjeiben (lassú égés, energia-felszabadulás).	Körfolyamatok elemzése ábrák, képanyagok, filmek segítségével.

Az oxigén az égés feltétele.	
Az élettani folyamatok hatása a vérnyomásra, pulzusra, vércukorszintre. Életmód, táplálkozás, mozgás, aktivitás, pihenés, testi-lelki egyensúly.	Az egészséges életmód technikáinak alkalmazása. Ismerkedés a vérnyomásméréssel, vércukorszint-méréssel, pulzusméréssel.
Hosszabb idő alatt bekövetkező változások (leszármazás, rokonság, evolúció). Fejlődési folyamat és a mai élővilág sokfélesége (fajok, rokon fajok, családok, rendek, törzsek). Rendszertani alapismeretek.	A változatosság, sokféleség élménye, értékelése családon belül. Az élővilág sokféleségének megfigyelése. Csoportosítás, táblázatkészítés.
Folyamat A biológiai szabályozás lényege, mechanizmusai (pulzusszám, vérnyomás, testhőmérséklet). A szabályozott állandó állapot biológiai jelentősége. A működés egyensúlyi állapotának folyamatos biztosítása.	A saját egészségi állapot iránti felelősség belátása.

Fogalmak	Önszabályozás, viszonylagos egyensúly, megújulás, globális természeti probléma, üvegházhatás, felmelegedés, ózonlyuk, UV-sugárzás, ivóvízkészlet, hőháztartás, belső energia, EKG, EEG, fotoszintézis, szerves anyag, vérnyomás, pulzus, vércukorszint, evolúció, biológiai szabályozás.

Témakör	17. Az ember megismerése	óraszám: 36 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség további erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Aktív részvétel kiscsoportos beszélgetéseken. Kauzális, problémamegoldó, analizáló, szintetizáló gondolkodás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Az ember szervrendszere, szervei és azok működésének megismerése. A betegségek és azok megelőzési módjainak ismerete. Törekvés erősítése az egészséges életmódra. Önismeret fejlesztése. A viselkedési és társadalmi normák, szabályok betartása. Az önfegyelem, a belátás képességének fejlesztése. Konfliktuskezelés. Agresszió elkerülése. Problémafeloldás segítése. Önzetlenség erősítése. IKT-eszközök használata.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Testkép, testalkat, mozgásképesség Testalkat változása a növekedés során. Testkép-zavarok. Az ember szervrendszerei Szervek. Elhelyezkedésük. Mozgás: aktív és passzív szervrendszere. Mozgás és életmód kapcsolata. Normál testsúly tartása és a rendszeres mozgás. Gyakori mozgásszervi elváltozások, sérülések, és megelőzésük. A mozgásszegény életmód következményei.	Információgyűjtés. Ábraelemzés. Rendszeres, aktív sportolás. A mozgás és életmód kapcsolatának, összefüggéseinek feltárása. Egészségmegőrző technikák gyakorlása. Helyes, egészséges táplálkozás elsajátítása. Rendszeres tisztálkodás, megfelelő fogápolás fontosságának belátása.

Táplálkozás: szervei, emésztési folyamatok. A tápcsatorna betegségei. A légzés: szervei, működése. A légzőszervek gyakori betegségei. Védekezés egyszerű gyógymódokkal. Keringés: szervei, működése. Kiválasztás szervei.	Az emberi szervezet szervrendszerei és szervei működésének megismerése, betegségeik és megelőzési lehetőségeinek megismerése. Egyszerű ápolási technikák elsajátítása.
Önfenntartás Érzékszervek. A bőr funkciói, bőrbetegségek, bőrápolás, a bőr védelme. A központi és környéki idegrendszer főbb részei. Érzékszervek: látás, hallás, egyensúlyszerv, ízlelés, szaglás szervei. Minőségi, mennyiségi táplálkozás. A táplálkozás hatása a keringésre, légzésre, anyagcserére. Idegi, hormonális szabályozás.	Kísérletezés fénytani és hőtani eszközökkel látásra és hallásra. Részvétel az iskolai orvosi vizsgálatokon, szűrővizsgálatokon.
Szaporodás, egyedfejlődés Szaporodási szervrendszerek. Nemi jellegek. Menstruáció, szexualitás. A szexualitás egészségügyi szabályai, fogamzásgátlás. Méhen belüli fejlődés, születés, születés utáni élet. Semmelweis Ignác, az anyák megmentője.	Beszélgetések az ember szaporodásáról. Megfelelő tájékoztató, felvilágosító kiadványok tanulmányozása. Információgyűjtés egészségügyi kiadványokból, filmekből, internetről. Semmelweis Ignác munkásságának megismerése.
Egészség Orvosi ellátásokkal kapcsolatos ismeretek. Szűrővizsgálat, védőoltás. Az egészséges életmód megőrzéséhez szükséges életvitel. Alapfokú elsősegély-nyújtási ismeretek. Betegjogok.	Részvétel szűrővizsgálatokon. A védőoltás elfogadása. Alapfokú elsősegélynyújtási ismeretek gyakorlása. Ismerkedés a betegjogokkal.
Magatartás A személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok, önismeret, önfejlesztés fontossága, viselkedési normák, szabályok szerepe. Családi és egyéni (személyi) kapcsolatok jelentősége. Tanulás szerepe. A serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői.	Szabályok, normák szerepének elfogadása. A tanulás fontosságának tudatosulása. Felelősségteljes magatartás. Csoportokban beszélgetések során önismeret fejlesztése. Konfliktuskezelések gyakorlása.

Családi és iskolai agresszió, önzetlenség, alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma-feloldás.		
Fogalmak	Test, szervezet, szervrendszer, betegség, védekezés, megelőzés, szexualitás, orvosi ellátás, öröklődés, magatartás, önismeret, norma, szabály, serdülőkor.	
Témakör	18. Környezet és fenntarthatóság	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség erősítése, a kommunikáció fejlesztése, kísérletező képesség, információgyűjtő és -feldolgozó képesség, a problémamegoldó gondolkodás és a kauzális gondolkodás fejlesztése. A kritikai érzék fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A globális környezeti rendszerekről, a környezetszennyezésről, a fenntarthatóságról ismeretek szerzése és rendszerezése. Felelősségtudatos magatartás erősítése, a szociális érzékenység és a közösségi érzés erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Globális környezeti rendszerek A talaj termőképessége, védelme. A talaj sajátos életközössége (baktériumok, egysejtűek, gombák, moszatok, férgek, ízeltlábúak stb.). A tápanyagkészlet folyamatos megújulása. A talajszennyezés forrásai, okai (ipari, háztartási, mezőgazdasági). Az emberi tevékenységek felszínformáló hatásai.	Kísérletezés talajjal. Életközösségek egyedeinek vizsgálata, csoportosítása. Talajszennyezés, szennyező anyagok, hatások csoportosítása adott szempontok szerint. Az emberi tevékenység felszínformáló hatásainak elemzése, beszámolók készítése.
Környezeti tényezők Az éghajlat hatása az épített környezetre (hőszigetelés). Felelős fogyasztói szemlélet.	Az egyéni felelősség belátása konkrét, mindennapi példákon keresztül.
Az élőlényekre ható élettelen környezeti tényezők (levegő, víz, talaj, hőmérséklet), az alkalmazkodás módjai.	A környezeti tényezőkről, az élőlények alkalmazkodásáról tényanyagok gyűjtése, elemzések, vázlat-, tabló-, plakátkészítés.
A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága A környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggés (testi-lelki egészség).	Konkrét példákon keresztül az ember egészségének védelme és a megfelelő környezeti állapot fenntartása közötti kapcsolat meglátása.
A környezetszennyezés jellemző esetei és következményei (talaj, víz, levegőszennyezés). Emberi, ipari, háztartási, mezőgazdasági tevékenységek környezetszennyező hatásai.	A környezetszennyeződés, az élőhelyek pusztulása problémáinak felismerése, véleményezése.
Az élőhelyek pusztulásának okai, következményei, a fenntartás lehetőségei (aktív természetvédelem) Szelektív hulladékgyűjtés	Részvétel a jeles környezetvédelmi napok rendezvénysorozatain. Játékos vetélkedőkön részvétel. Szemétgyűjtési akciókon részvétel.
A tudatos fogyasztói szokások (takarékosság, tudatosság, megfontoltság, előrelátás).	A tudatos fogyasztási szokások megismerése, konkrét példák gyűjtése.

A fenntarthatóság fogalma, az egyéni és közösségi cselekvés lehetőségei (pl. lakóhely és környékének gondozása, szépítése).	Parkgondozás, fa- és virágültetés.
Fogalmak	Talaj-, víz-, levegőszennyezés, mezőgazdasági, ipari, háztartási szennyezőanyag, vegyszer, olajszennyezés, mérgező gáz, talajpusztulás, takarékosság, tudatosság, mérlegelés, megfontoltság.

FÖLDRAJZ

A szakasz célja elfogadtatni a tanulókkal a környezetet védő, a természeti kincseket takarékosan fogyasztó, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás követését.
Miközben a tantárgy tanulása során a tanulók megismerik a természeti környezetet, változásának és elemeinek kölcsönös egymásra hatásában kifejeződő törvényszerűségeket, gyakorlottá válnak a térképolvasásban. Tájékozódási lehetőséget kapnak Magyarország, Európa és a távoli kontinensek vonatkozásában is.

Témakör	19. Tájékozódás a földrajzi térben	óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Analógiás gondolkodás és cselekvéses gondolkodás fejlesztése. Figyelemfejlesztés. Megfigyelőképesség fejlesztése. A térképhasználat önállóságának és biztonságának növelése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
A tér és ábrázolása 1.1. Téregységek - Földrajzi fokhálózat Térhierarchia. Térábrázolás: térrajz, útvonalrajz, menetvázlat, térképszerű ábrázolások, úti- és helyszínrajz. Térképi ábrázolás elemei – jelkulcsok, méretarány.		A térkép és a valóság kapcsolatának megfigyelése, a tapasztalatok alkalmazása. Szemléleti térképolvasás (egyszerű helymeghatározás, távolságbecslés, egyenes és görbe vonal mentén távolságmérés) tanári irányítással. Helymeghatározás tanári segítséggel. Viszonyítási pontok következetes használata.
1.2. Térábrázolás		A földrajzi tájékozódáshoz szükséges topográfiai fogalmak felismerése, megnevezése földgömbön és bármilyen térképen.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Méretarány, aránymérték, keresőhálózat és földrajzi fokhálózat. Kis-, közép-, nagytáj; közigazgatási egység, termelési terület, régió, jelkulcs, topográfiai fogalmak.	
Témakör	20. Tájékozódás az időben	óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időbeli tájékozódás, az időfogalom fejlesztése a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek tudatosítása során.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Az idő 2.1. Időegységek Példák a rövidebb és hosszabb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatokra. A Föld története.		A szabályszerűen ismétlődő természeti és társadalmi környezeti változások leírása. A kontinensen - kontinenseken megismert események, jelenségek, folyamatok időrendbe állítása.

Napi időszámítás, évi időszámítás, a naptár, időeltolódás.	
2.2. Időrend Földrajzi-környezeti folyamatok, földtörténeti események időrendje - regionális példák alapján.	Eligazodás a földtörténeti időegységekben.

Fogalmak	Földrajzi-környezeti folyamat; földtörténeti esemény, nap, évszak, napi és évi időszámítás, naptár.	
Témakör	21. Tájékozódás a környezet anyagairól	óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Energiatakarékos magatartás kialakítása – saját lehetőségeik felismertetése a környezet és a természeti kincsek takarékos használatához történő hozzájárulásban. Gyakorlottság erősítése az IKT-eszközök használatában. A fogalomalkotó, rendszerező képesség fejlesztése. Helyes földrajzi képzetek kialakítása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Anyagok, anyagi rendszerek A tanulók szűkebb és tágabb környezetében előforduló ásványok és kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók, illetve talajtípusok példái, jelentőségük a természetben, a társadalmi-gazdasági életben: kőolaj, kőszén, földgáz, vasérc, réz. Környezetet károsító anyagok és hatásaik.	Az élő és élettelen anyagok rendszerezése, valamint a természeti és társadalmi életben, gazdaságban betöltött jelentőségük felismerése. A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, talajok; ipari nyersanyagok és energiahordozók területi előfordulására példák adása. Válogatás tanári irányítással, információs anyagokban és gyűjteményekben (könyv-és médiatár, kiállítási–múzeumi anyagok), világhálón. Az emberiség által legintenzívebben használt nyersanyag- és energiahordozó készletek végességének belátása. Törekvés az energiatakarékos magatartásra.
3.2. Geoszférák – A talaj kialakulása. – Felszíni és felszín alatti vizek, talajtípusok hazai és regionális példái. Felszíni vizek: vízfolyások, állóvizek, tavak, tengerek és óceánok. A felszín alatti vizek. A felszíni jégtakaró. A víz körforgása. A vízszennyezés, vízvédelem.	A felszínformák megnevezéseinek összekötése a saját tapasztalattal, felismerésük, azonosításuk képek, leírások alapján. Különbségek és hasonlóságok felismerése, rövid megfogalmazása szóban vagy írásban. Képek csoportosítása megadott szempontok alapján (pl. felszín alatti/feletti vizek).

3.3. Földrajzi övezetesség – Vízszintes és függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásai. – – Az övezetesség elemeinek kapcsolatai regionális példákon.	A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásainak és hatásainak felfedezése. Az övezetesség elemei közötti kapcsolatok (egyszerű ok-okozati viszonyok) felismerése regionális példákon.

Fogalmak	Ipari nyersanyag, energiahordozó, a nyersanyag- és energiakészletek végessége. Kőolaj, kőszén, földgáz, vasérc, réz, talajtípus, talajképződés, forrás, patak, folyó, tó, talajvíz, karsztvíz, artézi víz, vízszennyezés, felmelegedés, szélrendszer, forró övezet, hideg övezet, függőleges övezetesség.

Témakör	22. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól	óraszám: 17 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek megláttatása. Az új fogalmak, szerveződések felismerése a megismert országokhoz kapcsolódó példák értelmezésével, egyéni és csoportmunkával, gyakorlatokkal.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése – Településtípusok (tanya, falu, város), jellemző képük, a hozzájuk kötődő tevékenységek, szerepük az országok társadalmi-gazdasági életében, a munkamegosztásban. – A gazdasági ágazatok (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások), szerepük a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. – A földrajzi térben zajló kölcsönhatások és magyarázatuk regionális példák alapján.	A tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek értelmezése. Természeti és gazdasági körülmények, hagyományok egyes népek gazdasági fejlődését, gondolkodásmódját befolyásoló szerepének felismerése példákon keresztül. Egyszeri és rendszeres megfigyelések, mérések, tanári irányítással, egyéni és csoportmunkával, vizsgálódások és modellalkotás. Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat). Természeti kölcsönhatásokkal kapcsolatos tények, szöveges információk ábrázolása tanári segítséggel. A természeti környezet közvetlen fellelhető hatásai a társadalmi-gazdasági folyamatokban (hazai példák alapján) és közvetett hatásainak felismerése a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban (pl. termelés – életmód) hazai és külföldi példák alapján. A természeti és társadalmi folyamatok hatásainak és kölcsönhatásainak eredményeképpen létrejövő környezeti változások felismerése. A termelő és a fogyasztó folyamatok rövid és hosszú távú következményeinek felismerése a környezetben regionális példákon. Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító kölcsönhatások, folyamatok felismerése példákban.

	A környezetkárosító kölcsönhatások következményeinek csökkentésére irányuló hazai és nemzetközi erőfeszítések érzékelése. Összefüggések keresése, felfedezése. Ok-okozati összefüggések keresése, következtetések. Törvényszerűségek meglátása.
Fogalmak	Településtípus, tanya, falu, város, gazdasági ágazat, fekvés, felszín, éghajlat, vízrajz, mezőgazdaság, bányászat, ipar, szolgáltatás. Fekvés – szállítási, kereskedelmi útvonal. Természeti és társadalmi kölcsönhatás, környezetkárosító hatás. Felszín, éghajlat, vízrajz, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás. Hegyvidék, bányakincs, kitermelés, hőerőmű, környezetszennyezés (levegőszennyezés, vízszennyezés). Tengerpart, halászat, közlekedés, szállítás, sólepárlás, elektromosenergia-termelés, idegenforgalom.

Témakör	23. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról - A földrajzi tér regionális szerveződése	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország megismerésével a hazához és a magyarsághoz kötődő pozitív érzelmek erősítése. A közvetlen környezet társadalmi-gazdasági életének, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei összefüggéseinek megismertetése a tantárgy eszközeivel. Gyűjtőmunka, projekt, csoportos tevékenység keretében végzett feladatokkal az együttműködési és kommunikációs készség növelése. Tájékozódási képesség fejlesztése. Környezeti érzékenység erősítése. A természet szépségének felismertetése. Érdeklődés felkeltése idegen tájak iránt. Fogalomalkotó, analitikus és kauzális gondolkodás, képzelet fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza – A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális és vallási hagyományok, hungarikumok. – A lakóhely, a hazai tájak, nagytájak és országrészek: természetföldrajzi jellemzői, természeti, társadalmi erőforrásai, társadalmi-gazdasági folyamatai, környezeti állapotuk. – Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolatai: közvetlen környezetünk társadalmi-gazdasági élete, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei,	A hazai társadalmi-gazdasági élet földrajzi jellegzetességeinek felismerése tanári irányítással aktualitások alapján. Magyarország földjének részletes megismerése, kitekintéssel a Kárpát-medence egészére. Tájékozódás Magyarország térképén. Jellegzetességek felismerése. Az egyes hazai országrészek, tájak hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek érzékelése, azok okainak és következményeinek felismerése.

környezettől függő életmódok összehasonlítása, hagyományai, a gazdasági környezet változásai, idegenforgalmi vonzerő, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, a környező tájak környezeti állapotának hatása a hazai környezetre, a problémák kezelése. – Éghajlati elemek változásai, éghajlat-módosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi-gazdasági hatások hazai és regionális példák alapján. – A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység: a medencejelleg érvénysülése a természeti adottságokban, hatás a gazdasági életben. A tájak természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti és környezeti értékei, átalakulása. – A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi vonásai. – A Magyarországon és az országhatárokon kívül élő magyarok viszonya és jogai a közös kultúrához, nyelvhez.	
5.2. Európa – Európa földrajzi-környezetei jellemzői ok-okozati összefüggéseikben: természetföldrajzi kép (fekvés, határok, domborzat, felszínformálódás, éghajlat, vízrajz, természetes élővilág, talaj, tájak); társadalom-földrajzi kép (népesség, települések, életmódok, termelés, kereskedelem, infrastruktúra; környezeti kép (állapot,	Az Európai Unió fő céljainak, értékeinek megismerése földrajzi- környezeti nézőpontból. Az együttműködések szükségességének felismerése.

problémák, lehetséges megoldások). – Az Európai Unió mint gazdasági szerveződés; az európai kulturális sokszínűség földrajzi alapjai – A kontinensrészek (Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél- Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa) földrajzi jellemzői, különböző életterek közös és egyedi földrajzi-környezeti jellemzői, azok okai és következményei. – Az egyes kontinensrészek meghatározó jelentőségű országainak (Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Oroszország, Olaszország, Észak-Európa országai, Lengyelország, Csehország) egyedi földrajzi-környezeti jellemzői, azok okai és következményei. – A hazánkkal szomszédos országok földrajzi-környezeti jellemzői, jelentőségük a világban, társadalmi- gazdasági kapcsolataik hazánkkal.	
5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok – Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália és Óceánia, Ázsia természetföldrajzi jellemzői (fekvés, határok, domborzat, felszínformálódás, éghajlat, vízrajz, természetes élővilág, talaj, tájak); társadalom-földrajzi sajátosságai (népesség, települések, életmódok, termelés, kereskedelem, infrastruktúra); környezetei állapota (problémák, lehetséges megoldások, védett értékek); a természetföldrajzi övezetesség elemei, összefüggései, hatása a társadalmi-gazdasági életre, a környezetre.	Megfigyelés, illetve filmes illusztrációk segítségével, szemelvények, útleírások, képek alapján helyes földrajzi képzetek kialakítása a földfelszínről. Ismerkedés távoli tájakkal, vizuális élmények szerzése a Föld különböző arculatú tájairól. Tájékozódás égtájak és nevezetes szélességi körök szerint. Ismeretek gyűjtése, rendszerezése. Domborzati formák felismerése, a kialakult földrajzi képzetek szóbeli leírása.

<table>
<tr><td>– Az egyes kontinensek tipikus tájainak (esőerdő, szavanna, sivatag, monszuntáj, füves puszták területe, tajga, sarkvidék; farmvidék, ültetvény, öntözéses gazdálkodás területe, oázis, átalakuló ipari körzet, kikötőövezet) természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői, az adottságok társadalmi hasznosítása, jellemző életmódja.
– A távoli kontinensek meghatározó jelentőségű országai, országcsoportjainak (trópusi Afrika országai, arab világ, USA, Brazília, Kína, India, Japán, Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országai és Ausztrália) földrajzi jellemzői és világgazdasági szerepe.</td><td></td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">Északi-sarkpont, Egyenlítő, Déli- sarkpont, térítő, éghajlati övezet: hideg, mérsékelt, forró, monszunvidék, mediterrán táj, tajgavidék, sivatag.
Ipari körzet, farm, öntözéses gazdálkodás, oázis.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td>24. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról</td><td>óraszám: 12 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Fogyasztói szokások tudatosítása, a tudatos fogyasztói magatartás erősítése.</td></tr>
<tr><td>Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td>6.1. Globális problémák
Az életminőség különbségeinek példái: az éhezés és a szegénység által leginkább veszélyeztetett országok, térségek; az urbanizálódás folyamata és jelenségei.</td><td colspan="2">A természeti környezet közvetlen és közvetett hatásainak felismerése a múlt és a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban konkrét hazai és külföldi példák alapján, vizuális források segítségével.</td></tr>
<tr><td>6.2. Fenntarthatóság
– Fogyasztási szokások változása; környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladékkeletkezés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermékek; személyes és közösségi cselekvési lehetőségek; tudatos vásárlói magatartás.
– Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.</td><td colspan="2">Képek, filmek, személyes tapasztalatok alapján példák felismerése, gyűjtése.
Összehasonlítás, megbeszélés, esetleg vita.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="2">Környezettudatosság, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, biotermék.</td></tr>
</table>

Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére	Alapvető ismeretek a kémiai, fizikai, biológiai jelenségekről, törvényszerűségekről, a mindennapi életben, a háztartásban. Az élő és élettelen természet legfontosabb kölcsönhatásainak ismerete. A megfigyelésekben, kísérletekben szabálykövető részvétel. Egyszerűbb összefüggések megértése, tapasztalatok megfogalmazása szóban, vázlatkészítés tanári segítséggel. Megismeri a tanult anyagok fizikai és kémiai tulajdonságait. Halmazállapotok megállapítása. Energiafajták megkülönböztetése. Törekszik a rendszer állapotának és változásainak megfigyelésére. Törekvés az energiatakarékosságra. Törekvés a tanult szakkifejezések pontos használatára. Testek helyzetének meghatározása. Mozgásfajták megismerése. Egyszerű összefüggések felismerése. Információk egyre önállóbb gyűjtése és feldolgozása. IKT-eszközök használata. Tanult életközösségek növényi és állati egyedeire jellemző tulajdonságok felsorolása. Táplálékláncok alkotása. Ismerje a főbb rendszertani csoportokat a tanult élőlényeket próbálja azokba besorolni. Ismerje a fotoszintézis fogalmát, szerepét. Becsülje meg az élőlényeket. Tudatos környezetvédelem és egészségvédelem, megoldások keresése iránymutatással a környezet- és egészségkárosítás elkerülésére egyszerű példákon keresztül. Az egészségügyi hálózat ismerete. Képesség segítségkérésre, segítségnyújtásra. Szabálytudat, és képesség kialakítása az együttműködésre, reális önismeret, gyakorlati példák a konfliktuskezelésre. Tájékozódás a földrajzi térben: az eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmak felismerése, megnevezése bármilyen térképen. Térképolvasás nagy egyéni különbségekkel: szemléleti térképolvasás segítséggel, esetleg következtető térképolvasás. A fokhálózat segítségével történő helymeghatározás segítséggel. A szomszédos országok és fővárosaik megnevezése. A térképen a tanult tájak megmutatása. Elemi szintű tájékozottság a különféle méretarányú és jelrendszerű térképek olvasásában. A vízszintes és a függőleges övezetesség kialakulása okainak felfedezése. A gazdasági ágazatok szerepének ismerete a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. A földrajzi térben zajló felismert kölcsönhatások és összefüggések elemi szintű magyarázata. Törekvés energiatakarékos magatartásra. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi, valamint időtartambeli különbségeinek tudatosulása.

	Az állóvíz és a folyóvíz felismerése képen. A tanuló tudja, hogy a víz a természetben állandó körforgásban van. Ismeri a környezetvédelem feladatát, a vízszennyezés okait és elkerülésének lehetőségeit.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	Alapvető ismeretek a kémiai, fizikai, biológiai jelenségekről, törvényszerűségekről, ezek felhasználása a gyakorlatban, a mindennapi életben, a háztartásban. Az élő és élettelen természet legfontosabb kölcsönhatásainak ismerete. A megfigyelésekben, kísérletekben önálló, szabálykövető részvétel. Egyszerűbb összefüggések megértése, tapasztalatok megfogalmazása szóban, önálló információgyűjtés vázlatkészítés. Ismeri a tanult anyagok fizikai és kémiai tulajdonságait. Törekszik a rendszer állapotának és változásainak megfigyelésére az ok-okozati kapcsolatok megállapítására. A naprendszer bolygóinak megnevezése. Ismeri a legfontosabb tápanyagot összetételét és értelmezi a tápanyagtáblázatokat. Egyszerű hőtani, fénytani kísérletek végzése. Napenergia hasznosítása. A Hold fázisainak ismerete. Legyen ismerete az elektromos áram emberi életre gyakorolt hatásairól. Ismerje saját teste felépítését és a szervrendszereket. Tudja elhelyezkedésüket, működésük lényegét és szerepét a szervezet harmonikus működésében. Ismerje a fogamzásgátlás néhány lehetőségét. Legyen képes megismerni a szervezet egészséges és beteg működését. Törekvés a tanult szakkifejezések pontos használatára. Információk egyre önállóbb gyűjtése és feldolgozása. IKT-eszközök használata. Tudatos környezetvédelem és egészségvédelem, megoldások keresése a környezet- és egészségkárosítás elkerülésére. Az egészségügyi hálózat ismerete. Képesség segítségkérésre, segítségnyújtásra. Kialakult szabálytudat, képesség az együttműködésre, konfliktuskezelésre, reális önismeret. Tájékozódás a földrajzi térben: az eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmak felismerése, megnevezése bármilyen térképen. Térképolvasás nagy egyéni különbségekkel: szemléleti térképolvasás segítséggel, esetleg következtető térképolvasás. A fokhálózat segítségével történő helymeghatározás segítséggel. A szomszédos országok és fővárosaik megnevezése. Világörökség részeit tudja megnevezni akár történelmi akár természeti vonatkozásban. Hazánk, külkereskedelme, közlekedése, idegenforgalma. A térképen a tanult tájak

	megmutatása. Elemi szintű tájékozottság a különféle méretarányú és jelrendszerű térképek olvasásában. A vízszintes és a függőleges övezetesség kialakulása okainak felfedezése. A gazdasági ágazatok szerepének ismerete a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. A földrajzi térben zajló felismert kölcsönhatások és összefüggések elemi szintű magyarázata. Törekvés energiatakarékos magatartásra. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi, valamint időtartambeli különbségeinek tudatosulása. Az állóvíz és a folyóvíz felismerése képen. A tanuló tudja, hogy a víz a természetben állandó körforgásban van. Ismeri a környezetvédelem feladatát, a vízszennyezés okait és elkerülésének lehetőségeit.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

A tantárgy legfontosabb célja a tanulót felkészíteni a társadalom struktúrájában való eligazodásra, a közösségi környezet szervezeteinek, szabályainak megismerésére. A pedagógiai helyzetekben a tanuló tevékenység közben, szimulált helyzetekben ismeri meg a családi élethez, a munkavállaláshoz, a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódó intézmények szerepét, feladatait, az állampolgári jogokat és kötelezettségeket, a demokratikus társadalmi intézményrendszert, a legfontosabb társadalmi, gazdasági és politikai szervezeteket.
Felismeri a felelősséget közösségi környezetének alakításában. Bővülnek ismeretei a mindennapi életvezetéshez kapcsolódó önérvényesítés lehetőségeiről, a segítségkérés formáiról.
A tantárgy segítséget nyújt az erkölcsi nevelés terén a közösségi életben való aktív részvételre és véleménynyilvánításra ösztönzésben, a társadalmi igazságosság felismertetésében és az ehhez kapcsolódó intézményrendszer igénybevételének bemutatásában.
Erősíti a nemzeti azonosságtudatot és a hazafias nevelést az ország irányításában, védelmében, a társadalmi béke megőrzésében szerepet vállaló intézmények működésének megismertetésével, a társadalmi tevékenységekben való aktív részvétel támogatásával.
A felelősségvállalás másokért, önkéntesség területén segíti a közösség aktív tagjává válást, a környezet iránti figyelem fontosságának, a segítségnyújtás és segítségkérés lehetőségének felismerését. A gazdasági és pénzügyi nevelés területén a tanuló felkészül a pénzkezeléssel és gazdálkodással összefüggő intézményrendszer igénybevételére.

Témakör	1. Társadalmi szabályok	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. A közösségi együttélés szabályai, a szabálytudat erősítése. 2. A szociális attitűd, az együttműködés, a tolerancia megnyilvánulásai magatartásában.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		

Fejlesztési tevékenységek

1. Jogok és kötelességek a társadalomban – az emberek együtt éléséhez szükséges normák megismertetése.
2. Mindennapi ügyintézések modellezése (a lebonyolításhoz kötődő kommunikációs és illemtani szabályok).
3. Az ügyintézés alapvető faktorainak számbavétele (ügyintézési technikák lépésről-lépésre).

Fejlesztési ismeretek

1. Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog.
2. A jog szerepe az emberek mindennapjaiban.
3. Az emberi alapjogok.
4. A gyermekek jogai, diákjogok.
5. Hivatalos ügyeink (ügyintézés).
6. Ügyintézés a világhálón.

Tanulói tevékenység

1. Beszélgetés az iskola házirendjéről – a diákokat megillető jogok, a diákélethez kapcsolódó kötelességek.
2. A gyermekek helyzete a világban – beszélgetés, adatgyűjtés különböző kontinensen élő gyermekek életéről, mindennapjairól.
3. A mindennapi élethez kötődő hivatalos ügyek intézéséhez szükséges információk gyűjtése.
4. Ügyintézési lehetőségek internetes felületről (egyszerűbb alkalmazások összegyűjtése).

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek

1. Erkölcsi érzék.
2. Mérlegelő gondolkodás,
3. Tolerancia, elfogadás.
4. Beleérző képesség.

Fogalmak	Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog, norma, normasértés, illemszabály, ügyintézés, internet.	
Témakör	2. Állampolgári ismeretek	óraszám:

		14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. Állampolgári felelősség (az állampolgársághoz kapcsolódó ismeretek). 2. Az ismeretek gyakorlati alkalmazásának képessége. 3. Tájékozódási képesség helyi és országos társadalmi, közéleti szinten.	
Fejlesztési ismeretek ás tevékenységek		
Fejlesztési tevékenységek 1. A törvényhozó és végrehajtó hatalom feladatainak feltérképezése. 2. A tömegtájékoztatás jelentősége és eszközeinek megismerése. 3. Az információátadás torzulása a nyilvánosságban, a tény és a vélemény közötti különbségek meghatározása. Fejlesztési ismeretek 1. Demokratikus alapelvek. Állampolgári jogok és kötelességek. 2. Magyarország politikai intézményei. 3. Az állam feladatai (a belső rend, közrend védelme – rendőrség, honvédelem, igazságszolgáltatás – ügyészség, bíróság,		

művelődésügy, köznevelés, egészségügyi ellátás).

4. A média és a nyilvánosság szerepe (televízió, rádió, internet).
5. A tömegtájékoztatáshoz kapcsolódó előnyök meghatározása.

Tanulói tevékenység

1. Információgyűjtés és csoportosítás az állampolgári jogok és kötelezettségek területén (jelölt, választás, pártok szerepe, képviselet).
2. Látogatás a Parlamentben, polgármesteri hivatalban.
3. Helyi önkormányzat, okmányiroda felkeresése, okmányok igénylésének gyakorlása, okmányok csoportosítása.
4. Szituációs játék (ügyintézés, tárgyalás, vita, sajtókonferencia, riportkészítés).
5. Híradó megtekintése – beszélgetés a tanulócsoport számára könnyen érthető hírekről .
6. Napi újságcikkekhez kapcsolódó szövegértési feladatok megoldása.
7. A közösségi portálokon való jelenlét – beszélgetés az alkalmazás előnyeiről és hátrányairól.
8. Kérdőívek, kérvények kitöltése.
9. Tablókészítés. Kooperatív technikák alkalmazása.

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek

1. Merlegelő gondolkodás.
2. Kauzális gondolkodás.
3. Értékazonosulás, értékválasztás.

Fogalmak	Államforma, köztársaság, királyság, demokrácia, demokratikus alapelvek, jelölt, jelöltállítás, választás, párt, kormány, törvényszék, Parlament, híradó, média, vélemény, tény, közösségi portál, személyes adatok, állampolgári jogok és kötelezettségek, házasság, család, okmány, irat, űrlap, anyakönyv, igazolvány.	
Témakör	3. Pénzügyi és gazdasági kultúra	óraszám 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. A tudatos pénzhasználat – a pénzügyi kultúra fejlesztése. 2. Felelősségérzet a közvetlen környezet és a jövő iránt.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		

Fejlesztési tevékenyégek

1. A bevételek és kiadások modellezése havi lebontásban.
2. A pénz szerepe az emberek életében – historikus szemléletű tabló készítése.
3. Különböző fizetési módok modellezése.
4. A pénzromláshoz kapcsolódó adatok gyűjtése.
5. A hitel és a visszaadott kölcsön összegének összehasonlítása.

Fejlesztési ismeretek

1. Állami bevételek (adók), állami kiadások (az állami intézmények fenntartása).
2. A jövedelem szerepe a családban (bevételek és kiadások, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz).
3. A pénz és formái (érme és bankjegy, virtuális pénz, bankkártya, árfolyam, infláció).
4. Pénzintézetek és tevékenységük (bank, biztosító, hitel, kamat, tőke).
5. Vállalkozói alapismeretek.

Tanulói tevékenység

1. A bevételtípusok megkülönböztetése, példákon keresztül (naplóvezetés).
2. A megtakarítás és hitel – egyszerű gyakorlati példákon keresztül.
3. Családi költségvetés készítése, a rezsiköltségek összehasonlítása a háztartás kiadásainak tükrében (statisztikai adatok gyűjtése,

felhasználása, elemzése, következtetések levonása).

4. A magyar fizetőeszközhöz kötődő bankjegyek és érmék megkülönböztetése játékpénzek felhasználásával.
5. A különböző pénzek átváltása – a legegyszerűbb számítások szintjén.
6. A bankok szerepe az emberek életében – információgyűjtés a hitelről.
7. Vállalkozói formák számbavétele, a vállalkozás működésének összetevői – elemi információk gyűjtése a témában.

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek.

1. mérlegelő gondolkodás,
2. életvezetési képesség,
3. problémamegoldó gondolkodás.

Fogalmak	Jövedelem, bevétel, kiadás, megtakarítás, rezsi, hitel, zsebpénz, pénz, bankjegy, érme, pénzromlás, biztosító, bank, bankkártya, hitel, részlet, törlesztés, árfolyam, kamat, tőke, vállalkozás.

Összegzett tanulási eredmények az évfolyam végén	A tanuló tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban, tud a világháló közösségi portáljain való részvétel lehetőségeiről, ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében, fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya felépítésének tükrében.

ÉNEK-ZENE

A művészi tevékenység, a művészetek hatása semmivel nem pótolható szerepet játszik személyiségünk fejlődésében, az ízlés, a kreativitás, az érzések árnyalt kifejezésének fejlesztésében. A műalkotások által közvetített magatartásminták elsajátítása a kulturális közösség fennmaradásának biztosítéka, az egyén szocializációjának döntő mozzanata. A kultúra értékeinek megismerése közös élményanyaggal szolgálja az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti nevelés segítséget nyújt a tanulóknak abban, hogy felismerjék, becsüljék a kultúra értékeit. Hozzájárul a nemzeti azonosságtudat kialakításához.

Az ének-zenei nevelés fő célja az ének megszerettetése, a zene világának megismertetése és élményt adó megértetése. Ennek eszköze, a zenei élmény személyiség- és közösségformáló erejével, pedagógiai jelentőségével jóval túlmutat a zenélés tevékenységén. A tanítás célja a zeneértő és zeneérző képességek fejlesztése, a szellemi és lelki tulajdonságok gyarapítása, a fantázia, az érzékenység fokozása a zenei élmények segítségével. A közös együttes élmény megteremtése segítségével a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája valósulhat meg.

Ének-zenei oktatásunk jellemzője az értékközvetítés és az értékőrzés, a Kodály-módszer segítségével. E módszer teljes embert fejlesztő pedagógia, melynek középpontjában az európai műveltségű, a magyar nemzeti hagyományt őrző, nyitott, kreatív, közösségi ember áll. Zenei örökségünk bemutatásával, tanításával erősítjük tanulóink pozitív attitűdjét, kötődését saját népe és kultúrája értékeihez, a szülőföld, a haza és a nemzet fogalmának kialakítását.

A zenei reprodukció témakörében a pedagógus feladata az éneklés különböző formáinak (hangszerkíséretes éneklés, egy- és többszólamú éneklés) megismertetése, hallás utáni daltanítással magyar és külföldi népzenei anyag bemutatása, aktív énekléssel maradandó élmények nyújtása, az énekes és hangszeres improvizáció, az alkotó és önkifejező tevékenység fejlesztése, valamint a felismerő kottaolvasás elemeinek (relatív szolmizáció, kézjelek, ritmikai és dallami összetevők) tanítása. A zenei befogadás témakörében a zeneművekben való tájékozódást segítő kompetenciák (emlékezet, zenei fantázia, koncentráció) fejlesztése és a zenehallgatás anyagának az újszerű médiatartalmak felhasználásával is történő bemutatása, ismertetése.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára a tanításban minden elem az ének-zenei élményekhez, tevékenységekhez kapcsolódik. A tanórákon kiemelt cél az élőzenére épülő befogadói élmények megteremtése. E cél elérése érdekében az éneklés, az aktív zenélés változatos formáit szerepeltethetjük. Az aktív zenélés mint csapatmunka, mint közösségi élmény, nagy segítséget nyújt a hátrányos szociokulturális státusz leküzdésében, az eredményes társadalmi integrációban, a fogyatékosságból eredő hátrányok csökkentésében. A sikeres énekórai munka segíti a belső kontroll erősítését, az önbizalom fejlesztését, a lelki egészség biztosítását.

Az oktatás fontos részét képezi a zene és a mozgás összekapcsolása, a néptánc oktatása, valamint a kultúrát közvetítő intézmények bevonásával a koncertpedagógia lehetőségeinek kihasználása. Az

egyéni különbségek figyelembe vételének fontos területe a tehetséggondozás, melynek célja a kiemelkedő teljesítményre képes tanulók segítése, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el.

5–6. évfolyam

Az alapozó szakasz (5–6. évfolyam) oktató-nevelő munkája során a tanulói tevékenységek középpontjába az alapkészségek megerősítése, a tudásgyarapítás, az egyéni adottságok megismerésén alapuló önismeret fejlesztése kerül. A tantárgyi tartalmakat, tevékenységeket, feladatokat a fejlődés egyéni üteméhez igazítjuk.
Az ének-zenei oktatás hangsúlyozott célja ebben a szakaszban az énekes és zenehallgatási kultúra továbbfejlesztése, a zenei műveltség alapozása, a zenei ízlés formálása.
A dalokon, zenéken keresztül a pozitív erkölcsi tapasztalatok bemutatásával erősítjük tanulóink felelősségtudatának kialakítását, igazságérzetük kibontakoztatását, fejlesztjük az együttérzés, segítőkészség, kötelességtudat, önfegyelem készségét. A nemzeti öntudat, hazafias nevelés terén erősítjük tanulóink pozitív attitűdjét egyrészt önmagukhoz, másrészt szűkebb és tágabb környezetükhöz is. Tantárgyunk tananyagának megismerése során, a művelődési, kulturális értékek elsajátításával tudatosul a nemzeti összetartozás érzése. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztésében a tantárgy szerepe a megfelelő személyiség- és közösségfejlesztés. Az éntudat, énkép, önismeret fejlesztése, a társadalmi beilleszkedést segítő belső kontroll erősítése, önbizalom-fejlesztés megvalósul a sikeres énekórai munka segítségével. A családi életre nevelést a harmonikus családi minták és erkölcsi normák közvetítésével, a népdalok, népszokások ismeretével segítjük. Az egészséges és tudatos életmód kialakítása kiemelt feladatát, a mozgáskultúra, mozgáskoordináció erősítését a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével segíti a rendszeres ének-zenei munka. Az önkéntesség terén különös jelentőségű az együtt érző, segítőkész magatartás, a szociális érzékenység fejlesztése, az együttműködés képességének alakítása, az ének-zenei oktatás szociálpedagógiai hatásának felhasználása. A helyes szokásrend kialakítása, a környezet megfigyelése, következtetések levonása, a természeti és épített környezet iránti szeretet igényének erősítése kapcsolódik a népdalok által közvetített értékrend megismeréséhez. Az esztétikai-művészeti tudatosságot és kifejezőképességet ebben a szakaszban a divergens problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás fejlesztése segíti. Fontos a megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés.
A tantárgy sajátos fejlesztési céljai közé tartozik a tantervben meghatározott zenei anyag megszólaltatása egyszólamú énekléssel, alkalmanként hangszeres kísérettel, a kánonéneklés gyakorlása, a ritmushangszerek használata, éneklés ritmushangszeres kíséretekkel is. Magyar népdalok, történeti énekek, más népek dalainak tanulása és a hallás utáni daltanulás kiemelt feladat.
Feladat a zenei írás-olvasás, a zenei kódrendszer alapelemeinek gyakorlása. Ritmikai, dallami és formai elemek tanulása, egyre szilárdabb ismeretek a kottaíráshoz- és olvasáshoz szükséges elméleti alapok terén, a zenei ismeretek tudatosítása, a formaérzék fejlesztése. Az alkotó- és önkifejező tevékenység erősítését szolgálja a kötetlen és kötött énekes, hangszeres játékok, megszólalások gyakorlása, az énekes és hangszeres improvizációk megvalósítása.
Enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára kiemelt szerepe van a zenei befogadáshoz szükséges képességek erősítésének, a zeneművekben való tájékozódást segítő zenei képességek (emlékezet, koncentráció, fantázia) fejlesztésének, a belső hallás képességének az egyénhez igazított legoptimálisabb erősítésének változatos és játékos gyakorlatok segítségével. A hatékony, önálló tanulás céljából támogatnunk kell tanulóinkat abban, hogy az énekórákon is legyenek képesek felismerni az új ismeret elsajátításának módját, tudjanak segítséget, tanácsot kérni, legyenek képesek közös munkában, csoportban dolgozni.

A tudatos, irányított zenehallgatás gyakorlása után és közben lehetőséget kell teremteni hangverseny-látogatások, első hangverseny-élmények megszerzésére.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Zenei produkció</td><td>óraszám: 72 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az éneklési kultúra fejlesztése, dalok tanulása, dalkincsbővítés, közös és egyéni éneklések. Az élményekből fakadó éneklési kedv fejlesztése.
Az értelmi és érzelmi kifejezés gazdagságának erősítése.
A tanulók egyéni képességeik szerinti részvételének bátorítása a közös éneklésben, daltanulásban.
Az énekhang tisztaságának, éneklési kedv bátorságának megőrzése.
Tapasztalatok erősítése a kánonéneklésben, tanári segítséggel, szólamcserékkel is.
Személyiségfejlesztés, közösségépítés az éneklés segítségével.
Zenei ízlés fejlesztése.
A kombinációs és asszociációs képességek fejlesztése a különféle zenei kifejezőeszközök felhasználásával.
A ritmikai, dallami, tempóbeli, dinamikai, formai és a szövegből kiinduló variáló- és rögtönzőkészség fejlesztése.
A kreativitás fejlesztése a tanult zenei formák keretei között.
A formaalkotás fejlesztése, gyakorlatok egyszerű népzenei és műzenei formák mintájára.
Egyre nagyobb önállóság a kottaírás-olvasás, másolás terén.
Érzelmi átélés, ráhangolódás, odafordulás, beleélés erősítése.
Dalok közötti kapcsolatteremtés.
Megfigyelés, felismerés, bevésés, azonosítás, csoportosítás, összehasonlítás, rendezés fejlesztése.
Cselekvéses, perceptív, fogalomalkotó, analógiás, algoritmizált és logikus gondolkodás fejlesztése.
Koncentráció, figyelem fejlesztése.
Érzelmi-akarati beállítódás, alkotó képzelet, zenei fantázia fejlesztése.
Auditív és téri tájékozódás fejlesztése.
Összefüggések felismerése, alkalmazása.
Hangzás – név – jel kapcsolat erősítése.
Auditív és motoros kapcsolat fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. ÉNEKLÉS
Ünnepek dalai, jeles napok dalai.
Magyar történelmi dallamok.
Rokon népek dalai.
Megzenésített versek.
Régi stílusú magyar népdalok.
Új stílusú magyar népdalok.
Kánonok.
Más népek dalai.</td><td colspan="2">Törekvés a kifejező, bátor, tiszta éneklésre, az értelmes szövegkezelésre, a szép éneklés szabályainak tudatosítására.
Érzelmi azonosulás a dalok hangulatával, tartalmával, megfelelő tempó és hangerő választása a dalok előadásához.
Örömteli és szorongásmentes éneklés.
A tanult dalokból minél több előadása, közös és egyéni, átélt, a tartalomnak megfelelő énekléssel.
Dalok felismerése ritmus-, dallam- vagy szövegmotívumaik alapján. Könnyű zenetörténeti dallamok, meghallgatott zeneművek témáinak éneklése, olvasógyakorlatok, énekes játékok.</td></tr>
</table>

	Részvétel a különféle énekes játékokban, gyakorlatokban. A tanult dalok csoportosítása, adott szempontok alapján. Kedvenc dalok választása. Dalcsokor összeállítása a kedvelt dalokból.
1.2. GENERATÍV KREATÍV ZENEI TEVÉKENYSÉG Énekes rögtönzések. Hangszeres rögtönzések. Egyszerű zenei formák használata a rögtönzések folyamán. Ritmusjátékok, dalkíséretek szabad és kötött formákban. Tempó- és dinamikai játékok, gyakorlatok. Hangulatok, érzelmi állapotok kifejezése hangszeres és énekes formákban. A zenei összetevők megjelenítése mozgásos formákban.	Aktív részvétel dallamok alkotásában szabad és kötött formákban. Ritmuszenekar megszólaltatása 2-3 szólamban, szabad és kötött formákban. Dalkíséretek létrehozása szabad és kötött formákban. Ritmuskártyák megszólaltatása, rendezése. Részvétel a ritmusdominó, ritmusmemória, a dallamlánc, zenei kérdés-válasz játékokban. Kották kiegészítése. Adott ritmushoz és dallamhoz változatok írása. A zenei élmények mozgásos és rajzos formákban történő kifejezése.
1.3. FELISMERŐ KOTTAOLVASÁS Új ritmusértékek Kottaírás a pótvonal használatával. A kvintváltás fogalma. A hajlítás fogalma, jelölése. Dallamok utószolmizálása.	Szilárd ismeretek kialakítása a tanult ritmusokról. Ritmusok felismerése és hangoztatása. A hangsúlyviszonyok érzékeltetése a ritmusgyakorlatokban. Többszólamú ritmusgyakorlatok megszólaltatása, tájékozódás a szólamok között. Szilárd ismeretek kialakítása a szolmizációs hangokról, elhelyezkedésükről, kézjeleikről. Dallamok, dalrészletek utószolmizálása. Pótvonal használata a kottaírásban.
Fogalmak	Kifejező éneklés. Jeles nap. Katonadal, magyar történelmi dallam. Régi és új stílus. Ritmuszenekar. Dalkíséret. Ritmuslánc, dallamlánc. Zenei kérdés, zenei válasz. Ritmikus mozgás, szabad mozgás. Szinkópa, éles ritmus, nyújtott ritmus. Egész hang és szünet. Pótvonal. Kvintváltás. Hajlítás. Utószolmizálás.

Témakör	2. Zenei befogadás	óraszám: 72 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A zenei befogadást elősegítő képességek megszilárdítása. A koncentráció, a zenei memória, a zenei fantázia, a zenei történéseket megelőlegező képességek fejlesztése, erősítése. A belső hallás tudatosítása. A zenei hallás fejlesztése, az irányított figyelem alkalmazásának gyakorlása. Az irányított figyelmű zenehallgatás erősítése, zeneművek elemzése, adott megfigyelési szempontok segítségével. A hangszínhallás fejlesztése. Figyelem irányultságának és intenzitásának a fejlesztése. Figyelem, felismerés, összehasonlítás, azonosítás folyamatának erősítése. Hangzás – név – jel kapcsolat erősítése. Auditív és motoros kapcsolat fejlesztése. Analógiás, cselekvéses és fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése. Észlelés, figyelem, emlékezet fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek

2.1. BEFOGADÓI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE A zenei hallás és a zenei memória fejlesztése. Gyakorlatok a zenei fantázia erősítésére. Zenei hangzások elemzése, felismerése. Zenei karakterek megfigyelése. A tanult népdalok zenei elemzése, csoportosítása. Történetek, érzések, élmények, hangulatok kifejezése zenei eszközök segítségével.	Gyakorlatok a zenei fantázia és a belső hallás fejlesztésére. Ritmusok, ütemfajták, dallammotívumok felismerése kézjelről, színes kottáról, betűkottáról, kottaképről. Konszonáns és disszonáns hangzások felismerése, elemzése. Népdalok elemzése, dallamsorok összehasonlítása, jelölése. Dalok felismerése zenei részlet alapján. Dallamsorok összehasonlítása, elemzése, jelölése.
2.2. ZENEHALLGATÁS Ismerkedés klasszikus zenetörténeti korszakokkal, zeneszerzőkkel. Különféle műzenei formák és műfajok megismerése. Hangszerek, zenekarok, kórusok hangja, hangzása. A tanult dalok feldolgozásai, különböző zenei stílusokban. Történelmi zenék hallgatása. A rokon népek zenéje, hangszerei. Más népek hangszeres zenéje. Hangverseny-látogatások, hangverseny-élmények.	Egyre hosszabb idejű zenei részletek, klasszikus zeneművek irányított figyelmű meghallgatása, elemzése. A zenehallgatás tanult szabályainak betartása. A többször hallott, meghallgatott zenei részletek felismerése. Tájékozódás a meghallgatott zeneművek formája, műfaja terén. Ismerkedés híres zeneszerzők életének fontos eseményeivel. Hangszerek hangjának felismerése, több hangszer egyidejű hangzásának felismerése. Kórusok hangjának, hangzásának megfigyelése. Vokális és instrumentális hangszínek megkülönböztetése, felismerése. A szülőföld zenéjének megismerése mellett ismerkedés a rokon népek zenéjével, valamint más népek zenei kultúrájának, jellegzetes hangszereinek, zenekarainak hangjával, hangzásával. A magyar történelemhez kapcsolódó dallamok, hangszerek megismerése. A tanult magyar történelmi dallamokhoz, énekekhez kapcsolódó zenei részletek, történeti hangszerek hangjának hallgatása. A helyi lehetőségek szerint részvétel hangversenyen, élő zenei bemutatásokon. Zenei jellegzetességek megfigyelése, zenei élmények kifejezése szóban, rajzban, mozgással. Összefüggések felismerése.
Fogalmak	Dallamsor, népdal, elemzés. Zenei karakter. Zenetörténeti kor, korszak. Vonós hangszer, fúvós hangszer, hangszercsalád. Népi hangszer, népi zenekar. Néptánc. Zeneszerző. Keretes szerkezet, visszatérő szerkezet, rondóforma. Szimfónia, vonósnégyes. Hangverseny, élő zene.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus első évfolyamának végére (5.)	Törekvés a kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklés megőrzésére. Törekvés az éneklési kedv és énekbátorság szinten maradására. Új ismeretek szerzése a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Képesség hallás utáni daltanulásra, esetenként kottából történő daltanulással kiegészítve segítséggel. Kánonéneklés tanári segítséggel.

	A zenei kreativitás, zenei fantázia fejlődése. Törekvés a zene belső lényegének megértésére. Ritmikai-dallami ismereteik bővülése Törekvés a fokozott önállóságra a különféle kották használatában. A zenei hallás, a zenei memória, a zenei figyelem, a belső hallás, a muzikalitás fejlődése. Részvétel a tanult népdalok elemzésében. Képesség ismeretek összekapcsolására az ének-zenei, valamint az irodalmi, történelmi, földrajzi tanulmányok egy-egy témakörében. A többször hallott hangok, hangzások felismerése. A tanult hangszerek, kórusok hangjának, hangzásának felismerése. Zenei részletek irányított figyelmű hallgatása. Ismeretek szerzése zenetörténeti korokról, zenei műfajokról, zeneszerzők életéről, munkásságáról. Nyitottság a zenei élmények befogadására.
Összegzett tanulási eredmények a ciklus második évfolyamának végére (6.)	A kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklés megőrzése. Az éneklési kedv és énekbátorság szinten maradása. Új ismeretek szerzése a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Képesség hallás utáni daltanulásra, esetenként kottából történő daltanulással kiegészítve. Kánonéneklés tanári segítséggel. A zenei kreativitás, zenei fantázia fejlődése. Törekvés a zene belső lényegének megértésére. Ritmikai-dallami ismereteik megszilárdulása. Fokozott önállóság a különféle kották használatában. A zenei hallás, a zenei memória, a zenei figyelem, a belső hallás, a muzikalitás fejlődése. Részvétel a tanult népdalok elemzésében. Képesség ismeretek összekapcsolására az ének-zenei, valamint az irodalmi, történelmi, földrajzi tanulmányok egy-egy témakörében. A többször hallott hangok, hangzások felismerése. A meghallgatott hangszerek, kórusok hangjának, hangzásának felismerése. Zenei részletek irányított figyelmű hallgatása. Ismeretek szerzése zenetörténeti korokról, zenei műfajokról, zeneszerzők életéről, munkásságáról. Nyitottság a zenei élmények befogadására.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon a tanulók tudásgyarapítását a gondolkodási funkciók különböző sérülésének fokozott figyelembe vételével kell elérni. Célunk tanulóink felkészítése az önálló munkavégzésre, a társadalmi beilleszkedésre. E szakasz feladata a tanulók tanulási és társas motivációinak, önbizalmának növelése, az önismeret fejlesztése.
Az ének-zene tantárgy fő szerepe ebben a szakaszban az örömteli éneklési kedv megőrzésében, a közös éneklés anyagának gyarapításában, a nemzeti zenekultúra értékeinek megbecsültetésében

jelentkezik. A dalok, zenék megismerése által a tanulók erkölcsi érzékének kibontakoztatása, társadalmi beilleszkedésük segítése valósulhat meg.

A hazafias nevelésben szerepünk a nemzeti öntudat fejlesztése, a magyar népi kultúra, népzene, néphagyományok megismertetése, a kötődés erősítése szülőföldünkhöz, hazánkhoz. Közösségi tevékenységgel, az ünnepek, társadalmi események aktív részvételével erősítsük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzését. Más népek kultúrájának megismerése, nyitottság más népek kultúrája iránt segíti tanulóinkat saját kultúrájuk megbecsülésében, világképük, szemléletmódjuk fejlődésében is. Énekórai tevékenységünkkel alakítjuk a tanulók attitűdjét önmagukhoz, szűkebb és tágabb környezetükhöz, a történelmi múlthoz.

A sikeres társadalmi beilleszkedést segítő személyiségjegyek erősítése, a megfelelő önismeret kialakítása, az önbizalom-fejlesztés megvalósul az énekórai munka segítségével.

A szokások, hagyományok megismerésével az erkölcsi normák közvetítése fontos szerepet biztosít a felelős párkapcsolatok kialakításában, az egymásrautaltság, lelki közösség szerepének megismerésében, a családi konfliktusok kezelésében. Kiemelt feladat az önálló életvezetésre történő felkészítés.

A segítőkész magatartás, az együttműködés, a problémamegoldás, az önkéntes feladatvállalás képességének alakítását segíti az énekórákon megvalósuló közösségi munka, a közösségi érzések erősítése.

A helyes szokásrend kialakítása, a környezet megfigyelése, következtetések levonása, a természeti környezet ápolása tantárgyunk feladatát is jelenti.

Fontos szerepünk, hogy tanulóink értsék a médiumok nyelvét. Ismerjék a zenehallgatási, művelődési lehetőségeket, de tudatosuljon bennük a veszélyforrások felismerése, a választás, válogatás fontosságának ismerete is.

Énekórai munkánkkal segíthetjük tanulóinkat abban, hogy megtalálják helyüket a családi és társadalmi munkamegosztásban, felkészüljenek a közügyekben való aktív részvételre. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartási képességek fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést.

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség a dalokban, zenékben megjelenő gondolatok, érzések, élmények kifejezését jelenti, művészeti módszerek, technikák alkalmazásával. Az énekórákon megvalósuló rendszeres művészeti tevékenység fontos szerepet játszik a lelki egészség erősítésében, a személyiség- és közösségfejlesztésben.

A tantárgy sajátos fejlesztési célja a tantervben meghatározott zenei anyag megszólaltatása egyszólamú énekléssel, alkalmanként hangszeres kísérettel, a kánonéneklés gyakorlása, éneklés ritmushangszeres kíséretekkel.

Az alkotó- és önkifejező tevékenység erősítése érdekében alkalmat kell teremteni a kötetlen és kötött énekes, hangszeres játékok, megszólalások gyakorlására, lehetőséget teremteni az énekes és hangszeres improvizációkra. A kreatív zenei játékok, gyakorlatok az infotechnológia használatával is folynak.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében fokozott figyelmet kell fordítani, és gyakorlási lehetőséget teremteni a zenei írás-olvasás, a zenei kódrendszer alapelemeinek gyakorlására, a ritmikai, dallami és formai elemek rendszerezésére, a kottaíráshoz- és olvasáshoz szükséges elméleti alapok kialakítására.

A zenei befogadáshoz szükséges képességek fejlesztése: a zeneművekben való tájékozódást segítő zenei képességek (emlékezet, koncentráció, fantázia) erősítése a tudatos, irányított zenehallgatás mellett, és az önálló zenehallgatás gyakorlása során is történik. Hangverseny-látogatások, hangverseny-élmények megteremtésére is lehetőséget kell teremteni.

Témakör	1. Zenei produkció	óraszám: 36 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az éneklési kultúra megőrzése, dalkincsbővítés, közös és egyéni éneklések. Az élményekből fakadó éneklési kedv megőrzése. Muzikalitás, zenei hallás, zenei ízlés fejlesztése. A tapasztalatok bővítése a kánonéneklésben, tanári segítséggel, szólamcserékkel is. Személyiségfejlesztés, közösségépítés az éneklés segítségével. A rögtönzés fejlesztése énekes és hangszeres formákban is. A ritmikai, dallami, tempóbeli, dinamikai, formai, és a szövegből kiinduló variáló- és rögtönzőkészség fejlesztése. A formaalkotás fejlesztése, gyakorlatok egyszerű népzenei és műzenei formák mintájára. Az eddig tanult ritmikai és dallami ismeretek összefoglalása, rendszerezése. Érzelmi átélés, ráhangolódás, beleélés, tolerancia, empátia erősítése. Dalok közötti kapcsolatteremtés. Megfigyelés, felismerés, bevésés, azonosítás, csoportosítás, összehasonlítás, rendezés fejlesztése. Cselekvéses, fogalomalkotó, analógiás gondolkodás fejlesztése. Algoritmizált, problémamegoldó, kauzális és logikus gondolkodás fejlesztése. A kombinációs és asszociációs képességek fejlesztése. Kreativitás- és figyelemfejlesztés, érzelmi-akarati beállítódás erősítése. Zenei fantázia, alkotó képzelet fejlesztése. Együttes élményben való részvétel. Auditív és téri tájékozódás fejlesztése. Megismerés, figyelem, emlékezet fejlesztése.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1. ÉNEKLÉS Jeles napok dalai. Himnuszok. Régi stílusú népdalok. Új stílusú népdalok. Magyar tájak dalai. Népies műdalok. Más népek dalai. Ballagási dalok.	Törekvés egységes, szép éneklésre csoportban. A szép éneklés szabályainak betartása. A közös dalrepertoár bővítése újabb dalokkal. Hangulatos, jókedvű éneklés. A szép éneklés tanult szabályainak tudatos használata. Érzelmi azonosulás a dalok hangulatával, tartalmával. Az értelmi és érzelmi kifejezés gazdagságának gyakorlása. Aktív részvétel a különféle énekes gyakorlatokban. A tanult dalok felismerése jellemző motívumaik alapján. A tanult dalok csoportosítása adott szempontok alapján. Kedvenc dalok választása. Dalcsokor összeállítása kedvelt dalokból. Aktív részvétel a ballagási dalok éneklésében.
1.2. GENERATÍV KREATÍV ZENEI TEVÉKENYSÉG Énekes rögtönzések. Hangszeres rögtönzések. Szabad és kötött gyakorlatok a tanult ritmikai és dallami elemek felhasználásával. Egyéni és csoportos rögtönzések a dallami és ritmikai többszólamúság erősítésére. Tempó- és dinamikai játékok, gyakorlatok.	Könnyű zenetörténeti dallamok, meghallgatott zeneművek témáinak éneklése, olvasógyakorlatok, énekes játékok. Ritmusjáték változó ütemekben. Dalkíséretek szabad és kötött formákban. Ritmus- és dallamalkotások. Ritmuszenekar 2-3 szólamban is. Ritmuslánc, dallamlánc, zenei kérdés-válasz.

A zenei összetevők megjelenítése mozgásos formákban. Zenei rögtönzések számítógép segítségével is.	Kották kiegészítése. Ritmushoz, dallamhoz változatok alkotása. Számítógép használat, zenei rögtönzések, játékok a számítógép, az informatikai technika felhasználásával is. A zenei élmények kifejezése rajzos és mozgásos formákban is.
1.3. FELISMERŐ KOTTAOLVASÁS Új ritmusérték tanulása. Olvasógyakorlatok. Az eddigi kottaírási-olvasási ismeretek erősítése, megszilárdítása.	Új ritmusérték megismerése, használata a ritmusgyakorlatokban. Ritmusok felismerése és hangoztatása. Ritmusgyakorlatok változó ütemekben. Dallamok éneklése és lejegyzése a tanult kottarendszerekben. Dallamok, dalrészletek utószolmizálása, olvasógyakorlatok éneklése.
Fogalmak	Régi stílus, új stílus. Daljáték. Népzenei dialektus. Népies műdal. Ballagási dal. Változó ütem. Ritmuszenekar. Zenei kérdés, zenei válasz. Ritmus- és dallamváltozat. Ritmikus mozgás, szabad mozgás. Tizenhatod ritmus. Olvasógyakorlat.

Témakör	2. Zenei befogadás	óraszám: 36 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A zenei befogadást elősegítő képességek megszilárdítása. A koncentráció, a zenei memória, a zenei fantázia, a zenei történéseket megelőlegező képességek használata. A belső hallás tudatosítása. A zenei esztétikai érzék, a zenei ízlés fejlesztése, a zenei élmény átélése. Ráismerés, rögzítés, aktív befogadás képességének fejlesztése. Összetartozás, általánosítás, összefüggések felismerése. Auditív és motoros kapcsolat erősítése. Rögzítés, zenei befogadás, átélés, beleélés, figyelem, észlelés, emlékezet fejlesztése. Hangszínhallás fejlesztése. Auditív emlékezet, alkotó és reproduktív képzelet fejlesztése. Általánosítás, képzettársítás, összehasonlítás, azonosítás, konkretizálás képességének erősítése. Algoritmizált, analógiás, fogalomalkotó és cselekvéses gondolkodás fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. BEFOGADÓI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE A zenei hallás, zenei memória, zenei fantázia használata. A belső hallás tudatos használata. Zenei karakterek kifejezése. A tanult népdalok zenei elemzése, csoportosítása. Az eddig tanult ismeretek összefoglalása, csoportosítása, gyakorlása.	Gyakorlatok a zenei fantázia, a zenei memória és a belső hallás használatára. Népdalok elemzése, dallamsorok összehasonlítása, jelölése.
2.2. ZENEHALLGATÁS Újabb zenetörténeti korszakok, zeneszerzők. Különféle műzenei formák és műfajok.	Egyre hosszabb idejű, néhány perces zenei részletek, klasszikus zeneművek irányított figyelmű meghallgatása, elemzése.

A szülőföld zenéje, eredeti népzenei felvételek és magyar zeneszerzők művei. A tanult dalok feldolgozásai, különböző zenei stílusokban. Történelmi zenék. Népies műdalok. Más népek népzenéje, hangszeres zenéje. Napjaink zenéje, stílusok, előadók, felvételek. Zenehallgatás a technikai eszközök felhasználásával. Hangverseny-látogatások, hangverseny-élmények.	Már meghallgatott, illetve ismeretlen zenei részletek hallgatása, elemzése. A zenehallgatás tanult formáinak, kereteinek megőrzése, néhány perces zenei részletek hallgatása irányított figyelemmel, megfigyelési szempontok alapján. A bemutatott zenei példák hangulatának, előadói apparátusának, zenei kifejezőeszközeinek a felismerése. A többször hallott zenei részletek megnevezése. Zeneművek felépítésének, formájának megfigyelése, elemzése, hangszerek, hangszínek megnevezése. Ismerkedés klasszikus zenei műfajokkal. Az érzések, indulatok zenei ábrázolásainak felismerése, kifejezése. A magyar történelemhez kapcsolódó dallamok, hangszerek megismerése. Magyar népi hangszerek, népi zenekarok hangjának megismerése, eredeti hangfelvételek hallgatása. Magyar zeneszerzők életének, munkásságának, műveinek megismerése. Más népek hangszereinek, zenekarainak megismerése. Napjaink zenei irányzatai (jazz, populáris zene, alkalmazott zenék), zenei példák hallgatása. Az infotechnika megismerése, alkalmazása a zenehallgatás keretei között. Tájékozódás a meghallgatott zeneművek formája, műfaja terén. Ismerkedés híres zeneszerzők életének fontos eseményeivel. A helyi lehetőségek szerint részvétel hangversenyen, élő zenei bemutatásokon. Közvetlen hangverseny-élmények szerzése. Zenei jellegzetességek megfigyelése, zenei élmények befogadása, kifejezése, megfogalmazása.
Fogalmak	Népdalelemzés. Régi stílus, új stílus. Zenei karakter. Zenetörténeti kor, korszak. Zeneszerző. Népi hangszer, népi zenekar. Népies műzene. Daljáték. Jazz, populáris zene, alkalmazott zeneművészet. Hangverseny, élő zene.
Összegzett tanulási eredmények a hetedik évfolyam végére	Zenei hallgatóvá válás. Hangszín hallás fejlesztés. (hangszerek, kórusok hangjainak különbsége, hangszíneinek felismerése) A kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklés megőrzése. Az éneklési kedv és énekbátorság szinten maradása. Ismeretek szerzése a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Hallás utáni daltanulás, esetenként kottából történő daltanulással kiegészítve. Kánonéneklés tanári segítséggel. Aktív részvétel a rögtönzéses játékokban, gyakorlatokban. Biztonságos tájékozódás a vonalrendszerben, dallamok írása, olvasása, másolása fokozott önállósággal. Népdalok elemzése, jelölése.

	A többször hallgatott zenei részletek felismerése, elemzése. A szülőföld zenéjének ismerete, érdeklődés a szülőföld, a lakóhely zenei értékei iránt. Ismerkedés korunk zenei irányzataival (jazz, populáris és alkalmazott zenék). Érzelmek, hangulatok megfigyelése, azok kifejezése különféle formákban. Az esztétikai érzék, a zenei ízlés fejlődése.
Összegzett tanulási eredmények a nyolcadik évfolyam végére	Zenei hallgatóvá válás. Hangszín hallás fejlesztés. (hangszerek, kórusok hangjainak különbsége, hangszíneinek felismerése) A kulturált, esztétikus közös és egyéni éneklés megőrzése. Az éneklési kedv és énekbátorság szinten maradása. Ismeretek szerzése a tanult dalok kapcsán (tartalom, hangulat, szerkezet). Dalcsokor összeállítása, kedvenc dalok választása. Hallás utáni daltanulás, esetenként kottából történő daltanulással kiegészítve. Kánonéneklés tanári segítséggel. A zenei kreativitás, zenei fantázia fejlődése. Aktív részvétel a rögtönzéses játékokban, gyakorlatokban. Törekvés a zene belső lényegének megértésére. Önállóságra törekvés a ritmusértékek használata és lejegyzése terén. Biztonságos tájékozódás a vonalrendszerben, dallamok írása, olvasása, másolása fokozott önállósággal. Népdalok elemzése, jelölése. A többször hallgatott zenei részletek felismerése, elemzése. A szülőföld zenéjének ismerete, érdeklődés a szülőföld, a lakóhely zenei értékei iránt. Ismerkedés korunk zenei irányzataival (jazz, populáris és alkalmazott zenék). Képesség a zenei élmény átélésére. Érzelmek, hangulatok megfigyelése, azok kifejezése különféle formákban. Az esztétikai érzék, a zenei ízlés fejlődése. Képesség kapcsolatok találására a meghallgatott zenei példák, valamint tanulmányaik, olvasmányaik, filmélményeik között.

VIZUÁLIS KULTÚRA

A vizuális kultúra tantárgy közvetlen célja az alkotás örömének, az önmegvalósításnak, a felszabadultságnak a kialakítása a tanulókban, a környező világ vizuális sokfélesége és az emberi alkotások iránti érdeklődés felkeltésével, a kézműves és művészi jellegű alkotások létrehozására, ösztönzés segítségével.

A Művészetek műveltségterület, ezen belül a vizuális kultúra célja egyrészt az ízlés, a képzelő-, és az önkifejezés képességének kialakítása a forma-, szín-, ritmusérzék kibontakoztatásával, a mozgáskoordináció, a figyelem, az emlékezet és a kooperativitás fejlesztésével, másrészt az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók hozzásegítése a látható világ értelmezéséhez, a szépség esztétikai élményének élvezetéhez.

A vizuális kultúra tantárgy a Nat és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve által megjelölt nevelési, fejlesztési feladatok megvalósítására a művészet és önkifejezés eszközeivel indirekt módon és integráltan kínál lehetőséget.

Az erkölcsi nevelés terén kitartásra és erőfeszítésre tanít a feladatok végrehajtásában, az alkotások eszmei tartalmának értelmezésével és kifejezésével. A magyar alkotók, népi kézműves- és iparművészek munkáinak megismerése és értékelése révén nemzeti azonosságtudatra ébreszti a tanulókat. Önismeret és társas kultúra fejlesztésére alkalmat kínálnak a gyermekmunkákból alkotott (akár tanórai, akár intézményi szinten), szervezett kiállítások, amelynek során lehetőség nyílik a pedagógusi értékeléssel párhuzamosan történő önértékelésre és társértékelésre. A lelki egészség megőrzése, illetve annak helyreállítása, az érzelmi intelligencia fejlesztése különösen fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében. Az érzelmi nevelés számos aspektusát foglalja magában a művelődési anyag a saját, a társak és a képzőművészek alkotásainak révén. A természeti témák alkalmat adnak a környezettudatosság erősítésére, a természeti és az ember által teremtett környezet megóvására, minden élő iránti tiszteletre.
Kiemelt általános fejlesztési feladat a tanulók megismerő és befogadó képességének fejlesztése a közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozásával, az ismeretszerzés, a tanulás, a térbeli tájékozódás és a kommunikációs képességek közvetítésével. Kreativitásuk, alkotóképességük és művészeti-esztétikai befogadó képességük élénkítése során fejlődik problémamegoldó gondolkodásuk is. Az önismeret, önértékelés, önszabályozás magasabb fejlettségi szintre emelésére szintén jó alkalmat kínálnak a rajzórák, foglalkozások.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a habilitációs rehabilitációs célú feladatokon túl a műveltségi terület lehetőségeket kínál a tehetség kibontakoztatására is. A gyakorlati, manipulációs tevékenységek élményszerűségükkel segítik az ismeretek elmélyítését és serkentik a tanulók kreativitását.
A sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók nevelésének-oktatásának valamennyi momentumát átszövi a habilitációs-rehabilitációs tevékenység, ezért van szükség arra, hogy a tantárgy által teljesíthető kiemelt habilitációs/rehabilitációs fejlesztési feladatokat leírjuk.

A képzelet, kifejezőképesség, kreativitás fejlesztésére egyik legalkalmasabb színtér a Művészetek műveltségterület. A rajz, a kézművesség és a médiaismeret tantárgyként és szabadidős foglalkozásként egyaránt változatos és széleskörű lehetőségeket kínál a figyelemkoncentráció, a tartós és szándékos figyelem és emlékezet fejlesztésére, a tevékenységek kitartó végzésének megvalósítására, a feladattartás erősítésére.
A képzőművészeti alkotások esztétikai élményt adóan támogatják a megfigyelő- és elemzőképesség megalapozását, valamint az esztétikai érzékenység készségeinek fejlesztését.
A téri, időbeli tájékozódás fejlesztése a tanulók művészeti befogadó és alkotó tevékenységeinek során egyaránt megvalósul. A kommunikációs képességek, az élmények, benyomások megfogalmazásának, kifejezésének képessége szóban és ábrázolásban egyaránt fontos rehabilitációs feladat. A finommotorika és a célszerű, tudatos eszközhasználat fejlesztése egyben a cselekvéses tanulás, ismeretszerzés eszközéül is szolgál.
A tanulók felelősségérzetének kialakítása, megerősítése maguk és környezetük iránt szociális kompetenciáik, erkölcsi tartásuk egyik legfontosabb komponense, ezért kiemelt habilitációs feladat. Az egyéni vagy közös alkotás örömének felfedezése, megélése motivációs élményként segíti az ok-okozati összefüggések, következmények felismerését, következtetések levonását.
Az önismeret, önértékelés, a társas kapcsolatok, a pozitív alkalmazkodóképesség, kapcsolatteremtő és együttműködési képesség alapját képezik a tanulásnak és a későbbi munkavégzésnek, a harmonikus, élhető felnőttkor megteremtésének.

5–6. évfolyam

A tantárgy sajátos fejlesztési célja az alsóbb évfolyamok munkájának szemléletbeli és metodikai tekintetben szerves folytatása. A szakasz fő feladata az alapkészségek megszilárdítása, eszköz szintű rajz- és kézműves-technikai tudás egyre önállóbb alkalmazása, az individuális jegyek, a saját stílus megjelenésének támogatása az alkotó és befogadó tevékenységben.

A terápiás szemlélet és gyakorlat, a cselekvéses helyzetekbe ágyazott képességfejlesztés, a kooperáció támogatása, a másokért vállalt felelősség és az igényes tárgyi-környezeti kultúra iránti igény erősítése az 5–6. évfolyamon is kiemelt feladat az esztétikai tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése érdekében. A világhírű magyar képzőművészek alkotásainak tanulmányozása nemcsak esztétikai örömöt nyújt, hanem a nemzeti azonosságtudat és a hazafiság érzését is támogatja. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztését, az önbizalom erősítését szolgálhatják a tanulói alkotások ön- és társértékelő mozzanatai.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Vizuális nyelv és technikák</td><td>óraszám:
40 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A vizuális nyelv alapelemeinek eszközszintű használata az alkotótevékenység során.
A mértani testek tulajdonságainak megtapasztaltatása.
A tanulói személyiség érzelmi és mentális gazdagítása a rajz tantárgy eszközrendszerével.
A kooperativitás fejlesztése és működtetése a közös tanulói alkotási folyamatban.
Felelősségvállalás kialakítása, erősítése a kulturált környezet megteremtéséért, illetve fenntartásáért.
Képességfejlesztési fókuszok: elemi absztrakció képessége; irányított észlelés; kompozíciós képesség; ábrázolási képesség változatos technikákkal.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">BEFOGADÁS-ALKOTÁS
1.1. Műalkotások tematikus megfigyelése, leképezése saját élmény szerint
Műalkotásokon vonalak és foltok.
Foltfestés vizes alapon – foltok.
Folthatások.
Barázdált formák.
1.2. Alkotás modell/minta alapján
Természeti formák.
Mértani testek tulajdonságai – oldalak, lapok, egyenlő, különböző.

ALKOTÁS
1.3.Szabad alkotások síkban és térben
Tárgyak ábrázolása síkban.
Különféle felületek dekoratív felhasználása.
Ritmusképzés szabályos és szabálytalan térformákból.
Kocka, téglatest csomagolása.</td><td colspan="2">Alkotás
Vonalabsztrakció alkotása.
Vonalhatár felismerése képzőművészeti alkotásokon fellelhető tónusok között.
A vonal mint a térbeliség kifejezőjének alkalmazása.
Felületritmusok létrehozása.
Halmazmetszetek létrehozása vizuális elemekből.
Szabályos és szabálytalan térformák felismerése, csoportosítása.
Műalkotások inspirációjára fekete-fehér kép készítése.
Természeti formák megfigyelése és ábrázolása.
Mértani testek ábrázolása síkban, kísérlet a térbeliség érzékeltetésére.

Befogadás
Árnyékhatások megfigyelése, értelmezése.
Mértani testek tulajdonságairól tapasztalatok szerzése – ahol a lapok találkoznak, él keletkezik.</td></tr>
</table>

		Műalkotásokon vonalak és foltok felismerése, meghatározása. Foltfestés vizes alapon – foltok kontúrozása másolás után. A folthatások tanulmányozása absztrakt képzőművészeti alkotásokon. Barázdált formák megfigyelése.
Fogalmak	Folthatár, kontúr, bizonytalan, elmosódott, folt- és színegyensúly, felület, barázda, vájat, hullámos, érdes, síkforma, térforma, szabályos, szabálytalan, lapos, domború, egyforma, egybevágó, derékszög.	
Témakör	2. Kifejezés, képzőművészet	óraszám: 40 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A pszichikus funkciók fejlesztése, az élmények, hangulatok kifejezése elemi képzőművészeti eszközökkel. „Képolvasás" képességének kialakítása és fejlesztése. Verbális kifejezőképesség, érzelmek megfogalmazásának fejlesztése. Képzőművészeti alkotások hangulati értékelése, értelmezése. *Képességfejlesztési fókuszok:* karakter alapfokú kifejezésének képessége; technikai képesség (dombormű-készítés); képolvasási képesség; asszociációs képesség; kompozíciós képesség.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
BEFOGADÁS *2.1. Tájak, emberek ábrázolása a képzőművészetben* Műalkotások – tér- és tájábrázolás. (Székely Bertalan: Egri nők; Madarász Viktor: Hunyadi László csatája; Ferenczy Károly: Október; Szőnyi István: Zebegényi temetés; Nagy István: Karám télen; Egri József: Napfelkelte). BEFOGADÁS-ALKOTÁS *2.2. Illusztrációk* Kép versekhez, meséhez (pl. A három kívánság). Mese szereplőinek megmintázása.		*Alkotás* Felismerhető figurákkal kifejező kép készítése. Pregnáns jegyeket mutató emberábrázolás. Élménykifejezés a plasztika eszközrendszerével. Karakterábrázolás néhány jellemzőjének alkalmazása. Látványszerű alkotás modell után. *Befogadás* Műalkotások megfigyelése – tér- és tájábrázolás. Műalkotások megfigyelése képtárban, múzeumban és reprodukciókon. *Befogadás-alkotás* Irodalmi élmény kifejezése a vizualitás eszközrendszerével. Mese szereplőinek megmintázása agyagból – dombormű készítése. Versekhez táj festése – közös alkotással, nagy felületen.
Fogalmak	Szelíd táj, zord táj, figyelemirányítás, hangsúlyozás, térbeliség, mozgásvázlat.	
Témakör	3. Vizuális kommunikáció	óraszám: 30 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű képi közlések megalkotási képességének kialakítása.	

	Jelenségek, képek, magyarázó ábrák elemi szintű értelmezési képességének kialakítása. Szabadkézi rajzos és montázstechnikai jártasság kialakítása. Kísérletek segítése a látványszerű ábrázolásra. *Képességfejlesztési fókuszok:* megfigyelési képesség adott szempontok szerint; alakítási készség; színkeverés képessége; térlátás; elemi térábrázolás; elemzés; vizualizáció.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
ALKOTÁS *3.1. A vizuális kommunikáció eszközei és technikái* Látványszerű ábrázolás modell után. Látványszerű ábrázolás a szerkezet feltüntetésével. BEFOGADÁS *3.2. Vizuális jelek – képolvasás, értelmezés* Alaprajz, metszet, térképrajz. BEFOGADÁS-ALKOTÁS Forgásformák. Tárgyak kereszt- és hosszmetszete.	*Alkotás* Emberalak rajzolása, festése. Természeti formák ábrázolása modell alapján, ceruzarajzzal, festéssel (falevél, gesztenye, gyümölcsök, virágok). Forgásforma rajza – szerkezet jelölésével (pl. átlátszó henger). Tárgyak két nézetének megrajzolása – segítséggel. Természeti formák ábrázolása háttérrel, környezettel – különféle technikákkal: ceruza, diópác, filctoll, vizes alapú és vízfesték, tempera. Tusrajz virágcsendéletről. *Befogadás* Formák adott szempontú megfigyelése. Bonyolultabb formák metszetének megfigyelése (pl. mákgubó, paprika). „Előtt, mögött takarás” vizuális megfigyelése. Térképrajz értelmezése. Építészeti terek (ház, templom) alaprajzának tanulmányozása, kísérlet az értelmezésre. *Befogadás-alkotás* Forgásformák megfigyelése és reprodukciója. Forgás- és szögletes formák megfigyelése, vázolása. Tárgyak kereszt-és hosszmetszetének megfigyelése, vázolása. Térkép alapján útvonal elképzelése.

Fogalmak	Csendélet, valósághű, ellipszis, szerkezeti rajz, egész, forma, részlet, szerkezet, forgásforma, kör, takarás, keresztmetszet, hosszmetszet, felülnézet, oldalnézet, oszlop, boltozat, főhajó, mellékhajó.

Témakör	4. Tárgy-és környezetkultúra	óraszám: 34 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása egyszerű tárgyak készítésében. Tájékozottság kialakítása a közvetlen környezet tárgyai forma – funkció – anyag összefüggéseinek rendszerében. Néhány egyszerű kézműves technika alapfogásainak elsajátíttatása. A tárgyalkotó folyamat algoritmizálása.	

	A tárgyalkotó folyamat lépéseinek tudatosítása, a sorrendiség fontosságának érzékeltetése. *Képességfejlesztési fókuszok:* környezettudatosság; elemzőképesség; tervezés képessége.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/Tevékenységek
BEFOGADÁS-ALKOTÁS *4.1. Munkavázlat:* A tárgy funkciójának meghatározása. Ismert anyagalakítási módok. Anyag és technika megválasztása. Kivitelezés. Díszítés. ALKOTÁS *4.2. Tárgyak értelmezése és készítése* Kerámiatárgy, ruházati kiegészítők textilből. Fonás, szövés. Használati, szórakozást szolgáló és dísztárgyak.	*Befogadás-alkotás* Precíz alkotó folyamat végig vitele. A tárgy kipróbálása a gyakorlatban. *Befogadás* Szerkezet és anyag összefüggéseinek felismerése. A funkció irányító szerepének felismerése a tárgyalkotásban. *Alkotás* Tárgyak készítése funkció, forma, anyag, szépség szempontjainak tudatos figyelembevételével. Tárgyak gyűjtése, azokról leírás készítése. Használati, szórakozást szolgáló és dísztárgyak csoportosítása funkció, forma, anyag, szépség szempontjából.

Fogalmak	Funkció, anyagalakítási mód, technika, kivitelezés, funkció, kézművesség.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 5.évfolyam	A tanuló képes – felismerhető képet készíteni, – emberalak megjelenítésére, – műalkotásokhoz érzelmeket asszociálni, – emlékezetből egyszerű rajzot készíteni, – tudatos színkeverésre temperával, vízfestékkel, – formát ábrázolni (megközelítő hasonlósággal), – egyszerű alaprajzot értelmezni, – funkció szerint csoportosítani közvetlen környezete tárgyait, – képek alapján tárgyakról rövid (szóbeli) jellemzést adni, – törekedni munkája igényes kivitelezésére, – tárgyat készíteni az általa választott technikával.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus második évének végén 6.évfolyam	A tanuló képes – ismeretek szerzésére tapasztalati úton a mértani testekről, – felismerhető képet készíteni, – emberalak szoborszerű megjelenítésére, – műalkotásokhoz érzelmeket asszociálni,

	– emlékezetből egyszerű rajzot készíteni, – tudatos színkeverésre temperával, vízfestékkel, – formát ábrázolni (megközelítő hasonlósággal), – vázlatszerű ábrát készíteni, – egyszerű alaprajzot értelmezni, – funkció szerint csoportosítani közvetlen környezete tárgyait, – képek alapján tárgyakról rövid (szóbeli) jellemzést adni, – törekedni munkája igényes kivitelezésére, – tárgyat készíteni az általa választott technikával.

7–8. évfolyam

A tantárgy célja a 7–8. évfolyamon biztos tájékozódási képesség kialakítása a vizuális élmények világában a művészeti alkotások mélyebb átélésének motivációja, a tárgyi környezet esztétikuma iránti igény és tevékenység fenntartása segítségével.

Témakör	1. Vizuális nyelv és technikák	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Vizuális kommunikációs készségek fejlesztése a befogadó és alkotótevékenységekben. Képi komponálás elméleti és gyakorlati elemeinek elsajátíttatása. Műalkotások nyújtotta élmények értő befogadásának elérése. *Képességfejlesztési fókuszok:* formaészlelés-formareprodukció; térészlelés és térrendezés képessége.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
BEFOGADÁS *1.1 A művészi kifejezés eszközei* Színek, tónusok. Sík- és térformák. Képi komponálás eszközei: fény, torzítás. Fények – Rembrandt alkotásai; Ferenczy Károly: Október; Egry József: _Napfelkelte Torzítások – Otto Dix és Kollwitz művei; Munch: A sikoly. Szimmetria és aszimmetria – Paál László, Munkácsy Mihály, Vasarely Viktor, Barcsay Jenő művei. BEFOGADÁS – ALKOTÁS *1.2. Térhatások, téri elemek* Görbe felületek és forgásformák.		*Befogadás* Vizuális minőségek alapvető differenciálása, felismerése: szín, tónus, műalkotásokon megfigyelésük. Szabályos és szabálytalan mértani formák tudatosítása. Csoportosítások: sík- és térformák. Képi komponálás eszközeinek észrevétele: figyelemvezetés, hangsúlyozás fénnyel és torzítással. Szimmetria és aszimmetria észrevétele, megkülönböztetése A mozdulat mint kompozíciós eszköz megfigyelése. *Befogadás – alkotás* Görbe felületek és forgásformák megfigyelése, reprodukciója.

ALKOTÁS *1.3. Mozgás- és térábrázolás elemei* Képalkotás mozdulatábrázolással – tetszőleges technikával. Vizuális ritmus. Makett.	*Alkotás* Képalkotás mozdulatábrázolással – tetszőleges technikával. Formaredukció alkalmazása. Grafikai technikák alkalmazásának képessége. Térrendezés szín- és formaritmussal. Szénrajz készítése – fényhatás érzékeltetésével. Makett készítése: játszótér, utcarészlet, paraszthá̋z, stb.

Fogalmak	Mértani forma, kocka, henger, hasáb, gúla, kúp, tengely, paraszthá̋z, modell, makett, torzítás, szimmetria, aszimmetria.	
Témakör	2. Kifejezés, képzőművészet	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális közlés köznapi és művészi megnyilvánulásainak megkülönböztetése. Zenei élmény vizuális kifejezése az alkotó- és befogadó tevékenységben. Jelenet ábrázolása grafikai eszközökkel. *Képességfejlesztési fókuszok:* vizuális kommunikáció átfordítása verbális kommunikációra; lényegkiemelés képessége; képalkotás képessége; műelemző gondolkodás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
ALKOTÁS *2.1. Illusztráció* Művészeti élmények megjelenítése. Jelenet ábrázolása. BEFOGADÁS – ALKOTÁS *2.2. Vizuális reflexiók zenei tartalmakra* Zenei élmény vizuális kifejezése. Haydn: Évszakok; Vivaldi: Évszakok; Smetana: Moldva; Chopin: G-moll mazurka. Beethoven: VI. Pastorale szimfónia; Mozart: G-moll szimfónia; Kis éji zene. BEFOGADÁS *2.3. Érzelmek megjelenítése a képzőművészetben* Művészeti alkotások megfigyelése az érzelmek kifejezése szempontjából – Picasso: Artista család majommal; Anyaság; Vasaló nő; Daumier: Mosónő.	*Alkotás* Művészeti élmények megjelenítése a tanult vizuális eszközökkel, pl. Toldi ábrázolása festményen vagy bábfigurával. Jelenet ábrázolása grafikai eszközökkel, pl. Nyilas Misivel kapcsolatban. Személyes élmények vizuális megjelenítése. *Befogadás - alkotás* Színviszonyok megfigyelése és befogadása. Táj festése zenére – szabad önkifejezés. Zene hatására vonal- és formakompozíció létrehozása (kréta, tus, tempera, vizes alapú festés, kevert technikák). *Befogadás* A vizuális közlés köznapi és művészi megnyilvánulásainak megkülönböztetése konkrét példákon. Legjelentősebb stílusok, művészeti alkotások felismerése / ismerete.

Fogalmak	Karakter, jellem, testfelépítés, vézna, szerény, becsületes, artista, zenemű, képzőművészeti alkotás, hangszeres zene, szimfónia.

Témakör	3. Vizuális kommunikáció	óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Képesség fejlesztése a mindennapi élet vizuális jelzéseinek értelmezésére és orientációs felhasználására. Hazafiság, nemzethez tartozás érzésének erősítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* formamegfigyelés képessége; térlátás képessége; emberalak ábrázolásának képessége (főbb vonalakban, jellegzetességek alapján); vizuális kommunikációs képesség	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
BEFOGADÁS *3.1. Jelképek* Magyar nemzeti relikviák – Szent Korona, jogar, címer, magyar zászló. BEFOGADÁS-ALKOTÁS Grafikus vázlatok; fényképezés. ALKOTÁS *3.2. Kísérlet a látvány ábrázolására* Tárgyábrázolások környezeti háttérrel. Egyszerű emberábrázolás. Mozgásvázlatok. *3.3. Álló- és mozgóképi szimbólumok* Reklámok folyóiratokban és televízióban. Logók. Plakátok.	*Befogadás* Magyar nemzeti relikviák tanulmányozása, beszélgetés a történetiségükről. Képalkotási lehetőségek ismerete. *Befogadás-alkotás* Magyar nemzeti relikviák érzelmi hatására grafikus vázlatok készítése; fényképezés. *Alkotás* Vizuális kommunikációt szolgáló emblémák, logók, magyarázó ábrák alkotása. Különös formájú tárgyak látványszerű ábrázolása (ásványok, cseppkövek, termések). Forgás- és szögletes formák ábrázolása, önárnyék és vetett árnyékhatásokkal. Nézetábrázolás képsík-rendszerben. Emberalak látványszerű ábrázolása modell után. Mozgásvázlatok készítése. Vizuális közlések, szöveg és kép együttes hatásának tanulmányozása. Reklámok tanulmányozása, elemzése – realitások és marketingfogás különbségének érzékelése konkrét példákon. Logók tervezése szabadon választott technikával. Plakáttervezés.
Fogalmak	Vetett árnyék, önárnyék, elölnézet, felülnézet, oldalnézet, arány, ásvány, kőzet, cseppkő, cseppkőbarlang, reklám.

Témakör	4. Tárgy- és környezetkultúra	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása összetettebb tárgyak készítésében. Tájékozottság kialakítása a közvetlen környezet tárgyai forma – funkció – anyag összefüggéseinek rendszerében. Néhány újabb kézműves technika alapfogásainak elsajátíttatása. A tárgyalkotó folyamat algoritmizálása. A tárgyalkotó folyamat lépéseinek tudatosítása, a sorrendiség fontosságának érzékeltetése.	

	Képességfejlesztési fókuszok: környezettudatosság; elemzőképesség; tervezés képessége.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
ALKOTÁS *4.1. Szabadon választott technikával használati és dísztárgyak alkotása* Tárgytervezés és kivitelezés: – kerámia – szövés – ékszerkészítés – nemezelés – építészeti terek modellezése *4.2. Alkotás képzeleti-érzelmi inspirációval* Egy vágyott tárgyról rajz készítése. BEFOGADÁS *4.3. A lakókörnyezet esztétikuma régen és ma* Épületek elemzése funkció és forma szempontjából. Történeti korok és modern társadalmak tárgyi környezetének tanulmányozása. BEFOGADÁS-ALKOTÁS *4.4. Zenei élmények vizuális megjelenítése* Nép- és/vagy műzenei alkotásra vizuális reflexió.		*Alkotás* A tárgyalkotó folyamat gyakorlása, a tanult ismeretek elmélyítése a gyakorlatban: Kerámia – edények készítése és igényes díszítése pecsételővel, írókával. Szövés – szádfán, kereten, szövőszéken. Ékszerkészítés – fagyöngy, kerámiagyöngy, üveggyöngy és bőr kombinációival. Nemezelés – labda, terítő, tarsoly készítése. Egyszerű tárgyak áttervezése és kivitelezése. Egyszerű téráttervezések. *Befogadás* Építészeti jellemzők – funkció és forma összefüggéseinek felismerése konkrét példákon. Környezettudatosság lehetőségeinek ismerete és saját élettérbeli lehetőségek szerinti alkalmazása. Funkció irányító szerepének felismerése konkrét példákon. Szentendrei Skanzen megtekintése – verbális és vizuális reflexiók. Szép tárgyak megtekintése – Iparművészeti Múzeum meglátogatása. (Vagy egyéb, a témához kapcsolódó múzeumlátogatás a helyi lehetőségek függvényében.) Tájékozódás a lakóhely néprajzi környezetében. Településtípusok jellemzőinek felfedezése – falu, város. *Befogadás-alkotás* Nép- és/vagy műzene hallgatása, élmények kifejezése temperafestéssel, tusrajzzal.
Fogalmak	Lakóhely, emberi szükséglet, célszerűség, hasznosság, kényelem, védelem, homlokzat, nyílászáró, puritán, luxus, társasház, panelház, felhőkarcoló, kunyhó, családi ház, irodaház, színház, templom, parlament, település, park, tér, főút, mellékutca, autópálya, felüljáró, aluljáró, népművészet, iparművészet.	
Témakör	5. Mozgóképkultúra és médiaismeret	óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése és az audiovizuális média társadalmi	

	szerepének, működési módjának tisztázása, a tudatos „médiafogyasztói” attitűd kialakítása. Kommunikációs és együttműködési készség támogatása. Az alkotásra és a művészi értékek nyitott befogadására való beállítódás. A megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességének fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* médiaszövegek értelmezése; tolerancia; empátia; önálló és kritikus attitűd kialakítása; nyitottság az információk iránt; személyes adatok védelme.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. Elemi elméleti ismeretek a média világáról A mozgókép alaptulajdonságai: ábrázolás és reprodukció. Mozgóképi szövegek értelmezése, elemi szintű feldolgozása: adathordozók, megjelenés helye, a valóságábrázoláshoz való viszony, műfaj. *5.2. A média társadalmi szerepe* Közlésmód, hatás, informálás és dokumentálás, szórakoztatás, szolgáltatás, illetve az üzleti-gazdasági funkció. Reklám. Hírműsor. *5.3. Nyomtatott médium:* Újság, képregény, fotóregény. *5.4. Az internet* – tanulás, – kinyílt a világ, – információk, – játék, – kommunikáció, – veszélyek. *5.5. Műsorelemzés – elemi szinten, saját élmények alapján*	Mozgóképi szövegek értelmezése, elemi szintű feldolgozása: adathordozók, megjelenés helye, a valóságábrázoláshoz való viszony, műfaj szerint. Művek, műsorok, illetve azok részleteinek csoportos vagy kiscsoportos megtekintése – megbeszélése, elemzése. Az ábrázolás eszközeinek tanulmányozása konkrét példákon. Projektszerű médiafigyelés és produktum készítése. Az internet kipróbálása/használatának gyakorlása: pl. gyermekek számára készült oldalak látogatása, képnézegetés/válogatás, információkeresés, ismerkedés a kommunikáció különböző formáival. Az internethasználat veszélyeinek belátása.
Fogalmak	Reklám, befolyásolás, tudatosság, adatvédelem, művészfilm, dokumentumfilm, tömegkommunikáció, média, médium, reprodukció.

Elvárható eredmények a 7. évfolyam végére	A tanuló képes
	– műalkotások kompozíciós elemeinek célzott megfigyelésére megadott szempontok segítségével, – ritmikus, szimmetrikus képet komponálni, – egyszerű makettet készíteni segítséggel,

	– két híres magyar képzőművészt megnevezni képről, – egyszerű, élmény utáni alkotás létrehozására választott technikával a tanári minta segítségével, – szabad képalkotó önkifejezésre, érzelemvilága harmonizálása érdekében, – műélmény vizuális kifejezésére, – egyszerű formák látványszerű ábrázolására, – egyszerű plakátok tervezésére és kivitelezésére tanári segítséggel, – egyszerű használati és dísztárgy tervezésére és megalkotására, – közvetlen környezet esztétikumának, rendjének fenntartására, – értékítéletet hozni természeti és mesterséges környezetének esztétikájára vonatkozóan , – a mozgóképes közlésmód elemi értelmezésére, – különbségtételre a dokumentum és a játékfilm között tanári magyarázat segítségével, – kritikával szemlélni a reklámokat, – a személyiségépítő műsorválasztásra tanári irányítással, – internetes viszonylatban ügyelni saját biztonságára, személyes adatai védelmére.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végére	A tanuló képes – műalkotások kompozíciós elemeinek célzott megfigyelésére, – ritmikus, szimmetrikus képet komponálni, – egyszerű makettet készíteni, – két híres magyar képzőművészt megnevezni, – vizuális és verbális kommunikáció megfeleltetésére,

	– egyszerű, élmény utáni alkotás létrehozására választott technikával, – szabad képalkotó önkifejezésre, érzelemvilága harmonizálása érdekében, – műélmény vizuális kifejezésére, – egyszerű formák látványszerű ábrázolására, – egyszerű plakátok tervezésére és kivitelezésére, – egyszerű használati és dísztárgy tervezésére és megalkotására, – közvetlen környezet esztétikumának, rendjének fenntartására, – értékítéletet hozni természeti és mesterséges környezetének esztétikájára vonatkozóan, – a mozgóképes közlésmód elemi értelmezésére, – különbségtételre a dokumentum és a játékfilm között, – kritikával szemlélni a reklámokat, – a személyiségépítő műsorválasztásra, internetes viszonylatban ügyelni saját biztonságára, személyes adatai védelmére.

DIGITÁLIS KULTÚRA

A 21. század iskolarendszere a nevelés-oktatás során az enyhe értelmi fogyatékos gyermekeket is felkészíti az információs kor kihívásaira. A tantárgy célja a Technológia műveltségterület elemeinek elsajátítása, készségek, képességek fejlesztése, az informatikai és digitális tudás alkalmazása más műveltségi területekben. Ennek során a megfelelő szemlélet kialakítása annak érdekében, hogy a tanulók ismereteiket hasznosítani tudják a mindennapi életben, és csökkenjen a digitális eszközök használatával a földrajzi elhelyezkedésből, a lehetőségek különbözőségéből, a fogyatékosságból eredő hátrány, növekedjenek a tanulók esélyei.

A tantárgy tanítása során a fókusz arra helyeződik, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanulót egyéni képességeinek figyelembe vételével az életvitele alakításához szükséges információkhoz és azok alkalmazásához tudjuk hozzásegíteni, továbbá olyan praktikus készségek, képességek fejlesztésére, amelyek a tárgyi ismeretszerzés mellett a tudás mindenkori frissítésének, ezzel az élethosszig tartó tanulásnak a feltételei. A nevelési-oktatási folyamatban a tanulók alapvető ismereteket szereznek a digitális technológiákról, az információszerzés jogi és etikai szabályairól. A tantárgy feladata a tanulók motiválása, érdeklődésük felkeltése és a tantárgy iránti pozitív attitűd kialakítása változatos tevékenységekkel, tapasztalati úton. A tanulók a közvetlen környezet jeleit, üzenettartalmát értelmezve és megjelenítve jutnak el az információszerzés, -feldolgozás, -tárolás és -átadás technikáinak elsajátításához – mindvégig a gyermeki kíváncsiságra építve. A tanulók

tevékenységek és a tapasztalatok megosztása és megbeszélése során jutnak el a hétköznapi algoritmusokban előforduló adatok olvasásához, rendezéséhez.
A digitális adatbázis-rendszer és az oktatóprogramok célirányos használata során a tanulók önértékelési képességei fejlődnek, a társak munkájának értékelése során a kulturált véleményformálás gyakorlására nyílik lehetőség, a tanulók készségeket szereznek az együttműködés megvalósításához és az egymás iránti tolerancia kialakulásához. A tantárgy fókuszál a könyvtárhasználat megismertetésére, a különböző médiumok elérésére, a tanuláshoz és a közhasznú tájékozódáshoz szükséges ismeretanyag szelekciójára és feldolgozásának lehetőségeire. Figyelmet fordít az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásának elemzésére, a veszélyek felismertetésére.
A tantárgyat tanítónak az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során a legfőbb feladata az információs és kommunikációs kultúra alapjainak közvetítése a gyermekek felé.
Az IKT-eszközök széleskörű ismerete, használni tudása motiválja és képessé teszi a tanulót az önálló ismeretszerzésre a közös és az egyéni munkában egyaránt. Az IKT-eszközök használata közben fejlődik a tanulók verbális, nonverbális és elektronikus kommunikációs képessége. Az anyanyelvi kommunikációval szoros kapcsolatban gyakorolhatja a beszédértést, az „élőbeszéd", az „írott beszéd" formáit.

5–6. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési célja a tanulók sérült megismerési képességeinek kompenzálása, a szín-, forma- és nagyságemlékezet fejlesztése, az észlelés hibáinak korrekciója. A finommotorika tudatos fejlesztését szolgálja a kétkezes gépelés megalapozása.
A tantárgy alkalmas a szerialitás fejlesztésére, az emlékezet sérülésének kompenzálására, ezért feladata a megfigyelő, analizáló, szintetizáló, rendszerező képesség megerősítése.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a tantárgy adta lehetőségeket fel kell használni a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének fejlesztésére, valamint a problémamegoldó gondolkodás begyakorlására. A kommunikáció során törekedni kell a helyes nyelvhasználatra, az olvasási képesség tudatos erősítésére.

Témakör	1. A digitális eszközök használata	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az érdeklődés fokozása az informatikai környezet eszközei iránt. Az informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának alapozása. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás – a legszükségesebb perifériák bemutatása és használatuk gyakoroltatása. Interaktív kommunikációs attitűd kialakítása; taktilis, vizuális, akusztikus észlelés szükség szerinti fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Bemeneti, kimeneti perifériák. Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatása. A számítógép működtetése: egér és billentyűzet funkciói.	A számítógép részei: be- és kimeneti perifériák használata. Vezérlő billentyűk megismerése: a Backspace és a Delete. Jelentésmódosító billentyűk megismerése: a Shift és a Caps Lock. Alfanumerikus billentyűk megismerése: írásjelek és szóközbillentyű. Egér használata: kijelölés.	

Játék- és didaktikai célú szoftverek és webtankönyvek. Programok ablak-gombjai.	Felhasználói felület kezelése: webes tankönyvek működésének megismerése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. A programok ablakgombjainak használata. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal.

Fogalmak	Be- és kimeneti periféria, vezérlő billentyű, jelentésmódosító billentyű, alfanumerikus billentyű, írásjel, szóközbillentyű, ablak-gomb.

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Rajzos, szöveges dokumentumok létrehozása céljából a gépkezelés gyakoroltatása. Gyakorlottság fejlesztése adatok rendezésében. Közhasznú információforrások használatának megismertetése. Motivációs, koncentrációs képesség fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása Egyszerű rajzos és szöveges dokumentum. Dokumentum elnevezése. Mentés, behívás. Billentyűzet további funkciói. 2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés Adatok rendezése. Közhasznú információk. Internet előnyei és veszélyei.	Egyszerű, kreatív alkotás a számítógéppel: rajzos, rövid szöveges dokumentumok készítése. Az alkalmazói szoftverek újabb eszközeinek és funkcióinak megismerése. Hibajavítás kész szövegben: törlés kétféleképpen. Kétkezes gépelést tanító program folyamatos használata. Írásjelek megismerése és alkalmazása szövegben. Dokumentumok elnevezése, mentése, behívása. Gyűjtött adatok táblázatba rendezése, kijelölés gyakorlása. Csoportosítás adott szempontok szerint. Munkadarabok (ön)értékelése megbeszélt szempontoknak megfelelően. Gyakorlottság szerzése a közhasznú információk keresésében (műsor, telefonkönyv). Irányított adatkeresés a világhálón (SDT, on-line játékok). Információforrások etikus felhasználásának megismerése.

Fogalmak	Kurzor, mentés, behívás, dokumentumnév, táblázat, SDT, adat.

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A problémafelismerő és a kreatív gondolkodás előhívása és/vagy továbbfejlesztése. Adottságok kibontakoztatása, pontos szabálykövetés erősítése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása. Teknőcgrafika alkalmazási területe. Irányok a képernyőn – teknőcgrafika. Alakzatok teknőccel.	Teknőcgrafika alkalmazási területének megismerése. Teknőc mozgatása a képernyőn irány-billentyűkkel. Irányok gyakorlása.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés). Mindennapi élet összetettebb feladatainak algoritmusai.	Ismétlődő utasítások végrehajtása – betűk, számok, alakzatok előállítása. Adatok, ötletek gyűjtése.

	Lejátszás, algoritmusok módosításával, tanári segítséggel. Algoritmikus játékban irányító és/vagy irányítottként való részvétel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, toll fel, le; vonalvastagság, vonalszín, ismétlődés, irányító, irányított.

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő, még ismeretlen eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek, káros hatásainak megismertetése, törekvés kialakítása a megelőzésre. Az informatika eszközrendszerének használata tanári segítséggel vagy anélkül. Tájékozódás és az információszerzés technikáinak megismertetése, a számítógép helyes használatának gyakoroltatása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
4.1. Információkeresés, információs közlési rendszerek. Életkornak megfelelő számítógépes információhordozók. 4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés. Veszélyek. 4.3. Médiainformatika. 4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása. Adatbiztonság, adatmegőrzés, Netikett. 4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. Gyerekeknek szóló elektronikus szolgáltatások.	Internet megismerése. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel. Életkoruknak megfelelő információhordozókban irányított keresés. Internetes portálok használata. Információk küldése és fogadása tanár, illetve felnőtt segítségével. Saját adat védelme. Számítógépen előállított, rögzített tantárgyakhoz kapcsolódó információ felkutatása, használatának megismerése, használata. Netikett alapjainak megismerése. További, gyermekeknek szóló szolgáltatások megismerése (pl. tantárgyak anyagát segítő programok, játékos weblapok).	
Fogalmak	Adatbázis, mobilkommunikáció, információküldés, információfogadás, elektronikus levelezés, Netikett.	

Témakör	5. Könyvtári informatika	óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismertetése. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása segítséggel. Olvasási képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

Információhordozók leggyakoribb típusai a mindennapi életben. Könyvtári szolgáltatások. Folyóiratok, újságok, könyvek csoportosításának szempontjai. Katalógus. Irányított forrás- és információkeresés.	Információhordozók leggyakoribb típusainak megismerése. Szabadon választott újság, könyv kikeresése. Ajánlott könyv megkeresése. Beszélgetés a választott könyvről. Évfolyamkönyvtár könyveinek rendezése adott szempont alapján, katalógus készítése – tanári segítséggel. Tanulmányokhoz kapcsolódó könyvek, folyóiratok kiválasztása.
Fogalmak	Folyóirat, katalógus, internetes szótár, Wikipédia.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 5.évfolyam	A számítógép perifériáinak ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata. Alapszintű „kommunikálás” a számítógéppel. Szabálykövető magatartás. Egyszerű, rajzos, szöveges dokumentum lehetőleg önálló, ha szükséges, egyéni segítségadással megvalósuló elkészítése. Információforrás irányított keresése a neten. A hétköznapi algoritmusok értelmezése, alkalmazásuk. Több, gyermekeknek szóló weboldal és program ismerete, a gyermekek számára készült honlapok használata önállóan vagy tanári segítséggel. Tájékozódás az ABC betűrendben a könyvespolcon, a könyvtárban segítséggel. Tartalomjegyzék használata – segítséggel. Az olvasottakról beszámoló – kérdések alapján.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6.évfolyam	A számítógép perifériáinak ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata. Alapszintű „kommunikálás” a számítógéppel. Szabálykövető magatartás. Egyszerű, rajzos, szöveges dokumentum lehetőleg önálló, ha szükséges, egyéni segítségadással megvalósuló elkészítése. Információforrás irányított keresése a neten, a közhasznú információforrások megtalálása és felhasználása a mindennapi életben. A hétköznapi algoritmusok értelmezése, alkalmazásuk. Felvetett egyszerű problémákra a megoldás módszerének kiválasztása tanári segítséggel. Algoritmikus képesség egyéni haladáshoz képest elvárt megerősödése, a grafikai kifejezőképesség önállósulása. Több, gyermekeknek szóló weboldal és program ismerete, a gyermekek számára készült honlapok használata önállóan vagy tanári segítséggel. Tájékozódás az ABC betűrendben a könyvespolcon, a könyvtárban segítséggel, szerző vagy cím alapján könyv kiválasztása a katalógusból – segítséggel. Tartalomjegyzék használata – segítséggel. Az olvasottakról beszámoló – kérdések alapján.

7–8. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési céljai a finommotorika és a szem-kéz koordináció tudatos fejlesztésének folytatása, a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének, valamint problémamegoldó gondolkodásának további erősítése. A

megfigyelő, analizáló, szintetizáló, rendszerező képesség fejlesztésével a figyelem, a megkülönböztetés, az azonosítás képességének fejlesztése a tanulók egyéni képességeinek, haladási szintjének a figyelembe vételével.

A válogatáshoz kapcsolódó feladatokban, az ítéletalkotás, döntés meghozatalában, az önálló indoklás kialakításában a pedagógusnak mind az önálló munkára, mind a segítséggel megvalósuló tevékenységre lehetőséget kell teremtenie.

<table>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">1. Digitális eszközök használata</td><td>óraszám: 12 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Érdeklődés megerősítése a tantárgy iránt.
Perifériák, háttértárak megismertetése.
Informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának erősítése.
Információ befogadása, fogalmak értése, megjegyzése.
Ismerkedés a virtuális világgal.
Informatikai alapismeretek alkalmazása más tantárgyakban.
Információ keresésének, gyűjtésének gyakoroltatása.
Túlzott informatikai eszközhasználat káros hatásának tudatosítása.
Hatékony, önálló tanuláshoz szükséges motiváció fenntartása IKT-eszközökkel.
Helyes informatikai szemlélet kialakítása.
Szándékos figyelem tartósságának további erősítése.
Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása.
A digitális technológia megfelelő használatának megismertetése.
Perceptív fogalomalkotó, analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fejlesztési ismeretek</td><td colspan="2">Fejlesztési tevékenységek</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. Operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatása.
Be- és kiviteli perifériák.
Állományok tárolása: háttértárak.
Képernyő részei.
Ablak-gombok.

1.2. Elektronikus számítógépek fejlődése.
Az informatika történetének magyar tudósa.

1.3. Mobilkommunikációs eszközök.
Virtuális tanulási környezet, „Netikett”.</td><td colspan="2">Operációs rendszerek futtatása, váltása.
Számítógéphez csatlakoztatható perifériás eszközök működtetése.
Perifériák csoportosítása.
Háttértárak megismerése.
Programok ablak-gombjainak használata.
Operációs rendszer és a használt programok képernyőinek megismerése.
Elektronikus számítógépek fejlődésének megismerése.
Neumann János magyar származású természettudós munkásságáról ismeretek gyűjtése.
Aktív szókincs bővítése.
Mobilkommunikációs eszközök megismerése és használatuk.
Virtuális tanulási környezet kezelésének megismerése, használata.</td></tr>
<tr><td>Fogalmak</td><td colspan="3">Windows, CD, DVD, pendrive-méret, ablak-gomb, operációs rendszer, mobilkommunikációs eszköz, címsor, menüsor, eszköztár, alkalmazási terület, gördítősáv, csúszka.</td></tr>
<tr><td>Témakör</td><td colspan="2">2. Alkalmazói ismeretek</td><td>óraszám: 13 óra</td></tr>
<tr><td>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Érdeklődési kör bővítése.
A számítógép eszközszintű használata más tantárgyakban.
Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása.</td></tr>
</table>

	Képesség fejlesztése a digitális technológiák megfelelő használatához. Az informatika társadalmi szerepének bemutatása konkrét példák alapján. Programok használata jogi és erkölcsi alapjainak megismertetése. Függőség megelőzése. Nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Tájékozottság igényének alakítása a jeles napokban, nemzeti és nemzetközi ünnepekben.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása. Rajzolóprogram még ismeretlen eszközei. Rajzos, szöveges, táblázatos dokumentumok létrehozása, formázása. Nyomtatás. Szövegszerkesztés, a vágólap használata. 2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök. Táblázatok, diagramok, grafikonok, következtetések.	Rajzos illusztráció készítése, a teljes eszköztár használatával. Igényesség a munkadarabok esztétikus külalakjára. Szövegszerkesztés elemi lehetőségeinek kipróbálása, karakterválasztás, betűméret, szöveg elhelyezése, hibajavítás. Szövegszerkesztési műveletek gyakorlása, dokumentum minél önállóbb készítése. Dokumentum nyomtatása. Szövegek és kép másolása vágólap használatával. Dokumentumok készítése az iskolai élet eseményeihez, jeles napokhoz kapcsolódva. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése, tájékozódás a használatukról. Táblázat létrehozása. Táblázatkezelés alapfogalmainak megismerése egyszerű példákon. Diagramok, grafikonok megismerése, adatok leolvasása. Adatbázisból történő információszerzés módjainak megismerése.
Fogalmak	Diagram, grafikon, karakter, betűméret, elhelyezés, vágólap, cella, sor, oszlop, nyomtatás.

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	óraszám: 25 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismétlődő utasítások végrehajtása – görbe vonalú betűk, számok, alakzatok előállítása. Irányok gyakoroltatása. Probléma megoldása tanári segítséggel és/vagy önállóan. Pontos szabálykövetés erősítése. Kreativitás, szépérzék fejlesztése.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása Alakzatok teknőccel 3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Iskolai élet algoritmusai	Teknőccel körvonalas minták rajzolása utasítással, majd egyre önállóbban. Egymás utáni elemek, ismétlődések kapcsolatának észrevétele. Teknőc egyre önállóbb tudatos irányítása. Érdekes minták ismétlések segítségével.

	Minták önálló tervezése, rajzolása. Adatok gyűjtése, tervkészítés. Adatok megjelenítése: rajzban, írásban, jelekkel.	
Fogalmak	Teknőcgrafika, beállítási lehetőség, szög- és lépésnagyság.	
Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek beláttatása, káros hatásainak megismertetése, törekvés erősítése a megelőzésre. Képesség kialakítása az informatika eszközrendszerének önálló vagy segítséggel történő alapvető használatára. A számítógép-használat helyes szokásrendszerének elvárása. Céltudatos, biztonságos net-használatra szoktatás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek. Információhordozók ismert körének bővítése. 4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés, e-mail. Veszélyek. 4.3. Médiainformatika. Céltudatos információszerzés.		Életkornak megfelelő információhordozók körének bővítése, megismerésük, használatuk. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére egyre önállóbban. Információk küldése és fogadása minél önállóbban. Informatikai levelezési nyelv használata. Adatokkal való visszaélés veszélyeinek, következményeinek megismerése. Hatékony, céltudatos információszerzés gyakorlása.
4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása Biztonsági kérdések 4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. E-szolgáltatások a mindennapi életben.		Információforrások biztonságos, etikus felhasználása. E-szolgáltatások jelentőségének megismerése. Gyermekeknek szóló szolgáltatások körének további bővítése. Kommunikáció a számítógép egy biztonságos csevegő programja segítségével, on-line beszélgetés.
Fogalmak	Informatikai levelezési nyelv, visszaélés, következmény, online, csevegőprogram, e-mail, honlap, kezdőoldal, link (hivatkozás).	
Témakör	5. Könyvtári informatika	óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások céltudatos használatának kialakítása. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása, lehetőleg önállóan. Pozitív viszonyulás kialakítása a könyvtárhasználathoz.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Lakóhelyi könyvtár. Bibliográfia.		Dokumentumok csoportosítása.

Kézikönyvek, lexikonok. Elektronikus könyvtár.	Adott feladathoz segédanyag keresése önállóan vagy csoportmunkában – tanári irányítással. Keresési módszerek alkalmazása. Elektronikus könyvtárhasználat megismerése. Tematikus gyűjtőmunka – segítséggel. Médiumok típusba sorolása.
Fogalmak	Tárgymutató, névmutató, kézikönyv, lexikon, ismeretterjesztő könyv.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 7.évfolyam	A számítógép főbb perifériás egységeinek használata önállóan vagy segítséggel, funkcióik ismerete. A számítógép fontosabb alkalmazási területeinek és jelentőségének ismerete a mai társadalomban. A net célirányos használata segítséggel. A program- és adatvédelem szabályainak betartása. Tapasztalatok szerzése tanári segítséggel az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Az információforrások etikus használata. A számítógép-kezelés alapjainak elsajátítása. Többféle formázást tartalmazó, szöveges, rajzos dokumentumok elkészítése segítséggel. Testi és lelki egészség megóvása érdekében a függőség megelőzése, a net veszélyeinek elhárítása. Törekvés a gyermeki adottságok kibontakoztatására. A számítógép egyre biztosabb, önálló kezelése. Iskolai algoritmusok értelmezése segítséggel. Szabálykövető magatartás, megerősödött feladattudat kialakulása. Önbizalom, önértékelés fejlődése. Képesség tanári segítséggel céltudatos információszerzésre. Iskolai feladathoz dokumentum kiválasztása segítséggel. Beszámoló a szerzett információról – kérdések segítségével. Hagyományos könyvtárszolgáltatások igénybevétele tanuláshoz, szórakozáshoz. A korszerű technológiákon alapuló könyvtári ismerethordozókból, számítógépes, multimédiás oktatóprogramokból történő információszerzés lehetőségének, módjának ismerete segítséggel.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8.évfolyam	A számítógép főbb perifériás egységeinek használata önállóan vagy segítséggel, funkcióik ismerete. A számítógép és a mobilkommunikációs eszközök fontosabb alkalmazási területeinek és jelentőségüknek ismerete a mai társadalomban. A net célirányos használata. A program- és adatvédelem szabályainak betartása. Tapasztalatok az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Az információforrások etikus használata. A számítógép-kezelés alapjainak elsajátítása. Többféle formázást tartalmazó, szöveges, rajzos, táblázatos dokumentumok elkészítése. Adatok táblázatos, diagramos, grafikonos megjelenítésének értelmezése. Információfeldolgozási képesség gyakorlati hasznosságának belátása.

	Testi és lelki egészség megóvása érdekében a függőség megelőzése, a net veszélyeinek elhárítása. Törekvés a gyermeki adottságok kibontakoztatására. A számítógép egyre biztosabb, önálló kezelése. Iskolai algoritmusok értelmezése, minél önállóbb alkalmazása. Algoritmizáló képesség megerősödése, önállósulása. Grafikai kifejezőképesség önállósulása. Szabálykövető magatartás, megerősödött feladattudat kialakulása. Önbizalom, önértékelés fejlődése. Képesség céltudatos információszerzésre. Iskolai feladathoz dokumentum kiválasztása segítséggel, majd egyre önállóban. Tárgy- és névmutató használata. Beszámoló a szerzett információról – kérdések segítségével. Hagyományos és elektronikus könyvtárszolgáltatások igénybevétele tanauláshoz, szórakozáshoz. A korszerű technológiákon alapuló könyvtári ismerethordozókból, számítógépes, hálózatokból, multimédiás oktatóprogramokból történő információszerzés lehetőségének, módjának ismerete.

TECHNIKA ÉS TERVEZÉS

A tantárgy tanításának célja a tanulók közvetlen környezetében szerzett tapasztalataikból kiindulva kialakítani a pontosabb, tudatosabb eligazodásukat a technika, a társadalom és a munka világában. A kerettanterv épít a Nat-ban megfogalmazott alapelvekre, a fő témakörökre és tanulási eredményekre.

A tantárgy a fejlesztési feladatok vonatkozásában szintetizáló tevékenységet tölt be. Kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a tanulók életmódjának, szokásainak, magatartásformáinak alakítása próbák és gyakorlási lehetőségek során történjen. A pedagógus a tanulók egyediségének, megváltozott tulajdonság-együtteseinek figyelembe vételével járul hozzá a kommunikációs, a kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság és a személyes és társas kapcsolati kompetenciák kialakításához. Feladata az egyszerűbb technológiai folyamatokat és azok kapcsolatait ismétlődő tanulási folyamatban, állandó aktivitásban, egyre önállóbb tevékenységre késztetéssel elsajátíttatni.

A tantárgy kiemelt habilitációs és rehabilitációs feladatai közé tartozik a gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése, a problémafelismerő, a tervező, alakító, konstruáló képesség fejlesztése, a kíváncsiság, motiváltság ébrentartása. A cselekvőképesség fejlesztése, az önellátás kialakítása érdekében a fejlesztés a megfelelő technikák elsajátítására fókuszál, a motorikus képességek fejlesztését állítva a középpontba. A munkához való helyes viszonyulás kialakításához szükség van az akaraterő, kitartás tudatos fejlesztésére, a reális énkép, önismeret kialakítására. Támogatni-segíteni kell a tanulókat a távlati lehetőségeik felismerésében, az önfejlesztő magatartás elfogadásában és gyakorlásában is.

5–6. évfolyam

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében az 5–6. évfolyam fókuszál a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra építve. Hangsúlyosabbá válik az önálló tanulási tevékenység,

melyben előtérbe kerül a verbális szint, de a tanulók fejlettségének megfelelően, differenciált módon mindvégig jelen van a manipulációs és a képi szint is.
A nevelési folyamatban jellemző az egész személyiség fejlesztésére való törekvés. A pedagógiai munka középpontjában a saját élményen, tapasztalaton alapuló egészségmegóvás problémakörének felismerése áll, a személyes lehetőség és szerep ki- és megtalálása és gyakorlása az életvezetésben, az egészség megóvásában. Az életvezetési problémák felismerése kiterjed a családi környezetre is.

Témakör	1. A személyes szükségletekkel kapcsolatos teendők	óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ápolt, kulturált megjelenéshez szükséges rutinfeladatok megbízható elvégzése. Biztonságos közlekedés szabályainak elsajátíttatása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
1.1. Önkiszolgálás Öltözködés	Divattal, öltözködéssel kapcsolatos ismeretek szerzése (üzletek kínálata, divatlapok tanulmányozása, egyéni ízlés, előnyös viselet, öltözködési stílus).	
Saját ruhanemű gondozása	Fehérnemű-használat fontosságának belátása (napi váltás, mosás).	
Étkezés	Korszerű, sokoldalú táplálkozás megismerése (tanulmányi séta, üzletek kínálata, saját tapasztalat elmondása, fogyókúra, táplálkozási zavarok felismerése).	
1.2. Tisztálkodás (a pubertáskor testi higiénéje)	Megbízható, önálló tisztálkodás, körömápolás, testápoló szerek használatának gyakorlása. Dezodorálás.	
1.3. Közlekedés Tömegközlekedés Kerékpáros közlekedés Illemszabályok Jelzőtáblák	Az időjárás hatásának felismerése a közlekedés biztonságára (gyűjtőmunka, baleseti leírások, statisztika). Kerékpározás szabályainak megismerése. Előzékenység, udvariasság szabályainak megismerése, gyakorlása. A közlekedési táblák ismeretének bővítése, tanulmányi séta forgalmas csomópontokon, közlekedési parkban.	
Fogalmak	Divat, ízléses, előnyös, kirívó, fogyókúra, táplálkozási zavar, anorexia, elhízás, pubertáskor, testi változás, testápolás, közlekedési szabály, baleseti statisztika, időjárási front, rendőri intézkedés, közlekedési csomópont, forgalomirányítás.	
Témakör	2. Anyagok alakítása, modellezés	óraszám: 36 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tevékenységek örömének biztosítása. Esztétikus munkadarabok készítése során az önállóság növelése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Papírmunkák	Papír (selyempapír, karton, krepp-papír újságpapír, hullámpapír) megmunkálása (karcolás, festés, lyukasztás, ragasztás, papírmasé), tárgyak készítése alkalmakra (jelmez, álarc, dekoráció, ajándék).	
2.2. Drót, zsineg, fonal, alufólia alakítása	Formák, tárgyak készítése minta és egyéni elképzelés alapján. Fonás, sodrás, hajlítás.	

2.3. Természetes anyagok használata	Toboz, makk, csuhé, kavics, parafa, termések felhasználásával babák, díszek, képek készítése (festés, ragasztás).
2.4. Modellezés	Egyszerű ház megtervezése, alaprajz, nézeti rajzok és látszati rajz alapján. Makett készítése. A házépítés modellezése. Építőanyagok megismerése tanulmányi kirándulások során (építkezés, szaküzlet felkeresése). Építés, szerelés fémépítő és tetszés szerinti építőjáték felhasználásával (autó, daru, kerítés, jelzőlámpa). Különböző méretű csavarok, anyák összeszerelése. Puhafa ragasztása, faragása, szögelése, szögek kihúzása, kalapács, fogó használata (képkeret).
2.5. Hulladékkezelés	Törekvés a takarékos anyaghasználatra, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás területeinek megismerése, lehetőségek szerinti gyakorlása.

Fogalmak	Papírfajta, tervrajz, lépték, arány, építési mód, épületelem, funkció, szelektív, újrahasznosítás.	
Témakör	3. Háztartás, gazdálkodás, életmód	óraszám: 26 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ok-okozati összefüggések felismerése képességének fejlesztése. Problémamegoldó képesség fejlesztése. Pénzügyi ismeretek bővítése. Igények és lehetőségek felmérése, képesség kialakítása ezek mérlegelésére.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.1. Egészség-betegség: betegségmegelőzés 3.2. Egészséges életmód	Különféle szituációk feldolgozása (tréning, szerepjáték). Táplálkozás: javasolt és kevésbé javasolt élelmiszerek gyűjtése, csoportosítása. Mozgás, sport területei a mindennapi tevékenységek között (testedzés, kondicionálás, természetjárás).
3.3. Takarékos energiafogyasztás	A víz-, elektromosság-, hőenergia használata során alkalmazható takarékossági technikák (energiatakarékos égők, szigetelés, odafigyelés a vízcsapok kifogástalan működésére).
3.4. Házimunkák Lakásgondozás	Rendszeres és időközönként szükséges munkák elvégzése (csoportosítás, gyakorlás, tanulmányi séta). Tevékenység tervezése, gyakorlása, utómunkák.
Ételkészítés	Vendéglátás (szituációs gyakorlatok).
3.3. Gazdálkodás	A család költségvetése, bevétel, kiadás. Közüzemi számlák tanulmányozása, összehasonlítása (a tapasztaltak elemzése). Példák átmeneti pénzügyi zavarok kezelésére.
Vásárlás	Zsebpénz, háztartási pénz, vásárlások tervezése, akciók, kedvezmények, diszkont, internetes vásárlás – ismeretek szerzése, tapasztalatok megbeszélése.

Fogalmak	Tápanyag, zsír, szénhidrát, vitamin, kondicionálás, energiafajta, házimunka, eszköz, tevékenység, költségvetés, bevétel, kiadás, banki művelet, kölcsön, kamat, határidő, akció, leértékelés, kedvezmény.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végére 5.évfolyam	Ápolt, kulturált megjelenés, következetes és rendszeres testápolás. Az élelmiszerek ismerete és csoportosítása az egészséges táplálkozás megvalósítása és az étkezési zavarok elkerülése érdekében. A test változásainak érzékelése, a pubertáskornak megfelelő higiéniás szokások bevezetése. Önállósulás a gyalogos és közösségi közlekedésben, a kerékpáros közlekedés szabályainak elsajátítása. Új anyagok és újabb technikák megismerése a tárgyak alakításához, modellek készítéséhez. A tanuló életkorának és képességeinek megfelelően ismeretek az energiatakarékosságról, a szelektív hulladékgyűjtésről. A gazdálkodással és pénzhasználattal kapcsolatos fogalmak megismerése.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére 6.évfolyam	Ápolt, kulturált megjelenés, következetes és rendszeres testápolás. Az élelmiszerek ismerete és csoportosítása az egészséges táplálkozás megvalósítása és az étkezési zavarok elkerülése érdekében. A test változásainak érzékelése, a pubertáskornak megfelelő higiéniás szokások bevezetése. Önállósulás a gyalogos és közösségi közlekedésben, a kerékpáros közlekedés szabályainak elsajátítása. Új anyagok és újabb technikák megismerése a tárgyak alakításához, modellek készítéséhez. Az egészséges életmód érdekében szükséges tennivalók körének bővítése. A tanuló életkorának és képességeinek megfelelően ismeretek az energiatakarékosságról, a szelektív hulladékgyűjtésről. A gazdálkodással és pénzhasználattal kapcsolatos fogalmak megismerése.

7–8. évfolyam

A szakasz célja felismertetni a munka és technika szükségességét és hasznát az ember életében.
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók egyéni tulajdonságaira fókuszálva kell segíteni az eredményesség összefüggéseinek felismertetését a tervezés, szervezés, kivitelezés között, a tanulói tevékenységekre alapozva. Ehhez szükség van az individuális különbségekhez igazodva az önértékelő- és az ítélőképesség fejlesztésére.
Az életmód és a munka világának összefüggései, az életmódból adódó problémák megláttatása során a szabad időre mint szükségletre is figyelmet kell fordítani, támogatva az egyensúly kialakítását a munka-tanulás-szabadidő szervezésében. Kiemelt feladat a tanulók egészségvédelmi, betegségmegelőzési és környezeti ismereteinek bővítése, a veszélyek és elkerülésük lehetőségének ismerete.
Az egyéni különbségek szerepet játszanak a pályaválasztásban, a pályaterületek kiválasztásában és megismerésében is. A pályacél, a folyamatos fejlődés lehetőségének kialakítása érdekében fókuszba kerül a munkavégzés és kézügyesség alakítása, az eszközhasználati jártasság gyakorlása, a tanulás szerepének felismertetése a sikerben.

Témakör	1. Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők	óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az esztétikus külső megjelenésre törekvés erősítése. A tájékozódás eszközeinek és módjának megismertetése és alkalmazása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

1.1.Önkiszolgálás		Önállóság a személyes teendők elvégzésében (a tanultak alkalmazása a napi tevékenységekben, a szolgáltatások rendszeres igénybevétele, fodrász, bőrápolás, kozmetikai szerek, sminkelés, körömápolás), a túlzások kerülése.
1.2. Közlekedés		A település közlekedési viszonyainak ismerete. Tájékozódás a térképen. Közlekedési útvonal kiválasztása. A közlekedési szabályok ismerete és betartása. Tájékozódás a menetrendben.
Fogalmak	Bőrápolás, sminkelés, alkalomnak megfelelés, térképfajta, közlekedési útvonal, közlekedési szabály és jelzés, menetrend.	
Témakör	2. Anyagok alakítása, modellezés	óraszám: 26 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Műveleti algoritmusok pontos követése a tervezésben és a kivitelezésben. Egyszerűbb hibák felfedezése és javítása irányítással.	
Ismeretek		Fejlesztési követelmények/Tevékenységek
2.1. Modellezés		Általánosan használt egyszerű gépek, berendezések (működő modellek) készítése, tanulmányozása. Csengő, elemlámpa, izzó ellenőrzése, belső égésű motor modelljének tanulmányozása. Vasúti pálya, vasúti modell működésének megfigyelése. Háztartási gépek használata, világítás, fűtés, vízhasználat (balesetmentes, szakszerű használat, időzítő, fokozat beállítása), az eszközök megfigyelése működés közben. Háztartási eszközök hibájának megfigyelése (csöpögő csap, WC-tartály, festékhiba, szobanövény átültetése) és javítása irányítással. Makett készítése változatos anyagokból, építőelemekből. Alaprajz, térkép tanulmányozása, készítése, eligazodás alaprajzon, térképen.
Fogalmak	Gép, technikai rendszer, belső égésű motor, elektromos hálózat, biztosíték, áramtalanítás, mérőóra-állás, vízvezeték, gázvezeték, időzítő, tömítés, hőfokszabályozó, balesetvédelem, használati utasítás, garancia.	
Témakör	3. Háztartás, gazdálkodás	óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vásárlói jogok megismerése, és szükség esetén alkalmazása. A gazdálkodással, pénzkezeléssel kapcsolatos elemi összefüggések felismerése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Vásárlás. Szavatosság. Jótállás. Garancia. Csere.		Vásárlás során lényeges körülmények mérlegelése. Szavatossági idő, kezelés, fogyaszthatóság, tárolás módja a piktogramokon: piktogramok megfigyelése, leolvasása. Vásárolt áru cseréje, a feltételek megismerése.
3.2. Háztartási pénzgazdálkodás		Bevétel, kiadás tervezése, fiktív és valós adatokkal. Közüzemi számlák tanulmányozása, értelmezése.

	Háztartási füzet használata (zsebpénz felhasználásának figyelemmel kísérése, a kiadások elemzése, hasznos vagy haszontalan célra költötte-e, gyűjtés nagyobb vásárlás megvalósítására).
3.3. Felelős pénzkezelés	Készpénz, bankkártya használata. Megtakarítások, kölcsön, törlesztés. Bank felkeresése, viselkedési szabályok megismerése, betartása; tennivalók, szükséges dokumentumok megismerése a banki szolgáltatás igénybevételéhez.
Fogalmak	Bevétel, kiadás, rezsi, háztartási füzet, készpénz, bankkártya, jelszó, automata, átutalás, kamat, kölcsön, jelzálog, árverezés, megtakarítás, pontosság, folyószámla.
Témakör	4. Pályaorientáció — óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Szakmák, és a szükséges képességek minél szélesebb körű megismertetése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Önismeret. Képességek. Főbb érdeklődési területek.	Önismereti foglalkozások, tréning; szívesen végzett tevékenységek, érdeklődés irányának számbavétele, megfogalmazása.
4.2. Pályaválasztással kapcsolatos alapfogalmak.	A felmerült alapfogalmak megismerése, értelmezése, gyakorlati példák keresése, megbeszélése.
4.3. Pályaképek, pályatükrök, egyes foglalkozások megismerése.	Foglalkozások, a szükséges készségek, a végett tevékenységek, eszközök számbavétele. Üzemlátogatás. Munkahelyek, foglalkozások megfigyelése.
4.4. Pályaalkalmasság.	A vizsgált foglalkozásokhoz szükséges képességek, készségek számbavétele.
4.5. Pályaválasztással kapcsolatos dokumentumok.	Önéletrajz készítése, jelentkezési lap tanulmányozása, kitöltése.
4.6. Továbbtanulási, szakmatanulási lehetőségek. 4.7. A munkavállalás feltételei.	Pályaválasztási tanácsadó felkeresése. Pályaválasztási kézikönyv, szakmákkal kapcsolatos ismertető tanulmányozása. Tájékozódás a munkaerőpiacon.
Fogalmak	Önismeret, tréning, képesség, készség, őszinteség, továbbtanulás, pályaválasztás, pályaalkalmasság, önéletrajz, pályaválasztási tanácsadó, jelentkezési lap, foglalkozás, szakma, munkaügyi központ, munkakör, beosztás.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végére 7.évfolyam	Ápolt, kulturált megjelenés, következetes és rendszeres testápolás. Tájékozódás térképen, közlekedési jelzések felismerése. Közlekedéssel kapcsolatos tájékoztatás figyelemmel kísérése. Vásárlással, szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos információk ismerete. Háztartási pénzgazdálkodás, felelős pénzkezelés elemeinek megértése. Pályaválasztás során felmerülő szempontok és teendők megismerése és mérlegelése a helyes döntés érdekében.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére	Ápolt, kulturált megjelenés, következetes és rendszeres testápolás. Tájékozódás térképen, közlekedési jelzések felismerése és alkalmazása. Menetrend használata. Közlekedéssel kapcsolatos tájékoztatás figyelemmel kísérése. Működő modellek készítése irányítással.

8.évfolyam	Vásárlással, szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos fogyasztóvédelmi szabályok és információk ismerete. Háztartási pénzgazdálkodás, felelős pénzkezelés elemeinek megértése, az ismeretek alkalmazása. Pályaválasztás során felmerülő szempontok és teendők megismerése és mérlegelése a helyes döntés érdekében.

TESTNEVELÉS

A testnevelés és egészségfejlesztés műveltségi terület célja a motoros tevékenységeken keresztül a gyermekközpontú személyiségfejlesztés, az egyéni motoros képességek, a testi és lelki kondíciók eltérő fejlődési ütemének figyelembe vételével a rendszeres fizikai aktivitás, az egészségtudatos, aktív életvezetésre való szocializáció elősegítése. Ennek érdekében a mozgáskészség, a motoros, kondicionális, koordinációs képességek fejlesztése, a motiváció a szabadidős sportokban való aktív részvételre, a szociális és emocionális képességek pozitív megerősítése, preventív egészségtudatos életvezetési szokások kialakítása. E célt szolgálja – többek között a külön tematikai egységben tárgyalt tánc is.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a fentebb felsorolt célok kiegészülnek a gyakran társuló testtartásbeli, mozgáskoordinációs és egyéb motoros anomáliák kezelésével, amelyek javítása a szomatopedagógia eszközrendszerével a testnevelés tantárgy habilitációs céljai között szerepel. A tantárgy terápiás célja, hogy az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanuló kondicionális, koordinációs képességei és mozgásos cselekvésbiztonsága folyamatosan fejlődjék, hogy erősítse a szocializációs, rehabilitációs folyamatokat, esélyt teremtve a munka világában való helytállásra.

A motoros készségfejlesztés-edzettség a fittségi szintnövelő és megtartó testgyakorlatok végzése során, a motoros képességek fejlesztésének és szerepének tudatosítása mellett valósul meg. A motoros készségfejlesztés-mozgástanulás területén a sportágspecifikus és általános taktikai elemek elsajátítása egyénileg, párban és csoportban, valamint a motoros tanulással kognitív, affektív és szociális képességek fejlesztése során valósul meg.

A játék, játékosság szerepe kisgyermekkortól az ifjúkorig egyaránt fontos. Ezt szolgálhatják a játékos mozgásformák egyénileg, párban, csoportban, a sportág-előkészítő mozgásos játékok, az alkotó és kooperatív játékos feladatok, a kognitív, affektív és szociális képességek fejlesztése játékkal. Az egyénileg, a párban, a csoportban végzett játékos és sportág-specifikus versenyek nagy jelentőségűek a tanulók kognitív, affektív és szociális képességeinek fejlesztésében.

Preventív, életvezetési, egészségfejlesztési célokat szolgálnak a szabadidős sporttevékenységek, az életmódot, az életstílust és az életminőséget befolyásoló egyéni és társas tevékenységek.

A fentieken kívül kiemelt általános fejlesztési feladatokat jelent a sajátos nevelési igényű tanulók esetében az erő, az állóképesség, az ügyesség, a gyorsaság növelése, a koordinációs képesség, mozgástanulási, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazkodó, egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus és téri tájékozódó képesség fejlesztése. Pozitív jellemtulajdonságok – akaraterő, bátorság, fair play – kialakítása és fenntartása.

Kiemelt habilitációs/rehabilitációs fejlesztési feladat a mozgásigény, kezdeményezőképesség erősítése, motiváció és bátorítás a mozgásos feladatok végrehajtására. Mozgásos játékokban szabálytartásra, együttműködésre nevelés a játék örömének felfedeztetésével. A mozgásos alaptechnikák elsajátítása, a kitartás és az állóképesség fejlesztése kiemelt feladat az általános kondicionálás, testi hajlékonyság, végtagok ügyességének fejlesztése, a gyorsaság, az ugró, a dobó, az egyensúlyozó képesség alakításával összhangban, a tanuló terhelhetőségének függvényében. A

betegségekkel és az időjárási tényezőkkel szembeni ellenálló-képesség, edzettség biztosítása a mozgás segítségével.
Külön figyelmet kell fordítani a saját testen való biztonságos tájékozódás kialakítására a függőleges és a vízszintes zónákban, a téri viszonyok pontos felismerésére és orientációra. A viszonyszavak felfogása, adekvát használata, a téri biztonság erősítése folyamatos feladat a tantárgy tanítása során. A gyermekek/tanulók önismereti képességének fejlesztése, az önállóság és a versenyszellem erősítése a mozgásfejlesztő, kondicionálást biztosító gyakorlatok önálló végzését és az általános helytállás képességét támogatja.
A testnevelés tantárgy a Nat és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve által megjelölt kompetenciafejlesztési feladatok megvalósítására integráltan kínál lehetőséget. Enyhe értelmi fogyatékos gyermekek ismeretelsajátítási folyamataiban az egyénre szabott motiváción és differenciált feladatkiosztásokon kívül jelentős szerephez jut a motoros tanulás, a tevékenységbe ágyazott kognitív fejlesztés.
A testi-lelki egészségre nevelés sokféle aspektusa valósítható meg a tantárgy keretében: a kitartás, az erőnlét, a fizikai állóképesség és a kooperativitás fejlesztésével a későbbi munkavégzés és a társadalmi integráció, az egyéni boldogulás esélye kap támogatást. Az erkölcsi nevelés a kitartásban és erőfeszítésben, a sportszerűség megnyilvánulásaiban valósul meg a csapatjátékok során. Az egymásért való felelősségvállalás, a társ segítése, a társas kultúra fejlesztésének jó alkalmai a sorversenyek, a csapatjátékok és versenyfeladatok.
A fizikai állóképesség és a motoros képességek erősen befolyásolják a tanulók iskolai teljesítményét, pályaorientációs lehetőségeit és a jövőbeni munkaerőpiaci alkalmasságukat. A szabadtéri testnevelésórák és szabadidős sporttevékenységek, túrák alkalmat adnak a környezettudatosság erősítésére, a természeti és az ember által teremtett környezet megóvására, minden élő iránti tiszteletre. Testnevelésórán az önállóan végzett, egyéni mozgás- vagy tartásrehabilitációs gyakorlatoknál nagy szerepe van a hatékony, önálló tanulásnak, amelynek transzferhatása hasznosulhat a közismereti tantárgyak művelésében és a kulcskompetenciák fejlesztésében.
Ha a tanuló gyógytestnevelésben vesz részt, vagy gyógytestnevelésben is részt vesz, a gyógytestnevelés végrehajtása során a testnevelés kerettanterv adaptálható elemeit is alkalmazni kell.

5–6. évfolyam

A testnevelés tantárgy célja e szakaszban a mozgásformák készségszintre emelése, a mozgás örömének biztosítása, az egészséges életmódra nevelés, az esetleges testtartásbeli rendellenességek és a mozgásos ügyetlenség további korrekciója. A közösségi mozgásformák során a kooperáció, a sportszerűség alapjainak megteremtése, a tanuló és szociális környezete számára egyaránt kedvező attitűdök megszilárdítása. Az órák feladata, hogy az erő és állóképesség, a gyorsaság és az ügyesség növelése, a motoros, kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése pozitív transzferhatást fejtsen ki a tanuló egyéni boldogulására. A kiemelt nevelési feladatok közül az erkölcsi nevelés, az önismeret, a másokért való felelősségvállalás képességének fejlesztése valósulhat meg egyértelműen, de áttételesen szinte valamennyi nevelési feladat ellátására mód nyílik a testnevelésórákon, sportfoglalkozásokon.

Témakör	1. Motoros képességfejlesztés – edzettség, fittség	óraszám: 69 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kondicionális képesség fejlesztése. Biomechanikailag helyes testtartás kialakítása/fenntartása.	

	Aerob és anaerob képességfejlesztés. Elemi, ritmikus mozgásformákkal az ideg-, légzési, keringési és mozgatórendszer fejlődésének elősegítése. Mozgásműveltség fejlesztése. Mozgásigény fenntartása. *Képességfejlesztési fókuszok:* saját test mozgásszabályozásának képessége; mozgásos alapformák végrehajtásának képessége; mozgáskoordinációs képesség; erőkifejtés és szabályozás képessége.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1 Torna Tartásos helyzetek, fogások, ülések, támaszok, függések. Kéziszer-gyakorlatok. *1.2. Gimnasztikus mozgás* zenére (zumba) Járások. *1.3. Atlétika* Futások. Ugrások, dobások. Emelés-hordás. *1.4. Küzdő – húzó játékok* *1.5. Testtartást javító, erősítő és légzőgyakorlatok zenére*	Természetes mozgások (eszközökkel és azok nélkül) a mozgásképesség és fittség növelése érdekében. Testtudat – saját test és eszközök szerepének felismerése az edzettségben. A vázizomzat erősítése és nyújtása egyszerű, gimnasztikai gyakorlatokkal. Gimnasztika optimális élettani terhelés alkalmazásával. Társas gyakorlatok. Négy-nyolc ütemű gyakorlatok. Mászás és függeszkedés – kötélen, gyűrűn, bordásfalon. Kéziszer-gyakorlatok végzése – karika, szalag, labda, buzogány. Egyensúly-gyakorlatok. Járások törzs- és karmozgással összekötve. Futások iram- és irányváltással. Ugrások, dobások. Emelés-hordás – párban, társakkal.
Fogalmak	Függés, körzés, döntés, bemelegítés, 4-8 ütemű gyakorlat, emelés, hordás, egyensúly, súlypont.

Témakör	2. Motoros készségfejlesztés – mozgástanulás	óraszám: 80 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Természetes és nem természetes mozgásformák továbbfejlesztése. Sportágtechnikai elemek megismertetése. Célorientált motoros tevékenység kialakítása, gondolkodás, kreativitást fejlesztő motoros tanulás. Koordinációs képesség, mozgástanulási, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazkodó, egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus- és téri tájékozódóképesség fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* egyensúlytartás; mozgáskoordináció téri orientációval.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Rendgyakorlatok: Térköz, távköz, takarás, igazodás, testfordulatok adott irányokba. Nyitódás, felzárkózás. Soralkotások egyes és többes vonalban, oszlopban.	Célorientált motoros tevékenységek, gondolkodás, kreativitás a motoros tanulásban. Energiabefektetésre vonatkozó növekvő tudatosság – idő, gyorsaság, erő, állóképesség. Információk, jelek felismerése mozgásképben.

2.2. Torna Támaszgyakorlatok, függés és egyensúly-gyakorlatok talajon, padon, tornaszekrényen, gerendán, gyűrűn, bordásfalon. Mászás kötélen. Függeszkedés, hintázás. Guruló átfordulás előre-hátra. Kézállás, tarkóállás. *2.3. Atlétika* Futásfajták: terep-, lassú, egyenletes, változó iramú, állórajttal. Járások, futások, dobások, ugrások. Kislabdahajítás állóhelyből és keresztlépéssel. Különféle méretű és súlyú labdák célba juttatásának módozatai. *2.4. Úszás* Merülési gyakorlatok, vízbe ugrás, tudatos légzés vízben, siklás, mellúszás kar-és lábmunkája siklás közben, eszközzel és eszköz nélkül. Váltóversenyek mellig érő vízben.	Mozgás-specifikus kommunikációs szabályok, formák, jelek értelmezése – szerepe az önreflexióban és önkontrollban. Természetes és nem természetes mozgásformák alkalmazása, gyakorlása, továbbfejlesztése a torna-, az atlétika-, a sportágjellegű feladatokban. Sportágtechnikai, taktikai és versenyelemek alkalmazása egyénileg, párban, csoportban, kerékpározás-, torna-, atlétika-, úszás- és egyéb vízisport-jellegű feladatokban.
Fogalmak	Terpeszállás, guruló átfordulás, függeszkedés, húzódzkodás, bátorugrás, terpesztés, ugródeszka, dobbantó, irány, iram, keresztlépés, gyorsítás, lassítás, vágta, mellúszás, karmunka, lábmunka, merülés, lebegés.

Témakör	3. Játék	óraszám: 73 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködés, kooperáció elősegítése. Versenyszellem kialakítása és fenntartása. Játékszabályok által az elemi döntésképesség és szabálytudat kialakítása. Élethosszig űzhető egészségfejlesztő szabadidős tevékenységek megismertetése és megkedveltetése. *Képességfejlesztési fókuszok:* a ráismerő és a mozgásirányítás készsége; társakra figyelés, együttműködés; szabálykövetés, szabálytartás; kudarc és győzelem sportszerű megélése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Labdás játékok: Dobó és elfogó játékok. Labdavezetés kézzel, lábbal, cselezés védővel szemben. Átadások helyben és mozgás közben. Célba rúgó és célba dobó játékok. Zsinórlabda és labdarúgás elemei.		Testnevelési és sport játékok stratégiai és taktikai elemeinek megismerése, szabályainak rendszere, szabálykövetés. Sportági előkészítő kreatív és kooperatív játékok. Népi gyermekjátékok, hagyományőrző mozgásos tevékenységek értése és reprodukciója.

Sportjátékok: kosárlabda, labdarúgás, kézilabda. *3.2. Népi gyermekjátékok és néphagyományok* Futó és fogójátékok taktikai elemekkel. *3.3. Sor-, akadály- és váltóversenyek* *3.4. Küzdősportok elemei* *3.5. Az olimpiák története – sport idolok*	Élethosszig végezhető szabadidős tevékenységek értése és reprodukciója. Labdás játékok, gyakorlatok. Tanulói kreativitásra alapozó motoros játékok. Érzelmek és motivációk szabályozásának megvalósítása. Ismeretek szerzése az olimpia- és sporttörténet nagy alakjairól. Élményszerűség és öröm érzékeltetése a társas játéktevékenységben. Személyes és társas folyamatok megélése. A konfliktuskezelés ismerete és gyakorlása.
Fogalmak	Játékszabály, kosárlabda, indítás, átadás, alapvonal, oldalvonal, labdarúgás, labdaátvétel, kapu, kapufa, háló, szöglet (lábfej: külső, belső, csőr), kézilabda, hatos, vonal, büntetődobás, oldalbedobás, kapura lövés, felugrás, taktika, nyitás, továbbítás.

Témakör	4. Versenyzés	óraszám: 56 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók képessé tétele egyszerűsített szabályokkal zajló versenyzésre sor- és váltóversenyek és egyszerűsített sportági versenyek esetében. *Képességfejlesztési fókuszok:* szabálykövetés, szabálytartás; egészséges versenyszellem; kooperáció; koordináció; döntési és reagáló képesség.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Sor-, akadály-, váltó- és ugróversenyek Sorversenyek. Váltóversenyek. Futóverseny. Ugróiskola. Kötélugrás-verseny. *4.2. Labdás versenyek* Kosárra dobó verseny. Labdavezetési verseny. Kidobó játék. Egyszerűsített szabályokkal: – labdarúgás – kosárlabda – kézilabda – zsinórlabda.		Egyszerűsített sportági versenyek végrehajtása egyszerűsített szabályokkal. Sor- és váltóversenyek szabályainak ismerete és betartása. Egyszerűsített sportági versenyek ismerete és végrehajtása az írott és íratlan sportszerűségi szabályok betartásával. Sportszerűség fogalmi jelentésének és gyakorlatának ismerete.
Fogalmak	Játékszabály, labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, zsinórlabda, verseny.	

Témakör	5. Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés	óraszám:

		50 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egészségfejlesztő mozgásos tevékenységformákra nevelés, Relaxációs gyakorlatok mint az önsegítés eszközeinek tudatosítása. Higiénés ismeretek tudatos és rutinszerű alkalmazására nevelés. A szabad levegőn végzett sportok egészségmegőrző szerepének tudatosítása. A tanulók betegségtudatának, félénkségének, esetleges gátlásainak mérséklése, oldása egyéni sikerhez juttatással. *Képességfejlesztési fókuszok:* egészségtudatosság; mozgásigény; a körülményekhez való alkalmazkodás; a természet szeretete, fenntartható fejlődés.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
5.1. A mozgás mint életforma Otthon is végezhető testgyakorlatok (aerobic, callanetics, talajtorna, pilates). *5.2. Testi-lelki egészség* Testi higiéné tartalmi elemei és azok mindennapi gyakorlata. Relaxációs gyakorlatok. Egészséges életmód alapelemei – étkezés, ruházat, pihenés, mozgás, a káros anyagok kerülése. *5.3. Természetben űzhető sportok (a helyi adottságok figyelembe vételével)* Labdajátékok, futóversenyek stb. – a torna kivételével valamennyi. Túra – balesetvédelem: kullancsveszély, a nap káros sugarai elleni védelem. Kocogás. Kerékpározás, görkorcsolyázás. Úszás természetes vizekben – csak engedélyezett és kijelölt helyen. *5.4. Könnyített testnevelés, tartáskorrekció* A könnyített testnevelés individuális lehetőségének megteremtése a gyógytestnevelővel való konzultáció szerint.	Egészségfejlesztő motoros tevékenységformák megismerése és végzése. A relaxáció mint a lelki egészség- megőrzése egyik eszközének felismerése. Életviteli alapelvek és szokásrendszerek: étrend, bioritmus, higiénia, médiatudatosság, szenvedélybetegségek hatásainak felismerése a testi-lelki egészségre. Prevencióra törekvés az életvezetésben, baleset-megelőzésben Fizikai fittség, edzettség, helyes testtartás fontosságának belátása. Biztonságra és környezettudatosságra törekvés. Rendszeres testmozgás, sport egészségmegőrző hatásának felismerése. Önkontrollra, önuralomra törekvés. Szabad térben végzett gyakorlatok végrehajtása – a védő-óvó intézkedések megismerése és betartása (napsugárzás, kullancs, időjárásnak megfelelő ruházat). A tantervben foglalt, nem ellenjavallt gyakorlatok, feladatok végrehajtása. A tanulók egyéni állapotához, elváltozásaihoz igazodó gyakorlatok. Testtartás-javító gyakorlatok. Preventív és korrigáló feladatok megoldása sporteszközök alkalmazásával.

Fogalmak	Higiéné, relaxáció, edzettség, fittség, túra, bioritmus, gyógytestnevelés, korrekció, sugárzás, kullancs, médiatudatosság, prevenció, drog, önuralom, önkontroll.

Témakör	6. Tánc	óraszám: 32 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Csoportos játék és megjelenítőképesség fejlesztése. Rögtönzés és együttműködés képességének kialakítása.	

	A fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztése. A mozgásnyelv megalapozása és fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* az önértékelés és reakcióképesség növelése; járás, ugrás egyensúlyának megtartása; mozgás sebességének és irányának érzékelése; közös öröm és szabadságélmény megtapasztalása.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
6.1. A tánc mint művészet – elmélet Élő és felvett színházi, tánc- és mozgásszínházi, köztük társaik vagy más tanulók által készített produkciók – megtekintése. *6.2. Mozgásos dramatikus és énekes játékok* Kézjátékok. Énekes-táncos játékok (gyerekjátékok, leánykarikázók mozgásanyaga, szokásrendszere; egyenletes lüktetésű zenei és táncmotívumok illesztése egymáshoz). *6.3. Népi, táncos gyermekjátékok* Régi stílusú táncok (ugrós, legényes táncok; páros forgatós típusú lépések; forgatós mozgáscsoportjai). Új stílusú táncok (verbunk és csárdás táncok). A társastánc etikettjének néhány alapeleme. *6.4. Népek, nemzetiségek, etnikumok táncaiból* (Lánc-, körtáncok – Balkán – lépésanyaga és formavilága; szlovák és román táncanyag magyar párhuzamai.)	Öröm és szabadságélmény megtapasztalása. Az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés kialakításának gyakorlása a tér tárgyaival végzett, illetve páros gyakorlatokban. Testtudat, mozgás, mozdulatlanság érzékelése. Térbeli alkalmazkodás. Metrum, tempó, ritmus alkalmazása. Helyes testtartás automatizálása. Az együttmozgás élményének megtapasztalása. Törekvés az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtésre. Közös cselekvés tanári narrációra. Technikai gyakorlatok: induló, megálló, gyorsító, lassító gyakorlatok. Fekvő partner gurítása előbb csípő-, majd láb- és kar-„vezetéssel”. „Vakvezetéses” gyakorlat - folyamatos vezetésipont-váltással. Járás-fordulat elemekkel térbeli kompozíció készítése, egyénileg vagy csoportosan. Népi mozgásos gyermekjátékok és táncok megismerése, gyakorlása. Törekvés a társastánc illemszabályainak betartására. Érzelmek elemi szintű kifejezése gesztusokkal, mozdulatokkal.

Fogalmak	Mozdulat, motívum, irányzat, népzene, műzene, néhány népi-, szalon- és modern tánc, élmény, etnikum, ritmus, tempó, etikett.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 5.évfolyam	A tanuló képes – összetett mozgások, 2-4 ütemű tornagyakorlatok végrehajtására, – a testnevelés szakszavainak értésére (passzív szókincs szintjén) és adekvát mozgásos válaszokra, – erőfeszítésre és kitartásra saját szintje szerint, – gyors futásra, magas- és távolugrás megkísérlésére,

	– a labda átvételére és átadására, – a játékszabályok betartására, aktív részvételre a közös játékokban, – higiénés ismereteinek alkalmazására, – egyszerű tánc vagy aerobik lépésekre bemutatás után és/vagy szóbeli instrukció alapján, – zenével szinkronban mozgásra, a saját képességeinek megfelelően

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6.évfolyam	A tanuló képes – összetett mozgások, 4-8 ütemű tornagyakorlatok végrehajtására, – a testnevelés szakszavainak értésére (passzív szókincs szintjén) és adekvát mozgásos válaszokra, – erőfeszítésre és kitartásra saját szintje szerint, – gyors futásra, magas- és távolugrás megkísérlésére, – a mellúszás megkísérlésére, helyes légzéstechnikával, – a labda átvételére és átadására, labdavezetésre – a játékszabályok betartására, aktív részvételre a közös játékokban, – a versengések és a versenyek közben toleráns a csapattársaival és az ellenfeleivel szemben, ezt tőlük is elvárja; – higiénés ismereteinek rutinszerű alkalmazására, – egyszerű tánc vagy aerobik lépésekre bemutatás után és/vagy szóbeli instrukció alapján, – zenével szinkronban mozgásra, – a tánc mint mozgás, mint örömforrás élvezetére.

7–8. évfolyam

Az általános iskolai tanulmányok végéhez közeledve az enyhe értelmi fogyatékos tanulók testi nevelésében fő szempont a mozgás, a sport életmódbeli elemmé válása.
A tantárgy célja a mozgásformák készségszintre emelése, a mozgás igényének és az egészség megőrzésének életmódbeli szokásrendszerré válása, továbbá az erő és állóképesség, a gyorsaság és az ügyesség növelése azért, hogy a motoros, kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése pozitív transzferként hasson a tanuló egyéni boldogulására.

A közösségi mozgásformák során a kooperáció és a sportszerűség gyakorlattá válása, a pozitív attitűdök megerősödése a tanuló és szociális környezete számára egyaránt kedvező feltételeket teremthet a munkaerőpiaci helytálláshoz.
A testnevelés tantárgy nevelési és kulcskompetencia-fejlesztési lehetőségei közé tartozik a kommunikációs fejlesztés a testnevelésórákon vagy szabadidős sporttevékenységek keretében, amely az auditíven érzékelt beszéd megértésére – és a megértettek alkalmazásában –, és a (minimális) sportelméleti művelődési anyag feldolgozása során valósulhat meg. A természettudományos nevelés a mindennapi élet természettudományi műveltségeként, egészségvédelmi, betegség- és baleset-megelőzési ismeretekként van jelen a testnevelésben és a sportban.
A kiemelt fejlesztési feladatok közül az erkölcsi és önismereti nevelés, a másokért való felelősségvállalás alapját képezhetik a tanulók boldogulásának.

Témakör	1. Motoros képességfejlesztés – edzettség, fittség	óraszám: 78 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Kondicionális és koordinációs képességfejlesztés. Biomechanikailag helyes testtartás fenntartása. Aerob és anaerob képességfejlesztés. Mozgásigény fenntartása. Mozgásműveltség fejlesztése. Motorikus képességek fejlesztése. Elemi, ritmikus mozgásformákkal az ideg-, légzési, keringési és mozgatórendszer fejlődésének elősegítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* saját test mozgásszabályozásának képessége; mozgásos alapformák végrehajtásának képessége; mozgáskoordinációs képesség; erőkifejtés és -szabályozás képessége.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1.1 . Gimnasztikai elemek: Bemelegítési technikák. Gimnasztikus mozgás Járások. *1.2. Torna* Tartásos helyzetek, fogások, ülések, támaszok, függések. Mászás és függeszkedés Kéziszer-gyakorlatok Társas gyakorlatok. Négy-nyolc ütemű gyakorlatok. Egyensúly-gyakorlatok. *1.3. Atlétika* Futások. Ugrások, dobások. Emelés-hordás. *1.4. Küzdősportok elemei* Páros és csoportos küzdőgyakorlatok.	Természetes mozgások (eszközökkel és azok nélkül) a mozgásképesség és fittség növelésére. Testtudat – saját test és eszközök szerepének tudatosulása az edzettségben. A vázizomzat erősítése és nyújtása egyszerű, gimnasztikai gyakorlatokkal. Biomechanikailag helyes testtartás fenntartása. Gimnasztika, optimális élettani terhelés alkalmazásával az izmok mobilizálása, erősítése, nyújtása. Gimnasztikus mozgás zenére (zumba). Járások törzs- és karmozgással összekötve. Mászás és függeszkedés – kötélen, gyűrűn, bordásfalon. Kéziszer-gyakorlatok végzése – karika, szalag, labda, buzogány. Társas gyakorlatok. Négy–nyolc ütemű gyakorlatok végzése. Egyensúly-gyakorlatok végzése. Futások iram- és irányváltással.

1.5. Testtartást javító, erősítő és légzőgyakorlatok zenére *1.6. Motoros tesztek* (Cooper) Kizárólagosan diagnosztikus célzattal.	Ugrások, dobások. Emelés-hordás – párban, társakkal. Páros és csoportos küzdőgyakorlatok végzése – légzéstechnikával.

Fogalmak	Bemelegítés, függés, körzés, döntés, 4–8 ütemű gyakorlat, emelés, hordás, egyensúly, súlypont.

Témakör	2. Motoros készségfejlesztés – mozgástanulás	óraszám: 90 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Természetes és nem természetes mozgásformák továbbfejlesztése. További sportágtechnikai elemek megismertetése. Célorientált motoros tevékenység kialakítása, gondolkodás-, kreativitást fejlesztő motoros tanulás. Koordinációs képesség, mozgástanulási, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazkodó, egyensúlyozó képesség, valamint az adekvát reakciók, a ritmus és téri tájékozódó képesség fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* instrukcióra gyors, pontos reagálás képessége; imitációs és elemző képesség; alkalmazkodási képesség.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
2.1. Rendgyakorlatok: Térköz, távköz, takarás, igazodás, testfordulatok adott irányokba járás közben. Nyitódás, felzárkózás, felfejlődés, szakadozás. Soralkotások egyes és többes vonalban, oszlopban. Menetelés alakzatfelvétellel. *2.2. Torna:* Támaszgyakorlatok, függés és egyensúly-gyakorlatok talajon, padon, tornaszekrényen, gerendán, gyűrűn, bordásfalon. Mászás kötélen. Vándormászás bordásfalon. Függeszkedés, hintázás. Guruló átfordulás előre-hátra. Kézállás, fejállás, tarkóállás – segítséggel. *2.3. Atlétikai elemek:* Járások, futások, dobások, ugrások. Futásfajták: terep, lassú, egyenletes, változó iramú, állórajttal. Kislabda hajítás állóhelyből és keresztlépéssel. Különféle méretű és súlyú labdák célba juttatásának módozatai. *2.4. Tánc:*	Célorientált motoros tevékenységek, gondolkodás, kreativitás a motoros tanulásban. Energiabefektetésre vonatkozó tudatosság kialakítása – idő, gyorsaság, erő, állóképesség. Információk, jelek felismerése mozgásképben. Mozgás-specifikus kommunikációs szabályok, formák, jelek értelmezése – szerepük belátása az önreflexióban és önkontrollban. Természetes és nem természetes mozgásformák alkalmazása, gyakorlása, továbbfejlesztése a torna, az atlétika, a sportág jellegű feladatokban. Sportágtechnikai, taktikai és versenyelemek alkalmazása egyénileg, párban, csoportban, kerékpározás-. torna-, atlétika-, úszás- és egyéb vízisport-jellegű feladatokban.

Régi stílusú táncok, új stílusú táncok, sport jellegű táncok (zumba).		
Fogalmak	Fejlődés, szakadozás, biztonság, biztonságérzet, vándormászás, gyors futás, tartós futás, leugrás, felugrás, átugrás, lábmunka, karmunka, hajítás, lökés, kartempó, lábtempó, gyorsúszás, hátúszás, pillangóúszás, delfinmozdulat.	
Témakör	3. Játék	óraszám: 62 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködés, kooperáció elősegítése. Versenyszellem kialakítása és fenntartása. Élethosszig űzhető szabadidős tevékenységek megismertetése és megkedveltetése. Játékszabályok által az elemi döntésképesség és szabálytudat kialakítása, továbbfejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* ráismerő és a mozgásirányítás készsége; társakra figyelés, együttműködés; szabálykövetés, szabálytartás; beleélő és együttműködő képesség; kudarc és győzelem sportszerű megélése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Labdás játékok: Dobó- és elfogójátékok. Labdavezetés kézzel, lábbal, cselezés védővel szemben. Átadások helyben és mozgás közben. Célbarúgó- és célbadobójátékok. Kosárlabda. Labdarúgás. Röplabda. Kézilabda. *3.2. Népi gyermekjátékok és néphagyományok* Futó- és fogójátékok taktikai elemekkel. *3.3. Táncos játékok* Az 1–6. évfolyamon tanultak művelődési anyagából.		Testnevelési és sportjátékok stratégiai és taktikai elemeinek megismerése, szabályainak rendszere, szabálykövetés. Sportági előkészítő kreatív és kooperatív játékok. Népi hagyományőrző mozgásos tevékenységek értése és reprodukciója. Élethosszig végezhető szabadidős tevékenységek értése és reprodukciója. Labdás játékok, gyakorlatok. Tanulói kreativitásra alapozó motoros játékok. Érzelmek és motivációk szabályozásának megvalósítása. Élményszerűség és öröm érzékeltetése a társas játéktevékenységben. Személyes és társas folyamatok megélése. A konfliktuskezelés ismerete és gyakorlása.
Fogalmak	Kosárlabda, labdarúgás, röplabda, kézilabda, játékszabály, védő, támadó, cselezés, nyitás, érintés, feladás, átütés, pontszerzés, góllövés, erőszakos, kíméletes, sportszerűség, „fair play”.	
Témakör	4. Versenyzés	óraszám: 65 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók képessé tétele egyszerűsített szabályokkal zajló versenyzésre: sor- és váltóversenyek és egyszerűsített sportági versenyek esetében. *Képességfejlesztési fókuszok:* szabálykövetés, szabálytartás; egészséges versenyszellem; kooperáció; koordináció; döntési és reagáló képesség; versenyszellem.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek

4.1. Futó-, ugró-, akadály- és ügyességi versenyek Sorversenyek. Váltóversenyek. Futóiskola – futóversenyek (gyors, kitartó, gát, staféta stb.). Ugróiskola – magas, távol stb. Dobóversenyek (célba, távba különféle eszközökkel). Kötélugró verseny. Kötélhúzó verseny. *4.2. Labdás versenyek* Kosárradobó-verseny. Labdavezetési verseny. Kidobójáték. Labdarúgás. Kosárlabda. Kézilabda. Zsinórlabda. *4.3. Népi gyermekjátékok, versenyfeladatok* (Bigézés, karikahajtás, dióleső, tojásbavágás, csizmadobáló, öcsigolyó /petanque/.) *4.5. Küzdősportok elemei –* birkózás, keleti küzdősportok elemei. *4.6. Az olimpiák története – sportidolok, paralimpia*	Egyénileg, párban és csoportosan végrehajtott versenyfeladatok a sportági versenyek szabályainak, technikai és taktikai elemeinek alkalmazásával. Sor- és váltóversenyek szabályainak ismerete és betartása. Egyszerűsített sportági versenyek ismerete és végrehajtása az írott és íratlan sportszerűségi szabályok betartásával. Sportszerűség fogalmi jelentésének és gyakorlatának ismerete. További ismeretek szerzése az olimpia- és sporttörténet nagy alakjairól, emblematikus személyiségeiről. Ismeretek szerzése híres magyar és nemzetközi sportolókról a múltból és a jelenből.
Fogalmak	Kidobójáték, labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, zsinórlabda, játékszabály; erőszakos, kíméletes, sportszerűség, „fair play”, esélyegyenlőség, teljesítmény.

Témakör	5. Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés	óraszám: 65 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Egészségfejlesztő mozgásos tevékenységformákra nevelés. Relaxációs gyakorlatok, mint az önsegítés eszközeinek tudatosítása. Higiénés ismeretek tudatos alkalmazására nevelés. A szabad levegőn végzett sportok egészségmegőrző szerepének tudatosítása. A tanulók betegségtudatának, félénkségének, esetleges gátlásainak mérséklése, oldása egyéni sikerhez juttatásukkal. *Képességfejlesztési fókuszok:* egészségtudatosság; mozgásigény; a körülményekhez való alkalmazkodás; a természet szeretete, fenntartható fejlődés.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek

5.1. A mozgás mint életmód Otthon is végezhető testgyakorlatok (aerobic, callanetics, talajtorna, pilates). Táncok különféle műfajai. *5.2. Testi-lelki higiéné* Testi higiéné tartalmi elemei és azok mindennapi gyakorlata. Relaxációs gyakorlatok: – légzőgyakorlatok – figyelemösszpontosító és lazító testtartások. Egészséges életmód alapelemei – étkezés, ruházat, pihenés, mozgás, a káros anyagok kerülése. Betegségek megelőzése, prevenció, védőoltások. *5.3. Természetben űzhető sportok (a helyi adottságok függvényében)* Labdajátékok, futóversenyek stb. – a torna kivételével valamennyi. Túra – balesetvédelem, kullancsveszély, a nap káros sugarai elleni védelem. Kocogás. Kerékpározás, görkorcsolyázás. Úszás természetes vizekben – csak engedélyezett és kijelölt helyen. *5.4. Könnyített testnevelés, tartáskorrekció* A könnyített testnevelés individuális lehetőségének megteremtése a gyógytestnevelővel való konzultáció szerint.	Egészségfejlesztő motoros tevékenységformák gyakorlása, A relaxáció, mint a lelki egészség megőrzésének egyik eszközének tudatosulása. Életviteli alapelvek és szokásrendszerek: étrend, bioritmus, higiénia, médiatudatosság, szenvedélybetegségek hatásainak felismerése a testi-lelki egészségre, Prevencióra törekvés az életvezetésben, baleset-megelőzésben, Fizikai fittség, edzettség, helyes testtartás fontosságának megértése. Biztonságra és környezettudatosságra törekvés. Rendszeres testmozgás, sport egészségmegőrző hatásának megértése. Önkontroll, önuralom gyakorlása. Szabad térben végzett gyakorlatok végrehajtása – a védő-óvó intézkedések ismerete és betartása (napsugárzás, kullancs, időjárásnak megfelelő ruházat). A tanulók egyéni állapotához, elváltozásaihoz igazodó gyakorlatok. A tantervben foglalt, nem ellenjavallt gyakorlatok, feladatok végrehajtása. Testtartásjavító gyakorlatok. Preventív és korrigáló feladatok megoldása sporteszközök alkalmazásával.
Fogalmak	Higiéné, relaxáció, edzettség, fittség, túra, bioritmus, gyógytestnevelés, korrekció, napsugárzás, UV-A és UV-B, kullancs, médiatudatosság, prevenció, drog, önuralom, önkontroll, prevenció, testtartás, gólyaállás, kobraállás.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus első évének végén 7.évfolyam	A tanuló képes – a bemelegítési technikák alkalmazására, – 4-8 ütemű gyakorlatok végrehajtására, – küzdősportok során ügyelni saját és társai testi épségére, – alakzatváltozásokban együttműködésre, – erőfeszítésre és kitartásra saját szintje szerint, – egy tanult elem önálló végrehajtására,

	– a labda céltudatos irányítására, – a gyakorolt mozgáselemek, sportágak szabad térben, más körülmények közötti, önálló alkalmazására, – a családi háttere és a közvetlen környezete adta lehetőségeihez mérten tervezetten, rendezetten és rendszeresen végez testmozgást. – higiénés ismeretei saját igény szerinti alkalmazására, – a relaxációs gyakorlatok önsegítő alkalmazására nyugalmi és stresszhelyzetben, – az egészségtudatos magatartásformák szokásrendszerébe integrálására.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 8.évfolyam	A tanuló képes – a bemelegítési technikák alkalmazására, – 4-8 ütemű gyakorlatok végrehajtására, önálló bemutatására – küzdősportok során ügyelni saját és társai testi épségére, – alakzatváltozásokban együttműködésre, – erőfeszítésre és kitartásra saját szintje szerint, – három tanult elem önálló végrehajtására, – a labda céltudatos irányítására, – a gyakorolt mozgáselemek, sportágak szabad térben, más körülmények közötti, önálló alkalmazására, – a higiéniai szokások terén teljesen önálló, adott esetben segíti társait – a relaxációs gyakorlatok önsegítő alkalmazására nyugalmi és stresszhelyzetben, – az egészségtudatos magatartásformák igényének kialakulása

Osztályfőnöki

(Közösségi nevelés)

Az osztályfőnöki órák sajátos szerepet töltenek be a tantárgyak rendszerében. Fejlesztési céljaik, tevékenységeik közvetlenül szolgálják a nevelést, mintegy szintetizálva az egyes tantárgyakban közvetített fejlesztési, nevelési célokat, az iskolai nevelési folyamatot, lehetőséget biztosítva a tanítási órákon elsajátítottak elmélyítésére, aktualizálására, a tudásanyagnak értékmozzanatokkal történő felruházására.

Az osztályfőnöki óra az osztályfőnöki tevékenység tanórai kereteként, a tanulók közösségi életének fórumaként segíti a tanulók megismerését, az egyéni sajátosságokhoz illeszkedő személyiségfejlesztést.

A tantárgy tematikai egységei szorosan kapcsolódnak a fejlesztési területekhez, azaz minden tematikai egység az egyes fejlesztési területek szempontjából kiemelt jelentőségű: közösség és személyiség – erkölcsi nevelés, önismeret és társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés; tanulás és munka – a tanulás tanítása, pályaorientáció; ember és társadalom – állampolgárságra,

demokráciára nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, nemzeti öntudat, hazafias nevelés; egészséges életmód – testi, lelki egészség, médiatudatosság.
Az osztályfőnöki órák célja a gyermekközösségeknek és az egyes tanulók személyiségének fejlesztésével a közösség és az egyén egymáshoz, valamint a társadalomhoz való helyes viszonyának megalapozásával, a tanulók erkölcsi tulajdonságainak, meggyőződésének formálásával, az egyéni és a közösségi érdekek összehangolásával fejleszteni a szociabilitást, a testi-lelki harmóniát, a tanulók társas, egyéni és iskolai kapcsolatait, a szabálytudat erősítését.
Az osztályfőnöki órán folyó munka hozzájárul – az egyéni szükségletek mentén – az énkép, az önértékelés alakításához, a közösen kialakított magatartási és viselkedési szokások elsajátításához, az önbizalom, az öntudatos és a környezetért is felelős magatartás, a világgal szembeni pozitív beállítódás, a demokrácia tisztelete, a tolerancia, az őszinte kommunikáció, az értelmes kockázatvállalás attitűdjeinek kialakulásához.
Az osztályfőnöki órákon kiemelt szerepet kap az önismeret, az önelfogadás és az önfejlesztés. Biztosítani kell a szociális érzékenység légkörét, a konfliktusok kezelésének konkrét megoldásait segítő feladatokat. Az értékek életünkben meghatározó szerepének, az értékek védelmével kapcsolatos felelősségnek a tudatosítása mellett a közvetlen környezet humán értékeinek keresése is a feladatok közé tartozik. Lehetőséget kell teremteni a serdülőkor testi-lelki változásaival kapcsolatos saját élmények, vélemények megvitatására.
Enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt jelentősége van annak, hogy a tanulók közvetlen és közvetett úton is szerezzenek tapasztalatokat a felelős állampolgári viselkedésről, a környezettudatos, fenntartható fejlődésről. Olyan helyzetek megteremtése is feladat, melynek során felkészítjük a tanulókat a pályaválasztásra, a reális életcélok megfogalmazására. Tapasztalatokat gyűjthetnek a munka világáról, a szakmákról, ezáltal segíthetjük a pályaválasztásukat, a reális életcélok megfogalmazását, célkitűzését.
Az osztályfőnöki órák a tantervi tartalmakon túl jelentős színterei az aktuális kérdések, események feldolgozásának. A kerettanterv olyan arányos tartalom-meghatározást érvényesít, amely lehetővé teszi az egyes közösségek, az eltérő felkészültségű, fejlettségű, érettségű tanulók számára a válogatást, a felhasználó által történő konkretizálást, olyan tevékenységmegválasztást, amely az aktualitásokhoz illeszkedő feldolgozást is lehetővé teszi.

5–6. évfolyam

A két évfolyam fókuszában az áll, hogy a tanulói aktivitást serkentő módszerek alkalmazásával támogassa a tanulók önmagukért és a társakért való felelősségvállalását, annak megélését, hogy a társak és az egyén egymásra vannak utalva, ennek következményeként a másokért vállalt felelősséget átérzik, vállalásaikért helyt állnak, elfogadják, hogy a szabályok értük és a közösség védelméért vannak.
A tanulók felismerik jellemző tulajdonságaikat, jártasságot szereznek a konfliktuskezelés demokratikus technikáinak alkalmazásában. Segítséggel keresnek olyan, az egyéni jellemzőikhez illeszkedő kikapcsolódást, szabadidős tevékenységet, amely hozzásegíti őket a testi, lelki egészség megteremtéséhez, képesek lesznek felismerni és segítséggel megfogalmazni érdeklődési körüket, amelyeket hozzá tudnak rendelni egyes tevékenységekhez, foglalkozásokhoz. Az osztályfőnöki órák fókuszálnak a családban betöltött szerepekre, a családi tevékenységrendszer jellemzőire, az egyes szerepekhez illeszkedő felelősségvállalás jellemzőire és arra, hogy a tanulók gyakorolják a különbségtételt a jóra ösztönző és a destruktív megnyilvánulások, jellemzők között.

Témakör	1. Közösség és személyiség	óraszám: 26 óra

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelőképesség fejlesztése, a tanuló saját viselkedésének, reakcióinak, cselekedeteinek önmegfigyelésen alapuló értékelése. Kommunikáció, véleménynyilvánítás képességének fejlesztése. A kulturált vita és konfliktuskezelés készségeinek fejlesztése. Beleérző képesség, tolerancia fejlesztése, a saját és a mások cselekedeteiért érzett felelősségérzet felkeltése. Kooperatív technikák alkalmazása. *Képességfejlesztési fókuszok:* nyitottság, együttműködés, kommunikáció, figyelem, empátia, önkifejezés, véleményalkotás, -nyilvánítás, vitakészség, felelősség.

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1. Önismeret: tulajdonság, viselkedés, önmegfigyelésen alapuló felismerés, befolyásolás 2. Közösségek, amelyekben élek: iskola, évfolyam, család	Saját élmények gyűjtése, feldolgozása. Tulajdonságlista készítése, értelmezése. Az évfolyam mint közösség. A közösség életét befolyásoló szabályok szerepe az iskolai életben. Drámajátékok: konfliktus, vita, feloldás, megbeszélés, viszonyulás a témához. Társas kapcsolatok az évfolyamban, a kapcsolatok kialakulása, változásai, alapvető illemszabályok betartása. A család mint egység, kapcsolatok, szerepek, feladatok. Helyem az évfolyamközösségben, a családban. A közösség céljai, feladatai, az együttműködő közösség, a közös célok elérésének segítő és akadályozó tényezői. Együttműködésen, munkamegosztáson alapuló ismeretszerzés. Felelősségtudat, lelkiismeretesség a társainkhoz, a családtagokhoz fűződő viszonyban. Őszinteség, segítőkészség. Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok.

Fogalmak	Önismeret, tulajdonság, viselkedés, társas kapcsolat, vélemény, együttműködés, érték, elfogadás, viszony, szabálykövetés.

Témakör	2. Tanulás és munka	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulás iránti motiváció, pozitív attitűd fejlesztése. Az önállóság iránti igény, a felelősségérzet fejlesztése, erősítése. Egyéni tanulási módszerek alkalmazásának alapozása, fejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* együttműködés, bizalom, önkifejezés, kitartás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1. A tanulás: motívumok, a tanulást segítő és nehezítő tényezők. A tanulás tervezése, egyéni tanulási stílus, tanulási stratégiák. 2. A munka: munkavégzés a családban, az iskolában. A munka és a személyiség, munkasiker, kudarc, munkafegyelem.	A különböző tantárgyak tanulását segítő speciális ötletek, eljárások. Tanulási szokások, módok, technikák, az önismereten alapuló tanulási módszerek kialakítása, kimunkálása, a tantárgyankénti speciális tanulási technikák alkalmazása. A tanulás megtervezése, naplóvezetés a tapasztalatokról, következtetések, változtatások, célkitűzések segítséggel történő megfogalmazása,

A tanulás és a munka értékelése, önértékelés, külső értékelés.		folyamatos értékelés. Különböző foglalkozások ismerete, a végzésükhöz szükséges tudáselemek összegyűjtése, elemzése. Kedvelt tevékenységek, összefüggések ezek és egyes foglalkozások között (pályatükör).
Fogalmak	Figyelem, koncentrálás, értékelés, önértékelés, tervezés, szervezés, választás.	
Témakör	3. Én és a társadalom	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Együttműködésen alapuló aktív részvétel a különböző színtereken zajló társadalmi eseményekben. Egymásra figyelés, alkalmazkodás erősítése különböző közösségekben. *Képességfejlesztési fókuszok:* konstruktív kommunikáció, tolerancia, bizalom, együttérzés, a közvetlen környezet értékeihez való ragaszkodás, érdeklődés az életkorának megfelelő állampolgári szerepvállalás iránt.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Életem színterei: az otthon, az iskola, a lakóhely – A családban: a család fogalma, típusai, tagjai, feladatai – Az iskolában: közösségek, szerepek, feladatok – A lakóhelyen: helyi társadalmi események, a részvétel lehetőségei		A család és annak szerepe az egyén egészséges, harmonikus fejlődésében; a család feladatai: szeretet, érzelmi biztonság. Munkamegosztás a családban, szokások, ünnepek a családban. Alkalmazkodás az iskola rendjéhez, társakhoz, tanárokhoz; az iskola törvénye: a Házirend; az iskola hagyományainak megismerése, ápolása. Az iskolai és otthoni élet összehasonlítása, egyezőségek, különbségek, ezek eredete, a különbségek elfogadása. A helyi társadalmi eseményekről tájékozódás a médiumokon keresztül, személyes részvétel. Nemzeti ünnepeink: március 15.; augusztus 20.; október 23., az ünnepek helyi aktualitásai, helytörténeti vonatkozások, történelmi emlékhelyek megismerése, személyes részvétel. A lakóhelyi környezet kulturális értékei, hagyományai, természeti kincsei, a megismételhetetlenségből is adódó ragaszkodás, a megóvás felelőssége. Az összefogás jelentősége az értékek védelme érdekében. Emlékhelyek, múzeumok, kulturális események látogatása. Természetvédelmi „őrjárat”.
Fogalmak	Család, családtag, családi és nemzeti ünnep, hagyományápolás, érték.	
Témakör	4. Egészséges életmód	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A lelki egészség (mentálhigiéné) iránti igény felkeltése, ennek kialakításához és megőrzéséhez szükséges készségek, képességek kialakítása. Az egészségmegőrzés igényének kialakítása, az egészségkárosító szokások kialakulásának megelőzése. *Képességfejlesztési fókuszok:* önismeret, önértékelés, akaraterő, válogatás, rendszerezés, ok-okozati összefüggéslátás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek

Lelki egészség: énerősítés, belső egyensúly. Testi egészség: étkezés, testedzés, sport, kikapcsolódás, regenerálódás.	Önmaga bemutatása, „ez vagyok – ez voltam”: fotók a múltról, a családról, a gyermekkorról. Adatok gyűjtése önmagáról. Pozitív tulajdonság, képesség. Pozitív tulajdonságok erősítése, negatív tulajdonságok leküzdésének technikái. Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok. A lélek egészsége, stressz, veszélyek. A segítés, a segítség szerepe, a segítségkérés formái, a hozzá kapcsolódó viselkedés. A test, lelki egészséget veszélyeztető szokások, szenvedélyek. Esetek, filmélmények megvitatása. Viselkedésszabályozás a lelki egészség megőrzése érdekében. Szabadidő eltöltésének, a személyiséget építő lehetőségeinek felismerése, kikapcsolódás, stresszoldás, szórakozás, tanulás. Választás és döntés, azok következményeinek megbeszélése. Irodalmi példák gyűjtése. Dramatikus játék. Építem önmagam: egészséges életrend, napirend, szellemi, fizikai munka, a feltöltődés helyes aránya, igényes szórakozás, sport, mozgás, a test és lélek egyensúlya.
Fogalmak	Én-énerő, lelki egészség, testi egészség, akaraterő, stressz, kikapcsolódás, segítségkérés.
Összegzett tanulási eredmények két évfolyamos ciklus első évének végén 5.évfolyam	Fejlődött a tanuló önismerete, reális önértékelése. Kialakult a nyitottság a társas kapcsolatokra, fejlődött a szociális érzület. Felelősséget érez cselekedeteiért, vállalásaiért, megfelelően érzékeli és értékeli a sikert, a kudarcot. Felismeri az iskolai konfliktusokat, törekszik a megoldásra. Tanulását segítséggel megtervezi. Különbséget tesz kedvelt és kevésbé kedvelt tevékenységek között, elfogadja, hogy nem csupán a kedvelt tevékenységeket kell elvégezni. Fokozódott kitartása, fejlődött felelősségérzete, feladattudata. Ismeri és tiszteli a közösségi hagyományokat, részt vesz ápolásukban. Közvetlen környezete természeti és kulturális értékeit ismeri, megóvásukban aktívan részt vesz. Ismeri a lelki és testi egészségmegőrzés érdekében legcélravezetőbb technikákat. Különbséget tud tenni pozitív és negatív tulajdonságok között. Képes erőfeszítéseket tenni, akarati tényezőket mozgósítani a változásért, a változtatásért. Elfogadja, hogy vannak olyan helyzetek, amikor segítséget kell kérni.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén 6.évfolyam	Fejlődött a tanuló önismerete, reális önértékelése. Kialakult a nyitottság a társas kapcsolatokra, fejlődött a szociális érzület. Felelősséget érez cselekedeteiért, vállalásaiért, megfelelően érzékeli és értékeli a sikert, a kudarcot. Felismeri az iskolai konfliktusokat, törekszik a megoldásra. Megszilárdul az iskolai követelmények szerinti normatartás.

	Tanulását (segítséggel) megtervezi. Felkészüléséhez figyelembe veszi az előzetes értékeléseket, tapasztalatokat. Különbséget tesz kedvelt és kevésbé kedvelt tevékenységek között, elfogadja, hogy nem csupán a kedvelt tevékenységeket kell elvégezni. Fokozódott kitartása, fejlődött felelősségérzete, feladattudata. Ismeri és tiszteli a közösségi hagyományokat, részt vesz ápolásukban. Közvetlen környezete természeti és kulturális értékeit ismeri, megóvásukban aktívan részt vesz. Ismeri a lelki és testi egészségmegőrzés érdekében legcélravezetőbb technikákat. Különbséget tud tenni pozitív és negatív tulajdonságok között. Képes erőfeszítéseket tenni, akarati tényezőket mozgósítani a változásért, a változtatásért. Elfogadja, hogy vannak olyan helyzetek, amikor segítséget kell kérni.

7–8. évfolyam

A tanulókat aktivizáló módszerek megtartásával az osztályfőnöki órák sajátos szerepet töltenek be annak támogatásában, hogy a tanulók megértsék a törvények szerepét mindennapi életünkben, elfogadják azok szükségszerűségét, az értékek és a szabályok viszonylagosságát, a normakövetés fontosságát. Helyzeteket kell teremteni ahhoz, hogy tudjanak érvelni, meggyőzni, mások véleményét elfogadva kiállni meggyőződésük mellett, vagy elvetni azt, átérezhessék a felelősségvállalás jelentőségét, felismerjék, hogy kiknek tudnak segítséget nyújtani. Csoportos feladathelyzetekben teremtsünk lehetőséget arra, hogy megfogalmazhassák véleményüket és fogadják el mások érvelését.
Enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében kiemelt jelentősége van a pályaorientáció támogatásának, annak, hogy tájékozódjanak a továbbtanulással kapcsolatban, segítséggel ismerjék fel érdeklődési körüket, összeegyeztessék azt a (szakma)tanulási lehetőségekkel.

Témakör	1. Közösség és személyiség	óraszám: 26 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A vitakészség fejlesztése, érvelés, meggyőzés, mások véleményének elfogadása, kiállás a meggyőződés mellett/elvetés. Az előítéletes magatartás, a sztereotip megnyilvánulások észrevétele, annak a felismerése, hogy a sztereotípiák kialakulásában nagyon fontos szerepet tölt be a viselkedésünk. Az egyéni és a közösségi érdek viszonyának, a szabályok, törvények szerepének mindennapi életünkben, az értékek és a szabályok viszonylagosságának, a normakövetés fontosságának felismertetése. A felelősségvállalás, a segítségnyújtás képességének fejlesztése. Segítségelfogadás képességének továbbfejlesztése. *Képességfejlesztési fókuszok:* önállóság, kreativitás, bizalom, önbizalom, önbecsülés, konfliktuskezelés, problémamegoldó képesség, konszenzusképesség, kudarctűrés, elfogadás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1. Önismeret. 2. A társas kapcsolatok szerepe a közösségben.		A helyes önértékelés kialakítása bírálat, önbírálat alapján. A bírálat segítő aspektusainak elfogadása.

– Iskolai közösségek – A családi közösség – Közösségi élet a helyi társadalomban.	Elvárások önmagával és mások elvárásai a tanulóval szemben. Saját korlátainak a megismerése, felismerése. Reális célok kitűzése a személyiség pozitív megváltoztatására a fokozatosság érvényesítésével. Tolerancia a másság iránt, értékek megismerése, elfogadás. Megbeszélés: csoportok az évfolyamban, klikkek és barátok; sztárok és magányosok. Kortárscsoportok: konfliktusok csoporton belül, csoporthelyzet, alkalmazkodás, tűrőképesség fogalmainak tisztázása. Egyéni képességek a közösség szolgálatában, kooperáció fontosságának, az egymásrautaltságnak a felismerése. A család, mint a nevelés legfőbb színtere: érzelmi védettség; generációk együttélése, egymás tiszteletben tartása; demokrácia a családban. Konfliktusok a családban, a türelem, megértés, odafigyelés szerepe a konfliktus kezelésében, feloldásában. Az emberi együttélés írott és íratlan szabályai, a szabályok szintjei és egymásra épülésük: szokás, erkölcs, jog; a szabályok megszegésének büntetése. A helyesen kialakult értékek, magatartási normák megerősítése; az egyéni és a közérdek érvényre jutását szolgáló tevékenységekre való rávilágítás. Az önkormányzat működése az évfolyamban és az iskolában. Közéletiség, demokrácia, egyéni és közösségi részvétel.
Fogalmak	Empátia, tolerancia, konfliktus- és kudarctűrő-képesség, egyéni képesség, egyéni érdek, közösségi érdek, egyéni cél, közösségi cél, elvárás, változás, változtatás, közéletiség, demokrácia, elfogadás, együttműködési készség.

Témakör	2. Tanulás és munka	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulás időbeosztásának, a fegyelemnek, a kitartás képességének fejlesztése. A tanulás pozitív, az életet gazdagító tevékenységként való elfogadtatása, belső késztetés a tanulásra. A tanulás és a pályaválasztás közötti összefüggés beláttatása. *Képességfejlesztési fókuszok*: alkalmazkodóképesség, rugalmasság, kitartás, kudarctűrés.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1. Tanulás: önértékelés, célkitűzések, tervek és végrehajtás.		A tanulmányi és magatartási helyzet értékelése (helyzetelemzés és célmeghatározás a tanulók

2. Pályaválasztás: a munka szerepe, felkészülés.		önértékelése alapján). Érdeklődés, jellem, motiváció a pályaválasztásban. Pályaválasztási elképzelések, érdeklődési területek, vonzódások. Reális pályakép a képességek, adottságok szerint, mérlegelés. A szakmatanulási lehetőségek megismerése – szakiskolák, speciális szakiskola. Jövőkép kialakítása, az értékteremtés sokszínűsége.
Fogalmak	Célkitűzés, terv, teljesítmény, munkavégzés, pályakép, pályaválasztás.	
Témakör	3. Én és a társadalom	óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az állampolgárság, a demokrácia fogalmak lényegi tartalmi elemeinek felismertetése saját tapasztalatok, élmények alapján. A demokratikus döntéshozásban való részvétel lehetőségeinek, alapvető szabályainak megismertetése. A lakóhelyhez, az országhoz való tartozás érzése, az identitástudat erősítése. *Képességfejlesztési fókuszok:* érdeklődés, médiumokból való tájékozódás, értékek felismerése, hagyományőrzés, pozitív viszonyulás mások véleményéhez, a változáshoz.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
1. Állampolgárság: jogok és kötelességek 2. Mindennapi demokrácia 3. Értékeink, védelmük		„Állampolgár vagyok”, joggyakorlás és kötelesség-végrehajtás egyensúlyának felismerése. Az iskolai önkormányzat tevékenységében való részvétel. Vélemények megfogalmazása, döntés-előkészítő folyamatokban való részvétel. Politika, politizálás, politikai események, fejlődő demokrácia, médiumok használata. Viták felmerülő problémákról. Hírfigyelés, elemzés. Kulturális örökségünk, amire, akikre büszkék lehetünk. Életünk a „megsebzett bolygón”, a környezetvédelem szükségességének megértése; a környezeti ártalmak számbavétele, megelőzés. Magyarország leggyakrabban látogatott idegenforgalmi nevezetességei, földrajzi helyek, nemzeti parkjaink: képek gyűjtése, rendszerezés, filmek elemzése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állampolgár, demokrácia, döntés, kulturális örökség, természetvédelem.	
Témakör	4. Egészséges életmód	óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A serdülőkor legjellemzőbb testi-lelki változásainak felismertetése, a lelki bántalmak, sérelmek kezelésének képessége. *Képességfejlesztési fókuszok:* önmegfigyelés, véleménynyilvánítás, konfliktuskezelés, empátia, tolerancia, elfogadás, erkölcs.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek

1. A serdülőkor testi, lelki jellemzői. 2. Konfliktusok a családban. 3. Kortárscsoportok. 4. A lelki és testi egészség összefüggései.	A serdülőkor biológiai és higiéniai problémái, a serdüléssel járó biológiai és pszichológiai változások, önmaga változásának, alakulásának leírása. Nyitottság, zárkózottság. Családi konfliktusok (generációs, életmódbeli, szokásokból eredő), megoldások keresése. Kortárs konfliktusok: rivalizálás különböző területei. Konfliktuskezelési technikák gyakorlása: vita, meggyőzés, konfrontáció. Empátia, elfogadás, tolerancia. Testkultúra a serdülőkorban, ízlés, ízléstelenség, egyéni stílus. Ismerkedés – kapcsolatteremtés, kortársak azonos érdeklődése. Párkapcsolat, a kapcsolatteremtés feltételei, az ismerkedés illemtana. Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok. A testi egészség érdekében tett erőfeszítések, helyes táplálkozás, sport, testmozgás, pihenés, kikapcsolódás. Anyaggyűjtések különböző médiumokból.
Fogalmak	Viselkedés, konfliktus, belátás, megértés, vita, egészségmegőrzés, higiénia.
Elvárható eredmények a 7. évfolyam végén	Reális önértékelés, önfejlesztési igény kialakítása. A kritika elfogadtatása, a felelősség felismertetése, készség kialakítása személyiségének fejlesztésére. A közösségért érzett felelősség felismertetése, érvényesítetése. Saját helyének, szerepének felismertetése adott közösségben, törekvések az önérvényesítés és a közösség érdekeinek összeegyeztetésére. Az egyéni adottságoknak megfelelő konfliktuskezelés irányítás mellett a környezetben. Az iskola, a tágabb közösség elvárásainak megfelelő normatartás. Reális pályaválasztási célkitűzés, iskolaválasztásra való felkészítés. Egyéni adottságaihoz mért erőkifejtés, én-erő mozgósítás a kitűzött célok megvalósítása érdekében, segítségnyújtással. Alapvető állampolgári tájékozottság a közvetlen környezet demokratikus közéletében, rávezetéssel. Egyéni adottságokhoz igazodó részvétel a természeti értékek védelmében, a kulturális hagyományok ápolásában. A serdülőkor legjellemzőbb megnyilvánulásainak megismerése a szükséges változtatások érdekében erőfeszítések tétele.

	A testi és lelki egészségi állapot szoros összefüggésének beláttatása, a megőrzésük érdekében leggyakrabban használható technikák megismerete, törekvések alkalmazásukra.
Elvárható eredmények a 8. évfolyam végén	Reális önértékelés, önfejlesztési igény kialakulása. A kritika elfogadása, a felelősség felismerése, készség személyiségének fejlesztésére. A közösségért érzett felelősség felismerése, érvényesítése. Saját helyének, szerepének felismerése adott közösségben, törekvés az önérvényesítés és a közösség érdekeinek összeegyeztetésére. Az egyéni adottságoknak megfelelő konfliktuskezelés a környezetben. Az iskola, a tágabb közösség elvárásainak megfelelő normatartás. Reális pályaválasztási célkitűzés, iskolaválasztás. Egyéni adottságaihoz mért erőkifejtés, én-erő mozgósítás a kitűzött célok megvalósítása érdekében. Alapvető állampolgári tájékozottság a közvetlen környezet demokratikus közéletében. Egyéni adottságokhoz igazodó részvétel a természeti értékek védelmében, a kulturális hagyományok ápolásában. A serdülőkor legjellemzőbb megnyilvánulásainak ismerete, képesség önmaga, reakciói elemezésére, következtetések levonására, a szükséges változtatások érdekében erőfeszítések tételére. A testi és lelki egészségi állapot szoros összefüggésének belátása, a megőrzésük érdekében leggyakrabban használható technikák ismerete, törekvés alkalmazásukra.

4.3. AZ OKTATÁSBAN ALKALMAZHATÓ TANKÖNYVEK, TANESZKÖZÖK KIVÁLASZTÁSÁNAK ELVEI

4.3.1 Tankönyvek kiválasztási elvei

- Az adott évfolyamon maximális segítséget nyújtson a helyi tanterv által előírt követelmények teljesítéséhez.
- Tartalmában (információ-feldolgozás, ábraanyag, kérdéskultúra) igazodjon a sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteihez, képességeihez és az adott életkori sajátosságaihoz.
- Adjon elegendő lehetőséget az új ismeretanyag elsajátítása után az ismeretek rögzítésére, rendszerezésére, ellenőrzésére.
- Jó, ha az egyes szövegrészek egyszerűek és jól érthetőek.
- A tankönyv legyen időtálló, igényes, esztétikus, figyelemfelkeltő, jó minőségű.
- Az egyes tantárgyak tankönyvei egymásra épüljenek.

4.3.2 A taneszközök kiválasztásának elvei

- Az adott oktatási cél elérését, a környezeti szempontokat figyelembevételével a leghatékonyabban szolgálja.
- A korcsoport életkori sajátosságaihoz közel álló legyen.
- A szülő által beszerzett taneszközök a legszükségesebbek legyenek; lehetőleg ne terheljük meg a családot anyagilag. A beszerzendő taneszközöknél típus meghatározást nem alkalmazunk.

A tanév utolsó szülői értekezletén, tanévzáró ünnepélyen tájékoztatjuk a szülőket a következő tanévben szükséges taneszközökről, amelyeket ők szereznek be.

4.4. A NEMZETI ALAPTANTERVBEN MEGHATÁROZOTT PEDAGÓGIAI FELADATOK HELYI MEGVALÓSÍTÁSA

4.4.1 Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek gyógypedagógiai, pedagógiai kezelése a legfőbb feladatunk.

A fő cél - a személyiség biztonságérzetének megteremtésével, az egyéni diagnosztikára épülő funkcionális képességfejlesztéssel elérni az egyénhez viszonyítva azt a legoptimálisabb adaptív állapotot, amely elégséges előfeltétele a tantárgyi rendszerű fejlesztésnek – ennek érdekében olyan fejlettségi szintre igyekszünk hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerének, módszereinek, terápiáinak felhasználásával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésének, állapotának megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen.

A tanulókat fogékonnyá, befogadóvá tesszük a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben tág teret adunk az életkori sajátosságoknak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak, mindezzel felkeltve érdeklődésüket a tanulás iránt.

4.4.2 A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. Fokozatosan előtérbe kerül a Nat elveiből következő motiválási és a tanulásszervezés folyamat.

Kiemelt feladatunk: a személyiség érésének, az önismeret fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével; a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

Célunk: az alapvető képességek és alapkészségek fejlesztése a tanulók egyéni háttértényezőinek figyelembevételével, a pszichés funkciók fejlesztésének stratégiáját tartalmazó egyéni fejlesztési tervek alapján, tantárgyi rendszerben végzett intenzív fejlesztési folyamatban.

4.4.3 Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az 5–6. évfolyamon a cél a tevékenységek számának és minőségének növelésével, az önálló tanulás képességének fejlesztésével az alapvető kultúrtechnikák használatának eszközszintűvé tétele, valamint az intenzív személyiségfejlesztés.

Ehhez szükséges az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás lehetőségeinek megteremtésével, továbbá a konkrét megtapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve. A tantárgyi tartalmakat, a tevékenységeket, feladatokat, a terápiás célú eljárásokat a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez kell igazítani. Végső soron mindennek meg kell alapoznia a tanulók felkészítését az önálló életvitelre és önálló munkavégzésre, a tanulói képességkultúra fejlettségéhez igazodó szakiskolai továbbtanulásra, társadalmi beilleszkedésre.

4.4.4 A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A 7–8. évfolyam legfontosabb célja a tudáselemek szintetizálása, a képességstruktúra megszilárdítása, a személyiség integritásának növelése.

E cél eléréséhez szükséges feladatok: a tanuló sikeres továbbtanulási, szakmaelsajátítási lehetőségeinek kialakítása; az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a döntési képesség erősítése; a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális és cselekvési kompetenciák kialakítása, az önálló életvitelre való alkalmasság megszilárdítása.

4.5 A LEMORZSOLÓDÁSSAL VESZÉLYEZTETETT TANULÓKKAL KAPCSOLATOS FELADATOK

A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók támogatásához kapcsolódó korai jelző- és pedagógiai támogató rendszert működtetünk adatszolgáltatással és a rendszer keretében elvégzendő feladatok intézményi megvalósításának tervében foglaltak szerinti eljárások alkalmazásával.

4.6. MINDENNAPOS TESTNEVELÉS

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg a következő módon:

- heti öt testnevelés óra keretében, a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,
- az iskolai sportkörben való sportolási lehetőség biztosításával.

4.7 A TANULÓK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az esélyegyenlőség biztosítása és előmozdítása nem összemosható, egymással nem helyettesíthető, jól elkülönített fogalmak, amelyek egyben egymást kiegészítő célokat jelölnek meg.

Az esélyegyenlőség biztosítása olyan, általában passzív cselekedet, amely valamit kinyit, lehetővé tesz az adott védett csoport számára is.

Az esélyegyenlőség előmozdítása aktív cselekedet, amelynek eredménye, hogy a védett csoport tagjai valóban élni tudnak a számukra is nyitott lehetőségekkel.

Esélyegyenlőség érvényesüléséről csak akkor beszélhetünk, ha mindkét cél egyszerre teljesül, az adott védett csoport tényleges résztvevővé válik. Mindezek tényleges megvalósítását az alábbi elvek szerint tesszük:

- a negatív megkülönböztetés tilalma, az egyenlő bánásmód, az emberi méltóság tiszteletben tartása,
- a társadalmi szolidaritás kialakítása.
- egyéni elfogadás, elfogadtatás kialakítása példamutatással, az egyéni bánásmód és a képességek figyelembevételén alapuló pozitív diszkrimináció megértetésével, megtanításával.

Az intézmény pedagógiai programja és napi pedagógiai gyakorlata a sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének – oktatásának szolgálatában áll. Teljes körűen biztosítja a sérülés-specifikus, hátránykompenzáló, egyéni szükségletekre épülő pedagógiai eljárásokat, módszereket és feltételeket. Gyakorlatával, tapasztalataival segíti a befogadást és a differenciált pedagógia elterjesztését a város és a tankerület központ intézményeiben. Módszertani központként az esélyteremtést, utazó gyógypedagógusi szolgáltatással is segíti.

A sajátos nevelési igényű tanulók számára biztosított szolgáltatások megfelelőek a törvényességi és szakmai követelményeknek.

Alapvető feladatunk, hogy az intézményben biztosítsuk a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést a hátrányok kompenzálása és az esélyteremtés érdekében:

- beiratkozásnál,

- a tanítás napi gyakorlatában,
- a gyermekek egyénre szabott, szükségletorientált fejlesztésében,
- az értékelés gyakorlatában,
- a tanulói előmenetelben,
- a fegyelmezés, büntetés gyakorlatában,
- a tananyag kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében,
- a továbbtanulásban, pályaorientációban,
- a humánerőforrás-fejlesztésben, a pedagógusok szakmai továbbképzésében,
- a partnerség-építésben és kapcsolattartásban a szülőkkel, a szakmai-, és társadalmi környezettel.

4.8 AZ ISKOLAI BESZÁMOLTATÁS, AZ ISMERETEK SZÁMONKÉRÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI ÉS FORMÁI

A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit, valamint a magatartás és szorgalom minősítésének elvei.

4.8.1 Írásbeli és szóbeli értékelés

Beszámoltatás követelményei:
Az értékelés alatt inkább megfigyelésen, a szóbeli megnyilvánulások fejlesztő értékelését értjük. ennek a formának a túlsúlyára törekszünk oktató-nevelő munkánk során.

- Az egyéni képességeknek megfelelő ismeretek, jártasságok, készségek elsajátítása.
- Szabatos megfogalmazás az egyéni képességekhez mért formában történő alkalmazása.
- Képesség az önálló ismeretszerzés, anyagfeldolgozás egyéni képességeknek megfelelő szintjén.
- Tanórai aktivitás.
- Taneszközök megléte, azok adekvát alkalmazása.
- A képességek minőségi gyarapítása.
- A tanuló képességeinek, magatartásának, viselkedésének fejlődése önmagához mért magasabb szintre jutása.

Továbbá figyelembe vesszük a gyerekek egyéni képességeit (pl.: diszlexiás, diszgráfiás gyerekeket nem feleltetjük írásban).

- 1 nap 2 írásbeli témazárónál többet nem íratunk a gyerekekkel.
- A témazárók objektívebb értékeléséhez használható a tanmenetjavaslatokban megadott százalékos értékelési rendszer.
- Havonta - tantárgyanként – minimum 1 érdemjeggyel értékelünk. Ez történhet írásbeli és szóbeli felelet alapján is.
- A témazárók érdemjegyei félévi és év végi értékeléskor hangsúlyosabbak.
- A témazárók érdemjegyeit, pirossal jelöljük, ezzel elkülönítve a kékkel beírt felelet illetve a kisebb dolgozat, és a zölddel jelölt órai munka, gyűjtőmunka, szorgalmi feladat értékelésétől.

Beszámoltatás diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái:
Minden esetben az egyéni képességeket figyelembe véve választjuk ki.

- Szóbeli beszámolók: felelet,
  folyamatos óraközi kérdésekkel,
  az óravégi személyre szóló értékeléskor a pedagógusok visszajelzést adnak a tanulóknak tudásukkal, aktuális teljesítményükkel kapcsolatban.
- Írásbeli beszámolók:
  tudáspróbák,
  kisebb anyagrészt átfogó dolgozatok,
  témazárók,
  év eleji, félévi, év végi felmérések

4.8.2 Írásbeli feladatok értékelésének korlátai

- Írásbeli számonkérés a tanuló életkorának, sérülésének figyelembe vételével havonta legalább egyszer történjen.
- Írásbeli felelettel alkalomszerűen tájékozódunk a tanulók pillanatnyi tudásáról.
- Témazáró dolgozat írására a témaköröknek megfelelően évente 3-4 alkalommal kerüljön sor.
- Két témazárónál többet egy napon nem lehet íratni. A témazáró dolgozatokat egy héttel előbb be kell jelenteni.
- Az év eleji felmérés célja az aktuális tudásszint felmérése, a továbbhaladáshoz szükséges tudásszint ellenőrzése. Ha nem előzi meg ismétlés, akkor csak a tájékozódást szolgálja. Ilyenkor nem osztályozzuk.
- Az év végi felmérés a tanév tananyagának alapkövetelményeit méri. Több órás ismétlésnek kell megelőznie, előre be kell jelenteni.
- Az év eleji és év végi felmérések osztályzata témazáró értékű jegynek felel meg.

Az írásbeli beszámoltatások értékelésben betöltött szerepe, súlya:

A félévi és tanév végi osztályzatok kialakításánál kiemelt szerepe van a témazáró dolgozatnak. A témazáró dolgozatok, valamint az év eleji és év végi felmérők osztályzatánál az alábbi százalékos teljesítményeket vehetjük figyelembe az egyéni képességek mérlegelése alapján:

teljesítmény	*érdemjegy*	
0 - 40 %	elégtelen	(1)
41 - 55 %	elégséges	(2)
56 - 70 %	közepes	(3)
71 - 85 %	jó	(4)
86 - 100 %	jeles	(5)

4.9 A CSOPORTBONTÁSOK ÉS AZ EGYÉB FOGLALKOZÁSOK SZERVEZÉSÉNEK ELVEI

4.9.1. Az osztály és csoportbontás szervezésének alapja

2011. évi Nkt. 25. § (7) Az óvodai csoportok, iskolai osztályok, kollégiumi csoportok minimális, maximális és átlaglétszámát a 4. melléklet meghatározása alapján járunk el az osztályok, csoportok kialakításakor.

A fenti jogszabályok figyelembevételével, a hagyományos osztálystruktúrát megbontjuk az alábbi esetekben:

- felzárkóztató foglakozások
- egyéni fejlesztő foglakozások
- habilitációs foglalkozások
- tehetséggondozás

A csoportbontás alkalmával figyelembe vesszük a tanuló:

- Képességeit, tanulmányi teljesítményét
- Az együttnevelhetőséget erősítő vagy gyengítő személyiségvonásokat, magatartást
- Pedagógiai, nevelési szempontokat
- Az egyéni fejlődésének ütemét
- A speciális igényeit, szükségleteit
- A személyes kötödést felnőttekhez, gyermektársaikhoz
- Érdeklődését
- Terhelhetőségét
- Felzárkóztatásának szükségességét
- Tehetségének gondozását
- Továbbtanulási, pályaválasztási szándékát
- A gyermekek esetleges személyes kéréseit
- A testvéri kapcsolatokat

4.9.2 Egyéb foglalkozások: egyéni foglalkozás, felzárkóztatás, tehetséggondozás

Az Nkt. 27.§ (4) (5) bekezdése kimondja, hogy az iskola a tanuló heti kötelező tanóráinak száma és az osztályok engedélyezett heti időkerete különbözetét egyéb foglalkozások megtartásához igénybe veheti. Ennek terhére kötelező megszervezni a tehetség kibontakoztatására, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, továbbá az 1-4. évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítését szolgáló, differenciált fejlesztést biztosító kiscsoportos foglalkozásokat. A megvalósítás színtereit képezik az egyéni foglakozások, az egyéni fejlesztő, felzárkóztató, tehetséggondozó foglalkozások. Az egyéb foglalkozások keretében megszervezett iskolai tehetséggondozás az alábbi területeken történik: sport; művészetek és tanulmányi munka. Az iskola által kínált lehetőségeken kívül, kollégiumi tehetséggondozó foglalkozások széles skálája biztosítja tanulóinknak a szabadidő hasznos eltöltését.

4.9.3 Tehetséggondozás

Az általános iskolai tanulóink számára egységesen rendszeres elfoglaltságot jelentenek a tehetséggondozás különböző formái. Tehetségpontként általános iskolai tanulóink sport, művészetek, tanulmányi munka terén történő tehetséggondozásán túl segítjük az utazó hálózat révén az integrációban tanuló sajátos nevelési igényű tanulók tehetségazonosítását, tehetséggondozását is.

Általános iskolai tanulóink számára versenyek, események előtt, pedagógus javaslatára, tanulói jelentkezéssel, zajlanak a felkészítések mindhárom területen.

Versenyeink

Sport területen a FODISZ és a FOBMSZ által szervezett diákolimpiai megyei és országos versenyeket célozzuk meg valamennyi sportágban, amelyben tehetségkezdeményt mutató

tanulót fedezünk fel, és akiknek a felkészítése eléri a nevezési szintet. Ezeken kívül részt veszünk járási szintű sportversenyeken és mi magunk is szervezünk Járási Atlétikai Bajnokságot tanévenként. Ezek mellett más intézmények meghívásai alapján is képviseltetjük intézményünket, városunkat, tankerületünket sportversenyeken, rendezvényeken, ha az adott számban tehetséges tanulót sikerült felkészíteni.
A sportban tehetséges tanulók tehetségazonosítása elsősorban a testnevelő feladata, de részt vesz benn a tantestület minden tagja. A tehetségazonosítást követően a testnevelő folyamatos edzésben, felkészítésben részesíti a tehetséges tanulókat.
Művészetek területén részt vesznek tanulóink minden olyan városi, járási, megyei, országos versenyen, rendezvényen, amelyre sni tanulóként meghívást kapunk és meg tudunk jelenni olyan jól felkészült egyéni vagy csoportos produkcióval, amellyel öregbíthetjük intézményünk, városunk, járásunk, tankerületünk, megyénk jó hírnevét. A művészetekben tehetséget mutató tanulók azonosítása valamennyi nevelőtestületi tag feladata. Tehetséggondozásukat végezhetik azok a gyógypedagógusok, akik a tanulóval foglalkoznak akár az általános iskola, akár a kollégium, akár a napközi keretei között.
Tanulmányi téren tehetséges tanulóink tehetséggondozása minden pedagógus feladata. A tanulmányi tehetséggondozás elválaszthatatlan az egyéni fejlesztés, a habilitációs munka, de a mindennapi gyógypedagógiai tevékenységünktől is. Elsősorban gyógypedagógiai és tanulásszervezési módszerekkel, eljárásokkal valósítjuk meg. A végső eredménye a Komplex Tanulmányi Verseny vármegyei fordulójában való sikeres és eredményes szereplés és eljutás az országos versenyre.
„Észkerék" tanulmányi versenyünk az egész tanéven átível és lehetőséget biztosít minden tanuló számára a részvételre. Ezt ösztönözzük is, így valóban széles körben vesznek részt tanulóink a tehetséggondozás ezen formájában.

4.9.2 Napközi és kollégiumi tanulószoba

Tanulóink számára napközit, kollégista tanulóink számára tanulószobai foglalkozást szervezünk délután 16 óráig.
Az általános iskola valamennyi évfolyamán megszervezzük annak érdekében, hogy a délelőtti tanórák alatt kialakított készségek, képességek, jártasságok begyakorlódjanak, a megkezdett ismeretelsajátítás elmélyülhessen. Emellett fontos feladata a napközinek és a tanulószobának a felzárkóztatás és az egyéni fejlődést biztosító foglalkoztatás, valamint a szabadidő hasznos eltöltése.

4.9.3 Hagyományos eseményeink, tevékenységeink

Az alábbi hagyományos eseményeinket, tevékenységeinket az éves ütemterveinkben is rögzítjük, ütemezzük:

- Tanévnyitó ünnepély: új tanulók köszöntő-ajándékozása emléklappal apró iskolaszerekkel (pl ceruza, radír).
- Évszakonkénti és alkalmankénti faliújságok készítése a zsibongóban és a kollégiumban.
- Vármegyei, regionális, országos sportversenyekre való nevezés – részvétel.
- Felmenő rendszerű kulturális rendezvényeken, például Ki? Mit tud?-okon való részvétel.
- Őszi ökoiskolai tanulmányi kirándulás.
- „Észkerék" házi tanulmányi verseny a tanév egészében.
- Tankerületi pályaválasztási vetélkedő szervezése és lebonyolítása sni tanulók részére.
- Iskolai és kollégiumi Mikulás nap lebonyolítása

- Iskolai és kollégiumi karácsony lebonyolítása
- Farsang
- „Mutasd meg a képességeidet!” Tankerületi vetélkedő sni tanulóknak - szervezése, lebonyolítása.
- Megyei Komplex Tanulmányi Versenyen való részvétel
- Tankerületi Költészetnapi Tehetségkutató Délután szervezése, lebonyolítása sni gyerekeknek.
- Húsvét váró és Adventi készülődés (osztályszinten).
- Járási Kisdiák Fesztiválon való versengés.
- Gyermeknapi program szervezése.
- Pályaválasztás előkészítése.
- Kollégiumi vetélkedők megszervezése és lebonyolítása (4 alkalommal/tanév).
- Nemzeti ünnepeken, emléknapokon való megemlékezések.
- Iskolagyűlés (negyedévente).
- Osztály- és kollégiumi tanulmányi és szabadidős kirándulások, túrák szervezése, lebonyolítása.
- Egészségnevelési programok szervezése és lebonyolítása.
- Tanévzáró ünnepély, ballagás, és az utolsó éves kollégisták búcsúztatása.

Az egyéb szabadidős tevékenységek fő szervezője a „Fogjuk egymás kezét!” Diákönkormányzat. Diákönkormányzatunk jó gyakorlati műhelye a gyermekeinknek, a demokratikus megnyilvánulások, az önszerveződés, a szabadidő hasznos eltöltésének átgondolása a korosztályuknak való programok megszervezése terén.

4.10. A TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK ÉS EDZETTSÉGÉNEK MÉRÉSE

Az 5-8. évfolyamon testnevelés tantárgyat tanító pedagógus – az adott tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott mérési időszakban – a Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt (NETFIT) mérési módszerrel, és a hozzá kifejlesztett eszközök alkalmazásával elvégzi a tanulók fizikai állapotának és edzettségének mérésével kapcsolatos feladatokat. A mérés eredményeit rögzíti a NETFIT informatikai rendszerbe. Tanévenként elemzik és meghatározzák az adott tanuló fizikai fittségi szintjének továbbfejlesztése szempontjából szükséges intézkedéseket. A mérések iskolai adatai alapján a testnevelés tantárgyat tanítópedagógusok tanévenként javaslatot tehetnek a nevelési program részét képező iskolai egészségfejlesztési program módosítására.

A fizikai fittségi mérés eredményeit a mindenkori tanév rendjéről szóló jogszabályban meghatározott mérési időszak utolsó napjáig a testnevelőnek, a tanuló mérési azonosítójának alkalmazásával kell feltölteni a NETFIT rendszerbe. A fizikai fittségi érés tanulót érintő eredményeiről a tanuló és a szülő a tanuló mérési azonosítójának felhasználásával a NETFIT rendszeren keresztül kap tájékoztatást. A mérés célja: a tanulók egészsége megőrzésének, javításának, fenntartásának előmozdítása, és a tanulók egészségi állapotának nyomon követése, a tanulók fittségi szintjének növelésén keresztül, az egészséghez szükséges fittségi állapot fejlesztése, megőrzése, javítása (fejlesztése).

A mérés megszervezése: a köznevelési intézmények rendelkezésére bocsátott útmutató („Kézikönyv a Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt (NETFIT) alkalmazásához”) alapján az éves tervben kerül rögzítésre.

NETFIT tartalmi területei (három tartalmi területhez négy fittségi profil kapcsolódik)

A NETFIT tartalmi területei és a kapcsolódó profilok			
	Tartalmi területek	Fittségi profilok	Leírás
1.	A tanulók testösszetételére vonatkozó mérések – az antropomertiai paraméterek mérése és a testösszetétel becslése	1.1 Testösszetétel és tápláltsági profil	A NETFIT testösszetétel és tápláltsági profilja tartalmazza a testtömeg és a testmagasság értékéből számított testtömegindexet (BMI) és a testzsírszázalék értéket.
2.	A tanulók vázizomzatának fittségére vonatkozó (pálya) tesztek	2.1 Vázizomzat fittségi profil	A NETFIT tesztek közül a vázizomzat fittségével az ütemezett hasizom teszt, a törzsemelés teszt, az ütemezett fekvőtámasz teszt, a kézi szorítóerő mérés és a helyből távolugrás teszt foglalkozik.
		2.2 Hajlékonysági profil	A hajlékonysági teszt megbízható eredményekkel szolgál a térdhajlító izmok nyújthatóságáról.
3.	A tanulók aerob kapacitására vonatkozó (pálya)tesztek	3.1 Aerob fittségi (állóképességi) profil	Az aerob fittségi profil a 20, vagy 15 méteres állóképességi ingafutás teszt eredménye alapján becsült aerob kapacitás minősítését tartalmazza, vagyis a légzőszervrendszer és a keringési rendszer állapotának, a szervezet oxigénszállító és oxigénfelhasználási képességének mutatója.

A tanulók testösszetételére és tápláltsági állapotára vonatkozó mérések típusai

1. Testtömeg mérése
2. Testmagasság mérése
3. BMI (az előző két érték alapján számítva)
4. Testzsírszázalék mérése

A tanulók aerob kapacitására és vázizomzatának fittségére vonatkozó mérések, tesztek

	Mérés megnevezése	Mérés célja
1.	Ütemezett hasizom teszt	Has-izomzat erejének és erőállóképességének mérése.
2.	Törzsemelés teszt	A törzsfeszítő izmok erejének mérése.
3.	Ütemezett fekvőtámasz teszt	A felsőtest izomerejének és erőállóképességének mérése.
4.	Kézi szorítóerő mérés	Az alkar izmainak maximális erőkifejtési képességének mérése.
5.	Helyből távolugrás teszt	Alsó végtag dinamikus erőkifejtési képességének érése.
6.	Hajlékonysági teszt.	A térdhajlító izmok nyújthatóságának mérése.
7.	Állóképességi ingafutás tesz 15 m, ill. 20 m	Maximális oxigénfelvevő-képesség becslése.

4.11 AZ ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉS ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS CÉLJAI FELADATAI Ökoiskolai és Boldog iskolai programunk

4.11.1 Az iskola egészségnevelési céljai, fő feladatai

Az egészségfejlesztés magában foglalja a korszerű egészségnevelés, az elsődleges prevenció, a mentálhigiéné, az egészségfejlesztő szervezetfejlesztés, az önsegítés feladatait, módszereit Az a folyamat, amely képessé teszi az embereket, az egészségüket meghatározó tényezők felügyeletére, ezáltal egészségük javítására.

Az egészségnevelési munka céljai:

- Diákjaink rendelkezzenek az egészséges életmód kialakításához szükséges, életkoruknak megfelelő reális ismeretekkel, attitűdökkel.
- Ismerjék önmagukat, értékeiket.
- Tudjanak helyes döntéseket hozni, feszültségoldó, konfliktuskezelő módszereket alkalmazni.
- Megszerzett ismeretek, tapasztalatok birtokában tekintsék az egészséget értéknek, amit vigyázni, óvni kell.
- Váljanak boldog, boldogságra képes felnőttekké.
- Szerezzenek a tanulók kellő motivációt és az egészséggel kapcsolatos alkalmazható tudást, hogy időben felismerjék a betegségeket előidéző tényezőket és váljanak alkalmassá az egészséges életvitel kialakítására.

Az egészségfejlesztés fő feladatai:

- Egészségfejlesztő környezet megteremtése.
- Egészségfejlesztő közösségi tevékenység.
- Egyéni képességek fejlesztése.

- Szemléletváltoztatás.
- A környezet folyamatos fejlesztése annak érdekében, hogy az iskola az élet, a tanulás és a munka egészséges színtere legyen.
- Drog-prevenció.

4.11.2 Az iskola környezeti nevelési céljai, fő feladatai, Ökoiskolai tevékenységeink

"A Föld minden ember összes szükségletét ki tudja elégíteni, azonban mohóságukat nem." Gandhi

Ökoiskolaként különös fontosságot tulajdonítunk a környezeti nevelésnek.
A környezeti nevelési program céljai
A környezetnevelés célja olyan emberek nevelése, akik a természetes és a társadalmi környezet szépségeire nyitottak, a természettel harmonikusan tudnak együtt élni, életvitelüket harmonikusan tudják vezetni.
Tanítványaink életvitelére, szemléletére legyen jellemző:
• az ökológiai szemlélet, gondolkodásmód,
• a környezettudatos magatartás és életvitel,
• az állampolgári felelősség,
• az egészség és környezet összefüggéseinek felismerése,
• a globális összefüggések megértése,
• a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartás és életvitel,
• a környezet (természetes és mesterséges) értékei iránti felelős magatartás,
• a természeti és épített környezet szeretete és védelme, a sokféleség megőrzése.

A környezeti nevelés fontosabb feladatai

• természeti, épített, szociális környezetünk megismerése, óvása, fejlesztése,
• helyi értékek és problémák feltérképezése,
• lakóhely megismertetése (értékek, gondok – a megoldás módjai),
• hagyományok védelme: család – iskola – település – nemzet szinten,
• a szülőkkel, az iskola környezetében élőkkel a kommunikáció fejlesztése,
• a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentőségének felismertetése.

Mindennapi munkánk során

- Minden pedagógus és dolgozó példamutatás eszközével is nevel tevékenysége során a fenntarthatóságra, a környezetvédelemre.
- figyelünk az intézmény tisztaságának javítására,
- takarékoskodunk a vízzel és a villannyal, figyelünk arra, hogy ne legyenek nyitva felejtett csapok, égve felejtett villanyok, felsős tanulóink nyomon követhetik közüzemi számláink segítségével a takarékosságra való törekvéseink sikerességét.
- esztétikus környezetet alakítunk ki az intézmény valamennyi helyiségében.
- Termeinket és az épületek folyosóit gyermekművekkel dekoráljuk,
- gyakoroltatjuk a kulturált étkezést,

- óvjuk, gondozzuk környezetünk növényeit,
- az intézmény épületeinek és környezetének állagmegóvására nevelünk,
- a tantermek megfelelő hő-, fény, levegő szükségletét biztosítjuk, szünetekben szellőztetünk,
- biztosítjuk a szabad levegőn való tartózkodást.

A sajátos nevelési igényű gyermekeink környezeti nevelése során alkalmazott speciális teendőink, hogy aktív, reflektív, és kooperatív tanítási tanulási módszereket alkalmazzunk a fenntarthatóságra nevelés terén:

• Alsó tagozaton nagyobb hangsúlyt fordítunk a tanuláshoz nélkülözhetetlen funkciók fejlesztésére. Differenciált eljárásokkal, tartalmakkal és oktatásszervezési megoldásokkal, terápiákkal alkalmazkodunk a tanulók között meglévő nagyobb eltérésekhez. A képességfejlesztésben és a környezeti és egészségnevelésben is hangsúlyosan jelen vannak a közvetlen érzéki tapasztalatok, a tárgyi cselekvéses megismerések, a céltudatosan kiválasztott saját élményen alapuló tevékenységek.
• Felső tagozaton, a megismerési módszerek további fejlesztése, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetek, ismeretek, elsajátított tanulási szokások fejlesztése a cél. Előtérbe kerül a verbális szint, de differenciált módon jelen van a manipulációs, és a képi szint is. Új elemként jelentkezik a belépő tevékenységformák megfogalmazása valamennyi tantárgyban. Ezek jelzések arra vonatkozólag, hogy milyen tanulási szituációkat kell létrehozni a kívánt fejlődés eléréséhez, a különböző képességcsoportok kialakításához, korrigálásához, aktív viták, kooperatív munkaformák alkalmazásával elérhetővé tesszük, hogy egy-egy témakörben saját tapasztalataikat megvitassák, egymással megismertessék tanulóink .
• Természet- és környezetvédelmi nevelés a kollégiumban, a környezeti nevelés számára a mindennapi élet újabb és újabb pozitív és negatív példákkal szolgál.
Kollégiumi nevelőtestületünk e téren korszerű környezeti világképpel rendelkező személyiségek nevelését tűzte ki célul. Fontos feladat a diákokat úgy nevelnünk, hogy érzékenyek legyenek környezetük állapotára, minőségére, a környezetvédő és környezetkímélő magatartás meghatározója legyen életüknek.
Tanévente kétszer témanapok keretében dolgozunk fel egy-egy olyan témát, amely vagy aktualitásával, vagy fontosságával kapcsolódik az intézmény ökoiskolai tevékenységköréhez. (pl. Állatok világnapja, Madarak, fák napja, Föld napja, Takarékossági világnap, stb) Egy alkalommal a tanév során bekapcsolódunk a Fenntarthatósági Témahét programsorozatába.
Ha pályázati lehetőségeink megengedik, akkor táboriskolai, vagy erdei iskolai programot szervezünk.

Négy járásban segítjük a sajátos nevelési igényű tanulók integrációját, ehhez utazó gyógypedagógiai hálózatunkon kívül módszertani intézményi rendezvényeinkkel is hozzájárulunk: tehetségkutató délután, képességfejlesztő vetélkedő, pályaválasztási vetélkedő és a pedagógusoknak szóló szakmai napokon is szempont a környezettudatosság és fenntarthatóságra való törekvés. Szelektív hulladékgyűjtéssel, az egyszerhasználatos poharak, szívószálak, tányérok kerülésével, valamint természetes anyagok használatával kívánjuk elérni.

4.11.3 Boldog iskola

Intézményünk a 2018/19-es tanévtől kapcsolódott be a Boldog Óvoda és Iskola programba. A program által célunk, hogy a negatív gondolkodásmódon változtatva a tanulásban és a mindennapi életben egy optimista hozzáállást kialakítsunk ki a tanulóink körében. „Az ELTE PPK által tudományosan is igazolt program, mely a pozitív pszichológia módszereire épül, ami mind a diákok, mind a tanárok jól-létével foglalkozik, és ahol lehetőség van a szülőket is bevonni a programba." (Boldogiskola.hu) A hagyományos tudásátadást, a gyógypedagógiai nevelést-oktatást és az életben szükséges kompetenciák fejlesztését összhangba hozzuk intézményünk oktatásban: mind a kollégiumi csoportban, mind a gyógypedagógiai általános iskola területén.

A Boldogságórák csökkentik a tanulók szorongását, miközben erősíti önbizalmukat. Így nemcsak kiegyensúlyozottabbá válnak a gyerekek, de az iskolában is jobban teljesítenek, személyiségük egészségesebb fejlődéséhez is hozzájárulunk önismeretük, társaskapcsolataik minőségének fejlesztésével.

A Boldogságórák 10 hónapon átívelő programja, témái:

1. Boldogságfokozó hála
2. Optimizmus gyakorlása
3. Kapcsolatok ápolása
4. Boldogító jócselekedetek
5. Célok kitűzése és elérése
6. Megküzdési stratégiák
7. Apró örömök élvezete
8. Megbocsátás
9. Testmozgás
10. Fenntartható boldogság

A kollégiumban és az iskolában is havonta legalább egy boldogságórát tartunk, ahol feldolgozzuk az adott témát. Felső tagozaton az osztályfőnöki órák, alsó tagozaton beszélgető- és zárókörök, valamint rajzórák anyaga lehet. A témák feldolgozásánál a gyógypedagógiai módszereket és az adott csoportnál beváló tanulásszervezési eljárásokat alkalmazzuk, szem előtt tartva az egyéni bánásmód érvényesítését is.

4.11.4.Lázár Ervin Program (LEP)

Kormány 1042/2019. (II. 18.) Korm. határozata a nemzeti identitás erősítését célzó programokról

A Kormány egyetért azzal, hogy az ezeréves magyar kultúra a jelen állampolgárainak és a jövő nemzedékeinek művelődése, önkifejezése és nemzeti identitása, valamint Magyarország kulturális fennmaradása szempontjából fundamentális jelentőségű érték, ennél fogva kiteljesítése az állam kiemelt felelőssége. E célhoz kapcsolódóan létrehozza a Lázár Ervin Programot (LEP), amely szociális helyzettől és lakóhelytől függetlenül minden, az 1–8. évfolyamon tanuló általános iskolai diák részére tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen biztosítja a színházi, tánc- és cirkuszi előadások, komolyzenei hangversenyek, illetve az őshonos állatok bemutatóhelyei látogatásának élményét.

A kiíró EMMI Kultúráért Felelős Államtitkársága meghatározta az egyes évfolyamok esetében a lehetséges programelemek körét:

1. évfolyam: Bábelőadás bemutatása oktatási intézményekben

2. évfolyam: Előadó-művészeti produkció bemutatása oktatási intézményekben

3. évfolyam: Színházi előadás bemutatása saját játszóhelyén (a Pécsi Nemzeti Színházban, vagy a Kaposvári Csiky Gergely Színházban)

4. évfolyam: Komolyzenei vagy népzenei koncert bemutatása oktatási intézményekben vagy koncerttermekben

5. évfolyam: Színházi előadás bemutatása saját játszóhelyén (a Pécsi Nemzeti Színházban, vagy a Kaposvári Csiky Gergely Színházban)

6. évfolyam: Cirkuszművészeti előadás bemutatása saját játszóhelyén (a Fővárosi Nagycirkuszban)

7. évfolyam: Előadó-művészeti produkció bemutatása oktatási intézményekben

8. évfolyam: Színházi előadás bemutatása Budapesten

4.12 A TANULÓK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

Az iskola a nevelő és oktató munka egyik fontos feladatának tekinti a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését. Az értékelés kiterjed az iskolai élet egészére: a tanulmányi, a szabadidős, illetve a közösségi munkára. A tanulmányi munka értékelésének alapja a tantárgyanként megfogalmazott kerettantervi követelményrendszer.
A pedagógusok, gyógypedagógusok a tanulók tanulmányi előmenetelének és teljesítményének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez. Emellett figyelembe veszik azt is, hogy a tanuló képességei, eredményei hogyan változtak – fejlődtek-e, vagy hanyatlottak – az előző értékelés óta.
Az ellenőrzés és értékelés csak akkor tölti be szerepét, ha folyamatos, objektív és előre meghatározott, és az ismertetett követelményeken alapul, figyelembe veszi a tanuló egyéni képességeit.
Értékelési rendszerünk fontos szempontja a pozitív megerősítésen alapuló visszacsatolás, mint személyiségfejlesztő és motiváló tényező. Értékeléskor elsődleges szempontként vesszük figyelembe az egyéni értékelést, a gyermeknek önmagához mért fejlődésének megerősítését. Amennyiben nem tudunk pozitívan visszacsatolni, minden esetben ok keresésbe kezdünk, melyet team munkában valósítunk meg. A team tagjai elsősorban a gyermek osztályfőnöke, csoportvezetője (kollégiumi vagy napközis), illetve az a gyógypedagógus(ok), akinek a tantárgyában a stagnálás, visszaesés tapasztalható, ezen a körön túl bevonható minden olyan gyógypedagógus, gyógypedagógiai asszisztens, aki a gyermekkel foglalkozik, de a szülő, gondviselő is. Feltárjuk azokat a körülményeket, tényezőket, amelyek a stagnálást, esetleg az állapotromlást eredményezhetik. A feltárás eredményeként azonnali beavatkozást kezdünk, módosításra kerülhetnek az egyéni fejlesztési terv elemei, lépése, de akár módszerbeli, eszközbeli változtatásra is sor kerülhet. Amennyiben a módosítások ellenére sem következik be fejlődés, akkor külső segítséget vonunk be a gyermek-ideggondozó, vagy a szakértői bizottság részéről.

4.12.1 Az értékelési rendszerünk

Alsó tagozat

Az első évfolyamon - félévkor és év végén, továbbá a második évfolyamon félévkor – szöveges minősítéssel fejezzük ki, hogy a tanuló kiválóan, jól, vagy megfelelően teljesített, illetve felzárkóztatásra szorul.
A szöveges értékeléssel lehetővé válik alapvető elvként, a gyerek érdeklődésének, adottságainak, tulajdonságainak, életkori sajátságainak, saját fejlődési ütemének figyelembe vétele. A hangsúly az érés, fejlődés, a tanulás folyamat jellégének az elfogadásán van.

Az értékelés a gyermek önmagához képest mért fejlődését állítja középpontba.

Szöveges értékelés az 1. évfolyamon:

Havonta	szöveges bejegyzés a naplóban
Félévkor	:Fejlesztő értékelés előmeneteli napló alapján
Év végén	:Bizonyítványban – fejlesztő értékelés

A 2. évfolyam második félévétől minden tantárgyból tanévközi érdemjegyekkel, félév és tanév végén osztályzattal minősítünk.

Felsőbb évfolyamok

A követelmények teljesítését szóbeli megnyilvánulás, felelet, írásbeli munka, vagy gyakorlati tevékenység alapján ellenőrizzük. A tanulmányi munka értékelése az egyes évfolyamokon a különböző tantárgyak esetében a következők szerint történik.

A pedagógus a tanulók teljesítményét a tanítási év közben rendszeresen érdemjegyekkel értékeli.

Az érdemjegyek: 5 /jeles/, 4 /jó/, 3 /közepes/, 2 /elégséges/, 1 /elégtelen/.

Az érdemjegyek tartalma a helyi tanterv tantárgyi követelményeinek figyelembevételével, az egyéni képességekhez mérten:

5 (jeles):
Legjobb tárgyi tudás, szabatos megfogalmazás, képesség az önálló ismeretszerzésre, anyagfeldolgozásra, tanórai aktivitás.
4 (jó): Megfelelő tárgyi tudás, a tananyag összefüggéseinek értése, elfogadható kifejezőkészség, az önálló ismeretszerzés képessége, tanórai aktivitás.
3 (közepes): Bizonytalan tudás, egyenetlen teljesítmény és aktivitás, önállótlanság, a beszámoltatások alkalmával tanári segítség igénylése, hiányos füzetvezetés, kifogásolható külalak. Önálló tanulásra, ismeretszerzésre csak segítséggel képes, ismereteiről nem tud összefüggő szöveg formájában számot adni.
2 (elégséges): Tudása töredékes, a tananyag összefüggéseit nem képes megérteni, ismereteinek alkalmazásában önállótlan, füzetvezetése tanulását nem segíti. Számonkérések alkalmával jelentős segítséget igényel, csak kérdésekre válaszolva tud ismereteiről számot adni.
1(elégtelen): Tudása nagyon hiányos, a továbbhaladáshoz nem elegendő. Önálló ismeretfeldolgozásra segítséggel sem képes, taneszközei hiányosak. Füzetvezetése rendezetlen,

összefüggéstelen, hanyag. Tanára segítő kérdéseire sem tud válaszolni a számonkérések alkalmával, a feladatok szövegét sem érti. Tudása nem a képességeinek megfelelő.

4.12. 2 Értékelési módjaink

- Értékelés osztályzattal: A tanuló minden tantárgyat osztályzattal történő értékelésére a 2. év után félév végén a tájékoztató füzetben, a tanév végén a bizonyítványban kerül sor. A tanév végi osztályzat az egész tanévben nyújtott teljesítményt minősíti. Az osztályzat az érdemjegyeken alapul, melyek közül a témazáró dolgozatok, a félévi- és év végi dolgozatok hangsúlyozottan számítanak kétes osztályzat eldöntésekor. A témazárók érdemjegyeit pirossal jelöljük, ezzel elkülönítve a kékkel beírt felelet, illetve a kisebb dolgozat, és a zölddel jelölt órai munka, gyűjtőmunka, szorgalmi feladat értékelésétől.

Az értékelés speciális szempontjai

- a tanuló önmagához mért fejlődése, az ismeretek elsajátítása, a képességek minőségi gyarapodása,
- a tanuló szociális képességének, magatartásának, viselkedésének fejlődése,
- a tanuló iskolán kívülről hozott, az iskolai követelményeken túli tudása.

Nevelőtestületi dicséret: tanév végén kitűnő tanulmányi eredményért, példamutató magatartásért, kiemelkedő szorgalomért együttesen.

4.12.3 Az értelmileg akadályozott tanulók értékelése

Az integráltan oktatott értelmileg akadályozott tanulók a tanulásban akadályozottak órarendje alapján haladnak a tanév közben. Értékelésük a tantárgyi rendszer és óraszámok táblázatban megjelölt tantárgyak követelményei alapján történik a hivatkozott tanterv szerint. A külön tanulócsoportban tanuló értelmileg akadályozott tanulók értékelése is eszerint történik.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek iskolai értékelése során a tanuló tudását, attitűdjét, magatartását figyeljük meg, az egyénre szabott elvárt teljesítményekhez viszonyítunk és önmagukhoz mért fejlődésük alapján teszünk megállapításokat.

Az értékelés fontos funkciója ebben az iskolatípusban a készségek és képességek folyamatos és diagnosztikus felmérése, ennek alapján a tanuló jellemzőihez igazodó legmegfelelőbb fejlesztési eljárás és terápia kiválasztása. Ezért az értékelés nem lehet pusztán minősítés, hanem a kitűzött célokhoz, feladatokhoz a kiválasztott eszközöknek és terápiáknak a tanulói teljesítményre gyakorolt hatásának vizsgálata történik.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermeknél jelentkező sajátos nevelési igény miatt fontos, hogy az értékelés ösztönző hatású legyen, segítse a pozitív személyiségjegyek továbbfejlődését.

Értékeljük:

- a szociális képességek, magatartási és viselkedési szokások alakulását;
- a tanuláshoz és munkához való hozzáállást; a cselekvőképességet és pszichomotoros fejlődést;
- a tanult ismeretek alkalmazásának képességét;
- a tantárgyi követelmények teljesítését az egyéni fejlesztési tervekkel összhangban;
- a tanuló iskolai követelményeken túli tudását, más területeken megmutatkozó képességeit;
- a tanuló foglalkozásokon nyújtott érdeklődését, aktivitását, kooperációját.

Alkalmazott értékelési formák:

- Szóbeli értékelés: lehetőség szerint a pozitív teljesítményt kell értékelni, fontos a gyakori, ösztönző hatású megerősítés. (Helyeslés, dicséret.)
- Különböző szimbólumok, tárgyjutalmak: például pontozás, csillag, dicsérő kártyák, stb.
- Szöveges értékelés:
    - kiválóan teljesített, (érdemjegy szerint jeles
    - jól teljesített (érdemjegy szerint jó)
    - megfelelően teljesített, (érdemjegy szerint közepes)
    - felzárkóztatásra szorul, (érdemjegy szerint, elégtelen) megegyezik a tanulásban akadályozott gyermekekével.
- Értékelés osztályzattal: A hatodik évfolyamtól kezdődően olvasás-írás és számolás-mérés tantárgyak esetében érdemjegyekkel is értékeljük tanulóink teljesítményeit.

Az érdemjegyek: 5 /jeles/, 4 /jó/, 3 /közepes/, 2 /elégséges/, 1 /elégtelen/.
Az érdemjegyek megállapítása a helyi tanterv tantárgyi követelményeinek figyelembevételével, az egyéni képességekhez mérten történik.
A tanuló osztályzattal történő értékelésére félév végén a tájékoztató füzetben, a tanév végén a bizonyítványban kerül sor. A tanév végi osztályzat az egész tanévben nyújtott teljesítményt minősíti. Az osztályzat az érdemjegyeken alapul.

4.13 A MAGASABB ÉVFOLYAMRA LÉPÉS FELTÉTELEI

4.13.1 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében

Intézményünk magasabb évfolyamába akkor léphet a tanuló, ha az adott évfolyamra előírt tanulmányi követelményeket teljesítette.
Amennyiben a tanuló 1-1 tantárgyból az évfolyam követelményeit nem teljesítette, úgy engedélyt kaphat a követelmények 2 év alatti teljesítésére, ha ezt a képességek fejlődésének üteme, a tanuló egészségi állapota indokolja. Ebben az esetben a felzárkóztatás érdekében egyéni fejlesztő foglalkozáson kell részt vennie a gyermeknek. A továbbhaladáshoz az 1 évfolyamon megfelelően teljesített minősítést kap. A 2-8. évfolyamon a tanulóknak minden tantárgyból az elégséges év végi osztályzatot kell megszerezniük.
Legfeljebb három tantárgyból szerzett elégtelen osztályzat esetén a tanuló a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javítóvizsgát tehet.
A háromnál több tárgyból szerzett elégtelen osztályzat esetén a tanulónak az évfolyamot meg kell ismételnie.
A tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha:

- a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítette,
- magántanuló volt

A nevelőtestület engedélyezheti, hogy osztályozó vizsgát tegyen, ha:

- egy adott tantárgyból a mulasztása a tanítási órák 30%-át meghaladja, emiatt a teljesítménye a tanítási év közben nem volt értékelhető

- a tanítási évben 250 elméleti tanóránál többet mulasztott, emiatt

a teljesítménye a tanítási év közben nem volt értékelhető

Az osztályozó vizsga letétele akkor tagadható meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát.

Magyar irodalomból (diszlexiások kivételével) az adott életkornak megfelelően bizonyítatni kell az olvasottak megértését.

Osztályozó vizsgát az I. félév zárása előtt, illetve a tanév zárása előtt 2 héttel szervez az iskola. Az osztályozó vizsga 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet paragrafusai alapján történik. A szakértői bizottság, magántanuló esetén felmentést adhat a készségtárgyak tanulása és vizsgája alól.

4.13.2 Az értelmileg akadályozott tanuló továbblépésének feltételei

A helyi tantervben megfogalmazott követelményeknél az együttműködési tevékenységi szint megléte, törekvés a tevékenység elvégzésére-segítséggel. A 6-8. évfolyamon az érdemjegyekkel minősített tantárgyakból: – az olvasás-írás elemeiből, a számolás-mérés elemeiből – az elégséges szintet kell elérnie.

4.13.3 A tantárgyi követelmények megállapítása

A Kerettantervben az egyes tantárgyaknál a fejlesztés két éves ciklusának végére megfogalmazott várt eredményeit tanévekre bontva vesszük alapul a tantárgyi követelmények értékelésénél. Az értékelés a 2.-8. évfolyamon érdemjegyekkel történik. Az első évfolyam végén szöveges értékelést alkalmazunk.

4.13.4 A magatartás értékelésének elvei

Az osztályfőnök minden tanév első napján ismerteti a tanulókkal a magatartás és szorgalom értékelésének alapelveit, az egyes minősítések feltételeit, a követelményekről a szülőket a tanév első szülői értekezletén tájékoztatja.

Magatartáson értjük a tanuló:

- iskolai közösséghez, valamint annak tagjaihoz való viszonyát,
- önmagához való viszonyát, felelősségét, önállóságát,
- hatását a közösségre, viselkedését a társas kapcsolatokban,
- házirendben leírtak és közös iskolai szabályaink betartatását,
- a közösség érdekében végzett tevékenységét,
- viselkedését, hangnemét, beszédkultúráját, önfegyelmét.

Az értékelés formái

- Az osztályfőnökök a szaktanárok véleményét kikérve havonta értékelik a tanulók magatartását és szorgalmát. Az osztályzatokat beíratja a tájékoztató füzetbe.
- Félévkor és év végén – a havi jegyek és a szaktanárok véleményének figyelembevételével – az osztályfőnök érdemjegyet javasol. A magatartás és szorgalom jegyekről az osztályozó konferencia dönt. Vitás esetekben az osztályfőnök véleményének nagyobb súlya van.

Magatartás értékelése

A tanév során 2-től 5-ig terjedő skálán érdemjegyekkel értékelünk. A havi érdemjegyekről a pedagógiai programban rögzített szempontok alapján a tanulók bevonásával, tanárok javaslatának figyelembevételével az osztályfőnök dönt. Félévkor és év végén a nevelőtestület dönt az egyes tanulók minősítéséről. A félévi és tanév végi minősítés szöveges formában kerül a tanulók bizonyítványába. A magatartás érdemjegyei és minősítései a következők:

5: példás
4: jó
3: változó
2: rossz

A magatartás minősítésének követelményei:

Példás (5) az a tanuló, aki:
a házirendet betartja, nem késik tanórákról önhibájából,
tanórán és a tanórán kívül példamutatóan, rendesen viselkedik, kötelességtudó, feladatait teljesíti,
nincs önhibájából eredő igazolatlan hiányzása, önként vállal feladatokat és azokat teljesíti, tisztelettudó,
társaival, nevelőivel, a felnőttekkel szemben udvariasan, előzékenyen, segítőkészen viselkedik,
az osztály és az iskolai közösség életében aktívan részt vesz, óvja és védi az iskola felszerelését, a környezetet,
nincs írásbeli figyelmeztetése, intője vagy megrovása.

Jó (4) az a tanuló, aki:
a házirendet betartja, nem késik tanórákról önhibájából, nincs önhibájából eredő igazolatlan hiányzása,
tanórán vagy a tanórán kívüli foglalkozásokon rendesen viselkedik,
feladatait a tőle elvárható módon teljesíti,
feladatokat önként nem, vagy ritkán vállal, de a rábízottakat teljesíti,
az osztály- vagy az iskolaközösség munkájában csak felkérésre, biztatásra vesz részt,
nincs írásbeli intője vagy megrovása.,

Változó (3) az a tanuló, aki:
az iskolai házirend előírásait nem minden esetben tartja be,
a tanórán vagy tanórán kívül többször fegyelmezetlenül viselkedik, s ez nincs összefüggésben állapotával,
feladatait nem minden esetben teljesíti, előfordul, hogy társaival, a felnőttekkel szemben udvariatlan, durva, a közösség, az iskola szabályaihoz nehezen alkalmazkodik, késik tanórákról önhibájából, □ önhibájából igazolatlanul mulasztott,
osztályfőnöki intője van.

Rossz (2) az a tanuló, aki:

a házirend előírásait sorozatosan megsérti,
feladatait egyáltalán nem, vagy csak ritkán teljesíti,
magatartása fegyelmezetlen, rendetlen, s ez nem függ össze állapotával, társaival, a felnőttekkel szemben rendszeresen udvariatlanul, durván viselkedik,
viselkedése romboló hatású, az iskolai nevelést, oktatást akadályozza, késik tanórákról önhibájából,
több alkalommal igazolatlanul mulaszt önhibájából (nem a szülő miatt), több szaktanári figyelmeztetést kapott, illetve van osztályfőnöki megrovása vagy ennél magasabb fokozatú büntetése.

A magatartás elbírálásakor az egyes érdemjegyek, illetve osztályzatok eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte (vagy megsértése) szükséges.

4.13.5 A szorgalomjegyek megállapításának elvei

Szorgalmon értjük a tanuló:

- tanulmányi munkához való viszonyát,
- munkavégzésének pontosságát, kötelességtudatát,
- önálló feladatai elvégzésének minőségét,
- rendszeretetét, pontosságát, felszerelésének rendben tartását,
- többletfeladatok vállalását, teljesítését,
- tanórán kívül szerzett ismereteinek felhasználását,
- aktivitását.

A szorgalom minősítésének követelményei:

Példás (5) az a tanuló, aki:

képességeinek megfelelő, egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt,
tanulmányi feladatait minden tantárgyból rendszeresen elvégzi,
a tanórákon aktív, szívesen vállal többlet feladatokat is, és azokat elvégzi,
munkavégzése pontos, megbízható, taneszközei tiszták, rendesek, és ezeket a tanítási órákra mindig elhozza.

Jó (4) az a tanuló, aki:

képességeinek megfelelő, viszonylag egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt, rendszeresen, megbízhatóan dolgozik, a tanórákon többnyire aktív, többlet feladatot önként nem vagy ritkán vállal, de az ilyen jellegű megbízatást teljesíti, taneszközei tiszták, rendezettek.

Változó (3) az a tanuló, aki:

tanulmányi eredménye elmarad képességeitől,
tanulmányi munkája ingadozó, a tanulásban nem kitartó, feladatait nem mindig teljesíti,
felszerelése, házi feladata gyakran hiányzik,
érdemjegyeit, osztályzatait több tárgyból is lerontja,
önálló munkájában figyelmetlen, a tanórán többnyire csak figyelmeztetésre, felügyelettel dolgozik.

Hanyag (2) az a tanuló, aki:

képességeihez mérten keveset tesz tanulmányi fejlődése érdekében, az előírt követelményeknek csak minimális szinten felel meg képességeihez viszonyítva,
tanulmányi munkájában megbízhatatlan,
figyelmetlen, feladatait többnyire nem végzi el,
felszerelése hiányos, taneszközei rendetlenek,
a tanuláshoz nyújtott nevelői vagy tanulói segítséget nem fogadja el, annak ellenszegül,
félévi vagy és évvégi osztályzata valamely tantárgyból elégtelen.

A szorgalom elbírálásakor az egyes érdemjegyek illetve osztályzatok eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte (vagy megsértése) szükséges.

4.14 A JUTALMAZÁS, FEGYELMEZÉS ELVEI

4.14.1 A tanulók jutalmazása

Jutalmat kaphat aki:
- példamutató magatartást tanúsít,
- folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el,
- osztálya, vagy az iskola érdekében, rendszeresen közösségi munkát végez,
- iskolai, illetve iskolán kívüli versenyeken (tanulmányi, sport, kulturális stb.) vesz részt,
- iskolánk jó megítélését erősíti különböző bemutatókon, illetve előadásokon való szereplésével,
- bármely más módon hozzájárul az iskola jó hírnevének erősítéséhez,

4.14.1.1 Tanév közbeni dicséretek

Szóbeli dicséretek:
- Szaktanári dicséret: a tantárgy feldolgozásában való aktív munkáért.
- Napközis dicséret: a magatartásért, szorgalomért, közösségért végzett munkáért. - Osztályfőnöki dicséret: szaktantárgyi javításért, szorgalomért, közösségért végzett munkáért.
- Kollégiumi dicséret magatartásért, szorgalomért, közösségért végzett munkáért.

Írásbeli dicséretek:
- Szaktanári dicséret: az adott tantárgyban elért házi versenyeredményekért, kutató- vagy sorozatos gyűjtőmunkáért, folyamatos, kiemelkedő tanulmányi, szakköri stb. munkáért. - Osztályfőnöki dicséret: többszöri szóbeli dicséret után, az osztály közösségért végzett munkáért, kistérségi versenyeken, rendezvényeken való jó szereplésért.
- Napközis nevelői dicséret: példaértékű napközis munkáért.
- Kollégiumi nevelői dicséret: példaértékű kollégiumi munkáért.
- Főigazgatói dicséret: az iskolán belül, ill. kívül kiemelkedő érdemeket szerzett tanulóknak, vármegyei illetve országos versenyek 1-10 helyezéséért.

4.14.1.2 Tanév végi dicséretek, elismerések

Évente:

- Szaktárgyi dicséret a bizonyítványban: ha a tanuló kiemelkedő tanulmányi eredményt ért el a tantárgyban a szaktanár javaslatára a nevelőtestület tantárgyi dicséretben részesítheti.
- Nevelőtestületi dicséret a bizonyítványban: kitűnő tanulmányi eredményért, példamutató magatartásért, kiemelkedő szorgalomért együttesen.
- Oklevél: kitűnő tanulmányi munkáért, példamutató szorgalomért, versenyeken, pályázatokon való eredményes szereplésért, iskola érdekében végzett eredményes tevékenységért, kiemelkedő sporttevékenységért.
- Könyv- vagy tárgyjutalom: kitűnő tanulmányi munkáért, továbbá az osztályfőnök javaslatára pl. jó tanulmányi munkáért, példamutató magatartásért, kiemelkedő szorgalomért, közösségért végzett munkáért; iskolán kívüli eredményes versenyzésért, kiemelkedő pályázati teljesítményért stb.
- Dicsőség táblára kerülés: Aki a bizonyítványban nevelőtestületi dicsérettet kap, tanulmányi, sport, művészeti-, és egyéb versenyen kistérségi 1-3., vármegyei, vagy regionális 1-6., vagy országos 1-10. helyezést ért el. A tanuló fényképe - csoportos eredmény esetén csoportos fénykép - és eredménye egy évig a dicsőség táblára kerül fel.

Búcsúzó nyolcadikosok részére:

- Iskolai kitüntetés: emlékplakett
- Az iskola kiváló diákja cím adományozása a nevelőtestület döntése alapján az általános iskolai tanulmányait minden évben kitűnően teljesítő tanulók részére.
- Az iskola kiváló sportolója cím adományozása nevelőtestület döntése alapján a több éven keresztül kimagasló sportteljesítményt nyújtó tanulók részére.
- Polgármesterek által átadott könyvjutalom: a legalább 4,5 átlagú tanulmányi eredménnyel végzett diákok részére.

4.14.2 A tanulók elmarasztalása

Azt a tanulót, aki az iskolai közösség normáit megsérti (aki tanulmányait folyamatosan nem teljesíti, vagy a házirendet szándékosan megszegi vagy igazolatlanul hiányzik, vagy bármely módon árt az iskola hírnevének) büntetésben lehet részesíteni. A fegyelmező intézkedések célja a tanulók magatartásának helyes irányba terelése pedagógiai eszközökkel. A fegyelmezés büntetés-nevelési eszköz, ezért humánusnak kell lennie, figyelembe kell venni a tanuló életkori sajátosságait. A fegyelmezetlenség tudomásra kerülését követően a lehető legrövidebb időn belül sort kell keríteni a szükséges intézkedésre. A fegyelmező intézkedés és a fegyelmező büntetés nem lehet megalázó, megtorló jellegű. Testi fenyítést alkalmazni tilos.

Szóbeli fegyelmezések:

- Kisebb fegyelmi vétségért:
- Szaktanári figyelmeztetés
- Napközis figyelmeztetés
- Osztályfőnöki figyelmeztetés
- Kollégiumi figyelmeztetés

Írásbeli fegyelmezések:

- Szaktanári figyelmeztetés: a sorozatos tantárgyi hiányosságok (felszerelés- és házi feladat hiánya, a tanulási kötelezettség elmaradása) és magatartási vétségek esetén.
- Szaktanári intés: szaktanári figyelmeztetés után.
- Osztályfőnöki figyelmeztetés: többszöri szóbeli figyelmeztetés után, valamint három szaktanári figyelmeztetés után, kisebb fegyelmi vétségért, a tanévben háromszor adható.
- Osztályfőnöki intés: többszöri írásos figyelmeztetés után, ismétlődő fegyelmi vétségért, a tanévben háromszor adható.
- Főigazgatói figyelmeztetés: többszöri fegyelmi vétségért (jelentősebb fegyelmi vétségért előzmény nélkül is) egy tanévben kétszer adható.
- Főigazgatói intés: halmazati büntetésként, vagy jelentősebb fegyelmi vétség esetén előzmény nélkül is, egy tanévben egyszer adható.
- Tantestületi figyelmeztetés: adható minden olyan esetben, ha ezt főigazgatói intő előzi meg.
- Tantestületi intés: adható minden olyan esetben, ha ezt tantestületi figyelmeztetés előzi meg.
- Eltiltás tanórán kívüli rendezvényektől: halmazati büntetésként írásos fegyelmező intézkedés kiegészítéseként.

A büntetések kiszabásánál a fokozatosság elvét kell betartani, amelytől a vétség súlyára tekintettel el lehet térni.

FEJLESZTŐ NEVELÉS -OKTATÁS

Súlyos, halmozottan fogyatékos tanulók habilitációs pedagógiai programja

4.1 Törvényi háttér

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 15.§

(1) A gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény a kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat ellátó nevelési-oktatási intézmény, amely a szakértői bizottság véleménye alapján vehető igénybe. A gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolaként működik, ha kizárólag súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekeket lát el.

(2) Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdve, amelyben az ötödik életévét betölti, fejlesztő nevelésben, attól az évtől kezdődően, hogy tankötelessé válik, fejlesztő nevelés-oktatásban vesz részt. A fejlesztő nevelés-oktatást a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési, nevelési-oktatási intézmény látja el egyéni vagy csoportos formában

a) saját intézményében külön erre a célra létrehozott csoportban,

b) otthoni ellátás keretében

(3) A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnek az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét.

A fejlesztő nevelés-oktatást az oktatásért felelős miniszter rendeletében foglaltak alkalmazásával, a sajátos nevelési igény típusának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatásával, a szülő igénye, a gyermek állapota és a szakértői bizottság fejlesztő foglalkozások heti óraszámára vonatkozó javaslatának figyelembevételével kell megszervezni.

A heti fejlesztő foglalkozások száma nem lehet kevesebb húsz óránál. Indokolt esetben a szülő kérésére, ha a gyermek állapota szükségessé vagy lehetővé teszi, ennél több vagy kevesebb óraszám is megállapítható.

Megszervezésekor e törvénynek a tankötelezettségre, a pedagógiai munka szakaszaira, a Nat 2020-ra és a kerettantervekre, az intézménytípusokra, a tanítási év rendjére, a tanítási, képzési idő rendjére, a tanulói jogviszony létesítésére, a gyermek, tanuló kötelességének teljesítésére és a felnőttoktatásra vonatkozó rendelkezéseit nem lehet alkalmazni.

(4) A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét. A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanulókat a sajátos nevelési igényük, fejlettségük és életkoruk alapján osztják be fejlesztő csoportokba.

(5) Ha a tanuló – a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint – iskolába járással nem tud részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, a tankötelezettségét a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti. Az egyéni fejlesztés megszervezhető

a) otthoni ellátás keretében.

- 20/2012(VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési- oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 140.§

A tankötelezettség teljesítését a fejlesztő nevelés-oktatásban:

a) az a gyermek kezdheti meg, aki hatodik életévét május 31. napjáig betölti,

b) a szülő kérelmére az a gyermek is megkezdheti, aki a hatodik életévét az év december 31. napjáig betölti.

(2) A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanulók csoportokba sorolásáról - a nevelőtestület véleményének kikérésével - az intézmény vezetője dönt. A csoportok létszáma nem haladhatja meg a hat főt.

(3) A fejlesztő nevelés-oktatás a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve súlyos és halmozottan fogyatékos tanulókra vonatkozó része alapján készített intézményi rehabilitációs pedagógiai program és a tanév helyi rendjét meghatározó éves munkaterv alapján folyik.

(4) A fejlesztő nevelés-oktatás a tanév rendjéhez igazodó, a tankötelezettség teljes időtartama alatti rehabilitációs célú, az elért fejlődési szakaszokat követő egységes folyamat. A nevelésoktatás fejlesztési területeinek tartama tanítási évfolyamokra nem tagolódik, a pedagógiai munka szakaszolása a tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturálásában, koncentrikus bővítésében jelenik meg.

(5) A tanév tizenkettedik hetének végéig minden tanuló részére el kell készíteni a személyre szabott, a tanuló fejlesztésének súlypontjait meghatározó egyéni fejlesztési tervet.

(6) A tanuló fejlődését a nevelőtestület a tanítási év végén, a központilag kiadott nyomtatványon szövegesen értékeli. A szöveges értékelés tartalmazza a tanulónak az egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, valamint a következő tanítási év egyéni fejlesztési tervének elkészítéséhez szükséges javaslatokat.

- 32/2012 (X.8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról.

A súlyos és halmozott fogyatékosság meghatározása

„ A súlyos és halmozott fogyatékosság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók – mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés – észlelés – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar

mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvétele jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékosság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A fogyatékosságok a legkülönfélébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségünk megtartása, az emberi, a dologi és természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életünkben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására utaltak: személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében fejlesztő iskolai oktatásra van szükségük." (3. számú melléklet a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelethez)

Intézményünk 2024. szeptember 01-től látja el alapfeladatai között a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelés-oktatását az intézmény székhelyén.

A fejlesztő nevelés-oktatás keretében olyan tanköteles korú súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekek/tanulók ellátását biztosítjuk, akik a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint:

- heti húsz órában, csoportos keretben vesznek részt fejlesztő nevelés-oktatásban,
- egyéni fejlesztés keretében vesznek részt fejlesztő nevelésoktatásban.

- A fejlesztő nevelés-oktatást az oktatásért felelős miniszter rendeletében foglaltak alkalmazásával, a szülő igénye, a gyermek állapota és a szakértői bizottság

fejlesztő foglalkozások heti óraszámára vonatkozó javaslatának figyelembevételével szervezzük meg.

- A fejlesztő nevelés-oktatás keretében biztosított ellátás formája a gyermek igényei és a szakértői véleményben foglaltak alapján lehet:
  - Egyéni foglalkozás
  - Mikro-csoportos foglalkozás (2-3 fő) (A csoportok létszáma a probléma súlyosságának, a kezelésre szoruló gyermekek számának, a helyiségek méretének és az órakeret lehetőségeinek függvényében változik.)
  - Csoportos foglalkozás (max. 6 fő)

- Az ellátás a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének, oktatásának irányelve alapján készített intézményi rehabilitációs pedagógiai program, és a tanév helyi rendjét meghatározó éves munkaterv alapján folyik.
- A fejlesztő nevelés-oktatás a tanév rendjéhez igazodik.
- Az egyéni fejlesztés keretében a fent nevezett dokumentumok alapján készítjük el a tanulók egyéni fejlesztési tervét, mely mindenkor alkalmazkodik az adott tanuló fejlettségi szintjéhez, igényeihez.
- A csoportos fejlesztés keretében az egyéni fejlesztési terv mellett a csoport éves tervét is elkészítjük mely alkalmazkodik a csoport tagjainak fejlettségi szintjéhez, igényeihez.
- A fejlesztő nevelés-oktatás a tankötelezettség teljes időtartama alatti rehabilitációs célú, az elért fejlődési szakaszokat követő egységes folyamat.
- A nevelés-oktatás fejlesztési területeinek tartama tanítási évfolyamokra nem tagolódik, a pedagógiai munka szakaszolása a tevékenység tartalmi kínálatának az egyéni fejlődésmenet sajátosságaihoz alkalmazkodó strukturálásában, koncentrikus bővítésében jelenik meg.

4.2 Fejlesztő nevelés-oktatásban részt vevő tanulók

- A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelve meghatározza a súlyos-halmozottan fogyatékosság fogalmát: ”A súlyos és halmozott fogyatékosság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók – mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek

következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékosság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A fogyatékosságok a legkülönfélébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg."

- Intézményünkben fejlesztő nevelés-oktatásban az a tanköteles korú sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló vehet részt, aki súlyos és halmozottan fogyatékos, és a szakértői bizottság véleményében intézményünket jelölte ki az ellátás biztosítására, a fejlesztés formáját pedig egyéni fejlesztés keretében, vagy heti 20 órás csoportos fejlesztés keretében határozta meg.

4.3 A fejlesztő nevelés-oktatás tárgyi feltételei

A fejlesztő nevelés-oktatás biztosításához az intézményben rendelkezésre álló fejlesztő helységek, terápiás, fejlesztő eszközök szükség szerint használhatók.

4.4 A tanítás és tanulás szervezeti keretei, formái

A kiscsoportos és egyéni foglalkoztatás az egyéni képesség- és készségfejlesztéskor indokolt, biztosítani kell azonban, hogy a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák. Az egyéni fejlesztő foglalkozások nyújtanak lehetőséget arra, hogy speciális gyógypedagógiai és/vagy terápiás segítséget nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, bazális stimuláció, rehabilitációs foglalkoztató terápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége a tanulók sajátos nevelési igényének, a helyi körülményeknek, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakembereknek is függvénye. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a szakorvos javaslata alapján – a szülők véleményének ismeretében – az intézmény szakemberei közösen határoznak.

4.5 A fejlesztő nevelés-oktatás célja

A Nemzeti alaptantervben meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetőek, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek

és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg.

- A fejlesztő nevelés – oktatás keretében vállaljuk súlyosan és halmozottan sérült gyermekek fejlesztő iskolai felkészítését, oktatását, egyéni fejlődési tempójukhoz, szintjükhöz igazodó nevelését, a sérülés specifikus fejlesztését és rehabilitációját.
- Célunk a tanköteles korú, egyéni terápiás fejlesztő eljárásokkal fejleszthető súlyosan-halmozottan sérült gyermekek számára olyan ellátás biztosítása, mely képességeikhez, körülményeikhez, adottságaikhoz, sérülésükhöz leginkább illeszkedik.
- A fejlesztő nevelés-oktatás területén alkalmazzuk Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók ellátásban.

4.6 A fejlesztő nevelés-oktatás feladata

A fejlesztő nevelés-oktatás keretében többek között a következő feladatok ellátását tűztük ki célul:

- A tanuló életkorának, szükségleteinek és fogyatékossági struktúrájának megfelelő nevelés, oktatás és fejlesztés.
- Olyan környezet biztosítása, amely a gyermekek testi, érzékszervi, és szociális képességeinek kibontakozását segíti.
- A normalizáció és participáció alapelvei érvényesülésének biztosítása a nevelés, oktatás és fejlesztés során.
- A környezet megismerésének elősegítése.
- Az én-kép, önismeret kialakulásának segítése.
- Az önrendelkezés elismerése és a gyermekkor megélésének biztosítása.
- Testi és lelki egészség biztosítása, jó testi-lelki közérzet megteremtése.
- Modern technikák, segédeszközök felhasználása a fejlesztés, nevelés során.
- Szocializációs és kommunikációs képességek fejlesztése.
- A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulóink esetében kiemelten fontos a személyiségfejlesztés, amelyet egyéni és csoportos helyzetekben végzünk a Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer alapján.

4.7 Nevelési-oktatási alapelvek

Nevelési alapelvei azonosak a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő oktatásának irányelvében megfogalmazott nevelési-oktatási alapelvekkel:

- A kommunikáció és interakció elve
- A normalizáció és participáció elve
- A komplexitás, a személyiségközpontúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve
- A kooperáció és tudatosság elve
- A differenciálás és az individualizáció elve

Kommunikáció és interakció elve

• A kölcsönös kommunikációs akadályozottság a súlyosan és halmozottan fogyatékos emberek egyik központi problémája. A fejlesztő tevékenységet áthatja a kommunikatív megközelítés. A nevelési folyamat kölcsönös párbeszéden alapuló interperszonális kapcsolatként épül fel.

• Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a szociális kapcsolatok, a kommunikatív viszony emberhez méltó alakulását, hozzájárul a csoportban történő nevelés megvalósításához, és segít a tanuláshoz szükséges motiváció kialakulásában és fenntartásában.

Normalizáció és participáció elve

A fejlesztő nevelés-oktatásnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók számára olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag érvényes mintákat.

Komplexitás és személyiségközpontúság szükségletorientáltság és rehabilitáció elve

• A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelmű oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás.

• A fejlesztés figyelembe veszi a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanuló élethelyzetét, a múltbeli tapasztalatokat, élményeket, a jelen állapotot és az érintettre váró jövőt: a múltra építve a jelenben a jövőre készít fel. Nem csupán az aktív fejlesztés és képzés számít nevelésnek, idesorolhatók a részvétel, az átélés, a befogadás, az élmény pedagógiai hatásai is.

Kooperáció és tudatosság elve

• A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók a legtöbb tevékenységben külső segítségre szorulnak, a cselekvés hibátlan és/vagy teljes kivitelezéséhez szükségük van egy partnerre. A kooperáció -együttműködés -legjellemzőbb sajátossága, hogy a pedagógus és a tanuló közösen vesznek részt a tanításitanulási folyamat eseményeiben. Partnerek, akik egy közösen kitűzött cél érdekében, cselekvésük tervezését és kivitelezését egymástól függően és egymáshoz viszonyítva koordinálják.

• A kooperáció elve vonatkozik a fogyatékos tanulókkal foglalkozó valamennyi személy (szülők, pedagógusok, segítők stb.) folyamatos információ- és tapasztalatcseréjére.

Differenciálás és individualizáció elve

• A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés-oktatás folyamán megfelelő differenciálásra van szükség.

• A differenciálás egyrészt pedagógiai szemlélet: amely az érzékenységet fejezi ki az egyéni különbségek iránt;

• másrészt: pedagógiai gyakorlat, amely a különbségekhez való illeszkedést próbálja megvalósítani minden rendelkezésre álló eszközzel.

4.8 Módszertani és szakmai alapelvek

A fejlesztő nevelés-oktatás során a következő módszertani alapelvekre támaszkodunk:

- A tanulás és tanítás kezdeti lépéseinek a tanulók legalapvetőbb szintű – akár vegetatív, a fizikai állapotváltozás legelemibb szintjén zajló – megnyilvánulásainak értelmes közlésként való felfogása és értelmezése
- A tanuló és a gyógypedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos

kialakítása

- Következetes együttműködés
- Személyiségfejlesztés
- Kommunikációs lehetőségeik kipuhatolása, feltárása és kiaknázása
- Mindennapi cselekvésekre alapozottság
- A tanulás része és színtere az alapszükségletek kielégítése is.
- Cselekvéses tanulás
- Kommunikációs beágyazottság
- Kis lépésekben haladás
- Folyamatos motiváció
- Optimális mértékű segítségnyújtás
- Differenciálás
- Ismétlés
- Állandóság

/Bővebben lásd: Rehabilitációs pedagógiai program./

4.9 Fejlesztési területek

A fejlesztés során a következő fejlesztési területekre helyezzük a hangsúlyt, mindenkor figyelembe véve a gyermek/tanuló igényeit, állapotát:

- Érzelmi-szociális nevelés
- Kommunikáció
- Kogníció fejlesztése
- Mozgásfejlesztés
- Kreativitás, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés
- Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés

Érzelmi és szociális nevelés

Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása.

Céljaink:

- önismeret fejlesztése,
- alkalmazkodást segítő viselkedésformák tanítása a szűkebb-tágabb környezetben,
- személyiségfejlesztés.

Feladataink:

• Az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása.

• Az „én” pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása.

• Kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése.

• A közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása.

• A közösségben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása. Az érzelmi-szociális nevelés az egyik legösszetettebb gyógypedagógiai feladatunk. A terület fejlesztése szoros kapcsolatban áll a kommunikációval, illetve a megismerő tevékenységek fejlődésével.

Kommunikáció

A másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése. A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a fejlesztés elsődleges célja a gyermekek és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba lépni más emberekkel és hatást gyakorolni környezetükre

Céljaink:

• beszédszervek ügyesítése, passzív tornáztatása, szájpadtorna, ajak- és nyelvgyakorlatok, légző gyakorlatok,

• beszédkésztetés erősítése,

• hangutánzások,

• passzív szókincs bővítése,

• beszéd- és nagymozgások összekapcsolása,

• beszédre való odafigyelés, reagálás, kifejezőképesség és közlési képesség javítása, stabilizálása,

• hallási figyelem fejlesztése, differenciálása,

• beszéd megértése, verbális irányíthatóság kialakítása – saját névre való odafigyelés, egyszerű kérések teljesítése gesztussal, majd gesztus nélkül, szituációk, bonyolultabb kérések megértése,

• egyszerű fogalmak alkalmazása szituációs játékban, igen-nem jelzés bővítése,

• aktív szókincs fejlesztése, bővítése,

• alapszókincs kialakítása főnevekkel,

• a gyermek aktivizálása, motiválása beszéddel, mondókákkal, énekkel, hangot adó eszközökkel, zenehallgatással,

• hangszerek megszólaltatása, folyamatos ritmizálás.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

- bármely megnyilvánulás és testi - akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő - állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása,
- a tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése,
- a tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése, a gondozási folyamatokban a pedagógiai és terápiás szempontok érvényesítése (fejlesztő gondozás),
- az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása,
- a nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése,
- alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása,
- a tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: egymás üdvözlése, közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása,

- a tágabb - idegen - környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése. A beszédfejlesztés a gyermek egész napi tevékenységében jelen van. Fejlesztése szorosan kapcsolódik a mentális képességek, a szocializáció, a mozgás és játék fejlesztéséhez.

Kogníció fejlesztése

A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése. Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokba vétele.

Céljaink:

- az érzékelés, észlelés fejlesztése,
- a szenzoros depriváció csökkentése, az ingerek értelmezésének, feldolgozásának elősegítése,
- a figyelem, megfigyelőkészség fejlesztése (azonosság- különbség, változás, hiány összehasonlítás),
- az emlékezet fejlesztése,
- gondolkodás fejlesztése.

Feladataink:

- A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése.
- A külvilág felé való fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése.
- A szemiotikai funkciók megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése.
- Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése.

Bazális stimuláció, minden érzékelési terület bevonásával:

- szomatikus ingerlés,
- vesztibuláris ingerlés,
- vibratorikus ingerlés,
- akusztiko-vibratorikus ingerlés,
- orális ingerlés,
- akusztikus érzékelést fejlesztő feladatok,
- taktilis orientálódás,

- szaglási érzékelés,
- ízlelési érzékelés,
- vizuális érzékelés

Az idegrendszer működését serkentik az érzékszervi ingerlések, ezért a bazális stimulációt rendkívül fontosnak tartjuk a foglalkozásokon. Az ingernyújtás módját a gyermek differenciálóképessége és a fiziológiai fejlődésmenete határozza meg. Tapasztalataink szerint a súlyos és halmozottan sérült gyermekek három alapterületen – szomatikus, vesztibuláris és vibratorikus érzékelés - közelíthetőek meg a legkönnyebben. Ezekre építve fejlesztjük az akusztovibratorikus, akusztikus, orális, taktilis, szaglási, ízlelési és vizuális érzékelést.

Mozgásnevelés

A testséma kialakítása, a mozgás örömének átélése és az önálló cselekvés ösztönzése. A súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermekek, tanulók többsége - túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) sérülés domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszerv-rendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése, és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.

Céljaink:

• az alapmozgások kialakítása, korrigálása,
• spontán mozgásfejlődés támogatása,
• saját test megélésének elősegítése,
• az utánzókészség fejlesztése,
• az érző és mozgató funkciók, valamint ezek integrációjának sokoldalú fejlesztése,
• a szenzomotoros ismeretszerzési lehetőségek javítása,
• manipulációs készség, vizuomotoros koordináció fejlesztése,
• mozgásos tapasztalatszerzésre építve az elemi mozgáskultúra kialakítása,
• mozgásos sikerélményekre alapozva az önismeret fejlesztése, önbizalom növelése.

Feladataink:

• A szenzomotoros depriváció csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgatással (mozgásérzékelés) és facilitált mozgások kiváltásával.

• Az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése.

• Pozicionálás, testhelyzet-korrekció, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása.

• A mozgásfejlődés elősegítése a fiziológiás mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig).

• A kézhasználat, manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése.

• A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése.

• A tanulók szükségleteinek megfelelően a pozicionálás (fekvő, ülő és álló testhelyzetek váltakoztatásának) lehetővé tétele különböző segédeszközök alkalmazásával.

Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés

Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése.

Céljaink:

• a zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása,

• közös játék megvalósításához szükséges szociális-kommunikációs, kognitív és motoros feltételek megteremtése,

• felnőttkorban is használható szabadidős készségek tanítása.

Feladataink:

• Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megtapasztalásának segítése.

• Finommotorika fejlesztése, kézműves technikák tanítása.

• A gyermek számára örömet nyújtó, állapotának, mentális és valós életkorának megfelelő szabadidős aktivitások kiválasztása.

• Testi közelség és testkontaktus elfogadásának tanítása.

• Megfelelő reakció mások kezdeményezésére.

• Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása.

• A sorra kerülés kivárása, a megszólítás, szerepcsere, társakra való odafigyelés, önkontroll, szabálytartó viselkedés kialakítása.

• A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, zenei emlékezetének, mozgáskultúrájának fejlesztése.

Foglalkozásainkon nagy hangsúlyt helyezünk a kézfunkció, manipuláció fejlesztésére, amelynek jelentősége a játéktevékenységen kívül az önkiszolgálás területén is megmutatkozik. Kiemelt szerepe van a játékra nevelésnek, mellyel az adekvát játékhasználatot tanítjuk, fejlesztjük a fantáziát és az elemi kreativitást. A játékos tevékenységeken, játékszituációkon keresztül növeljük más foglalkozások eredményességét is, hiszen segítségükkel a gyermek megismeri, megtapasztalja az őt körülvevő világot.

Önkiszolgálás, egészséges életmódra való nevelés

Az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükséglet kielégítés kultúrájának megismerése.

Céljaink:

• a gyermek folyamatosan egyre nagyobb önállóságra tegyen szert az egyes tevékenységek végzése során,

• fejlesztő gondozás,

• verbális utasítások a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése,

• testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek ruhadarabok viszonyának felismerése,

• speciális szükségleteknek megfelelő komfortérzés kialakítása,

• társadalmilag elfogadott viselkedési formák elsajátítása,

• téri tájékozódás segítése,

• a mindennapi élethez szükséges életvezetési ismeretek, készségek, háztartási ismeretek elsajátítása, alkalmazása.

Feladataink:

• A kiválasztási folyamatok (vizelet és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés.

• A testápolás, mint örömet adó élmény és a külső segítség elfogadása, együttműködés kialakítása, alapvető tisztálkodási szokások kialakítása, a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása.

• Az öltözködés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés.

• Az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés.

• Az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása.

Az önellátás szintjének emelése kiemelt pedagógiai jelentőséggel bír, hiszen a személyi függőség, kiszolgáltatottság csökkentése hozzájárul a kommunikáció és a kognitív képességek fejlődéséhez. Az önkiszolgálás mindennapos tevékenységi forma. Tanulóink a fokozatosság elvét követve folyamatos gyakorlással, utánzással és gesztussegítséggel sajátítják el az újabb ismereteket.

A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során:

• Testi és lelki egészségre nevelés

• Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

- Az énkép, az önismeret kialakítása és a környezet fokozatos megismerése

- Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire

• Médiatudatosságra nevelés

• A tanulás tanítása

• Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

/Bővebben lásd: Rehabilitációs pedagógiai program./

4.10 A gyermekek, tanulók továbbhaladása, fejlődésük nyomon követése

• Az ismeretek évről évre koncentrikusan bővülnek, melyek elsajátításában a tanulók egyéni tempójuk szerint haladnak. Az évfolyamok között a továbbhaladás tehát automatikus. A továbbhaladás feltételeként fogalmazódik meg, hogy a tanulók lehetőségeikhez mérten a lehető legtöbbet vegyenek részt a foglalkozásokon.

• A tanév tizenkettedik hetének végéig minden tanuló részére el kell készíteni a személyre szabott, a tanuló fejlesztésének súlypontjait meghatározó egyéni fejlesztési tervet, a fejlesztési tervet negyedéves ciklusra írjuk.

• A tanuló fejlődését a tanítási év végén, a központilag kiadott nyomtatványon szövegesen értékeljük. A szöveges értékelés tartalmazza a tanulónak az egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, valamint a következő tanítási év egyéni fejlesztési tervének elkészítéséhez szükséges javaslatokat.

4.11 Kapcsolattartás a szülőkkel

Az ellátás speciális jellegénél fogva a szülőkkel való szoros együttműködést, folyamatos kapcsolattartást rendkívül fontosnak tartjuk. A szülővel közvetlen kapcsolatot tartanak az egyéni fejlesztés keretében fejlesztést végző kollégák minden alkalommal, amikor a gyermeket a szülő a fejlesztő foglalkozásra hozza, ill. hazaviszi.

5. A PEDAGÓGIAI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA, ÉRVÉNYESSÉGE

A pedagógiai program az intézmény egész nevelési –oktatási rendszerét átfogó dokumentum. Ebből következően minden érintettnek tartalmáról tudomással kell bírnia. Ez egyaránt értendő az intézmény fenntartójára, dolgozóira, belső közösségeire és az iskolahasználókra (tanulók és szüleik) is. Abba betekintésre minden érdekeltnek lehetőséget kell biztosítani.

Betekintésre lehetőség van:

- Fenntartónál
- Az intézmény hivatali helyiségében (igazgatói iroda)

Nyilvánosság biztosítása céljából az intézmény honlapján:

http://www.szentlorincegymi.hu/

Ez a pedagógiai program a 2025-2026-os tanévtől van érvényben. Felülvizsgálata három év múlva lesz kötelező, illetve ennél rövidebb időn belül is következők javaslatára:

- Munkaközösség vezető (munkaközösség tagjainak javaslatára)
- Diákönkormányzat
- Szülői szervezet

Az intézmény hatályos Pedagógiai Programja visszavonásáig érvényes.

A Pedagógiai Program elfogadásra került a tantestület által 2025 szeptember 1-jén.

Káhleszné Krémer Ildikó
főigazgató

A Pedagógiai programot a Szülői Szervezet és a Diákönkormányzat véleményezte.

Fenntartói egyetértés dátuma: 2025. .....

.....
a fenntartó Szigetvári Tankerületi Központ
részéről

6. Mellékletek

6.1 A Kollégium Nevelési Programja

Felülvizsgálata és átdolgozása az Alapprogram a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szóló 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet alapján történt meg. A NAT kiemelt fejlesztési feladataihoz illeszkedve, azokat érvényesítve elősegíti a tanulók sokoldalú fejlesztését, nevelését, oktatását. Az átdolgozáskor figyelembe vettük a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról alapján készült.

Mottónk: „Otthon lenni a kollégiumban”

Kollégiumunk nevelői a gyermekszeretet, az értéktisztelet, a tanulói személyiség tiszteletben tartása jegyében nevelik és oktatják a bentlakásos nevelésben résztvevő tanulóinkat. Pedagógiai tevékenységünk a diákok iránti bizalomra és szeretetre épül. Nagy hangsúlyt fektetünk az esélyteremtésre, az önálló tanulás képességének fejlesztésére, az egyéni törődésre, tehetséggondozásra, felzárkóztatásra.

A Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Általános Iskola és Kollégium kollégiumi részében intézményünk általános iskolai részébe járó értelmi fogyatékos, sajátos nevelés igényű tanulók nevelését látjuk el.

A maximum 25 fő befogadására alkalmas kollégium hetes nyitva tartással működő egység. Napi ötszöri étkezést biztosítunk: a reggelit, uzsonnát, tízórait, vacsorát és ebédet. A tízóraiztatás az iskolai csoportokra vonatkozó rend szerint zajlik. A kollégiumban nemenként elkülönített hálók, közösségi és játszó szobák, tanulókuckó, vizesblokkok, teakonyha, nevelői szoba, mosókonyha szolgálja az ellátást. A kollégium lakói a közös udvart használhatják szabadidős tevékenységekhez.

A kollégiumban dolgozók az egységes nevelőtestület tagjai, munkaidejüket, vagy annak jelentős részét a kollégiumban töltik. Az éjszakai éberügyeletes kolléga teljes munkaidőben dolgozik a kollégiumban.

A kollégiumi nevelés célja, feladatai, alapelvei, értékei

A kollégiumi nevelés célja legfőképp a tanulók szocializációjának, kiegyensúlyozott és egészséges fejlődésének, tanulásának, a sikeres életpályára való felkészítésének segítése, személyiségének fejlesztése, kibontakoztatása.

A kollégium – céljai elérése érdekében – diákközpontú, az egyén és a közösség harmóniáján alapuló környezetet és tevékenységrendszert alakít ki, melynek főbb alapelvei:

- az alapvető erkölcsi normák érvényesítése
- a nemzeti hagyományok megőrzése, a nemzeti azonosságtudat fejlesztése;
- a tanulók és közösségeik iránti felelősség, a bizalom, a szeretet, a segítőkészség
- az alapvető emberi és szabadságjogok, valamint a gyermekeket megillető jogok érvényesítése;
- a nemzeti és európai nevelési elvek alkalmazása;
- szakmai és intellektuális igényesség, kulturált stílus a pedagógus tevékenységében;
- az egyéni és életkori sajátosságok, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteinek figyelembevétele;
- építkezés a tanulók aktivitására, öntevékenységére, önszerveződő képességére;
- az integrált nevelés, az integrációt elősegítő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer alkalmazásával.
- a szülőkkel, a kollégiumhoz kapcsolódó iskolákkal, a társadalmi környezettel való konstruktív együttműködés;
- a nemzetiségi azonosságtudat tiszteletben tartása, ápolása.

A kollégiumunk nevelési célja

Családi háttérrel rendelkező tanulóink számára olyan speciális élettér, programok, foglalkozások és felügyelet biztosítása a szorgalmi időszakban, amely lehetővé teszi a harmonikus személyiségfejlesztést, növeli az esélyegyenlőséget, hatékonyan segítik az intézmény pedagógiai programjának megvalósulását, a szocializációt és a társadalmi integrációt.
Az alapprogramon túl, a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveire, s a több éves gyakorlati tapasztalatainkra tekintettel: személyiség-központú nevelőmunkával testben és lélekben egészséges, a környezetével kapcsolatban érzékeny ifjúság nevelése, akik majdan szülővé válva ugyancsak hasonló értékeket kívánnak gyermekeiknek átadni.

A kollégiumi nevelés feladatai

Az Alapprogram szerint

A tanulás tanítása

A kollégiumi nevelés feladata a diákok egyéni fejlődésének elősegítése, a hátránnyal küzdők felzárkóztatása, a gyermekek tehetségének kibontakoztatása. Ennek érdekében a kollégium lehetőséget biztosít az ismeretszerzés, a megismerési és gondolkodási képességek fejlesztésére, valamint arra, hogy a tanulók megismerjék és elsajátítsák a helyes tanulási módszereket. Ezzel fejleszti a kreativitást, erősíti a tanulási motívumokat, az érdeklődés, a megismerés és a felfedezés vágyát. Fontos, hogy a tanulók elsajátítsák az információkeresés különböző formáit a kollégiumi könyvtárban az egyéni fejlesztés elmélyítése érdekében, az információk megtalálásának célravezető útjain keresztül. Törekszik a tanulási kudarcok okainak feltárására, azok kezelésére, a jó teljesítményhez szükséges helyes énkép, a pozitív önértékelés kialakítására. Segíti a mindennapi feladatokra történő felkészülést. A kollégiumnak gondot kell fordítania arra, hogy az ismeretek elsajátítása közben a tanulásra belső igény ébredjen a tanulókban, mindennapi életük részévé váljon a tanulás. A tanulás tanítása, az ismeretszerzést elősegítő beállítódások kialakítása hatással lesz a tanulók egész felnőtt életére, és elősegíti helytállásukat a munka világában is.

Az erkölcsi nevelés

A kollégium feladata az alapvető erkölcsi normák megismertetése, elfogadtatása, valamint ezen normák beépülésének elősegítése a tanulók mindennapi életébe, személyiségükbe. Az erkölcsi nevelés legyen életszerű, készítsen fel az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra, valamint azok kezelésére, segítsen választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési kérdéseire, problémáira. A kollégiumi közösség élete, a kollégiumi nevelőtanárok példamutatása segítse elő a tanulók életében az olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás, az empátia, a szociális érzékenység.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A kollégium, az iskolai tanulmányokra alapozva, azt kiegészítve segítse elő a nemzeti, népi kultúránk értékeinek, hagyományaink megismerését. A kollégiumi foglalkozások keretében a diákok tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. A nevelés révén alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat megőrizve ismerjék meg történelmét, sokszínű kultúráját. A nemzetiséghez tartozó tanulók nevelését ellátó kollégium kiemelt feladata az anyanyelvű

nevelés, az adott nemzetiséghez való tartozás tudatának erősítése, nemzetiségi kultúrájának, nyelvének, szokásainak ápolása és fejlesztése.

A családi életre nevelés

A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. Ezért a kollégium kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek, értékek megbecsülése. Ez segítséget nyújt a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a tanulók családi életében felmerülő konfliktusok kezeléséről. A kollégiumnak foglalkoznia kell a szexuális nevelés kérdéseivel is.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A kollégiumi nevelés elősegíti a demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének megértését, az abban való állampolgári részvétel jelentőségét. Ezzel is erősíti a diákokban a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremtve az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi. A kollégium megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket. A közügyekben való aktív részvétel megkívánja a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátításának folyamatában kiemelt szerepet és megfelelő teret kap a kollégiumi diák-önkormányzati rendszer.

Az önismeret és közösségi nevelés

A kollégiumon belüli kapcsolat- és tevékenységrendszer szervezésével, ismeretek nyújtásával a nevelés elősegíti, hogy kialakuljanak az önismeret gazdag és szilárd elméleti és tapasztalati alapjai. Kiemelt feladat a tanuló helyes, reális énképének, illetve önértékelésének kialakítása; elő kell segíteni a kedvező szellemi fejlődését, készségeinek optimális alakulását, tudásának és kompetenciáinak kifejezésre jutását, s valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését; hozzá kell segíteni, hogy képessé váljék érzelmeinek hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének, az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

A testi és lelki egészségre nevelés

Az egészséges életmódra nevelés hozzásegít az egészséges testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. A kollégium ösztönözze a tanulókat arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stressz kezelés módszereinek megismerésére és alkalmazására. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére. A kollégiumi pedagógusok motiválják és segítsék a tanulókat a káros

függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében. A kollégium sportélete járuljon hozzá az egészséges életvitel, a helyes életmódminta kiválasztásához. Fontos, hogy a kollégium a diákok számára otthonos, egészséges, kulturált, esztétikus közeget biztosítson, ahol a tanulók jól érzik magukat, és amely egyúttal fejleszti ízlésüket, igényességüket.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A kollégiumi nevelés feladata a szociális érzékenység, segítő magatartás kialakítása a tanulókban úgy, hogy önálló tapasztalati úton ismerjék meg a hátránnyal élők sajátos igényeit, élethelyzetét. Ez a segítő magatartás fejleszti a diákokban az együttérzést, együttműködést, problémamegoldást és az önkéntes feladatvállalást, mely elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulónak meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. A kollégiumi nevelés során fel kell készíteni a tanulókat a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, melyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

A kollégiumnak – a tanulók életkorához igazodva és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket (szakkörök, érdeklődési körök) kell biztosítania, amelyek révén a diákok kipróbálhatják képességeiket, elmélyülhetnek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják későbbi hivatásukat, kiválaszthatják a nekik megfelelő foglalkozást és pályát, valamint képessé válnak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket. Ezért fejleszteni kell bennük a segítéssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését. A kollégium – a kollégium pedagógiai munkájával kapcsolatban álló iskolákkal együttműködve – valamennyi tanulója számára lehetővé teszi egyes kiválasztott szakmák, hivatások megismerését, segíti a pályaválasztást, illetve a tanuló által választott életpályára való felkészülést.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A kollégiumnak – a bentlakásos köznevelési intézmény sajátos adottságaiból adódóan – segíteni kell, hogy a tanulóik felismerjék saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Fontos, hogy tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát. Lássák világosan rövid és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát. A kollégium a diák-önkormányzati tevékenység

működtetésén keresztül segíti az autonóm, felelős, a közösség érdekeit is figyelembe vevő magatartás és a körültekintő döntéshozás képességének kialakulását.

Médiatudatosságra nevelés

Fontos, hogy a tanulók értsék az új és a hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelés során az értelmező, mérlegelő beállítódás kialakításának nagy jelentősége van. A diákokkal ismertetni kell a média működésének és hatásmechanizmusának főbb törvényszerűségeit, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokat, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módját.

A célok elérését szolgáló helyi feladataink

Az itt eltöltött évek alatt

- tanulóinknak megtanítani az együttélés szabályait,
- megismertetni velük a konfliktusmegoldás lehetőségeit,
- rászoktatni őket a hasznos és alkotó munkavégzésre,
- igényt kialakítani bennük a társadalmilag elfogadott életmódra,
- képessé tenni őket az egyéni és közösségi érdekeik képviseletére,

Nagy hangsúlyt fektetünk az esélyteremtésre, az önálló tanulás képességének fejlesztésére, az egyéni törődésre, tehetséggondozásra, felzárkóztatásra.

Főbb alapelveink

A céljaink elérése érdekében - diákközpontú, az egyén és a közösség harmóniáján alapuló környezetet és tevékenységrendszert alakítunk ki, melynek főbb alapelvei:

- az alapvető emberi és szabadságjogok, valamint a gyermekeket megillető jogok érvényesítése;
- demokratikus, humanista, nemzeti és európai nevelési elvek alkalmazása;
- a tanulók és közösségeik iránti felelősség, a bizalom, a szeretet, a segítőkészség;
- szakmai és intellektuális igényesség, kulturált stílus a pedagógus tevékenységében;
- az alapvető erkölcsi normák érvényesítése;
- az egyéni és életkori sajátosságok, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteinek figyelembevétele;
- építkezés a tanulók aktivitására, öntevékenységére, önszerveződő képességére;
- a szülőkkel, a kollégiumhoz kapcsolódó iskolával, a társadalmi környezettel való konstruktív együttműködés;
- a nemzeti hagyományok megőrzése, a nemzeti azonosságtudat fejlesztése;
- a nemzetiségi azonosságtudat tiszteletben tartása, ápolása.

Eszközök, eljárások, módszerek

Kollégistáink nevelésében komolyan számolnunk kell a gyermekek kollégiumon kívüli, lakóhelyi kapcsolataival, kötődéseivel, tisztában kell lennünk az otthoni családi hatásokkal, elvárásokkal, melyek – sajnos – több estben gyengítik a kollégium nevelési erőfeszítéseit.
Az ilyen esetekben a különféle képességek, illetve a személyiség harmonikus fejlődése is veszélyeztetve van. Ezért tartjuk fontosnak a differenciált, egyénre szabott fejlesztő módszerek alkalmazását, melyek átszövik a kollégiumi lét teljes időszakát.

Alkalmazott eszközök, eljárások, módszerek

- a hátrányos-, halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal való fokozott egyéni törődés, a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való speciális bánásmód, egyéni szükségleteik kielégítése,
- a szociális viselkedés szabályainak gyakoroltatása,
- a társas kapcsolatok fejlesztése,
- a személyiség gazdagítása közös élményszerzéssel (kirándulások, túrák, versenyek, vetélkedők stb.),
- a társadalmi beilleszkedés elősegítése,
- a reális társadalmi értékek és normák közvetítése,
- a szabadidő tartalmas eltöltéséhez való programkínálat,
- fejlesztő-, egyéni elbeszélgetések,
- a személyes döntések segítése,
- a foglakozásokon kooperatív technikák alkalmazása,
- IKT-val támogatott foglalkozások szervezése, lebonyolítása,
- a pályaválasztás segítése,
- az egészséges életmódra nevelés,
- környezetünk védelme, ápolása, a környezettudatos magatartás kialakítása,
- az etnikai, nemzetiségi kisebbségek kultúrájának megismertetése,
- a szükségletek helyes kinyilvánításának gyakorlása,
- az érdeklődési irányok megbeszélése, indirekt korrekciója,
- az erősségek felfedezése, pozitív megerősítés a fejlesztéshez,
- a felnőttek személyes példamutatása, következetessége.

A kollégiumi munkánk eredményessége

Nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy team munkában dolgozzunk, a teljes intézményre vonatkozóan megfogalmazott értékeket szem előtt tartva, az általános iskolában megkezdett nevelő-oktató munka szerves és egységes folytatásaként érvényesítsük az alábbi értékeket munkánk során: esélyteremtés, az önálló tanulás képességének fejlesztése, az egyéni törődés, tehetséggondozás, felzárkóztatásra.

Kollégiumi nevelésünket akkor tarjuk eredményesnek, ha a szülővel és az iskolával együttműködve:

- hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók eredményesen fejezzék be tanulmányaikat az iskolában,
- ha a tanulók a kollégiumi nevelési folyamat során elsajátítják a társadalomba való beilleszkedéshez, valamint a családi életben, a hivatás gyakorlásában, az állampolgári létben az önálló életvitelhez szükséges alapvető ismereteket, képességeket, értékeket, elsajátítják és követik az alapvető erkölcsi normákat,
- ha felkészítjük tanulóinkat az egészséges és kulturált életmód kialakítására,
- ha pozitív mintát adunk nap, mint nap az együttműködésre, az emberi kapcsolatok kialakítására és tovább-építésére;
- ha a másokhoz való viszonyukban igyekeznek toleránsak, lenni.

A tanulók életrendje, tanulása, szabadideje szervezésének pedagógiai elvei

A pedagógiai tevékenységünk szerkezete, a foglalkozások rendszere

Kollégiumunk alaptevékenységét hétközi működéssel valósítja meg. Az intézményünk olyan miliő, amely mint a gyermek szülőpótló, családot helyettesítő háttere jelenik meg, ahová a gyermek hazajön, s ahol megnyugtató, biztos, biztonságos és vonzó életteret kínálnak számára a felnőttek.

A diákjaink életrendjét a kollégium házi-, és napirendje szabályozza. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében mindenképpen indokolt az általánostól eltérő életrend kialakítása, mivel koncentráló képességük gyenge, sokkal többször és több időt kell biztosítani számukra a regenerálódásra. Rendkívüli módon igénylik a pozitív élményeket, ezért fontos az önbizalom építése, erősítése, a gyakori pozitív megerősítés. Különös figyelmet fordítunk a közösség perifériájára került gyermekekre. kollégiumunk a tanulók napi életének kereteit úgy szervezi, hogy – a jogszabályi keretek megtartásával – a tanulók egyéni és életkori sajátosságaihoz igazodjon, de a belső és a külső környezet változásait figyelembe veszi.

Biztosítjuk a kötelező foglalkozások rendszeres, tervezett, csoportos vagy egyéni keretben való szervezését. Összesen 15 óra/hét.

- *Felkészítő foglalkozások* 13 óra/hét. A tanulást segítő foglalkozások rendszeres iskolai felkészülést biztosító tanulószobai foglalkozások mellett tehetséggondozó, felzárkóztató foglalkozások, valamint tematikus foglalkozások, melyek csoportosak, kiscsoportosak és egyéniek is lehetnek.
- *Csoportfoglalkozások*, melyek a közösségi fejlesztést célozzák, 1 óra/hét.

Az 59/2013. (VIII. 9.) EMMI rendelet 2. § 9. pontjában meghatározott tematikus csoportfoglalkozások keretterve és éves óraszáma.

TÉMAKÖRÖK

1. A tanulás tanítása
2. Az erkölcsi nevelés
3. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
4. Állampolgárságra, demokráciára nevelés
5. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
6. A családi életre nevelés
7. Testi és lelki egészségre nevelés
8. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
9. Fenntarthatóság, környezettudatosság
10. Pályaorientáció
11. Gazdasági és pénzügyi nevelés
12. Médiatudatosságra nevelés

A kollégiumi csoportfoglalkozások éves óraszáma

- A tanulás tanítása 4
- Az erkölcsi nevelés 2
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés 2
- Állampolgárságra, demokráciára nevelés 1
- Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése 1
- A családi életre nevelés 1
- Testi és lelki egészségre nevelés 2
- Felelősségvállalás másokért, önkéntesség 2
- Fenntarthatóság, környezettudatosság 2
- Pályaorientáció 2
- Gazdasági és pénzügyi nevelés 2
- Médiatudatosságra nevelés 1 összesen: 22 óra

- *A szabadidő eltöltését szolgáló csoportos foglalkozás,* 1 óra/hét.

Kollégiumunk éves munkatervei, melyek egyben foglalkozási tervek, tartalmazzák a kötelező foglalkozásokat és az előre tervezhető szabadon választható foglalkozásokat.

Választható foglalkozásaink a tanév elején elvégzett igényfelmérések szerint az alábbi területeken a leggyakoribbak:

- kézművesfoglalkozás,
- diáksport, rekreációs foglalkozás,
- a természeti környezet ápolása,
- művészeti foglakozás,
- multikulturális foglalkozások,
- csoport-, és közösségformáló játékok,
- média foglalkozás.

A kollégisták életrendje, a tanulás, a szabadidő szervezés elvei

Az életrend kialakításánál törekszünk arra, hogy:

- érvényesüljenek a tanulók jogai és kötelezettségei (tanulás, pihenés, szabadidő, egyéni visszavonulás lehetősége),
- legyen rugalmas, de ne sértse más tanulók szokásait,
- a házi-, és napirend adta keret szabályozásán belül a nevelők élhessenek a differenciálás lehetőségével,
- az életkori, biológiai fejlődést figyelembe véve biztosítottak legyenek a zavartalan pihenés, alvás feltételei.

A tanulás minden kollégista alapvető kötelessége. A zavartalan tanulás helyi technikai feltételeit a Kollégium biztosítja. A tanulóval szembeni elvárások meghatározásakor arra törekszünk, hogy kapjon hangsúlyt:

- az egyéni képesség,
- a speciális szükségletek kielégítése,
- a támasz- és segítségnyújtás a tanulási folyamatokban,
- az egyéni különbségekből következő eltérő fejlődési ütem figyelembe vétele,
- hogy a kötött tanulási időn túl, legyen lehetőség a „póttanulásra”, - hogy ne csak az eredmény, hanem a befektetett munka is legyen mérvadó.

A szabadidő eltöltése legyen hasznos, tervezett és szervezett. A szabadidő helyes felhasználása tervszerű pedagógiai tevékenység, ami nem jelenti a tanulók minden szabad percének betáblázását, hanem sokkal inkább azt, hogy minél változatosabb és egyre színvonalasabb tevékenységek kínálatát biztosítjuk számukra, melyek között válogatva valóban aktívan pihenhetnek.
A szabadidős tevékenységrendszerünket a tanulói igényeket figyelembe véve alakítjuk, ügyelve arra, hogy biztosítsuk az érzelmi és fizikai feltöltődés, kikapcsolódás lehetőségét. A kollégiumi szabadon választható tevékenységek.

A kollégiumi közösségi élet és hagyományrendszer

Közösségi életünkkel kapcsolatos tevékenységek szervezésénél figyelembe vesszük: - a kollégium lakóinak heterogén összetételét (életkoruk különbözősége, nemek különbözősége), - a kollégiumi épületből adódó lehetőségeinket.

A kollégiumi élet keretét a csoportvezető gyógypedagógus által irányított kollégiumi csoport alkotja, de ezen kívül más csoportalkotási lehetőség is van és él egymás mellett:

- foglalkozási csoportok, a kötelezően és a szabadon választott foglalkozások idejében; - úgynevezett kiscsoportok, melyek vezetője egy-egy gyógypedagógiai asszisztens
- szobatársi közösségek,
- rokonszenv alapján kialakult közösségek.

Közösségépítő, közösség fejlesztő munkánk során az alábbiak megvalósítására törekszünk:

- élményszerzés,
- a közös élmények erősítése,
- a „mi” nagyszerűségének átélése, átérzése,
- bizalom,
- intimitás,
- félelemmentesség,
- toleráns magatartás, az ön- és a másság elfogadásnak a gyakoroltatása,
- a szerepváltások esélyének biztosítása,
- a különféle személyiségek és értékrendek integrálódásának lehetősége,
- együttműködés egymással, a felnőttekkel, a Kollégium teljes közösségével.

Művelődési és sportolási tevékenység:

Az ünnepélyekre való készülés próbái, a közösség előtti bemutatkozás egyszerre jelentenek egyéni önmegvalósítást, önkifejezést és társas örömteli együttlétet. A sportolási szokásokat a helyi adottságaink és lehetőségeink alakítják, melyeknél az egészséges életmód közvetítő funkción van a hangsúly.

Tevékenységformák:

- a gyerekek munkáiból készült kiállítások, kollégiumi dekorációk,
- séták, kirándulások, kondicionáló tornák, közös főzések, relaxáció,
- hagyományok őrzése
- prevenciós hatású sportfoglalkozások, házi bajnokságok,
- vetélkedők,
- ünnepi rendezvényeken, műsorokon, megemlékezéseken való szereplések,
- részvétel az intézményi ünnepélyeken, lehetőségeinkhez mérten a városi rendezvényeken is,
- nemzeti ünnepeinkre faliújságok készítése
- kollégiumi Mikulás est,
- karácsonyi ünnepély (műsor, ajándékozás, ünnepi vacsora, ajándékkészítés),
- télűzés, farsang
- tavasz köszöntés - húsvétvárás
- Anyák napi ajándékkészítés,
- a névnapok, születésnapok megünneplése.

A kollégium egészét átfogó hagyományok rendszere

A kollégiummal történő első találkozás, a családi környezet elhagyása a tanuló számára szorongást, bizonytalanságot okozó tényező. Feladatunk, hogy ezeket a szorongásokat feloldjuk és az ehhez szükséges gyógypedagógiai színteret biztosítsuk.

E tevékenység formái:

- A leendő kollégistáknak és szüleiknek tájékoztatót tartunk, bemutatjuk tevékenységünket, tájékoztatunk az újszerű tanulásszervezési eljárásokról, oktatási programokról.
- Bemutatjuk a kollégiumban dolgozókat, az épületet.
- Listát kapnak a szükséges felszerelési javaslatunkról.
- Szeptemberben úgy fogadjuk az új lakókat, hogy bemutatjuk a kollégium közvetlen környezetét és a várost.
- Vetélkedőket szervezünk negyedévente.
- Az iskolagyűléseken a kollégium képviselője beszámol az előző időszak főbb eseményeiről, a társak által megfogalmazott észrevételekről, kérésekről. Itt történik a következő időszak feladatainak meghatározása is.
- Heti környezetvédelmi őrjáratot tartunk a gyermekekkel közösen (a hálótermeket, szekrényeket, közösségi helyiségeket és az udvari részt érinti).
- A tanév végén búcsúvacsora keretében búcsúztatjuk a ballagókat, illetve elköszönünk egymástól a következő szorgalmi időszak kezdetéig.

A tanulók előrehaladását segítő kollégiumi tevékenységek. A hátrányos helyzetű tanulóknak szervezett felzárkóztató, tehetséggondozó, társadalmi beilleszkedést segítő foglalkozások

A fejlődés elősegítése

A kollégiumnak a tanulók fejlődését értelmi és testi értelemben is biztosítjuk, különös tekintettel arra a tényre, hogy a sajátos nevelési igényű értelmi fogyatékos gyermekekről van szó. A tanulók testi, fizikai és pszichikai fejlődése igen eltérő, teherbírásuk sem egyforma. Figyelünk a kimerülés, a lelki problémák jeleire, feltárjuk az okokat, és beavatkozunk. Jól szolgálja ezt az egyéni „Csak Terád figyelek” beszélgetés: biztos támaszt, szeretetet kap a gyermek, ha problémája van. Így megtapasztalja, hogy közös érdek, közös feladat a megoldási módok keresése. Tanulástámogatásban, ismeretszerzésben egyéni fejlődési utat biztosítunk kollégistáink számára.

A problémakezelés során figyelemmel vagyunk az alábbiakra

- A sajátos nevelési igényből, értelmi fogyatékosságból adódó egyéni képességekben mutatkozó különbségekre, egyenlőtlen, elmaradó fejlődési ütemre, egyéni képességstruktúrákra.

- A pozitív érzelmeket nélkülöző, szeretethiányos családokban a sérült gyermek eltávolodik a szüleitől, szeretetigényével mások felé fordul, és mindent megtesz, hogy valahol befogadott legyen. Sok esetben ennek következtében kerül szembe az intézmény és a kollégium értékrendjével, ami előbb-utóbb párosulhat a gyenge teljesítményével és a magatartási problémákkal.

- Kollégistáink szüleinek egy része a társadalomnak ahhoz a rétegéhez tartoznak, amely maga is támogatásra szorul, és amely az igények, szükségletek megfogalmazásához, a megalapozott döntésekhez, továbbá érdekeik

képviseletéhez, az érdekérvényesítéshez szükséges tájékozottsággal, ismeretekkel, képességekkel kevésbé rendelkezik. Igyekszünk segíteni ilyen esetekben is.

Tehetséggondozó tevékenységünk

Az állandó, irányított, inger-gazdag pedagógiai környezet felismeri, előhívja a tehetséget, amely értő kezekben, állandó és tartós motiváció mellett kiegyensúlyozottan bontakozhat ki. tehetségpontként kiemelt fontosságot tulajdonítunk annak, hogy az általános iskolában megkezdett tehetséggondozó munka a kollégiumban is folytatódjon. e mellett mi magunk is tevékenyen részt veszünk tehetségazonosításban, tehetséggondozásban. A kollégiumban zajló tehetséggondozás elválaszthatatlan egységben van az önálló életvezetésre való felkészítéssel.

- A kollégiumi és kollégiumon kívüli szereplési lehetőségek kihasználása lehetőséget és fejlődési teret ad a tehetséggondozáshoz a művészetekben tehetséget mutató tanulók számára.
- Sportban tehetséges tanulóink számára mozgáslehetőséget biztosítunk.
- A jó manuális képességekkel bíró gyermekek részt vehetnek művészetterápiás foglalkozásokon. Az általuk tanult technikák segítségével a többiek és a közvetlen környezetüket dekorálják.
- A technikai érzékkel bírók segítenek a házilagosan is elvégezhető javító munkálatokban.
- A természeti környezet szépségeire fogékonyak a kollégium épületének környékét virágosítják.
- A háztartási munkákban tehetségesek a teakonyhában fejlesztik képességeiket.

Hátránykompenzáció, felzárkóztatás

A felzárkóztatással az a célunk, hogy sajátos nevelési igényű, a szociális hátrányokkal induló, ingerszegény környezetből érkező tanulóknak módot adjunk a deficitek ledolgozására, kompenzálására. A kollégiumi hátránykompenzálás is a Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer alkalmazásával zajlik.

Különös figyelmet szentelünk:

- az instabil családi légkör kedvezőtlen hatásainak, a tanuló antiszociális viselkedésének, - az érzelmi, emocionális problémáknak, - az aktuális pszichés állapotnak a feltárására, - szakember bevonásával kezelésében való közreműködésre.
- A hátránykompenzációs tevékenységek formái közül előtérbe helyezzük az alapkészségek folyamatos fejlesztését, a gyengén fejlett, vagy hiányos területek habilitációját, rehabilitációját, kompenzációját.

- alkalmi felzárkóztatást végzünk azoknál a diákoknál, akik egy-, vagy több tantárgy esetében bizonyos témakört nem értenek. Támogatjuk és kiegészítjük a pedagógiai célú habilitációt az összeállított, egyéni fejlesztési tervek útmutatásai szerint.

A gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő tevékenység

A teamben folytatott nevelő-oktatómunka révén a kollégiumban dolgozó gyógypedagógus szoros munkakapcsolatban áll a tanulókkal foglalkozó többi szakemberrel. Kiemelt munkakapcsolatot ápol az osztályfőnökökkel és a gyermek és ifjúságvédelmi felelőssel, i főigazgatóval. Veszélyeztetés, hátrányos helyzet, halmozottan hátrányos helyzet kialakulásakor azonnali intervenciót alkalmazunk. Team megbeszélésen döntés születik az érintett tanuló megsegítésére irányuló lépésekről, felelősökről, határidőkről.

Pályaorientációs tevékenységünk

A tanulóink részt vesznek szervezett pályaválasztási tájékoztatókon, az összintézményi hagyományos pályaválasztási vetélkedőkön, a középfokú oktatási intézmények által szervezett nyílt napokon.

A továbbtanulásra történő, jelentkezést előkészítő pedagógiai tevékenységekbe az osztályfőnökök igényei szerint a kollégiumi gyógypedagógus is bekapcsolódik. A továbbtanulással, a pályaválasztással kapcsolatos egyéni és kiscsoportos beszélgetések arra irányulnak, hogy reális iskola- és pályaválasztási szándék alakuljon ki tanulóinkban.

Nemzetiségi, etnikai kisebbségi feladataink

A kollégiumunkba érkező diákok között vannak a magukat a cigány kisebbséghez tartozónak vallók. Programjaink szervezésénél figyelembe vesszük és beépítjük a rájuk jellemző kulturális hagyományokat. Lehetőséget biztosítunk számukra szokásaik bemutatására. Kiemelten kezeljük a nemzeti, etnikai hovatartozás teljes körű tiszteletben tartását, az identitástudat közösségépítő fejlesztését.

Kapcsolattartás az iskolával szülőkkel

A kollégiumban dolgozó gyógypedagógus és gyógypedagógiai asszisztensek, valamint az éjszakai éber ügyeltet ellátó ápoló a Szentlőrinci EGYMI nevelőtestületének és munkaközösségének tagjai. Szoros, napi munkakapcsolatot ápolnak és teamben dolgoznak az általános iskolában dolgozókkal. Emellett ők is munkaidejük egy részét az általános iskolában töltik (kivéve az éjszakai ügyeletet biztosító kollégát) .

Heti munkamegbeszéléseken, nevelési, munkaközösségi és egyéb értekezleteken részt vesznek. Napi és aktuális kérdésekben konzultálnak munkatársaikkal.

Kollégista tanulók szüleivel fogadóórákon, szülői értekezleteken, telefonon és személyes találkozások alkalmával tartják a kapcsolatot.

Egészségnevelési és környezetnevelési elvek

Megegyeznek az iskolai elvekkel.

Szentlőrinc, 2024. augusztus 27.

Káhleszné Krémer Ildikó

főigazgató

6.2 UTAZÓ GYÓGYPEDAGÓGIAI HÁLÓZAT

Az integráció szemléletének erősítésére és a sajátos nevelési igényű tanulók/ gyermekek szakszerű ellátására a Szigetvári Tankerületi Központ területének utazó gyógypedagógiai ellátását biztosítjuk.
A 2017. január 1-jén bekövetkezett feladatellátásra vonatkozó jogszabályi változások jelentősen megnövelték feladatainkat.

Jelenleg elsősorban a tankerületi központ általános iskolái kérik az ellátást.
Az utazó gyógypedagógus hálózat gyógypedagógusai a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrált pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs ellátásában vesznek részt. A fejlesztést a sérülésspecifikumnak megfelelő végzettségű gyógypedagógusok látják el, a szakértői bizottságok szakértői véleményének javaslatai alapján.

Ellátási feladatok

Az ellátási körzet

Az integrációban részt vevő tankerületi, általános iskolák, kapacitás függvényében az igényt benyújtó óvodák és középiskolák a Szigetvári Tankerületi Központ területén.

Az ellátás célcsoportja

Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodás kortól a tankötelezettség végéig, kiknek ellátási jogosultságát a szakértői és rehabilitációs bizottságok határozzák meg.

Az ellátottak köre

- mozgásában korlátozott, mozgásfogyatékos gyermek
- beszédfogyatékos gyermek
- látássérült gyermek (vak, gyengén látó, alig látó)
- hallássérült gyermek (siket, nagyothalló)
- tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott
- autizmussal élő gyermek
- aktivitás és figyelemzavarral diagnosztizált gyermek
- halmozottan fogyatékos gyermek
- a pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók (diszlexiás, diszgráfiás, diszkalkuliás)
- diszlexia veszélyeztetett gyermek
- mutista gyermek

Az utazó gyógypedagógusi szolgálat feltételrendszere

Személyi feltételek

A sérülés specifikumának megfelelő végzettségű gyógypedagógus. (Főállásban vagy szerződéses alkalmazásban)

- oligofrénpedagógia szakos
- tanulásban akadályozottak pedagógiája, értelmileg akadályozottak pedagógiája
- tiflopedagógia (látássérültek pedagógiája) szakos
- szurdopedagógia (hallássérültek pedagógiája) szakos
- szomatopedagógia (mozgássérültek pedagógiája) szakos
- pszichopedagógia szakos/autizmus spektrumzavar
- logopédia szakos gyógypedagógus

Tárgyi feltételek

- személyautó
- fejlesztőszoba, melyet a többségi intézmények biztosítanak
- fejlesztő eszközök

Az ellátás formája

- egyéni foglalkozás
- kis csoportos foglalkozás

Az ellátás időkerete

A 2011. CXC. számú törvény a nemzeti köznevelésről 6. számú melléklete alapján, a sérülés specifikumától és az ellátás komplexitásától függően.
Az utazó gyógypedagógus órarendjének összeállításánál figyelembe vesszük a gyermekek szakértői véleményben meghatározott diagnózisát, életkorát, napirendjét, órarendjét, sérüléséből adódóan a terhelhetőségét, a komplex fejlesztésben résztvevő más szakemberek időbeosztását, a többségi intézmények helyi adottságait.

Minden tanév elején a gyermekkel foglalkozó szakemberek team megbeszélés keretében tájékoztatják a többségi intézmény vezetőjét a fejlesztésekről és egyeztetik órarendjüket.

Az ellátás tervezése

A jogosultságot meghatározó Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakvéleményére és a folyamatos gyógypedagógiai diagnosztizálásra építetten egyéni fejlesztési tervet készítünk. A tervek elkészítésekor figyelembe vesszük a Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer programban foglaltakat.

Az utazó gyógypedagógus feladata

Sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló közvetlen fejlesztésével kapcsolatos feladatok
- Habilitációs, rehabilitációs tevékenység (terápiás fejlesztő tevékenység a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon, egyéni fejlesztési terv alapján a habilitációt - rehabilitációt szolgáló órakeretben).

- Adminisztrálás és a sajátos nevelési igényű gyermekről szóló fontos dokumentumok rendszerezése (egyéni fejlesztési terv, az integráló intézményi és EGYMI KRÉTA)

A többségi intézmények pedagógusaival való kapcsolattartás

- Szemlélet- és attitűdformálás segítése.
- Javaslattétel a sérülés típusához, gyermek egyéni igényeihez igazodó (tanulási) környezet kialakítására.
- Segítségnyújtás a gyermek szükségleteihez igazodó egyéni tanmenet összeállításában.
- Segítségnyújtás a tanuláshoz szükséges eszközök kiválasztásában.
- Javaslattétel a gyógypedagógiai specifikus módszerek alkalmazására.
- Befogadás segítése az osztályközösségben, csoportban; érzékenyítés.
- Konzultációs lehetőség biztosítása a team-szemléletű munka segítése érdekében.
- Az integráló intézmények és az EGYMI IPR rendszeréhez alkalmazkodó negyedéves értékelés.

A szülőkkel való kapcsolattartás

- Tájékozódás
- – tájékoztatás – folyamatos kapcsolattartás (segítségnyújtás a diagnózis értelmezésében, tájékoztatás a fejlesztés lehetőségeiről, menetéről, a speciális eszközök beszerzési lehetőségeiről, a fejlődés, előmenetel mértékéről, IPR árnyalt értékelés negyedévente).
- Tanácsadás a tanulási, nevelési, életvezetési problémákkal kapcsolatban, pályaválasztásnál.

Az intézményközi szakmai munkaközösség működtetése

A munkacsoport a segítségnyújtás és tanácsadás, valamint az egységesebb célok és fejlesztési tartalmak témakörében tartja rendszeresen a szemináriumokat. A Szigetvári Tankerületi Központ által fenntartott integráló általános iskolákban dolgozó pedagógusok számára nyújt szakmai, módszertani segítséget az sni tanulók ellátásával kapcsolatban. A munkaközösség vezetője utazó gyógypedagógusi hálózat vezetője.

Az értekezletek előre megtervezetten évi 4 alkalommal, illetve igény esetén a felmerülő probléma megoldása érdekében bármikor szervezhető.

A szakmai munkaközösség online módon működik, online feladatbankja folyamatosan frissül, bővül (PADLET) elérhető az integráló általános iskolák számára.
A munkaközösség munkáján kívül az utazó gyógypedagógusi hálózat vezetője és minden gyógypedagógusa folyamatosan segíti kiajánlásaikkal, ötleteikkel az integráló általános iskolák pedagógusait.

Eszközkölcsönző

Az intézményközi szakmai munkaközösség eszközkölcsönzőt működtet. Az integráló iskolák

pedagógusai előre egyeztetett módon, jelzés alapján igénybe vehetik az EGYMI fejlesztő eszközeit az sni tanulók ellátásához.

Szentlőrinc, 2025. szeptember 1.

Káhleszné Krémer Ildikó

főigazgató

3. sz. melléklet

GYAKORNOKI SZABÁLYZAT

Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani intézmény, Általános Iskola és Kollégium (Szentlőrinci EGYMI)

Hatályba lépés időpontja: 2024. szeptember 01.

6.3 GYAKORNOKI SZABÁLYZAT

A közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 22. § valamint a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. XXXIII. törvény végrehajtásáról a köznevelési intézményekben 326/2013 (VIII. 30) Kormányrendelet alapján készült szabályzat. Mely rögzíti a gyakornoki követelmények teljesítésével és mérésével, értékelésével összefüggő eljárásrendet.

1. Fogalmak meghatározása

Gyakornok: az a közalkalmazott, aki nem rendelkezik két évet meghaladó szakmai gyakorlattal, és az alaptevékenységhez tartozó munkakörbe, határozatlan időre történik a kinevezése.

Az intézmény alaptevékenységével összefüggő munkakör: a gyakornoki idő kikötése szempontjából alaptevékenységnek minősül minden olyan tevékenység, amelynek ellátására a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben 326/2013. (VIII.30.) Korm. rendelet mellékletében meghatározottak szerint pedagógus munkakörben foglalkoztatják a közalkalmazottat.

Gyakornoki program: egy olyan folyamat, amelynek során a „pályakezdő" megismeri a munkahely belső értékeit, szervezeti kultúráját, meghatározott módszertan alapján támogatást kap, hogy megtalálja helyét a munkaszervezetben, mintát kap a feladatok hatékony elvégzéséhez.

Kezdő szakasz: a gyakornoki program első szakasza. Jellemző a tipikus viselkedési mód, a gyakornok megfontolt, általában racionális, de rugalmatlan. Ez a szakasz elsősorban a gyakorlatszerzés szintje, amelyben sokkal fontosabb a valós gyakorlatszerzés, mint a verbális információ. A gyakornokot elsősorban az elméleti tudás vezérli.

Haladó szakasz: a gyakornoki program második szakasza. Jellemző tipikus viselkedési mód, hogy a gyakornok már képes mindent megfigyelni, nem vész el a részletekben. Ez a szakasz az eseti tudás szintje, mely személy és kontextus függő. A tapasztalat befolyásolja a viselkedést.

Befejező szakasz: a gyakornoki program harmadik szakasza. Jellemző tipikus viselkedés mód, hogy a gyakornok képes már arra, hogy racionálisan, tudatosan kiválassza, hogy mit fog tenni, prioritásokat határoz meg, képes a tanulási-tanítási folyamat ésszerű irányítására.

Szakmai segítő, mentor: a főigazgató által kijelölt pedagógus, aki rendelkezik legalább tíz éves gyakorlattal, legalább öt éve az intézmény alkalmazottja, szakterületének képviselője.

2. A szabályzat területi, személyi hatálya

Jelen szabályzat a Szentlőrinci, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Általános Iskola és Kollégium alaptevékenységének ellátásával összefüggő munkakörbe, határozatlan időre kinevezett közalkalmazottra terjed ki, amennyiben nem rendelkezik a munkakörhöz szükséges iskolai végzettséget és szakképzettséget igénylő, két évet meghaladó időtartamú szakmai gyakorlattal, valamint kiterjed a főigazgató által szakmai segítői feladatok ellátásával megbízott közalkalmazottra is.

3. A szabályzat időbeli hatálya

Jelen szabályzat 2024. szeptember 1-től visszavonásig hatályos.

4. A szabályzat módosítása

A szabályzatot módosítani kell, amennyiben a benne foglaltakat érintő jogszabályváltozás következik be, valamint amennyiben a nevelőtestület legalább 50%+1 fő azt írásban kéri.

5. A szabályzat célja

A szabályzat célja a gyakornokok felkészítésének, beilleszkedésük segítésének megalapozása, a foglalkoztatási feltételek rögzítése, annak érdekében, hogy segítse a gyakornokok tudásának, képességeinek, készségeinek fejlesztését, alakítsa, fejlessze az elkötelezettségüket a gyógypedagógus hivatás iránt, segítse az intézmény céljaival való azonosulást.

6. A gyakornok felkészítésének szakaszai

A gyakornoki időt a Kinevezésben kell kikötni.

Időszak	Szakasz megnevezése	Elvárás
0-1 év	Kezdő	• Csak minimális készséget lehet elvárni a tanítás terén • Szabályok követése
1-1.5 év	Haladó	• Szabályok követése • Kontextusok felismerése, rendszerezése • Gyakorlati tudás megalapozása
1.5 – 2 év	Befejező	• Tudatosság • Tervszerűség • Prioritások felállítása • Gyakorlati tudás

6.1 Általános követelmények

A gyakornok ismerje meg:

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényt, különösen

- általános rendelkezések
- a gyermek, a tanuló és a szülő jogai és kötelességei,
- a pedagógus jogai és kötelességei,
- a közoktatás intézményei, ezen belül különösen az EGYMI intézményre vonatkozó előírásokat
- a működés általános szabályai a 94§ (1) bekezdése alapján
- a működés rendje
- a szakmai munkaközösség

Az intézmény Pedagógiai Programját, ezen belül különösen

- az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveit, céljait, feladatait, eszközeit, eljárásait
- a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat
- a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat
- az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyakat, a kötelező és kötelezően választható tanórai foglalkozásokat, valamint azok óraszámait, az előírt tananyagot és követelményeit,
- az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elveit
- az iskola magasabb évfolyamára lépés feltételeit
- az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit
- a tanuló értékelésének és minősítésének követelményeit, formáját • a szülő, tanuló, pedagógus együttműködésének formáit

Az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatát és Házirendjét.

6.2. A szakmai munkakörhöz kapcsolódó speciális követelmények:

A gyakornok bővítse és mélyítse el ismereteit:

- a sérülésspecifikus fejlesztés módszertanában, terápiájában
- a tanított korosztály életkori sajátosságai, pszichológiai fejlődése terén
- a tanulói kompetenciák fejlesztése terén
- a tanulói folyamat irányítása terén
- az adott tárgy módszertanában
- az oktatáshoz szükséges eszközhasználat terén A gyakornok fejlessze képességeit:
- a tanulókkal, szülőkkel, munkatársakkal való kommunikáció terén
- a konfliktuskezelési technikák terén
- tudatosság, tervezés, időbeosztás terén

7. A gyakornoki munkavégzés szabályai

A gyakornok, a kötelező órák teljesítésén túl csak a nevelőtestületi munkában való részvételre és a munkaköréhez kapcsolódó előkészítő és befejező munkáira kötelezhető.

Többlettanítás csak abban az esetben rendelhető el számára, ha a betöltött munkakör feladatainak ellátása betegség, baleset vagy egyéb ok miatt másképpen nem ellátható.

A kötelező és a teljes munkaidő közötti időben a gyakornok órát látogat, konzultál a mentorával, kollégákkal, főigazgatóval.

Lehetőség szerint heti 1 órában vegyen részt, a mentor, vagy a szakmai munkaközösségéhez tartozó pedagógus óráján. Ezeket az alkalmakat óramegbeszélésnek kell követnie.

Konzultáció: amennyiben igényli, mentorának hetente egy alkalommal biztosítania kell számára.

Az óralátogatást a naplóban aláírásával jelöli, valamint a konzultációról nyilvántartás készül, melyben az időpont – időtartam feltüntetésével és a résztvevők aláírásával.

8. A gyakornok számonkérésének módszerei

- A mentor a tanév elején a gyakornokkal történt beszélgetések, óralátogatás alapján elkészíti a kiinduló értékelést a pedagógus kompetenciák indikátormutatóinak figyelembe vételével.
- Közösen – mentor és gyakornok elkészítik a fejlődési tervet.
- A munkaközösségi programból kiválasztott rendezvény megszervezése, levezetése, megbeszélése.
- Bemutató óra tartása kollégák előtt.
- Szülői értekezleten való segítő részvétel.
- Tanév végén a szülők számára bemutató rendezvény szervezése, levezetése.

9. A szakmai segítő kijelölése, feladata

A szakmai segítőt, mentort a főigazgató jelöli ki. Feltétel: az intézményben legalább öt éve alkalmazásban áll, olyan pedagógus, aki legalább tíz éves gyakorlattal rendelkezik az adott szakterületen.

A mentor feladatai:

- Elkészíti a gyakornokkal egyeztetve a gyakornoki programot • Az intézmény vezetőjével jóváhagyatja a programot • A gyakornokot felkészíti: a követelményekben meghatározott jogszabályok, alapdokumentumok, szabályzatok megismerésére, értelmezésére
  megismerteti az iskolai alapdokumentumokkal, és segít a szakszerű alkalmazásában
  a tanórák helyes felépítésében, az alkalmazott módszerek kiválasztásában a tanórák előkészítésével, tervezésével, és eredményes megtartásával kapcsolatos írásbeli dokumentumok elkészítésében
  a szabályzatban meghatározott feladatok elvégzésében, illetve felkészíti a gyakornokot a 326/2013 VIII.30) Korm. rendeletben rögzítettek szerint a minősítő vizsgára
- Megismerteti a gyakornokot az intézmény munkájával helyi szokásokkal
- Igény szerint hetente egy konzultációs lehetőséget biztosít a gyakornoknak, melyről feljegyzést kell készítenie.

- szükség szerint, de negyedévenként legalább egy, legfeljebb négy alkalommal a gyakornok tanítási óráit látogatja. Ezt a naplóban aláírásával jelöli, igazolja.
- A gyakornok tanításához szükséges adminisztráció elvégzését segíti, folyamatosan ellenőrzi a gyakornok teljesítményét.
- Félévente írásban értékeli a gyakornokot, bevonja azokat a pedagógusokat is, akik a gyakornok munkáját az adott időszakban segítették.

A mentori munkavégzéssel járó időt, a kötött munkaidő nem tanítással lekötött munkaidőkeretébe kell beszámítani.

10. A gyakornok értékelése

Évente kétszer – félévkor és év végén a mentor írásban elkészíti a gyakornok értékelését, melyet egy megbeszélésnek kell követnie. Ennek menete:

- gyakornok önértékelése
- szakmai segítő értékelése
- a véleménykülönbségek megbeszélése
- problémafeltárása, megbeszélése
- fejlesztési terület – területek meghatározása a következő időre
- értékelő lap elkészítése, aláírása

A megbeszélésen a gyakornok és mentora vesz részt. Az elkészült értékelőlapot mindketten aláírják. A gyakornoknak lehetősége van észrevételeinek, megjegyzéseinek az értékelőlapon való megfogalmazására. Az értékelőlap három példányban készül, melyből egyet a főigazgató, egyet a gyakornok és egyet a mentor kap, és ezt a gyakornoki idő leteltéig, a minősítő vizsgáig meg kell őrizni. Az értékelésben a munka minőségének és a munkavégzés alatti viselkedés értékelésének kiemelten meg kell jelennie.

11. Záró rendelkezések

A gyakornoki szabályzatban megfogalmazottakról a munkaközösségek véleményt nyilvánítanak.

A szabályzat időbeli és személyi hatálya

A szabályzat hatálya kiterjed az intézmény valamennyi gyakornokára és mentorára. Jelen szabályzat és annak melléklete 2025. év szeptember hó 1. napján lép hatályba.

A szabályzat hozzáférhetősége és módosítása

A szabályzat tartalmát az főigazgató köteles ismertetni a beosztott munkatársakkal. A szabályzat egy példányát hozzáférhetővé kell tenni az intézmény valamennyi alkalmazottja számára az igazgatói irodában.

Szentlőrinc, 2025. augusztus 27.

Káhleszné Krémer Ildikó
főigazgató

Szabályzat mellékletei:
1. sz. melléklet - Értékelő lap
2. sz. melléklet - Gyakornoki önértékelés szempontjai
3. sz. melléklet – Óralátogatási lap
4. sz. melléklet – Hospitálást igazoló lap

1. sz. mellélet

Értékelő lap

A minősített személyi adatai

Név:

Születési hely, idő:

Az értékelés időpontja:

Értékelési terület	**Értékelés**
Szakmai ismeretek alkalmazása	
Módszertani tudás	
Empátia	
Kommunikáció	
Felelősségtudat	
Problémamegoldás	
Kreativitás, innováció	
Együttműködés	

Fejlesztendő területek:

Javasolt feladatok:

A gyakornok észrevételei:

2. számú melléklet

A gyakornok önértékelésének szempontjai:

- Mely feladatok igényelték a legtöbb felkészülést?
- Mely feladatok voltak a legérdekesebbek, legfontosabbak?
- Melyek voltak a problémái, és hogyan sikerült megoldania?
- Ön szerint melyek az erősségei, gyengeségei, fejlesztendő területei?
- Melyik az a kiemelt terület, amelyen szeretne több tapasztalatot szerezni?
- Voltak-e a gyakornoki idő alatt olyan képességei, amelyeket eddig nem használt, de szeretné hasznosítani?
- A vezető részéről milyen segítségre lenne szüksége?
- A mentora részéről milyen segítségre, támogatásra lenne szüksége?
- Kollégái részéről milyen segítségre, támogatásra lenne szüksége?
- Milyen típusú feladatok okoztak nehézséget, problémát?
- Ha hibázott, megtalálta-e a helyes okokat?
- Ismeri-e az Önnel szembeni követelményeket, elvárásokat?
- Sikerült-e megfelelően megismerni a szakmai előírásokat, szabályokat?
- Milyen képet alakított ki magáról a vezetőben, mentorban, kollégákban?
- Voltak-e konfliktusai, mik voltak az okok, sikerült-e megoldania?
- Mennyire vállalta a döntéseiért, feladataiért a felelősséget?
- Voltak-e határidő csúszásai?
- Sikerült-e a kitűzött célokat megvalósítania?
- Konfliktusai megoldásához kellet-e segítséget kérnie?
- Hasznosnak tartja-e a mentori segítséget?
- Elvárásainak megfelelő volt-e a mentori munka?
- Vannak-e meglátásai, ötletei, amik még jobban segítenék a pályakezdő gyakornokok munkáját, beilleszkedését?

..... Mentor

Gyakornok

3. sz. melléklet

Óralátogatási napló

Gyógypedagógus neve:

Óralátogatás helye, ideje:

Műveltségi terület, tantárgy, osztály:

Óralátogató neve:

Óra témája:

Az óra menete	**Megjegyzések**

4. sz. melléklet

Hospitálást igazoló napló

Gyakornok neve:

Dátum	**Tantárgy**	**Évfolyam osztály**	**Téma**	**Órát tartó gyógypedagógus**	
				neve	**aláírása**

Gyakornok Mentor

Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium

Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola

Rehabilitációs pedagógiai programja

2024

Tartalom

Törvényi háttér - Alapdokumentumok a fejlesztő nevelés-oktatás területén 4
A súlyos halmozottan fogyatékos tanulók definiálása 4
A súlyos halmozottan fogyatékos tanulók intézményi ellátásnak elvei 5
Tankötelezettség meghatározása 5
Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola csoportlétszáma 6
Tanulói heti óraszámok meghatározása 6
A fejlesztő nevelés -oktatás célja 7
A fejlesztő nevelés-oktatás feladatai 7
Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal 8
Nevelési program 8
A súlyos és halmozott fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei 8
Módszertani alapelvek 10
A súlyos halmozott fogyatékos tanulók fejlesztő nevelés-oktatásának területei 11
Kommunikáció 11
Mozgásnevelés 12
Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése 13
Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés 13
Érzelmi és szociális nevelés 14
Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiszükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése 15
A Rehabilitációs Program és a Nemzeti Alaptanterv kapcsolata 16
Testi és lelki egészségre nevelés 16
Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés 16
Médiatudatosságra nevelés 17
A tanulás tanítása 17
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés 18
Az iskolai fejlesztés szakaszai 18
Differenciálás, egyéni tanulási utak, erősségek, fejlesztendő területek, habilitáció és rehabilitáció 18
Állapotmegismerés – szakértői vélemény 19
Egyéni fejlesztési tervek 20
Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény) 20
Dokumentáció, adminisztráció 21
Óraszámok és foglalkozások 21
Reggeli kör - Búcsúkör 22
Szűkebb és tágabb környezet 22
Ábrázolás-alakítás 23

Mozgásnevelés 24
Játék és szabadidős tevékenység 24
Személyi higiénia 25
Kiegészítő terápiák 26
Gyermekvédelmi intézkedések 26

Törvényi háttér - Alapdokumentumok a fejlesztő nevelés-oktatás területén

Intézményünkben a fejlesztő oktatás-nevelés törvényi háttere az alábbiakban felsorolt dokumentumokra épül:

- Magyarország Alaptörvénye (2011.04.25.)
- Nemzeti Köznevelési törvény (2011. évi CXC.tv.)
- Nemzeti Alaptanterv (110/2012.(VI.4.) Kormányrendelet)
- 20/2012. (VIII. 31.) 11. §, 140. § EMMI rendelet
- Az Emberi erőforrások miniszterének 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelete, a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- Az Oktatási Hivatal által meghatározott tanév rendje

Intézményi alapdokumentumok:

- Az intézmény éves munkaterve
- A Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola éves munkaterve
- Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola heti ütemtervei
- egyéni fejlesztési tervek
- órarendek

A súlyos halmozottan fogyatékos tanulók definiálása

„*A súlyos és halmozott fogyatékosság az* ***egész élet során fennálló állapot****, amelyre jellemző, hogy* ***a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók*** *– mint a kommunikáció, a mozgás, a megismerő funkciók, az érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás –* ***minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható****. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet.* ***A súlyos és halmozott fogyatékosság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll.*** *A*

különböző fogyatékosságok a legkülönfélébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg." [1]

A súlyos halmozott fogyatékos tanulók akadályozottsága a következő területeket érintheti:

- mozgásszervi fogyatékosság
- súlyos kommunikációs zavar
- különböző súlyosságú értelmi fogyatékosság (BNO kód szerinti F72, F73)
- különböző súlyosságú látássérülés
- különböző súlyosságú hallássérülés
- autizmus spektrumzavar
- magatartás szabályozási zavar
- figyelemzavar
- egyéb társuló betegségek (leggyakrabban epilepszia)

A súlyos halmozottan fogyatékos tanulók intézményi ellátásnak elvei

A fejlesztő nevelés-oktatás a tanév rendjéhez igazodó, a tankötelezettség teljes időtartama alatt rehabilitációs célú. A nevelés-oktatás fejlesztési területeinek tartalma tanítási évfolyamokra nem tagolódik, a pedagógiai munka szakaszolása az egyéni képességekhez igazodva, életkori sajátosságokhoz alkalmazkodva az ismeretanyag koncentrikus bővítésével történik meg.

Tankötelezettség meghatározása

A köznevelési törvény [2] értelmében a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek, tanuló annak a tanítási évnek az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, fejlesztő nevelés-oktatás

[1] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.132
[2] 2011.évi Köznevelési törvény – 15.§ 2-4 bekezdés

keretében teljesíti a tankötelezettségét. A bekerülés bemenet orientált, kizárólag a Szakértői Bizottság javaslatára történik meg.

A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét vagy annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét.

A tanulói jogviszony meghosszabbítására a törvény lehetőséget biztosít, figyelembe véve a tanuló(k) speciális helyzetét és a fejlesztési szükségleteiket. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

A fejlesztő nevelés-oktatás csoportból a gyermekek csak szakértői bizottsági javaslatra –ez történhet szülői kérésre - kerülhetnek át más intézménybe.

A tanuló tankötelezettségét a következő formákban teljesítheti:

- Gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézmény látja el egyéni vagy csoportos formában
- Saját intézményében külön erre a célra létrehozott csoportban
- Otthoni ellátás keretében utazó gyógypedagógiai hálózat keretén belül

Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola csoportlétszáma

A fejlesztő nevelés-oktatás csoport létszáma legfeljebb 6 fő lehet. Háromnál kevesebb gyermek esetében a csoportos foglalkoztatás előnyei már nem valósulnak meg, az ideális csoportlétszámnak öt fő tekinthető.

Tanulói heti óraszámok meghatározása

A tanuló heti óraszámaink megállapításánál elsődlegesen a szakértői véleményben foglaltakat kell figyelembe venni, emellett figyelemmel kell lenni a tanuló egészségügyi állapotára, egyéni terhelhetőségére, a szülői kérésekre és egyéb felmerülő problémákra. (lakóhely távolsága, utaztatásában fellépő nehézségek)

A heti fejlesztő foglalkozások száma nem lehet kevesebb húsz óránál.

Ha a szakértői bizottság húsz óránál kevesebb óraszámot állapít meg a tanulónak, az egyéni óráit meghatározott rendben, a fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola épületében teljesíti.

Ha a tanuló - a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint - **iskolába járással nem tud részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, a tankötelezettségét a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti**.

A fejlesztő nevelés -oktatás célja

Rövid távú célunk a nálunk tanuló súlyos halmozott fogyatékkal élő tanulók részére a köznevelésben való részvétel biztosítása, építve a kortárskapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban, valamint, hogy tanulóink a szükségleteiknek és képességstruktúrájuknak megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek.

Hosszú távú célunk, hogy tanulóink felkészüljenek az önmagukhoz mérten legönállóbb felnőtt életre, elősegítve ezzel a társadalmi integrációjukat.
Pedagógiai munkánk során nagyon szorosan együttműködünk a családdal, tudva, hogy csak közösen érhetjük el céljainkat.
A fejlesztő nevelés -oktatás területén alkalmazzuk az integrációs pedagógiai programot a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók ellátásban.

A fejlesztő nevelés-oktatás feladatai

Az optimális, teljes biztonságot nyújtó, elfogadó környezet biztosítása, amely elősegíti a tanulók testi, értelmi és szociális képességeinek maximális kibontakozását. Halmozottan hátrányos helyzetű tanulóinknál esetén kiemelten fontos a személyiségfejlesztés, amelyet egyéni és csoportos helyzetekben végzünk az integrációs program alapján.
Megvalósulhasson a szemléletes-cselekvéses tanulás során a *„megfigyelés-próba-szerencse-utánzás”* útján a tapasztalatok gyűjtése, az élményszerzés sikere.
Kiemelt feladatunk a megfelelő tanulási motiváció kialakítása, a jó kapcsolat kialakítása.

Tanulóink felé elvárásaink reális célok elérésére épülnek, ezeket folyamatosan nyílt kommunikációval a szülőkkel is megismertetjük.

A napi tevékenységek végzésénél kiemelten figyelünk arra, hogy a tanulókat a nevelés, oktatás, fejlesztés ne terhelje túl!

Munkánk fontos része a családsegítés, ennek egyik formája a *Szülői Klub*, amelynek keretében tanácsadást, szakmai előadásokat, egyéni segítségadásokat szervezünk, a szülők által igényelt témákban.
Tájékoztatást adunk a szociális juttatások lehetőségeiről, azokhoz szükséges feltételekről, az ügyintézés lépéseiről.

Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal

A fejlesztő nevelés – oktatásban nagyon fontos a szülőkkel és a gyermekekkel tartott folyamatos kapcsolattartás.

Együttműködési formák:

- szülői konzultáció, tanácsadás
- nyílt foglalkozások
- írásbeli és szóbeli tájékoztatás
- részvétel az iskola hagyományos ünnepein
- Szülőklub szervezése
- közös kirándulások, programok

Nevelési program

A súlyos és halmozott fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

1. **A kommunikáció és az interakció elve:**

A kommunikációs akadályozottság a súlyos halmozottan élő embertársaink egyik legnagyobb problémája. A gyógypedagógiai tevékenységet át kell hatnia a kommunikatív megközelítésnek, a nevelés folyamatot kölcsönös párbeszéden alapuló interperszonális kapcsolatként kell felépíteni.

A pedagógusnak meg kell tanulnia a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, vegetatív megnyilvánulásaiban is felfedezni a kommunikatív szándékot.

2. **A normalizáció és a participáció elve:**

„A fejlesztő nevelés-oktatás hozzájárul ahhoz, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag érvényes mintákat.

Ezek: az emberi méltóság tiszteletben tartása; a napi, heti, éves ritmus kialakítása, tapasztalatok az egyes életszakaszokról; a szexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján. ... Ehhez nem elsősorban a fogyatékos tanuló hiányzó képességeit kell pótolni, hanem az életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességeinek maximumát nyújtva teljes emberi életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalom életében."[3]

3. **A komplexitás, a személyiség-központúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve:**

A súlyosan halmozottan fogyatékos tanulóknak egymást kiegészítő, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük, amelyeknek egymásra kell épülniük, egymást ki kell egészíteniük. A komplexitás magába foglalja az oktatást, fejlesztést, nevelést, gondozást, mindezt egyéni szükségletekre, képességekre és igényekre alapozva, ehhez elengedhetetlen a team munka és a pedagógusok szakmai felkészültsége.

4. **A kooperáció és a tudatosság elve:**

A tanulási- tanítási folyamatban résztvevők /tanulók, pedagógusok, segítők, szülők folyamatos tapasztalatcseréjére, közösen átgondolt és kialakított elvárásrendszerre van szükség, mely a gyerekek biztonságát is növelik.

[3] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.134

5. A differenciálás és az individualizáció elve:

A súlyos halmozott tanulók iskolai csoportja nagyon heterogén összetételű, ezért a nevelésük – oktatásuk minden részében nagyfokú differenciálásra van szükség.

A differenciálás egyik formája az egyéni tanulás, az individualizálás. Az egyéni tanulás alapjául szolgál az állapotfelmérés után elkészített egyén fejlesztési terv, amelyben egyénre szabott a célkitűzés, a módszerek kiválasztása, a feladatok megvalósítása és az értékelés.

Módszertani alapelvek

1. **Cselekvéses tanulás**: Konkrét, a mindennapokban zajló tevékenységekbe ágyazzuk a fejlesztési feladatokat. A tanulási helyzeteket életszerűvé tesszük, hiszen a tanulók így tudják valódi hasznát venni a mindennapi életben.

2. **Kommunikációs beágyazottság:** A tevékenységek rögzítése és emlékezetbe idézése hatékonyabb, ha az adott helyzetet komplex kommunikációs stratégiákkal erősítjük meg. Az egyénileg kialakított gesztus- vagy hangjelzésektől kezdve a különböző kép-, jel-, szimbólumrendszereken keresztül a verbális kommunikáció bármely formája használható.

3. **Tevékenységtanulás kis lépésekben**: Egy-egy tevékenység lebontása apró részletekre, meg kell találni azt a mozzanatot, ahol a tanuló kapcsolódni fog tudni és aktivitást várhatunk el tőle a tevékenység végzése során.

4. **Tevékenységtanulás segítséggel:** Tanulóiknak csak akkor és csak annyi segítséget nyújtunk a tevékenység végzése során, amennyi feltétlenül szükséges, a folyamat során a segítségnyújtás mértékét fokozatosan kell csökkenteni. A cél, hogy a tanuló a cselekvésláncolatot képes legyen néhány verbális vagy egyéb kommunikációs jelzésre végrehajtani.

5. **Folyamatos motiválás:** Tanulóiknál igyekszünk arra, hogy mindig aktív résztvevői legyenek a folyamatoknak, az elvégzett munkájukat pozitív

megerősítéssel zárjuk, melynek közvetlenül a tevékenységmozzanat sikeres befejezése után kell következnie, mert a fejlődésnek ezen a szintjén a késleltetett jutalomnak nincs hatása a tevékenységre.

6. **Állandóság:** A tanuló tájékozódását szolgálja környezetében, az őt körülvevő világban. Állandóságot kell biztosítanunk a tanulók számára a kommunikációs jelzésekben, a tevékenységek lépéseiben, azok sorrendjében, valamint komplexen az egész napirendben.

7. **Ismétlés**: Megfelelő számú és folyamatos ismétlés szükséges az egész komplex fejlesztési folyamat során.

A súlyos halmozott fogyatékos tanulók fejlesztő nevelés-oktatásának területei

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek.”[4]

Kommunikáció

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése.”[5]

A kommunikációs fejlesztés célja:

- A tanuló és környezete közötti kapcsolat kialakítása
- Az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése
- Beszédkészség erősítése
- Passzív és aktív szókincs bővítése

[4] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.136

[5] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.140

- Kommunikációs igény felkeltése, megtartása
- Beszéd megértése, verbális irányíthatóság kialakítása
- A tanuló aktivizálása, motiválása beszéddel
- Az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése
- A mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése
- A választás lehetőségének felkínálása
- **Alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása, az egyénre szabott kommunikációs eszköztár megtalálása és használata**

Mozgásnevelés

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók többsége – túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) károsodás domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszervrendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.”[6]

A mozgásfejlesztés célja:

- a szenzomotoros depriváció csökkentése
- az elemi mozgások kialakítása, korrigálása
- spontán mozgásfejlődés támogatása
- saját test megélésének elősegítése
- az utánzókészség fejlesztése
- a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése
- a tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosítása
- testi kommunikáció alkalmazása
- pozicionálás
- testhelyzet-korrekció, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése

[6] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.145.

- a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása
- a kézhasználat, a manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése
- segédeszközök - a tanulók szükségleteinek megfelelően gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása

Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése

Az érzékelés – észlelés és az értelem fejlesztésének elsődleges feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágítása. (SNI Irányelvek)

Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztésének célja:

- aktivitás felkeltése a külvilág ismeretei felé, aktivitásra ösztönző környezet kialakítása
- élmények folyamatos biztosítása
- szenzoros funkciók fejlesztése (bazális stimuláció alkalmazása, cselekvésbe ágyazott feladatok)
- a tér felfedezése - a téri irányok és térbeli viszonyok megismerése cselekedtetés közben
- az idő fogalmának megértése – napi, heti rendszeresség kialakítása, természet változásainak megfigyelése, megtapasztalása
- az utánzás tanítása, utánzásra késztetés – közös éneklés, mondókázás során mozdulatsorok ismétlése
- szimbolikus játékok alkalmazása – segítséggel játéktárgyak beépítése, időt hagyni a saját belső világ „megmutatására”
- a rajzolás elősegítése – nyomot hagyni a papíron különböző módon, különböző eszközökkel, örömszerző tevékenység megélése

Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás integráns részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a

megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak."[7]

Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés célja:

- esztétikai élmények rendszeres megtapasztalása (hangok, fények, fotók, műalkotások, zenei művek)
- alkotás, kreatív tevékenységek megélése, örömszerzés
- közösen végzett munka öröme – együtt festés, rajzolás, saját kreatív gondolatok kifejezésre juttatása
- kulturális eseményeken való részvétel

Érzelmi és szociális nevelés

„A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében."[8]

Az érzelmi és szociális nevelés célja:

- az ÉN VAGYOK megélése
- az emberi viszonyok kialakításának segítése – biztonságos környezet kialakítása, odafordulás

[7] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei, p.154.
[8] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.157.

- szociális kapcsolatok tágabbá tétele
- örömteli szociális kapcsolatok kialakítása – közös játékkal
- szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése
- a tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése
- a közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása
- üdvözlési formák használatának megtanítása, alkalmazása
- érzelmek kinyilvánítása
- kulturált együttélés szabályainak megtanítása, alkalmazása

Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiszükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megvalósításának elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének – a kommunikáció fejlődése szempontjából elemi jelentőséggel bíró – kezdeti lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítését, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.”[9]

Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítás tanításának célja:

- szobatisztaság előkészítése, amennyiben lehetséges kialakítása
- pozicionálás, masszázs
- testápolás – külső segítség elfogadása, rendszeresség kialakítása

[9] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.160.

- öltözködés – vetkőzés – együttműködés kialakítása és elvárása
- étkezés (evés, ivás) – együttműködés kialakítása és elvárása
- segítségnyújtás a szexualitás megértése terén

A Rehabilitációs Program és a Nemzeti Alaptanterv kapcsolata

A Nemzeti Alaptantervben (NAT) megfogalmazott célok és kompetenciaterületek a súlyos halmozottan fogyatékkal élő tanulókra is vonatkoznak, személyiségállapotukhoz igazítottan. A NAT által előírt tartalmak, fejlesztési célok, feladatok a *„A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei”*-ben megfogalmazott elvek szerint alkalmazzuk.

Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészség a jó életminőség meghatározó elemei.

Súlyos halmozott fogyatékkal élő tanulóknál ezen a téren súlyos és komplex a károsodás, amelyek meghatározza az életkilátásokat. Kiemelt feladat a fejlesztő nevelés-oktatás során az alapszükségletek kielégítése, a testi – lelki harmónia megteremtése. (fejlesztő gondozás, egészséges életmód kialakítása)

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A személyiség fejlődésének és kibontakozásának alapfeltétele, hogy a tanulókban kialakulhasson az identitástudat, önmagukat autonóm személyként, az emberi és dologi világ aktív résztvevőjeként tapasztalják meg. Ennek pszichofizikai feltételei jelentős mértékben korlátozottak lehetnek, ezért a nevelés-oktatás kitüntetett és komplex feladata, hogy a tanulók pozitív tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és legszűkebb környezetükről s e kettő egymáshoz való viszonyáról. Az egyes tartalmakat koncentrikusan, egymásra építve, egymásra vonatkoztatva és egymásból kifejtve kell tanítani úgy, hogy a gyermekek a tágabb környezet megismerése során

mindig saját közvetlen tapasztalataikra és a már korábban megismert szűkebb környezetre támaszkodhassanak.

- **Énkép, önismeret és környezet megismerése:** öntudat kialakítása, a test megélése, a differenciált érzékelés és észlelés, személyes élmények megélése, pozitív tapasztalatok megélése saját magukról és környezetükről, megtapasztalni az ok-okozat összefüggéseit.
- **Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire:** életszakaszok megélése azok jellemzőivel, önállósodás, autonóm döntéshozatal és választások tanítása, táguló szociális kapcsolatok, párválasztás, szexuális felvilágosítás.

Médiatudatosságra nevelés

Az információs eszközök használata súlyozottan megjelenik az SHF-es tanulók körében is. (kommunikáció, szabadidős tevékenység)

Oktatásuk, nevelésük során kiemelten fontos, hogy megismerjék és személyre szabottan használni tudják az AAK nyújtotta lehetőségeket, mert ezzel megkönnyítjük a társadalmi integrációjukat, a szociális kapcsolataik pozitív alakulását.

A tanulás tanítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható.

A tanuló és a gyógypedagógus *közös tanulási folyamat*on megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják.
Ennek során folyamatosan szem előtt kell tartani:

- a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekek pedagógiájának alapvető tételeit, és
- a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekek tanulási sajátosságait.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A nemzeti ünnepek, hagyományok megélése, az ehhez tartozó szimbólumok megismerése. A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szerezhető tapasztalatok a fejlesztő nevelés-oktatás részét képezik.

Az iskolai fejlesztés szakaszai

„A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátos nevelési és terápiás szükségleteiből, igényeiből adódóan nem lehet a nevelést és oktatást sem a tananyag struktúrája, sem tér- és időbeli elrendezése szempontjából egységesen kialakított szerkezetbe rendezni. A differenciált tervezőmunka ezért a nevelés-oktatás fontos elemét képezi. A pedagógiai munka szakaszolása a gyógypedagógiai tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturálását, valamint koncentrikus bővítését jelenti, mindenkor szem előtt tartva a tanuló adottságait, képességeit, érdeklődését."[10]

Differenciálás, egyéni tanulási utak, erősségek, fejlesztendő területek, habilitáció és rehabilitáció

A differenciált tervezés legfontosabb lépése a tanulók alapos ismerete, az egyes tanulók, illetve a tanulócsoport képességstruktúrájának pontos felmérése, feltérképezése. A pedagógiai állapotfelmérés eredményei szolgáltatják az alapot a hosszú távú célkitűzések megfogalmazásához. A hosszú távú célokat általában egy tanévre célszerű megadni, de az időintervallum tanulónként eltérhet. A célok a tanuló fejlődése alapján módosíthatók.

Az egyéni (individuális) nevelési-oktatási-fejlesztési terv a tanuló komplex állapotfelmérésének eredményeiből, az individuális célkitűzésekből, valamint az egyes tartalmi egységek megvalósítása során alkalmazandó speciális didaktikai-metodikai lépések konkrét

[10] SNI Irányelvek – Súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei p.166

megfogalmazásából áll. Az egyéni fejlesztési terv szoros összhangban van a csoport számára kidolgozott éves tervvel és az adott tanévre készített heti ütemtervvel.

Az FNO éves munkaterve a nevelés-oktatás céljait és tartalmait figyelembe véve, a csoport tevékenységeit tartalmazza:

- Az irányelvekben meghatározott fejlesztési tartalmaknak megfelelő tevékenységeket
- Az intézményi munkatervben meghatározott célokat és feladatokat
- Az iskolai közös programokat, ünnepeket,
- A szülőkkel közösen megfogalmazott programokat

Heti ütemterv és az órarend

A dokumentumok kialakítását meghatározza a csoport napirendje, amelyben egyes tevékenységek – pl. reggeli köszöntés, étkezések, a testápolás tevékenységei, pihenőidők – rendszeresen ismétlődnek. Az étkezések és a testi higiénia tevékenységei is a fejlesztési időszak szerves részét képezik.

Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem folyamatdiagnosztikát jelent.

Bekerüléskor elsődleges iránymutató a Szakértői bizottság által kiállított szakértői vélemény.

A csoportba kerülés után a pedagógiai megfigyelés az elsődleges, ezt természetesen kiegészíti a szülőkkel való konzultáció a tanuló képességeiről, egyéniségéről.

A tanulók állapotmegismerése minden esetben a pozitívumokra koncentrálni, kiemelni a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat. (mit tud, mire lehet építeni)

Bekerüléskor az állapot felmérése mindig egy hosszabb időszakot ölel fel, a továbbiakban ez az időszak rövidülhet.

A felmérések után készítjük el az egyéni fejlesztési terveket, ez mindig team munka keretében történik.

Az állapotmegismerés során a következő felmérőeszközöket használjuk:

- S/PAC 1 - Súlyos értelmi fogyatékos személyek számára 1 -5 év közötti fejlettségi szint esetén
- S/PAC2 - Súlyos értelmi fogyatékos személyek számára
- Szimbólumszint felmérése
- Kommunikációs mátrix
- egyéni felmérő lapok

Egyéni fejlesztési tervek

Az állapotmegismerés és a mérések által összegzett eredmények után negyedéves ciklusokra bontva készítjük el az egyéni fejlesztési terveket, egyéni esetekben ez készülhet rövidebb illetve hosszabb távra is.

Az egyéni fejlesztési tervek az intézmény „Jó gyakorlatában" kidolgozott minta alapján készülnek, melyeket a szülővel ismertetünk.

A felmérés összegzését félévkor és év végén értékeljük.

A tanév végi értékelést a tanuló személyi anyagához és az év végi bizonyítványához csatoljuk.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályozása szerint a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló esetében az egyéni előre haladású nevelés és oktatás a fejlesztő nevelés-oktatás teljes időtartamára engedélyezhető.

A fejlesztő nevelés-oktatásban egyénileg történik a képességek, szükségletek és igények felmérése, a fejlesztési folyamat megtervezése, megvalósítása és értékelése. A tanulókkal foglalkozó gyógypedagógiai team minden félévben és tanév végén értékelést készít a tanuló haladásáról.

Az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, javaslatokat tesz az újabb fejlesztési ciklus elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására.

A tanév végi értékelés a „ **A.Tü. 352. r. sz. -** ***ÉRTÉKELÉSI LAP a korai fejlesztésben és gondozásban részesülő, illetve fejlesztő nevelésben, fejlesztő nevelésben - oktatásban részesített gyermekek fejlődésének tanév végi értékeléshez”*** c. nyomtatványon történik, mely egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál. Az Értékelési lap egyik példányát a szülő kapja, a másik példánya pedig a Törzslap melléklete lesz. (Tü.30/A /gépi r.sz. – Törzslap az 1. évfolyam és a felsőbb évfolyamok szöveges és osztályzattal történő minősítéséhez)

A Pedagógiai Programunkban meghatározottak szerint tanév végi záradékként a következő bejegyzéseket alkalmazzuk:

1. „ A következő tanévben (……/…. tanév) tanulmányait a Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskolában folytatja, csoportos – heti 20 óra- formában.
2. „ A következő tanévben (……/…. tanév) tanulmányait a Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskolában folytatja, egyéni munkarendben, a Szakértői bizottság által meghatározott heti ….. órában.

Dokumentáció, adminisztráció

A napi munka rögzítésére az intézmény Kréta naplóját használjuk, ezen keresztül lépünk kapcsolatba a szülőkkel is.

Általános iskolai bizonyítványt a tanulók nem kapnak, tanév végén értékelést adunk, ez egyenértékű a bizonyítvánnyal. Ez teljes körű szöveges értékelést tartalmaz. (magatartás, szorgalom, foglalkozások). A törzslapok megegyeznek az általános iskolában használtakkal.

Az éves terv, a nevelés tartalmait szem előtt tartva készül, a csoport tevékenységeit tartalmazza, az ünnepeket és az iskola által – de lehetőség szerint a szülők bevonásával – szervezett közös programokat (kirándulás, farsang, nyaralás, múzeum látogatása stb.).

A heti ütemterveket havonta a csoportba járó gyermekekkel foglalkozó pedagógusok közös megbeszélés alapján egy hónapra előre készítik el az általuk meghatározott formában.

A felméréseket a gyermekek egyéni dossziéjában kell összegyűjteni.

Óraszámok és foglalkozások

Foglalkozások	Heti óraszám	Éves óraszám
Kommunikáció - Reggeli és búcsúkörkör	5	180
Szűkebb és tágabb környezet	2	72
Ábrázolás-alakítás	2	72
Mozgásnevelés	5	180
Játék és szabadidős tevékenység	2	72
Személyi higiénia	4	144
ÖSSZESEN:	**20 óra/hét**	**720 óra/év**

Reggeli kör - Búcsúkör

A foglalkozások a kezdésre és a nap végére utalnak. A témák segítik a közösséghez tartozás megélését, a megérkezést.

Célok:

- a foglalkozások kezdésének és végének jelzése, időbeli tájékozódás segítése
- a közös tanulási időszakra való jó hangulat megalapozása
- az érdeklődés felkeltése a közvetlen környezetben lévő személyek és tárgyak iránt
- szociális képességek fejlesztése: egymásra figyelés, kivárás, közösségi szabályok betartása
- kapcsolatkialakítás (kezdeményezés elfogadtatása)
- közösséghez tartozás megélése
- hangulatok, érzelmek megélése, felismerése
- önálló véleményformálás
- kommunikációs fejlesztés
- kommunikációra való késztetés
- önismeret fejlesztése

Szűkebb és tágabb környezet

A szűkebb-tágabb természeti és társadalmi környezet megismerésére szolgál a foglalkozás.
A tanulók saját életükben történő minél aktívabb részvétele.

Témakörök:

- család
- iskolai környezetünk
- közlekedési eszközök
- évszakok
- testünk
- állatok, növények
- színek
- ünnepek

Célok:

- érdeklődés felkeltése a szűkebb-tágabb környezet iránt
- tanulói aktivitás fokozása
- társakkal, pedagógusokkal való aktív kommunikáció kialakulása
- természeti szépségek felismerése

Ábrázolás-alakítás

A vizuális észlelés fejlesztésének célja: A látás indirekt, illetve célzott fejlesztése.
A manipulációhoz szükséges mozdulatok és mozgások tanítása és gyakoroltatása, a meglévő manipulációs készégek szinten tartása, az alkotás örömének kialakítása és megélése.

Célok:

- finommotorika fejlesztése
- szem-kéz koordináció
- kézkorrekciós gyakorlatok

- ízületek mobilizálása
- különböző fogásminták elsajátítása

Mozgásnevelés

Mindennapos foglalkozás, komplex rehabilitációs tevékenység, a tanuló állapotát figyelembe véve a legmegfelelőbb mozgásállapot elérése.

Cél:

- motoros képességek fejlesztése
- mozgás iránti vágy felkeltése
- károsodott tartási és mozgási funkciók fejlesztése, javítása
- kóros elváltozások korrekciója, kompenzálása
- segédeszközök használatának tanítása
- mozgásos megtapasztalások során pszichomotoros és szenzomotoros képességek fejlesztése

Játék és szabadidős tevékenység

Súlyos és halmozott fogyatékosság esetén a tanulók játéktevékenységének fejlődése is nagymértékben nehezített. Ebben szerepe van a kézfunkciók, a nagymozgások különböző fokú, esetenként nagymértékű korlátozottságának, az értelmi képességek akadályozottságának, egyes gyermekeknél a társuló érzékelési, észlelési zavaroknak, az indíték-szegénységnek.
A halmozottan sérült tanuló számára a játékot is tanítani kell.

Témakörök:

- Gyakorlójáték
- Elemi konstruálás, építés
- Utánzásos és szerepjátékok
- Szabályjátékok
- Mozgásos és szabadtéri játékok
- Mondókák, versek, énekek hallgatása, mozgással való kísérése

- Zenehallgatás, tánc
- Bábozás, versek, mesék hallgatása és dramatizálása
- Barkácsolás

Célok:

- szocializációs képességének fejlődése
- a tanulók megismertetése különböző játék- és munkaeszközökkel és azok használatával,
- aktívabb részvétel elősegítése, kialakítása
- vidám, felszabadult légkör teremtése
- az érdeklődési körnek megfelelő eszközök, valamint idő és hely biztosítása
- a lehetőségek szerinti legnagyobb szabadság és önállóság biztosítása
- a tevékenységekben való szabad kommunikáció elősegítése
- a foglalkozások során élményeik, tapasztalataik feldolgozása, ismereteik mélyítése, gyarapítása, rendszerezése; képességeik, készségeik fejlesztése

Személyi higiénia

A mindennapos önellátáshoz szükséges tevékenységek gyakorlása.

Célok és feladatok:

- napirendhez szoktatás
  apró lépésekkel az önállóság elérésének segítése a napi tevékenységvégzés folyamatában
- verbális utasítások megértése, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése
- alapvető higiénés szokások kialakítása
- helyes viselkedési formák kialakítása
- étkezési szokások kialakítása
- tisztálkodási szokások kialakítása
- szobatisztaságra nevelés
- öltözés, vetkőzés

Kiegészítő terápiák

Az általános kognitív fejlesztés mellet a következő terápiákat alkalmazzuk a fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolában:

- Bazális stimuláció
- konduktív fejlesztés
- logopédai fejlesztés
- beszédindítás
- mozgásfejlesztés
- állatasszisztált terápia
- halmozottan hátrányos helyzetű tanulóink esetén személyiségfejlesztés egyéni helyzetekben az integrációs pedagógiai program alapján

Gyermekvédelmi intézkedések

A gyermekvédelmi feladatok elsődleges céljai

A gyermekek szociális és egészségügyi szükségleteinek adekvát kielégítése, a probléma megszűntetése céljából vagy azok súlyosbodását, halmozódását megelőző tevékenység.

A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős feladatai együttműködve a fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolában dolgozó gyógypedagógusokkal.

- Segítségnyújtás / a veszélyeztetettség megszüntetésében részvétel
- Együttműködési kötelezettség (gyermekjóléti, gyermekvédelmi rendszerrel)
- Jelzési kötelezettség
- A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése
- A gyermek veszélyeztetettségének felismerése
- Dokumentációs feladatok az esetek, intézkedések nyomon követés, visszacsatolása céljából

A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős segíti fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolában pedagógusainak gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját, azzal hogy:

- A csoportot felkeresve tájékoztatja a gyógypedagógusokat és a szülőket lehetőségeikről a pedagógusok, szülők, gyermekek jelzése, illetve a velük folytatott beszélgetések alapján a veszélyeztető okok feltárásában együttműködik

- Anyagi veszélyeztetettség esetén rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítását kezdeményezi, lehetőségeket kutat fel
- Gyermekbántalmazás vélelme vagy más veszélyeztető tényező megléte esetén a gyermekjóléti szolgálatot értesíti

A gyermek - és ifjúságvédelmi felelős általános intézkedési terve

- A pedagógus, a gyermek, a szülő jelzi a problémát a gyermekvédelmi felelősnek
- A gyermekvédelmi felelős pedagógiai véleményt kér az adott gyermekről
- A gyermekvédelmi felelős dokumentálja a történteket, feljegyzést készít
- Amennyiben a probléma nem oldható meg az iskola keretein belül, a gyermekvédelmi felelős felveszi a kapcsolatot a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálattal
- A gyermekvédelmi felelős továbbra is nyomon követi az eseményeket, tartja a kapcsolatot a gyermekjóléti szolgálat munkatársaival, folyamatosan tájékoztatja az ügyben érintetteket.

Legitimációs záradék

Jóváhagyási, egyetértési, véleményezési záradék

A Pedagógiai programot a Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium igazgatója a nevelőtestület bevonásával készítette, amely a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

A Pedagógia program hatálybalépésének időpontja 2025. szeptember 01.

.....

.....

igazgató

A Pedagógiai programot ..... 2025. 09. 01 ..... napján a fenntartó jóváhagyta.

.....

Bognár László

tankerületi igazgató